شرح لغات نخبة الوهبى

) الله حسبی وبه ثقتی (

هذا شرح من نقوش الخطاء محروس* ومنه اثر الصواب محسوس* يشهد على ان مؤلفه الرشيد العارف* تبحر فی العلوم والمعارف* جعل الله سعيه مشكورا* وبنيل ما يحاوله مسرورا*

نمقه الفقير عبد القادر المتشرف برتبة القاضی بعسكر روم ايلی غفر له

) حسبی الله وكفی (

لاتخلو بفيض الحق عن فرسان الادب الزوايا* كما نطق به هذا الشرح الابهی الذی جاد به يراع النزيل بقرية يايا* شكر الله سعيه الاتم* واسره بنيل اللطف من الراتبة والنعم*

حرره الفقير شيخزاده السيد محمد اسعد كاتب الوقايع للدولة العلية متشرفا برتبة القاضی بعسكر روم ايلی غفر لهما

) باسمه تبارك وتعالى (

لما كان هذا الشرح مطرزا بطراز تقريضات بعض اولی الالباب* شنفته بقرطة القبول والانتخاب* درر مبانيه مرصعة بلآلی العبارات الفصيحة* وغرر معانيه منقبة بايادی الفكرة الصحيحة* لله در جامعه الرشيد حيث لفق وتفرد* وعلى فنن البلاغة غرد* نفعه الله بجل همته* ومتعه بخلوص نيته*

رقمه الفقير محمد جمال الدين العريف بين الموالی بقارصی زاده المصحح لتقويم الوقايع

) بسمه سبحانه سائلا احسانه (

الحمد لله الذی جعل العلماء حلالی المشكلات* وصاحبی الملكات* وكشافی المعضلات* خصوصا حقايق العقليات ودقايق النقليات* والصلاة والسلام على من ارسله بالايات والمعجزات البينات* وعلى آله واصحابه الذين اقتبسوا من انواره المعارف الباهرات* ونشروا التابعين بالافادات الواضحات (وبعد) فان العلوم كلها نافعة ای علم كان لكن العلوم العربية اساس العلوم والاصول* ونصب عين الفحول* اذ بها يكشف اسرار الادلة الاربعة* ودقايق العلوم الادبية* ولذلك كانت اكثر التصنيفات واوفر التدوينات نثرا ونظما* ومن المنظومات نخبة الوهبی وهی احسن المنظومات لكون ناظمها النحرير المرحوم صاحب الجودة والقريحات* لم يسبق اليه السلف والخلف وكان مقبولا بين الافاضل الكرام والعلماء الاعلام لكنها محتاجة الى الشرح والتحقيق ولم يتصد لشرحه الى الان احد من العلماء فبقيت مكنوناته الغامضة مع رغبات الخاصة والعامة مستورات فرجوا من الاخ المعنوی من تلامذة ابی خليل المفتی بمدينة مغنيسا جبت عن الضراء والبأساء احمد رشيد الفاضل الكامل ابن الحاج علی الفاضل النحرير المستغنی شهرتهما عن التوصيف والتعريف قرق اغاجی نزيل قرية يايا من نواحی مغنيسا هو المدرس باسلامبول بالامتحان والبرهان ان يشرحها بحل

مشكلاتها

مشكلاتها وكشف مستوراتها فقبل رجاءنا فشرع وشرح شرحا لطيفا يزيل معضلاتها ويشير الى ايضاح غامضاتها واتمه بحسن الختام بعون الله الملك العلام لينال خير الدعاء من الانام والحمد لله على التمام وصلى الله تعالى على سيدنا محمد خير الانام وعلى آله واصحابه الكرام

العبد الداعي السيد احمد اسعد المفتي

مدينة مغنيسا المدرس

باسلامبول

) بسم الله الرحمن الرحيم (

الحمد لله البالغ نظم كلامه الى اعلى طبقات الاعجاز* والجاعل علماء البيان واقفين على مزاياها بالاطناب والايجاز* والصلاة والسلام على سيدنا محمد الذى هو افصح من نطق بالضاد باشرف اللغات* وعلى آله واصحابه الفائزين بحقايق الدلالات ودقائق الاشارات (وبعد) فان المنظومة الوهبية المسماة بالنخبة اللغوية* كانت فى فنها نسخة نفيسة* وحق لها ان تكون لكل غريب من الطلبة انيسة لم تشنف بمثلها الاذان* ولم يأت بمايدانيها انس ولا جان* وكانت محتازة لشرح مفصح عن مبانيها* وموضح لمعانيها* فاولاه الفاضل الاديب الالمعى* والكامل الاريب اللوذعى* مولانا الشيخ احمد افندى الساكن فى قرية بابا* وفقه الله تعالى لما يحبه بحسن العطايا* فجاء بحمد الله تعالى شرحا بديع المثال كثير النوال* حدائق ذات بهجة وشقايق ذات لهجة* حقيق بان ينفق فى مثله الاعمار بصرف الافكار فى طول الليل والنهار جعله الله تعالى منتشرا فى البلاد ومنتفعا به للعباد مقبولا بين الانام* ومرغوبا الى يوم القيام* لما شغفنى ما حواه من فرائد الفوائد* قلت بذهن قاصر مشغول* وفكر فاتر من نوائب الدهر مكبول*

(نظم)

بشرحك هذا النظم زاد ابتهاجه	ومن ذهنك الوقاد يشرق كالبدر
فما هو الا روضة ذات بهجة	وعنه اذا حدثت حدث عن البحر
تأملت فيه وابتهجت بحسنه	وزدت سرورا بالذى فيه من در
على مثله فلينفق المرء عمره	ففيه اصول الفن تجنيه كالزهر
وانا لنرجوا وافر الاجر للذى	ازال نقابا عن خرائده الغر
بك الدهر يامولاى ابدى سروره	وابدلنا عسرا مضى فيه باليسر
وهيهات يلقى الدهر مثلك فاضلا	له شرف يعلو على الانجم الزهر
فلازلت معمور الجنان وسيدا	تجر لك العليا لواء من النصر
مدى الدهر فردى يحن مؤملا	دعاء من الاستاد فى السر والجهر

قاله بفمه ورقمه بقلمه العبد الفقير عبد الله الفردى الخالدى النقشبندى عامله الله تعالى بلطفه الخفى والجلى

حمدنا اله العالمين مصليا	على سيد الكونين ماح وناصر
وبعد يقول العبد ذو الافتقار ما	دحا نخبة الوهبي بين النظائر
مخدرة ابكارها وعروسها	مقنعة تحت الحجاب بساتر
ومشحونة بالاصطلاحات واللغى	بنظم اتاها جملة فى السواطر

محيطا وقاموسا اسال جداولا — بدر ومرجان ودرج الجواهر
فكانت بحارا ذات موج وقعرها — عميق بحيث لبس ناس بجاسر
فاشكل للراجين منها التقاطها — لذا لم ينلها كل ناس وفاكر
فالف شرحا احمد الفاضل الذى — بقرنية يايله ساكن بالمواصر
مزيحا جلابيب العرائس مظهرا — محاسن ابكار منير البصائر
ابان اللغى والاصطلاحات ضابطا — قواعد كل ناقلا عن اكابر
مزيلا غموضات مميطا عويصها — واظهر مستور اللغات الكواثر
واصلا وفرعا واشتقاق بنائها — بجهد ولم يبق صعوبا لناظر
وخاض جداويل الفرائد آخذا — باجمعها ثم اللألى الصغائر
بايجاد فلك جار باكل جانب — غنى راكبوها باد خار الذخائر
ونعم كتابا نخبة ثم شرحها — يدلان رجراجا لقان وحائر
نظيرا لهذا الشرح لم تراعين — بازمنة ماضت الى وقت حاضر
الا ايها الطلاب هذا مرامكم — فهذا كتاب لاتقيسوا بسائر
عليكم به تسقوا رياض علومكم — وتربوا من ارباب العلوم الزواجر

وقرضه الساعى الفقير محمد
مدرس مغنيسا بما جاء خاطرى

) لمحرره شيخزاده ماسعد الفقير (

اشبو شرحى يايا كويلى فاضلك — يازدى تحقيقانه كلك آكهى
فيض اقدسله زوايا اولدى يمى — فارس الخيل معارفدن تهى
ايلدى تاريخن اسعد تحشيه — اولدى شرح نخبة وهبى بهى

١٢٥٧

) تاريخ من مهمل البيت الرابع (

عرف نور الفهم فى روض نضير — ام معان عقدها منتظم
صاغها مولى من الروم اثير — فتباهت بحلاها العجم
وسرى فى العرب درياها العبير — فزهى تاريخها المبتسم
ما لشرح نخبة الوهبى نظير — جف من بعد الصرير القلم

١٢٥٧

رقم حواشيها بهذه الشذره* وخدم منشيها
حسب القدره* العبد الفقير الضعيف
محمود التونسى الشريف

Reşid, Aḥmed, Yayakaryeli

Şerh-i Nuḫbe-'i Vehbī

* ⁂) بسم الله الرحمن الرحيم (⁂ *

الحمد لمن احسن كل شئ انشاء وايجادا * وخص الانسان بالبيان رحمة منه وارشادا * وعلمنا
مالم نكن نعلم من الاسماء والافعال بفضله العظيم * وقوم السنتنا بالنطق والتعبير عما فى الضمير
بلطفه العميم * والصلاة والسلام على من ارسله رحمة للعالمين * وانزل عليه القرأن بلسان عربى
مبين * وعلى آله واصحابه الذينهم ليوث الحماسة وغيوث السماحة * ولايشق عليهم غبار فى مضمار
البلاغة والفصاحة * بعد ذا معلوم اوله كه لغت عربيـه علوم شرعيه نك اصل واساسى *
وفنون ادبيه نك موقوف عليهاسى * اولديغى يعنى اصولا وفروعا اسرار شريعتى كشف وابرازه
ذريعه * وتحصيل ادبياته آلت لازمه ووسيله * بولنديغى رسيدهٔ رتبهٔ بداهت اولمغله علماء
اعلام وفضلاء ذوى الاحترام * سلفا وخلفا محافظهٔ امر شريعت * وخدمتكذارئ كتاب
وسنت نيت خالصه سيله فن مزبورده منظوم ومنثور * لايعد ولايحصى كتب مؤلفه تدوينته
سعى موفور * وبذل مقدور ايتديلر (يعنى بعض ارباب همت ضبط ابواب وفصول * وبروجه
سهولت مطلبه وصول غرضيـله شهراه نثره * وبعض اصحاب مكنت دخى طلابه تسهيل
حفظ لغت طباع متعلمينه لطافت واداء مرامده تحصيل ظرافت * وحسن تعبيره سلاست ايرأتى
قصديله تنكناى نظمـه كتديلر * سلك نظمه كشيده اولنان جان كر اثمايهٔ لطافترسان
جمله سندن اشبو عاجزانه وقاصرانه شرحنه خامه كش افتتاح اولديغمز نخبهٔ وهبى سائر
منظومه لردن وجوه شتى ايله الطف واحسن * ومنقح ومهذب ومستحسن * اولوب سلاست نظمه
مقارن حسن تعبير ايله رنكين * ومحسنات بديعيه يه رعايت ايله بغايت دلپسند ودلنشين * واقع
اولمغين خواهشكران كنز معارف * وخواستكاران هنز ولطائف * سائر منظومه هاى معتبره لرى
طاق ذهول ونسيانه طرح والقا * وبو منظومهٔ منتخبه نك تعليم وتعلمنه زانوزن اكباب واعتنا *
ايتدكلرى واضح وروتمادر * لكن بو عذراء بيهمتانك منظر محاسن پيكرى هنوز پوشيدهٔ نقاب
احتجاب اولديغنـدن * يعنى حين نظمندن بروالى الآن خرائدفرائدى سدف صدفده نهفته
ومكنون قالديغندن هركسه عرض ديدار ايدهمديكى بديدار * وسهل ممتنع قبيلندن اولديغى
امر آشكار * اولمغله الفاظ ومبانيسنى اعراب واعجام ايله قيد وضبط * ومرموزات ومعانيسنك
رمكردهٔ وشواردينى قبض وربط * وامثال وكناياتنى حل وايضـاح * ومركبات ومصطلحاتى

کشف وافصاح * ایله ارباب استخراجه اخطار وتذکیر * واصحاب استعداده تنبیه وتبصیره * اولمق اوزره بر شرحه محتاج اولدیغی مذاکره سی اثناسنده بعض خلان معارفشناس * بو فقیر بر تقصیر قلیل البضاعه دن اول صوب صوابه سوق سمند همت اولنمغی عرض والتماس * اینکله مسؤلنه اسعاف ومساعده * بابنده درکاه اجابتپناه فیاض مطلقدن توفیق وعنایت فیضاتی استدعا ونیاز و * رباتی قلان بو قبه ده بر خوش صدا ایمش * ما لنجه موجب بقای نیک نام * وبعد قضاء النحب مستوجب استرحام * اوله جق براثر جمیل مزیه سنی احراز * مطالعه سیله معترفا بالعجز والفاقه * علی قدر الوسع والطاقه * شروع وآغاز اولندی (و بعنایة الملک العلام حالا اورنک آرای سلطنت عظمی * وار یکه پیرای خلافت کبری * غره ٔ ناصیهٔ شهر بعثت غرا * شبچراغ افسر ملت بیضا * مظهر تجلی ٔ (انا جعلناک خلیفة فی الارض) باسط بساط الامن والعدل بالطول والعرض سلطان البرین . وخاقان البحرین خادم الحرمین المحترمین السلطان ابن السلطان ابن السلطان السلطان المظفر (عبد المجید خان) ابن السلطان محمود خان ابن السلطان عبد الحمید خان ابد الله ملکه وسلطانه * واید بالنصر الدائم جنوده واعوانه * وصیر سیفه وسنانه قامعا لاهل الشرک والحمک ۹ * ماسبح السمک ودار الفلک وطار الملک * افندیمز حضرتلرینک بالیمن والسعاده سریر خلافت مصیر عثمانی اوزره شرف افکن جلوس * ونشر معدلت واحسانله کافهٔ عالمیانی امن وآسایشه مأنوس * بیوردقلری هنکام فرخ انجام میامن ارتسامده پذیر فتهٔ ختام * ورسیدهٔ اتمام اولمغله نام نامی ٔ همایون * واسم سامی ٔ عظمت نمون * ظفر مقرونلریله عنوان طرازی * ودیباجه پردازی قیلندی * شاید خاور سعد آور جهانپرورلرندن نسیم لحاظهٔ قبول وزان * ونیم نکاه عالمپناه خدیوانه لرینه مظهر وشایان * بیوریلور ایسه سهو وخطاسی عین هنر * وذره ٔ ناچیزی ایکن همتاب آفتاب ضیا کستر * اولمق امر مقرردر (غب ذا معلوم عالمیاندرکه برمقتضای حکمت ربانیه طبایع انسانیه میانده تضاد وتخالف درکار بنابرین بعض طباع تفصیل واطنابه طالب * و بعض آخر ایجاز واختصاره راغب * و بعضیلر فهم دقایقه قدر تیاب اولهمد یغندن دیده نسخنوران اوزره تأدیه اولنسان کلام بلیغ النظامی تکلف وتشدقه حمل ایله استکراه واستقباح ایدر (و بعض دیکر نکته شناس * ودقایق استیناس * اولمغله زبانزده اولان الفاظ خاییده ایله ادای مرامی اصوات بهائمه الحاق ایله مسلک بلاغتی استحسان واستملاح روشندن کیدر پس لاجرم عند البعض مقبول ومستحسن * اولان کلام نزد دیکر انده مدخول ومستهجن * اولمغله کافهٔ طباعه اوفق سخن ترتیب واملاسی طوق بشردن خارج برمعنی اولدیغی مجزوم ومتیقن وکلام مخلوق هر نقدر تنقیح وتهذیبنه صرف مکنت و بذل نقدینهٔ همت اولونسه دخی ینه سهو وخطادن خالی اولمیه جغی منصوص ومبرهن اولمغله ابناء زمان واخوان انصافنشاندن متوقع ومستدعادر که برمقتضای بشریت جابجا سرزده ٔ ظهور اولان سهو وذلل دامن عفو وصفح ایله محفوف ومستور * وتهاجم نوائب کردون وتفاقم ریب المنون کوناکوندن دولایی اولدیغی ملابسه سیله معفو ومعذور * بیوریلوب وقوعیافته اولان خطا وخطل * مهما امکن اصلاح اولنمق ایله جبر نقصان وسد خلل * بیورلمق نیاز کرده ٔ فقیر پر قصوردر (بوندنصکره معلوم اوله که ناظم تحریر عامله الله بلطفه الخط برحضرتلری سرنامهٔ منظومه سنه سرتاج سور قرآنیه اولان بسمله ٔ شریفه یی ثبت واملا ایله (ابدؤا بما بدأ الله) امر شریفنه امتثال واقتدا وحدیث ابتدایه اقتفا واجماع سلفه اعتنا ایله کتابی نظر شرعده معتدبه ومعتنا وخور ونقصاندن سالم ومبرا ایدوب بعده واجبهٔ عهده ٔ بلیغانه * ولازمهٔ ذمت عبیدانه لری * اولان حمد موفور * وسپاس نامحصوری * ادا مقامنده بیورر

*) حمد بی غایه در اللهه سزا * که انک نعمتیدر بی احصا (*

۹ حك قمعنیله ناسدن اراذل واشقیا زمره سنه دینور *

(حمد) حانك فتحى وميمك سكونيله ثناء جميل معناسنه دركه فارسيده ستودن وسپاس وتركيده اوكمك وايولكنى سويلمك تعبير اولنور وبو حمد ايله مدح وشكر بينلرنده مورد ومتعلق جهتلريله وبو معناى لغوى وعرفيلرى اعتباريله اولان فروق تفاسيرده وديباجه كتب سائره ده مبسوطاً ومشروحاً اولمغله طى طومار مقال اولندى (بى غايه) تركيبى فارسيده اداة نفى اولنبى بى لفظيله آخر ونهايت معناسنه اولان غايت لفظندن مركب اوله رق حدسز ونهايتسز معناسنه در (الله) اسم جلال كبريا ديو قطعه شرعيه نك مطلعنده كلور (سزا) رواوزننده فارسيدر شايسته ولايق ومناسب وموافق معناسنه (كه) كافك كسرى وهاء غيرملفوظه ايله ادات تعليلدر زيرا معناسنه (نعمت) نونك كسريله نفيس وفراوان اولان عطيه واحسانه دينور (بى احصا) تركيبنده بى اداة نفيدر كامرآنفا احصا همزه نك كسريله ممدود اوله رق برنسنه نك انواعنى ياخود افرادنى تعداد ايدوب صايمق معناسنه در (محصول بيت) غايتسز ونهايتسز ثناء جميل وشكر جزيل انجق كافه مصنوعاتك صانع وخالقى وعامه ذوى الارواحك منعم ورازقى اولان جناب واجب الوجود حضرتلرينه لايق وسزادر زيرا انك قوللرى اوزرنده اولان احسان بى پايانى لايعد ولايحصادر (ناظم نحرير راء قافيه سنك بشنجى قطعه لسنده على وجه الاقتباس تصريح ايتديكى * وان تعدوا نعمة الله لاتحصوها * نظم كريمنه بو بيتده تلميح دخى * لا احصى ثناء عليك انت كما اثنيت على نفسك * حديث شريفنه ايما وتلويح ايتمكله نعم الهيه يى على وجه التفصيل احاطه طوق بشردن براحل دور وحق حمدى ادا وايفايه اظهار عجزدن غيرى طريق مهجور اولديغنى ايذان بيورمشدر

(* [illegible]) قيلوب اول حضرت فياض كريم * نوع انسانى محقق تكريم (*

(حضرت) حانك حركات ثلاثى وضادك سكونيله برذاتك قرب وجوارنه ومجلس وپيشگاهنه اطلاق اولنور بوندندركه اصحاب مراسله وارباب محاوره مكاتيب ومحاوراتده مثلا فلان افندى حضرتلرينه سلام وثنا اولنور تعبير ايدرلر يعنى سلام وثنايى انك محل حضورى اولان مجلس ونشيمنگاهى جوارنه ايصال ايله كمال تعظيم وتوقير قصد ايدرلر بناء عليه اجلال وتفخيمنه مساغ شرعى اولميان اهل كفره اطلاقى محضا ضعف ايماندندر (فياض) شداد وزننده خلقه بر واحسانى ماء غزير جارى كبى شامل اولان ذاته دينور (كريم) امير وزننده لطف واحسان وانعام فروان صاحبى اولان ذاته اطلاق اولنور (نوع انسان) اضافت بيانيه ايله جنس حيواندن بردرلو وبربلوك اولان معشر بشردن عبارت اوله رق حضرت آدم عليه السلام ومن جاء من ذريته الى يوم القيام مجموعنه اطلاق اولنور (محقق) تحقيقدن اسم مفعول صيغه سيله واقع وثابت ومتين ومستحكم معنالرينه در (تكريم) حرمت وتعظيم ايتمك معناسنه در ناظم علامه بو بيتنده * ولقد كرمنا بنى آدم * آيت جليله سنك مضمونى درج ايلمشدر وتفصيل بعد الاجمال طريقيله بعض جلائل نعمك تعداد وتذكارى مسلكنه كتمشدر فلله دره

(* [illegible]) محض لطفيله هم ايتدى انعام * بشره لهجه وتزيين كلام (*

(محض) ميمك فتحى وحانك سكونيله خالص وصافى معناسنه در (لطف) لامك ضميله رفق وملايمت اوزره معامله ايلمك وحق تعالى عبادينك مرادلرينى يسر وسهولت ايله كنديلره اعطا ايلمكدن عبارتدر (انعام) همزه نك كسريله نعمت ويرمك وبركيمسه يى مسرور وفرحناك قيلمق وبرنسنه يى رونقلو وطراوتلو قيلمق معنالرينه در (بشر) فتحتينله انسان مرادفيدركه حيوان ناطقك مذكر ينه ومؤنثنه وواحد وجمعنه اطلاق اولنور وانسانك ظاهر جلدينه يعنى درينك طشره يوزينه ده دينور (لهجه) جمزه وزننده آلت تكلم اولان لسانه دينور وبعضيلر عندنده كلام سويلركن لسانك استعمال اولنان محلنه تخصيص ايتديلركه مراد عضو

اسماندن بمخارج حروف بولانيلر ه در و بعضيلر حين تكلمده لسانه لهجه ديلو ديسلكت اولديغى حالده اطلاق اولنماز ديديلر (تزيين) تحسين وزننده برنسنه يه زيب وزينت وير وب بزه مك معناسنه در (كلام) معلوم خواص وعوامدر (مفهوم بيت جميع ازمنه ومجموع السنه ده جلال ذات وكمال صفاتيله محمود وموصوف اولان جناب واهب المواهب محض لطف واحسانيله نوع بشره آلت تكلم اولان لسان فصيح البيانى واداء مرامده ترتيل حروف وحسن صوت مثللو محسنات ايله تحسين كلامى انعام ايتدى ديمكدر (ناظم فهامم بو بيتده وابيات آتيه ده باعث استهلال طريقيله لسانه ولغته متعلق نعم جليلهٔ كثيره يى ايراد ايله محمود عليهى تخصيص بعد التعميم ايلمشدر

*) كيدشن شانله حسان ايتدى * كيمى فخرايله سحبان ايتدى (*

(حسان) شداد وزننده ابو الحسام حسان بن ثابت الخزرجى رضى الله تعالى عنه حضرتلريدر كه شعراء مخضرمين جمله سندندر يعنى جاهليتده واسلامده مشاهير شعرادندر سن شريفلرى يوز يكرمى سنه يه بالغ اولوب التمش سنه سى زمان جاهليتده كذران وشعرنى اساطين شعراء جاهليه دن نابغة الذبيانى واعشى تقريض كردهٔ استحسان ايتمشدر والتمش سنه سى دخى حلية اسلامله متحلى اوله رق بهرهٔ حسن زندكانيدن حائز المرام ومدت مزبوره يى مدح جناب رسول كبريا واعلاء كلمة الله العليايه دائر اشعار بليغه انشاديله اتمام ايدوب هجرتك اللى درد نجى سالنده عازم دار السلام اولمشدر اشعار بلاغت شعارلرى نزد رسالتپناهيده مقبول وداپسند اولمغله ممدوح حبيب خدا وبين الناس شان وشرف صاحبى اولديغنه ناظم فخر يراعا ايلمشدر (سحبان) سلمان وزننده وائل ابن قاسط قبيله سندن برمشهور سخنور اسميدر كه فصاحت وبلاغتى ضرب مثلدر بودخى جاهليتى ادراك ايدوب وشرفياب اسلام اولمشدر اكثر اشعارى اشبو * لقد علم الحى اليمانون انى * اذا قلت امابعدانى خطيبها * مثللو فخريه يه دائر اولديغى ايما كردهٔ ناظمدر

*) كيمسى شوكت ذى شان اولدى * كيمسى صائب وسلمان اولدى (*

ناظم مرحوم بلغاء عربك منتخب وممتازلرندن بعضى تخصيص بالذكر عقيبنده شعراء فرسك سرآمد وبهترلرندن بعضى ايراد ايتمكله هر لغتده فصاحت ايله تزيين كلام وتعبير عن المرام محض موهبهٔ جناب علام اولديغن اعلام ايدر (شوكت) جوهر وزننده شعراء عجمك آتش زبانندن (صائب) صاحب وزننده سخنوران ايرانك سحر كويانندن (سلمان) ساوى ميدان قصائدك فرسان بلاغتعنواننددن دواوين مشهوره اصحابى ذوات كرامدر

*) نطق تخصيص ايدوب انسانه * قيلدى فائق انى هر حيوانه (*

(نطق) نونك ضميله كل لفظ يعبر به عما فى الضمير مفردا كان او مركبا ايله تعريف اولنور بوكا كوره اسم اولور وكنديله معانى فهم اولنور حروف واصواتله سوز سويلمك معناسنه مصدر اولور مجلس وزننده منطق وقعود وزننده نطوق كبى وعلى التقدير بن نوع انسانه اختصاصى وانسانك نطقله سائر حيوانه رجحانى ظاهر اولور (انسان) انسدن مشتق اوله رق آدم عليه السلامه واولادنه اطلاق اولنور (فائق) هر نسنه نك كزيده واعلاسنه دينور (حيوان) فتحاتله نزوان وزننده جنس الحى يعنى ذى روح وجانلو اولان مخلوقاتك جنسى اوله رق بحرى وبرى ووحوش وطيور وانسان وهوام انواعنه شاملدر وبعضا يانك سكونيله حيران وزننده حيوان تلفظى تخفيف ياخود ضرورت وزنه محمولدر

*) نطقدر مايهٔ تقرير وبيان * نه شرفدر يله سن اول احسان (*

(مايه) سايه وزننده فارسيدر برنسنه نك اصل واساسنه دينور مفردات سائره معلومه ومعروفه در يعنى نعمت جليلهٔ نطق وكفتار تقرير كلام وبيان مرام نعمتلرينك بنياد واساسى وجناب

بر وار كاويله نوع انسانى كند يسيله مشرف ومكرم قيلديغى احسان وعطاسى اولد يغـين
بيله سن وشكرينه مواظبت ايده سن ديمكدر

*) عقل وادراك قيلوب هم اعطاء * ايتيدى تفهيم مآل اسما (*

(عقل) عينك فتحى وقافك سكونيله برنوردر كه انسان انك واسطه سيله علوم ضروريه ونظريه يى ادراك واذعان واشيانك حسن وقبحنه وكمال ونقصانه ومنفعت ومضرتنه دائر امورى تميز وايقان ايدر (ادراك) همزه نك كسريله ايرشمك ويتشمك معناسنه در كه ذهنك امور معقوله يه ادراك واحاطه ولحوقنه اطلاق اولنور (اعطا) ويرمك معناسنه در (تفهيم) تعليم وزننده بيلدرمك واكلتمك معناسنه در (مآل) مفعال وزننده مرجع معناسنه در (اسماء) همزه نك فتحى والف ممدوده ايله اسمك جمعيدر مآل اسما اسمانك مسمياتى والفاظ موضوعه نك معانيسيدر (وعلم آدم الاسماء) نظم كريمنه تلميحدر

*) پارۀ لحم ايكن ازجمله زبان * اولدى اقرارده مقر ايمان (*

(پاره) چاره وزننده فارسيدر قطعه وجزء وبعض معنالرينه در (لحم) لامك فتحيله اته دينور كه معروفدر فارسيده كوشت دينور (از) همزه نك فتحيله فارسيدر عربيده من چاره معناسنه ابتداء غايت ايچوندر (جمله) مجموع معناسنه در (زبان) زمان وزننده فارسيدر دل ولسان معناسنه (اقرار) همزه نك كسريله حق اعتراف واثبات ايلمك معناسنه در (مقر) ميمك وقافك فتحه لريله اسم مكاندر يرنسنه نك محل وقرار كاهنه دينور (ايمان) همزه نك كسريله مؤمن بهلرى لسانله اقرار وقلبله تصديق ورهبر دار السلام عليه الصلوة والسلام حضرتلرينك شريعتنى قبول وتحقيق ايتمكه دينور حاصل كلام جناب منعم حقيقينك نعم لايحصاسى جمله سندن بريده اولدركه اعضاء انساندن لسان كوشت پارۀ ناچيز ايكن آنى نطق وبيان ايله نامدار وما به الايمانى اقرار واعتراف ايله ايمانه محل ومدار قيلدى ودخى مقر ميمك ضمى وقافك كسريله اقراردن اسم فاعل اولهرق اقرار ايديجى معناسنه اولوب وايماندن مؤمن به معناسى مراد اولنمق بعيد دكلدر

*) كوستروب صكره كمال حكمت * ويردى هرقومه ده بشقه قدرت (*

(حكمت) حانك كسريله عدل وعلم وحلم واشيايى غايت احكام ومتانت اوزره ايجاده معنالرينه كلور (قوم) نوم وزننده اسم جمعدر بالمعيه رجال ونسا جماعتنه اطلاق اولنور ياخود رجال جماعتنه مخصوصدر نسا بالتبعيه داخل اولور (قدرت) قافك ضميله كوچ قوت معناسنه معروفدر (كمال) تمام معناسنه در

*) اولدى بو يله متخالف كلمات * هر برى سو يليه رك غيرى لغات (*

(متخالف) تخالفدن اسم فاعل بنيه سيله مختلف معناسنه در كه متوافق ومتحده مقابليدر (كلمات) كلمه نك جمعيدر كلمه كافك فتحى ولامك كسريله معنايه موضوع اولان لفظ واحده دينور (لغات) لامك ضميله لغتك جمعيدر لغت طوائف ناسدن هرطائفه مقصود ومراملرندن كنديله تعبير ايتدكلرى الفاظ واصواتدن عبارتدر (مآل بيتين جناب آفريننده انام عزشانه حضرتلرى نوع انسانى على العموم آلت تكلم اولان لسان ايله بكام قيلدقدنصكره عرب وفرس ويونان وترك وهند وصين وسودان مثللو هرطائفه يى لغت ديكره مخالف برنوع لغت تكلمنه سوق والهام واولوجهله كمال حكمتن جمله يه اظهار واعلام ايلدى وبو بيتلرده (ومن آياته خلق السموات والارض واختلاف السنتكم) نظم جليلنه تلميح وايما واردر

*) ليك امر يله لسان عربى * اولدى هر السنه نك منتخبى (*

(ليك) لامك كسريله ليكن مخففى اولهرق فارسيده اداة استثنا واداة استدراك اولور عربيده لكن كبى (امر) همزه نك فتحى وميمك سكونيله بورادہ حكم واراده معناسنه در (لسان) كتاب وزننده جارحۀ تكلمه اطلاق اولنور وهرطائفه نك لغتنه دينور بوراده معناى ثانى مراد در (عربى) عجمى وزننده

لسان لفظنك فارسيده وتركيده مرادفلرى اولان زبان ودل لفظلرى بوايكى معناده مستعملدر *

ومقابلیدرکه عربلکی ثابت ومحقق اولان کیمسه یه وعربلکی ظاهر ومتبین اولان لسانه دینور عربك فتحیله عجمك خلافی اولان طائفهٔ معروفه در بوراده عجمدن مراد عربك ماعداسیدر که ترك وفرس وروم وهندی وسائر طوائفدر (الصنه) السنه وزننده لساننك جمعیدر لغات مراددر (منتخب) انتخابدن اسم مفعول صیغه سیله کزیده ومختار اولانه دینور نخبه کبی

*) امتیازین ایدر البته عیان * اولسان اوزره نزول قرآن (*

(امتیاز) همزه نك کسریله برنسنه نك آخردن آیرلوب سچلمسنه دینور (البته) همزه نك قطعی وبانك فتحی وتانك تشدیدیله معرفی اولهرق قطعی المفاد اولوب تردد واشتباه اولمیان ماده یی تأکید ایچون ایراد اولنور (عیان) عینك کسریله معاینه کبی مصدردر برشیئی شبهه سز اچقدن کورمك معناسنه لکن محاوراتده ظاهر وواضح معناسنه وکشف وایضاح معناسنده استعمال اولنور (نزول) هبوط وزننده ومراد فیدرکه برنسنه نك یوقاریدن اشاغی اینمسنه دینور (قرآن) غفران وزننده خاتم الانبیاء علیه افضل التحایا اوزرینه منزل اولان کتاب عظیم الشانك اسم شریفیدر

*) هم احادیث جناب نبوی * نطق معجز اثر مصطفوی (*

(احادیث) اقاویل وزننده غیرقیاس اوزره حدیثك جمعیدر حدیث امیر وزننده مطلقا سوز وکلام وخاصة پیغمبران ذوی الاحترامك لسان کوهرفشانلریندن صادر اولان پیام بلیغ النظام معنا سنه اولدیغی تاء قافیه سنده مرسومدر (جناب) سحاب وزننده سرایك وخانه نك چوره سی وحوالیسی و برنسنه نك سمت وجانبی معناسنه در محاوراتده ذات معناسنده استعمالی شایعدر (نبوی) مدنی وزننده نبی علیه السلامه منسوب دیمکدر (نطق) بیت سادسك شرحنده مسطور اولان ایکی معناسندن معنای اوله محمولدر (معجز) اعجازدن اسم فاعل صیغه سیله مثلنی ایراددن غیرلری عاجز وناچار قیلمق معناسنه در (اثر) فتحتینله علامت ونشانه دینور وحدیث وخبره اطلاق اولنور (مصطفوی) میمك ضمیله برکزیدهٔ کروه انبیا محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه منسوب دیمکدر

*) کتب فقه وکلام وتفسیر * هر فنونده اولنلر تحریر (*

(کتب) ضمتینله کتابك جمعیدر (فقه) فانك کسری وقافك سکونیله برنسنه یی اعمال فکر وامعان نظر ایله کرکی کبی اکلیوب بیلمك معناسنه موضوعدر بعده بویله فقه وفهمه سزا اولان علم احکام شرعیه یه علم غالب اولدی (کلام) سلام وزننده اصل لغتده اسنادی متضمن تام ومفید اولان سوزه دینور بعده کلام اللهدن بحث معظمات ابحاثندن اولان علم اصول دینه بالغلبه علم اولدی (تفسیر) بقدر الطاقة البشریه وبحسب مایقتضیه القاعدة العربیه نظم قرآنك معنای شریفندن بحث ایدن علمه اطلاق اولنور (فنون) عیون وزننده فنك جمعیدر فن فانك فتحی ونونك تشدیدیله صنف وکونه ودرلو معناسنه در (تحریر) کتب واملا معناسنه در

*) اولسان اوزره مرتب یکسر * اودر انواع علومه زیور (*

(مرتب) برنسنه یی یرینه ثابت ومتمکن ایلمك معناسنه اولان ترتیبدن اسم مفعول بنیه سیله مثبت ومدون وپایدار معناسنه در (یکسر) افسر وزننده فارسیدر باشدن باشه وبوسبتون معناسنه درکه نوعك افرادنی استیعاب واستغراق افاده ایدر سراسر وسرتاسر وسرتسر کلمه لری کبی ناظم نحریرك اکثر موقعنده یکسر ایرادی اکثر ایچون حکم کل اولمق قاعده سنه مبنیدر والا فنون مزبوره ده فارسی وسائر لغتلر ایله مرتب ومدون کتابلر چوقدر (انواع) همزه نك فتحیله ضرب وصنف ودرلو وکونه معناسنه اولان نوع لفظنك جمعیدر (زیور) دیکر وزننده زیب وزینت ورونق وبهجت واسباب آرایشه دینور

*) شکرین ایفا ایده مزکیم آدم * اولدیلر علمله عالمده علم (*

(شکر) شینک ضمی وکافک سکونیله منعمک احساننی قلبله تصور وتأمل ایدوب بیلمک ولسان ایله منعمه ثنا وستایش ایتمک واعضاء سائره ایله منعمه بقدر الاستحقاق خدمت و مکافات ایلمکه دینور (ایفا) همزه نک کسریله برنسنه یی وافی وتام اوله رق ادا ایتمک معناسنه در (آدم) بوراده نوع انسانک هر بر فردی معناسنده مستعملدر (علم) معلومدر (عالم) خاتم وزننده بو جهانه و مجموع مخلوقاته اطلاق اولنور (علم) جبل وزننده بیراغه وسنجاغه ومرتفع طاغه و بر قوم و جماعتک سید وذیشاننه دینور جمعی اعلام کلور

*) هم صلات صلوات فائق * اول نبی عربی یه لایق (*

(ناظم) محاسنکو یا بعد اداء الحمد والثناء مفخر برایا ومظهر عطایا علیه افضل الصلوات واکمل التحایا حضرتلرینه بر موجب فرموده خدا واجبهٔ نعت بلیغانه لری اولان صلواتی ادایه شروع وابتدا ایلدی (صلات) صادک کسریله صفات وزننده صله نک جمعیدر صله عده وزننده وصل معناسنه درکه برنسنه یی آخر نسنه یه اولشدیروب یتشدرمکه دینور و وصلت معناسنه درکه برنسنه یه واصل و بالغ اولوب ایریشوب یتشمکه دینور (صلوات) فتحاتله صلاة لفظنک جمعیدر بوراده مراد رحمت و استغفار ودعا معنالرینه اولان صلاة علی النبی در صلات صلواته مضافدر (مفاد ترکیب الله تعالی حضرتلرینک قبل اعلاسندن نبی آخر الزمان حقنده صادر اولان انواع ثناء جمیل واصناف عطاء جزیلک جناب نبی علیه السلام وصول و بلوغی لایق وچسبان اولدیغی اخبار و بیان ضمننده انشاء تصلیه در (فائق) مر فی السابق لکن مقتضای قاعده تأنیثله فائقه اولملوایدی ناظم مسامحه ایتدی فائق موقعنده علیا یاخود والاولایق موضعنده احری یاخود اولی دینلسه اولی اولوردی (نبی) غنی وزننده احکام الهیه یی وحی طریقیله خلقه انبا واخبار ایدن ذاته اطلاق اولنور (عربی) مر آنفا (لایق) بمعنی سزا ومناسب

*) عالمینه اورسول الثقلین * جانب حقدن اولوب رحمة عین (*

(عالمین) لامک ومیمک فتحیله عالم لفظنک تثنیه سی اوله رق عالم دنیا وعالم آخرت مراددر یاخود میمک کسریله عالمک جمعی اوله رق مجموع ماسوی نک تحتنده مندرج اولان اجناس مختلفه وانواع متکثره مراد اولور (رسول الثقلین) اضافتله انس وجنه مبعوث پیغمبر دیمکدر (رحمة عین) عین رحمت ومحض احسان معناسنه بو بیتده * وما ارسلناك الا رحمة للعالمین * نظم جلیلنه تلمیح وایما واردر

) بزی فرقانیله ارشاد ایتدی (*) سالک مسلک اسعاد ایتدی (*

(فرقان) برهان وزننده ایکی نسنه اراسنی فصل ایدوب آیرمق معناسنه مصدردر حق وباطل وحلال وحرام بینلرینی فرق ایلدیکیچون قرآن کریمه اطلاق اولنور مبالغة تسمیه بالمصدردر (ارشاد) همزه نک کسریله طوغری یول کوسترمک معناسنه در (سالک) ذاهب وزننده یوله کیروب کیدیجی کیمسه یه دینور (مسلک) میمک فتحیله منهج وزننده ومرادفیدرکه یوله دینور (اسعاد) ارشاد وزننده بر کیمسه یی سعادتلو قیلمق یعنی نیکبخت وخوب طالع اوغورلو ومیمنتلو قیلمق معناسنه در سالک مسلک اسعاد تتابع اضافات قبیلندندر

*) ذات اکملدر اوممدوح جلیل * ایلدی دین مبینی تکمیل (*

(ذات) برنسنه نک عین وحقیقتنده ونفس وخاصه سنده استعمال اولنور (اکمل) افضل وزننده کامللک افعل تفضیلیدر (ممدوح جلیل) اضافتله جناب جلالتمآب حضرتلرینک (وانك لعلی خلق عظیم امثالی آیات قرآنیه ایله مدح وثناسنه مظهر دیمکدر (دین مبین) جمله یه حسن واستقامتی

ظاهر

ظاهر اولان دینی اسلامدر (دین) قطعهٔ شرعیه ده مذکوردر (تکمیل) برنسنه‌نك جمیع اجزاسی یرلو یرنده اوله رق تام و کامل قیلمق

*) چون اودر ابلغ جمله بلغا * نطقیدر معنیٔ وحی یوحی (*

(ابلغ) افضل وزننده بلاغتدن افعل تفضیلدر زیاده سیله بلیغ کیمسه‌یه دینور (بلغا) ظرفا وزننده بلیغك جمعیدر بلیغ شول متکلمه دینور که الفاظ فصیحه و عبارات سلسه ایله کنه ضمیرنی و نهایت مرامنی ادایه قادر اوله (وحی یوحی) ده جزء اول اعراب حکایه ایله مشغول اوله رق (وما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی) نظم جلیلنه تلویح و بو وجهله دخی مظهر ستایش رب جلیل اولدیغی توضیحدر

*) که فصاحت اولنورکن تقریر * انا افصح دیو ایتدی تعبیر (*

(فصاحت) سماحت وزننده متکلم اچق سوزلو و طلاقتلو اولوب کلامی لحن و خطا و لکنتدن سالم و خالص اولمغه دینور (افصح) زیاده فصیح معناسنه افعل تفضیلدر فصیح منوال محرر اوزره تقریر کلام و اداء مرام ایتمکه قادر اولان متکلمك وصفیدر (مآل بیت بعض اصحاب کرام حضراتی اول مجموعهٔ جوامع الکلم حضرتلرینك حضور فصاحتمقطورلرنده فصحاء عربك فصاحتنی تقریر و بیان و بعضلر افصح العرب سحبان و بعضلر یعرب بن قحطان مثللو قیل و قال و بسط مقال ایدرلر ایکن سلطان سخن سنجان معجز کوحسم مادهٔ گفتگو بیوروب (انا افصح من نطق بالضاد یاخود (انا افصح العرب بید انی من قریش) بیوردقلرینه اشارت اوله جقدر

*) وصف قرآنده بیوردی او رسول * احرف سبعه ایله ایتدی نزول (*

(احرف) افلس وزننده حرفك جمعیدر حرف حانك فتحی و رانك سکونیله مقطعات کلمات اولان حرف هجایه دینور و کلمه‌یه اطلاق اولنور و معنی‌یه دینور و جهت معناسنه کلور (سبعه) اعداددن یدی عددینك اسمیدر (نزول) مر سابقا یعنی جناب ابلغ البلغاء علیه صلوات الملك الاعلی حضرتلری قرآن عظیم الشانك کیفیت نزولنی وصف و بیان خصوصنده (نزل القرآن علی سبعة احرف) بیوردیغنه کما رواه جمع کثیر من الصحابة و عثمان بن عفان رضی الله عنه دن بر روایتده (القرآن انزل علی سبعة احرف کلها شاف کاف) بیوردیغنه ایما و تلمیح و احرف سبعه‌ده مروی اولان اقوالدن مختارینی بیت آتیده تصریح ایدر

*) چونکه وار آنده قبائل لغتی * غیری وجهیله ادای صفتی (*

(قبائل) مساجد وزننده قبیله‌نك جمعیدر قبیله سفینه وزننده بر پدرك ذریتندن منشعب اولان جماعته دینور (لغت) مر سابقا (وجه) واوك فتحی و جیمك سکونیله سمت و جهت و طریق معنالرینه در (اداء) سحاب وزننده برنسنه‌یی محلنه ایصال ایتمکه دینور (صفت) صادك کسریله وصف معناسنه در که برنسنه‌نك احوال و علاماتنی تعداد و بیان ایلمکدن عبارتدر ناظم نحریر بو بیتله بیت سابقده مذکور اولان احرف سبعه دن مراد قبائل سبعه لغتی دیمك اولدیغنی بیان ایدر (امام سیوطی اتقانده ابن حباندن نقلا احرف سبعه‌نك معناسنده اهل علمك اوتوز بش وجه اوزره اختلافلرین تصریح و اقوال مختلفه‌یی یکان یکان ایراد و توضیح ایلمشدر وجوه مزبوره دن بری ائمهٔ لغتدن ابو عبیده و ثعلب و ازهری و مفسریندن عبدالله ابن عطیه و محدثیندن بیهقی و سائرلرك مختاری اوزره نظم جلیل قبائل عربك فصحاسنك یدی قبیله لغتی اوزره منزل اولمسیدر یعنی بعض الفاظی قریش لغتی اوزره و بعض دیگری یمن لغتی اوزره و بعض آخری هذیل و هوازن و قضاعه و تمیم و طی لغتلری اوزره اولمسدن

عبارتدر و بعضلر هذیل بدلی جرهم قبیله سی لغتی اولمق اوزره ثبت ایتدیلر

*) یعنی اول مهبط نور الهام * کاشف راز کتاب علام (*

(مهبط) مجلس وزننده محل هبوط وموضع نزول معناسنه در (نور) الف قافیه سنك قطعهٔ رابعه سی عنوانی شرحنده کلور (الهام) همزه نك کسریله قلبه القا اولنان خیرلو نسنه یه دینور میم قافیه سنك آخر قطعه سنك اولنده کلور (کاشف) صاحب وزننده کشف واظهار ایدیجی معناسنه در (راز) باز وزننده فارسیدر کزلو سر معناسنه در (کتاب علام) کتاب الله دیمکدر نور الهام مشبه بهك مشبهه اضافتی قبیلندندر لجین الماء کبی (مصراع ثانی تتابع اضافاتله جمیع اشیایه علمی شامل ومحیط اولان الله تعالی حضرتلرینك کتابنك اسرار خفیه سن اظهار وراز نهانن ابراز ایدیجی دیمك اولور مقصود ناظم براعت استهلال ایله اجرای نعت نبویدر

*) قلدی اول نطق بلیغ ایله همان * وجه انواع قراءاتی عیان (*

(نطق) بو راده معنیین مزبورندن معنای اوله محمولدر (بلیغ) مر آنفا (انواع) همزه نك فتحیله نوعك جمعیدر نوع مر سابقا (قراءات) قیاسات وزننده قراءة لفظنك جمعیدر قراءة تلاوة وزننده ومرادفیدر که اوقومق معناسنه در (بعض کلماتده قراء سبعه وعشره واصحاب شواذك مهموز وغیر مهموز اوله رق ومد وقصر وتضعیف وتخفیف وادغام وفك ادغام وابدال ووجوه سائره ایله قراءة مختلفه لری لسان معجز بیان نبویدن صدوره مبنی ومنبع بلاغتدن جاری ومروی اولدیغنی افاده در

*) لیك قرآنده کی بالجمله لغات * افصح اللفظ بلیغ الکلمات (*

(لیك) اداة استدراکدر کامر (جمله) غرفه وزننده برنسنه نك جماعتنه ومجموعنه دینور (یعنی قرآن عظیم الشانده کرچه قبائل عدیده لغاتی واردر لکن انده موجود اولان الفاظك مفرداتی من حیث الفصاحه رتبهٔ علیاده ومرکباتی دخی من جهة البلاغه غایة قصواده اولمغله ساحهٔ تنزیل مانع فصاحت ومخل بلاغت اولان موادن بالکلیه مصون [illegible] وانواع محسنات ایله مملو ومشحون اولدیغنی بیاندر

*) معجزاتی بلی بی پایاندر * جمله دن اعظمیده قرآندر (*

(معجزات) محسنات وزننده معجزه نك جمعیدر معجزه اعجازدن اسم فاعل بنیه سیله انبیاء عظام علیهم السلام حضراتندن صادر اولان خارق عاده یه اطلاق اولنور که اکثریا نبوت ورسالتلرینی انکاره تصدی ایدن خصم معاندی عاجز قلمق ایچون اظهار ایدرلر آخرنده کی هاء مبالغه ایچوندر (بلی) بانك فتحی ولامك کسریله ترکیده اداة تصدیقدر عربیده نعم واجل کبی مضمون جمله یی تصدیق وتحقیق افاده ایدر (بی) اداة نفی فارسیدر (پایان) باء فارسیه ایله غایت ونهایت معناسنه در (یعنی سلطان سریر لولاك علیه صلوات الله مادارت الافلاك حضرتلرینك دعوای نبوتده صدقنه دلالت ایدن معجزات باهراتی مبالغه حد کثرتده اولمغله لایعد ولایحصی قبیلندن اولدیغی مفصلات سیردن مستفاددر (اصحاب کرام حضراتندن روایت صحیحه ایله مروی اولان معجزات اوچ بیکه بالغ اولدیغنی مرحوم یازیجی زاده محمدیه ده بیان ایدوب * معجزاتینه آنك بو قدر عدد ایجره حساب * ایتدیلر اما صحابه اوچ بیکینی احتساب * بیورمشدر وبو جمله معجزاتك اعظم وافضلی وبین الانام الی یوم القیام باقی اولان اشهر واکملی قرآن عظیم الشاندر وقرآن مبینك هر اوچ آیتی بر معجزه اولمغله ذات قرآن دخی تقریبا ایکیبیك ایکیوز یکرمی معجزه یی متجاوز اولمغله عدد معجزات بشبیکدن متجاوز اولاش اولور

*) اولمغانی بدیعه نانه بیان * وحی حق اولدیغی کون کبی عیان *

(معانی) معنانی وزننده معنانک جمعیدر معنی مأوی وزننده کلمه وکلامک مدلولی اولان صورت ذهنیه یه دینور (بدیعانه) بدیعه منسوب دیمکدر بدیع امیر وزننده نو تازه ومثالسز انشا وایجاد اولنان نسنه یه دینور (بیان) بیحاب وزننده بر معنی ومقصودی ایضاح واظهار ایمکدر وبونلر علم بلاغتک فنون ثلاثه سنک اسملری دخی اولمغله بو مصراعده مراعات نظیره رعایت ظاهردر (وحی) قطعیه شیر عیده کلور (حق) حالک قیچی وقافک تشدیدیله اسماء حسنادندر (یعنی کلک نعتنده فصاحت وبلاغت ومقتضای حاله مطابقت ومحسنات بدیعیه یه رعایت اکمل وجه ایله ایفا اولنان نظم بلیغ النظامک وحی حق وکلام قادر مطلق اولدیغی اظهر من الشمس وابهر من الامس در دیمک اولور)

*) اولمز اول مرتبه لرده اعجاز * یوق اکا مثل ونظیر وانباز (*

(اعجاز) همزه نک کسریله غیری عاجز قلمق معناسنه در وسبب عجز اولان قرآن عظیم الشانه وسائر خارق عادیه اطلاق اولنور (مثل) میمک کسریله (ونظیر) امیر وزننده بر نسنه نک مشابهنه ومکرینه دینور (انباز) دمساز وزننده فارسیدر شریک واورتاق معناسنه در (یعنی نظم منزل مراتب اعجازدن مرتبهٔ علیاده اولمغله مثل ونظیرینی ایتا وایراد طوق بشردن مهجور وقدرت قاصرهٔ مخلوقدن دوراد ور اولدیغی دیمکدر)

*) کیمسه نک اولمدی تحدی اصلا * الا تمثیل وتحدی اصلا (*

(تمثیل) مثال ونظیر کتورمک معناسنه در (تحدی) تعدی وزننده بر خصوصده غالب اولمق ایچون منازعه ومعارضه ایلمک معناسنه در یعنی سلامت نظم وجزالت معنی ومغیبات ماضیه وآتیه دن واقعه مطابق اخبار وانها وطرز عجیب واسلوب غریب ایله مراتب بلاغتدن رسیدهٔ غایت قصوی اولان محکم تنزیلک وحی الهی اولدیغی انکاره تصدی ایدن معاندین زمره سنه خطابا * وان کنتم فی ریب مما نزلنا علی عبدنا فأتوا بسورة من مثله * نظم معجزیله اقصر سوره سنک مثلنی ایتا وایراد خصوصنده تحدی اولندقلرنده فصحاء عدنان وبلغاء قحطان بسر تسلیم مبهوت ومفحم وکافهٔ عرب عربا معارضه دن عاجز وملزم اولدیلر دیمکدر)

*) اولیجق فخر ایله مبعوث او نبی * اوشر فبخش لسان عربی (*

(فخر) فانک فتحی وخانک سکونیله کیشینک متصف اولدیغی خصال وفضائل ایله مباهات وتمدح ایدوب اوکونمک معناسنه در لکن مجازا سبب مفاخر ومباهات اولان سجایای مرضیه وفضائل ذاتیه یه دخی اطلاق اولنور بو محلده معنای مجازی مراددر (زیرا مفخر ورانام علیه الصلاة والسلام حضرتلرینک کرچه بذاته وحلقا مایه الافتخار اولان کافهٔ کمالات بشریه نک جهت جامعه سی اولدیغی اثبات کردهٔ نص قرآن ومعلوم عامه علما ایسه ده لکن * انا سید ولد آدم ولا فخر * دخی * آدم ومن دونه تحت لوائی یوم القیمة ولا فخر * مثللو احادیث صحیحهٔ مرویه ایله ذات ریکنیده صفات علیه لرندن فخر وتمدحی بومباهات تجعلی ترک وسقلیمی بیوردقلری نه انجی حز مکرمه اهل ایقاندر (مبعوث) مخصوصل وزننده جناب کبریا جانبندن سبیل صوابه دعوتا ولمق ایچون کوندرلمش ذاته اطلاق اولنور (اشبو فبخش) ترکیبی لغا (بی) وفاء صیدلک معرلکین اوله رق عان وشرف ویوه رورفعت ولیریجی معناسنده در بیله (ایچ)

*) ویردی چونکیم لولسانه زینت * شکر ایدن ایتدیلر وضع لغت (*

(یمنی) اشرف الانبیاء علیه وعلیهم اکمل التحایا حضرتلری اصناف مختوعه ملقبا تیما جمله سندن صنف عربدن مبعوث اولمغله * وکم من ابمنقد لعلا بانهء ری مرلی * کما علا برسول الله عدنان *

نشيده سنجه صنف عربك اصناف سائره دن افضل اولمسنه دليل واضح اولديغى كبى لسان
معجز بيانلريلك وافضل كتب الهيه به اولان قرآن عظيم الشانك لسان عربى مبين اوزره
منزل اولمسى دخى لغت عربك جميع لغاتدن اشرف واعذب اولمسنه برهان قاطعدر زيرا عربدن
افضل برقوم وجماعت اولمش اوليدى افضل الانبياء اول جماعتدن كلوردى واسان عربدن
اشرف لسان بولنيدى اشرف الكتب اولسان اوزره منزل اولوردى پس لغت عرب جميع
لغاتك اوسعى واعذبى وقواعد مرعيهٔ مضبوطه ايله اوثق واحسنى اولمغله بوندن احسن لسان
وضعى طوق بشردن خارج اولديغندن آخر كونه لغت وضعنه تصدى ايتمديلر ديمك اولور

*) آل واصحاب كرامنه هم * اوله صدكونه سلام اسلم (*

سلطان كشور رسالت صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرى جناب مقدس كبريا ايله عباد جرايم
اعتياد پرخطايا ميانده واسطهٔ عقد هدايت اولمغله بعض حقوق نعمتنى ادا ضمننده تصليه
وتسليم واجبهٔ ذمت امت اولديغى كبى آل اطهار واصحاب اخيار رضوان الله تعالى عليهم اجمعين
حضراتى دخى باعث سعادت سرمديه اولان انوار شرايعى مشكات نبوتدن اقتباس وظلمتكدهٔ
جهل وغوايت اولان قلوب قاسيه ده ايقاد نبراس ايله نفوس موحدينى حضيض هلاكدن ورادن
اوج حيات وهدايه ايصاله بذل مقدور وسعى موفور مشكور ايتدكلرى مقابلنده انلره دخى
تحيت وتعظيم اداء حق نعمتى تكميل وتتميم قبيلندن اولمغله ناظم تحرير صلاة وسلامى آل واصحاب
كرامه دخى تعميم بيوردى فلله دره (آل) حال وزننده لفظا مفرد ومعنى جمع اولان كلماتدندر وآل النبى
عليه السلام جناب پيغمبرك اقربا ومتعلقاتنه واولاد وذرياتنه وازواج طاهراتنه دينور وامتندن
علما وعملا وحالا كندويه اقتدا واتباع ايدن فقهاء مجتهدينه وهر برمؤمن متقى يه اطلاق اولنور
(اصحاب) همزهنك فتحيله صحبك جمعيدر فرخ وافراخ كبى وصحب صاحبك جمعيدر ركب وراكب
كبى بو تقديرجه اصحاب جمع الجمع اولور واصحاب النبى عليه السلام شول ذوات كرامدر كه
مؤمن اولدقلرى حالده نبى عليه السلامى بعد النبوه حال حياتنده مشاهده برله شرف صحبتلريله
مشرف اولوب وايمان اوزره ارتحال دار بقا ايتمش اوله (كرام) عظام وزننده كريمك جمعيدر كريم
امير وزننده اخلاق حميده وافعال پسنديده صاحبى عزيز وشريف كيمسه يه دينور (صد) قد
وزننده فارسيده يوز عدده دينور مراد افادهٔ كثرتدر (كونه) كاف فارسينك ضميله نوع ودرلو
معناسنه اطلاق اولنور (سلام) كلام وزننده معروف اولديغى اوزره تحية الاسلامدر بوراده
تعظيم وتكريم مراددر (اسلم) افعل تفضيل صيغه سيله شوائب نقصاندن زياده سالم ديمه در

*) هر برى نور نبوتله منير * قيلدى يلر عالم دينى تنوير (*

(نور) نونك ضميله جواهر واعراض كنديسيله ظاهر ومنكشف اولان ايدتلغه دينور كه ظلمتك
ضديدر و بو نور ايكى نوعدر برى عين باصره ايله محسوس دركه شمس وقمر وسراج كبى اجسام
نيره دن عبارتدر وبرى عين بصيرت ايله ادراك اولنور كه انوار الهيه دن منتشر اولان نوردر
نور علم ونور ايمان ونور نبوت ونور قرآن كبى كه حقايق اشيايى كاهى كشف واظهار ايدر ما نحن فيه
بو قبيلدندر (نبوت) فتوت وزننده پيغمبرلك معناسنه در (منير) اناره دن اسم فاعل صيغه سيله
روشن وضيادار معناسنه در (عالم) لامك فتحيله ذات اجل واعلايى بيلكه وسيله وسبب اولان
شيئه دينور (دين) طين وزننده مجموع احكام شرعيه يه دينور (تنوير) تصوير وزننده برنسنه يى
روشن ومنور قيلمق معناسنه در يعنى آل واصحاب افرادندن هر برى منبع الانوار ومخزن
الاسرار اولان جناب نبوتمداردن استفاضهٔ انوار ايله استكمال نفسى تحصيل واحكام
شرعيه يى بيان واظهار ايله دين مبينى احيا ونفوس قاصره يى تكميل ايتديلر ديمكدر

(* جمله سی نجم هدای حقدر * هادئ راه رضای حقدر *)

(نجم) یلدز دیو قطعهٔ رابعه ده کلور (هدیٰ) هانك ضمیله عقاید حقه‌دن عبارت اولان ایمانه ومجموع احکام شرعیه‌دن عبارت اولان دینه اطلاق اولنور مقابلی ضلالدر (هادی) وادی وزننده یول کوستریجی رهبره دینور راه ماه وزننده فارسیده یوله دینور طریق معناسنه (رضا) رانك کسری وضمی والفك قصریله خوشنود اولمق معناسنه در رضوان ومرضاة کبی راه رضای حقدن مراد * ورضیت لکم الاسلام دینا * نصی منطوقنجه دین اسلامدن عبارت اولان صراط مستقیمدر وبو بیتده * اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم * حدیث شریفنه تلمیح واردر

(* اکثری قیلدی کرامتله همان * کشف اسرار نهان قرآن *)

(کرامت) سلامت وزننده معاصی ومکارهدن متنزه ومجانب وانواع طاعته اخلاصله ملازم ومواظب اولان عارف بالله‌دن صادر اولان خارق عاده‌یه دینور (کشف) کافك فتحی وشینك سکونیله آچمق معناسنه‌در (اسرار) کزلو نسنه معناسنه اولان سرك جمعیدر (نهان) جهان وزننده فارسیده کزلو معناسنه‌در اسرار نهان بك خفی دیمك اولور

(* اولدیلر هر بری بانطق نفیس * ایلیوب بسط عبارات سلیس *)

(نفیس) امیر وزننده مقبول ومرغوب اولان فاخر نسنه‌یه دینور (بسط) بانك فتحیله بر نسنه‌یی نشر ایدوب یایمق معناسنه‌در که قبض مقابلیدر (عبارات) عینك کسریله ما فی الضمیردن کندیله تعبیر اولنان عباره‌نك جمعیدر (سلیس) امیر وزننده سهل وملایم ومنقاد اولان نسنه‌یه دینور کتف وزننده سلس کبی

(* راویٔ راز احادیث نبی * اول کرام بلغای عربی *)

(راوی) غیرك کلامنی نقل وروایت ایدیجی معناسنه‌در وبوندن غیری ایکی معناسی دخی واردر باقافیه سنك قطعهٔ اولیسنده کلور (راز) کزلو سر معناسنه‌در (احادیث) وسائر الفاظ بیت ماسبقده سبق ومرور ایتدی (یعنی آل واصحابدن هر بری نطق نفیس و بسط سلیس ایله احادیث نبویه‌یی نقل واخبار ومعانیٔ خفیه‌سن اظهار ایتدیلر دیمکدر

(* چار یاران معالی عنوان * چار ارکان بنای ایمان *)

(چار) یار وزننده فارسیده اعداددن درت عددك اسمیدر (یاران) فارسیده ادات جمع اولان الف ونونله یارك جمعیدر (یار) چار وزننده دوست ومحب ومعین وبیلش وآشنا معنالرینه‌در (معالی) موالی وزننده معلاة لفظنك جمعیدر معلاة مسعاة وزننده مصدر میمی اولور کسب الشرف معناسنه واسم مکان اولور مکسب الشرف معناسنه ومجبنه ومبخله لفظلری باعث جبن وباعث بخل معناسنه اولدقلری کبی معلاة باعث علو وشرف معناسنه‌ده کلور (عنوان) عینك ضمیله وکسریله مکتوبك سرنامه‌سنه وکتابك دیباجه‌سنه وبرشیئك اولنه ومطلعنه دینور وبر نسنه‌نك وجود وظهورنه کندیسیله استدلال اولنان شیئه دینور مثلا بر کیمسه‌نك ظاهر حالیله باطن حالنه استدلال اولنور دیه جك محلده الظاهر عنوان الباطن دیرلر (ارکان) همزه‌نك فتحیله رکنك جمعیدر رکن رانك ضمیله بر نسنه‌نك بك قوی ومحکم اولان جانبنه وکوشه‌سنه دینور ومدار قوت اولان نسنه‌یه اطلاق اولنور (بنا وایمان) معلوملردر (ناظم مرحوم آل واصحابه علی وجه التعمیم اجرای تحیت وتعظیم ایتدکدنصکره قدوهٔ اصحاب کزین ومدار قوت دین مبین اولان خلفای راشدین رضوان الله علیهم اجمعین حضراتنی تخصیص بالذکر ایدوب مصراع اول مبتدا ومصراع ثانی خبر موقعنده اوله رق بیورورکه چار یار برکزیدهٔ مصطفی یعنی صدیق اکبر وفاروق اعظم

وذوالنورين رحلم وحيا وامدالله الغالب جناب على المرتضى حضرتلرى ملجأ امن وامان اولان حصن حصين ايمانك اركان قويه البنيانى اولدقلرين بيان واعلان ايدر

(* آنلرك قدرى دو عالمده رفيع * اوله زوهبى عاصى يه شفيع *)

(دو) حالك ضميله وواو مكتوبه غير ملفوظه ايله فارسيده ايكى عددك اسميدر (رفيع) لام ايله وزنتده عالى ومرتفع معناسنه در (وهبى) ناظم تحريرك مخلصى در اسمى محمد بن راشد بن محمد المرعشى در كنيه سى شنبل زاده در (عاصى) مجرم وكناه كار معناسنه در (شفيع) رفيع وزننده مجرمك جرم وعصيانى مقابلنده اقتضا ايدن عقوبتك عفو وتركنى ديلك ايلين كيمسه يه ديتور كه شفاعتجى تعبير اولنور (يعنى عموما آل واصحاب كرامك ياخود خصوصا چار يار ذوى الاحترامك ايكى عالمده قدر وشرفلرى عندالله عاليدر و وهبى خطا كار حقنده شفاعتلرى من الجود رد بيكدر

(* بعد ذا كلك حريرى تحرير * او سخنساز عبيرى تعبير *)

(بعد ذا) تركيب اضافيسى تأخر معناسنى مفيد اولان بعد كلمه سيله اسم اشارت ذا ولان ذا كلمه سندن مركب اوله رق اكثر مؤلفه خطبه لرنده فصل الخطاب تعبير اولنان امابعد كبى بوننله ذكره انيكدر كه منعم حقيقى يه حمد وثنا ورسول خدايه صلات صلاتى تأديه وايفا وآلى واصحابنه سلام وتعظيمى ادا دنصكره ديمك اولور (كلك) كاف عربينك كسرى ولامك سكونى وآخرده يله كافله فارسيده الكن كتابت اولان قلمه ديتور خامه كبى (حريرى) امير يرى وزننده فصاحت وبلاغتده الكل وفنون ادبيه ده يبهمتا اولان مقامات نام كتاب بلاغت نصابك مصنفى ودرة الغواص فى اوهام الخواص نام كتاب فصاحت نصابك مؤلفى ابو القاسم محمد بن على بن محمد بن عثمان الحريرى البصريدر (تحرير) يازمق معناسنه در (سخنساز) سخندان وزننده وصف تركيبى فارسيده سوز وكلام معناسنه اولان سخن ايله خداوند وصاحب معناسنه اولان ساز دن مركب اولورسه كه رامه مله در سوز صاحبى ديمك اولور ياخود رونق ولطافت معناسنه اولان ساز دن تركيب اولنور ايسه كه زاى معجمه ايله در سوزه حسن ورونق ويرجى ديمك اولور (عبيرى) حريرى وزننده عبيره منسوبدر عبير امير وزننده نافه مسك وعنبر وماء ورد مثللو برطاقم رايحه طيبه صاحبى اجناس مختلفه دن تركيب اولنان طيبه ديتور (تعبير) الفاظ وعبارات ايله اداء مرام ايتمكه ديتور يعنى دست معارفپيوسته ده اولان خامه بلاغت عبير تحرير غبارانده خامه حريرى آسا نادره نويس ودقايق كويا وتعبير دلپذيرى همبوى مسك وعبير مشام ارواحى تعطير ايله نفوس سامعيه طرب افزا اولمه ده در ديو قلم ويمى رقى وصف واطراء ايله مراد ناظمك هنرمنديته دال مجمد حدر قلم برآندر

(* ايدمرك رازدرون ابراز * سبب نظمه ده قيلسون آغاز *)

(راز) قلبده مضمر اولان سر معناسنه در كامر (درون) زبون وزننده داخل والجبرو معناسنه در كه بوراده مراد اعضاء داخله دن اولان قلب در (ابراز) همزه نك كسريله اظهار معناسنه در (آغاز) همزه نك مديله فارسيده برنسنه يه شروع وابتدا معناسنه در (يعنى صاحب قلم فضائل توأم سر بسته درون ابراز و بو منظومه نفيسه نك نظم وتأليفنه به كونه خاطره باعث وسبب اولديغن بيانه آغاز قيلسون ديمكدر

(* خواجكا نلغده بو خاطرو يران * اولمجق ايلجى سوى ايران *)

(خواجكان) كافيده ثابت وتلفظده ساقط واو معدوله واداة جمع فارسى اولان الف ونونله خاندان وزننده خواجكى لفظنك جمعيدر خواجكى حاجكى وزننده ديوان همايون كتبه سنك سرآمد ومتعينلرينه ويربلور رتبه رفيعه معروفه در (خاطرو يران) منكسر القلب محزون

و بريشان معناسنه‌در (ايلچى) لفظى توركيدر ايكى قومك ميانده اولان منافسه ومنافرتى ازاله واصلاح ايچون توسيط اولنان كيمسه‌يه دينور عربيده وفد وسفيرديلور (سوى) روى وزننده فارسيدر طرف وجانب معناسنه (ايران) همزهٔ ممدوده‌نك كسريله مجموع ولايت عراق وفارس وآذربايجان وخراسان واهواز مملكتلريدر (ناظم مرحوم بو بيت و بعدنده واقع چند ابياتله بيك يوز طقسان حدودنده سلاطين عثمانيهٔ عظام ابدالله خلافتهم الى يوم القيام حضرتلرندن دوعبد الحميد خانده شاه ايران كريم خان طرفنه ايلچى تعيين اولنوب كتديكنى وامر سفارتى لايقيله اجرا ايتديكنى بيان ايدر

*) نسخهٔ طبع ايدى بى شيرازه * چاره نه كندى ينه شيرازه (*

(نسخه) غوفه وزننده كنديدن آخر كتاب استنساخ اولنان اصل منقول منهه دينور ومطلقا كتابه اطلاق اولنور (طبع) طانك فتحيله انسان كندى اوزره مجبول ومفطور اولديغى خوى وخلق معناسنه در اسلوب فارسى اوزره نسخه نك طبعه اضافتى لجين الماء كبى مشبه بهلك مشبهه اضافتى قبيلندندر (بى) اداة نفيدر كامر (شيرازه) پيرايه وزننده برنسخه نك اجزاء متفرقه سنك بعضى بعض آخره ربط وبند ايله ايكى طرفى ديوشيريلوب بناشديرلمغه دينور مجلدك كتابى شيرازه لمسى كبى (مصراع ثانيده اولان شيراز ملوك پيشداديان تعبير اولنان سلاطين عجمدن طهمورث نام شاهك شيراز نام شهزاده سنك بنا وكندى اسميله تسميه ايتديكى شهر عظيم معروفدركه سلفده فارس اقليمنك پاى تختى وقاعدة الملكى ايدى خواجه حافظك مولدى ومدفنيدر

*) وار يجق دولتمه شان ويره رك * شاهد دانشمه آن ويره رك (*

(شاهد) حاضر وزننده ومرادفيدر وبرنسنه‌نك حقيقتنه كركى كبى علم واطلاعدن ناشى شهادت ايدوب خبر ويرن كيمسه‌يه دينور وفارسيده دلبر ومحبوب معناسنده مستعملدر بوراده معناى اخير مراد اولديغنه آن شاهددر (دانش) شاهد وزننده فرس لغتنده بيلمك معناسنه اولان دانستن لفظنك امر حاضرى اولان دان كلمه‌سنك آخرينه ماقبلى مكسور شين معجمه الحاقيله اسم مصدر در علم واستعداد معناسنه وقاعدهٔ فارسيه اوزره شاهدك دانشه اضافتى لجين الماء قبيلندندر (آن) جان وزننده فارسيدر قطعهٔ ثانيه ده كلمه‌جك ملاحت كبى جمال باكمال خوبرويانده كائن برحالت روحانيه وجاذبهٔ وجدانيه‌دن عبارتدر (يعنى فر واحتشام سفارت ايله آستانهٔ سعادتدن عزيمت وطى منازل وقطع مراحل ايده رك صوب مأموريتى اولان نزد كريم خانه وصول ميسر اولدقده دولت عليهٔ عثمانيه نك شان وشرف وشوكتنى قطان ايرانه اظهار واعلان وكنديمك فضل وكمالنه حسن وآن ويرديكنى بيان ايدر

*) نامه‌ده بسط اولنان مدحتمى * هر معارفده اولان قدرتمى (*

(نامه) خامه وزننده فارسيدر برمحلدن محل آخره ارسال اولنان فرمان وبيورلدى ومكتوب مقوله‌سى مكاتيب ومراسلاته اطلاق اولنور (مدحت) نعمت وزننده ستايش واوكمك معناسنه‌در مدح وامتداح كبى (هر) هانك فتحيله فارسيده وتركيده عموم افراد معناسنى افاده ايدر عربيده كل كلمه‌سى كبى (معارف) معرفتك جمعيدر معرفت معلومه در و بو بيت ما بعدنه مرهوندر

*) افتخارانه بيان ايتمشيدم * هنرم خيلى عيان ايتمشيدم (*

(افتخارانه) فخر ومباهات طريقيله ديمكدر (هنر) عمر وزننده علم ومعرفته اطلاق اولنور (خيلى) افادهٔ كثرت ايچوندر

*) نيجه ابحاث اولنوب هرفنده * بيلديروب حدينى هر فرزنده (*

(ابحاث) همزه‌نك فتحيله بحثك جمعيدر (بحث) بانك فتحيله لغتده تفتيش وتفحصه دينور

اضطلاحده شیئین بیننده اولان نسبت ایجابیه یی یا خود نسبت سلبیه یی بطریق الاستدلال اثبات ایتمکه دینور (فن) فانک فتحی ونونک تشدیدیله نوع وصنف معناسنه در که درلو وچشید تعبیر اولنور (فرزند) در بند وزننده فارسیده اوغل معناسنه اولمغله ابناء فرسه فرزند عجم تعبیر اولنور یعنی حین مباحثه ده انلره غلبه ایله مقدار لرین بیلدردم دیمکدر

*) باخصوص ایلر ایدم هب الزام * شعر وانشاده مهارتله تمام (*

(با) حرفی فارسیده مصاحبت ایچوندر عربیده مع ترکیبده ایله کبی (باخصوص) خصوص ایله دیمک اولور (الزام) همزه نک کسریله اثناء مباحثه ده خصمی سکوته ملازم قیلوب صوصدرمق معناسنه در (شعر) شینک کسریله کلام موزون ومقفایه دینور (انشا) همزه نک کسریله کلمات منتظمه مصطلحه سویلمکه دینور (مهارت) حذاقت وزننده ومراد فیدر

*) فارسیجه اولنور دی گفتار * نو بنو بسط نکات اشعار (*

(فارسی) یاء نسبتله پارسی معربیدر که پارس بن سام بن نوح علیه السلام ذریتندن متشعب اولان عجم لسانه عجمجه دیمکدر یاخود قاعدهٔ بلادی شیراز واصفهان اولان ممالک فارسیه اهالیسی لغتجه دیمکدر (گفتار) کاف فارسینک ضمیله ماضی آخرینه الف ورا الحاقیله اسم مصدردر تکلم ومحاوره معناسنه (نو) نونک فتحیله یکی وجدید معناسنه در ایکی نو کلمه لرینک بیننه بر باء موحدهٔ انتها توسطیله یکیدن یکی یه دیمکدر عربیده کرة بعد اولی ومرة بعد اخری عباره لری کبی تجدد واستمراری افاده ایدر (نکات) نونک کسریله نکته نک جمعیدر نکته نقطه وزننده ومرادفیدر (وفحوای کلامدن مستفاد اولان نکتهٔ علمیه بوندن مأخوذدر که مدلول منطوقدن زائد لطیفه ه ومعنادر (اشعار) همزه نک فتحیله بیت سابقده کچن شعرک جمعیدر

وبعض اصحاب تاریخ پارس بن پهلو بن سام بن نوح علیه السلام وبعضیلر پارس بن عامور بن یافث بن نوح علیه السلامدر دیو بیان ایتدیلر *

*) انلرک نیجه لغتده اما * بشقه دز ویردیکی رعنا معنا (*

(رعنا) معنی وزننده الف قافیه سنک اتنجی قطعه سنده کلور (معنی) کلمه وکلامک مدلولی اولان صورت عقلیه در (یعنی چوق الفاظ فارسیه نک لغتده معناسی بشقه واصطلاح واستعمالده مآلی بشقه اولمغله انلر محلنده ایراد ایدرلر دیمکدر

*) طرز دیکرله دراستعمالی * فهم ایدنجه بونک احوالی (*

(طرز) طانک فتحی وراء مهمله نک سکونیله شکل وهیئت وصورت معناسنه در (دیکر) دالک کسری وکاف فارسیه نک فتحیله زیور وزننده غیری وبشقه معناسنه در (مفردات سائره معروفه در وبو بیت ما بعدنه مرهوندر

*) هب نزاکت ایله قلدم تصحیح * ایتدم اصلنی اما تصریح (*

(نزاکت) لطافت وزننده کیاست وظرافت معناسنده مستعملدر (تصحیح) سقیم نسنه یی صحیح ودرست قیلمق وبر نسنه نک صحت وسدادینه واقف اولمق معناسنه در (تصریح) بر نسنه یی ظاهر وعیان قیلمق معناسنه در

*) واقف اولدم قتی وافر رازه * بعد زین کتمه لم شیرازه (*

(واقف) علم واطلاع معناسنه اولان وقوفدن اسم فاعلدر (وافر) کثیر وچوق معناسنه در (راز) کزلو سر معناسنه کلدی (بعدزین) بعد از این ترکیبندن مختصر اوله رق یوندنصکره معناسنه در (ز) زای مکسوره در که عربیده من جاره معناسنه اولان از کلمه سندن مختصردر (این) همزهٔ ممدوده نک کسریله فارسیده قریبه موضوع اسم اشارتدر بو واشته وشو معناسنه (شیراز) بلدهٔ معروفه نک اسمی دیو کلدی

*) اوزبان انلره چون مادرزاد * خوش محلنده ایدرلر ایراد (*

(زبان) بیان وزننده فارسیدر جارحهٔ تکلمه دینور وهر طائفه نك لغتنه دینور بوراده معنای ثانی مراددر (چون) جیم فارسینك ضمی وواو مجهوله ایله اداة تعلیلدر زیرا معناسنه (مادرزاد) ترکیبی فارسیده والده وانا معناسنه اولان مادر لفظیله طوغدی یاخود طوغمش معناسنه اولان زاد لفظلرندن مرکب اوله رق والده لرندن کندیلر ایله برابر طوغمش دیمکدر که لسانمزده اناسی باباسی دیلی تعبیر اولنور یعنی لسان فارسی انلرك کندی لغتلری اولمغله ما وضع لهنی وموارد استعمالاتی بیلورلر ومحل لایقنده استعمال ایدرلر دیمکدر

(* عون چقله اولنجه عودت * جمله خاطرده ایدی اول حالت *)

یعنی عهدهٔ عاجزانمه احاله اولنان خدمت سفارتی اداده نصکره لطف وعنایت حقیله اقلیم ایراندن عودت وقفول وآستانهٔ علیه یه وصول میسر اولدقده ابناء فرسدن نزاکت وظرافتله اخذ وتصحیح ایتدیککم لغات وموارد استعمالات بالجمله صحیفهٔ خاطرده منتقش ومحفوظ اولان حالتدن ایدی دیمکدر

(* یادکار اولمغچون دنیایه * کتوروب انلری هب املایه *)

(یادکار) دالك سکونی وکاف فارسی ایله تاجدار وزننده احبا واصدقا طرفندن کلان تحفه وهدیه یه دینور (دنیا) دالك ضمیله بوجهانه دینور مراد ابناء دنیادر (املاء) همزه نك کسریله عن ظهر القلب یازمغه دینور

(* برلغت یازمشیدم تازه زبان * اوله تا نادرهٔ دور زمان *)

(تازه زبان) ترکیبی فارسیدر عربیده لغت جدیده وترکیده یکی دل معناسنه تازه لیکی دیارروم ده ظهوری اعتباریله در (نادرهٔ دور زمان) ترکیبنك مفرداتی عربیه در لکن اسلوب فارسی ایله یعنی مضافلرك آخرلری مکسور اوله رق متتابع اضافاتله زمانك دورینك نادری معناسنه که دنیاده نظیری قلیل اوله یاخود بولنمیه دیمکدر

(* نامیه تحفهٔ وهبی ایدی هم * کهر بی بدل ملك عجم *)

(نام) جام وزننده برمسمانك ازاسنه وضع وتخصیص اولنان اسم معناسنه فارسیدر ترکیده آد دینور (تحفه) غرفه وزننده یادکار وارمغان معناسنه در (کهر) کاف فارسیه ایله زفر وزننده معربی جوهر اولان کوهر مخففیدر وجوهره مراد فدر که بذاته قائم اولان نسنه یه دینور مقابلی عرضدر وبرنسنه نك اصلنه وطینتنه دینور وجوهریان اصطلاحنده انجو والماس ویاقوت مثللو ذی قیمت طاشلره دینور بوراده بطریق التشبیه معنای اخیر مراددر (بی بدل) مثلی ونظیری اولمیان شیئه دینور (ملك) میمك کسریله مملکت معناسنه در (عجم) عربك ماعداسی اولان اصناف انسانیه در بوراده مراد ابناء فارسدر ومصراع ثانی اسلوب فارسی اوزره تتابع اضافات قبیلندندر

(* اولدی نزد بلغاده مطبوع * ایتدیلر نسخهٔ پاکن مطبوع *)

(نزد) نونك فتحی وزانك سکونیله فارسیدر عربیده عند کلمه سی کبی قرب وحضور معناسنه در ترکیده اندن یان وقاتك کسریله قت ایله تعبیر اولنور (بلغا) مر فی السابق مصراع اولده کی مطبوع لفظی طبعه موافق ومقبول معناسنه در مصراع ثانیده کی طبعخانهٔ عامرهٔ سلطانیه ده طبع اولنمش وباصلمش معناسنه اولمغله جناس تامدر

(* انی شرح ایلدی هم برنحریر * ایده رك رازنکاتن تحریر *)

(نحریر) را قافیه سنك قطعهٔ اولی سنده کلدکی اوزره نونك کسریله قطمیر وزننده حاذق وماهر وعاقل وامور دیده وصاحب تجربه وحقایق اموره آکاه کیمسه یه دینور کویا که جنس علم ومعرفتی قبضهٔ قدرتنه الوب نحر وذبح ایلمشدر مفردات سائره سابقده مشروحه در نحریر

مزبوردار الخلافة العليه مدرسلرندن فضيلتلو السيد احمد حياتى‌يدركه ناظم علامه‌نك حال
حياتنده تحفۀ مزبوره‌يى شرح ايلمشدر

(* ويردى شهرت اوقدر آفاقه * نامى چيقدى فلكڭ طاقنه *)

(شهرت) شينڭ ضمى وهانڭ سكونيله برنسنه بين الناس شايع وفاش وظاهر اولمغه دينور
(آفاق) همزه‌نڭ مديله افقڭ جمعيدر افق ضمتينله ناحيه وطرف وجانب معناسنه‌در (فلك)
فتحتينله كوكه دينور سماء معناسنه (نه) نونڭ ضمى وهانڭ سكونيله فارسيده طقوز عددڭ
اسميدر (طاق) ساق وزننده مقوس بنايه وكمره دينور ونك معناسنه اولوركه جفت مقابليدر
وطاق تات معناسنه كلور وبومعناى اخير مقامه انسبدر يعنى شرح مزبور تحفه‌نك راز نهانى
كشف وبيان ودقايق ونكاتك ايضاح واعلان ايتمكله تحفه‌نك شهرت شايعه‌سى طنين انداز
صامعۀ آفاق ونام والاسى رسيدۀ كنبد نه طاق اولدى ديمكدر مقصود مبالغه‌در

(* هرديار طالبلوب نسخه زنى * ايلديلر تحفه اوو لا كهرى *)

(ديار) دالڭ كسريله شهر وبلده معناسنه اولان دارڭ جمعيدر (والا) بالا وزننده فارسيدر اعلى معناسنه
(كهر) مر آنفا بو بيت بيت سابقده مذكور اولان اشتهارى بيان ولومه عليه اقامۀ برهان قبيلندندر

(* تحليوب غيرلغاته رغبت * ازبر ايتمكده در اهل غيرت *)

(يعنى) تحصيل كماله سعى وغيرت ايدن طلاب معارفڭ هر برى فارسى لغتى منظومه‌لرندن
تحفۀ حسام وتحفۀ شاهدى مثللو منظومه‌لره ميل ورغبت ايتميوب بزم تحفه مزى خواهش
ورغبت ايله حفظ وازبر ايتمكه ملازملردر ديمك اولور

(* انى ايسه عجله يازمشيدم * اولقدر كيم باكله يازمشيدم *)

يعنى حسن صبتى بسيط غبرادڭ قبۀ خضرايه پيوسته اولان تحفۀ مزبوره‌يى بن ايسه
اولقدر عجله نظم وتأليف ايتمش ايدمكه * تيز رفتار اولانڭ پاينه دامن طولاشور * مضمونجه
خطالو غفلت ايدوب ياكلمه‌يه قريب اولمش ايدم ديمكدر

(* جمله آفاقده چونكيم اوكتاب * اولدى بومرتبه‌ده شهرتياب *)

(آفاق) مر آنفا (شهرتياب) تركيبنده شهرت قريبا كچدى ياب لفظى فارسيده بولمق معناسنه
اولان يافتن لفظندن امر مخاطب ياخود اسم فاعل مخففدر معناى تركيب شهرت ويريجى
ديمكدر بوندن بويله چند ابيات برى برينه مرهوندر

(* پيرلكدن واراينكن ضعف وفتور * خاطر فاتره ايلردى خطور *)

(پير) باء فارسيه ايله شير وزننده قوجه‌مش مسن واختيار كيمسه‌يه دينور (ضعف) ضادڭ فتحى
وضميله بدنده اولان نز بونلغه وقوتسزلكه وعقل وفكرده اولان كوشكلكه وفرسزلكه دينور
(فتور) ظهور وزننده بر كيمسه‌نك مفاصل واعضاسى كوشيوب بدنى سست وبى تاب اولمغه دينور
(خاطر) صاحب وزننده انسانڭ درونده جولان ايدن فكر وانديشه‌يه دينور رأى صوابه
ووسوسه‌يه شاملدر جمعى خواطر كلور ومجازا محل خواطر اولان قلبه دخى اطلاق اولنور مانحن فيه
كبى (فاتر) فتوردن مزبوردن اسم فاعلدر (خطور) فتور وزننده برنسنه قلبه ودرونه كلمك معناسنه‌در

(* اويله بر وادئ مستثناده * خوش ادا صورت بيهمتاده *)

(وادى) هادى وزننده محاوراتده متداول اولديغى اوزره طرز وطور واسلوب معناسنده
مستعملدر (مستثنا) ميمڭ ضميله مستوفا وزننده كزيده وممتاز واعلا معناسنده مستعملدر (خوش ادا)
وصف تركيبى اوله رق خرامى كوزل ادا ايديجى ديمكدر (صورت) شكل وهيئت معناسنه‌در
(بيهمتا) تركيبى فارسيدر مثل ونظيرى يوق معناسنه

*) يازميم برعربى نظم بديع * اوله توأما كا اول حسن صنيع (*

(عربى) مرسابقا (نظم) نونك فتحيله نثر مقابليدركه كلام موزون ومقفايه دينور (بديع) امير وزننده مثالسز واورنكسز اختراع اولنان شيئه دينور (توأم) جعفر وزننده بر بطندن ايكيز طوغان ولديرك هر برينه اطلاق اولنور (حسن صنيع) لطف بديع وزننده اسلوب فارسى اوزره لجين الماء قبيلندن تركيب اضافى اوله رق مصنوع حسن معناسنه در

*) كشف ايله راز علوم ادبى * اوله منظومه لرك منتخبى (*

(كشف وراز) مرامرارا (علم الادب وعلوم ادبيه شوله علمدركه كلام عربك تلفظنده ياخود كتابتنده وقوع بولان خطا وخللدن كنديسيله احتراز اولنه وبو ادبياتك اصولى علم لغت وصرف واشتقاق ونحو ومعانى وبيان وعروض وقافيه در وفروعى علم خط وقرض الشعر وانشا ومحاضرات وتواريخ وبديعدر (منتخب) انتخابدن اسم مفعولدر كزيده واعلا اولان شيئه دينور منظومه لردن مراد سبحهٔ صبيان ونظم اللآل ونظم الفرائد مثللولردر

*) كه لسان عربيده ناياب * اويله رنكين ادا فصل خطاب (*

(ناياب) نادان وزننده فارسيده ادات نفى اولان نا كلمه سيله يافتن لفظنك اسم فاعل مخففى اولان ياب لفظندن مركب اوله رق بولنيجى ديكل ديمك اولور ومثلى پك آز بولنان نادر الوجود نسنه يه اطلاق شايعدر (رنكين) سنكين وزننده فارسيده اوله وبو يه معناسنه ياخود فائده ومنفعت معناسنه ياخود رونق ولطافت معناسنه اولان رنك لفظنك آخرينه ياء نسبت ونون تأكيد نسبت الحاقيله ادايى معانىٔ مزبوره دن برينه نسبت اولور كه اداسى زياده كوزل ولطافتلو ياخود غايت مفيد ومنفعتلو ديمك اولور (فصل خطاب) صفتك موصوفه اضافتيله خطاب فاصل معناسنه در تفصيلى باء موحده قافيه سنك قطعهٔ رابعه سنده كلور

*) ليك اهمالله هر صبح ومسا * ديه رك ليت ولعل وعسى (*

(ليك) لامك كسرى ياخود بين الفتح والكسر اماله سى ويانك سكونيله ادات استدراكدر كامر (اهمال) همزه نك كسريله برنسنه يى ترك ايدوب بوشلامق معناسنه در (صبح) صادك ضمى وبانك سكونيله اول نهاره دينور (مسا) عصا وزننده اخشام وقتنه دينور (ليت) ليس وزننده كلهٔ تمنيدر كه بر نسنه يى مأمول ايدوب اومق معناسنه در فارسيده كاشكى وتركيده نوليدى وشويله اولايدى ديمك مفهومنده مستعملدر وكما سيجيئ فى القطعة السادسة (لعل) لامك وعينك ونيه لام مشدده نك فتحه لريله كلهٔ طمع وترجادر كه مرجو ومأمولى توقع واميد ايچوندر (عسى) عينك وسينك فتحه لرى والفك قصريله كلهٔ ترجيدر خبرلرينك اسمنه حصولى مرجو اولان محلده استعمال اولنور وبو لعل ايله عسى دن هر برلرى امر مكروهده اشفاق وحذر ايچونده استعمال اولنورلر

*) بو تصور ايله ايدردى كذران * ماء جارى كبى وقت وازمان (*

(تصور) تهور وزننده عقلده حاصل اولان صورته وملحوظ اولان مفهومه دينور (كذران) كاف فارسيه نك ضمى وذال المعجمه نك فتحيله فارسيده صفهٔ مشبهه صيغه سيدر ايلرو كيديجى وصاوشوب كچيجى معناسنه (ماء جارى) آقيجى صو ديمكدر (وقت) واوك فتحى وقافك سكونيله زماندن بر مقداره مفروضه دينور (ازمان) همزه نك فتحيله زمانك جمعيدر زمان زمانك وزننده عصر ودهر كبى وقتك قليل وكثيرنه اطلاق اولنور (مآل ابيات) لغات عربيه نك معانى وتركيبه سى الفاده وبيان خصوصنده متوالى تحرير لونده بر نظم بديع ترتيب وتحرير ايتمك نيت خالصه سى تخيلى وقتده بر وخيالخيانة خاطره جايكير ايدى ليكن طائفهٔ كاسليه نك اشبو * ان البطالة والكسل * احلى مجنى من العسل * مقالهٔ كاسده لرى مفاد نجه

تكاسل واهمال ايله تسويف وهر بار ليتني الفته ولعلي ارتبه وعسى ربى ان يوفقنى لنظمه مثللو خاطره لر ايله امرار اوقات ايتمه دايدم ديمكدر

*) ناكهان فيض خداى علام * ايلدى قلبمه بركون الهام (*

(ناكهان) كاف فارسيه نك فتحيله ناكاه معناسنه در كه بى وقت وانسز ين تعبير اولنور (فيض) فانك فتحيله احسان فراوان معناسنه در (خدا) خانك ضميله فارسيده اسماء حسنى دندر (علام) مبالغه اسم فاعلدر كثير العلم معناسنه (الهام) همزه نك كسريله قلبه القا اولنان خير لونسنه ديو ميم قافيه سنك قطعهٔ اخيره سنده كلور

*) ديدى كويا بكا اول ملهم غيب * عيدراى قوجه وهى صدعيب (*

(كويا) كاف فارسيه نك ضمى ومديله مثلا وغالبا موقعلرنده ايراد اولنور تركيده صانكه دينور (ملهم) الهام مزبوردن اسم فاعلدر (غيب) غين معجمه نك فتحيله كوزدن نهان اولان نسنه يه دينور (عيب) عين مهمله ايله غيب وزننده بر كيمسه ياخود بر نسنه كندوسيله لوم وتعيير اولنه جق نقيصه يه دينو (صد) يوز عدد معناسنه كلدى

*) كه چكوب عالم فانيده تعب * كسب وتحصيل علوم ايتدك هب (*

(عالم فانى) دنياى بى بقادر (تعب) فتحتينله محنت ومشقت معناسنه در كسب وتحصيل وعلوم معلوملردر

*) كيدر البته سنكله هنرك * نه روا قالميه وافر اثرك (*

(البته) همزه نك قطعى وبانك فتحى وتانك تشديديله قطعى المفاد اولوب شبهه وتردد احتمالى اولميان مضمون جمله نى تأكيد ايچون ايراد اولنور (هنر) علم ومعرفت معناسنه در كامر (نه روا) تركيبى فارسيده ادات نفى اولان نه كلمه سيله جائز ولائق معناسنه اولان روا كلمه سندن مركب اوله رق لايق ومناسب دكلدر ديمك اولور (وافر) صاحب وزننده چوق معناسنه در (اثر) فتحتينله برنسنه نك وجودنه دلالت ايدن علامت ونشانه دينور

*) اوله اثر اينسه سزاوار قبول * فارسيدن عربيدر مقبول (*

(سزاوار) تركيبى لايق وحقيق معناسنه اولان سزا كلمه سيله ادات لياقت اولان وار كلمه سندن مركب اوله رق زياده اليق واحرى معناسنه در (قبول) صبور وزننده هبه ونصيحت وعلم ومعرفت مقوله سنى تلقيه يى بالطوع والرضا الوب درعهده ايتمكه دينور (يعنى نظم وترتيبى ملحوظ ومنوى اولان اثرك اشبو نخبه مزدر بوندن اقدم كشيدهٔ سلك نظم اولنان تحفه مزدن زياده تلقى بالقبوله شايسته واحرى در زيرا بونك موضوعى آنك موضوعندن اشرف واولدر ديمك اولور (عربينك فارسى اوزره رجحانى ومزيتى وجهات مقوليت ومرغوبيتى ابيات آتيه دن هويدا ولغات سائره دن اولويتى بطريق الاولى برهاندر

*) اولسان اوزره دكلى فرقان * اكا محتاجدر البته جهان (*

مفرداتى طابقده مفسر وحمور (جهاندن مراد تقدير مضاف ايله اهل جهان وابناى زماندر

*) اوليا نمرو فضلايه الزم * حل اشكالى آنك امر اهم (*

(فضلا) علما وزننده فاضلك جمعيدر كه علم ومعرفته وفضل ومزيت صاحبى كيمسه لردر (الزم) الميم افعل تفضيل صيغه سيله زياده لازم ومقتضى اولان نسنه يه دينور (حل) حانك فتحى ولامك تشديديله عقده وكوم مقوله سنى خلاص ايلمك معناسنه در (اشكال) همزه نك كسريله التباس والتباسه معناسنه در (امر) همزه نك فتحيله امورك مفردى اوله رق شئ معناسنه در (اهم) اعم وزننده زياده اهتمام اولنه جق شيئه دينور *

*) انده در بيجه حقايق دركار * لفظ ومعناى دقايق آثار (*

(حقايق) شقايق وزننده حقيقتك جمعيدر ثابته وواقعه اولان نسنه‌لره واصل وضعى اوزره ثابت ومستعمل اولان كلمه‌لره دينور (دركار) پركار وزننده فارسيدر موجود ومحقق موقعنده ايراد اولنور (دقايق) دقيقه‌نك جمعيدر خفى وغامض اولان امور وخصوصه دينور (آثار) آنفا مشروح اولان اثرك جمعيدر

* نيت خيرى چيقر فعله همان * بكمه‌دن غفلتله وقت وزمان (*

(نيت) نونك كسرى وياتك تشديدى وتخفيفيله برنسنه‌يه عزم وقصد ايلمك يعنى برعمله شروع ومباشرته عقد قلب ايلمكدن عبارتدر (يعنى اوقات عمرعزيز غفلتله كذران ايتمزدن اقدم خيرلو نيتى قوه‌دن فعله چيقر ديمكدر

*) باخصوص ايشته بودورك شاهى * قدردان حضرت ظل اللهى (*

(دور) دالك فتحيله عصر وزمان معناسنه در (شاه) فارسيدر سلطان معناسنه (قدردان) وصف تركيبى اوله‌رق اهل معارفك قدر وشانى بيلوب مقادرينه كوره حرمت ورعايت ايديجى معناسنه (ظل الله) قطعهٔ ثالثه‌ده كلمه جكى اوزره سلطان عادله اطلاق اولنور امام فخررازى حضرتلرينك تفسير كبيرده بيانى اوزره اولان بلادعربده ظل ظليـل اسباب حضور وراحتك معظمى اولمغله سايهٔ معدلتوايهٔ ملوكانه‌لرنده خلق جهان راحت نشين امن وامان اولان سلطان عدالتنشان حضرتلرينه على طريق الكنايه ظل الله اطلاق اولنور

*) هرمعارف ايله پيراسته‌در * زيب عرفانله آراسته‌در (*

(معارف) معرفتك جمعيدر (پيراسته) باء فارسيه‌نك كسرى ومدى وسينك سكونيله پيراستن مصدرندن اسم مفعولدر دوزلمش وقوشولمش ومرتب ومنتظم ومصيقلى ومجلا معنالرينه‌در (زيب) زانك كسرى ومديله بوده فارسيدر بزك وزينت معناسنه (عرفان) عمران وزننده معرفت معناسنه‌در (آراسته) همزه‌نك مدى وسينك سكونيله فارسيده بزنمش وطونانمش مزين ومحلى معنالرينه اطلاق اولنور

*) دركه دولت بااجلالى * عالمك قبله كه آمالى (*

(دركه) دركاه مخففى اوله‌رق فارسيده قپو محلى معناسنه درزيرادر دالك فتحيله قپويه دينور (كاه) كاف فارسيه‌نك فتحى ومدى واظهـار ها ايله ادات اسم مكاندر لكن عرفده اكابر واشرافدن اولان ذاتك قپوسى اشيكى معناسنه تخصيص اولنمش (دولت) شوكت وزننده ملك وسلطنته اطلاق اولنور (با) مصاحبت ايچوندر (اجلال) همزه‌نك كسريله تعظيم وتبجيل معناسنه‌در (قبله كه) قبلكاه مخففيدر توجه واستقبال اولنه جق جهته دينور (آمال) همزه‌نك مديله اميد ورجا معناسنه اولان املك جمعيدر

*) قدر ورفعتله بواوردى شانى * اولسه دارا درينك دربانى (*

(قدر) ورفعت وشان معروفلردر (دارا) خارا وزننده ملوك كيان تعبير اولنان سلاطين عجمك طقوزنجيسى اولان داراب بهمن بن اسفنديار درکه داراى اكبر ودراب ديخى ديرلر (در) قپويه دينور كه ماضى آنفا (دربان) فارسيدر قپويكجيسى وقپو محافظى معناسنه در اكابر دائره‌لرينك قپوجيسى ودولت عليه‌نك قپوجى باشيلرينه اطلاق اولنور (يعنى داراى اكبر وقدر شكوه وشوكتى ترك ايدوب درفعتدارنده برقپوجى اولايدى اسكندره مغلوب ومقهور اولميوب بلنكه مظفر ومنصور اولوردى ديمكدر

*) جمع اولوب انده خصال القمرين * طلعت ذاتى جمال القمرين (*

(خصال) جبال وزننده خوی وخلق معناسنه اولان خصلتك جمعیدر کما سیجیء فی اول قافیة اللام (عمرین) تثنیه بنیه سیله علی طریق التغلیب خلفاء راشدین حضراتندن حضرت ابی بکر الصدیق ایله حضرت عمر الفاروق رضی الله تعالی عنهما یه اطلاق اولنور (طلعت) رغبت وزننده رؤیت ودیدار معناسنه و یوز وچهره ومنظر معناسنه در (ذات) برنسنه نك نفس وحقیقتنه اطلاق اولنور (جمال) کمال وزننده حسن وملاحت ورونق ولطافت معناسنه در (قمرین) تثنیه صیغه سیله تغلیبا شمس ایله قمره دینور

*) آل عثمانه ویرر قدر وشرف * نسل اجداده اودر خیر خلف (*

(آل عثمان جمله نك معلومی اولدیغی اوزره سلاطین عدل آیین جهان وخواقین کشورستان دارادربان ابدالله ملکهم وسلطنتهم الی یوم الحشر والمیزان حضراتنه دینور جد اعلالری اولوب التیوز طقسان طقوز تاریخنده اتفاق آرا ایله مراسم عقد بیعت اجرا واورنك آرای خلافت کبری اولان عثمان غازی خان علیه الرحمة والرضوان حضرتلرینك سلالهٔ طاهره لری اولمغله آل عثمان اطلاق اولنمشدر (قدر وشرف) علو ورفعت وشان وشهرت موقعنده مستعملدر (نسل) نونك فتحی وسینك سکونیله ولد وذریت معناسنه در (اجداد) همزه نك فتحیله اب الاب معناسنه اولان جدك جمعیدر (خیر) معروفدر که ناسك میل ورغبت ایلدیکی نافع ومرغوب شیئه دینور (خلف) فتحتینله پدرندن صکره قائم مقامی اولان ولد صالحه اطلاق اولنور

*) اوکریم ابن کریم * یعنی کیم حضرت سلطان سلیم (*

(کریم) امیر وزننده اخلاق حمیده وافعال پسندیده صاحبی اولان ذاته دینور کریم ابن کریم حسب ونسب وعرق طاهر ونجیب وپاك طینت معناسنده حقیقت عرفیه اولمشدر (یعنی ابیات ستهٔ سابقه ایله موصوف اولان سلطان مکارم عنوان سلطان سلیم خان ثالث ابن سلطان مصطفی خان ثالث ابن سلطان احمد خان ثالث حضرتلریدر دیمك اولور (وبو بیت مابعدنه مرهون ومربوطدر

*) سربسر روی زمینك شاهی * آسمانك دخی مهر وماهی (*

(سربسر) در بدر وزننده فارسیدر معنای واحده موضوع اولان لفظین میاننده یعنی باش معناسنه اولان ایکی عدد سر کلمه لرینك بیننه عربیده الی وفارسیده تا کبی انتهاء غایت ایچون اولیجی برباالحاقیله لسانمزده باشدن باشه و توسبتون تعبیری کبی احاطه واستیعاب افاده ایدر (روی زمین) فارسیده یوز معناسنه اولان ر روی لفظنك ارض وبر معناسنه اولان زمین لفظنه اضافتیله یر یوزی دیمکدر (آسمان) همزه نك مدی وسینك ضمی یاخود سکونیله كوك معناسنه در فلك وسماء مراد فی اوله رق فارسیدر (مهر) میمك کسری وهانك سکونیله فارسیده کونشه دینور آفتاب کبی (ماه) جاه وزننده فارسیده آیه دینور بو بیت سربسر مبالغه در

*) چشم انجم ایله چرخ کردان * کورمدی اویله شه عالیشان (*

(چشم) جیم فارسینك فتحی وشینك سکونیله کوزه دینور (انجم) افلس وزننده یلدز معناسنه اولان نجمك جمعیدر چشمك انجمه اضافتی لجین الما قبیلندندر فلکك کوزی مثابه سنده اولان یلدزلر ایله دیمك اولور (چرخ) جیم فارسیه نك فتحی ورانك سکونیله فلك معناسنه در ومطلقا دولابی دورایدن نسنه لره دینور دکرمن چرخی وعربه تکرلکی کبی (کردان) کاف فارسیه نك فتحیله دونیجی معناسنه در عربیده دوار کبی (شه) شینك فتحی واظهارها ایله شاه مخففیدر که پادشاه دیمکدر یعنی آفریننده نبر وفلکك کوزی بویله برشاه عالیجاه کورمدی دیمك اسدر

*) اوشهنشاه کرم فرمانك * اوجهانبان فلك عنوانك (*

شاهنشاه

(شاهنشاه) ایکی الفله شهنشه تخفیفا الفلری حذفله شاهنشه الف اولی اثبات وثانی یی اسقاطله شهنشاه بورادہ اولدیغی کبی اولی اسقاط ثانی یی اثباتله جمله سی هاء اولی نك کسریی ونونك سکونیله اون اولو پادشاهه دینور که عصرنده اولان ملوکك جمله سندن قوتی وشوکتی وسطوت وسلطنتی زیاده اوله اصلی ترکیب اضافی اوله رق شاه شاهان ایدی مضاف الیه مضافه تقدیم اولنوب وبعض حروفی دخی حذف اولنوب شاه اعظم وسلطان معظم معناسنه وصف ترکیبی اولدی (کرمفرما) ترکیبی عطا واحسان معناسنه اولان کرم لفظیله بیورمق معناسنه اولان فرمودن مصدرندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخفف اولان فرما لفظندن مرکب اوله رق وصف ترکیبی در کرم بیوریجی وانعام واحسان ایدیجی معناسنه در (جهانبان) کرانجان وزننده وصف ترکیبی اوله رق جهانك بلداتی وسکان وقطاتی وقلمرو وسلطنتی اولان اولکا واقلیمی تعرض اعدادن وقایه ومحافظه ایدیجی معناسنه در زیرا بان لفظی ادات صفة مشبهه وادات اسم فاعلدر اکثری ملازمت ومحافظه معناسنی مفید اولور ودائما کلمه نك آخرینه لاحق اولور باغبان وکشتیبان وپاسبان کبی (فلك عنوان) بوده وصف ترکیبی اوله رق فلك مرتبه لو وقدر وشانی مبالغه عالی ورفعتلو معناسنه در * فائده هر بر ترکیب که بعد التبدیل والتغییر کندیدن اسم فاعل یاخود اسم مفعول یاخود صفة مشبه یاخود اسم منسوب معناسی منفهم اوله قاعده فرس اوزره وصف ترکیبی دیرلر

*) مهر احسانی ایله سرتاپا * تابناك اولمه ده زیر وبالا (*

(مهر) کونش دیو آنفا کجدی (سرتاپا) فارسیده باش معناسنه اولان سر لفظیله ایاق معناسنه اولان پا لفظنك ماینده انتهاء غایت ایچون اولیجی تا لفظنی توسیط ایله باشدن ایاغه دك دیمکدر که مراد احاطه واستیعابدر (تابناك) بانك سکونیله فارسیده نور وضیا معناسنه اولان تاب لفظیله ادات نسبت اولان ناك لفظندن مرکب اوله رق وصف ترکیبیدر روشن ونورلو معناسنه (زیر) زانك کسری ومدیله اشاغی معناسنه (بالا) حالا وزننده یوقاری معناسنه فارسیلردر یعنی کونش کبی ظاهر اولان احسانیله اعلا وادنا فرحناك اولمه ده در دیمك اولور

*) خداوند ثریا اقبال * اولدیغیچون شرف آرای کمال (*

(خداوند) خانك ضمی وواوك فتحی ونونك سکونیله فارسیده ملك صاحبی معناسنه (ثریا) ثاء مثلثه نك ضمی ویانك تشدیدیله فارسیده پروین وترکیده اولکر دیدکلری طوب کواکبدن عبارتدر که ثور برجنده واقع ومنازل قمردندر (اقبال) همزه نك کسریله طالع وبخت معناسنده مستعملدر ثریا واقبال لفظلری عربی ایکن اسلوب فارسی اوزره وصف ترکیبی قیلنوب عالی بختلو وطالعی قوتلو موقعنده ایراد اولنور (شرف آرا) ترکیبی علو ورفعت ومجد وعزت معناسنه اولان شرف کلمه سیله فارسیده بزه مك وزینت ویرمك معناسنه مصدر اولان آراستن دن امر مخاطب یاخود اسم فاعل مخفف اولان آرا کلمه سندن مرکب وصف ترکیبی وکماله مضاف اولمغله علم وهنره میل ورغبت واهل معارفه اعتبار ورعایت ایتمکله فضل وکمالك شان وشرفنه زینت ویریجی دیمکدر

*) جمله آثار هنر مقبولی * کهر اولمز اوقدر مقبولی (*

(یعنی) اول خداوند قدردانك نزد همایوننده هر نوع آثار هنر انواع مجوهراتدن زیاده مرغوب ومقبولتردر دیمکدر

*) نه طوررسن کتورب کلك ودوات * اویله بر طرز ایله قیل نظم لغات (*

(کلك) کافك کسریله قلم دیو کجدی (دواة) حصاة وزننده یازو یازه جق آلت معروفه در که ترکیده دیویت تعبیر اولنور (طرز) طانك فتحی ورانك سکونیله شکل وهیئت واسلوب وصورت معناسنه در (نظم) معلومدر

*) که اوله کالهٔ زینده نما * بسط درکاه شهنشاهه سزا (*

(کاله) لاله وزننده فارسیده قماش و بساط ومتاع معناسنه درکه نقد مقابلیدر کالا کبی هاء رسمیه اوزرنده اولان همزهٔ مکسوره علامت اضافتدر (زیبنده) زای مکسورهٔ ممدوده ایله یاقشق و تناسب معناسنه مصدر فارسی اولان زیبیدن لفظندن اسم فاعلدر متناسب الصوره و یاقشقلو معناسنه درز یبا کبی (نما) نونك ضمیله فارسیده کوسترمك معناسنه مصدر اولان نمودن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخفف اوله رق ماقبلنه ضم ایله وصف ترکیبی اولور (زیبنده نما) زیاده یاقشقلو کوسترشلی وکوزل کورنشلی دیمك اولور (بسط) یایمق ودوشه‌مك معناسنه کامر (درکاه) قپو و (شهنشاه) سلطان معظم و (سزا) لایق کامر فی السابق

*) نکته دانداراوشه والاشان * تا اوله حسن قبوله شایان (*

(نکته دان) وصف ترکیبی اوله رق دقایق شناس ولطائف آشنا کبی معنای دقیق بیلیجی ومزایای کلامی فهم ایدیجی معناسنه در (والا) بالا وزننده اعلا معناسنه (شایان) شایسته ولایق معناسنه فارسیلردر

*) اوقود نخبهٔ علما وفضلاء * ایده اول داوردورانه دعاء (*

(داور) خاور وزننده پادشاه عادله وحقانیت اوزره فصل قضا ایدن حاکمه دینور اصلی داد ور ایدی صاحب عدل معناسنه تخفیفا دال حذف اولندی (دوران) دالك فتحی وواوك سکونیله وقت وزمان معناسنه در

*) تخت اجلالده باعمرابد * دولت وشوکتی اولسون سرمد (*

(تخت) معلومدر که سریر پادشاهی یه دینور (اجلال) همزه نك کسریله تعظیم معناسنه در (باعمرابد) باء مصاحبه ایله طول حیات واوزون اوزادی عمرایله دیمکدر (شوکت) دولت وزننده حدت وشدت وقدرت معنالرینه دیو قطعهٔ ثالثه ده کچدی (سرمد) جعفر وزننده مستمر ومدید ودائم وجاوید معنالرینه در

*) آنی هرحالده منصور ایده حق * جمله اعداسنی مقهور ایده حق (*

یعنی حق تعالی حضرتلری اول داور دورانی دائما غالب ومظفر ایتسون وکافهٔ اعداسنی مغلوب ومدمر ایتسون دیمکدر

*) هرغزاسنده قبله رب مجیب * کامیاب ظفر وفتح قریب (*

(غزا) غینك وزانك فتحه‌لریله دشمنله جنك وقتال ایلمکه کتمکه دینور (رب) رانك فتحی وبانك تشدیدیله اسماء حسنی دندر (مجیب) اجابتدن اسم فاعلدر داعینك دعاسنی قبول ایدیجی دیمکدر (کامیاب) فارسیده مطلوب ومراد معناسنه اولان کام لفظیله بولمق معناسنه مصدر اولان یافتن کلمه سندن امر مخاطب یاخود اسم فاعل مخفف اولان یاب لفظندن مرکب اوله رق توصیفی در مرادینه ایریجی معناسنه در (ظفر) فتحتیله مطلوبه دسترس ونائل اولمق معناسنه در (فتح) فانك فتحی وتانك سکونیله نصرت وامداد معناسنه در وقهر وغلبه ایله کفاردن اولکه وممالك المق معناسنه مستعملدر (قریب) امیر وزننده بعید مقابلیدر * تنبیه ناظم تحریرك * دیدی کویا بکا اول ملهم غیب * بیتندن بورایه قدر یکرمی سکز بیتك مضمون ومآلی قولك مقولی یعنی جناب ملهمك سر ناظمه القا والهام ایتدیکی کلام مقبولی اولدیغی خفی دکلدر

*) اولیجق خیرایله بو کفت وشنید * طبعمه کلدی عجب شوق جدید (*

(کفت وشنید) بو ایکی لفظلر فارسیده ماضی صیغه سی اوزره اسم مصدرلردر اولك اصلی کاف فارسیه نك ضمی وفانك سکونیله کفتن در سویلمك معناسنه وثانینك اصلی شینك ونونك

کسره

كسره‌لريله شنيدن در ايشتمك معناسنه بو ايكى فعلين متقابلينك برابر افاده سى مراد اولندقده مصدريت حرفى اولان نون حذف اولنوب كفت وشنيد وكفت وكو دينلور سويلمه وايشتمه معناسنه نتكيم بيع وشرا وآلش وويرش مفهومنى برابر افاده قصد اولندقده داد وستد دينور وكلمه وكتمه مفهومنى معا افاده ده آمد ورفت وآمد وشد دينلور يعنى بو كلام نفسى يى سمع فؤاد ايله استماع ايتديكمده درونمه بكى باشدن برتبده ميل وخواهش كلديكه تأثيرندن تعجب اولنور ديمكدر

*) فهم ايدوب رأى صواب اولديغى * مايهٔ بر وثواب اولديغى (*

(فهم) فانك فتحيله اكلامق معناسنه‌در (رأى) رانك فتحى وهمزه‌نك سكونيله اعتقاد وفكر وانديشه معنالرينه‌در (صواب) سحاب وزننده راست وطوغرى معناسنه‌در (مايه) دايه وزننده فارسيدر اصل واساس وثروت وسامان و بضاعه معنالرينه در (بر) بانك كسرى ورانك تشديديله عبادت وطاعت وخير واحسان معنالرينه‌در (ثواب) سحاب وزننده عمل مقابلنده ويريلن اجر وجزايه دينور

*) اول جهانبانه دعا جلبى ايچون * تا ابد شكر وثنا جلبى ايچون (*

(جهانبان) قريبا كچدى (تاابد) لفظنده تا فارسيده انتهاء غايت ايچوندر ابد فتحتينله زمان طويل واحد ممدوددن عبارت اولمغله دنياده بو اثر باقى اولدقجه افراد منتفعين دن خير دعا وشكر وثنا حاصل وسوى خديوانه لرينه واصل اولمق ايچون ديمكدر

*) اله پيرانه سر الدم قلمى * نوجوانلر كبى قيلدم همى (*

(پيرانه سر) تركيبى فارسيده مسن واختيار كيمسه معناسنه اولان پير لفظنك آخرينه ادات لياقت اولان الف ونون وياء رسميه الحاقيله وباش معناسنه اولان سر كلمه سنى ضم ايله شيخانه وقوجه وارى معناسنده مستعملدركه اختيارلق هنكامنده وقوجه‌لق باشه كلديكى زمانده ديمكدر (نو) نونك فتحيله فارسيده يكى وجديد معناسنه در (جوان) جيمك ضميله دلى قانلو يكت معناسنه در (همم) هانك كسرى وميم اولانك فتحيله همتك جمعيدر

*) ايتدم انشايه همان آغازى * اوله بر نو اثر ممتازى (*

(انشاء) همزه‌نك كسريله بر كيمسه كندى بلككندن برنسنه يى پيدا وايجاد ايلمك معناسنه در (آغاز) بمعنى الشروع كما مر فيما تقدم (نو) آنفا كچدى (اثر) موجدك وجودنه دال اولان علامته دينور (ممتاز) منتخب وكزيده معناسنه در

*) يوز يكرمى كتبك زبده سيدر * انلرك حل اولنان عقده سيدر (*

(كتب) ضمتينله كتابك جمعيدر (زبده) عمده وزننده كره ياغنه وسودك قيماغنه دينور وهر نسنه‌نك خلاصه‌سنه دينور (حل) حانك فتحى ولامك تشديديله دوكوم مقوله‌سنى چوزمكه ومغلق ومبهم نسنه يى ايضاح ايتمكه دينور (عقده) زبده وزننده دوكومه دينور وصعب المنال اولان مغلق ومشكل نسنه‌يه دينور مانحن فيه‌ده اولديغى كبى ناظم فاضل بو نظم وجيزك تأليفى خصوصنده صحاح جوهرى وفائق زمخشرى وقاموس فيروز آبادى ومغرب مطرزى ومفردات راغب اصفهانى وتهذيب ازهرى وجامع ازهرى ومصباح منير ونهايهٔ ابن اثير ولسان العرب ومجرد ومنتخب وشمس العلوم وبهجة اللغات مثللو كتب لغاتدن وسائر ادبياتدن يوز يكرمى عدد كتابه مراجعت ايتمكله نظم مزبور غايت منتظم ومنتخب ومنقح ومهذب اولديغى اشعار وطلابى ترغيبه آغاز وابتدار ايلدى

*) يازيلوب مشكل قرآن وحديث * نعمت خالقى ايتدم تحديث (*

يعنى آيات قرآنيه واحاديث نبويه‌ده بعضا وارد اولان لغات فصيحه كه علمده راسخ اولميان كيمسه‌لر اول امرده معناى منيفنى ادراك وتعيين خصوصنده متحير اولورلر مثلا * تالى ديبا ايمش استبرق وسندس اطلس * عبقرى اكالة والا ايوا ثواب رياش * بيتنك مفرداتى كبى اومقوله لغتلرى بومنظومه‌ده تحرير ومعناى شريفن بيان وتفسير ايلدم وبو جهتله جناب خالقك بو بنده‌ء كمينه‌يه انعام واحسان بيورديغى نعمت جليلهٔ علمى بين الناس اشاعه وافشاء وآثار واحكامنى اجرا وانباء ايله واجبهٔ تحديث نعمتى تأديه وايفا ايلدم ديمك اولور

*) يازديغم بعض لغات اغرب * اكثرى مشكل اشعار عرب (*

يعنى جابجا تحرير ايلديكم لغات غريبه‌ء غير مأنوسة الاستعمالك اكثريسى عرب عرباءك اشعار مستشهد بهاسنده مذكور اولان الفاظدن اولمغله قواعد عربيه‌نك شواهدنى تزكيه وفنون ادبيه‌نك فوائدنى تميه قبيلندن اولديغى ظاهردر

*) چوغيده ضرب مثلده جارى * نكته‌دن يعنى دكلدر عارى (*

(ضرب مثل) بلع عسل وزننده بيان مثل معناسنده‌در چونكه مثل شول كلامه دينوركه انى بركيمسه برماده ضمننده تكلم ايتمش اولوب موردنده اولان غرابتنه ياخود نزاكتنه مبنى ناس بيننده فاشى ومشتهر اولمغله اول مورده نوع مماثلت ومناسبتى اولان محلده ضرب وايراد اولنور مثلا هر براموركده متبصرانه حركت ايله عاقبت انديش اول ديه‌جك محلده * اذا اشتريت فاذكر البيع * وقدم الخروج قبل الولوج * مثللرينى ضرب وايراد كبى ولفظ مثل كنديسيچون شان عجيب وطرز غريب اولان هر برحال وقصه وصفت ايچون مستعار اولور يعنى بومنظومه‌ده محرر اولان لغات غريبه‌نك اكثريده عرب عاربه‌نك امثالنده جارى اولمغله نكته‌دن عارى وفائده‌دن خالى دكلدر مثلا * صعب كوج خرط اغاج قابوغنى صويمقدر * بركون كبى ديكنلى اغاجك آدى قتاد * بيتنك مفرداتى (اصعب من خرط القتاد) مثلنك ودخى * شنشنه عادته ديمش دخى خويه طبعه * بلانك اركنكى هم بركسك آدى اخزم * بيتنك الفاظى اشبو (شنشنة اعرفها من اخزم) مثلنك حل وايضاحنه دائر اولديغى كبى وقس على هذا

*) انتخاب ايليه‌رك افصحنى * مشترك لفظلرك اصلحنى (*

(مشترك) اسم مفعول صيغه‌سيله شول لفظه دينوركه مدلولى اولان معنالردن هر برينك ارا‌سنه وضع مستقل ايله موضوع اوله عين وعجوز لفظلرى كبى يعنى بونظمى الفاظ عربيه‌نك زياده فصيح اولنلرينى انتخاب ايده‌رك واشتراك لفظى ايله مشترك اولان لفظلرك مقامه اصلح وانسب اولان معنالرينى اخذ ايده‌رك ترتيب ايلدم ديمكدر

*) يازمدم پك لغت مشهورى * اوليه تا نظر فامنفورى (*

يعنى ارباب ظرافتك باعث نفرت وموزث فتور وسئامت اولمسون ديو لسانمزده پك مشهور ومتداول اولان الفاظ عربيه كه شيوعنه مبنى تركى مجراسنه جارى اولمشدر جامع وامام ومسجد ومدرسه وخان وحمام وحمال وبقال مثللو معناى ما وضع لهى جمله‌نك معلومى اولان الفاظ خايده‌يى [illegible] اصلا قلمه الممدم ديمك اولور [illegible]

*) ترك ايدوب چوق لغت خرمايى * دوه‌يه دائر اولان معنايى (*

يعنى اشرف فواكهدن اولوب كندنده غذائيت دخى موجود اولمغله كثير النفع والبركه اولان خرمانك شاننه صنف عرب اعتنا وابتداء ظهوردن منتهاى كمالنه قدر هر حالتنده بر اسم مخصوص ايله مسمى قيللريله كثير الاسماء اولان اشيا جمله سندندر لكن ناظم تحرير را قافيه سنك دردنجى قطعه سنده مطلع ظهورنده اسمى اولان طلع لفظيله تمام نضج وكمال

بولوب قوريدقد نصكره نامى اولان تمر لفظنى بيان ايله اكتفا ايتديكنى كذلك موه دخى عربك اعزاموالى اولمغله انواعى والوانى واسنانى وذكوريت وانوثيتى وسمن ونحافتى وصغر حجمى وجسامتى وسرعت سيرى وبطائتى وسائر اوصاف وحالاتى اعتبارلريله موضوع اولان اسامئ كثيره سيله كتب لغات مشحون وحتى بوفقيرك ظفرياب اولديغى اسماسى بيله التمش عدددن افزون ايسه ده ناظم مرحوم بنه طقوز عددنى راقافيه سنك بشنجى قطعه سنده كشيده سلك قطار ايدوب باقيسنى تسييب كرده وادئ اهمال ايتديكنى ايما ايدر

*) دخى احوال نسايه دائر * سود ايله يعموره مايه دائر (*

يعنى اوسع اللغات اولان لغة عربده طائفهٔ نسوانك سن وسالى وبال وبالى واطراف وارداف واعطافى وثغور وشعور ونحورى وثيب وبكارتى وحبيا ووقاحتى وسمن ونحافتى وقد وقامتى وشيوه وملاحتى وسائر احوال وهيئاتى اعتبارلريله اسماء كثيره سى دركار ايسه ده تحاشيا عن الاطناب اكثرى طى اولنديغندن اعتذار كذلك سود انواعنك ويعمور وصو نوعلرينك اكثر اسماسى متروك اولديغن اشراب واشعار ايدر

*) ذكرنى ايتديكم اكثر اهمال * چولده ايراد اولنان بعض مقال (*

(اهمال) همزه نك كسريله برنسنه يى رغبت والتفات ايلميوب بوشلمغه دينور (مقال) قولدن مصدر ميميدر

*) انلرك اكثرى نامستعمل * باديه خلقنه امانه كوزل (*

(يعنى) ترك واهمال اولنان لغاتك اكثرى هرنقدر اهل باديه يعنى سكان بيابان وعربان صحرا نشينان بيننده مستعمل ايسه ده بلدان وقرى اهاليسى عندنده مهجور ونامستعمل اولمغله ترك اولى عد اولندى ديمكدر

*) زيلنه درج اولنوب هم امثال * اصطلاحات غريب استعمال (*

(يعنى بومنظومه نك حروف هجا ترتيبى اوزره نظم اولنان قطعه لرى رسيدهٔ حسن ختام اولدقدنصكره خاتمه سنده عرب عربانك مورث تشحيذ اذهان وباعث ازدياد آداب وعرفان اولان امثال لطائف مآلى ومصطلحات بلاغتسمات نادر الاستعمالى وضع وادراج اولنمغله ازهر جهت اعتباره حسبان وحسن قبوله شايان اولديغن بياندر

*) تحفه دن اولدى دوبالا والا * ايتامش مثلنى كيمسه املا (*

(دوبالا) تركيبى فارسيده اسماء عدددن اولان دو لفظيله قد وقامت واوزنلق معناسنه اولان بالا لفظندن مركب اوله رق ايكى بويى وايكى قات ديمكدر (والا) بالا وزننده مرتفع واعلا معناسنه فارسيدر (املا) عن ظهر القلب يازمغه دينور

*) حل امثالى بلى مشكلدر * بيلوراني اوكه دانادلدر (*

(دانا) فارسيده دانستن مصدرندن صفة مشبهه درعليم وبلجى معناسنه (دل) دالك كسريله قلب وكوكل معناسنه در يعنى مثلا مثنو ياتده كله جك * عاد بخفى حنين * دخى * قد جاء باذنى عناق * دخى * جاء بقرنى حمار * مثللو امثال عربدن برمثلى بربيتده ايراد وهم مفهوم ومألنى حل وايضاح ايله اظهار مراد اصعب من خرط القتاد اولديغى الحق دلو آكاهى منبع فنون معارف اولان اهل رشاد بيلور ديمكدر

*) قدرنى اهل درايات اكلر * آشناى ادبيات اكلر (*

(درايات) ديانات وزننده درايت لفظنك جمعيدر درايت رعايت وزننده علم ومعرفت كبى بيلمكه دينور (آشنا) همزه نك مدى وشينك سكونى ونونك فتحى ومديله فارسيده بيلش معناسنه دركه بيكانه مقابليدر وبوزكج وشناور معناسنه در ومعارفدن حذاق روحانيسى اولان كيمسه يه اطلاق

اولنور (ادبيات) ادبيه نك جمعيدر علوم ادبيه نك بيانی بجددی

*) تحفه ترتيبی كبی حرف هجا * اولدی بونده دخی رونق پيرا (*

(ترتيب) هرشيئی موضع لايقنده قيلق معناسنه در (حرف هجاء) كساء وزننده الفدن يايه قدر حروف تهجی وحروف مبانی اطلاق اولنان حرفلره دينور كه امام مبرد كبی همزه ايله الفی برحرف عدايدنه كوره يكرمی سكز وكافهٔ بصريون كبی بونلردن هر برينی حرف مستقل عدايدنه كوره يكرمی طقوز حرفدر (رونق پيرا) باء فارسيه نك كسری ومديله رونق دوزيجی وحسن ولطافت ويريجی معناسنه وصف تركيبيدر يعنی بوندن اقدم نظم ايتديكمز تحفه قطعه لرينك قافيه لری ترتيب حروف هجايه مبنی اولديغی كبی بونخبه مزده دخی ترتيب مزبوره رعايت باعث ازدياد لطافت اولدی ديمكدر

*) ايديجك قطعهٔ ديكرده كذار * ايلمم وزن عروضن تكرار (*

(قطعه بيانی قطعهٔ اولی نك عنوانی شرحنده كلور (ديكر) دالك كسری ومدی وكاف فارسيه نك فتحيله غيری و بشقه معناسنه در (كذار) كاف فارسيه نك ضميله كچمك معناسنه در (وزن) واوك فتحيله اهل عروض اصطلاحنده بحور عروضيه دن بربحره موافق شعر نظم وتقطيع ايلمك معناسنه در (عروض) صبور وزننده ميزان شعره اطلاق اولنور كه تفاعيل ومفاعيلدن عبارتدر كه شعر انكله معارضه ومقابله اولنوب موزونی ناموزوندن متميز اولور و عروض شعردن هر بيتك مصراع اولنك جزء اخيرنه دينورنته كيم مصراع ثانينك جزء اخيرنه ضرب اطلاق اولنور كرك بوجزءلر علل وزحافاتدن سالم اولسون فاعلاتن ومفاعيلن كبی وكرك معلول ومغير اولسون فاعلات وفعلات ومفاعلن وفعولن كبی يعنی برقطعه نك وزن عروضيسی مثمن الاجزاء ياخود مسدس الاجزاء ياخود مربع الاجزاء اوله رق قنقی بحردن اولديغی بردفعه ذكر و بيان اولندقده ينه اول بحردن اوله رق نظم اولنان قطعهٔ ديكرده وزنی اعاده وتكرار اولنماز مثلا قطعهٔ اولی نك مقطعنده فاعلاتن فاعلاتن دره بحر رمل ديمكله قطعهٔ مزبوره نك بحر رمل مثمن الاجزادن اولديغنی اشعار ايتمكله قطعهٔ ثالثه ورابعه ده تعرض ايلمدی كذلك قطعهٔ ثانيه نك مقطعنده مفاعيلن مفاعيلن بودرمأمولز انجق ديمكله (قطعهٔ مرقومه نك بحر هزج مثمن الاجزادن اولديغنی افاده ايتمش اولمغله دال قافيه سنك ايكنجی وسين قافيه سنك اولكی قطعه لری دخی بحرمز بوردن ايسه ده تكرار بيان وزن ايلمدی وقس علی هذا

*) طبع موزونه احاله ايدرم * ذهن دراكه حواله ايدرم (*

(طبع موزون) استقامت فهم ايله موصوف اولان اهل سليقه نك طبيعت و نهادنه دينور (احاله) همزه نك كسريله (وحواله) سحابه وزننده برنسنه يی بركيمسه يه تفويض وسپارش ايلمك معناسنده عرف اولمشدر (ذهن) ذالك كسريله فهم وعقل وذكا وقوهٔ حافظه معنالرينه در (دراك) شداد وزننده سريع الادراك معناسنه ذهنك صفتيدر

*) قنده مفهوم ومآلی ديرايسم * اويله بررمز خفی ايلرايسم (*

(مآل) مقال وزننده مرجع معناسنه در (رمز) غمز وزننده اشارت معناسنه در (خفی) غنی وزننده كزلونسنه يه دينور بو بيت مابعدله مرهوندر

*) مقصدم زبدهٔ معناديمه در * ايله دقت ايدكا اما ديمه در (*

(يعنی) مثلا حاء قافيه سنده تو بهٔ صادقه مفهومی نصوح (وقافيهٔ راده مآل حافره اول امرده ديمكدر) ديديكی كبی جابجا قطعه لرده وكثيرا مامثنويات امثال ومصطلحات ظرافت اشتمالده مفهوم ومآل تعبيرندن ناظم نحريرك مراد ومقصودی معنای مرسوم لفظ مرقومك

زبده

زبده وخلاصه‌سی وحاصل معناسیدر بومقامده تدقیق نظر ایله دیمك اولور

*) التزامیله تناسب هنرین * دخی انواع صنایع کهرین (*

(التزام) اهل بدیع اصطلاحنده محسنات لفظیه دن لزوم مالایلزم واعنات تسمیه اولنان محسنه درکه شاعر قافیه‌ده وناثر سجع وفاصله ده حرف رویك ماقبلنده بر یا ایکی حرف مخصوصك تکلفسز ایرادنی تعهد والتزام ایتمکه دینور مثلا بومنظومه‌نك اواخر قطعاتی اولان یاء مثناة تحتیه قافیه‌سنك اوج قطعه سنده دخی حرف روی یا اولور برنده آوی حاوی طاوی کبی قبل الیاء سراپا واو والف (ودیکرنده آزی بازی تازی کبی زای معجمه والف وقطعه اخیره‌ده بادی جادی حادی کبی دال مهمله والف التزام اولندیغی کبی (واهل بدیع اصطلاحنده التزام دیوکاتب یاخود شاعر کلامنك هرکلمه سنده حروف هجادن برحرفك ایرادنی التزام ایتمکه‌ده دینور نته کیم فاقافیه‌سنك اول قطعه سنك مقطعنده مذکور اولان التزام بومعنایه محمولدر (تناسب) سبنك ضمنده محسنات معنویه دن مراعات نظیر وتوفیق وایتلاف وتلفیق تسمیه اولنان صنعت بدیعیه درکه معنالری بیننده تناسب تضادك غیری مناسبت بولنان لفظینی یاخود الفاظ عدیده یی جمع ایتمکدن عبارتدر (ناظم نحریر قطعه شرعیه وقطعه سماویه وقطعه ارضیه وتاء قافیه سنك قطعه ثانیه سی کبی بعض قطعه لرنده سرتسر وسائر قطعه‌لرك ومثنویاتك اکثرابیاتنده اشبو تناسب صنعتنه رعایت بیوردیغی اظهر من ان یخفی در (صنایع) بدایع وزننده حرفت معناسنه اولان صنعتك جمعیدر بومقامده مراد صنایع بدیعیه درکه التزام وتناسبك اخواتی اولان طباق وجناس ورد العجز علی الصدر وتلویح وتلمیح وتوریه مثللو محسنات لفظیه ومعنویه‌دن عبارتدر (هنروکهر ماسبقده مشروحدر

*) نادرات ادبیت جمعن * مشکلات عربیت جمعن (*

(یعنی) علوم ادبیه‌نك نوادرندن اولوب اکثر کتب لغتده بولنمیان فرائد فوائدنی وفنون عربیه‌نك صعب المنال وغریب الاستعمال اولان فوائد شواردنی جمع وتدوین وحل وتبیین خصوصنده دیمکدر وبیت سابق ایله بو بیت مابعدنه مرهونلردر

*) خیلی اتعاب وجود ایتمشیدم * رەنارفته‌لره کیتمشیدم (*

(اتعاب) همزه‌نك کسریله برکیمسه کندی وجودنه یعنی روح مع البدن مجموعندن عبارت اولان ذاتنه یاخود غیری یه زحمت ویروب یورمق معناسنه در (رەنارفته) ترکیب اضافیسنده (ره) رانك فتحی وهاء ملفوظه‌نك فی الاصل سکونی وبومقامده من اجل الاضافه کسریله فارسیدر یول معناسنه اولان راه مخففیدر (نا) ادات نفیدر (رفته) هفته وزننده کتمك معناسنه مصدر اولان رفتن لفظندن اسم مفعول منفیدر پس ره نارفته طریقت غیر مسلوکه کبی کیدلممش یول معناسنه در (یعنی نظم لغتده بومسالك دشواره کیمسه کتمامش وبونك مثلی هیچ برفرد نظم واملا ایتمامش دیمکدر

*) عون حق ایتدی ختامن احسان * خارق عاده دینورسه شایان (*

(عون) عینك فتحیله مدد ویاردم معناسنه در (ختام) کتاب وزننده برنسنه‌یی اتمام ایدوب آخر ایلمکه دینور (خارق عاده) خلاف معتاد دیو قطعه اخیره‌ده کلور (شایان) پایان وزننده لایق وروا معناسنه در

*) بعض فخریه دخی یازدم ایسه * نفس وشیطانه اویوب آزدم ایسه (*

(فخریه) بحریه وزننده برکیمسه متصف اولدیغی خصال وفضائلی ایراد ایده رك مباهات ایدوب اوکونمکه دینور

*) حاش لله که دکل عجب عجیب * مقصدم نظم‌ایله خلقی ترغیب (*

(حاشا لله) الفك قصر يله (وحاش لله) الفك حذفيله معاذالله موقعنده يعنى متكلم نفسنى ياخود آخر كسنه يى برمكروه ومنكردن تبرئه وتنزيه ضمننده ايراد اولنور (عجب) عينك ضمى وجيمك سكونيله اخلاق ذميمهٔ مهلكه دن كبر معناسنه دركه كندويى كوروب وكندوسنى بكنمكدن عبارتدر فارسيده پندار دينور (عجيب) غريب وزننده پك تعجب اولنوب طكلنه جق شيئه دينور (مآل بيتين مرهونين مثلا صاد قافيه سنك عنواننده * رتلى صادرصين خشل الغسير رصاص * نشيده حى وقطعهٔ عينيه نك مقطعنده * بنم اول عين عرفانكيم دلم درياى معنادر * مقالهسى وقطعهٔ قافيه نك ختامنده * ياوه كويان زمانه بكاتقليد ايده مز * تعبيرى مثللو جابجا تمدح وتباهى يه دائر مقالهلر تحرير ايتدم ايسه ده اولو جهله ظاهرا هواى نفسمه مطاوعت واول المتكبرينه متابعت صورتنده راه ضلال اولان تزكيهٔ نفس واديسنه كتدم ايسه ده مقصود ومرامم حاشا عجب وتفاخر وزهو وتكبر دكلدر بلكه نعمت پروردكارى تحديث وبو نظممك تعليم وتعلمنه ناسى تحريض وترغيب غرض صحيحنه تبسمله رح بيحق نالاطقا بسلته مبنيدر ديمك اولور

(* رسم انصافى ايدنلردر پيش * اولميان اهل حسد بدانديش *)

(رسم) خصم وزننده علامت ونشان وشيوه وعادت متعارفه معنالرينه‌در (انصاف) همزه نك كسريله عدل وداد ايلمك معناسنه معروفدر (در پيش) باء فارسيه ايله درويش وزننده اوكده وايلروده ديمكدر (حسد) ضاد قافيه سنك مقطعى ولام قافيه سنك عنوانى شرحلرنده كلور (بدانديش) نودراويش وزننده فنافكرلو ويرامزكتورأيلو وسقيم ويكلش ملاحظه لوكيمسه معناسنه وصف تركيبى درو بو بيت مرهوندر

(* ايتميوب طعنه يى بردن دركار * حسن آدابله ايلر اقرار *)

(طعنه) تمره وزننده بوراده طعن بالقول مراد دركه بركيمسه يى اطالهٔ لسان ايله قدح وتعييب ايلمك معناسنه در (دركار) بردار وزننده ايش كوج وصنعت معناسنه‌در واخر ثابت ومحقق الوقوع معناسنه در بو بيتده مرهوندر

(* عربى مصرعى بروجه كمال * ترجه ايتمه ده واردر اشكال *)

(مصرع) منبر وزننده مصراع مخففى اوله رق بيتك ايكى قافيه يى مشتمل اولان ايكى جزؤندن هر برلرينه دينور تثنيه سنده مصراعان دينور (ترجمه) دحرجه وزننده برلسانى آخر لسان ايله تفسير وبيان ايلمكه دينور بو بيتده مرهوندر

(* عينى اتيان بغايت معسور * وارايسه بعض تسامح معذور *)

(عين) بوراده شيئك ذاتى وكندى معناسنه در (اتيان) عرفان وزننده كلمك معناسنه لازمدر مقتضاى مقام ايسه كتورمك معناسنه دال اولان لفظ متعدى كتوروب عينى ايراد ياخود عينى ايتاء بغايت معسور ديمه لى ايدى مكركه ايتاء بدلى اتيان طغيان قلم ناسخ ياخود ناظم تحرير كلامنى شارح قاموسك اتى كلمه سى جاء كبى بعضا متعدى اوله رق استعمال اولنور ديديكنه بنا ايتمش اوله (معسور) مقدور وزننده معضلدر برايش صعوبتلى وچتارز اولمق معناسنه وعسير كبى كوج ودشوار اولان ايش معناسنه مستعملدر (تسامح) تناسب وزننده سهولت ومساعده وجهيله معامله ايتمكه دينور (معذور) مقبول وزننده عفو قصورى ضمننده ايراد ايتديكى عذر وبهانه سى مقبول اولان كيمسه يه دينور بو بيت دخى مابعدنه مرهوندر

(* جابجا حاصل معنا اولدى * اويله ايكن ينه رعنا اولدى *)

(جابجا) بانك فتحيله فارسيده افضل معناسى مكان بمكان محل بمحل ديمكدر ليكن بعض كره وارالق

ارالق معنالرنده عرف اولمشدر (رعنــا) قطعهٔ ساده سده كلور (مآل ابيات مرهونه سالك مسلك انصاف اولان اخوان مشكل شناسان اول امرده طعن وتشنيعى ايقاع ايتميوب حسن آدابه رعايت ايله اقرار واعتراف ايدرلركه عربى اولان مصراعى لسان آخرايله على وجه الكمال ترجمه وتفسيرده صعوبت واشكال دركاردر زيرا بر مصراع عربينك ترجمه سنده وزنه رعايتله بيله تركيبنك عينى كتورمكده غايت عسرت واردر مثلا * جهانده خير ناس اولدركه نفع ناسه سعى ايلر *فخير الناس فى الاكوان من يسعى لنفع الناس* بيتنده مصراع اول ثانينك ترجمه وتفسيرى اولمق حسبيله مفرداتى تركيبه اولمق مقتضاى ترجمه دن ايكن فارسى اولان جهان لفظى وعربى اولان خير وناس ونفع وسعى لفظلريله تعبيرا ولنمسى مع محافظة الوزن الفاظ مزبوره نك عين تركيلرين ايراد غايتله متعسر بلكه متعذر اولديغن اشعــار و بو الفاظ مزبوره نك لساننمزده شيوعنه مبنى وقوعبولان مسامحه دن اعتذار وجابجا مفهوم ومآل ايله تعبيرا ولنمشيكن ينه رنكين ورعنا اولديغن بيان واخطاردر

*(چونكه بو نظم لغات عربى * اولدى بى حد كتبك منتخبى)*

(بى حد) حدسز ونهايتسز معناسنه درلكن بو مقــامده زياده كثرت افاده سيچون مبــالغه يه محمولدر مفردات سائره سابقده مشروحه در

*(بوكاده دينسه سزا دنياده * نخبــهٔ وهبئ سنبل زاده)*

يعنى سابقا بسط وبيــان اولنديغى اوزره بوندن اقدم لغت فارسيه ده نظم اولنان منظومه مز تحفهٔ وهبى ديمكله مشهور و بنام اولديغى كبى بو منظومهٔ منتخبهٔ معتبره مز دخى نخبهٔ وهبى ديو معروف انام اولمغــه سزا وشاياندر اصل مقصود اشبو منظومه نك اسمى نخبــه اولديغن افاده واخبــاردر تتكيم بيت سابق وجه تسميه يى انبا واشعاردر وهبى ناظمك مخلصى سنبل زاده كنيه سى اولديغى كچدى

*(اولدى هم تحفه يه رعنا توأم * دو برادر كبى كويا توأم)*

(توأم) جوهر وزننده بر بطندن ايكيز طوغان ولدلردن هر برينه دينور وايكيسنه بردن توأمان دينور (دو برادر) دالك ضمى وواو مكتوبهٔ غير ملفوظه ايله و باء موحده نك كسريله ايكى قرداش ديمكدر (كويا) كاف فارسيه نك ضميله مقام تمثيلده ايراد اولنور مثلا كبى ايكنجى توأم موافق ومناسب معناسنه اولمق مناسبدر

*(انلرى مرغ دل پر بلبال * ايلدى اوچمغه ايكى شهبال)*

(مرغ) ميمك ضمى ورانك سكونيله فارسيده قوش جنسنه دينور عربيده طير كبى (دل) دالك كسريله قلب وكوكل معناسنه در مرغك دله اضافتى مشبه بهك مشبهه اضافتى قبيلندندر (پر) باء فارسيه نك ضميله طولو ومملو معناسنه دركه كثرت لازميدر (بلبال باء) موحده زلك فتحيله قلبه عارض اولان غم وغصه وحزن وتاسه يه دينور پس پر بلبال تركيبى كثير الحزن وشديد الهم معناسنه دل لفظنك صفتى اولور (شهبال) بلبال وزننده فارسيده قناد وجناح معناسنه در بال وپر كبى ناظم نحريرك اوچماغه تعبيرنده محسنات معنويه دن توريهٔ مرشحه واردر زيرا سياق وسباق قرينه سيله معناى قريب متبــادرى طيراندر كه قوش مقوله سنك اوچمه سيدر ومعناى بعيدى لسان تركيده اسمى اوچماغ اولان روضهٔ جنت وبهشت دائم النعمدر وبو مقامده مراد معناى بعيددر

*(كانتا فى اللغتين سندا * شكر الله بسعيى ابدا)*

(كانتا) افعــال ناقصه دن كان كلمه سنك تثنيه مؤنثيدر تثنيــه ضميرى اسمى اولمق اوزره

سابق الذكر نخبه ايله تحفه يه راجعـدر (فى اللغتين) مؤخر سندك ظرفيدر لغتين دن مراد
عربى وفارسيدر (سند) فتحتينـله بركيمسه نك حسى ياخود معنوى اعتمـاد واستنـاد ايدوب
طيـانديغى مستند ومعتمدى معنـاسنه فعل ناقصك خبريدر وتنوينى تعظيم ايچوندر (شكرالله)
تركيبنده شكر نصر وزننده فعل ماضيدر اسم جلال فاعليدر و بوشكرحق تعالى حضرتلرينه
اسناد اولندقده عبادك افعـال حسنه واعمال مرضيه لرى مقابلنده مكافات ومجـازات مراد
اولنور (بسعيى) قولنده باءجاره مقابله ايچون وجازى معناسنه اولان شكر فعلنـه متعلقدر
(سعى) سينك فتحى وعينك سكونيله قصد وكسب وعمل معنالرندن برينـه محمول اوله رق
ياء متكلمه مضاف وفعلك مفعول به غير صريحيـدر و بو شكر الله جمله سى لفظا خبر معنى
انشاء دعادر (ابدا) همزه نك و باء موحده نك فتحيله وقت بيغايهٔ مستقبلده مستعمل ظرف زمان
اوله رق شكر ومجازاتك ظرفيدر وابد لفظى همیشه ودائما معناسنه ده مستعملدر

*) قد كفت منتخبات نظمى * زمن البحث لكم مستندا (*

(قد) قافك فتحى ودالك سكونيله مدخولى اولان جملهٔ ماضويه نك مضمونى تحقيق ايچوندر
(كفت) فعلى كفايتدن ماضى مؤنثدر كفايت كتابت وزننده برنسنه بركيمسـه يه وفا ايدر
ويتشور اولمق معناسنه دركه اول كيمسه انك سببيله مستغنى اولوب سائره احتيـاجى قالماز اولور
(منتخبات) انتخابدن اسم مفعول جمع مؤنث اوله رق مصحح ومعتبر لغتلر معناسنه فعلك فاعلى
وياء متكلمه مضـاف اولان نظمه مضافدر جملهٔ مضارعيه موقعنـده ماضويه ايرادى تفاؤل
وقوعنه اظهار حرص ايچوندر (زمن) فتحتينله زمان مخففى اوله رق حوادث كندنده وقوع
بولان وقت معنـاسنه كفايتك ظرفيدر (بحث) بانك فتحى وحانك سكونيله شيئين بيننـده
اولان نسبتى بطريق الاستدلال اثبـات ايتمك معناسنه زمانك مضاف اليهيدر جمعى ابحـاث
كلور كما سبق (لكم) قولنده لام جاره كفت فعلنه متعلقدر ضمير خطابك محل بعيـدى
منصوب فعلك مفعول غير صريحيدر (مستندا) لفظى استنـاددن اسم مفعولدر مستند اليه
ومعتمد عليه معنـاسنه منتخبا تدن حالدر مآل قطعه بنم منظومتين مز بورتيمدن هر بر لرى
متكفل اولدقلرى لغتـلرده طلاب لغته سند عظيم ومستند قويمدر بو نلرى انشـاء واملا
خصوصنـده مدى الدهور مثـاب ومأجور وجد وسعيم عنـد الله مقبول ومشكور اولمق
مستدعا ومأمولدر وبو نظملريمك متضمن ومشتمل اولديغى لغات منتخبه مبـاحث لغويه ده
مبـاحثه و مناظره زمانـنده سزك ايچون معتمد عليه اولديغى حالده كافيه و بو نلر
ايله سـائر منظومه لردن استغنـا حاصل اولمغله معرفت لغتـده وافيه دردېمك اولور

) قطعة شرعية الفيتها للابتداء (

(قطعـه) قافك كسريله قبله وزننده لغتده برنسنه دن بلوك وجزء وپاره معناسنه در قطعهٔ
الحجر وقطعة الثوب كبى اصطلاح اهل عروضده ايكى بيتـدن طقوز بيتـه قدر اولان شعره
اطلاق اولنور زياده يه اطلاقى عموم مجاز طريقيله قطعه دن وقصيده دن اعم معنى مراد ايتمكه
مبنيدر ياخود قطعه نك معناى لغويسنه محمولدر بوعنوانده قطعه مبتداى محذوفه خبردر هذه
قطعة تقديرنده در (شرعيه) شرعه منسوب معناسـنه قطعه نك صفتيدر شرع بو قطعه ده
دين يولو ديوكلمه جكدر (الفيتها) تركيبنده مؤنث ضميرى قطعه يه راجعدر (الفيت) وجدت
كبى بولدم ديمكدر (ناظم نحرير بو منظومه ده هر قافيه نك اولكى قطعه سنـده حرف روى يى يا
تصريح ياخود ايما طريقيـله ايراد ايلمكى التزام ايتمكله الفيت لفظى مراد فلرى اولان
وجدت وصادفت مثللولرك اوزرينه ايثار ايلدى (للابتـداء) ده لام جاره لياقت واستحقاق

ایچوندر (ابتداء) افتعال بابندن مصدردر برنسنه‌یه شروع و آغاز یعنی باشلق معناسنه (حاصل معنی) بوقطعه شرعه منسوب ومتعلق اولان الفاظك معانئ لغویه وحقایق شرعیه‌لری بیانی متضمن برقطعهٔ نفیسه دربن بوقطعه‌یی ابتدای نظمه لایق ومناسب بولدم دیمکدر چونکه امورشرعیه امورسائره‌دن اشرف اولدیغی براهین قطعیه ایله ثابت ومدلل واکثراشیانك اعتداد واعتباری شرع شریفه موقوف ومحول اولمغله شریعت غراده مستعمل اولان الفاظ شریفه‌نك معانئ لطیفه‌سنی بیان اهم والزم واشیاء سائره‌لك بیانندن اقدم اولدیغیچون سائر قطعه‌لر اوزرینه تقدیمه شایسته وشایان اولدیغی نمایان وربتهٔ تفوقی غنی عن البیاندر

*(اولا الله بیل اسم جلال کبریا * لا اله غیره یوق آندن اوزه که هیچ خدا)*

معلوم اوله که اول ما یجب علی المکلف معرفة الله مفادیجه ناظم تحریر امور شرعیه بیانی حاوی اولان قطعه‌نك اولنده الله تعالی حضرتلرینك وجود ووحدانیتنی اعلام بعده چند ابیات ایله بعض صفات ذاتیه وصفات فعلیه‌لرینی افهام بعدذا کیفیت عمله متعلق اولان امور شرعیه‌نك حقیقت شرعیه‌لرینی حسن بیان ایله نظم والاسنی احسن النظام قیلدی (الله) اسم جلال که جناب معبود بالحقك جمیع صفات کمالی مستجمع وحاوی وجلال وکبریاسنی مفید ومحتوی اولان علم خاص ذات واجب الوجوددر اشتقاقی وعدم اشتقاقی خصوصنده اولان اقوال مختلفهٔ حیز تفرزا کتب تفاسیرده وغیریلرده مبسوطه‌در (لا اله غیره) ترکیبنده لانفی جنس ایچوندر (اله) کتاب وزننده معبود که لسانمزده تکری تعبیر اولنور (غیره‌ده ضمیر آلهه راجعدر غیر سوی وماعدا معناسنه درکه ترکیده اوزکه وبشقه ایله اداا ولنور (خدا) فارسیدر ترکیده شیوعی حسبیله اله کلمه‌سنه تفسیر واقع اولدی (مآل معنی) جمله‌دن مقدم معلومك اولسونکه الله لفظ شریفی عظمت وکبریا ذات جلیل بیهمتاسنه مختص اولان معبود بالحقك اسم شریفیدر واندن غیری معبود بالحق اوله‌رق معبود یوقدر انجق عبادته لایق ومستحق اولدرز یرا وجوب وجود وتدبیر عالم وخلق اجسام واستحقاق عبادت وسائر خواص الوهیت انداد وامثالدن منزه ومقدس اولان ذات اکرمنه مختصدر

*(قل هو الله احدسن سویله بردر اول اله * الصمد غایت اولوذات رفیعی دائما)*

(قل) امر حاضردرسن سویله معناسنه خطاب من یصلح الخطابه‌در (هو) ضمیر غائبدر اوذات واوشیء دیمکدر بومقامده ضمیرشاندر یعنی مرجعی جمیع اذهانده مرکوز وموجود وکافهٔ ضمائرده مشهود اولدیغی ایذان واشعار ایچون ذکری سبق ایتمکه حاجت مس ایتمدیکندن مقدرشاندن عبارت اوله‌رق مبتدای اولدر (الله) مبتدای ثانیدر (احد) همزه‌سی واودن مبدل اوله‌رق اصلی وحددر یاخود اصلی واحدایدی واوهمزه‌یه ابدال وتخفیف ایچون الف حذف اولنوب احد اولدی ذاتنده وصفاتنده بریعنی شریکی ونظیری یوق معناسنه مبتدای ثانینك خبریدر مبتدای ثانی مع خبره ضمیر شانك خبری وتفسیریدر (الله احد) جمله‌سی مبتدای اولك عینی اولمغله عائددن مستغنیدر (صمد) فتحتیله محتاج الیه اولان سید معناسنه ودائم ورفیع الشان معنالرینه‌دره‌تنه کیم ناظم معانئ ثلاثه‌یه اشارت ایلدی امور مذکوره‌نك کمالی ذات رفیع الایاتی غایت مجدایله متصف اولدیغی اظهر من السراج الوهاج یعنی جمیع موجوداتدن غنای مطلق ایله مستغنی وعامهٔ مصنوعات وجودنده وبقاسنده ذات فیوضات بخشنه اشد احتیاج ایله محتاج اولان جناب فعال لمایرید حضرتلرینه مختص اولوب صمدانیت ایله موصوف اولمغه استحقاق تام انجق آفرینندهٔ جهان وجهانیان اولان جناب واهب المواهبه سزا وشایان اولمغین اسماء حسنادن قیلندی

*(زیاده پاك قدوس اویله درسبوح هم * حی صاغ قیوم باقی کیم اکا یوقدرفنا)*

(قدوس) قافك ودال مشدده‌نك ضمه‌لریله وقافك فتحنکده جوازیله طهارت معناسنه اولان

قدسدن مأخوذ صیغهٔ مبالغه اوله رق شوائب نقایصدن پاك ومنزه اولان حق جل وعلا
حضرتلرینك اسماء حسنا سندن عیوب نقایصدن زیاده پاك وطاهر معناسنه (سبوح)
سینك ضمی وفتحنك جوازیله قدوس وزننده تنزیه وتبعید معناسنه اولان تسبیحدن مأخوذ
ابنیهٔ مبالغه‌دن واسماء صفات الٓهیه دندر هرلسانده وجمیع زمانده تسبیح وتقدیس اولندیغیچون
(حی) حانك فتحی ویانك تشدیدیله حیاتدن صفهٔ مشبهه‌در دیری وزننده معناسنه که میتك
ضدیدر یعنی علم وقدرتك مصححی اولان صفهٔ حیات ایله متصف دیمکدر (جناب واجب
الوجود اوزرینه موت وفنا ایچون سبیل اولمیوب حیات حقیقیه ایله متصف اولدیغیچون
اسماء حسنادندر (قیوم) قافك فتحی ویانك تشدیدیله (وقیام علام وزننده انداد وامثالدن
وحدوثدن منزه ومبرا وذات قدیمه‌سی زوال وفناطو بلنمسدن معرا ومخلوقاتك تدبیر وحفظنده
علی الدوام قائم یاخود بذاته قائم وغیریلری مقوم معنالرینه اسماء حسنادندر

(* عفو ایدیجیدر عفو یارلغایجی غفور * استدیکینی مراد ایلر یرید مایشاء *)
(عفو) فانك ضمی وواوك تشدیدیله صبور وزننده اوزان مبالغه دندر منبئك اسماتنی زیاده عفو
ومحو وعفو ینه مستحق اولنلرك عفو ینی مبالغه ایله ترك ایدیجی معناسنه اسماء الٓهیه دندر (غفور) غیور
وزننده (وغفار ستار وزننده ابنیهٔ مبالغه دندر مذنبك ذنوبنی مبالغه ایله ستر واخفا ایدیجی معناسنه
اسماء حسنادندر (یرید) مضارع غائبدر قصد ومراد ایلر دیمکدر (مایشاء) ده ماموصوله در
یشاء مضارع غائبدر مراد ایدر ودیلر معناسنه موصولك صله سیدر عائد مفعول محذوفدر
مایشاءه تقدیرنده در یعنی الله تعالی ارادهٔ تامهٔ ازلیه ایله متصفدر خلق واحیا واعدام وافنا
ومنع واعطا وسائر اشیادن هر نه یه که ارادهٔ الٓهیه سی تعلق ایدر ایسه اراده نك وفقی اوزره قدرت
قاهره سی تعلق ایدوب مراد حاصل اولور دیمکدر

(* باری وفاطر یرادیجی دیمك خالق کبی * وار ایدیجیدر مکون ارض یر کوکدر سماء *)
(باری) مخلوقاتی تفاوتدن بری اوله رق خلق وایجاد ایدیجی (فاطر) مصنوعاتی عدمدن وجوده
اخراج ایدیجی (خالق) مکوناتی مقتضای حکمتی اوزره تقدیر ایدیجی دیمکدر وبو صفات ثلاثه نك مآلی
یرادیجی دیمك اولور (مکون) ایجاد معناسنه اولان تکویندن اسم فاعلدر وار ایدیجی دیمکدر (ارض)
مؤنث سماعی اوله رق اسم جنسدر کرهٔ ارضك مجموعنه واطراف ونواحیسندن هر برجانبنه اطلاق
اولنور (سماء) مفرددر طبقات افلاکدن یعنی یدی قات کوکلردن هر برلرینه اطلاق اولنور
جمعی کرامات وزننده سماوات واجنحه وزننده اسمیه کلور قطعهٔ شرعیه ده نظم کلام باری
تعالی حضرتلرینك خلق وتکوین صفتلرینه منجر اولوب خلق وایجاد ایسه مخلوقات
ومکوناته تعلق ایتمکله اعاظم مصنوعاتدن اولان اجسام سفلیه واجرام علویه نك لغتلری بیانه
تعرض اولندی یاخود بو قطعه یه شرعیه اطلاقی تغلیب طریقیله در فافهم

(* شارع اولو یول دخی شرع وشریعت دین یولو * کتمك اولمشدر سلوك ایمان ایناممق بی ریا *)
(شارع) صاحب وزننده مسلك نافذ قویم وجاده اولان طریق واضح مستقیم معناسنه در
وواضع الشریعه معناسنه الله تعالی حضرتلرینه ومبین الشریعه معناسنه انبیاء عظام علیهم
السلام حضراتنه وعالم بالشریعه معناسنه فقهاء کرام حضراتنه شارع اطلاق اولنور
(شرع) فرع وزننده (شریعت) طریقت وزننده الله تعالی حضرتلرینك عبادنی دار السلامه
هدایت ایچون وضع وتعیین وپیغمبران عظام علیه السلامه وحی وتبیین بیوردیغی تکالیف
شرعیه واحکام الٓهیه در که ترکیده دین یولو تعبیر اولنور (دین) دخی عربیدر شیوعی حسبیله
تفسیردن جزء قیلندی (سلوك) دخول وزننده مصدردر محسوس ومعقول برنسنه یه کیرمك

ومقتضاسی

ومقتضاسى اوزره كيتك معناسنه (ايمان) افعال بابندن مصدردر لغتده بر كيمسه‌نك سويلديكى سوزده تصديق ايتمك معناسنه كه اينانمق تعبير اولنور عرف شرعده نبى ذيشانك جانب مقدس رب العزتدن خبر ويرديكى امورك جميعنى ريا ونفاقدن عارى اوله‌رق تصديق ايتمكدر

*) ايلچى وش كوندرديكى حقك كاليله رسول * هم نبى پيغمبر جمع شى نبى انبيا (*

(رسول) لغتده واسطه يه و برجانبدن جانب آخره كوندريلن كيمسه‌يه ديرلر كه تركيده ايلچى تعبير اولنور بو صورتده فعول بمعنى اسم مفعولدر جمعى رسل معناسنه لسان شرعده انساندن اوله‌رق الله تعالى حضرتلرينك كنديسنه وحى والهام ايتديكى احكام شرعيه‌يى سائر خلقه تبليغ ايچون شرع جديد ايله مبعوث اولان ذاتدر جمعى ضمتينله رسل وعلماء ورلنده رسلاء كلور (وش) لفظى واوك فتحيله فارسيده ادات تشبيهدر كبى معناسنه (نبى) لغتده نبا بابندن فعيل بمعنى اسم فاعلدر منبئ معناسنه كه خبر ويريجى ديمكدر شرعده جمهور اشاعره عندنده نبى رسولدن اعم مطلق ايله اعمدر زيرا رسول فقط جانب رب عزتدن كتاب سماوى انزاليله ياخود شرع جديد اعطاسيله مبعوث اولان ذات شريفه اطلاق اولنور اما نبى شرع جديد صاحبنه اطلاق اولنديغى كبى كنديدن مقدم كلن رسول كريمك شريعتنى خلقه تبليغ ايله وحى اولنان ذات ملكى الصفاته دخى شاملدر اكثر انبياء بنى اسرائيل كبى جمهور معتزله عندنده رسول ايله نبى بيننده مساوات واردر شيخ ابومنصور ماتريدى تأويلاتنده بينلرنده عموم وخصوص من وجه اولمغه ذاهبدر زيرا نبى انجق انساندن اولور ملكدن اولماز اما رسول ملكدنده اولور *جاعل الملائكة رسلا* نظم جليلنده اولديغى كبى والحاصل نبى جانب حقدن كنديسنه وحى والهام اولنان احكام شرعيه‌يى خلقه تبليغ وخلقى حقه دعوت ايچون مبعوث اولان انساندر (انبياء) نبى لفظنك جمعيدر نبيون كبى (پيغمبر) فارسيدر تركيده شيوعى حسبيله تفسير واقع اولدى بونده الف زياده‌سيله پيغامبر وغينى حذفله پيامبر والفى حذفله پيمبر دخى لغتدر كلام

ايلتيجى وحقدن خبر كتوروب خلقه تبليغ ايديجى ديمك اولور

*) ديندى پك ممدوح احمد هم محمد اوپلدر * پك كزيده مصطفى سچمك يكنمك اصطفا (*

ناظم نحرير خلعت فاخرهٔ نبوت دوش لياقتلرينه زيب وزيور اولان پيغمبران عظاملك رسالت ونبوتلرينك معانئ منيفه‌لرينه ايماعقيبنده وتاج پرابتهاج رسالت سر سيادت مفرلرينه افسر زكوهر اولان سرلوحهٔ معشر انبياء عليه اكمل التحايا افنديمزك اشهر اسامئ شريفه‌سينك معانئ لطيفه‌سنى انبا ايلدى (احمد) افعل تفضيل بنيه‌سى اوزره قياسا اشتقاقى فاعل ايچون زياده حمد ايديجى معناسنه اولمق صحيح وظاهر ايسه ده (محمد) اسم شريفيله معنادة متحد اولمق اظهر اولمغله اعرف واشهر واحب كبى مفعول ايچون اولمغه حمل ايدوب حمد ايله مدحك ترادفنه ياخود مدحك عمومنه مبنى پك ممدوح عبارهٔ سيله تعبير ايلدى (محمد) تفعيل بابندن اسم مفعولدر باب مزبورك بناسى تكثير ايچون اولمغله زياده محمود وممدوح معناسنه اولسى ظاهردر (جناب سلطان الانبيا عليه افضل التحايا حضرتلرينك كثرت ممدوحيتى يعنى انس وجن وملائكهٔ كرام عليهم السلام عندلرنده محموديتى موجب مدح وثنا اولان اوصاف حميده واخلاق پسنديده‌يى زياده جامع اولمسيله‌در بو معنايه محكم تنزيلده (وانك لعلى خلق عظيم) آيهٔ كريمه‌سى كواه بى اشتباهدر (مصطفى) افتعال بابندن اسم مفعولدر كزيده ومنتخب ومختار معناسنه سلطان سرير لولاك عليه صلوات الله مادارت الافلاك عند الله كافهٔ مخلوقاتدن مختار وممتاز وعامهٔ مصنوعاتدن منتخب وسرفراز اولديغى (وما ارسلناك

الا رحمة للعالمين) نظم جليلندن بديداردخی (فكيف اذاجئنا من كل امة بشهيد و جئنابك على هؤلاء شهيدا) نص كريمندن آشكار (وامام مسلم وترمذی وسائر اهل حديثك واثله رضی الله تعالى عنه حضرتلرندن تخريج ايتدكلری حديث شريف كه قال ان النبی صلى الله عليه وسلم قال (ان الله اصطفى كنانة من بنی اسماعيل واصطفى من بنی كنانة قريشا واصطفى من قريش بنی هاشم واصطفانی من بنی هاشم) وفی رواية (ان الله اصطفى من ولد آدم ابراهيم واتخذه خليلا واصطفى من ولد اسماعيل) الحديث (وامام احمد بن حنبلك عايشهٔ صديقه رضی الله عنها وعن ابيها حضرتلرندن تخريج ايتديكی حديث لطيف كه قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم قال جبريل عليه السلام قلبت مشارق الارض ومغاربها فلم اجد رجلا افضل من محمد صلى الله تعالى عليه وسلم) احاديث شريفه سندن ونظائرندن مستباندر (كزيده) كاف فارسيه نك كسريله هر نوعك منتخبی ومختاری معناسنه فارسيدر تركيده شيوعی حسبيله نفسير قيلندی (اصطفا) افتعال بابندن مصدردر بر نوعك افرادندن ممتاز اولانی انتخاب ايدوب سچمك واعلاسنی اختيار ايتمك معناسنه در

*)درت رسول الله اولوالعزم ايشته بوقول اصح * نوح وابراهيم وموسی ومحمد مصطفى (*

(اولوا العزم) شول پيغمبران ذوی الحزمه دينور كه شر يعتی تأسيس واحكامه سعی بليغ ايدوب تبليغ وتقريرنده بذل مجهود ومشاق كثيره يه صبر وقومنك جفا واذاسنه تحمل ايله ممدوح ومحمود اوله عدد يده اهل تفسير اختلافات كثيره ايله اختلاف ايتديلر (ناظم نحرير هرنه قدر اصح اقوال اوزره درتدر ديمش ايسه ده اصحی واشهری سلطان المفسرين عبد الله بن عباس رضی الله عنهما حضرتلرندن مروی اولديغی اوزره نظمده مذكور اولان انبياء اربعه عليهم السلام حضراتنه جناب روح الله عيسى عليه السلامی دخی ضم ايله بشدر حتی بعض محققين طبق فرمودهٔ سلطان المفسرين اوزره نظم ايدوب * اولوا العزم نوح والخليل الممجد * و موسى وعيسى والحبيب محمد * بيورديغی قاضی محشيسی شيخ الاسلام سعدی عليه رحمة الباری حضرتلرينك حاشيه سنده مسطوردر (وبعض علما عندنده اولوا العزم والثبات رسل كرامدن شول ساداتدر كه امر تبليغده وخصوصات سائره ده كندولره اصابت ايدن بلياته صبر جميل ايله صبر ايدوب مخلوقه بث شكوى ايتميه بوتقديرجه مشار اليهم حضراتنه جناب ذبيح يعنی اسماعيل يا خود اسحاق و يعقوب و يوسف وداود وايوب عليهم السلام حضراتی دخی منضم اولور (بو عشرهٔ مبشرهٔ كامله نك كيفيت ابتلالری وطوق بشردن خارج اولان اذا وجفايه صبر جميللری محكم تنزيلده مذكور وكتب تفاسيرده وقصص انبياده مفصلا مسطوردر

*) كيز لوسرداش اولدی ناموس ودخی جبريل آدی * وحی الهام اكثرا نزاله ملك مأمورا كا(*

(ناموس) قاموس بوزننده بر كيمسه نك احوال باطنه سنه واقف ومطلع اولان محرم اسرارنه دينور (وانبياء عظام عليهم السلام حضراتنك حالات باطنهٔ مستحسنه لرينه اطلاع تام وكافهٔ پيغمبرانه محرم اسرار اولمغله مشهور و بنام اولان ناموس اكبر يعنی رسل ملائكه مقربيندن امين الوحی حضرت جبريل عليه السلامه علم اشهر اولمشدر (وحی) لغتده اشارت وكتابت ومكتوب ورسالت وكلام خفی وغيره القا اولنان شیء والهام معنالرينه در (الهام) خير محض اولان معانی تلقين وتفهيم در بين الناس الهام وحی دن اعرف واشهر اولمغله تفسير قيلندی وحی الهی بعضا متكلم تعالى حضرتلری حروف ولفظ وصوتدن عاری اولان كلامنی ملك واسطه اولمقسزين موحى اليهه اسماع ايله اولور حضرت كليم اللهه وادی مقدس طوی ده وجناب حبيب اللهه ليلهٔ اسراده فوق السموات العلى ده اولديغی كبی

(و بعضا) بنه ملك توسط ايتمكسزين موحى اليهك قلبنه امور خيريه واحكام غيبيه يى القا وافهام ايله اولور (و بعضا) حضرت امين الوحى جنلباب مقدس كبريادن تلقى ايتديكى احكام الهيه يى انزال و نبى ذيشانك سمعنه القا وايصال ايتمكله اولور بو انواع ثلاثه نك اغلبى نوع ثالث اولديغنى ناظم تصريح ايلدى

*) فاتحه سبع المثانى ام قرآن ديندى هم * محكم اول آيت كه تأويل اولميه انده روا (*

(سبع المثانى) سبر لوحهٔ كلام قديم واشهر اقوال اوزره بتمامها نزولده سور قرآنيه نك جمله سى اوزرينه تقديم بيوريلان سورهٔ فاتحه نك اساميسندندر (سبع) يدى اولديغى بالاتفاق يدى آيت اولديغيچون (مثانى) ايله بيان اولديغى مثانى تثنيه وتكريردن اولديغى تقديرجه ركعات صلاتده قرائتى تكرار اولنمسى واجب اولديغيچوندر ثنادن اولديغى تقديرجه بوسورهٔ جليله ده الله اعلى جل وعلا حضرتلرينه اوصاف عظمى واسماء حسنى ايله حمد وثنا اولنديغيچوندر (ام القرآن) سورهٔ فاتحهٔ شريفه نك اسماء عديده سندن اسم ديكردر ام القرآن تسميه اولنديغى بوسورهٔ جليله قرآن عظيم البرهانك مفتتحى ومبدائى اولمغله كانه قرآن باهر البيانك اصلى ومنشائيدر (و بوسورهٔ جليله يه سورة الكنز وسورة الحمد وسورة الصلاة وسورة الشفاء وسورة تعليم المسئله تسميه اولنور بو اسماء شريفه ايله تسميه نك وجهلرى و بونلردن ماعدا اسامىٔ سائره سى ووجوه تسميه سى كتب تفاسيرده مسطوردر (محكم) آيات قرآنيه دن اول آيته اطلاق اولنور كه نظم كريمنك معناى قويمنه دلالتى ظاهر وكنديدن مراد اولان معنى تبديل وتغييردن مصون يعنى تخصيص وتأويل ونسخدن مأمون اوله (ان الله بكل شئ عليم) نص متينى وواجب الوجودك ذات وصفاتنه دلالت ايدن نصوص متا تمنصوصلر كبى (روا) جائز معناسنه فارسيدر شيوعى حسبيله تفسيردن جزء قيلندى يعنى محكم اول آيتدر كه نظم شريفندن مستبان اولان معناى منيفى ظاهرندن صرف اولنمق ايله تأويل جائز اولميه

*) حكم قطعى ايله حقك امرى فرض ومفترض *نهى منع ايتمك دخى منكرده فعل ناسزا (*

(فرض) عرض وزننده وفريضه عريضه وزننده (ومفترض) افتعال بابندن اسم مفعول صيغه سى اوزره احكام شرعيه دن اولان وجوبدركه كتاب اللهدن ياخود سنت متواتره دن ياخود اجماع مجتهدين حكم قطعى ودليل يقينى ايله ثابت اوله مثلا صلاة وزكاتك فرضيتنه كتاب اللهدن (اقيموا الصلاة وآتوا الزكوة) آيهٔ جليله سنك دلالتى كبى (نهى) امرك ضديدر منع ايتمك يعنى قائل كنديدن دون مرتبه اولان كيمسيه شوفعلى ايشلمه ديمكدر مثلا *فلا تجعلوا لله اندادا *نص جليلنك اشراكدن نهى ايچون اولديغى كبى (منكر) افعال بابندن اسم مفعولدر اقوالدن وافعالدن ونياتدن اوله رق الله تعالى حضرتلرينك رضاسنه مخالف اولان شيئلرك كليسنه شاملدر (منكرك) ضدى معروفدر (ناسزا) فارسيده ادات نفى اولان نا ايله لايق معناسنه اولان سزادن مركبدر فعل ناسزا لايق اولميان فعل ديمكدر

*) پاكلك اولدى طهارت غسل ييقانمق ديمك * مغتسل مرحاض اويركيم غسله ايلر اقتضا (*

(طهارت) نظافت وزننده مصدردر ثوبدن و بدندن خبثى وحدثى ازاله ايدوب پاك وطاهر اولمق معناسنه (غسل) غينك ضميله لازمدر اغتسال كبى ييقانمق معناسنه دراما غينك فتحيله غسل متعديدر برنسنه يى يومق و ييقامق و پاك ايتمك معناسنه در (مغتسل) افتعال بابندن اسم مفعول بنيه سى اوزره اسم مكاندر غسل ايچون مهيا اولان محل معناسنه (مرحاض) ميمك كسريله مرصاد وزننده مغتسل كبى غسل اولنه جق موضعدر حمام وغسلخانه كبى

*) آبدست المق توضى آبدستده دى وضوء * هم نماز اولدى صلاة واصل معناسى دعاء (*

(توضی) ضاد ممدوده نك كسریله تصدی وزننده طهارت اسلامدن اولان وضوء عملنی ایشلمك یعنی ابدست المق معناسنه لغتدر لكن ضادك ضمی وآخرده همزه ایله تلألؤ وزننده توضؤ افصحدر (وضوء) واوك ضمیله مهموز اوله رق آبدست اطلاق اولنان فعل كه اعضای ثلاثه یی غسل ایله مسح رأسدن عبارتدر (اما واوك فتحیله وضوء كندیله ابدست آلنان صویه اطلاق اولنور (میضأه) میمك كسریله منسأه وزننده ابدست الهجق موضعه دینور كه آبدستخانه تعبیر اولنور (صلوة) عرف شرعده اركان معلومه وافعال مخصوصه دن عبارتدر كه فارسیده وتركیده نماز تعبیر اولنور لفظ صلوة نماز معناسنده منقولات شرعیه دندر معنای لغویسی دعادر كه ادنی اعلادن تضرع ونیاز طریقیله مطلوب ومقصودنی استمك معناسنه در معنای منقول ایله منقول عنه بیننده علاقه صلوة شرعیه نك صلوة لغویه یی اشتمالیدر

*(معنی ماعون زكوة وطاعته دیرلر دخی * تزكیه پاك ایلمك خوشلقله ویركیده عطا)*

(ماعون) صابون وزننده زكوة معناسنه وطاعت وانقیاد ومطلقا معروف واحسان و یغمور وصو ومطلقا كندیسیله انتفاع اولنه جق شیئه دینور (زكوة) دخی عربیدر اصلی صدقه وزننده زكوه در قاعدهٔ تصریف اوزره واوی الفه قلب اولنوب حصاة وزننده اولدی معنای لغویسی طهارت ونما و بركت معنالرینه اولوب شرعده حوایج اصلیه دن فضله ودیوندن فارغ اولان نصابك بعد حولان الحول ربع عشرینی نیت ایله فقرایه اعطا ایتمكدن عبارتدر زكوة شرعیه اوساخ مالی ازاله ونما وبركته سبب اولمسی علاقه نقلدر (تزكیه) تفعیل بابنك مطردا اوله رق مصدریدر تطهیر وپاك ایلمك معناسنه (عطا) مقصور اوله رق عصا وممدود اوله رق جزاء وزنلرنده طیب نفس ایله آخره ویریلن شیء مرغوبه دینور عطیه كبی

*(حج طواف كعبه در هم یره دیندی زمزمه * یثرب وطیبه مدینه مكه در ام القری)*

(حج) حانك فتحی وجیمك تشدیدیله لغتده مطلق قصد یاخود شیء معظمی قصد ایتمكه دینور شرعده اشهر حجده شرائط مخصوصه یه ملابس اوله رق كعبهٔ معظمه یی قصد وطواف ایتمكدر ناظمك ظاهر عباره سندن حج فقط بیت معظمی طوافدن عبارت اولمسی منفهم اولور مع هذا حجك اركان ثلاثه سی اولان احرام ووقفهٔ عرفه وطواف زیارتدن بریسی اولماسه حج اولماز بوتقدیرجه (حج طواف ووقفه واحرام زمزم یره در) دینلسه اولی اولوردی لكن وضوح مراده بناء اشهر اركان حج ایله اكتفا ایلدی (طواف) برنسنه نك اطرافنده دوران ایتمكدر (یره) یانك فتحیله جره وزننده افضل میاه الارض اولان زمزم شریفك اسمیدر (یثرب) یاء مفتوحه بدلی همزهٔ مفتوحه ایله اثرب مدینهٔ النبی صلی الله تعالی علیه وسلمك اسم قدیمیدر (طیبه) طانك فتحی ویاء مثناة تحتیه نك سكونیله ویانی الفه قلبله طابه ویانك تشدیدیله طیبه ومیمك ضمی ویانك تشدیدیله مطیبه اسماء مدینهٔ منوره دندر (ام القری) قافك ضمیله مكهٔ مكرمه شرفها الله تعالی الی یوم القیمه نك كنیه سیدر قبلة الانام اولمغله جمیع جهاتدن كندیسنه قصد وتوجه اولندیغیچون یاخود بلد حرام كافهٔ بلدانك ارفع الشان اولدیغیچون یاخود كرهٔ ارضك دحو وبسطی مكهٔ مشرفه دن اولدیغیچون جمیع بلادك اصل ومبدأنی مثابه سنده اولمغله ام القری اطلاق اولندی نسخ مطبوعه ده مصراع اولده كعبه بدلنه مكه ومصراع ثانیده مكه مقامنده كعبه واقع اولدی ظاهر بوكه قلم طابعدن یاقلم ناسخدن سهو اوله زیرا طواف اولنان ذات كعبه در مكه دكل ام القری مكه در فقط كعبه دكل

*(عید اضحی موسم قربانده كی بیرامدر * نحر واضحیه دخی قربان بروفق رضا)*

(عيداضحى) شهر ذى الحجه نك اونجى اون برنجى اون ايكنجى كونلرنده اولان عيد سعيد مؤمنيندر كه
قربان بيرامى تعبير اولنور (نحر) بحر وزننده انساندن وسائر حيواندن صدرك اعلاسى ياخود
موضع قلاده در ونحر باب ثالثدن مصدر اوله رق حيوانى موضع قلاده دن ذبح ايتمك معناسنه
كلور عيداضحى يه يوم النحر تسميه اولنديغى اول كونلرده لايعد ولايحصى قرابين نحر وذبح
اولنديغيچوندر ناظمك قربان اولنان حيوانه نحر اطلاقى ذبايح نحرندن يعنى بوغازندن ذبح
اولنديغنه بناءً مجازدر (اضحيه) همزه نك ضميله وكسرينك جوازيله شيئه وقتنك اسميله
تسميه قبيلندن اوله رق ايام نحرك اكثريا ضحوه لرنده تقرب الى الله قصديله اصناف اربعهٔ
حيواندن ذبح اولنان حيوان مخصوصك اسميدر اضحيه نك جمعى ايادى وزننده اضاحى كلور
مفردنده وجمعنده يانك تشديديله وقربان مزبوره اضحيه ديلديكى كبى ضحيه ده دينلور تحيه
وزننده جمعى تحايا وزننده ضحايا كلور وضحيهٔ مرقومه يه همزه نك فتحيله اضحاة ده دينلور
جمعى اضحى كلور يوم نحره عيد اضحى دينلديكى بو جهتدندر (قربان) قرأن وزننده كنديله
الله تعالى حضرتلرينه تقرب اولنان ذبيحه نك اسمى اوله رق عربيدر جمعى قرابين كلور
تركيده شيوعى حسبيله تفسير قيلندى (بروفق رضا) تركيبنده بر لفظى فارسيده على معناسنه استعمال
ايچوندر جناب رب العزتك رضاء شريفنه موافقت اوزره ديمكدر

*) صائمون اورج طوتيجيلر اورج صوم وصيام * فطر اورج آچديغى شيدر اهل صومك اولا (*
(صائمون) صائمك جمع ساليمدر جمع مكسرى صادلرك ضمى وواو ويالرك تشديديله صوام وصيام
وصوم وصيم كلور صائم اورج طوتيجى ديمكدر (صوم) يوم وزننده (وصيام) قيام وزننده لغتده
مطلقا امساك معناسنه كه طعامدن وكلامدن وسائر افعالدن كف نفسه اعمدر شرعده
طلوع فجردن غروب شمسه قدر اهلندن صادر ونيته مجاور اوله رق مفطرات ثلاثه دن
امساكدر كه تركيده اورج فارسيده روزه دينور (فطر) فانك كسريله صومك ضديدر
يعنى صائمك اكل وشربيدر بو جهتدن عيد صيامه عيد فطر دينور وفطر صائمك كنديله
افطار ايدوب اورج آچديغى مأكول ومشروبه اطلاق اولنور صبور وزننده فطور كبى
ناظم نحرير اهل صوم تعبيريله اهل كفرك وحائض ونفسا اولان نساء مؤمناتك اول حالده
صومه اهل اولمادقلرندن انلرك مفطرات مزبوره دن امساكلرينه شرعده صوم اطلاق
اولنمديغنه ايما بيوردى

*) تكرى خوفيله حرامدن احتراز ايتمك ورع * اثم اولمشدر كناه اسمى صاقنمق اتقا (*
(ورع) واوك ورانك فتحه لريله تقوى معناسنه دركه الله تعالينك عقابندن خوف ايدوب
محرمات ومناهيدن نفسنى وقايه وشبهاتدن احتراز واجتناب ايتمكدر (اثم) همزه نك كسرى
وثاء مثلثه نك سكونيله باب رابعدن مصدردر مطلقا ذنب وكناه وشرعده ايشلمه سى حلال
اولميان شيئى ايشلمك وخصوصا خمر وقمار معنالرينه دز جمعى همزه نك مديله آثام كلور
صفتى ناثم وزننده آثم واليم وزننده اثيم وايام وزننده اثام وجهول وزننده اثوم كلور (اتقا)
افتعال بابندن مصدردر لغتده مطلقا برشيدن احتراز ايدوب صاقنمق معناسنه در عرف شرعنده
آخرتده مضر اولان عذابدن ومناقشه فى الحسابدن نفسى وقايه ومحافظه ايتمك معناسنه در
اسم فاعلى متقيدر كه نشأهٔ اولىده حسن اعتقاد واخلاصه مقارن اعمال صالحات وترك
منكرات ايله آخرتده نفسنى عذابدن وسوء حسابدن وقايه ايدن كيمسه يه دينور متقى نك مراتب
ثلاثه سى كتب تفاسيرده مذكوردر

*) بوستان فردوس وجنت باغنه ديرلر دخى * حق بزه قيلسون ميسر يسر الله لنا (*

بوستان موشكاف وزننده
فارسيده رايحه معناسنه
اولان بو لفظيله اذات
كثرت اولان ستاندن
مركب اوله رق كلزار كبى
كل باغچه سنه وانواع
ازهارى مشتمل اولان
شكوفه زاره وخوشبو
ميوه لر حاصل اولان
باغچه يه اطلاق اولنور
تخفيفيله بستان دخى
بو بابجه در *

(فردوس) فاتك كمثرى وداللك فحيله انواع فواكهى واصناف سبزواتى جامع ومشتمل اولان باغچه یه دینور جمعى فراديس كلور وسكز جنتدن اعلا درجات الجنان اولان جنتدر جنان ثمانيه اشهر اقوال اوزره جنة النعيم جنة عدن دار الخلد دار القرار دار السلام جنة المأوى جنة الفردوس ووسيله در (يسرالله لنا) الله تعالى جنت فردوسى بزلره يسر وسهولتله يعنى بلاعذاب ولاحساب نصيب ايلسون ديمكدر يسرها الله تقديرنده مفعول ضميرى محذوفدر يسر تفعيل بابندن ماضى مفرد غائبدر يسرالله جمله سى لفظا خبردر معناده انشاء ودعادر وقوعنه اظهار حرص ايچون خبر صيغه سيله ايراد بيوردى

*) هم قيامت ساعتنده شبهه يوق لاريب فيه * هاويه نار جهنمدر بزى حفظ ايت قنا (*

(ساعت) قيامتدن عبارتدر كه نفخهٔ ثانيه ياخود ثالثه دنصكره تا فرقهٔ ايمان جنانه وزمرهٔ طغيان نيرانه دخول ايدنجه قدر كه احياء اموات ووقفهٔ عرصات ومحاسبهٔ اعمال وايتاء دواوين ونصب موازين كننديده واقع اوله جق يوم التناد طويل الامتدادك اسميدر (قيامت) دخى عربيدر تركيده شيوعى ايچون ترجمه واقع اولدى فارسيده رستخيز ورستاخيز وروز شمار ديرلر (لاريب فيه) تركيبنده لا نفى جنسدر ريب شك وشبهه معناسنه در فى ظرفيت ايچوندر ضمير مجرور تركيب مزبورك قبلنده مذكور اولان شيئه راجعدر مثلا هذا الكلام لاريب فيه كبى ياخود يوم اعتباريله ساعته ياخود قيامته راجعدر يعنى يوم قيامتك وقوعى مخبرين صادقين اولان انبياء عظام عليهم السلام حضراتنك وحى الهى ايله متفق الكلم اوله رق خبر متواترلرى ايله مسجل وبراهين نقليه وعقليه ايله ثابت ومدلل اولمغله اصلا ريب وشكه محل ومحتمل ذكلدر (هاويه) دركات جهنمدن برينك اسمى ياخود مطلقا اسماء جهنمدندر حطمه ولظى وسقر وسعير وجحيم كبى (قنا) لفظنده ق لفيف مفروق اوله رق وقى يقى دن امر حاضر صيغه سيله دعادر حفظ ايت معناسنه اصلى همزه نك كسريله اوق ايدى قاعدهٔ تصريف اوزره اعلال دنصكره ق قالدى نا متكلم مع الغير ضميرى اوله رق فعل امرك مفعوليدر بزى ديمكدر

*) طوغرى يول انجق هدايت شاهراهى سميدر * الصراط المستقيم انما صوب الهدى (*

مصراع اول ثانينك تفسير وترجمه سيدر (صراط) سراط وزننده ومرادفيدر طريق وسبيل كبى يول ديمكدر (مستقيم) استقامت ايله متصف يعنى طوغرى اولان شيئه دينور (انما) حروف مشبهه بالفعلدن اولان ان كلمه سيله ماء كافه دن مركب اوله رق طرق قصردندر انجق معناسنى افاده ايدر ودائما جملهٔ خبريه اوزرينه داخل اولور ناظمك بو كلامنده انمانك مدخولى اولان جمله نك مبتداسى محذوفدر انما هو صوب الهدى تقديرنده در (صوب) ثوب وزننده سمت وطرف وجانب معناسنه در (هدى) خدا وزننده هدايت يعنى مطلوبه موصل دلالت معناسنه در (شاهراه) فارسيدر آچق وايشلك اولو يول وطريق جاده معناسنه تركيده ده زبانزددر

*) فاعلاتن فاعلاتن درهٔ بحر رمل * افهمواسز اكله يك وزنى بو هذا وزنها (*

يعنى بو قطعه بحر رمل مثمن الاجزادندر كه هر بر مصراعى تقطيع اولندقده درت كره فاعلاتن وزننده اولور لكن بو قطعه ده حذف علتى واردر يعنى عروض وضربنك آخرندن سبب خفيف كه فاعلاتن لفظندن تن در اسقاط اولنوب فاعلا قالدقدنصكره فاعلن اولدى ايمدى هر بر مصراعى فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن اولوب بحر رمل محذوف اولور (دره) دالك ضمى ورانك تشديديله بيوك انجودانه سنه دينور دريتيم ودرشهوار كبى لكن بو مقامده دره دن مراد استعاره طريقيله بو قطعه نك حاوى اولديغى الفاظ نفيسهٔ مرغوبه در الفاظ مذكوره دن ناظمك دره ايله تعبيرى بحرك معناى لغويسى اولان دريايه ايهام ايله مراعات نظيره رعايت

ایچوندر (افهموا) فهمدن امر مخاطب جمع مذکردر سز فهم ایدك یعنی اکله یك دیمکدر (هذا وزنها) ترکیبنده ها حرف تنبیه ذا مشار الیه مفرد مذکره موضوع اسم اشارتدر بو وشو دیمکدر وزنهاده مؤنث ضمیری قطعه یه راجعدر یعنی بو قطعهٔ موزونه نك وزنی وتقطیعی بودر دیمکدر

) فهـذا در نظم فی لغات الحلیة العلیـا (

(فهذا) ده فا استیناف نحوی یاخود محذوفدن منبیء فاء فصیحه‌در اذا عرفت القطعة الشرعیة فهذا آه دیمکدر هذاده ها کلمه‌سی قصر یله حرف تنبیهدر که انکله مضمون کلامه آگاه اولوب القاء سمع وصرف ذهن ایلمك ضمننده مخاطبه تنبیه وتأکیـد اولنور ذا مفرد مذکره موضوع اسم اشارتدر ومرفوع المحل اوله رق مبتدادر مشار الیهی کلام منظوم اعتبـار یله مابعدنده کی قطعه در (در) دالك ضمی ورانك تشدیدیله اینجو معناسنه مبتدانك خبریدر (نظم) لغتـده دیزمك معناسنه مصدردر لکن بو مقـامده اسم مفعول معناسنه در منظوم یعنی دیزلمش معناسنه درك نظمه اضـافتی موصوفك صفته اضافتی قبیلندندر ادات تشبیهی حذفله تشبیه بلیغـدر (فی لغـات) ترکیبی جار مع المجرور ظرف مستقر اوله رق درمنظومك صفتی یاخود مبتـدانك خبر بعد خبریدر (لغات) لغتك جمعیدر لغت اصنـاف انساندن هر صنف وهر طائفه غرض ومراملرندن کندیله تعبیر ایتدکلری اصوات والفاظدن عبارتدر (حلیه) حانك کسریله خلقت وصورت وصفت معنـالرنده مستعملدر (علیا) عینك ضمیله اعلانك مؤنثی اوله رق حلیه نك صفتیدر (محصول عنوان) شو قطعهٔ آتیه خلقت علیـای نبی علیه السلام وصورت مستثنای پیغمبر کافهٔ انامك لغاتنی بیان خصوصنده درمنظوم کبی مقبول ومرغوبدر دیمـك اولور

*) صفتدر حلیه اما صورت حسنیله درمعنا *ملیح اویله کوزلدر کیم خوش اسلوب اوله سرتاپا (*

(حلیه) حانك کسریله خلقت حسنه وصورت مستحسنه وصفت جمیله معنالرینه در (ملیح) امیر وزننده ملاحتدن صفهٔ مشبهه در متناسب الاندام خوب ودلبر معناسنه در (خوش) فارسیدر ایو وکوزل دیمکدر (اسلوب) طرز وطور دیمکدر (سرتاپا) فارسیدر باشدن ایاغه قدر دیمکدر یعنی اریکه نشین قصر جمال صلی الله تعـالی علیه وسلم حضرتلرینك جسد شریفلری من الرأس الی القدم جهت جامعهٔ حسن وجمال ایدی تنکیم خاقانی حلیهٔ پاك نبی علیه السـلامده بیورر * اهل حسنك ایکن اعلاسی ایدی * قتی شیرین ودلاراسی ایدی * اکمل الخلق ایدی اول خوب خصال * ذو الجلال ایتمش ایدی فیض جمال *

*) ملاحت اول کوزللکدر که ارتر حسنی باقدقجه * بسیم اولدر که کولدکجه کل خندان اولور کویا (*

(ملاحت) باب اولدن وثالثـدن اوله رق مصدردر فارسیده آن وحسن روز افزون تعبیر اولنان معنـایه در که جذب قلوب عشاق اکا منوط برحالت روحانیه و بر کیفیت وجدانیه در لسان ایله تعبیر وقلم ایله تحریر اولنمز انجق مشاهدهٔ ذوق سلیم ومکاشفهٔ طبع مستقیمله معلوم اولور حسن خداداددر ناظم مرحومك ارتر حسنی باقدقجه تعبیری شاعرك *یزیدك وجهه حسنا اذا ما زدته نظرا * مصراعنه ایمادر یعنی ذات بیهمتای نبی علیه السلامده مودع وموجود اولان دقایق حسن وجمال امعـان نظر ودقت اولندقجه آن بآن من حیث الظهور مزداد اولور دیمکدر (بسیم) باب ثانیـدن صفت مشبهه در حسن الضحك ولطیف التبسم معنـاسنه که کولدکجه هنوز آچلمش کل کبی مرغوب ومطبوع القلوب اولور تنکیم خاقانی حلیه سنده بیورر * کولسه اعزاز ایله اول فخر ملك * نه فلك دیر ایدی العزة لك * کل خندانه دونوب آچسه دهان *

فیض نورایلرایدی اول دندان * باغ حسن ایچره اوروی رنکین * برآچلمش کله بکزر دی همین *
ظاهراولوردی ضیاء انوار * عکسی دیواره دوشردی هرباز (خندان) کولیجی وآچیلیجی معناسنه
(کویا) مثلا معناسنه فارسیدر شبوعی حسبیله ترجمه دن جزء قلندی

*) دوچشمی قارمدر نورسیه وش ادعج العینین * ازج اول اینجه قشلوکیم چکلمشدر هلال آسا (*
(ادعج العینین) اضافتله کوزلری قاره دیمکدر زیرا (ادعج) باب رابعدن اوله ق احمر وزننده
صفهٔ مشبهه در دعج فتحتینله طلب وزننده ودعجه دالك ضمی وعینك سکونیله غرفه وزننده
مصدرلردر کوز واسع اوله رق سیاهی شدید اولمق معناسنه درکه محاسن عیوندندر آهوکوزی
کبی ناظم مرحومك بیانی بومعنایه مبنیدر بعض کتب لغتده دعج ودعجه کوزك بیاضی
زیاده بیاض وسیاهی غایتده سیاه اولمغله مبیندر حورالعین کوزلری کبی خاقانی مرحوم حلیه سنده
* کوزینك آغی بیاض ایدی قتی * رخلری صاف ایدی صافی صفتی * هم سیاهی ایدی غایتده شدید *
برایدی اکا قریب ایله بعید * واسع وخوب لطیف ایدی کوزی * نورمحض ایدی سعادتلی یوزی *
بیوردیغی معنای ثانی یه مبنیدر (عینین) کوز معناسنه اولان عینك تثنیه سیدر (دوچشمی) عبارهسنده
اولان دولفظی فارسیده اسماء عدد دندر ایکی معناسنه چشم فارسیدر کوز معناسنه (نور) ظاهر
بنفسه مظهرلغیره معناسنه اولدیغی ظاهردر (سیه) فارسیدر سیاهدن مخففدر (وش) لفظی واوك
فتحیله فارسیده ادات تشبیهدر کبی معناسنه الفاظ مذکوره هرنقدر ترکی دکل ایسه ده السنه ده
زبانزد اولمغله تفسیر واقع اولدی (ازج) باب رابعدن اوله رق صفهٔ مشبهه درهم اینجه هم
اوزون قاشلو کیمسه یه دینور که السنه ده قلم قاشلو وهلال قاشلو تعبیر اولنور محاسن خوبروياندندر
مؤنثنده زجاء دینلور یقال رجل ازج وامرأة زجاء ای دقیق الحاجبین فی طول (یعنی جامع
محاسن عالم صلی الله تعالی علیه وسلم ادعج العینین اولدیغی کبی ازج الحاجبین ایدیکه مبارك
قاشلری ماه نوکبی دقیق وطویل ایدی نتکیم خاقانی حلیه سنده بیورر * بویله نقل ایتدی حکیم
بن حزام * خم ابروی رسول علام * کوز ینوراید ی هلال ایله شریك * ماه نوکبی طویل وباریك *
چکسه پرکار ازل اکه مثال * قشی پرکارینه بکزردی هلال * قاب قوسین تذکرده عیان *
غرض اول قاشی کمان ایدی همان (هلال) ماه نوکبی یکی آی معناسنه در (آسا) فارسیده وش لفظی
وچون لفظی کبی ادات تشبیهدر

*) قپاغنده سیه کرپکلری چوق اهدب الاشفار * کوزی قدرتدن اولان سرمه لی اکحل زهی رعنا (*
(اهدب الاشفار) اضافتله کوزینك کرپکلری چوق کیمسه یه دینور واوزون کرپکلو کیمسه یه دینور
زیرا اهدب احدب وزننده باب رابعدن اوله رق صفهٔ مشبهه در (اشفار) همزه نك فتحیله ابرار وزننده
شینك ضمی وفانك سکونیله شفره نك جمعیدر که کوز قپاغنده کرپك بتن یرك اسمیدر (اکحل) باب
رابعدن صفهٔ مشبهه در مصدری طلب وزننده کحلدر که کرپکلر بتدیکی یرده خلقی اولان سیاهلغه
دینور کوزی آهوکوزی کبی قدرتدن سرمه لی کشی یه اکحل دینور مؤنثنده کحلاء کلور کوزه
وصاحبنه وصف اولور یقال رجل اکحل وامرأة کحلاء وعین کحلاء (زهی) زانك کسریله لغت
فرسده نه کوزل معناسنه کلمهٔ تحسیندر (رعنا) مجهول المبنی اوله رق محبوب واعلا معناسنده شایعدر
یعنی احسن المخلوقات علیه اکمل التحیات حضرتلرینك مبارك کوزینك قپاغنده سیاه کرپکلری
چوق ایدی ومبارك کوزلری قدرتدن سرمه لی ایدی نته کیم خاقانی حلیه سنده بیورر * تیرمژکانی
سیاه ایدی انك * تارکیسوسی کبی حورانك * قره کرپك دکل ای اهل اصول * سرمهٔ لیلهٔ معراج ایدی
اول * ملك جان ودل عشاقه مکر * ناوك انداز ایدی اول کرپکلر * میل کحل ایتمزایدی بی تکلیف *
اکحل العین ایدی اول ذات شریف * کحل قدرتله مکحل ایدی اول * هرخصوصیله مکمل ایدی اول *

*) بیاض صاف چشمی جابجا حمرتلوجه اشکل * اجق قاشلودر ابلج کیم اوله غایت جبین آرا (*
(اشکل) احمر وزننده صفتدر کوزینك بیاضنده قرمزیلق اولان آدمه دینورکه قرمزی آلا
اولور محاسن عیوبدندر (ابلج) اعرج وزننده صفتدر ایکی قاشنك اراسی واضح واجق اولان
آدمه دینورکه اجق قاشلو تعبیر اولنور نته کیم چتق قاشلویه اقرن دیرلر یعنی سرور خوبان
عالم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلرینك عین رحمت اولان دیدهٔ حق دیده لرینك بیاض
خالصی اثناسنده ارالق ارالق قرمزیلق وار ایدی ومبارك قاشلرك مابینی مودن عاری اوله رق
صاف وبراق وضیا کستر ایدی ومبارك جبهه سنه بغایت زیب وفر ویرمشیدی نته کیم خاقانی
بیورر * مست عشق اولمغین اول چشم خمار * حمرته مائل ایدی برمقدار * دیده سنده نه ایدی دیرسك
او آل * دخی چشمنده ایدی جام وصال * کورمشدی رصد انکیز قدر * کوزلری کبی خدایی کوزلر *
دخی مالکله ابو هاله دیدی * ماه نوکبی اجق قاشلو ایدی * قاشنك کوشهٔ پیچ وتابی * جامع حسنك
ایدی محرابی * ایکی ابر ولر بنك آره سی هم * سیم خالص کبی ایدی هردم * الفاظ تفسیر معنالری
شرحدن منفهم اولور

*) اسیل الخد دکرمی رخلری طولانی برمقدار * تلألؤ پارلمق مانند بدر آسمان بیرا (*
(اسیل الخد) اضافتله یوزی پك مدور اولمیوب برمقدار طولانی وسبورك اولان کیمسه یه
دینلور (زیرا لفظ اسیل امیر وزننده باب خامسدن صفتدر طویل معناسنه (خد) تشدیدایله رخ
یعنی یکاق معناسنه (تلألؤ) ضیاء ولمعانکه پارلمق تعبیر اولنور یعنی اجل الانام علیه الصلاة
والسلام حضرتلرینك وجه منور مدورلری برمقدار طوله مائل ولیلهٔ بدرده قمرك افلاکه زینت
وضیا ویردیکی کبی وجه نبی علیه السلامده مودع اولان ضیا وانوار در ودیواره شامل اولوردی
نته کیم خاقانی بیورر * روی رخشانی دکرمیدی انك * نته کیم جرمی مه تابانك * کون کبی یقسك اوروی
اکمل * سبورك کبی کوریتوردی سهل * شویله پرنور ایدی اول وجه حسن * اکا باقلمز ایدی شوقندن
واضح ایتمشدی او یوزدن فتاح * نیدوکن آیهٔ فیها مصباح * آفتاب رخ رخشان نبی * ماهتاب
ایلر ایدی تیره شبی * الفاظ سائرهٔ بیت حاصل معنادن مستبان اولور

*) منور بورننك اورتاسی رفعتلوجه اقنی الانف * یوزی کلرنك اولاندر ازهر اللون ملك سیما (*
(اقنی الانف) اضافتله قصبهٔ انفك اورتاسی فی الجمله رفعتلو ویوکسکجه اوله رق دلکلری
نوعا طارجه اولان کیمسه یه دینور یقال فی انفه قنی وهو توسط القصبة وضیق المنخرین
زیرا اقنی احمر وزننده وصفتدر مصدری عصا وزننده قنادرکه بورنك اورتاسی برمقدار یوسکجه
ودلکلری جزئی طارجه اولمقدن عبارتدر محاسن انفدندر (انف) بورن تعبیر اولنان عضو
معناسنه در یعنی استشمام روایح قرب خدای ارحم ذات پاك عطرناك همایونلرینه مخصوص
ومسلم اولان نبی علیه السلامك مبارك بورننك اورتاسنده نوعا یوکسکلك وار ایدی کما اوضحه
الخاقانی * مه جبین ایله اوینی شریف * خوب وهموار ایدی موزون ولطیف * حاجبینه قریب
اولدیغی بر * برسهل یوکسك ایدی دیرجابر * کوریتوردی اونبی عربی * قرشودن مرتفع الانف کبی
(ازهر اللون) اضافتله اونی بغایت حسن وصفوت اوزره آق اولان شیئه دینور مؤنثی زهراء
کلور بنت النبی علیه السلامه فاطمة الزهراء تسمیه سی بو جهتدندر (یعنی مظهر نور جمال علیه
صلوات الملك المتعال حضرتلرینك ذات ملك صفات همایونلری غایت حسن ولطافت اوزره آق
وبراق وچهرهٔ دلکشالری سراج وهاج کبی ضیاپاش وذات اشراق ایدوکی مشهور آفاق ایدی
کما بینه الخاقانی * اتفاق ایتدی بومعناده امم * ازهر اللون ایدی فخر عالم * یوزینك خالص ایدی آقلغی
* رخلری صاف ایدی صافی سمنی * رنك رویی کل ایله یکسان ایدی * کل کبی قرمزی یه مائل ایدی

آكى حق آينهٔ ذات ايتدى * ذاتنى مكاننده مرآت ايتدى *

*) ضليع الفم اولان شق دهاننده براز وسعت * اوږراشنب كه انجو ديشلرى صافى و بر (*

(ضليع الفم) اضافتله اغزينك شقنده معتدلجه وسعتلو اولان كيمسه يه اطلاق اولنور (اشنب) اخمر وزننده وصفدر ديشلرى انجو كبى آبدار وتابدار وانجه وصافى وهموار اولان كشى يه ديرلر (يعنى مركز نه دائرهٔ كون ومكان عليه صلوات الرحمن حضرتلرينك منبع جوامع الكلم اولان دهان لفيض آشيانلرى محاسن اخذن اولان وسعت معتدله ايله واشنع ومباركك ديشلرى در مكنون كبى صافى وبراق وبى نظير ايدى كما قال الخاقانى فى الحلية * حرز حستى انجره اولسنان نكرين * سين ياسين ايدى كويا كه همين * يعنى اولمشيدى اودر مكنون * عالمه باعث بغرايع عيون * سلك جوهر كبى اول عقدلا كل * شعله دار ايدى ديمش اهل مقال * اولمسه ديشلرى مصباح ظلم * ظلمات انجره قالوردى عالم *

*) دروندانى سيرجه ديزلمش افلج الاسنان * ثنايا نير وبالادرت عدد اولديش كه پك زيبا (*

(افلج الاسنان) اضافتله سيرك ديشلى كشى يه دينور زيرا افلج فتحتينله باب رابعك مصدرى اولان فلج دن صفة مشبهه در (اسنان) ديش معناسنه اولان سنك جمعيدر (ثنايا) برايا وزننده ثنيه نك جمعيدر ثنيه ايكى اشاغيدن ايكى يوقار ودندرت عدد اولان ديشلرك هر برينه دينلور يعنى اول افصح انام عليه الصلوة والسلام حضرتلرينك همرلك در نظيم اولان مبارك ديشلرى پك صيق اولميوب ميانلرينه خلال حلولى ممكن اولور درجه آچق وسيرجه ايدى (وثنايا اطلاق اولنان التلى واوستلى درت عدد اولان ديشلرى پك زيبا وپراشقلو ايدى نته كيم خاقانى بيورر * ديشلرى صاف ايدى هم سيرك ايدى * رشتهٔ دانهٔ دردن پك ايدى * كويا اول در دندان نفيس * ايكى مصراع ايدى موزون وسليس * لطفنه ويرمش ايدى حسن وجمال * ديشلرى ايكى ديزى انجو مثال * انك اولك ديشلرى ايتدكجه ظهور * ظاهر اولوردى همان شعلهٔ نور * شويله افرطله برق ايلرايدى * مجلسى مطلع شرق ايلرايدى *

*) سينه موطوب صقاللى ذاته كث اللحيه ديرلرهم * بر ازمو بى سفيد آلود اولان اكحل ايمش اما (*

(كث اللحيه) كافك فتحى واضافتله صيق وكور صقاللى كيمسه يه دينور سياهدن وصاريدن وقرالدن اعميد بوصورتده سينه موتوكينك تفسيرده مدخلى يوقدر انجق حليهٔ سعادتده واقعى بيان ايجون ايراد اولنمشدر (اكحل) صقالنه قيرسپوب ويجود واوضاعنده شيخوخت اماره سى ظاهر اولان كيمسه يه دينور يعنى نابى مرحومك * خازن جنت اولوردى افلاس بكف كمترين موينى ايدرلرسه بهشتده انجره مراد * بيت بليغيله وصف بيورديغى موى عالمبهاى رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلمدن بعض اولان لحيهٔ مباركهلرى سياه واصولى صيق وكور اولهرق طوب ايدى يعنى قو يرچق ده دكل ايدى وطويل مسترسلده دكل ايدى ومباركك لحيه شنده اصح اقوال اوزره اون يدى عدد تار بياض ظاهر اولمش ايدى نته كيم خاقانى موشكاف بو معنانى ايضاح ايدر * ريش پاكنده اصولى چوغ ايدى * قتى چوق تار بياضى يوغيدى * شبه قدر ايدى اوده يش مقبول * نا مكرملوزه والليل ايدى اول * نه قو يرجق نه دراز ايدى قتى * اعتدال اوزره ايدى هر جهتى *

*) قالنجه استخوانلرلرى قوى ضخم العظام اولدى * هم اورته بويلو تام القد مثالى ملر ومستشنا (*

(ضخيم العظام) اضافتله ايرى وقاليبا كمكلو قوى اليلو كيمسه يه دينور زيرا ضخم ضادك فتحى وخانك سكونيله عظيم معناسنه (عظام) كموك معناسنه اولان عظمك جمعيدر (استخوان) كلمتنده تا بتيلفظ بيساقط خوانجه وخواهر كبى واو معدوله ايله كموك معناسنه فارسيدر

تام

(تام القد) اضافتله ربع وسط القامه كبی اورته بویلو معناسنه‌در یعنی بیکار تخمین
قصر جلالی و جمال علیه صلوات الملك المتعال حضرتلرینك جسد شریفلری ایری کوکلو
مرداته وقوی البنیه ایدی وقامت والالری سمن وقسلفا کبی موزون ومنتظم واولده ایدی نته‌کیم
خاقانی بیورر * وصف ایدلر اوصفاتی نسبی * دیدیلر ایری کوکلیدی نبی * استخوان بدن پاکی تمام *
یعنی جسمنده اولان جمله عظام * هر بری ایری وقو دانه ایدی * صورت وسیرتی شاهانه ایدی *
اورته بویلو ایدی اول سدره مقام * اورته لق آنکیله بولدی نظام * سلسله ابدن انجم زر قبا متی *
دیدی هب مدح ایدوبن حضرتنی * کورمدك بو بیلچه کلروی کوزل * تن کوزل بوی کوزل بوی کوزل
نه عجب اولسه وسط قد رسول * امته واسطه حق ایدی اول *
*) موافق حسن خلقتله جسیم ابدا اعدن ابجل * که آفاقه اوله نور مجسم ومرضیا الخلق (*
(ابجل) اجمر وزننده باب خامسدن صفة مشبهه‌در عظیم القدر والمرتبه تیناسب اعضا
وشکل وشمائل صاحبی وجیه وصید ودیشان کیمسه‌یه دینور (یعنی طاوس خوش خرام دار السلام
علیه الصلاة والسلام حضرتلرینك باعث ایجاد عالم اولان ذات همایونلری منتظم حسن خلقیه
ایله جسیم ونسرایا متناسب الاندام واول شارق مشرق هدایتك وجود پاکی تالیلکلری انور مجسم
وشمس ضحی کبی ضیابخش وپرتو انداز اولدیغی اطراف وآفاقده مشهور وبنام ومعلوم انامدر
* نته‌کیم خاقانی بیورر * هم جسیم ایدی رسول اکرم * بلکه شوده روح مجسم دیرایسم * حاصلی
خوب ایدی هر عضوی انك * جمله آیاتی کبی قرآنك * کوهر قلزم انوار ایدی اول * صدف لجه دیدار
ایدی اول * منبع نور ایدی اول ذات همام * بیلورلر بونی خواص ایله عوام *
*) بوکونه احسن تقویمه مظهر سرور عالم * اولور نوع بشر ایچنده البت جمله‌دن اعلا (*
(احسن تقویم) جنس انسانه خاص اولان صورت ومعنی‌دن عبارتدر که قامت مستویه
وخلقت معتدله وحیاة وعلم وقدرت واراده وتکلم وسمع وبصر وسائر آرایش صورت ظاهره
وسیرت باطنه‌یه شاملدر (مظهر) محل ظهور دیمکدر (کونه) کاف فارسینك ضمیله والف
زیاده سیله کونا وجنس ونوع وطرز وروش معناسنه‌درکه دورلو تعبیر اولنور (بشر) انسان
مرادفیدر (سرور) رهبر وزننده فارسیدر سید وصاحب ریاست معناسنه (البت) البته‌دن
مخففدر لاجرم ولامحاله کبی مقام جزمده مستعملدر (یعنی اول قطعه دنبرو ذکر اولنان
محاسن جمیله ذات والاسنه مختص اولمغله مظهر تام اسم جمیل اولان اجمل الانام علیه الصلاة
والسلام سید عالم ونوع بنی آدم وسائر افراد آفریدهٔ‌نك جمله‌سندن اعلی واعظم اولدیغی
جزمکردهٔ ارباب عرفان وتحقیق کردهٔ اصحاب امعاندر (نته‌کیم نابی علی طریق الخطاب
بیورر * محتوی جمله‌کما لاتی کتاب ذاتك * اوله مز غیره سزاسنده اولان استعداد * انبیا جمله‌سی
پروانهٔ انوارکدر * سن سن ای نور نظرکاه خدا شمع مراد * کیمکه وار مثل وشبیهی بولنور عالمده *
مختصر بنا که فقط رتبهٔ نفی انداد *
*) لنا لا شك فیه یوق بزم چون بونده هیچ شبهه * اینانداق ایلدك تصدیق آمنا وصدقنا (*
(لنا) لام اختصاص ایله متکلم مع الغیر ضمیرندن مرکب ظرف مستقر اوله‌رق لانك اسمندن
حالدر (لا شك فیه) ترکیبنده لا نفی جنس ایچون استغراق مفیددر (شك) شبهه وکمان معناسنه
یقین مقابلی اوله‌رق لانك اسم مبنیسیدر خبری محذوف موجوددر (فیه الجار مع المجرور لانك
اسمنك صفتیدر یاخود فیه لانك خبریدر مختصر محرور بو قطعه‌ده مذکور اولان امورلك
مجموعنه راجعدر تذکیر وافراد ماذکر اعتباریله‌در (یاخود) بیت اخیرلك مضمونه راجعدر
(آمنا) افعال بابندن ماضی متکلم مع الغیردر ایناندق معناسنه زیرا مصدری اولان ایمانه

ایتامیی معناسنه اولدیغی قطعهٔ شریعیه ده کچدی (صدقنا) تفعیل بابندن ماضی متکلم مع الغیردر تصدیق ایندك دیمکدر (تصدیق برکیمه نك کلامنی صدقه نسبت ایلمك یعنی کرچك سویلدی دیمکدر (حاصل معنی سر لوحهٔ مجموعهٔ حسن و بهـا علیه ازکی التحیات وابهاها حضرتلرینك حلك ابیات سابقه ده منتظم اولان مروارید کرانبها ایله محلا وکافهٔ مصنوعاتدن مکرم اولان نوع بشرك جمله سندن احسن واعلا اولدیغنده معاشر اهل ایمانك ایچون اصلا ریب وشبهه اولمدیغی ظاهر وهویدادر ووصافان راستکویان سید البشر صلی الله علیه وسلمك حلیهٔ مبارکه لرنده وجه مشروح اوزره اخبار وبیانلری صادق وواقعه مطابقدر

(* شاشوب قالدق که صایمقدن صایلمز سو یلکله بو * تحیرنا عن الاحصاء ذا بالنطق لا یحصی *)

(مصراع اول تفسیر وترجمه ومصراع ثانی مفسر ومترجم در (تحیرنا) تفعل بابندن ماضی متکلم مع الغیردر متحیر اولدق یعنی شاشدق دیمك (عن الاحصاء) تحیرنایه متعلق ظرف لغودر احصا افعال بابندن مصدر در عدکبی صایمق معناسنه (ذا) قرینه موضوع اسم اشارتدر بو دیمك (بالنطق) مابعدنه متعلق ظرف لغودر سویلکله دیمك (لا یحصی) افعال بابندن فعل مضارع نفی استقبالدر صایلمز دیمکدر مفعول بالواسطه اولان بالنطق لفظنك عاملی اوزرینه تقدیمی مجرد وزنی محافظه وحرف روی یه مراعات ایچوندر حصر ایچون دکلدر زیرا محاسن نبویه نك نطق ایله احصاسی ممکن اولمدیغی کبی عقل ایله وقلم ایله تعدادی دخی ممکن دکلدر (حاصل معنی) آفتاب عالمکیر جمال علیه صلوات الملك المتعال حضرتلرینك منبع الانوار ومخزن الاسرار اولان ذات ملکیصفات همایونلرنده ایداع کردهٔ احسن الخالقین اولان صوری ومعنوی احسن تقویم مراتب اعداددن افزون وطوق بشردن بیرون برحالت حیر تفزا اولمغله کافهٔ عقلا تعداد محاسن سید الانبیا علیه السلامی استکناه واستقصاده متحیرلردر (نیه کیم نابی معجزادا بیورر * نه دیسم رفعتك اول مرتبه دن برتردر * عرشه نسبتله حبابه دینور می بنیاد * سنك اوصافکی عدایتمك ایچوندر بوخسه * بوقدر اولمز ایدی نامتناهی اعداد * سن ایچون خلق سنك اجلك ایچوندر دیدی حق * بوندن اعلا دخی بر مرتبه اولمز مزداد * چون سنك ذاتك اوله اصل حیات دارین * اهل دارین نه بیلسون سنی ای اصل مواد *

(* مفاعیلن مفاعیلن بودر مأمولمز انجق * حبیبن روز محشرده شفیع ایتسون بزه مولی *)

(یعنی) بو قطعه بحر هزج سالم مثمن الاجزادندرکه تقطیع اولندقده هر مصراعی درت کره مفاعیلن وزننده اولور (مأمول) اسم مفعولدر مصدری امل درکه امید ورجاء معناسنه در ترکیده اومه تعبیر اولنور (حبیب) فعیل بمعنی مفعول اوله رق محبوب معناسنه وفعیل بمعنی فاعل اوله رق محب معناسنده کلور بو مقامده ایکیسیده صحیحدر (روز) فارسیدر عربیده یوم ترکیده کون دینور وزمان ممتد معناسنه ده اطلاق اولنور (محشر) مجمع کبی اسم مکاندر محل حشر وجمع دیمکدرکه زندان بی در ودیوار اهل جرایم اولان عرصهٔ هائلهٔ پرغائلهٔ عرصاتدن عبارتدر (شفیع) فعیل بمعنی فاعلدر صاحب شفاعت اولان ذاته دینلور (مولی) معین وناصر معناسنه صفات اللهیه دندر چونکه ثابت نادره کونك انشاد ایتدیکی بعض نعت شریفی زیلنده * جناب کبریادن جرمم احسان ایله عفو ایتدو * سوزك کچمز دکل ای پادشاه صورت ومعنا * بو خود محق دکل خاك درد دولتما یکدن * کمار بابب سخن امید همتله اولور کویا * قصیده ویرسه سلطانه شاعر لطف امیدایلر * سوندر بندکی نقد شفاعتله خداوندا * بیور دیغی مفادنجه شاعرلرك جائزه خواهاننده دأب قدیم ممدوحك مدح وستایشنی طلب معروف واحسان اوزرینه تقدیم اولمغله ناظم فخر بو دخی اولاممدوح الانام علیه الصلاة والسلام حضرتلرینك

حليهٔ پاکنی بسط و بیان بعده دریوزه کر شفاعت نبی الرحمه اولدیغین اعلان ایدر فالله دره *

) الملیك العدل روح العالم یحیی الوری (

(ملیك) امیر وزننده ملك صاحبینه دینورکه مراد پادشاهدر نته کیم بوقطعه‌ده کلور (عدل) ظلمك نقیضیدر بودخی بوقطعه‌ده کله جکدر لکن بومقامده ملیکی عدل ایله توصیف مبالغه‌یه محمولدر یاخود مصدر اسم فاعل معناسنه‌در (روح) مابه الحیاة اولان ودیعهٔ الهیه‌درکه فارسیده وترکیده جان تعبیر اولنور (عالم) مجموع مخلوقاتدن عبارتدر (یحیی) افعال بابندن مضارعدر احیا ایدر دیمك (وری) فتاوزننده مخلوق معناسنه‌در (یعنی ملك عادل عالمك روحی مثابه‌سنده‌در نته که برجسمه روح حلول ایدوب حیات حقیقی ایله متصف اولدقده نشوونما بولوب قابلیت واستعدادنه لایق منافع ایله انتفاع ایتدیکی کبی روی زمینده دخی سلطان عادل متصرف اولوب اصناف عبادی جور وعدواندن وقایه ایتدکده اسباب امن وآسایش درکار وهرکس تحصیل منافعه ظفریاب و برخوردار اولمغله کانه ملك عادل اجساد مخلوقاته ساری وروح پرفتوح مجراسنه جاری اولمش اولور

*) پادشاه اولدی امام اول مؤمنینه مقتدا * او یله شاهنشاهه ظل الله تعبیری سزا (*

(امام) معانیٔ کثیره بیننده مشترکدر جمله معانیسندن بری پادشاه اسلامدرکه امام المؤمنین اطلاق اولنور مؤمنینه مقتدی به اولدیغیچون (مقتدا) افتعال بابندن اسم مفعولدر مقتدا به معناسنه که کندویه اطاعت واتباع اولنمش دیمکدر (ظل الله) ترکیب اضافی ایله سایهٔ یزدان کبی پادشاه عالمپناهدر نته کیم حدیث شریفده * السلطان ظل الله فی الارض یأوی الیه کل مظلوم من عباده * الحدیث وفی روایة اخری * السلطان العادل المتواضع ظل الله ورمحه فی الارض یرفع له عمل سبعین صدیقا * کذا فی الجامع الصغیر * وانما سمی ظل الله لانه یدفع الاذی عن الناس کما یدفع الظل اذی حر الشمس * وقیل معناه عز الله ومنعته وقیل ستر الله وقیل خاصة الله کذا فی الکوکب المنیر شرح جامع الصغیر یعنی بوترکیبده ظل لفظنك معانیٔ عدیده سندن کولکه وعز ومنعه وستر وخاصه وحفظ وحمایه معنالرندن هر برلرینی اراده جائزدر معنای اول مجاز مبنی علی الکنایه طریقیله‌در زیرا حرارت شمسدن بیتاب اولان کیمسه‌لر اشجار وخیام مثللو شیلرك سایهٔ راحتوایه سنه التجا ایله ظل ظله کندولردن دفع اذا ایتدیکی کبی مظالم متغلبه‌دن مضطرب اولان مظلومان وملهوفان دخی سلطان عادلك ظل ظلیلنه رأفتلرینه التجا ایله اذای طاقتسوز ظلمه‌دن خلاص اولورلر معانیٔ سائره‌سی ظاهره‌در فافهم (شاهنشاه) شاهان شاه مخففی اوله‌رق فارسیدر ملك الملوك یعنی پادشاهلر پادشاهی معناسنه (سزا) جزا وزننده فارسیدر لایق معناسنه (حاصل معنی) امام المؤمنین اولان پادشاه معظمه ظل الله تعبیری لایق ومناسبدر

*) شاه اسلامه ولی وهم خلیفه دیندی کیم * پادشاهلردر اولوا الامر عدالت انما (*

(ولی) غنی وزننده باب سادسدن صفتدر معین ونصیر ویرنسنه‌یه قدرت جهتیله مستقلا متصرف معناسنه در فارسیده خداوندکار تعبیر اولنور پادشاهلره ولی اطلاق اولندیغی بومعناره ماصدق اولدقلرندندر (خلیفه) سفینه وزننده های مبالغه ایله پادشاه اعظمه اطلاق اولنور اصلی خلیف ایدی فعیل بمعنی فاعل اوله‌رق زیرا کندیدن مقدم اولان پادشاهك قائممقامیدر یاخود بمعنی مفعولدر زیرا حضرت مالك الملك والملکوت انی پادشاه سابقك مقامنه قائم قیلدی واصل موقع استعمالی پادشاه اسلامدر خلفاء راشدین کبی که اجرای احکام الهیه‌ده خلیفهٔ رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم درلر و بوصفتده اولان پادشاه اسلامه خلیفه

اطلاقی جائزدر (اولوا الامر) عدالتله متصف اولان پادشاهلردر قال المولی ابو السعود فی تفسیر قوله تعالی * یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم * هم ولاة العدل کالخلفاء الراشدین ومن یقتدی بهم من المهتدین * واما امراء الجور فبمعزل من استحقاق العطف علی الله تعالی والرسول علیه السلام لعدم وجوب الطاعة لهم وقیل هم علماء الشرع (انتماء) افتعال وزننده انتساب معناسنه در یقال * انتمی الیه اذا انتسب * یعنی اولوا الامر عدل صفتیله متصف وعدالتـه منسوب اولان پادشاهلردر

(* چون خلافت شرع وقانونه موافق سلطنت * نص قرآنی ایله امرینه واجب اقتدا *)

(خلافت) کتابت وزننده مصدردر خلفاء راشدینك اثرینـه اقتفا وشرع وقانونه مطابق سلطنت ایله احکام الهیه یی اجرا ایتمکلکدر (شرع) قطعهٔ شرعیه دەنکدی (قانون) هارون وزنـنده سریانیدر قاعده ورسم واصل ومقیاس واندازه معنالرنده السنهٔ ثلاثه ده مستعملدر (نص) نونك فتحی وصادك تشدیدیله تصریح وبیـان ودلیل معنالرینه ومتکلمك کلامی کندی ایچون سوق ایتدیکی معنادن غیری معنایه محتمل اولمیان لفظه اطلاق اولنور نص القرآن ونص الحدیث بو معنـادن مأخوذدر یعنی حوزهٔ حکومتنـده اولان رعایا وبرایایه قوانین شرعیه اوزره متصرف اولان خلیفه نك امر ونهینه انقیاد واحکامنه اتباع واطاعت ایتمـك نص قرآن ایله عامهٔ مکلفین اوزرینـه واجبدر بومقامده نص قرآنیدن مراد بیت سابقك شرحنده ذکر اولنان * اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم * نظم جلیلیـدر زیرا اطیعوا امری وجوب ایچوندر

(* کیخم وقدموس غایتده معظم پادشاه * هم ملیك ایله ملك اولدیشه شوکتما *)

(کیخم) یاء مثناة تحتیه وخاء معجمه ایله حیذر وزننده غایت اولو وعظیم معنـاسنه در وبونکله ملوك وسلاطین وصفلنور یقال * ملك کیخم وسلطان کیخم * ای عظیم (قدموس) قافك ضمیله عصفور وزننده سلطان عظیم الشانه دینور (ملیك) امیر وزننده (ملك) کتف وزنـنده ملك صاحبنه دینورکه مراد پادشاهدر جمعی ملوك وملکاء کلور (شوکتما) قوت معنـاسنه اولان شوکت ایله فارسیده اسم فاعل اولان نماینده دن مرخم نمادن مرکبدر قوت ومهـابت کوستریجی وعظمت اظهار ایدیجی دیمکدر

(* افسر شاهی یه دیندی تاج تیجان جمعیدر * هم او تاج اکلیل کیم جوهرله اوله پرضیا *)

(تاج) لفظی فارسیدن معربدر ملوك وسلاطینه مخصوص باشلرینـه کیدکلری کسوه درکه سلفده هر اقلیمك پادشاهلری برر کونه ترتیب ایدوب باشلرینه کیرلردی (تیجان) تانك کسریله تاج منزبورك جمعیدر (اکلیل) همزه نك کسریله سلاطین سالفه نك وملوك عجمك انجو والماس ولعل ویاقوت مثللو جواهر مضبثه ایله تزیین وترصیع ایدوب باشلرینه کیدکلری تاجدر (افسر) فارسیده مطلق تاجدر شاهیده یا نسبت ایچوندر

(* تخت سلطانی سریر جمعی کلمشدر سرر * هم اریکه تختدر کرسی دخی دیمش اکا *)

(سریر) تخت تعبیر اولنـان نشیمنه دینور که معروفدر تخت ملوکده غالب اولمشـدر (سرر) ضمتینله سریر منزبورك جمعیدر واعزه وزننده اسره ده کلور (اریکه) سفینه وزنـنده سریر معناسنه در جمعی ارائك کلور (کرسی) تخته دینور سریر کبی پس آیة الکرسیده واقع * وسع کرسیه لفظ شریفنك ضمیری جلاله اضافتی استعارهٔ تمثیلیه یاخود علمدن کنایه یاخود مجاز مرسل طریقیله ملك وسلطنت ارادهسنه محمولدر

(* دست صدر اولدی وزیره دینلور دستور کیم * اصل معناسی قوانین دفتریدر غالبا *)

دست

(دست) مجلسك صدرینه دینور صف نعل مقابلیدر و بو معناده دست لفظی فارسیدن معربدر یعنی فی الاصل فارسی اولوب عرب دخی اخذ وتصرف ایلدیلر (دستور) مستور وزننده وزیر ومشیر معناسنه فارسی الاصلدر عرب تعریب ایدوب ضم داله عصفور وزننده وزیر ومعتمد علیه وقوانین مملکتی مشتمل اولان دفتر مهمه ومحتاج الیه اولان امور قید اولنان جریده معنالرنده استعمال ایتدیلر

(* بك مقربلر قرابین مصاحبدر حبأ * صدقله معروف اولنلر صادقین واصدقا *)

(قرابین) قوانین وزننده قربان وزننده اولان قربانك جمعیدر قربان پادشاهك جلیس خاصنه یعنی خدمات پسندیده ایله پادشاهه مقرب اولان همدم وهمنشینه اطلاق اولنور (حبأ) سبأ وزننده پادشاهك ندیمی ومصاحبی ومقربی اولان کیمسه یه دینور جمعی اسباب وزننده احباء کلور (صادقین) صادقك جمعیدر که کرچك سوزلولکله معروف اولان آدمه دینور (اصدقا) صدیقك جمعیدر که دوستلیغی متین ومستحکم اولوب محبت صادقه ایله موصوف اولان کیمسه یه اطلاق اولنور

(* جنکده شدت سلاحك حدتی شوکت ایمش * هم دخی قدرت دیمکدر وصف شاه اولمق روا *)

(شوکت) باب رابعدن مصدر اوله رق جنك وجدالده شدت وسطوت وآلت حرب اولان سلاحده کسکینلك وحدت ودلخواهی اوزره فرامنی اجرایه مکنت وقدرت معنالرینه در نوع بشر ایچون ممکن اولان قدرتك اقصای غایتی سلاطین عظام حضراتنه مخصوص اولمغله شوکتلو وصفیله پادشاهلره وصوف اولمق لایق وروادر

(* قسط وعدل اولمش مظالمدن تحاشی ایلمك * هم سیاست امر ونهیی ایتمك اجرا دائما *)

(قسط) قافك کسریله (عدل) عینك فتحیله ایکیسیده باب ثانیدن مصدر اوله رق جور وظلمدن تحاشی ومجانبت ایده رك نفوس وعقولده استقامتی درکار اولان داد وانصافی وحالت مستحسنه یی اجرا ایلمکدن عبارتدر (سیاست) ریاست وزننده والی وحاکم رعیته بیننده امر ونهیی اجرا ایتمکه دینور تقول سست الرعیة سیاسة اذا امرتها ونهیتها

(* زیور فرمان اولان طغرا ایمش توقیع هم * معنیٔ منشور فرمان اطاعت اقتضا *)

(توقیع) تأثیر معناسنده مستعملدر بو علاقه ایله برات پادشاهی یه واوامر سلطانیه یه کشیده قلنان خط همایون وطغرایه اطلاق اولنمشدر مدار تأثیر اولدیغیچون (منشور) شول مکتوب ونامهٔ سلاطینه اطلاق اولنور که مختوم وممهور اولمیه حالا مضموننه اطاعت لازم اولان فرمان وبرات تعبیر اولنان نامهٔ شاهیدر که طغرای غرا ایله مزین وموشح اولور (زیور) دیکر وزننده فارسیدر زیب وزینت واسباب زینت معنالرینه در

(* سکه اوریلن محله دینلدی دار الضرب کیم * نام شاهی انده نقدینه اوله رونقفزا *)

(دار الضرب) ضربخانه اطلاق اولنان محلك اسمیدر که انده نقدینه یعنی التون وکموش اوزرینه سکه اوریلوب اولوجهله نقدینك حسن ورونقلری وقیمتلری سیم وزر غیر مسکوکدن مزداد اولور (سکه) سینك کسری وکافك تشدیدیله عربی اوله رق ایکی قطعه حدیددن عبارتدر که انلرده ملوك اسلامیه نك اسملری ودار سلطنتلری اولان بلادك اسملری منتقش ودول نصارانك تصویرلری مصوردر

(* قوللر اولمشدر ممالیك ممالك ملکلر * شهر ایمش مصر وبلدهم کوبلره دینمش قری *)

(ممالیك) قول کوله معناسنه اولان مملوك لفظك جمعیدر (ممالك) مسالك وزننده ملك لفظنك جمعیدر ملك ومملکت ملوکك استقلال جهتیله ضبط وتصرفنده اولوب قلمرو سلطنتی اولان

اراضی وایالاته اطلاق اولنور مصر بیوت کثیره واسواق عدیده یی مشتمل اولان شهره دینور
عموما وام الدنیا کلمه سیله مکنی اولان شهر معروفك اسمیدر بلد و بلده مصر کبی منازله
وفیره یی حاوی اولان شهره دینور جمعی بلاد و بلدان کلور (قری) قافك ضمی والف
مقصوره ایله قریه نك جمعیدر قریه تابعك اجتماع ایتدکلری موضعدن عبارتدر بوجهت ایله
شهردن وکویدن اعم اولور لکن عرفا شهر مقابلی اولان کویده استعمالی شایعدر

*) جحفل وجیش وکتیبه جند دیمش عسکره * اوردو مفهومی معسکر جنك ایمش حرب ووغا (*
(جحفل) جیم معجمه نك حاء مهمله اوزرینه تقدیمیله جعفر وزننده (جیش) جیمك فتحیله کتیبه
سفینه وزننده (جند) جیمك ضمی ونونك سکونیله بنی آدمدن مجتمع اولان عسکره دینور (عسکر)
جعفر وزننده والسنهٔ ثلاثه ده مستعملدر (معسکر) مدحرج وزننده اسم مکاندر مجمع عسکر
اولان محله دینور السنه ده اوردو تعبیر اولنور حرب جنك وجدال ورزم وقتال معناسنده
معروفدر (وغا) عصا وزننده محاربه یه ولازمی اولان غریو وفریاده دینور

*) قائد الاجناد سرعسکر کبی باشبوغدر * دیندی رایه هم علم بیراغه سنجاقدر لوا (*
(قائد الاجناد) اضافتله سرعسکر معناسنه که ترکیده باشبوغ تعبیر اولنور چونکه قائد دابه
واعمی یدیجی آدمه اطلاق اولنور که یدکجی دیرلر (اجناد) جنود کبی عسکر معناسنه اولان جندك
جمعیدر یاخود جمع الجمعدر عسکرك رئیسنه قائد الاجناد دینلدیکی نره یه کیدرسه عسکر
کندویه رام ومنقاد اوله رق تابع وپیرو اولدقلری ملابسه سیله در (رایه) غایه وزننده حسن
منظر معناسنه اولان راء مکسوره ایله ری دن یاخود علامت منصوبه معناسنه رؤیتدن
مأخوذ اولمق جائزدر بیراق معناسنه جمعی رای ورایات کلور (علم) قلم وزننده اعمدر بیراغه
اطلاق اولنور سرکرده ورؤسای عسکر علامتی اولدیغیچون وسنجاغه اطلاق اولنور امرا اشانی
ووالیلر علامتی اولدیغی ایچون (لواء) کساء وزننده سرعسکر بیراغنه دینور که سنجاق تعبیر
اولنور جمعی الویه کلور بوصورتده رایه وعلم ولواء بینلرنده فرق شکل وصورت ولون وهیئت
اعتباریله اولمیوب بلکه صاحبی اعتباریله درکه وزراء وامراء وسرعسکرلر بیراغنه لواء وانلره
تابع ومعبتندهٔ اولان سائر سرکرده لر بیراغنه رایه دینلور علم اعمدر ایکیسنه ده اطلاق اولنور
ولواء ایله رایه دن هر برلری آخرك مقامنده استعمال اولنور

*) فی سبیل الله حق یولنده یعنی دین ایچون * کافر ایله جنك ایتمکدر جهاد وهم غزا (*
(فی سبیل الله) ترکیبنده فی ظرفیت ایچوندر سبیل طریق واضح واسعدر که آچیق اولو یول
دیمکدر حسی ومعنویدن اعمدر سبیل الله مطلقا تقرب الی الله شرفنه موصل اولان امور خیریه
مسلکیدر که قطعهٔ شرعیه ده ایضاح اولندی واکثریا افضل اعمالدن اولان غزا وجهادده
استعمال اولنور (جهاد) قتال وزننده (مجاهده) مقاتله وزننده مفاعله بابندن مصدرلردر
دشمن دین اولان کفار ایله حرب وقتال ایلمك معناسنه در (غزا) جزا وزننده وغز وغینك فتحی
وزانك سکونیله اعلاء کلمة الله قصدیله دشمن ایله جنك وقتال ایلمکه کیتمکدر

*) صلحی بوزمقده مخیرلکده نبذ وانتباذ * سلم وهم لیم وتوادع صلحه دیمشدر شها (*
(نبذ) نونك فتحی وبانك سکونیله عدم اعتباردن ناشی برنسنه یی اتمق معناسنه در نقض صلحده
مجازا مستعملدر (انتباذ) ناظمك بیانه کوره مخیرلك یعنی برامرده مخیر اولمق معناسنه در لکن
صاحب قاموسك الانتباذ التنحی وتحیز کل من الفریقین فی الحرب کالمنابذة قولنه کوره خاء معجمه
بدلنه حاء مهمله وراء مهمله بدلنه زاء معجمه ایله محیزلك اولمق فهم اولنور بو تقدیرجه انتباذ ایکی
طرفك عسکری بعد المحاربه بر رجانبه چکلوب هر بری بر حیزده متحیز اولمق معناسنه اولور

والله اعلم (سلم) سينك فتحيله جرب وزننده وسينك كسريله علم وزننده صلح معناسنه در بارشق وبارشمق تعبيراولنور (ليم) لامك كسريله بارشمغه دينور صلح معناسنه (توادع تفاعل وزننده بری بريله خصومتی ترك ايدوب ايكی طرف بارشمق معناسنه در صلح دخی بارشمق معناسنه عربيدر شيوعنه بناء تفسير قلندی (شها) ده كی الف فارسيده حرف ندادر ای شاه ديمك اولور

*) نصر دائمله مؤيد ايده حق دارا مزی * ايدالله بنصر دائم سلطاننا (*

(مصراع اول ثانينك تفسير وترجمه سيدر (ايدالله) جمله سی لفظا خبر معنی انشادر الله تعالی تأييد وتقويه ايلسون ديو دعادر (بنصر) ده با تعديه ايچوندر نصر ضادك سكونيله نصرت كبی اعانه ومددكاری معناسنه در (دائم) ثابت وممتد وبرقرار ديمكدر (سلطاننا) ايد فعلنك مفعول به صريحيدر (سلطان) برهان وزننده قهر وغلبه وقدرت وسطوت صاحبی اولان ملكه اطلاق اولنور (دارا) فارسيده سلاطين فرسك فرقهٔ ثانيه سنی اولان ملوك كياندن ملك تاسع كه دارا بن بهمن بن اسفنديار در دارای اكبر وداراب دخی ديرلر ودارا زياده حفظ ايدیجی معناسنه ده كلور پادشاهلر قبضهٔ تسخيرنده اولان ممالكك حفظنه اهتمام ايتدكلری ايچون دارا اطلاق اولنور

*) يادا وصاف ملوكی ويردی رونق نظممه * اولدی كويا كيم نظير قصهٔ شاه وكدا (*

يعنی ملوكه منسوب ومتعلق اولان اوصاف جميله يی ياد وذكر ايتمك بنم بو نظممه اول قدر رونق ولطافت ويرديكه كانه حسن وطراوتده شاه وكدا حكايه سنك نظيری اولدی قصهٔ مز بوره فقير معناسنه اولان كدا لقبيله ملقب برشخص فاضل ايله احمد شاه لقبيله ملقب بردلبر پری پيكر شيوه كر بينلرنده كذران ايدن ما جرای عشق عفتمآل وعاشق ومعشوق ميانه لرنده وقوع يافته اولان دوری وفراق صوری ملال اشتمال ونهاية الامر * طوتان بردامنی البته مقصوده ايرر ديرلر * كورنلر يوسفك دامانی دست زليخاده * نشيده سنجه زلال صاف وصال ايله مرفه الحال ومنشرح البال اولدقلری بياننده برقصهٔ پرحصه دن عبارتدر كه آنی شعرای فرسدن هلالی وشعراء رومدن يحيی بك نام شاعر سخنورلر الفاظ رنكين ومضامين نوآيين ايله نظم ايتمشلردر بين الشعراء حسن سبك ايله معروفدر

) لامع كالنورانی قلتكم مافی السماء (

(لامع) جامع وزننده لمعان ايدیجی وپارليجی معناسنه مبتدای محذوفك خبريدر ماسيذكر فی هذه القطعة لامع ديمكدر (كالنور) لفظنده كاف تشبيه ايچوندر (نور) نونك ضميله ضوء وضيا معناسنه در كه ظلمتك ضديدر. وجنس نور ايكی نوعدر دنيوی واخرويدر دنيوی دخی ايكی نوعدر بری عين بصيرت ايله مدركدر كه انوار الهيه دن منتشر اولان نوردر نور عقل ونور قرأن ونور ايمان كبی وبری عين بصر ايله محسوسدر كه اجسام نيره دن عبارتدر شمس وقمر ونجوم كبی ونور اخروی (يسعی نورهم بين ايديهم) آية كريمه سنده منصوص اولان نوردر وبعض مفسرين اقسام انواری اشبو ابيات آتيه ده درج ايلمشدر * ثلاثة انوار تضیء من السماء * وفی سر قلبی مثلهن مصور * فاوله بدر وثانيه كوكب * وثالثه شمس منير مدور * علومی نجوم القلب والعقل بدره * ومعرفة الرحمن شمس منور * امامی كتاب الله والبيت قبلتی * ودينی من الاديان اعلی وافخر * شفيعی رسول الله والله غافر * ولارب الا الله والله اكبر * انتهی ونور باعث روشنايیء عالم صلی الله عليه وسلم حضرتلرينه اطلاق اولنور كذا فی ترجمة القاموس (انی) همزه نك كسريله حروف مشبهه بالفعلدن اولان ان ايله ياء متكلمدن مركب اوله رق تحقيق بن ديمكدر (قلتكم) سز سويلدم وخبر ويردم ديمكدر لكن قول وما يشتق منه كلام معناسنه اولدقده عند الجمهور مفعولنده

نصب عمل ايده من بوصورتده قلت لسكم تقديرنده اولور بعضيلر اعمال ايدوب قلت زيدا قائما ديرلر بوصورتده تقديردن مستغنيدر (مافى السماء) ده ما موصوله در فى ظرفيت ايچوندر سماء فلكه وجهت علوه دينور يعنى بوقطعه‌ده ذكر اولنان شيلر نور كبى لمعان ايديجيدر تحقيق بن سزه سمايى وجانب علويده اولان مصنوعاتى اخبار وبيان ايلدم ديمكدر

*) زبرقان آيدر قمر كبى كونش شمس وذكا * يوح ويوحى وغزاله بوح ديغش هم اكا (*

(زبرقان) زانك ورانك كسريله وباء موحده نك سكونيله آيدر يقال طلع الزبرقان اى القمر جمعى زباربق مصابيح وزننده (قمر) فتحتينله اوچنجى كيجه‌دن محاقه قدر آيه اطلاق اولنور محاقدن اوچنه قدر هلال دينور (شمس) امس وزننده كونشه دينوركه جمله‌يه روشندر (ذكا) ذال معجمه‌نك ضمى وقصريله ومديله اسماء شمسدندر (يوح) ياء مثناة تحتيه‌نك ضميله نوح وزننده اسماء شمسدندر يقال ايجعلك الله اعمرمن نوح وانورمن يوح اى شمس (يوحى) ينه يانك ضمى والف مقصوره ايله كونشك اسملريندندر (غزاله) سحابه وزننده كونشه اطلاق اولنور (بوح) ياء مثناة بدلنه باء موحده ايله اسماء شمسدندر وبونلردن غيرى عين وبراح وصقعاء وجاريه وغوره وعجوز اسماء شمسدندر فارسيده آفتاب وشيد وخور وخورشيد تعبير ايدرلر وقمره ماه وماج وهور ديرلر

*) نجم وكوكب يلدزاما پارلقى درى آنك * طارق اول يلدزكه وقت صبح اولور پرتونما (*

(نجم) نونك فتحى وجيمك سكونيله يلدزه دينور جمعى انجم ونجوم كلور ومعرف باللام اوله‌رق النجم اولكر يلدزينك علميدركه ثريا دخى ديرلر (كوكب) جوهر وزننده وكوكبه دبدبه وزننده نجم كبى يلدزدر جمعى كواكب كلور فارسيده ستاره واختر ديرلر (درى) دالك ضمى ورانك تشديله نورانى ودرخشان اولان كوكبه وصف اولور يقال كوكب درى اى مضئ (طارق) وقت صبحدن مقدمجه طلوع ايدن يلدزدركه زياده براق ونورانيدر السنه‌ده صباح يلدزى دينور (پرتونما) فارسيدر ضيا كوستريجى يعنى مضى معناسنه طارقك وصفيدر النجم الثاقب كبى

*) آى وكوندن ماعدايه سبعهٔ سياره‌دن * خنس وكنس بيورمشدر كتابنده خدا (*

(خنس) ركع وزننده خانسك جمعيدر (كنس) وزن مزبور اوزره كانسك جمعيدر على قول سبعهٔ سياره‌دن خمسهٔ متحيره‌يه يعنى زحل ومشترى ومريخ وزهره وعطارد تسميه اولنان بش كوكبه اطلاق اولنورلر پراخنوسك معناسى رجوع وكنوسك معناسى استتاردر كواكب مزبوره سائر كواكب ثوابت مثللو شرقدن غربه سير وحركت ايتدكلرى كبى كندى تدويرلرنده بشقه‌جه حركت مخصوصه‌لرى دخى اولمغله كاه شمس وقمردن رجعت وتأخر ايتمك ايله بارز وظاهر وكاه دخى نيرين مزبورينك جرم وشعاعلرينك تحتنده مختفى ومستتر اولمغله خنس وكنس اطلاق اولندى كما قال الله تعالى فى كتابه العزيز (فلا اقسم بالخنس الجوار الكنس) وعلى قول مطلقا كواكبه اطلاق اولنور كوندز غائب كيجه ظهوره راجع اولدقلريچون

*) خلق يلدزاوچه ديركيم شعله دركوكدمشها ب * انده يلدزلر مصابيح اولمده زينت فزا (*

(شهاب) كتاب وزننده لامع ودرخشان اولان آتش شعله‌سنه دينور لكن شياطين اخبار غيبيه سرقت ايتمكيچون جابجا جانب سمايه صعود ايتدكلرنده انلرى منع ايچون ملائكهٔ كرامك رمى ايتدكلرى شعله‌لو آتش پارچه‌سنده غالب اولمشدر خلق اكا يلدزاوچه ويلدز اقه تعبير ايدرلر حقيقتده يلدز دكلدر قال الله تعالى (فاتبعه شهاب ثاقب) (مصابيح) مصباحك جمعيدر مصباح مفتاح وزننده سراج وقنديل مثللو آلت تنوير وضيادر يلدزلر سمانك مصابيحيدركه سمايى تنوير واضائه ايدوب زيب وزينت ويررلر كما قال سبحانه وتعالى * وزينا السماء الدنيا بمصابيح * اى بالكواكب المتلالئة المضيئة (زينت فزا)

زينت ارتزيجى ديمكدر

*) قطب اوپلدزكيم انك اوزره فلك دونمكده در * ضاحيه كوكدر يرمقارشو يوزى بطن السما (*

(قطب) قافك ضميله فلكده بركوچك يلدزدر وخط استوانك جانب شماليسنده اولنلره ابدى الظهوردر اكا قطب شمالى دينوركه تركيده تيمورقازق تعبيراولنور مقابلى اهل جنوبه ابدى الظهور واهل شماله ابدى الخفاء اولان قطب جنوبيدركه كرهٔ فلك انلرك اوزرينه دوران ايدر (ضاحيه) ناحيه وزننده كوكه دينور جمعى ضواحى كلور سموات وافلاك معناسنه ودخى كوكه سما وفلك وجرباء وخضراء دينور فارسيده آسمان وسپهر دينور (بطن السماء) فلكك يره قارشو اولان يوزينه اطلاق اولنوركه مقعرده دينور ضدى محدبدر

*) هم مجره كهكشان يعنى صمان اوغريسيدر * كوك كنارينه د بنور قطر وافق قوشلق ضحى (*

(مجره) فتحتينله معره وزننده كيجه لرده فلكده يول شكلنده ظاهر ونمايان اولان بياضلقدر على قول خرده كواكب سحابيه نك اجتماعندن پيدا اولور اكا عربيده فتحتينله شرج دخى دينور فارسيده كهكشان تركيده صمان اوغريسى ديرلر (قطر) قافك ضميله مطلقا ناحيه وجانب معناسنه در جمعى اقطار كلور اقطار السموات كوكلرك كنارلرى واقطار الارض يرك طرف وجانبلرى ديمكدر (افق) ضمتينله قطر كبى ناحيه وجانب معناسنه در جمعى همزه نك مديله آفاق كلور على قول فلكك جوانب واطرافندن ظاهر ومرئى اولان كنارينه واتكينه دينور قول اوله كوره مطلق ثانى يه كوره فلكه مخصوص اولور (ضحى) هدى وزننده شمسك ارتفاعى وقتى كه قباقوشلق تعبير اولنور

*) فحت وقمراء ايك ايدنلغى اولان كيجه در * نيران آيله كون كوندز نهار اخشام مسا (*

(فحت) بخت وزننده آى آيدننه دينور ضوء القمر معناسنه (قمراء) حمراء وزننده آيك ايدننه ومهتاب كيجه يه دينور كذلك مقمر محسن وزننده ومقمرة محسنة وزننده وقمرة فرحة وزننده بونلرده مهتاب كيجه يه دينور يقال ليلة قمراء ومقمر ومقمرة وقمرة اذا كان فيها القمر (نيران) سيدان وزننده شى مضئ معناسنه اولان نيرك تثنيه سيدر آى ايله كونشه دينور اجسام نورانيه نك انورى اولدقلرى ايچون وخاصة شمسه نير اعظم دينور (نهار) سحاب وزننده راجح اولان يوم مرادفيدركه فجرك طلوعندن شمسك غروبنه قدر زماندن عبارتدر بعضيلر يوم فجرك طلوعندن شمسك غروبنه قدركه تركيده كون تعبير اولنور نهار شمسك طلوعندن غروبنه قدركه تركيده كوندز تعبير اولنور ديو فرق ايتديلر (مساء) سماء وزننده ظهردنصكره غروب شمسه قدر وقتدركه اخشام دينور مقابلى صباحدر

*) يلدرمدر صاعقه كوك كورلمكده رعد ايمش * برق شمشكدر ضياسى پارلمغى آنك سنا (*

(صاعقه) جانب سمادن دوشن آتشه دينوركه جو سمادن ظهور ايدن اصوات شديده يه مقارن اوله رق نزول واصابت ايتديكى نسنه يى احراق واهلاك ايدر تركيده يلدرم دينور (رعد) رانك فتحى وعينك سكونيله سحابدن مسموع اولان صوته دينوركه كوك كورلسى تعبير اولنور صوت السحاب معناسنه دخى رعد مصدر اولور كوك كورلدمك معناسنه (برق) رعد وزننده سحابدن ظاهر اولان شعلهٔ ناردركه لمعان ايدر شمشك تعبير اولنور (سنا) سينك فتحيله عصا وزننده شمشكك آيدنلغنه وپارلمه سنه دينور تقول * رأيت سنا البرق * اى ضوءه ولمعانه

*) طولو جمد وثلج قار بوزهم قراغودر جليد * يغمور غيث ومطر دينلدى بلوط مزن وحيا (*

(جمد) ميمك سكونيله جمد وزننده مطلقا طوكن شيئه دينور وكوكدن يغان بوز پارهلرى كه

طولو تعبیر اولنور اما فتحتینله جد قاره اطلاق اولنور وطوکش صویه دینورکه بوز تعبیر اولنور ودخی طولویه عربیده فتحتینله برد وحب الغمام وحب المزن وحب القر دینور فارسیده تکرك وسنکیچه وانکرك وزننده سنکرك دینور (ثلج)لامك سکونیله قاره دینور جمعی ثلوج کلور اما فتحتینله ثلج شاد ومسرور اولمق وخاطر دغدغه وخلجاندن قورتیلوب آرام واطمینان بولمق معناسنه در ودخی قاره جد وسقیط وخشیف دینور فارسیده برف دیرلر وثلج بوزه ده اطلاق اولنور (جلید) امیر وزننده قراغی تعبیر اولنان رطوبته دینورکه رطوبتلو هوالرده یره دوشر فارسیده شبنم وژاله دینور (غیث) یانك سکونیله (ومطر)فتحتینله یغموره دینور ماء السحاب معناسنه ودخی یغموره طشیش ونضیضه ورجع ورزق ودیمه وباغش وقاحف وثجاج دینور بعض اسامیسی تا قافیه سنده وغیر یلرده کلور فارسیده باران دیرلر برکیمسه قورقدیغی نسنه دن قچارکن دخی زیاده قورقو یه اوغراسه عجم ضرب مثل ایدوب * از باران کریخته وزیر ناودان آمده * دیرلر ترکیده یغموردن قچارکن طولویه اوغرادی مثلنك مثلیدر (مزن) میمك ضمیله بولوده دینور سحاب کبی (حیا) حانك فتحی وقصریله یغموره ومنشائی اولان بولوده دینور وبولوده صبب ومدرار وظله وغیم وغمام وحبی ومجلل ودلوح دیرلر فارسیده ابر ومیغ دینور

*)هم اودر قوس قزح کیم دورلودورلو رنکله * یای کبی ظاهر اولور یغمور صوکنده برهوا(*

(قوس قزح) حوض زفر وزننده علایم سماویه غلطی اولان الکم صاغمه تعبیر اولنان دائرهٔ هوائیه درکه الوان مختلفه یی مشتمل اوله رق بعض اوقاتده یغمور عقبنده هواده یای رسمنده ظاهر ونمایان اولور قسطلانیه وخصله ده دینور فارسیده تربه وتیراز وترسه ورنکین کمان وشترکبس وسر ویسه دینور

*)حق بیورمشدر یدی قات کوکلره سبع شداد * آسماندر اوستمزده السماء فوقنا (*

(سبع شداد) سبع سموات کبی یدی قات کوکلردن عبارتدر زیرا سبع یدی معناسنه اسماء عدددندر (شداد) قوی ومحکم معناسنه اولان شدیدك جمعیدر وجه اطلاق ظاهردر قال الله تعالى * وبنینا فوقکم سبعا شدادا * ای سبع سموات قویة الخلق محکمة البناء لایؤثر فیها مر الدهور وکر العصور * کذا فی تفسیر ابی السعود رحمه الله (السماء فوقنا) سماء کوکدر فارسیسی آسماندر کامر آنفا (فوقنا) اوستمزده دیمکدر زیرا فوق جهات ستدن جانب علوه دینور

*)لایح اولمشدر کتابمده بو بیتلر نورله * فی کتابی هذه الابیات لاحت بالضیا(*

مصراع اول ثانینك تفسیری وترجمه سیدر (فی کتابی) کتابمده دیمك (هذه الابیات) بو بیتلر دیمك (لاحت)ماضی مؤنثدر لایحه وظاهر اولدی دیمك (بالضیاء) نورایله دیمکدر ضیایی نورایله تفسیر لفظین مترادفین اولملرینه مبنیدر لکن صاحب کشاف ضیانك نوردن اقوی اولدیغن دعوی * وجعل الشمس ضیاء والقمر نورا * آیت کریمه سیله اثبات مدعا ایلدی

*) رویکز نور یله پارلتدی کوز یمزکون کبی * وجهکم کالشمس بالنور اضائت عیننا (*

ینه مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه سیدر (وجهکم) یوزیکز دیمکدر (روی) یوز معناسنه فارسیدر شهرتنه بناء تفسیر قیلندی (کالشمس) کونش کبی معناسنه ظاهردر (بالنور) نورایله دیمکدر نورك تفصیلی عنوان قطعه ده کچدی (اضائت) افعال بابندن ماضی مؤنث اوله رق وجهکم مبتداسنك خبریدر ضمیرك تأنیثی وجهدن ذات ونفس مراد اولمغه مبنیدر (عیننا) کوزیمزی دیمکدر اضائت فعلنك مفعولیدر

*)طورمیوب تحصیل علمه جالشورسك روز وشب * مهر وماه آسا اولورسن سنده نورانی لقا (*

(روزشب) كوندز و كيجه ديمكدر (مهر وماه آسا) شمس وقمر كبي ديمكدر (لقاء) كتاب وزننده ملاقات كبي برنسنه يه راست كلوب قاوشمق و بولوشمق معناسنه‌در يعني تضييع اوقات ايتميوب دائما علم ومعارف تحصيلنه سعي بليغ ايله بذل مقدور واهتمام ايدرايسك نيرين كبي نورحملك عالمي اضائه وتنوير ايتمكله آفاق واقطارده شهرتشعار و بنام اولوب سكا ملاقي اولنلر استفاضهٔ انوار ايدرلر ديمكدر بوقطعه و ما قبلنده كي قطعه قطعهٔ اولى كبي بحر رمل محذوف مثمن الاجزادندر ناظم طبع موزونه احاله ايتدي

) قطعة ارضية تنبئكم مابها (

(قطعه) بياني قطعهٔ اولى عنوانده كچدي قطعه مبتداي محذوفه خبردر هذه قطعة ديمكدر (ارضية) ارضه منسوب ديمكدر قطعه‌نك صفتيدر (تنبئكم) فعلي افعال بابندن مضارع مؤنثدر فاعلي ضمير مستتر قطعه يه راجع جمله‌سي قطعه نك صفت ثانيه‌سيدر ياخود استيناف بابيدر جمع مخاطب ضميري تنبئ فعلنك مفعول اوليدر (ما) موصوله مفعول ثانيسيدر (بها) ده با بمعنى في تنبئ فعلنه متعلقدر ضمير ارضه راجعدر (حاصل معنى) شو قطعه ارضه منسوب ومتعلق اولان اشيانك لغتلري بياننده برقطعه در سزه بيوزنده اولان مصنوعاتي انبا واخبار ايدر ديمكدر يعني قطعهٔ سابقه ده مذكور اولان الفاظ اجرام علويه يه متعلق اولديغي كبي بوقطعه‌ده مذكور اولانده اجسام سفليه يه متعلقدر

*) يريوزيدر ساهره طپراغه ديرلر برى * ترب وتراب اويله هم مملوسي اولمش ثرى (*

(ساهره) طاهره وزننده نفس ارضه ياخود وجه ارضه اطلاق اولنور وساهره شول ارضه اطلاق اولنور كه حق جل وعلا يوم قيامتده حشر مخلوقات ايچون تجديد ايليه جكدركه ارض بيضاء دخي دينور مفسرين عظام * فاذاهم بالساهرة * نظم جليلنك تفسيرنده بيان بيورديلر (برى) عصا وزننده طپراغه دينور (ترب) قرب وزننده (تراب) غراب وزننده (تربه) غرفه وزننده تارك ضميله (ترباء) صحراء وزننده (ترباء) غرباء وزننده (تيرب) صيقل وزننده (تيراب) الف زياده سيله (تورب) جوهر وزننده (توراب) الف زياده سيله (تريب) عثير وزننده (تريب) امير وزننده (عفاء) دواء وزننده (كامح) زبرج وزننده (حصلم) كذلك زبرج وزننده جمله سي طپراغه اطلاق اولنور فارسيده خاك وتپهك ديرلر (ثرى) عصا وزننده رطوبتلو ونمناك طپراغه دينور

*) پاك اولنه طيب وطپراغه دينلدي صعيد * اهل تيمم ايچون اشته اوطپراق سزا (*

(طيب) سيد وزننده طاهر وپاكيزه وخوش وكوكچك اولان نسنه يه دينور (صعيد) سعيد وزننده تراب كبي طپراغه دينور (تيمم) تمن وزننده عرف شرعده آبدست بدلي طهارت شرعيه دركه يوزي والليري ديرسكلره وارنجه پاك طپراغله مسح ايلمكدن عبارتدر ناظم تحرير بو بيتده * فتيمموا صعيدا طيبا * نظم جليلنك تفسيرنه تلميح ايلدي

*) رمل قومه قوم قاريشان طپراغه ديمش رغام * كوفه قزل قوم دخي بلدهٔ شهرتما (*

(رمل) رانك فتحي وميمك سكونيله نمل وزننده معلومدركه قومه دينور جمعي رمال كلور فارسيده كاف فارسي ايله ريك ديرلر (رغام) سحاب وزننده طپراغله قاريشق قومه دينور ودخي يومشاق طپراغه دينور (كوفه) كافك ضميله مدور قزل قوملغه دينور علي قول خرده خرده چقللو قوملغه دينور ودخي كوفه مدينة العراق الكبرى كه قبة الاسلام ودار هجرة المسلمين تسميه اولنان بلدهٔ مشهوره نك اسميدركه زمان سابقده زياده زيب وزينت ورونق ولطافت ايله متصف بر بلدهٔ طيبه اولمغله خدعذرا دخي تسميه اولنمش ايدي الحالة هذه خراب اولديغي ناظم

رأی العین مشاهده ایتکله مثنویاتنده اظهار تأسف ایدر خلافت فاروق اعظمده سعد بن ابی وقاص رضی الله تعالی عنه حضرتلری تمصیر ایتمشدر ثالث الخلفاء ورابع الاسلام حضرت عثمان بن عفان رضی الله تعالی عنه خلافتنده مجمع عسکر اسلام اولمغله کوفة الجند دخی دیرلر وجه تسمیه سنده اولان اقاویل مختلفه قاموسده وترجمه سنده مسطوردر

*) دینلدی فلاة وتنوفیه بیابانه هم * اوله دیمکلر دخی بر و بریه ملا (*

(فلاة) حصاة وزننده اصسز وشنلکسز بیابانه دینور که چول تعبیر اولنور یاخود واسع صحرایه دینور که اووه تعبیر اولنور جمعی حصا وزننده فلا وفلوات کلور (تنوفیه) تانک فتحی ونونک مخففه نک ضمی و یاء مشدده ایله ثلوقیه وزننده و یاء مشدده نک حذفیله وفانک فتحیله تنوفه شنلکسز چول بیابانه وقیر خالی اووه یه دینور (بر) بحر مقابلیدر که صحرا معناسنه درکه قاره تعبیر اولنور (بریه) رعیه وزننده صحرا و بیابانه وصو ونبات اثری اولمیان قیر وچوله دینور (ملا) خلا وزننده صحرا و بیابان معناسنه در کذلک ابیات آتیه ده کله جک مرادف ومقار بلرندن غیری سهب و بلوقه صحرا دیمکدر سبروت و بدح و بدید و بیداء وتیماء وجداء ودیموه وجدجد وفدفد وموماه ومهمه ومهمهة اصسز اووه دیمکدر وملیع وخیفق ومفازه واسع اووه در فارسیده دشت وهامون دیرلر

*) یول شاشر رانده کیم کتسه او صحرای تیه * شول اووه کیم اولمیه صو بی دی فیفا اکا (*

(تیه) تانک کسری ومدیله اوجی بوجاغی و یولی ونشانی اولمیان صحرا و بیابانه دینور که اکا واقع اولنلر یول وایز بولمیوب حیران وسرکردان اولورلر حمراء وزننده تیهاء وسفینه وزننده متیهه ومرحله وزننده متیهه ومقعد وزننده متیه تیه کبی بیابان مزبوردن عبارتدر (فیفا) قصر یله و فیفاء مدیله وفیفاة هیهات وزننده فانک فتحیله مفازه و بریه کبی صوسز چول بیابانه دینور جمعی فیافی کلور وسیف وزننده فیف دخی فیفا کبیدر جمعی افیاف وفیوفدر

*) بلقع وقفر اول یره دینلدی که خالی اوله * دوز اووه صحرا ایمش مثلیدر انک فضا (*

(بلقع) جعفر وزننده و بلقعه ها ایله شنلکسز واوتسز وصوسز قیر وخالی یره دینور جمعی بلاقع کلور (قفر) قافک فتحی وفانک سکونیله وتمره وزننده قفره ومعیار وزننده مقفار اوتسز وصوسز خالی چول یره دینور (صحراء) حمراء وزننده شول دوز وهموار ارض واسعه دینورکه انده اصلا شیب وفراز یعنی اینش و یوقش اولمیه (فضاء) سماء وزننده ساحه ومیدانه دینور وواسع وآچق دوز صحرایه دینور وفی المثل اذا جاء القضاء ضاق الفضاء

*) دینلدی چوله بادیه هب دره لر اودیه * قاع اووه دوز صفصف اول یو جیلره یک صفا (*

(بادیه) عاریه وزننده و بدو بانک فتحی ودالک سکونیله وباداة تأله و بداوه هراوه وزننده و بداوه سحابه وزننده صحرایه دینور که حضر مقابلیدر (اودیه) همزه نک فتحی ودالک کسریله اغدیه وزننده وادینک جمعیدر وادی طاغلر وتپه لر ارالقلرنده آچق وایراق یره دینور که دره تعبیر اولنور (قاع) صباع وزننده چوره سنده جبال وتلال کورنمین واسع وانکین صحرایه دینور که اووه تعبیر اولنور جمعی قیع وقیعه وقیعان کلور قافلرک کسریله (صفصف) غبغب وزننده دو یدز اولوب اکریسی بوکریسی اولمیان یره دینور یقال قاع صفصف ای ارض مستویة لاعوج فیها صفصف وزننده صحصح وحداح وزننده صحصاح دوز یردر

*) طود وعلم وطور طاغ یوکسکی شاهق انک * پک یوجه سی شامخ و یوجه لک اولدی علا (*

(طود) طانک فتحی واوک سکونیله طاغه دینور که معلومدر (علم) قلم وزننده مطلقا طاغه دینور

على قول اوزون طاغه دينور جمعى اعلام كلور سادات قوم بعض مصائب دهر سببيله تحقير وتذليل اولندقده عرب ضرب مثل ايدوب (اعلام ارض جعلت بطايحا) ديرلر و بونسنه زياده مشهور اولدقده (كانه علم) ديرلر (طور) صور وزننده عربى الاصل ياخود سريانى معرب اولهرق طاغه دينور طورسينين وطور سيناء وطور زيتا وطورهارون مدين ده و بيت مقدس حواليسنده معروف طاغلردر (شاهق) يوكسك ومرتفع معناسنده اسم فاعلدر يوكسك طاغ وبناء واغاج مقوله سنه وصف اولور يقال جبل شاهق اى مرتفع (شامخ) شاهق وزننده ومرادفيدر كه يوجه وعالى نسنه يه دينور يقال جبل شامخ اى شاهق (علاء) عطاء وزننده حسا يوكسك وعالى اولمق وشرف وشان جهتيله بلند مرتبه ورفيع القدر اولمق معناسنه درسمو وزننده علو وغنى وزننده على دخى بومعنايه در

(* كشتئ نوح اينديكى طاغ دخى جودى كه او * آمد وموصل ميانده كورندى بكا *)

(جودى) جيمك ضميله ديار بكر ايله موصل مابيننده واقع برطاغدر كه طوفانده سفينهٔ نوح عليه السلام (واستوت على الجودى) نظم جليلى منطوقنجه انك اوزرنده مستقر اولدى (آمد) حامد وزننده ديار بكر ايالتنك قاعده سى اولمغله ديار بكر تسميه اولنان بلده نك اسميدر (موصل) مجلس وزننده ديار بكرك شرقى جنوبيسنده واقع وحالا السنهٔ ناسده ميمك ضمى وصادك كسريله موصل ديدكلرى بلده در ناظم ايرانه كيتدكده جبل جودى يى مشاهده ايتديكن اشعار ايدر

(* طاغه جبل ديندى هم جمعى كلورمش جبال * قوم تپه آدى كثيب اوله ديمكدر نقا *)

(جبل) فتحتينله مطلقا طاغه دينور عريض اولسون طويل اولسون (جبال) جيمك كسريله جبلك جمعيدر كه اوتاد ارض اولان طاغلردر و بونلردن غيرى وزر ومشمخر وكفر وشيق ونجاء ونفخا وريع وقاعله جبل كبى طاغدر فارسيده كافك ضميله كوه واوك حذفيله كه وكوهسار وكهسار دينور (كثيب) امير وزننده قوم يغندن اولان تپه يه دينور جمعى همزه نك فتحى وثالثك كسريله اكثبه وضمتينله كثب ورهبان وزننده كثبان كلور (نقا) نونك وقافك فتحلرى والف مقصوره ايله اوسى اوركج كبى محدب اولان قوم يغننه دينور جمعى عنقاء وزننده انقاء وحلى وزننده نقى كلور

(* يوكسك اولان قوم تپه آديده جمهور ايمش * جمعى تلال اولدى چون تل تپه مطلقا *)

(جمهور) عصفور وزننده شول قوم يغندن اولان تپه يه دينور كه پك يوكسك اولمغله اطرافنه حواله ومشرف اوله جمهور الناس كروه انساندن جم غفير وجمع كثيره دينور جمعى جماهير كلور وهرشيئك معظم وفراوانه دينور (تلال) جبال وزننده تلك جمعيدر تل تاك فتحى ولامك تشديديله مطلقا كوچك طاغ طرزنده اولان تپه در كرك قومدن اولسون وكرك طپراقدن اولسون و بونلردن غيرى ربوة ورباوة رانك حركات ثلاثيله ورابية وحصاة وزننده دباة وذر يجه وقور وفرط ونبكه واكه يوكسك تپه در فارسيده پرندك و پشته دينور

(* طين چامور در انك قوريسى صلصال هم * بالجفه ديرلر وحل ثأطه اولانى فنا *)

(طين) طانك كسريله چاموره و بالچغه دينور كه معروفدر (صلصال) سلسال وزننده قوم ايله قاريشق خالص و پاك چاموره دينور على قول دستى وكوب مثللو ياپلوب كونشده قورودقده صلصال دينور طبخ اولندقده فخار دينور ومنه قوله تعالى * خلق الانسان من صلصال كالفخار * (وحل) فتحتينله طلب وزننده وواوك فتحى وحانك سكونيله صولى صولق چاموره دينور جمعى اوحال ووحول كلور (ثأطة) تمرة وزننده بد رايحه لى سياه چاموره دينور حما وحماه كبى فارسيده كاف عجمينك كسريله كل دينور

*) قوملی چامورله پشن طاش آدی سجیل ایمش * جمعی حجاره کاوطاش حجر آندی رمی (*
(سجیل) سجین وزننده سنك کل معربیدر که مراد قوملی چامورایله پشدکدنصکره حجره منقلب اولان طاشدر (حجاره) حانك کسری وآخرده ها ایله وهانك حذفیله حجاز وزننده حجار وافلس وزننده احجر واقفال وزننده احجار حجرك جمعیدر (حجر) فتحتیله طاشه دینور که معروفدر (رمی) رمیدن فعل ماضیدر آندی معناسنه در

*) صلدیمك پك قتی مرمره دیندی رخام * اولدی اوفاق طاش حصاة جمعیده کلمش حصی (*
(صلد) صادك فتحی وکسری ولامك سکونیله وسفرجل وزننده صلودر غایت قتی وصلابتلی ودوز وملاستلی اولان نسنه یه دینور مرمر وصماقی وآلت تأثیر ایتمیان صلابتلی یرکبی (رخام) غراب وزننده مرمر دیدکلری طاشك اسمیدر (حصاة) حصاد وزننده اوفه جق طاشه دینور حجر صغیر معناسنه عظیمنه صخره دینور (حصی) عصا وزننده حصاتك جمعیدر اوفه جق طاشاره دینور که چاقل تعبیر اولنور

*) حولوزه دوشه نن طاشه دیمشلر بلاط * اینلوسنه دی صفیح اولکه سزای بنا (*
(بلاط) سحاب وزننده حولوزه وبوللره دوشه نن طاشه دینور که قالدرم ودوشمه تعبیر اولنور واحدی بلاطه در بو معنایه مبنی کعبهٔ معظمه نك میزاب رحمتی تحتنده بیت شریفه ملاصق مفروش اولان یشل مرمر که طولا وعرضا اوزرنده بر کیمسه نماز قیله جق مقداردر بلاطهٔ خضرا تعبیر ایدرلر علی قول سیدنا اسمعیل صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه حضرتلری انك تحتنده دفین خاك عطرناك عنبرفام واماکن اجابتدن اولدیغی اتفاق کردهٔ علماء اعلامدر (صفیح) امیر وزننده بنایه لایق وسزا وار اولان عریض ویصی طاشه دینور وهریصی واینلو نسنه نك یوزینه اطلاق اولنور کاغد وتنکه وتخته مثللولرك یوزی کبی ومطلقا طاش جنسنه جندل وجرل وجرول وقهقر وبهبر وبرطبل وجمر دینور فارسیده سنك وکالاردیرلر

*) جمله بوطپراقده کی نسنه یه پایان یوق * ما بجمیع الثری لبس له الانتهاء (*
(مصراع) اول ثانینك تفسیر وترجمه سیدر (ما) موصوفه (بجمیع الثری) متعلق محذوفیله صفتیدر یاخود ماموصوله مابعدی صله سیدر (جمیع) مجموع وجمله معناسنه (ثری) رطوبتلو ونمناك طپراق معناسنه در لکن بوراده مجازا مطلق طپراق معناسنه مستعملدر (لبس) افعال ناقصه دندر (له) ظرف مستقر اوله رق مقدم خبریدر (الانتهاء) مؤخر اسمیدر حاصل معنی ارضه متعلق ویرده موجود ومتحقق اولان مصنوعاتی علم مخلوق احاطه دن عاجز اولمغله جمله سنك لغاتنی ایراد وبیانی طوق بشردن بیرون وعد وشماردن افزوندر (پایان) فارسیدر غایت ونهایت وانتها معناسنه

*) مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن * روی زمینده ایدر اهل هنر اعتلا (*
یعنی بوقطعه بحر منسرح مثمن الاجزا دندر لکن جمله اجزاسی مطوی وجمیع ضروبی وبعض اعاریضی موقوفه وحشولری مکشوفه در (روی زمین) فارسیدر وجه الارض کبی یریوزی معناسنه در (اهل هنر) علم ومعارف صاحبی دیمکدر (اعتلاء) افتعال وزننده استعلاء وتعلی وتعلیه کبی برنسنه یه تفوق وبالاسنه صعود معناسنه در اهل علمك سائر ناس اوزرینه تفوق ورجحانه * یرفع الله الذین آمنوا منکم والذین اوتوا العلم درجات * هل یستوی الذین یعلمون والذین لایعلمون * نظم جلیلاری وامثالی دلیل قاطع وبرهان ساطع اولدیغی ظاهردر

) تفرح بنظمی مادمت حیا (
(تفرح) ثلاثیدن مضارع مخاطبدر مسرور وشادان اولورسك معناسنه یاخود افعال بابندن

مضارع مخاطبدر آخرلری مسرور ودلشاد ایدرسك معناسنه وعلی كلا التقدیرین لفظا خبر معنا انشادر وحانك سكونی ضرورت شعر ایچوندر علامت جزم دكلدر بوصورتده اعلم وزننده افرح یاخود اكرم وزننده افرح دینلسه لفظا ومعنا مقصوده اوفق اولوردی (بنظمی) فعل مزبورك مفعول به غیر صریحیدر (مادمت ده) مامصدریهٔ توقیتیه دردمت اجوفدن ماضی مخاطب اوله رق تأویل مصدرده درمدت دوامك معناسنه (حیا) افعال ناقصه دن اولان مادامنك خبر منصوبیدر (حاصل معنی) قید حیات ایله متصف اولدیغك مدتجه بنم بونظممی مطالعه ایله فرحناك ومسرور اول یاخود علوم ادبیه یه طالب اولنلرك قلب حزینلرین بونظممك نکات ومزایاسنی تفهیمله تفریح وشادان ایله دیمكدر

*) اولمش یناق خد یوز در محیا * تقبیل وتلثیم او پمكدر اما (*

(خد) خانك فتحی ودالك تشدیدیله وجه انسانده كوزك قویروغندن آوردك نهایتنه قدر یره دینور یاخود كوزك خانه سندن چكه كمكنه قدر یره دینور تثنیه سنده خدان كلور وخد مزبوره عارض واجنه ووجنه وشریصه دینور فارسیده رخ ورخسار وسیج تركیده یكاق دیرلر (محیا) میمك ضمیله مهیا وزننده یوزك مجموعنه دینور وعضو مزبوره وجه وصفیحه وقسمه وكرشمه وطلعت ومنظر دینور فارسیده روی وچهره وسیما دیرلر (تقبیل وتلثیم) اوپمكدر قبله ولثم وفغم وشنبله مرادفلریدر فارسیده بوسیدن دیرلر

*) ابكار دیمك جمله قزا وغلان * دوشیزه قزلر اولمش عذارا (*

(ابكار) ابرار وزننده بكرك جمعیدر بكر فكر وزننده شول قزه دینوركه هنوز اركورمش اوله تركیده قز اوغلان قز تعبیر ایدرلر (عذارا) عینك ورانك فتحیله وعذاری رانك كسریله عذراءنك جمعیدر عذراء حمراء وزننده بكر قزه دینور (دوشیزه) پوشیده وزننده فارسیدر عذراء كبی قز اوغلان قزه دینور

*) ان جئت لیلا كیجه كلورسك * فالبیت خال هم اوده تنهـا (*

(ان) حرف شرط (جئت) ماضی مخاطب اوله رق فعل شرط (لیلا) فعل شرطك ظرفی (فالبیت ده) فاجزائیه (البیت) مبتداء (خال) تقدیرا مرفوع خبری جمله سی شرطك جوابی یاخود جواب محذوفك علتی وقائم مقامیدر كانه محبوبه خطاب ایدوب دیركه اكر كیجه بنده خانه یه كلورسك دل محزونمی شاد وخاطر ویرانمی آباد ایدرسك زیرا بیت الحزنم خالی عن الاغیار ودیدهٔ غمدیده قدوم مسرتملز ومكه ازدل وجان انتظار اوزره در

*) بشری لنا چون مژده بزمیچون * هم مژده جی یه بخشش حذیا (*

(بشری) طوبی وزننده وبشاره بانك كسریله كتابه وزننده وبشاره بانك ضمیله خرافه وزننده اسملردر مژده ومشتلق معناسنه (لنا) لام اختصاص ایله متكلم مع الغیر ضمیرندن مركب اوله رق بزمیچون دیمكدر (حذیا) حاء مهمله ایله تصغیر صیغه سیله ثریا وزننده مژده جی یه ویریلان بخشش وعطیه یه دینور مژده میمك ضمی وزای عجمینك سكونیله فارسیدر نوید كبی

*) اوغلان غلام وهم قول دیمكدر * اولمش اسیرك جمعی اساری (*

(غلام) غراب وزننده بیغی ترلیه جدینه وارمش اوغلانه علی قول هنكام طفولیتندن چار ابرو اولمه حدینه وارنجه اطلاق اولنور ومطلقا قول وكوله مقوله سنه ده غلام اطلاق اولنور عبد كبی فارسیده بنده دیرلر (اساری) سكاری وزننده اسیرك جمعیدر (اسیر) امیر وزننده اخیذك مرادفیدركه طوتساق تعبیر اولنور فارسیده برده وكرفته دیرلر

*) خمر اولدی باده لاتشرب ایچمه * سرخوش اولنلر جمله سكاری (*

(خمر) خانك فتحى وميمك سكونيله خمر وزننده وخمره جمره وزننده مطلقا مسكر اولوب آدمى سرخوش ايدن شيره يه دينور صحبا وصهبا وراح ورحيق ورهيق وتامور وقرقف وعقار ومدام وراف مرادفلريدر فارسيده مى وباده ديرلر تركيده سچى دينور (لاتشرب) نهى حاضردر ايچمه ديمكدر (سكارى) سينك ضمى وراانك فتحيله فرادى وزننده وسينك كسريله سكارى وعطشى وزننده سكرى سكران كلمه سنك جمعيدر * وترى الناس سكارى * نظم جليلنده اوچيده روايتدر سكران صفتدر مست وسرخوش آدمه دينور

(* هم عرف ونكهت قوقويه ديرلر * پك طيب اولانه ديى فوح وريا *)

(عرف) عينك فتحيله حرف وزننده رايحه كبى مطلقا قوقويه دينور لكن رايحهٔ طيبه ده استعمالى اكثردر (نكهت) رحمت وزننده مطلقا قوقويه وخاصة اغز رايحه سنه دينور (فوح) فوج وزننده رايحهٔ طيبه يه مخصوصدر (ريا) رانك فتحى ويانك تشديديله پك خوش اولان رايحه يه دينور شذى كبى فارسيده بوى ديرلر

(* احمق قرى يه رعنا دينورمش * محبوبه ديمك بيلم نه معنا *)

(رعنا) حمرا وزننده بون واحمق معناسنه اولان ارعن وصفنك مؤنثيدر بون واحمق ومسترخى وكوشك خاتونه دينور حاصلى بحسب اللغه مقام ذمده مستعملدر السنهٔ شعراده دلبر رعنا وكل رعنا كبى مقام مدحده استعمالنك وجهى نامعلومدر مترجم قاموس ديركه لسان شعراده محبوبه يى رعنا ايله توصيف استرخادن ناشى نهال تازه كبى تمايلى اعتباريله در بوصورتده محابيه اطلاقى حمقاء وهوجاء صفتلرندن تجويده محمولدر

(* ياليت شعرى كاشكى بيلَيدم * اصلى نه بونك ما اصل هذا *)

(ياليت شعرى) ده ياحرف ندا منادى محذوفدر ياقوم تقديرنده در (ليت) حروف مشبهه بالفعلدن كلمهٔ تمنى در يعنى برنسنه يى اوممق معناسنه حرفدر فارسيده كاشكى وتركيده نوليدى ديمك مفهومنده مستعملدر اكثريا امور ممتنعه نك وبعضا ممكن مستبعد اولان موادك تمنيسنه تعلق ايدر (شعر) شينك كسرى وعينك سكونيله علم وزننده وشينك فتحيله تمر وزننده وشعره شينك حركات ثلاثيله جمره وجفره وقبله وزنلرنده وشعرى ذكرى وزننده وشعرى رجعى وزننده وشعور ظهور وزننده وشعوره شطوره وزننده ومشعور منشور وزننده ومشعوره ها ايله ومشعورا مشيوخا وزننده باب اولدن وخامسدن اوله رق اون ايكى مصدردر برنسنه يى خوشجه فهم ايدوب ذكا وفطانتله دقيقه ومزاياسنه واروب ايوجه ادراك ايلمك معناسنه دركه علمدن اخص اولور شعرى ده يا متكلم ضميريدر (حاصل معنى) اى قوم كاشكى بيليدم ونوليدى آگاه اوليدم ديمك اولور (ما اصل هذا) ده ما استفهاميه در اصل برشيئك مبداى ومنشائى معناسنه در (هذا) اسم اشارتدر ناظم نحرير بو بيتده معناى لغوى بيانى ضمننده بيت سابقده كى رعنا لفظنك محبوبده استعمالنك منشائندن سؤال واستفسارى ايما ايدر

(* يوكسك على واحق دنى هم * يوجه سنى وپك يوكسك اسنى *)

(على) غنى وزننده اسم فاعل ياخود صفة مشبهه در يوكسك وبلند نسنه يه ورفيع القدر شرف وشان صاحبى كيمسه يه دينور (دنى) غنى وزننده صفة مشبهه در اعتباردن ساقط اصلا ايشه يرامايان ضعيف آدمه دينور (سنى) وزنا ومعنى على كبى حسا ومعنى مرتفع اولان شيلره اطلاق اولنور (اسنى) اسم تفضيل صيغه سى اوزره پك يوكسك وغايت اعلا معناسنه در

(* طوغدك شرفله مانند پروين * اطلعت سعدا مثل الثريا *)

مصراع اولى ثانينك تفسير وترجمه سيدر (اطلعت) افعال بابندن ماضى مخاطبدر ثلاثيسيدن

طلعت کبی ظهور ایتدك وطوغدك دیمکدر (سعد) قوتلو وفرخنده ومیمون ومبارك ومشرف اولمق معناسنه اوله‌رق اطلعت فعلنك فاعلندن حالدر (مثل) شبه ومانند کبی برشیئك نظیری وبکزری معناسنه‌در (ثریا) ثانك ضمیله حذیا وزننده فارسیده پروین وترکیده اولکر دیدکلری طوب کواکبدن عبارتدر منازل قردندر یکرمی درت کوکب اولدیغی مرویدر

* (مستفعلاتن ایتدم قلمدن * آب حیاتی یارانه اجرا) *

یعنی بو قطعه جمله اجزاسی مرفل اولان بحر رجز من بعدر بوراده ترفیل مستفعلن آخرینه برسبب خفیف زیاده ایتمکدر آب حیات ظلماتده کائن چشمهٔ مشهوردر که اندن برکره نوش ایدن الی آخر الدهر معمر اولوب دوام زندکانی وحیات جاودانی بولور اسکندر طلب ایدوب ظفریاب اوله مدی حضرت خضر علیه السلامه میسر اولدی وشعرا اصطلاحنده لطیف ورنکین ودلپسند کلامدن کنایه اولور بوراده بو معنی مرادر ومحبوبك دهانندن وکلمات روحبخشاسندن دخی کنایه اولنور واهل تصوف عندنده محبت حقیقی‌یه اشارتدر که باعث حیات جاودانیدر

* (در منظوم لاخوان الصفا) *

(در منظوم) مبتدای محذوفه خبر اوله‌رق موصوفك صفته اضافتی قبیلندندر کلام تشبیه بلیغه محمولدر (در) دالك ضمی ورانك تشدیدیله انجو معناسنه منظوم دیزلمش معناسنه در (لاخوان) ظرف مستقر یاخود منظومه متعلق ظرف لغودر (اخوان) همزه‌نك کسریله وهمزه‌نك ضمیله دخی جائزدر خانك تشدیدیله اخ لفظنك وقفا وزننده اخا لفظنك ودلو وزننده اخو لفظنك جمعلریدر مفردی اولان اخ واخا واخو قرنداش معناسنه در فارسیده برادر کبی ویارصدیق ومحب صادق معناسنه‌ده اطلاق اولنور (صفا) وفا وزننده برنسنه بولانق اولمیوب طوری اولمق معناسنه مصدردر بوراده اسم فاعل معناسنه در اخوان الصفا اضافتی ینه موصوفك صفته اضافتی قبیلندندر لکن وصف بحال متعلق الموصوفدر حاصل معنی بو قطعه قلبلری غل وغش وحقد وحسد امثالی کدوراتدن سالم وصافی اولان اخوان یعنی صادق السریره ویا کیزه دل اولان خلان صفی الجنان ایچون نظم اولنمش در منظوم کبی بر رعنا قطعهٔ مرغوبه در

* (وسعت اوزره اوله حالك مرحبا * دوستم پك خوش ما کی حبذا) *

(مرحب) مطلب وزننده مصدر میمی اولور وسعت معناسنه واسم مکان اولور محل واسع معناسنه ومنه قولهم مرحبا ای صادفت سعة یعنی طائفهٔ عرب ورود ایدن مسافره مرحبا دیرلر مضایقه‌دن واستثقالدن عاری معمور وآبادان یره کلدیکز وسعت قلبله انس والفت اوزره اولوب قطعا دلکیر ومتوحش اولمامکز مأمولدر دیمکدر یاخود رحبك الله مرحبا تقدیرنده‌در بو صورتده مرحبا کلمه‌سی ترحیبا لفظنك موضعنه وضع اولنمشدر پس بو تقدیرجه مرحبا فعل محذوفیله جملهٔ دعائیه اولور ناظمك مختاری بو معنادر (حبذا) حانك وبای مشدده‌نك فتحیله نعم کبی افعال مدحدندر پك خوش ونه کوزل ونه عجب محبت اولنه‌جق نسنه در دیمکدر فی الاصل حب فعل ماضیدر اصلی کرم وزننده حبب در صار محبوبا معناسنه وذا کلمه‌سی اسماء اشارتدن بر اسم مبهم اوله‌رق فاعلیدر که مجموعی اسم واحد منزلنه تنزیل اولنوب محلا مبتدا ومابعدی خبر اولمق اوزره مرفوعلردر حبذا زید کبی زید نه خوش ونه کوزل کیمسه‌در دیمکدر دوستم لفظنك تفسیرده مدخلی یوقدر تکمیل وزن ایچوندر

* (هضمی خوش اوله هنیئا دیمه در * هم مریئا یکما کل اولمشیه کا) *

(هنیء) امیر وزننده سهولتله معده‌یه واصل اولوب علی الفور هضم اولان طعام خوشکواره

دینور ومشقتسز سهولتله حاصل اولان شیئه دینور (مری) امیر وزننده هضمی آسان اولان طعام وشرابه دینور که فارسیده کوار وخوشکوار وترکیسده سکیجی تعبیر اولنور ایمدی اکل وشرب ایدن کیمسه یه هنیئا مریئا قولی که نصبله دعادر ما کی اکل وشرب ایلدیکك معده کده هضم اولمش اوله وغدا ودوا اولوب بدنکه سیکوب مادهٔ عافیت اوله دیمکدر (ریکبا کل) ما کی بر دیمکدر

(* مرة وش تارة برکره در * شمدی بچمش اولدی کویا آنفا *)

(مره) کرة وزننده برکره معناسنه در جمعی میمك کسریله مرار کلور کرار کبی (تارة) مره معناسنه در که برکره دیمکدر ووقت وحین معناسنه در جمعی تارات کلور برکره ملاقی اولدم دیه جك برده لقیته مرة دیرلر لقیته لقیة مرة سبکنده در و برکره ایشلدم دیه جك محلده فعلته تارة دیرلر فعلته فعلة تارة تقدیرنده در بو صورتده مرة وتارة مصدر محذوفك صفتلری اولوب مصدر مقامنه اقامه اولنمغله مفعول مطلق مجازی اولورلر (وش) لفظی فارسی اوله رق ادات تشبیهدر (آنف) سابق وزننده وانف کتف وزننده حاله مقارن زمان ماضیدن کنایه اولور که بروتکك اوجنده یکن اشبو آن قریب دیمك اولور یقال قال له آنفا وانفا ای فی اول وقت یقرب منا

(* سحقا وتبا دخی تعسا دیمك * اوله صانکیم لوم وخسرانه سزا *)

(سحق) سینك ضمیله بعد وزننده وسحق ضمتینله عنق وزننده باب رابعدن وخامسدن مصدردر ایراق اولمق معناسنه یقال سحق الرجل سحقا اذا بعد مقام دعاده رحمة اللهدن بعد معناسی مراد اولور * فسحقا لاصحاب السعیر * نظم جلیلنده اولدیغی کبی (تب) تانك فتحی وبانك تشدیدیله نقص وخسار وزیان معناسنه مصدردر وتب وتباب خسران علاقه سیله مطلقا هلاك معناسنده ده استعمال اولنور ویقال تبا تبا له علی الدعاء فعلی اوزرینه محمول مصدر اولدیغیچون منصوب قیلنور یعنی هلاك وخسران اکا ملابس اولسون دیمکدر (تعس) تانك فتحی وعینك سکونیله هلاك اولمق معناسنه باب ثالثدن ورابعدن مصدردر یقال تعس الرجل اذا هلك ویقال تعساله ای هلاکا اصل بوماده ایلق قایوب یوز اوزره یقلمق معناسنه موضوعدر بو علاقه ایله هلاك وشر وبعد ورتبه دن ساقط اولمق معنالرنده استعمال اولندی جمیع معنالرنده خطاب صورتنده باب ثالثدن تعست تعسا دیرسن وحکایه وغیبت صورتنده باب رابعدن تعس تعسا دیرسن بو مصادر ثلاثه لوم وخسرانه لایق اولانلر حقنده مقول اولور

(* فعل مضمر ایله نصبی بونلرك * خواجه نحو اکلهدر آنی سکا *)

یعنی بیت سابقده مذکور اولان مصادر ثلاثه خیبة وجدعا کبی عاملنك حذفی سماعا واجب اولان مفعول مطلق قبیلندن اولدیغی کتب نحوده مبین اولمغله نحو اوقودیغکده خواجه سکا تفهیم ایدر دیمکدر (خواجه) خاء معجمه نك بین الفتح والضم اماله سی وواو علامت ایله استاد معناسنه فارسیدر ترکیده دخی زبانزد ومشهوردر

(* هم تفرق تفرقه طاغلمه در * صکره جمعی کوچ اولان ایدی سبا *)

(تفرق) تجمع وزننده وضدیدر که اشیاء مجتمعه بری برندن ایریلوب فرقه فرقه اولمق معناسنه در افتراق وانفراق کبی (تفرقه) تبصره وزننده تفریق کبی متعدی نسته لری بری برندن آیرمق معناسنه در یقال فرقه تفریقا وتفرقة اذا بدده بو صورتده تفرق لازم تفرقه متعدی اولمش اولور ناظم نحریر تفرقه یی طاغتمق معناسنه حمل ایتیوب طاغلمق معناسنه حمل ایتمسنه کتب لغتده مساعده بولنمدق بو تقریرجه (هم تفرق افتراق طاغلمه در) دیسه صواب اولوردی

(تشعب تشتت شتات تبدد تقدد تناثر کشح انکشاح تفرق کبید ر فارسیده پراکندیدن
وتلاشیدن درلر (ایدی سبا) ترکیبنده ایدی کلمه‌سی طریق یاخود نعمت یاخود جماعت
یاخود بلادیمن معناسنه اولان ید لفظنك جمعیدر (وآیادی) جمع الجمعدر بوراده ایدی
کلمه‌سنك مضاف الیهی اولان سبا لفظی عصا وزننده سکون اوزره مبنی اوله‌رق تکلم اولنور
اصلی سبب وزننده سبأ در همزه‌سی الفه ابدال اولندی بعد الاضافه خمسة عشر کبی اسم
واحد حکمنده اولدی سبأ بلقیسك بلده‌سی اسمیدر بانیسی اولان عبدشمس بن یشجب بن
یعرب بن قحطان سبا لقبیله ملقب اولمغله بنا کرده‌سی اولان مأرب شهرینه دخی سبأ تسمیه
اولندی اشهر بلادیمندندر ناظم تحریر بو بیتله (تفرقوا ایدی سبا) مثل مشهورینك تحلیته
ایمایدر مثل مزبور برجمعیتك پریشان و پراکنده اولوب بردخی جمعیتلری صعوبتلی وامر عسیر
اولدیغنده ضرب اولنور ومثل مزبورك موردی اولدر که سبأ لقبی ایله ملقب اولان عبد
شمس مرقوم جملهٔ قبائل یمنی جامع یعنی قبائل یمنك جمله‌سی اکا منسوب وانلردن متفرع ومتشعب
اولمشدر زیرا مرقومك (ازد وکنده ومذحج واشعریون وحمیر وانمار وعامله وغسان ولخم
وجذام نام اون نفر اولادی اولوب هر بری برقبیله پدرلری اولمغله شخص مرقوم ابو القبائل
اولمشدر (لقد کان لسباء فی مسکنهم آیة جنتان عن یمین وشمال) نظم جلیلی منطوقنجه
قبائل مزبوره مأرب شهرنده پروردهٔ نعم الهیهٔ نامتناهیه ایکن پیغمبرلرینی تکذیب ایدوب
اشمسه عبادت ایتملریله (فارسلنا علیهم سیل العرم) آیهٔ کریمه‌سی مدلولنجه سیل العرم ظهور
ایدوب شهر مزبوری غرقاب فنا وریاض وجناتی بالکلیه اهلاك وافنا ایتمکله قبائل مرقومه
اقطار ارضه متفرق اولوب حاللری مضرب مثل مزبور اولمشدر تفصیلی تفاسیر وتواریخده‌در

(* اولدی اللهم یاالله دیمك * ضانکه اول آخرده میم اولدی یا *)

(اللهم) لفظ شریفی قول راجح اوزره اصلی یاالله اولوب کثرت استعمالدن ناشی حرف ندا
حذف وآخرینه میم مشدده تعویض اولندی علی قول اصلی یاالله آمنا بخیر اولوب تخفیف
ایچون حرف ندا واقصد معناسنه اولان ام لفظنك همزه‌سی ومتعلقات فعل حذف اولنوب
اللهم اولدی کذا فی تفسیر قوله تعالی (قل اللهم مالك الملك)

(* حال طیب انلر ایچون طوبی لهم * هم خصوصا دیمکدر لاسیما *)

(طوبی) حسنی وزننده اطیب لفظنك مؤنثی اولور حالت طیبه معناسنه لهم انلر ایچون دیمکدر
وبشری وزننده مصدر اولور طیب وکوزللك معناسنه وبخت ورفاه حال ایله دیرلك وخیر
وراحت ودولت معنالرینه‌در وجنتده بر شجر مبارکك اسمیدر وعلی قول لغت هندیده
جنتك اسمیدر (لاسیما) ترکیبنده لا نفی جنس ایچوندر (سی) سینك کسریله و یای مشدده ایله
منصوب اوله‌رق لانك اسمیدر ما نکره یاخود زائده‌در و بو ترکیب استثنا موقعنده مستعملدر
یعنی مابعدنی ماقبلنه ترجیح ایچون مسوق اولمغله مساواتدن تفضیله اخراج اولنمش کبی اولور
اندن لسانمزده خصوصا لفظیله تعبیر اولنور مثلا لیستحب الصدقة فی شهر رمضان لاسیما فی العشر
الاواخر دیدکده اعطاء صدقه‌نك عشر اواخرده استحبابی آکد وافضل اولدیغی متبین اولور
ومابعدنده کلن اسمك رفعی وجری ونکره اولورسه نصبی دخی جائزدر

(* یعنی لله دره مدحله * حق کا چوق خیر ایله قیلسون جزا *)

(لله دره) ترکیبنده در دالك فتحی ورانك تشدیدیله بر کیمسنه‌دن صادر اولان عمل خوب
واثریکویه اطلاق اولنور بو معنایه مبنی عرب برکیمسنه‌یی مدحی متضمن دعا ایتدکده لله دره دیرلر
ای جزاء دره وعمله دیمکدر حذف مضافله یعنی عمل مزبور مقابلنده رب المجازات چوق خیر ایله

جزا ومكافات ايلسون ديمكدر

*) ايمن الله ايله ايم الله دخى * هم لعمرك جمله سوكند خدا (*

(ايمن الله) همزه نك فتحى وميمك ونونك ضميله (وايم الله) نونك حذفيله و بونلرده همزه لرك كسريله ده مستعملدر وايمن الله همزه نك كسرى وميمك فتحيله وايم الله همزه نك وميمك كسريله وهيم الله هانك فتحى وميمك ضميله وام الله همزه نك فتحى وميمك حركات ثلاثيله وام الله همزه نك كسرى وميمك ضمى وفتحيله ومن الله ميمك ضمى و نونك كسريله وم الله ميمك حركات ثلاثه سيله وليم الله لام ابتدائيه نك فتحيله وليمن الله لامك فتحيله بونلرك مجموعى قسم موضعنه موضوع اسملردر ايمن الله قسمى تقديرنده درسائرلرى اندن مختصر ومخففدر ايمن كلمه سى عند البصريين بركت معناسنه اولان يمندن مأخوذ اولمغله همزه سى وصلدر وعند الكوفيين يمينك جمعى اولمغله همزه سى قطعدر (لعمرك) لامك وعينك فتحيله قسم اوله رق مستعملدر لعمرك قسمى تقديرنده در اشبو قسم معرضنده ايراد اولنان لعمرك لفظنده بعضيلر عمر دين وملت معناسنه درديدى لكن اكثر علما حيات وبقا معناسنى اراده ايدرلر * لعمرك انهم لفى سكرتهم يعمهون * نظم جليلنده مفسرين حيات وبقا معناسنه حمل ايتديلر پس لعمرك قولى سنك عمر وبقاكه قسم ايدرم وعند مده اعز واشرف اولان حياتكه آند ايچرم ديمك اولور لكن بو لعمرك قولى مخلوقدن صادر اولدقده مختار اولان قسم اولميوب مجرد تأكيد حكم ايچون اولمقدر زيرا مخلوق ايچون اسماء اللهدن غيرى يه قسم جائز اولمديغى كتب فقهده مصرحدر (سوكند) سينك وكافك فتحيله دربند وزننده فارسيده پيمان ويغون مراد فيدر كه عربيده عهد ويمين وحلف وقسم واليه ديرلر تركيده آند ديرلر سوكند خدايه مضافدر قاعدهٔ فرس اوزره مضافك آخرى مكسور اولور خدا فارسيده رب ياخود واجب الوجود معناسنه اسماء حسنادندر

*) انت لله اوله سن مقبول رب * هم لك الله لطفيحق ساكه روا (*

(انت لله) تركيبنده انت ضمير خطاب مبتدا لله ظرف مستقر خبر اوله رق لفظا خبر معنى انشاء دعادر زيرا فصحاى عرب بر كيمسه يه ذالك واعمالك دركله رب العزتده مرضى ومقبول اوله ديه جك يرده انت لله ديرلر (لك الله) عباره سنده لك ظرف مستقر مقدم خبر اسم جلاله مؤخر مبتدا اوله رق بنه جمله سى لفظا خبر معنى جملهٔ انشائيهٔ دعائيه در زيرا الله تعالينك لطف واحسانى وعنايت بى پايانى سكا لايق وسزا وار اولسون ديه جك يرده مقبول اولور

*) دينسه ابليت جديدا بركسه * چوق يكى اسكتديو ايتمك دعا (*

(ابليت جديدا) تركيبنده ابليت افعال بابندن ماضى مخاطبدر اسكتمك وكهنه قيلمق معناسنه در (جديد) امير وزننده يكى نسنه معناسنه ابليت فعلنك مفعوليدر بو جمله ده جمله سابقه لر كبى انشاء موضعنه وضع اولنان جملهٔ خبريه قبيلندندر زيرا بر كيمسه جديد ونامستعمل ثوب كيدكده تهنيه وتبريك مقامنده طائفهٔ عرب ابليت جديدا ديرلر كه چوق يكى لباسلر كيوب اسكتمك معناسنه كه طول عمر ايله دعادن كنايه اولور

*) كلما هر بار اشكر شكر قيل * نكر به المرء انجق ايتما (*

(كلما) كلمه سنده كل مفرد منكرك وجمع معرفك افرادينه ومفرد معرفك اجزاسنى احاطه واستغراقه موضوع اسمدر ما مصدريهٔ حرفيه بعدنده ذكر اولنان جمله صله دمادر ايدن محلى يوقدر كلما كلمه سى ظرفيت اوزره منصوبدر ناصبى جواب واقع اولان فعلدر وزمان مقدردر ايمدى كلما جاءك عالم اكرمه قولنك مآلى اكرم العالم كل وقت جاءك ديمك اولور كه اندن لمسافرده

سكا هر بار عالم كلدكده اكرام ايله ديمك ايله تعبير اولنور (اشكر) باب اولدن امر مخاطبدر
شكر ايت معناسنه شكر شينك ضمى وكافك سكونيله منعمك انعام ايلديكى نعمتى بيلوب يعنى
منعمك تفضل واحسانى قلبيله اعتقاد ايدوب ولسانيله مدح وثنا وجوارح سائره ايله بقدر
الاستحقاق منعمه اطاعت وانقياد ايله مكافات ايلمكدن عبارتدر (للرب) تكرى تعالى حضرتنه
ديمكدر زيرا رب رانك فتحى وبانك تشديديله مطلق ذكر اولندقده كافهٔ مخلوقاتك مالكى
وعامهٔ مصنوعاتى بسليوب تربيه ايدن جناب پروردكارك اسماء حسناسندندر (انما) همزه نك
كسرى ونونك تشديديله طرق قصردندر يعنى حكمى مذكور ايچون اثبات ماعدادن نفى
افاده ايدر لسانمزده اندن انجق ايله تعبير اولنور

* (مژده جى اولمش مبشرهم نذير * كلدى تحقيقا بزه قد جاءنا) *

(مبشر) تفعيل بابندن اسم فاعل صيغه سيله ومباشر افعال بابندن اسم فاعل بنيه سيله
وبشير امير وزننده فعيل بمعنى فاعل اوله رق بركيمسه يه باعث فرح وموروث سرور اولان خبر
مسرت اثرى اخبار وافاده ايديجى كشى يه دينوركه اكا تركيده مژده جى ومشتوجى ديرلر (نذير)
بشير وزننده ومقابلى اوله رق بركيمسه يه برماده يى اعلام واخبار ايله تحذير وتخويف ايديجى
يعنى اول ماده نك مخوف ومخاطره لو اولديغنى اشعار وافاده ايله اكا قورقو ويروب آكاه ايديجى
معناسنه در سياق نظمدن ظاهر اولان تركيده معناى عطفه دال اولان هم لفظيله نذير مبشر
اوزرينه معطوف اولمقدر بو تقديرجه نذير لفظيده مبشر كبى مژده جى معناسنه كلمكدر لكن
كتب لغت بوكا مساعد دكلدر مكركه * فبشرهم بعذاب اليم * نظم كريمى كبى استعاره يه
محمول اوله ياخود مقابله قرينه سيله نذيرك معناسنك ظهورينه مبنى معطوف اولميوب
* قد جاءنا نذير * نظم جليلنك معناسنه ايما اوله رق ابتدائيه اوله بو صورتده مصراع ثانى
اوله مرهون اوله رق * مژده جى اولمش مبشرهم نذير * قورقوديجى كلدى بزه جاءنا * دينلسه
اوضح اولوردى (قد جاءنا) تركيبنده قد حرفيه تحقيق ايچوندر جاءنا كلدى ديمكدر

* (هذه الدنيا ديمكدر بو جهان * لبس يوقدر اويله درهم ما ولا) *

(هذه) مخاطبه تنبيه وتأكيدى متضمن اولان حرف تنبيه ايله مفرد مؤنثه اشارته موضوع
اولان ذه اسمندن مركب اوله رق قريبه اشارته موضوعدر بو وايشته شو معناسنه در
(دنيا) دالك ضميله عقبى وآخرت مقابلى اوله رق عربيدر تركيده ده دنيا دينور فارسيده
جهان وكيتى ديرلر (لبس) لامك فتحيله نفى ايچون موضوع بركلمه در اصلى فرح وزننده لبس
ايدى تخفيف ايچون ياسى اسكان اولندى تركيده يوق ودكل معنالرنده مستعملدر (ما) كلمه سى
حرفيه اوله رق وجوه عديده اوزره مستعملدر نافيه ومصدريه وكافه وزائده كبى بوراده نفى
معناسى مراددركه لبس كلمه سنه مشابه اولان مادر (لا) حرف نفى اولوركه جواب محلنده
وسائر محل انكارده ايراد اولنور يوقدر ودكلدر معنالرينه فارسيده نه لفظيله ادا اولنور

* (من يلمنى كيم بنى تعييب ايدن * ذاك بودر بوده اويله هكذا) *

(من يلمنى) قواعده من شرطيه يلم كلمه سى لومدن مضارعدر اصلى يلوم ايدى من شرطيه جزم
ايدوب اجتماع ساكنين محذوريله واو ساقط اولمشدر نون نون وقايه يا ضمير متكلمدر هركيم
بنى تعييب ايدرسه ديمكدر جزا محذوفدر كرچه ناظمك ترجمه سى من كلمه سى استفهاميه اولمغى
ايهام ايدر لكن من استفهاميه جازم اولمامغله ترجمهٔ مزبوره مسامحه يه محمولدر (ذاك)مفرد
مذكره اشارته موضوع اولان ذا لفظيله الحاق اولنان كاف خطابدن مركب اوله رق بو
وبودر معناسنه كه فارسيده همزه نك كسرى ومديله اين لفظيله ادا اولنور وبو اسماء اشارته

لاحق اولان کاف خطاب تذکیر وتأنیثده وافراد وتثنیه وجمعده مخاطب اولان کیمسه یه تابعدر وکافك ماقبلی امور مذکوره ده مشار الیهه تابعـدر (هکذا) لفظنده ها حرف تنبیهدر کذا اسم مبهمدر انکله برنسنه دن کنایه اولنور شویلجه و بونك کبی وشونجلاین و بوده اویله دیمکدر فی الاصل کاف تشبیله اسم اشارتدن مرکبدر

*) اولدی اولی لك سکا شردر یقین * سن بزه یاقلاشمه لاتقرب لنا (*

(اولی لك) همزه نك فتحیله وعید وتهدید ایچون مستعملدر * یقال اولی لك * ای قاربك مایهلکك یعنی سکا داهیهٔ مهلکه ومصیبت مقارب ونازل اولسون دیمکدرکه جملهٔ دعائیه در بو تقدیرجه قریب معناسنه اولان ایلاء کلمه سندن فعـل ماضی اولوب فاعلی محذوف اولور بعضیلر اولی کلمه سنی احری واجدر معنـاسنه حمل ایله اولی لك العقاب اوالهلاك ایله تأویل ایلدیلرکه عقاب یاخود هلاك سکا هر وجهله الیقدر دیمك اولور و بعضیـلر اصلی اولاك الله مانکرهه اولمغله لام زائده در حق تعـالی سکا خوشلنمدیغك حالتی ایقاع ایلسون دیمك اولور دیدی بو معانیٔ ثلاثه دن اول وثالث دعا ثانی خبردر (لاتقرب) دنو و یقینلق معنـاسنه اولان قرب کلمه سندن نهی مخاطبدر یاقلشمه و یقین اولمه دیمکدر

*) نحن وانا بز سن انت بن انا * این قنـده قنغی یرده حیثما (*

(نحن) متکلم مع الغیر ضمیریدر (انا) کلمه سنده نا متکلم مع الغیر ضمیریدر حروف مشبهه بالفعلدن اولان ان ایله مرکب اوله رق تحقیق بز دیمکدر بعضا اصلی اوزره نونات ثلاثه ایله اننا دینور و بعضا تخفیف ایچون ان کلمه سندن نون ثانی حذف اولنوب انا دینور شخص متکلم معینده اولان کیمسه لر ایله نفسندن تعبیر ایلدکده مثلا * نحن فعلنا وانا ذهبنا * دیرلر بعضا متکلم واحد معظمده ده استعمال اولنورلر * نحن خلقنا کم وانا ارسلنا الیکم * نظم کریملرنده اولدیغی کبی لسانمزده بز لفظیله ادا اولنور (انت) تانك فتحیله مذکر مخاطب وتانك کسریله مؤنث مخـاطبه ضمیریدر ترکیده سن فارسیده تو دیرلر (انا) متکلم وحده ضمیریدر بن دیمکدر فارسیده من دینور (این) کیف وزننـده مکاندن سؤاله دلالت ایدر یعنی ظرف مکاندر استفهامی متضمندر یقـال * این زید * ای فی ای مکان هو بوندن ترکیـده قنده وزره ده لفظلریله تعبیر اولنور فارسیده کافك ضمیله کجا دیرلر (حیثما) حانك فتحی وآخرنده حرکات ثلاثه ایله یعنی ضم اوزره وفتح اوزره وکسر اوزره بناسنك جوازیله ظرف مکان اولان حیث کلمه سیله ماء کافه دن مرکبدر و بو حیث کلمه سنه ماء کافه متصـل اولدقده شرطی متضمن اولوب ایکی فعلنی جزم ایدر مثلا * حیثما تجلس اجلس * دینلدکده سن نه مکانده وقنغی یرده جلوس ایدرسك بنـده اوراده جالس اولورم دیمك اولور

*) اذهبوا کیدك دونك هم فارجعوا * سزلر انتم ایکیکزده انتما (*

(اذهبوا) باب ثالثـدن امر حاضر جمع مذکردر ذهاب اولمك یعنی کیدك دیمکدر (فارجعوا) ترکیبنده فا تعقیب ایچوندر ارجعوا باب ثانیدن امر مخاطب جمع مذکردر رجوع ایدك یعنی دونك دیمکدر (انتم) جمع مذکر مخاطب ضمیریدر جماعت نسایه خطابده انتن دینور ترکیـده سز وسزلر دیمکله ادا اولنور (انتما) ایکی مذکره خطاب ایله ایکی مؤنثه خطاب بیننده مشترکدر سزایکیکز دیمکدر فارسیده تثنیه یه وجمعه خطابده شما دینور

*) کل من جاء کلان هب جمله سی * راح کتدی بزدن اول قبلنـا (*

(کل) کافك ضمی ولامك تشدیدیله الفاظ عمومدندر مدخولنك جمیـع افرادینه یاخود جمیع اجزاسنه شمول واستغراقنه دلالت ایدر مذکری ومؤنثی مساویدر مثلا * کل رجل وکل امرأة *

دینلور

دینلور (من) میمك فتحیله ذوی العقوله مخصوص الفاظ عمومندر افرادی وجمعی تذکیری وتأنیثی مساویدر موصوله واستفهامیه وشرطیه وموصوفه اوله رق استعمالی کتب نحوده میندر بو ترکیبده نکرهٔ موصوفه اولمسی ظاهردر کل انسان جاء معناسنه ناظمك تفسیرینه کوره شرطیه اولمسنده جائزدر (جاء) فعل ماضیدر کلدی معناسنه مصدری مجیٔ کلور (راح) اجوف واوی اوله رق فعل ماضیدر مطلقا کتدی معناسنه بومقامده اولدیغی کبی کاه اولورکه زوالدنصکره یاخود اخشام اوستی کتدی معناسنه استعمال اولنور یقال * راح زید * ای ذهب فی وقت الرواح (قبلنا) ترکیبنده قبل کلمه سی متکلم مع الغیر ضمیرینه مضاف اوله رق ظرفیت اوزره منصوبدر ظاهر اولان راح فعلنك ظرف زمانیدر جاءنك ظرفی اولمقده جائزدر

*) نیجه دیرلدریری بعد الممات * کیف یحیی الارض بعد موتها (*

مصراع اول ثانینك تفسیری وترجمه سیدر کرچه بعد الممات ترکیبی عربیدر لکن لغت عربیه یه ادنی ممارسه سی اولان کیمسه یه واضح اولدیغنه مبنی مقام ترکیده استعمال اولندی (کیف) این وزننده غالبا استفهام ایچون استعمال اولنور اسم مبهم غیر متمکندر نیجه ونه کونه معناسنه (یحیی) افعال بابندن فعل مضارعدر احیا ایدر یعنی دیرلدر دیمکدر (ارض) همزه نك فتحی ورانك سکونیله مؤنث سماعی واسم جنس اوله رق یره دینورکه فارسیده زمین دیرلر جمعی همزه نك فتحی ورانك سکونیله ارضات وفروض وزننده اروض وفتحتیله ارضون واراضی کلور (بعد) صکره دیمکدر که قبل مقابلیدر قبل و بعد کلمه لری اضافتدن قطع اولنورلر ایسه ضم اوزره مبنی اولورلر مضاف اولورلر ایسه معرب اولورلر (موت) میمك فتحیله فوت وزننده حیاتك ضدی اوله رق مصدردر اولمك معناسنه که حیاتك زوالیدر وحیات انواع عدیده ایله متنوع اولدیغی کبی موت دخی متنوعدر مثلا قوهٔ نامیه نك زوالنه اطلاق اولنور موت الانسان وموت النبات وموت الارض کبی وقوهٔ حساسه نك زوالنه اطلاق اولنور موت البصر کبی وقوهٔ عاقله نك زوالنه اطلاق اولنور موت القلب کبیکه جهالتدر وحواسی حرکه وادراکدن تعطیل ایدن نومه موت اصغر اطلاق اولندیغی کبی بومقامده قوهٔ نامیه نك زوالی معناسنده مستعملدر موتك مضاف الیهی اولان ها ضمیری مؤنث سماعی اولان ارضه راجعدر فارسیده * حیاته زندکانی وموته مرك دیرلر

*) آدمه چالشدیغندن غیری یوق * لیس للانسان الا ماسعی (*

بنه مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه سیدر (لیس) افعال ناقصه دندر (للانسان) ظرف مستقر مقدم خبردر مؤخر اسمی محذوفدر (الا) ادات استثنادر (ماسعی) ترکیبنده مصدریه در مدخولیله تأویل مصدرده اولوب الاسعیه معناسنه اولور تقدیر نظم شریف لیس للانسان شیٔ من النفع والجزاء الاجزاء سعیه وعمله دیمکدر الانك مابعدی لیس نك خبری اولمقده جائزدر ما کان للانسان الاسعیه ای جزاء سعیه دیمکدر نفی واستثنانك مفادی اولان قصر اوزرینه وارد اولان سؤال وجوابی سورهٔ نجمك تفسیرنده مذکوردر لیس کلمه سنك معناسی بوقطعه ده کچدی

*) فاعلاتن فاعلاتن فاعلات * اهل علمك اولمیه سعیی هبا (*

یعنی بوقطعه بحر رمل مسدسدندر لکن عروض وضربلری سابعنا کبی حذف ایله مقصوردر (سعی) رعی وزننده مصدردر ایش ایشلمك وچالشمق معناسنه ماضیسی بیت سابقده کچدی (هباء) سماء وزننده غبار کبی توزه اطلاق اولنور وعدم اعتداد ملابسه سیله معتبر اولمیان شیٔ ناچیزده ده استعمال ایدرلر بومقامده مراد معنای ثانیدر فافهم

باء الى البـاء من انشد نظم العجيب

(باء) جاء وزننده ماضيدر مصدری بانك فتحی وواوك سكونیله بوء در كه برنسنه يه واصل اولوب وارمق علی قول برنسنه‌دن منقطع اولوب شیٔ آخره متخصص اولمق معناسنه‌در بومقامده معنای ثانی اظهردر زيرا ناظم مرحوم الف قافيه‌سندن بالكليه منقطع اولوب باقافيه‌سنه راجع ومتخصص اولدی (الی البـاء) تركيبنده الی انتهـاء غايت ايچون حرف جردر باء حروف هجادن حرف ثانينك اسميدر (من) موصوله باء فعلنك فاعليدر (انشد) افعال بابندن ماضی غائبدر تحتنده مستتر اولان فاعل ضميری ايله جمله‌سی موصولك صله‌سيدر انشاد شعر اوقومق معناسنه‌در (نظم) كلام منظوم معناسنه فعلك مفعوليدر نظمك عجيبه اضافتی موصوفك صفته اضافتی قبيلندندر (عجيب) غريب وزننده مثلی نادر اولديغندن ياخود حسن ولطـافتده نهايته بالغ اولديغندن ناشی پك تعجب اولنه جق شيئه دينور

*) جمعی عنادل كلور بلبل آدی عندليب * حوجم وورد اولدی كل سوكلو خدن وحبيب (*
(عندليب) سلسبيل وزننده الحـان مطربه ايله نغمات ايدن بلبل قوشيدر جمعی رباعی‌يه رد ايله (عنـادل) كلور مساجد وزننده عنكبوتك جمعی عنـاكب كلديكی كبی (حوجم) جعفر وزننده قرمزی كوله دينور ورد حمر معنـاسنه (ورد) فرد وزننده لغتده هر نبـاتك چيچكنه اطلاق اولنور بعـده فارسيده وتركيده كل تعبير اولنـان چيچكده علم غالب اولمشدر (خدن) خانك كسريله بركيمسه‌نك ظاهرا وباطنا هر اموزنده يار وفاداری اولان محب صادقنه دينور امير وزننده خدين كبی (حبيب) لبيب وزننده فعيل بمعنی مفعولدر محبوب معنـاسنه كه سوكلو ديمكدر واسم فاعل معنـاسنه اولارق محب معناسنه‌ده كلور

*) باباصوبی پاك اولان كيمسه‌يه ديرلر نسيب * والده‌سی جانبی طاهر اولاندر حسيب (*
(نسيب) امير وزننده آباء واجدادی كريم الذات وپسنديده صفـات اولان صوی كيمسه‌يه دينور (حسيب) كذلك آباء واجدادی شرف واصالت وقدر وحيثيت صاحبی اولان كيمسه‌يه دينور علی قول والده‌سی طرفی عفت وعصمت صاحبی اولانه دينور

*) عرق طمردر دخی پاك نسللو عريق * اصله‌دی جرثومه هم جنسی ايودر نجيب (*
(عرق) عينك كسريله انسانده وحيوانده محل جريان دم اولان طمره دينور (عريق) امير وزننده صوبی صوبی پاك اصلی ونسلی وذاتلدن طـاهر اولان كيمسه‌يه دينور (جرثومه) جيمك وثای مثلثه‌نك ضميله برنسنه‌نك اصلنه وكوكنه دينور ارومه وضئضئ كبی (نجيب) شريف وزننده صوبی پاك حسيب واصيل اولان انسـانه وحيوانه دينور جمعی انجاب كلور اشراف كبی ونجباء كلور شرفاء وكرماء كبی وطمتبنله نجب كلور نذيرك جمعی نذر كلديكی كبی

*) فرط ذكادر دهاء اوبله ذكيلر دهاة * عقله دينور لب كيم عاقل اولاندر لبيب (*
(دهاء) دالك فتحيله بهـاء وزننده زياده حدت عقل وقوت ذهن وجودت رأی وحسن فكركه فرط ذكا وحسن فكرلولك تعبير اولنور وباب رابعـدن مصدر اولور بركيمسه پك عاقل وزيرك وحسن فكر وتدبير صاحبی اولمق معنـاسنه اسم فاعلی داهی كلور دهـاء مزبور ايله متصفه معنـاسنه داهی‌نك جمعی ناقصدن اسم فاعلك جمعنده مطرد اولديغی اوزره دالك ضميـله (دهاة) كلور قضاة ورماة كبی (فرط) فانك فتحی ورانك سكونيله افراط لفظندن اسم اولور حددن زياده وقيـاسدن بيرون معناسنه (ذكاء) وفاء وزننده بركيمسه تيز فهم وحديد الذهن اولمق معناسنه عربيلردر غاية الغايه زيركلك وحدت ذهن معناسنده لسانمزده مستعمل وشايع اولمغله ترجمه قيلندی (لب) لامك ضمی وبانك تشديديله هر شيئك خالصنه وجوز وبادم مثللو ايچلو نسنه‌لرك

ایچنه لب وقبوغنه قشردینور ولب عقل وهوشه دینور جمعی الباب کلور (لبیب) امیر وزننده عاقل وهوشمند اولان کیمسه یه دینور (عقل) انسان انك وساطتیله حسن وقبیح ومنفعت ومضرتی تمییز ایتدیکی قوة معنویه یاخود علم وادراك معناسنه شایع اولمغله ترجمه قیلندی

(* اربه كبی ارب هم عقل وذكایه دینور * صاحب دین اولنه عاقله دیرلر اریب *)

(اربه) همزه نك كسریله وضمیله لغتدر بیت سابقده مذكور اولان دهایه وعقل وذكایه دینور (ارب) همزه نك كسری ورانك سكونیله عقل وذكاودین وملت معنالرینه در (اریب) امیر وزننده عاقل وزیرك ودین ودیانت صاحبی كیمسه یه دینور

(* راب اوكی بابادر رابه اوكی آنه هم * غیریدن اولان ولد زوج یاننده ربیب *)

(راب) بانك تشدیدیله اوكی بابایه دینور زوجه سنك زوج اولندن اولان ولدینی تربیه ده قائم اولدیغیچون (رابه) دابه وزننده كشینك پدرینك زوجه سنه دینوركه تركیده اوكی آنه تعبیر اولنور (ربیب) رقیب وزننده بر كیمسه نك زوجه سنك زوج اولدن اولان اوغلنه دینوركه اوكی اوغل تعبیر اولنور اوكی قزه ربیبه دینور زوج ثانینك زیر تربیه سنده اولدقلریچون

(* قورقمه دی خیفه هم خوف وفزع قورقودر * قورقوجیدر خائف وقورقق اولاندر نخیب *)

(خیفه) خانك كسریله مخافه كبی قورقمق معناسنه دركه امن مقابلیدر (خوف) جوف وزننده قورقمه وقورقویه دینور (فزع) فتحتینله جزع وزننده بلكلیوب قورقمق معناسنه در (خائف) باب رابعدن اسم فاعلدر قورقیجی كیمسه معناسنه (نخیب) امیر وزننده یوركسز قورقق كشی یه دینور جبان كبی

(* قس پاپاس باش پاپاس اسقف وهم جاثلیق * بیعه كلیسا ایمش دیر كبی خاج صلیب *)

(قس) قافك فتحی وسینك تشدیدیله نصاری طائفه سنك علم جهتیله رئیسلرینه دینوركه كشیش تعبیر اولنور وطائفهٔ نصارانك علماسنه سكین وزننده قسیس دخی دیرلركه پاپاس وكشیش اوله جقدر قسك جمعی قسوسدر كهول وزننده قسیسك جمعی قسیسوندر (اسقف) همزه نك وقانك ضمه لریله قطرب وزننده نصاری طائفه سنك رتبه ده قس وقسیس دیدكلرندن یوقری اولان كشیشلریدر جمعی اساقفه واساقف كلور (جاثلیق) ثای مثلثه نك فتحیله ملت مسیحیه نك باش پاپازلری اولان پاطریق طرفندن نصب اولنان كشیشدركه رتبه ده پاطریقدن دون مطران واقسقف وقسیسدن یوقریدر (بیعه) بانك كسریله صیغه وزننده نصاری معبدی اولان كلیسایه دینور جمعی عنب وزننده بیع كلور (دیر) دالك فتحی وبانك سكونیله نصرانیلرك مناسترلرینه دینوركه كلیسادن بشقه در مناسترسكاننك رئیسی اولان پاپازه رأس الدیر دینور دیرك جمعی ادیاردر (صلیب) امیر وزننده نصاری طائفه سنك خاج تعبیر ایتدكلری نسنه یه دینوركه فارسیده چلیپا دیرلر زعملرنجه حضرت عیسانك هیئت مصلوبه سیدر

(* بوله میوزحاذق وماهری قنده حكیم * لانجد الحاذق الماهراین الطبیب *)

مصراع اولك ثانینك تفسیر وترجمه سیدر (لانجد) بولمق معناسنه اولان وجداندن نفی استقبال متكلم مع الغیردر بوله میوزدیمكدر (حاذق) حذاقتدن اسم فاعلدر بر صنعتی كركی كبی اوكروب مهارت پیدا ایدن كیمسه یه دینور (ماهر) مهارتدن اسم فاعلدر عملنده وصنعتنده حاذق واستاذ كشی یه دینور (این) قطعهٔ سابقده كچدی لكن متضمن اولدیغی استفهام بومقامده انقلاب ایچوندر (طبیب) حبیب وزننده مطلقا عمل وصنعتنده استاد كامل وماهر اولان كیمسه یه دینور صكره تدبیر مرضی ومعالجهٔ امراض ایلیكده حاذق اولان حكیمه اطلاقده شایع اولمشدر

(* لایق تأدیب اولور اولكه ادبسز اوله * اهل ادبله كورش سنده اولورسن ادیب *)

تأديب تهذيب وزننده مصدردرعلم اوكرتمك وآداب شرعيه وعرفيه وصناعيه اوكرتمك معناسنه (ادب) مفهوم كليدر تحتنده اخلاق مرضيهٔ ظاهره و بالجمله شرعك استحباب وعقلك استحسان ايتديكى اطوار واقوال مندرجدر عفت وظرافت ونظافت ونزاكت واظهار عدل ولطف معامله وحسن معاشرت وانصاف وسائر مكارم اخلاق ومحاسن اوصاف كبى (اديب) اميروزننده امور اديه يى جامع اولان كشى يه دينور جمعى ادباء كلور علماء كبى

) فتح الله لنامن يده خيرالباب (

(فتح) باب ثالثدن ماضيدر اسم جلالك افاعليدر فتحك معناسى قپالواولان نسنه يى اچمقدر كرك محسوس اولسون فتح ابواب البيوت كبى وكرك معقول اولسون فتح ابواب العلم واقفال القاب كبى بومقامده مراد بو معنادر (لنا) بزمچون ديو قطعهٔ ثانيه ده كچدى من ابتداء غايت ايچون حرف جردر (يد) قدرت ونعمت ولطف وعنايت معنالرينه در ضمير مجرور مفتح الابواب اولان الله تعالى يه راجعدر (خيرالباب) تركيب اضافيسى فعل فتحك مفعوليدر جملهٔ ماضويه لفظا خبر معناده تفأل ياخود وقوعنه اظهار حرص ورغبت ايچون انشاء دعادر خير ناسك ميل ورغبت ايلديكى نسنه ايله معرفدر عقل وعلم ومال واحسان كبى (باب) قپويه دينور ديو قطعهٔ آتيه ده كلور

*) مختصر موجز ايمش سوزى اوزاتمق اطناب * چادرك ايپى طنب جمعى طناب واطناب (*

(موجز) افعال بابندن اسم مفعول اولەرق واجزو وجيز كبى مختصر نسنه يه دينور (مختصر) دخى عربيدر تفصيلدن عارى اولان كلامده ويقين كسدرمه اولان طريقده وفضول ويبهوده سى حذف اولنان نسنه ده استعمالى شايع اولديغنه بناء ترجمه قيلندى (اطناب) افعال بابندن مصدر اولەرق تقرير كلام وتعبير عن المرام ايتمده سوزى تفصيل ايدوب اوزاتمق معناسنه (طنب) ضمتيله عنق وزننده چادرك اطرافنده اولان سراپرده يعنى اتكلكنى باغلدقلرى ايب ياخود چادرك قازغنه باغلدقلرى ايپدر جمعى طانك كسريله طناب وهمزه نك فتحيله اطناب كلور

*) حزب ايمش طائفه اما كه اولوب خائن دين * انبيا وسنه جمعيت ايدنلر احزاب (*

(حزب) حانك كسرى وزاى معجمه نك سكونيله مظلمقاهر نسنه دن فرقه وطائفه معناسنه اطلاق اولنور وخاصة انسان جماعتنه ده دينور جمعى احزاب كلور واحزاب شول طوائف مختلفهٔ مشركيندن عبارتدر كه خندق غزوه سنده هر قبيله دن مجتمع اولوب حضرت سلطان الانبيا عليه افضل التحايا اوزرينه حرب وقتال ايچون هجوم ومدينهٔ منوره يى برآيه قريب محاصره دنصكره پريشان وپراكنده اولەرق خائب وخاسر محللرينه رجوع ايتدكلرى سورهٔ احزابك تفاسيرنده مسطور وكتب سيرده مفصلامز بوردر بوغزوه يه غزوة الخندق وغزوة الاحزاب دينور

*) فتنه يه دينلدى شغب شغب انى تحريك ايديجى * فتنه ار بابنه مشغب دينلور هم شغاب (*

شغب تعب وزننده فتنه يه دينور فتنه ناس بينده واقع اولان اختلاف آراء وشقاق وغوغا معناسنه عربيدر تركيده شيوعنه مبنى ترجمه قيلندى (شغب) شينك فتحى وغين معجمه نك سكونيله ميان ناسده آشوب وشقاق پيدا ايدوب تحريك فتنه وتهييج شر وشور ايدن كيمسه يه دينور (مشغب) منبر وزننده (شغاب) شداد وزننده شغب صاحب وزننده بونلرده موقظ فتنه ومحرك شر وفساد ... اولان اصحاب فتنه يه دينلور

* ديندى حناقنه يه بو يالى ال كف خضيب * اختضاب اولدى بو يامق بويه در خضب وخضاب *

(حناء) حانك كسرى ونونك تشديديله قنه يه دينور كه طائفهٔ نسوان اللرينه وللرينه ياقوب تزيين ايدرلر (كف خضيب) تركيب توصيفى اولەرق بو يالى ال ديمكدر زيرا كف كافك فتحى وفانك تشديديله يدكبى ال معناسنه در خضيب فعيل بمعنى مفعولدر مخضوب يعنى بو يالى معناسنه در

اختضاب

رقون صبور وزننده ورقان كتاب وزننده وارقان همزهٔ مكسوره ايله بونلرده حناء كبى قنه يه دينورلر *

وكف خضيب كواكب صوره دن احمر اللون بر كوكبك اسميدر بر كيمسه اكى بيلوب برآدمه كوسترسه اكيسى من بعد الفت ايلك محال اولديغى وكوكب مزبور دائرهٔ نصف النهاره كلدكده دعا مستجاب اولديغى اول كوكبك خواصندندر *

(اختضاب) اعضانك وسائر اشيانك متلون اولوب بو يانمسنه دينور (خضب) خانك فتحى وضادك سكونيله (خضاب) كتاب وزننده مطلقا بويه در

*) سنه مرغانمغه دى ييل سنه هم جمعى سنين * حقب سكسان ييل ايمش جمعيده كلمش احقاب (*

(سنة) سينك كسريله عده وزننده ووسن فتحتيله ووسنه هايله ووسنة تمره وزننده درت لغتدر نومدن اول جسده بدنه عارض اولان فتور كه او يوقلمه وامرغانمه تعبير اولنور وعلى قول او يقونك اولى كه بين النوم واليقظه حالتيدر سبحهٔ صبيان ناظمنك *صور رلر سه سنه معناسى ندر* دى او يقو اولى معناسنه در *ديديكى بو كه مبنيلدر (سنه) سينك ونونك فتحه لريله عام كبى ييل معناسنه دركه فارسيده سال دينلور جمعى غير قياس اوزره جمع مذكر سالم بنيه سيله رفعنده سنون نصب وجرنده سنين كلور وسنهات وسنوات كلور (حقب) حانك ضمى وقافك سكونيله وحقب ضمتيله سكسان ييله اطلاق اولنور ومطلق دهر وزمان معناسنه ده كلور جمعى همزه نك فتحيله احقاب وافلس وزننده احقب كلور

*) جيد كردندرانك شاه طمرى حبل وريد * كردنه هم رقبه ديندى كلور جمعى رقاب (*

(جيد) عيد وزننده بيونه دينور عنق كبى كردن كاف فارسينك فتحيله فارسيدر شيوعى حسبيله تركى مقامنه اقامه اولندى (حبل الوريد) اضافهٔ بيانيه ايله بيونده شاه طمر اطلاق اولنان ايكى طمردن هر بر لرينه دينور تثنيه سنده وريدان دينلور وجه تسميه عرقين مزبورين باشدن واردوتازل ووتين دينلن يورك طمرينه واصل اولديغيچون انسان غضبناك اولدقده مزبور طمرلر منتفخ اولوب شيشرلر (رقبه) فتحاتله جيد وعنق كبى كردنه دينور ورقبه كوله يه وجاريه يه اطلاق اولنور تسمية الكل باسم الجزء طريقيله جمعى رانك كسريله (رقاب) ورقبات كلور

*) صلب ييل هب كوكى اولدى ترائب كوكسك * ترب همزاد اولنه ديندى هم اقران اتراب (*

(صلب) صادك ضمى ولامك سكونيله يغرنيدن قويرق صوقنه كلنجه قدر ارقه كمكننه دينور كه اوكورغه تعبير اولنور جمعى اصلاب كلور (ترائب) غرائب وزننده تريبه نك جمعيدر كوكس تخته سى تعبير اولنان كيكلره اطلاق اولنور (ترب) تانك كسرى ورانك سكونيله سنده مساوى ياشداش و ياشديمكدر فارسيده همزاد وهمسال دينور (اتراب) همزه نك فتحيله مزبور تربك جمعيدر وكذلك ياشداشلر واقران معناسنه عده وزننده لده وجمعنده لدات ترب واتراب كبيدر

*) اكل وخضم اولدى يمك هضم سكرمكدر * چوق يين كيمسه اكول ودخى ديمش صقلاب (*

(اكل) همزه نك فتحى وكافك سكونيله مطلقا ذى روح جنسنك طعام وعلف مقوله لرينى يمه سنه دينور (خضم) اكل وزننده ومراد فيدر ياخود خضم اغزينى طولديره رق حرصله يمكدر بو صورتده اكلدن اخص اولور (هضم) هانك فتحى وضادك سكونيله معده اولان طعامى سكرتمك وار يتمك معناسنه در (اكول) جهول وزننده اوزان مبالغه دندر اكلده حدى تجاوز ايدوب چوق يين كيمسه يه دينور (صقلاب) صادك كسريله اكول اولان انسانه وحيوانه دينور

*) لبس كيمك كيه جك نسنه لره البسه دى * جامه درثوب كه هم جمعى ثياب واثواب (*

(لبس) لامك ضميله اثواب كيمك معناسنه در (البسه) السنه وزننده لباسك جمعيدر (لباس) كتاب وزننده (ولبوس) صبور وزننده ولامك كسريله لبس ومقعد وزننده ملبس ومنبر وزننده ملبس كوملك وسروال وجبه وسائر كيله جك نسنه لره دينور (ثوب) دخى لباس كبى كيه جك جامه يه دينور جمعى ثانك كسريله ثياب وهمزه نك فتحيله اثواب كلور

*) انتساب ايتدرحقه يوله سن مرجع خير * انتسب باب آله فتجد خيرما آب (*

مصراع اول ثانينك تفسير وترجمه سيدر (انتسب) افتعال بابنـدن امر مخاطبدر انتساب
وتعلق تحصيل ايت ديمكدر (باب آله) اضافت لاميه ايله الله تعـالينك باب معنويسى ودركاه
علاسى ديمكدر (فتجد) كلمه سنده فا جزائيه دران تنتسب باب الله فانت تجد تقديرنده اولور
تجد فعل مضارع مخاطبدر امر بعدنده مقدر شرطه جواب اوله رق مجزومدر بوله سن ديمكدر
(خيرمآب) تركيب اضافيسى خيرلو مرجع ديمكدر خيرك معناسى بو قطعه نك عنواننده كچدى
مآب رجوع معناسنه اولان اوبدن اسم مكاندر اصلى مأوب ايدى مقال كبى اعلال اولنور مآب
اولدى (حاصل معنى) ناظم نحريرمز يصلح الخطابه توجيه كلام ايدوب ديركه ابواب سائره دن منقطع
وخلقك رضاسنى طلبدن منقلع اولوب حق تعالينك رضاسنى تحصيله سعى بليغ ايله كه دو عالمده خيرلو
مرجع بولوب كامياب اوله سن (درحقه) ده درد الك فتحى وقاعدهٔ اضافت فارسيه اوزرينه رانك
كسريله باب حقه ديمكدر زيرا دالك فتحى ورانك سكونيله در فارسيده قپودر (حق) اسماء حسنادندر

*) فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن * كيرلو دشمن كبيدر يبلكه مداهن احباب (*

يعنى بو قطعه بحر رمل مثمن الاجزادندر لكن صدر وابتدارك بعضسى سالم اوله رق فاعلاتن
وبعضسى مخبون اوله رق فعلاتندر وحشولر يعنى ايكنجى او چنجى جزءلر مخبون اوله رق فعلاتندر
وعروض وضربلر مخبون ومحذوفدر (مداهن) مداهنه دن اسم فاعلدر ضميرنده اولان
نسنه نك خلافنى اظهار ايله نفاقانه ابراز خلوص ايديجى كيمسه يه دينور

) ذاك مفيد لكم اجمع كل العجاب (

(ذاك) اسم اشارت اولان ذا ايله حرف خطابدن مركبدر اى مخاطب ايشته شو ديمكدر
مشار اليه نظم تأويلى ايله قطعهٔ تاليه در ياخود مجموع نظمدن عبارت اولان نخبه در (مفيد)
افاده دن اسم فاعل اوله رق ذاك مبتداسنه خبردر (لكم) جار مع المجرورى مفيده متعلقدر
سز كيچون معناسنه (اجمع) جمعدن اسم تفضيل اوله رق مبتدانك خبر بعد خبريدر (كل العجاب)
اضافتله عجيب اولان شيلرك كلبسنى ديمكدر يعنى شو قطعه ياخود منظومه اى علم لغته طالب
وخواهشكر اولنلر سزه فوائد علم لغتى افاده واكتساب خصوصنده كافيدر وفن لغتك عجايب
وغرائبنك كلبسنى جامعدر اجمع كل العجاب مبالغه يه محمولدر

*) شبب قوجالق دخى كنجلك اولمش شباب * اولدى قوجالمق مشبب كنج اولان آدمده شاب (*

(شبب) عيب وزننده صاچ وصقال اغارمق معناسنه دركه قوجه لق واختيارلق دينلور (شباب)
سحاب وزننده شيبك ضديدركه يتشوب يكت وجوان اولمق معناسنه دركه كنجلك ودلوقنليلق
تعبير اولنور وشباب شابك جمعيده اولور يكتلر وجوانلر معناسنه (مشبب) ميمك فتحيله پيرلك
واختيارلق درجه سنه وارمقدن عبارتدركه قوجالمق واختيار اولمق دينلور (شاب) بانك
تشديديله كنج ويكيت معناسنه در جمعى شينك ضمى وبانك تشديديله شبان كلور شباب كلديكى
كبى وشباب هر شيئك اولنه وتازه لكى زمانه دينور

*) كيديجيدر ذاهب والتونك آدى ذهب * كلمكه هم كتمكه ديندى اياب وذهاب (*

(ذاهب) وذهوب صبور وزننده اسم فاعلدر كيديجى معناسنه (ذهب) فتحتيله معادن جنسندن
التونه دينور اسماء سائره سى زاء معجمه قافيه سنده كلور (اياب) كتاب وزننده رجوع معناسنه كه
بر كيمسه كتديكى محلدن كيرو دونوب كلمكه دينور (ذهاب) سحاب وزننده سير كبى يوريوب
كتمكه ومرور كبى كچوب كتمكه دينور

*) پك كوله جك نسنه يه ديديلر اضحوكه هم * شولكه عجيب اوله پك دى اكه شئ عجاب (*

(اضحوكه) همزه نك ضميله اعجوبه وزننده مايضحك منه معناسنه دركه كولمكه باعث اولان

باعث اولان كوله جك شيئه دينور خواجه نصير الدين فقره لرى وساده دلان تعبيرى نك عجمى نام كيمسه نك اعجوبه كلاملرى كبى (شئ عجاب) تركيب توصيفيسنده شئ هر موجوده دينور كه فارسيده چيز وتركيده نسنه دينور (عجاب) غراب وزننده وعجاب جيمك تشديديله او وزن مبالغه بنيه لرندندر كنديدن زياده تعجب اولنه جق نسنه يه دينور

*) داراوه دينمش دخى بوجه سرايه عماد * موضع معموردر عامر وغامر خراب (*

(دار) عرصه وبنايى جامع محله دينور يعنى برقاچ خانه يى وحولو يى دائما مدار مشتمل اولان دائره يه دينور كه تركيده اوتعبير اولنور ومشتمل اولديغى خانه لره عربيده بيت وتركيده اوطه دينلور (عماد) كتاب وزننده ابنيهٔ رفيعه يى حاوى عالى سرايه دينور وطبانه جق شيئه وديركه دينور اسطوانه كبى (عامر) عين مهمله ايله معمور اولان محله دينور (غامر) غين معجمه ايله عامر مقابليدر كه خراب وويرانه اولان موضعه دينور

*) باب قپويه دينور بللو تجردى صرير * كاهى سنك وبزلمق اولدى طنين ذباب (*

(باب) مدخل الامكنه معناسنه دركه فارسيده در وتركيده قپو دينور باب البيت وباب الدار وباب البلد كبى ومجازا برشيئه وسيلهٔ وصول اوله جق نسنه يه دينور كتب علميه ده اولان بابلر كبى (صرير) امير وزننده ذى روحك غيريدن صادر اولان سسه دينور كه تجردى تعبير اولنور صرير الباب وصرير القلم كبى (طنين ذباب) اضافتيله سنك وبزلدمق معناسنه وسنكك وبزلديسى معناسنه كلور (طنين) انين وزننده مصدر اولور وبزلمق معناسنه واسم اولور وبزلدى معناسنه (ذباب) غراب وزننده سنك نوعنه دينور

*) هم خصمك غيريدن الماميش زوجه يى * اولدى وطندن چيقوب كنمه دخى اغتراب (*

(اغتراب) اعتراف وزننده وطندن چيقوب كيدوب دور اولمق معناسنه در تغرب كبى اغتراب تزوج ايدن كيمسه منكوحه سى اولان زوجه سنى اقربای متعلقاتندن آلميوب خصمك غيريدن يعنى اجانبدن القدر

*) قصب كبى قضب هم كسمه دخى بونجه در * سوزى بديهه اداسويله دماقتضاب (*

(قصب) غصب وزننده قطع كبى كسمك معناسنه در حيوانات بوغزلين كيمسه يه قصاب اطلاقى بومعنادن مأخوذدر (قضب) ضاد معجمه ايله قصب وزننده اقتصاب واقتضاب كبى كسمك معناسنه در وقضب ايام صيفده حيوانانه يديريلن تازه بونجه يه دينور (اقتضاب) اقتطاع معناسنه كلديكى كبى ارتجال معناسنه ده كلوركه تفكر وملاحظه ايلكسزين بالبداهه سوز سويلكدن عبارتدركه حاضر جوابلق دينلور

*) حالمزه اغلرز حشر حسابى كونى * نبكى على حالنا يوم يقوم الحساب (*

مصراع اول ثانينك تفسيريدر (نبكى) بكادن مضارع متكلم مع الغيردر كريه وبكا ايدرز اغلرز ديمكدر (على حالنا) تركيبنده على حرف جره راستعلاء معنوى يا خود من جاره معناسنه در (حال وحالت) انسان كندى اوزرينه اولديغى هيئت وكيفيته اطلاق اولنور نفسى وبدنى ووصفيدن اعمدر متكلم مع الغير ضميرينه اضافتله حالمزه ديمك اولور (يوم) بومقامده زمان ممتد معناسنه ظرفدر (يقوم) قيامدن مضارعدر قائم اولور معناسنه (حساب) كتاب وزننده حسبه وحسبان كبى صايمق معناسنه در (حاصل معنى) يوم قيامتده ناس اعمالنك محاسبه سيچون قبورندن قالقوب عرصهٔ محشره جمع اولدقده نفسمزه عارض اوله جق حالاتدن اغلرز ديمكدر

*) رزقه رضالكه مى نحن قسمناده در * قانع اولان قسمته حكميه هيچ اضطراب (*

(رزق) رانك كسريله مطلقا كنديسيله انتفاع اولنان شيئه دينور (رضا) رانك كسرى

وضمی والف مقصوره ایله رضوان ومرضاة کبی خوشنود اولمق معناسنه در و برنسنه یی بکنوب تحسین واختیار ایلمك معناسنه در (نکته) نقطه وزننده ومراد فیدر بومقامده نکتهٔ علمیه مراد درکه کلامك منطوقندن زائد معنای لطیف وفحوای دقیق اوله جقدر (نحن قسمنا) عبارهسی اشبو * نحن قسمنا بینهم معیشتهم فی الحیواة الدنیا * آیت کریمه سنه تلمیح وایمادر (قانع) قناعت ایدیجی معناسنه درکه قسمتنه راضی اولان کیمسه یه دینور (قسمت تقسیم کبی بولمك و برکیمسه نك حصه سنی افراز ایتمك معناسه در (اضطراب) افتعال وزننده تحریك ایدوب چالقنمق وتشویش واختلالدر حاصل معنی * نحن قسمنا بینهم معیشتهم * آیت جلیله سنك معانیٔ لطیفه واشارات دقیقه سن فکر وملاحظه ایدن کیمسه ازلده مقسوم اولان رزقه راضی وقانع اولوب اصلا مضطرب اولماز دیمکدر زیرا رزق ایچون تلاش واضطراب موجب ازدیاد اولمدیغی جزمکردهٔ اولوا الالبابدر (بوقطعه قطعهٔ ارضیه کبی هر برمصرعی مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن اولمغله بحر منسرح مثمن الاجزادندر)

) قد تمر الفرصة السيارة مثل السحاب (

(قد) کلمه سی تحقیق ایچوندر (تمر) مروردن مضارع مؤنث غائبه در (فرصت) غرفت وزننده نوبت ونصیب معنالرینه تمر فعلنك فاعلیدر (سیاره) طیاره وزننده مبالغهٔ اسم فاعلك مؤنثی اوله رق فرصتك صفتیدر مبالغه ایله سیر ایدیجی وکلوب کیجی دیمکدر وسیاره قافله یه وکاربانه ده اطلاق اولنور (مثل) کلمهٔ تشبیهدر (سحاب) بلوط معناسنه اولان سحابه نك جمعی دیو بوقطعه ده کلور یعنی باعث وصول خلد برین وموجب نیل رضاء رب العالمین اولان بیان فرصت ونوبت که مدت عمر عزیزدن عبارتدر تحقیق ثابت وپایدار اولمیوب جوسماده روزکار اوکنده سحابك مروری کبی سرعت وشتاب ایله مرور ایدوب کیجیجیدر ایمدی بو فرصتی فوت ایتمیوب یعنی بطالت وبطالت طریقلرینه کتمیوب عمر کرانبهایی علم وعمل وکسب کماله صرف ایله دیمکدر

*) لوح محفوظه نه حالی کنیه در ام الکتاب * لوح تخته وحی یازلمش اولان مثل کتاب (*

(ام الکتاب) اصل الکتاب معناسنه سماء سابعه نك فوقنده اولان لوح محفوظك کنیه سیدر کتب سماویه نك اصلی ومنشائی وجمیع قضا وقدرك مثبتی ومبدائی اولمغله ام الکتاب اطلاق اولندی (لوح) لامك فتحی وواوك سکونیله تختهٔ یه ومطلقا اوزرینه یاز و یازیلان سطح مستوی یعنی یصی نسنه یه دینلور تخته اولسون کك اولسون وکرك حضرت موسی صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه حضرتلرینك الواحی کبی حجاره اولسون (وحی) واوك فتحی وحانك سکونیله یازلمش نامه وکتابه اطلاق اولنور کتاب بمعنی المکتوب کبی الهام معناسنه اولان وحیك بیانی قطعهٔ شرعیه ده کچدی

*) صو یوزنده شول قبارجق کیم اولور در او حباب * هم سومشمکدر حباب اولمش محبه ده حباب (*

(حباب) سحاب وزننده صویك یوزنده حادث اولان قبارجقلره دینور که صو شدتله اقدقده ویغمور یاغدقده حادث اولور (حباب) کتاب وزننده مفاعله بابندن مصدردر سومشمك معناسنه که اثنین بیننده جاری اولور (حباب) غراب وزننده وکتاب وزننده حب ومحبت وداد کبی دوستلق وسوکی معناسنه در

*) حق باطلدن ایرمق خصمی الزام ایتمکدر * مصطلحدر لفظ اما بعدیه فصل الخطاب (*

(فصل الخطاب) ترکیبی صفتك موصوفه اضافتی قبیلندن اولمغله الخطاب الفاصل معناسنه در فی الاصل خطاب مفاعله بابندن مصدر ثانیسیدر مخاطبه معناسنه برکیمسه یه سوز سویلمکدر

کنیه غرفه وقبله وزنلرنده اب وام وابن وبنت کلمه لرینك بریله مصدر اولان اسمه دینور کما سیجیء فی قافیة الراء والنون *

و بعضا خطـاب كلام معنـاسنه مستعمل اولور بوراده كلام معناسنه در فصل فرق كبي ايرمق معنـاسنه درلكن بوراده مصدر اسم فاعل معنـاسنه اوله رق فاصل معنـاسنه در پس فصل الخطاب فقيه اولان قاضى بينه ياخود يمين ايله حق باطلدن تميز ايدوب ايرمق معناسنه و بر كيمسه اجوبهٔ مسكته ايله خصمى الزام و افحـام ايتمك معنـاسنه در و بر كيمسه كلامه حمدله وتصليه ايله شروع ايتدكدنصكره مقصوده امابعـد كلمه سيله شروع ايتمك معنـاسنه عامهٔ مؤلفينك مصطلحيدر بعدالبسملة والحمدلة والتصلية تقديرنده اولور وخطبـاى عرب ملوك وامرا محضرنده انشاد ايلدكلرى خطبده بعدالدعا ايراد ايدرلر بعـد دعائى لك تقـديرنده در بو كلمه يى ابتدا حضرت داود عليه السلام ياخود كعب بن لؤى ياخود يعرب بن قحطان تكلم ايلمشدر و بو كلمه يه فصل الخطاب اطلاق اولنـديغى كبى اقتضاب دخى دينور اقتطاع معناسندن مأخوذدر

(* سحب چكمكدر يبوب ايچمك دخى شدت ايله * هم بولت اولمش سحابه جمعى كلمشدر سحاب *)

(سحب) سبنك فتحى وحاء مهمله نك سكونيله برنسنه يى يريوزنده چكوب سوريمك معنـاسنه در وحرص وشدتله پك پك طعام يمك و پك پك صوايچمك معنـاسنه در (سحابه) صحابه وزننده مزن وحيـا كبى بولوده دينورجوهواده منجر اولديغيچون (سحاب) سبنك فتحيله سحابه نك جمعيدر ضمتينله سحب وعجـايب وزنـنده سحايب كبى

(* مقتدر قادر اودركيم صاحب قدرت اوله * خلقه مملوكى كبى مالك اولان مالك رقاب *)

(مقتدر) اقتداردن اسم فاعل بنيه سيله (قادر) قدرتدن اسم فاعل صيغسيله برنسنه يه قدرت وقوت صاحبى اولوب كوجى يتن زورآور كيمسه يه دينور (مالك الرقاب) اضافتله ناسه مملوكى كبى مالك ومتصرف وامر ونهيى بين النـاس جارى ونافذ اولان كيمسه يه دينور زيرا مالك برنسنه يه على سبيل الاستقلال ضبط ايلمكه قادر اولان كيمسه يه دينوررقاب بيون معنـاسنه ياخود كوله وجاريه معنـاسنه اولان رقبه نك جمعيـدر

(* ريق اچلق ريق ورائق دخى آچ قرننه * توكروكه ديمش بزاق آغز يارى ريق ورضاب *)

(ريق) رانك كسريله اچلق معناسنه درجوع كبى (ريق) راء مهمله نك فتحيله سيد وزنـنده هنوز طعام اكل ايتامش آچ قرننه طوران كيمسه يه دينور (رائق) جايع وزنـنده بودخى نسنه ييميوب آچ قارن اوزرينـه طوران آدمه دينور وآچ قرننه اكل اولنـان شيئه ده دينور (بزاق) زاى معجمه ايله غراب وزنـنده توكروكه دينور وزن مزبور اوزره بساق و بصاق كبى (ريق) رانك كسريله و(رضاب) غراب وزنـنده درون دهانده تكون ايدن صوكه آغز يارى دينـور

(* طوطى يبغاسو يلمك نطق وقفسده فى القفص * فى الرياض باغچه لرده قارغه در زاغ وغراب *)

(ببغا) باى موحدهٔ اولى نك فتحى وثانيه نك سكونيله برنوع يشل قوشك اسميدركه تركيده تحريفله پاپاغان فارسيده طوطى ديرلر اكثرى يشل اولور قابل تعليم ومعروف قوشدر (نطق) نونك ضمى وطانك سكونيله ومجلس وزننده منطق معـانى منفهم اولور حروف واصوات ايله سويلمك معناسنه در (فى القفص) لفظنده فى ظرفيت ايچوندر قفص فتحتينله طوطى و بلبل وقناريه وككلك امثـالى قوشلر حبس اولنان قوش محبسنه دينوركه تركيده قفس تعبير اولنور (فى الرياض)لفظنده فى ظرفيت ايچوندر رياض رانك كسريله صولق وچايرلو چنلو يرك اسمى اولان روضه نك جمعيدر باغچه لر ده ديمك اولور (زاغ) جثه سى كوچك و بوزمترق برنوع قارغه در (غراب) غينك ضميله مطلقا قارغه قوشنه دينور

(* منشئ النظم اولكه انشاد ايليه موزون كلام * كراونتسه لوسهى تعيب اولنمز لايعـاب *)

(منشئ النظم) اضافتـله كلام موزون وشعرى انشاد وانشا يعنى كلام منظومى كنديلكندن وضع و پيـدا ايدن كيمسه يه دينور (لوسهى) تركيبنده لوكلهسى شرطيه در يعنى برجملهنك مضموننك حصولنى جملهٔ اخرانك مضموننك حصولنه ربط وتعليق ايچوندركه فارسيده وتركيده كر واكر لفظاريله تعبير اولنور (سهى) سهودن ماضى مفرد غائبدر سهو بركيمسه نك قلبى بشقه شئ ملاحظه سنده اولمغله برخصوصى غفلت ايدوب اونتمق معناسنه در لوسهى اكر اونتسيدى ديمك اولور (لايعـاب) فعل مضارع نفى استقبالدر تعييب وتعبير اولنمز يعنى لوم اولنوب قنانمز ديمكدر

*) حق بزه كافيكه تحقيقا كوزل مرجع اودر * حسبنا الله تعـالى انه نعم المآب (*

مصراع اول ثانينك تفسيريدر (حسبنا الله) حق تعالى بزه كافيدر ديمكدر چونكه حسبنـاده حسب فى الاصل مصدردر فعل معناسنى متضمندر محسبلنا معناسنه كه كاف انا من غيره ديمكدر وحسبنا الله اعتمدنا على الله معناسندن كنايه در (انه) تحقيق الله تعـالى ديمكدر زيرا ان حروف مشبهه بالفعلدن تحقيقه موضوعدر ضمير منصوب انكه سنك اسمى اولهرق الله تعالىيه راجعدر (نعم المآب) جملهسى ان نك خبريدر نعم نونك كسرى وعينك سكونيله افعـال مدحدندر نه خوش ونه كوزل معناسنه مآب مرجع معنـاسنه با قافيه سنك ايكنجى قطعه سـنك بيت همايونى شرحنـده ڪچدى

*) دورابواب ايليوب اولمه جهانده دربدر * دركه بارى طورركن غيره ايتمه انتساب (*

(دورابواب) اضافتله جرارلر كبى قپوقپوكزوب طولشمق معنـاسنه در (دربدر) داللرك فتحى ورالرك سكونى وايكى در بيننده باء موحدهٔ مفتوحه ايله فارسـيدر قپو بقپو وقپودن قپويه ديمكدر زيرا درلفظنك قپومعناسنه اولديغى قافيهٔ بانك قطعهٔ ثانيهسنك آخرنده بيان اولندى فارسيده باء مفتوحه عربيده باء جارهٔ مكسوره معنالرينه كلور ودربدر لفظى بطريق الكنايه خور وحقير وذليل معناسنه ده استعمال اولنور بومقـامده بومعنانك اراده سى ظاهردر (دركه) دركاه مخففى اولهرق فارسيدر الله تعـالينك بابمعنو يسى درمجـازا اكابرك قپوسى اشكينه ده اطلاق اولنور يعنى جلب منـافع ودفع مضار خصوصنـده جنس مخلوقه تكاپو ورضـالرينى جستجوايله اراقهٔ آب رو وذلى وحقـارتى نفسكه طبيعت وخوى ايتمه بلكه نفع وضر قبضهٔ قدرتنده مسخر اولان خالق القوى والقدر حضرتلرينك دركاهنه التجـا ايله ديمكدر

) قد اتينـاك بنظم مرغوب (

(قداتيناك) تركيبنده قد حرف تحقيقدر داخل اولديغى فعلك مضموننك ثابت ومحقق اولديغنه دلالت ايدر (اتينا) اتياندن ماضى متكلم مع الغيردر كاف خطاب فعلك مفعوليدر (بنظم) ده باء جاره تعديه ايچوندر نظم كلام منظوم معناسنه در (مرغوب) كنديسنه ميل ورغبت اولنمش شئ معناسنه نظمك صفتيدر يعنى تحقيق بزسكا نزد اهل عرفانده معتبر ومقبول نظم دلپسند كتوردك ديمكدر

*) حجل ككلك آديدر هم يعقوب * بال اريسى بكى اولمش يعسوب (*

(حجل) حانك وجيمك فتحهلريله ككلك قوشنك ارككنه دينور ديشيسنه هايله حجله دينور (يعقوب) كذلك حجل كبى اركك ككلكه دينور لكن ككلكك اسمى اولان يعقوب عربى اولمغله منصرفدر اعلام رجالدن اولان يعقوب عجمه اولمغله غيرمنصرفدر (يعسوب) يعقوب وزننـده امير النحل معناسنه كه تركيده بال اريسى بكى وارى بكى تعبير اولنور

*) ريح يل اسمه سنه دينلدى هبوب * هم شماله اسنى قارشو جنوب (*

بو قطعه دخى قطعهٔ مشرعيه كبى بحر رمل مثمن الاجزادندر وعروض وضربلرى محذوفدر يعنى هر مصراعى فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن وزننده اولور *

(ريح) رانك كسريله هواى متحركدن عبارتدر فارسيده باد وتركيده يل ديرلر جمعى رياح كلور (هبوب) قعود وزننده هب وهبيب كبى روزكارك تموجيكه يل اسمك دينور اما صبور وزننده هبوب شدتله اسوب توز وطپراق صاوران يله دينور (جنوب) صبور وزننده قطب جنوبى سمتندن شماله قارشو اسن يله دينور قبله يلى ولدوس دينور

*) وعدى نقد ايتمه در انجاز اما * دى يلان وعده يه وعد عرقوب (*

(انجاز) همزه نك كسريله وعدى نقد ايتمه يعنى وعده وفا ايتمه وسوزينه طورمه در (وعد) عده وموعده كبى بر كمسه يه برنسنه يى ايده جكنى وايشليه جكنى قولله خبر ويرمك كه سوز ويرمك تعبير اولنور (وعد عرقوب) اضافتله عرقوبك وعدى ديمكدر عرقوب عينك وقافك ضمه لريله ارض يمامه ده عمالقه قومندن عرقوب بن صخر ياخود عرقوب بن معبددر عصرنده كذب ودروغله نامدار وخلف وعد ايله شهرتشار برمرد نابكار ايدى (منقولدركه بركون كندى برادرى كلوب عرقوبدن برمقدار خرما طلب ايلدكده مرقوم على الرأس والعين ديه رك نخلستاننه اشارت ايدوب اشبو خرما اغاجلرم چچكلندكده ويره يم ديو وعد واطماع ايلدى وقت موعود كلدكده قورق اولسنه تعليق وقورق اولدقده بسر اولوب يعنى قزارمسنه تعليق وقزاردقده رطب اولمسنه ورطب اولدقده كماله رسيده اولوب تمر اولمسنه احاله وتعليق ايلدى وقتا كه تمر اولدقده كيجه ايله مخفيجه دوشروب در انبار ايدوب برادرينه دانه سنى كوسترمدى بو كونه كذب وخلف وعدلرى سبيله السنهٔ انامده ضرب مثل اولوب خلف ويلان اولان وعده وعد عرقوب وجمعنده مواعيد عرقوب وعرقوبيه دينور

عرقوب رجل من يهود خيبر كان كذوبا يعد ولا يفى قال حمزة الاصفهانى هو رجل من اهل يثرب يضرب به المثل فى الخلف فيقول اخلف من عرقوب وقيل من العمالقة من شرح شقيق نامه *

*) يبه راجل دخى بارده رجل * هرنيه اولور ايسه بنمه ركوب (*

(راجل) كامل وزننده ورجيل سبيل وزننده پياده كمسه يه دينوركه بندى اولميوب يبه اولان كشيدر (رجل) رانك فتحى وجيمك ضمى وبعضا تخفيف ايچون جيمك سكونيله نوع انساندن حد بلوغه وارمش اركك دينوركه فارسيده مردم وتركيده اركشى تعبير اولنور جمعى رجال وجمع الجمعى رجالات كلور (ركوب) قعود وزننده آت ودوه وقاتر وحمار مثللو حيوانلره وتختروان ومحفه وعربه مثللولره وانسان ارقه سنه وسفينه كبى شيلره بنمك وسوار اولمق معناسنه اطلاق اولنور

*) چيقيجى خارج وداخل كيريجى * چيقمه هم كيرمه خروج ايله وقوب (*

(خارج) برمكاندن طشره چيقمه معناسنه اولان خروجدن اسم فاعلدر حجره ودار وبلده مثللو امكنه دن چيقيجى نسنه يه دينور (داخل) خارج وزننده ونقيضيدر كه طشره دن برمحله كيريجى شيئه دينور (خروج) بروزكبى برمحلدن طشره چيقمق معناسنه در (وقوب) دخول وزننده مصدردر برنسنه برمحله كيرمك وبرشى غائب ونابديد اولمق معنالرينه در

*) راعب افسونجى ايمش رعب افسون * رعب قورقو دخى قورقاق رعبوب (*

(راعب) كاهن كبى رعاب شداد وزننده رعبدن اسم فاعلدر رقيه جى وافسونجى وشعبده كار وسيميا كر كيمسه يه دينوركه كوز بايجى وكوز باغجى تعبير اولنور (رعب) رانك فتحى وعينك سكونيله سحر وشعبده وسيميا يه دائر رقيه وافسونه اطلاق اولنوركه ناظرك كوزينى طولديروب قلبنى مرعوب ايدر (رعب) رانك ضمى وعينك سكونيله وضمتيله ده لغتدر قورقو يه دينوركه انسانك قلبنه عارض اولان خوف وفزعدر بوصورتده رعب اسمدر وباب ثالثدن مصدر لازم ومتعدى اوله رق قورقمق وقورقتمق معنالرينه ده رعب اطلاق اولنور (رعبوب) رانك وبانك ضمى وعينك سكونيله ورعيب رانك كسريله ضعيف وجبانتى غالب قورقاق كيمسه يه دينور

*) قشر جوز اولمش ایسه قوز قبوغی * لب ایچدرکه کلور جمعی لبوب (*

(قشر جوز) اضافتله قوز قبوغی دیمکدر زیرا جوز جیمک فتحی وواوك سکونیله ترکیده ده جوز وقوز دیدکلری میوه نك اسمیدر قشر قافك کسری وشینك سکونیله جوز بادم وفندق وفستق مقوله سی نسنه لرك پوشیده سنه دینورکه قبوق تعبیر اولنور (لب) لامك ضمی وبانك تشدیدیله جوز ولوز وکستانه مثللو ایچلی نسنه لرك ایچنه واوزینه دینور وهرشیئك خالصنه دینور وعقل وهوشه اطلاق اولنور (لبوب) لامك ضمیله لب مز بورك جمعیدر وابك جمعی الباب کلور اصحاب وزننده وهمزه نك فتحی ولامك ضمیله الب کلور

*) کوزل ایشه دیدیلر حسن عمل * صانمه کیم خوب کاهك ادی حوب (*

(حسن عمل) صفتك موصوفه اضافتی طریقیله کوزل ایشه دینور العمل الحسن معناسنه چونکه حسن حانك ضمیله کوزللکه دینور جمال کبی وکوزل اولمق معناسنه کلور ذوجمال کبی لکن بوراده فتحتینله حسن معناسنه در جمیل کبی (عمل) فتحتینله فعل مرادفیدر یاخود قصد ایله اولان فعله وایشه دینور فعلدن اخصدر (خوب) خاء معجمه نك ضمیله فارسیدر کوزل معناسنه (حوب) حاء مهمله نك ضمیله اثم وو بال وجناح کبی کناه معناسنه در حانك فتحیله حوب وحاب وحابه دخی حوب کبی اثم وکناه معناسنه در

*) لعب اویون جمعی لعب کلدی انك * هم مشقت دیمه در لغب ولغوب (*

(لعب) لامك ضمی وعین مهمله نك سکونیله اویوندر اضحوکه وزننده العوبه کبی (لعب) لامك وعینك ضمه لریله لعبك جمعیدر (لغب) لامك فتحی وعین معجمه نك سکونیله (لغوب) قعود وزننده وقبول وزننده یوریلوب زحمت ومشقت چکمکه دیرلر

*) برطمعکار ایدی اشعب مشهور * اولدی اجناس قبائلده شعوب (*

(اشعب) احمر وزننده شدت حرص وطمعله معروف برشخص طمعکارك اسمیدرکه مبالغه طمع ایله مشهور اولدیغندن عرب ضرب مثل ایدوب * اطمع من اشعب * دخی لا تکن اشعب فتتعب * دیرلر مرحومك جمله طمعندندرکه بعض جیرانك مطبخندن دخان چقدیغنی کوردکده بلکه بزه لحم مطبوخ کلور خلیاسیله ثرید یاپمق ایچون قرو اتمکلرینی قصعه یه طوغرایوب مهیا ایدردی وبر جنازه اردنده ایکی کیمسه سرا صحبت ایتسه لر غالبا بو میت ماندن بکا برمقدار شی وصیت ایتمك کرك انی سویلشورلر دیردی وبلده سنده برولیمه سوری اولسه شاید غلط ایدوب عروسی بزم خانه یه کتوررلر وسوسه سیله خانه سنی سیلوب سپوروب تنظیم ایدردی (شعوب) شهود وزننده شینك فتحی وعینك سکونیله شعبك جمعیدر شعب اصل واحده منتسب اولان جمع عظیمه اطلاق اولنورکه ابو القبائل اوله جقدر تفصیلی سوره حجراتده * وجعلناکم شعوبا وقبائل * نظم جلیلنك تفسیرنده در

*) عفو آثام ایدیجی حق انجق * انما الله عفو لذنوب (*

مصراع اول ثانینك تفسیریدر (انما) انجق معناسنه طرق قصردن اولدیغی الف قافیه سنك آخر قطعه سنده کچدی (عفو) عفو ایدیجی معناسنه قطعه شرعیه ده کچدی (ذنوب) شعوب وزننده اثم وکناه معناسنه اولان ذنب لفظنك جمعیدر اسم جلال مبتدا عفو خبری لذنوب خبرك مفعول به صریحیدر

*) فعلاتن فعلات * ویرمم غیره کتابم محبوب (*

یعنی بوقطعه بحر رمل مسدس الاجزادندر لکن صدر وابتدالر وحشولر مخبون وعروض وضربلری مخبون ومقصوردر

) بانت البناء فتأتأت اللغات (

(بانت) ماضی مؤنث غائبه‌در انقطعت معناسنه در مصدری بین کلور عین وزننده و بینونت کلور کینونت وزننده و بیون کلور دخول وزننده (البناء) فعلك فاعلیدر (فتأتأت) کلمه سنده فا تعقیب ایچوندر که مابعدی بلامهلة ولاتراخ ماقبلندنصکره واقع اولور تأتأت ماضی متکلم وحده در (اللغات) لغتك جمعی اوله رق فعلك مفعولیدر یعنی حرف باء اوزره ترتیب اولنان قطعه‌لر منقطع ومنفصل اولوب بتدی پس عقیبنده بن حرف تاء قافیه سنده اولان لغتلری تکلمه شروع ایتدم دیمکدر تأتأه حرف تایی تکلم ایتمه‌در

*) جمله بی کلفت کلنلر سانحات * هم تعاقبله کلنلر واردات (*

(سانحات) سانحه نك جمعیدر سانحه بر کیمسه نك خاطرینه بلا فکر وزویه تکلفسزجه یعنی بالبداهة سنوح وظهور ایدن خاطرهٔ دقیقه وفقرهٔ لطیفه یه دینور (واردات) اجتماعدن ومعانیدن بری بری عقیبنده کلن شیلره دینور

*) سوز حدیث وهم کلام انبیا * هب روایت ایدیجیلردر رواة (*

(حدیث) جدید وزننده ومرادفیدر ودخی خبر و پیام معناسنه‌در که سمع انسانه واصل اولان هر کلامه اطلاق اولنور وعلی الخصوص انبیاء کرام علیهم السلام حضراتنك لسان کوهرفشان معجز بیانلرندن صادر اولان کلام بلیغ النظامه دینور جمعی غیرقیاس اوزره احادیث کلور (رواة) ناقصدن اسم فاعلك جمعنده مطرد اولدیغی اوزره راوی لفظنك جمعیدر راوی روایتدن اسم فاعلدر که بر کیمسه نك کلامنی حمل وحفظ ایدوب شخص آخره بطریق الحکایه نقل و بیان ایدن کیمسه یه دینور ناقل الحدیث کبی

*) سبق کچمك کچدیکیچون جنلری * وصف رب اوزره ملکلر سابقات (*

(سبق) سبنك فتحی وبانك سکونیله بر کیمسه یی تخطی وتجاوز ایدوب ایلرو سنه کچمك معناسنه در فارسیده کذشتن دینلور (سابقات) استماع وحی‌ده طائفهٔ جنی سبق وتقدم ایدن ملائکهٔ کرام علیهم السلامه دینور یاخود طوائف ملائکه کرامدن نزع ارواحه موکل اولوب ارواح مؤمنینی ایله جنته وارواح کفاری ایله جحیمه سبق وامر ثوابی وعقابی تدبیر ایدن ملائکه‌در

*) طاعت ایدیجیلره ارکك دیشی * حق بیوردی قانتین وقانتات (*

(قانتین) طاعت وعبادت معناسنه اولان قنوتدن اسم فاعلك جمع مذکریدر طایعین کبی رجالدن طاعت ایدیجی کیمسه‌لر دیمکدر (قانتات) جمع مؤنثدر طاعت ایدیجی عورتلر دیمکدر قنوتك معانی سائره‌سی قطعهٔ آتیه‌ده قولی ایدن قطعه‌ده کلور

*) فحمه معناسی صباح اویقوسیدر * ابتدای نوم راحتله سبات (*

(فحمه) فانك فتحی وحانك ثبیدیله صباح وقتنده اویونان اویقویه دینور وای وقت کان اولقه اوزرینه نومه دینور (سبات) فرات وزننده سنه کبی ابتدای نومه دینور یاخود مطلقا استراحت بدنی موجب اولان نومه دینور

*) اب بابا ام انا اوغلانلر بنین * بنت قزدر هم انار امهات (*

(اب) والد کبی بابایه دینور فارسیده پدردر اب لفظنك اصلی حرکاتله ابودر واو حذف اولنمشدر جمعی آباء وابون کلور (واب) لفظی صاحب معناسنده استعمال اولنور ابو الخیر وابو البرکات وابو ذهب مثللو کنیه‌لرده اولدیغی کبی (ام) والده کبی انایه دینور فارسیده مادردر اوهر نسنه نك اصلنه وعمادنه دینور ام الکتاب وام القری کبی (بنین) و بنون ابن لفظنك جمعیدر اسباب وزننده

بناء كبي ابن ولدذ كوره دينور فارسيده پور و پسر دينور تركيده اوغل ديرلر وبو ابن لفظنك اصلى فتحتيله بنودر ياخود بنى در واو ياخود ياء حذف اولنمشدر (و بر نسنه يه ملازمتى و بر امره كثرت خدمتى ومداومتى اولان كيمسه يه بالاضافه ابن اطلاق اولنور ابن الحرب وابن السبيل كبي (بنت) ابنه كبي قيز ديمكدر جمعى بنات كلور فارسيده دختر ديرلر (امهات) همزه نك ضمى وميم مشدده نك فتحيله ام لفظنك جمعيدر امات كبي على قول امهات ذوى العقوله امات بهائمه مخصوصدر

*) زرع اكمك نبت بتمكدر دخى * نجم اولمشدر چمن اولمقدر نبات (*

(زرع) فرع وزننده تارلايه تخم صاچمق معناسنه دركه اكين اكمك تعبير اولنور همزه نك كسريله ازدراع كبي واكلمش اكينه مزروع معناسنه سفينه وزننده زريعه دينور (نبت) سبت وزننده اوت بتمك معناسنه در ونبت نبات معناسنه اسم جنسده اولور يره بتن هر نسنه يه دينور (نجم) رجم وزننده چنه وساقى اولميوب قاون وقاربوز وخيار كوكنى كبي يره يايلوب منبسط اولان نباته دينور و يلدزه دينور نته كيم قطعهٔ سماويه ده كچدى (نبات) نوات وزننده اسم جنسدر يره بتن هر نسنه يه اطلاق اولنور بعده ساقى اولميانده بلكه حيوانات مأكولى اولانده اولمغه عرف اولمشدر فارسيده كياه ديرلر

*) يم وطم اولدى دكز قمقام هم * سبح يوزمكدر كيلر سابحات (*

(يم) يانك فتحى وميمك تشديديله دكزه دينور بحر كبي فارسيده دريا ديرلر (طم) طانك كسرى وميمك تشديديله يم كبي دريايه دينور (قمقام) قافك فتحيله صمصام وزننده طم كبي دريايه دينور على قول درين وانكين يرينه دينور (سبح) مدح وزننده وسباحت كتابت وزننده صوا اوزرنده يوزمك معناسنه در فارسيده شناور بدن ديرلر (سابحات) سابحه نك جمعيدر سابحه سفينه يه اطلاق اولنور سابحات سفاين معناسنه كه كيلردر

*) صاتمق آلمق در شرا اضداددن * ديندى قطعى صاتمقده بيع بتات (*

(شراء) شينك كسرى والفك مدى وقصريله برنسنه يى صاتوب آلمق معناسنه و برمتاعى صاتمق معناسنه اولمغله ضدا اولور زيرا برشيئه مالك اولمق وملكندن اخراج ايتمك معنيين متقابلين در معنيين مزبورينده اشتراء لفظيده شرا كبيدر (بيع بتات) برمتاعى قطعى صاتمغه دينوركه بايع ايله مشترى بيننده مواضعه ياخود مخيرلك اولميه زيرا بيع بانك فتحى ويانك سكونيله صاتمق معناسنه در (بتات) ثبات وزننده قطع معناسنه مصدردر بت وبته كبي بعضا اسم فاعل معناسنه اولوركه قاطع ديمكدر و بعضا مفعول معناسنه اولور بوراده ايكى معنايه ده حمل جائزدر

*) اول كوزل خويله پسنديده شيم * كن بحسن الخلق ممدوح الصفات (*

مصراع اول ثانينك تفسيريدر (كن) فعل ناقص اولان كان فعلندن امر مخاطبدر اسمى تحتنده مستتر انت ضميريدر (بحسن الخلق) تركيبنده باء ملابسه ياخود سببيه دركنك خبرى اولان ممدوحه متعلقدر اضافت صفتك موصوفه اضافتى قبيلندندر بالخلق الحسن معناسنه (خلق) خانك ضمى ولامك سكونيله (وخلق) ضمتيله خوى معناسنه دركه طبع وغريزه وسجيه وخليقه وديدن وشنشنه وعريكه دخى دينور فارسيده نهاد وسرشت ومنش ديرلر (ممدوح الصفات) تركيب اضافيسنده ممدوح كنك خبر منصوبيدر مدح وتحسين اولنمش معناسنه (صفات) صفتك جمعيدر صفت بر كيمسه نك ذاتيله قائم اولان معنايه اطلاق اولنور علم وحلم وحيا وتواضع كبي (پسنديده) فارسيدر تحسين اولنمش شئ معناسنه (شيم) شينك كسريله خوى معناسنه اولان شيمه نك جمعيدر

*) آدم اول سنده چالش اوکرنمکه * چونکه تعلیم الهیدر لغات (*

(ناظم نحریر بو بیت دلپذیر ایله (وعلم آدم الاسماء کلها) نص جلیلنك مفهوم جزیلنه ایما ونوع بنی آدمك تعلیم وتعلمنه اشد احتیاج ایله محتاج اولدیغی علم لغتك فضل ومزیه سنه تنبیه ورفعت شانی انبا ایدر)

) فی میادین المغازی احضر واکل الجهات (

(فی) ظرفیت ایچوندر (میادین) میدانك جمعیدر میدان سلمان وزننده صحرای واسعه معناسنه درکه وسعتلوجه عرصه یه دینور (مغازی) مغزی کلمه سنك جمعیدر اعدا ایله جنك وقتال ایده جك محللر مراددر (احضروا) ضاد معجمه ایله غیبت مقابلی اولان حضوردن امر حاضر جمع مذکر مخاطبدر یاخود صاد مهمله ایله برنسنه نك اطرافنی احاطه واستیعاب معناسنه اولان حصردن جمع مخاطبدر (کل الجهات) اضافتله اطراف وجوانبك جمیعسنی دیمکدر زیرا کل کلمه سی الفاظ عمومدندر جمیع اجزانك شمول واستغراقنه دلالت ایدر (جهات) جیمك کسریله سمت وطرف معناسنه اولان جهتك جمعیدر بو عنوانده براعت استهلال واردر زیرا بو قطعه ده امر غزاده الزم اولان بعض نسنه لرك لغتی ذکر اولنور

*) اتلودر فارس فرس جبهه جماله خیل آت * هر کلیجیدر یقین یعنی قریب کل آت (*

(فارس) آتلویه دینور راکب الفرس معناسنه که آت نوعنه بنن کیمسه اوله جقدر وعلی العموم آت وقاطر وحمار مقوله سی بتون طرنقلی حیوانلره راکب اولانه ده اطلاق اولنور (فرس) فتحتنله آت نوعنه دینور ارککنه وقسراغنه شاملدر بعض عرب قسراغه فرسه دیرلر ها ایله جمعی افراس وفروس کلور (جبهه) جیمك فتحی وبانك سکونیله فرس کبی آت نوعنه دینور (جماله) جیمك ضمیله آت سوریسندن بر بلوکه اطلاق اولنور (خیل) لیل وزننده آت سوریسنه دینور جماعت افراس معناسنه اسم جمعدر لفظندن مفردی یوقدر وخیل اتلو عسکره ده دینور ومنه قولهم جاءت الخیل کالسیل فارسیده آته اسب ویکران دیرلر (قریب کل آت) هر کلیجی نسنه یقیندر معناسنه اولان کل آت قریب قضیهٔ مشهوره سنك خبرینی مبتداسی اوزرینه تقدیم ایله سبکنی تغییردر بو تقدیم عند النحاة جائز دکل ایسه ده ناظمك مقصودی ترکیبدن قطع نظر مفردات معناسنی بیاندر وضرورت وزن وقافیه ایچون منظومه لرده بونك امثالی کثیر ورایکاندر کل کلمه سی مدخوللنك افرادنك عمومیچوندر (آت) اتیاندن اسم فاعلدر کلیجی معناسنه فارسیده آینده دیرلر اصلی فاعل وزننده آتی در قاض کبی اعلال اولندی (قریب) حبیب وزننده بعید مقابلیدر که ترکیده یقین تعبیر اولنور فارسیده نزدیك دیرلر نته کیم یاقافیه سنده کلور

*) آت شتاب ایله قوشارکن خشله مق ضبح اولدی چون * دشمنه صالیجی اتلاری غزانك عادیات (*

(ضبح) مدح وزننده (وضباح) غراب وزننده مصدرلردر آت قسمی سرعتله سکردوب قوشارکن نفسنده حاصل اولان صوتدرکه اومقوله صو تلره ترکیده هارلتی وخشله مق تعبیر اولنور (شتاب) کتاب وزننده فارسیدر سرعت معناسنه (عادیات) سکرتمك وقوشمق معناسنه اولان عدودن اسم فاعل جمع مؤنثدر عموما سکردیجی حیوانانه وصف اولور لکن (والعادیات سورهٔ جلیله سنده غزاة موحدینك اعداء دین اوزرینه حمله وهجوم ایله سکردوب صالدیران آتلری مراد اولدیغیچون ناظم نحریر تخصیصله تفسیره اشارت بیوردی

*) هم مغیرات اتلری غارتکران دشمنك * زیرنعلندن قفلجملر صاچنلر موریات (*

(مغیرات) نهب اموال یاخود قتل نفوس یاخود سبی واسترقاق قصدیله جانب اعدایه بغتة

دخول وفجأة وصولى ايله باصقون ايتمك معناسنه اولان اغاره دن اسم فاعل جمع مؤنثدر سرعت وشتابله كيدوب بغتة اعدايى باصمق معناسنه اولان اغاره حقيقتده اهل خيول اولان فارسلرك فعلى ايسه ده فعل مزبورك حصولنده آتلرعمده اولمغله اسناد مجازى طريقيله غزاتك فرسلرينه اسناد اولندى فافهم غارتكران (اغاره ايديجى) كيمسه لر ديمكدر زيرا غارت اغاره دن اسم مصدردر طاعت اطاعتدن اسم مصدر اولديغى كبى (كر) لفظى كاف فارسيه ايله ادات اسم فاعلدر الف ايله نون فارسيده ادات جمعدر (موريات) چاقمق طاشى مقوله سندن آتش چقارتمق معناسنه اولان ايرادن اسم فاعل جمع مؤنثدر غزاة موحدينك فرسلرى سير سريع ايله كيدركن نعلرينك آلتندن شراره وقغلجم چقردقلرندن موريات اطلاق اولندى (زير) فارسيده تحت معناسنه در

*) صوى اولنلردر جياد واوچ اياغن تام باصوب * براياغك طرنغى اوزره طورانلر صافنات (*
(جياد) جيمك كسريله اشكى كوزل وسكرتمسى اعلا صوى آت معناسنه اولان جوادك جمعيدر (صافنات) اوچ اياغى تمام باصوب براياغنك طرنغى ديكيجى آت معناسنه اولان صافنك جمعيدر مصدرى قعود وزننده صفوندر بوخصلت ات قسمنده خصال ممدوحه دندر اكثريا عراب خلص وخيل تعبير اولنان صوى آتلرده اولور عامهٔ نسخ نخبه ده بومقامده صوى اولنلردر جياد واوچ اياغن قالديروب براياغك طرنغى اوزره دوننلر صافنات واقع اولمشدر لكن عامهٔ كتب لغته وسورهٔ صاد ده * اذ عرض عليه بالعشى الصافنات الجياد * آيت جليله سنك تفسيرنده اقوال مفسرينه مخالفتدن بشقه ظاهرا منفهم اولان معنى محال قبيلندن اولمغله بيت مزبورده محو واثبات واقع اولدى

*) اركك آت اولدى حصان وحجر ورمكه قصراغى * مهر طايدر آتلرك يوكركلر يدر سابحات (*
(حصان) كتاب وزننده اركك آته دينوركه ايغر اوله جقدر ياخود صوى اولمغله هر قصراغه چكلميوب جنس قصراقلره چكيلن ايغر آته دينور (حجر) حانك كسرى وجيمك سكونيله دول ايچون اتخاذ اولنان قصراغه دينور (رمكه) فتحاتله بودخى دول ايچون اتخاذ اولنان قصراق آته وباركيره دينور (مهر) ميمك ضمى وهانك سكونيله آت قسمنك ولدينه دينوركه طاى تعبير اولنور مؤنثنده مهره دينور (سابحات) سابحه نك جمعى اوله رق سريع السير يوكرك آتلره دينور ودرياده سبح ايدوب يوزن سفينه لره اطلاق اولنور ويوكرك آتلره سوابح دخى دينور

*) قالقكز اعدايه مزراغيله سزاى آتلولر * ايها الفرسان قوموا للاعادى بالقنات (*
مصراع اول ثانينك تفسير وترجمه سيدر (ايها الفرسان) تركيبنده اى اسم مفرد مبهم وبحسب الظاهر منادادر چونكه معرف باللام ايله موصوف اولان اى كلمه سندن حرف نداءك حذفى جائزدر ها حرف تنبيهدر (فرسان) آتلو وبنجى معناسنه اولان فارسك جمعيدر فوارس كبى (قوموا) قيامدن امر حاضر جمع مذكر مخاطبدر قالقك ديمكدر (للاعادى) لفظنده لام تعليل ايچوندر اعادى همزه نك فتحيله دشمن معناسنه اولان عدوك جمعى اولان اعدانك جمعيدر پس اعادى جمع الجمعدر وعبارده تقدير مضاف ايله قوموا المحاربة الاعادى ديمكدر (بالقناة) لفظنده با مصاحبت ايچوندر قناة قافك فتحيله مزراغه دينور رمح كبى جمعى قنوات كلور فتحاتله وتانك حذفيله قنا كلور حصا ومها كبى

*) تنكدر بو وادىٔ نارفته ده آت اوينامز * كيم ديدى وهبى قوشوبده كنديكى ميدانه آت (*
(تنك) جنك وزننده فارسيدر طار بيره دينور مكان ضيق معناسنه (وادى) طاغلر وتپه لر اراسنده اولان طاره جق يرلره دينوركه دره تعبير اولنور (نارفته) لفظنده نا فارسيده ادات

صنايع بديعيه به ادبى عارسه سى اولان كيمسه يه بو بيتده اولان جناس تام ومراعات نظير ومحسنات سائره خفى دكلدر *

نفیدر (رفته) هفته وزننده • فارسیده • کیتمك معناسنه اولان رفتندن اسم مفعولدر وادیٔ
نارفته طریقت غیرمسلوکه کبی ایشلك وجاده • اولمیان وادی وطریق معناسنه‌در (ناظم نادره
کوی اسلوب بدیع اوزره اولان نظم معجز اداسنی صعب المنال اولوب سائر اهل نظمك اسب
فکرلرینه رخصت جولان ویرلمیان منهاج اوزره اولدیغنی نفسنده • صعب المسلك اولوب آت
اویغیان وادیٔ نارفته‌یه تشبیه ایله استعارهٔ مکنیه وتنك وطارلیغی نسبتله استعارهٔ تخییلیه
اعتبار وتحدیث نعمتی متضمن فخریه ایله منظومهٔ مرغوبه‌سنه حث وترغیب طریقنی اختیار
ایلدی فلله دره

) ماجواب الحمق غیر سکوت (

(ما) لیس کلمه‌سنه مشابه اولان مادر (جواب) صواب وزننده • سائلك صوردیغی شیٔ مقابلنده
ایراد اولنان کلام معناسنه مرفوع اوله‌رق ما کلمه‌سنك اسمیدر (حمق) حانك فتحی ومیمك
کسریله خشن وزننده • صفتدر خفیف العقل احمق واوغوز کیمسه معناسنه جوابك مضاف
الیهیدر (غیر) خیر وزننده • الا معناسنه استثنا ایچوندر ما کلمه‌سنك خبری اولمق اوزره منصوبدر
(سکوت) قعود وزننده • خاموش اولمق معناسنه‌درکه ترك کلامدن عبارتدر ترکیده • صوصمق
تعبیر اولنور (حاصل معنی احمق اولان کیمسه‌نك سؤالنه سکوتدن ماعدا جواب باصواب
یوقدر زیرا احمقك یا سؤالی بیهوده‌در یاخود قابل فهم اولمدیغندن جوابنه تصدی بیهوده‌در

*) بالغك آدی سمك همدخی حوت * کوتوریجیسی زمینی بهموت (*

(سمك) فتحتینله بالقدر جمعی کسر سین ایله سماك کلور (حوت) قوت وزننده بودخی بالغك
اسمیدر جمعی حیتان واحوات کلور (بهموت) باء موحده‌نك فتحی وهانك سکونی ومیمك ضمیله
دنیایی کوتورن بالغك اسمیدر و باء موحده بدلنه یاء مثناة تحتیه ایله یهموت ووزن مزبور اوزره
بلهوت حامل ارض اولان بالغك اسمیدر (وهب بن منبه حضرتلرندن روایت اولنان اثرك
اجمالی بودرکه حق جل وعلا حضرتلری یرلری خلق ایتدکده • متقرر اولمیوب سفینه کبی
حرکت ایدردی پس برعظیم الجثه ملك خلق ایدوب امر ایلدیکه یرك التنه کیروب اوموزلری
اوزرینه الوب یری طوته ملك مزبور دخی مأمور اولدیغی اوزره ایدوب برالینی مشرقدن برالینی
مغربدن چیقاروب یری اطرافندن طوتدی لکن ایاقلری قرار ایده • جك محل اولمامغله الله تعالی
یاقوت احمردن برصخرهٔ عظیمه خلق ایدوب اول صخره‌یی ملك مزبورك قدمینی تحتنه وضع
بیوردقده • صخرهٔ مزبوره‌نك دخی جای قراری اولمامغله جناب باری برعظیم الجثه اوکوز خلق
ایلدی وامر حق ایله اول ثور عظیم یاقوت احمردن اولان صخرهٔ عظیمه‌یی ارقه‌سی اوزره الدی
اول اوکوزك اسمی کیوثادر اوکوزك دخی پایلری جایکیر قرار اولمغله جناب خالق الضب والنون
برعظیم الوجود بالق خلق ایلدی کمال مرتبه بیوکلکندن وکوزلرینك شعله ولمعانندن کیمسه
نظر ایتمکه قادر اوله‌مزحتی روایتده وارد اولدیکه دنیاده اولان دکزلر حوت مزبورك بورننك
بردلیکنه وضع اولنسه برصحراء عظیمه‌ده اولان دانهٔ خردل قدر انجق اولوردی الله تعالی اول بالغه
اوکوزك ایاقلری التنده طوردیو امر ایلدی اول حوتك اسمی بهموتدر واول حوته قرارگاه
اولمغیچون بر بحر اعظم خلق ایلدی واول بحرك تحتنده هوا وهوا تحتنده ظلمات خلق ایلدی وبو
بونلرك تحتنده علم مخلوقات منقطع اولمغله ماوراسن قادر خلاقدن غیری کیمسه بلمز عزیزم

*) قورقه‌هم قورقودیجیدر رهبوت * رحم ایدیجی وترحم رحموت (*

(رهبوت) رانك وهانك فتحه‌لریله ملکوت وزننده • قورقمق معناسنه اولان رهبدن قورقمق معناسنه
اسمدر وناظم تحریرك بیاننه کوره رهبوت مرهب کبی اسم فاعل معناسنه‌ده کلور قورقودیجی دیمك

اولور لكن قاموسده بومعنى تصريح اولنمامشدر (رحموت) ملكوت وزنى اوزره بر كيمسه‌يى اسركمك ورقت وشفقت ايلمك معناسنه اولان رحمت ومرحمتدن مبالغه‌يى متضمن اسمدر وبورحموت لفظى رهبوت لفظنه مزدوج ومقارن اوله‌رق استعمال اولنوب منفردا استعمال اولنمز رهبوت خيرمن رحموت مثل سائرنده اولديغى كبى ان مع الفعل المجهول ايله مؤولدر ان ترهب خيرمن ان ترحم ديمكدر يعنى سنك حوصله‌ك شفقت ومرحمته متحمل اولمغله سكا احسان طغيانكه باعث اولمقدن ناشى دائما خوف وخشيت اوزره اولمق حالكه جسباندر واشبو رهبوت ورحموت وملكوت وجبروت ولاهوت وطاغوت مثللولر اهل لغاتك اكثرى عندنده مصدر معناسنى مفيد اسمدر وبعضى عندنده مصدردر وبورحموت لفظى اسم فاعل معناسنه رحم ايديجى مقامنده استعمال اولنمق قاموسدن مستبان دكلدر (ناظم نحرير رهبوت ايله رحموتى اسم فاعل معنالرنده استعمال اولنمسنى امهات سائره‌ده واقف اولمق ظن غالبدر

*) پك تواضعده خشوع ايله خضوع * طاعت وطول قيام اولدى قنوت (*

(خشوع) قعود وزننده بركيمسه كندى نفسنى ذليل والحق عدايدوب تواضع وضراعت ايلمكدن عبارتدر (خضوع) خشوع وزننده ومرادفيدر وعلى قول خضوع اعضا وجوارحله تواضع وانقياده خشوع صوت وبصرايله تذلل واستكانته مخصوصدر (قنوت) قعود وزننده طاعت وعبادت ايلمك معناسنه‌در وقيام طويل معناسنه در ودعا ايلمك معناسنه‌در صلوة وتره قنوت اطلاقى سائر نمازدن زياده دعايى مشتمل وحاوى اولديغيچون ياخود طول قيامى مشتمل اولديغيچوندر صلوة وترده اوقنان دعايه ده قنوت دينور اياك نعبدولك نصلى ونسجد كلمه‌لريله اقضى غاية الخضوع اولان عبادتى وصلاتى وسجده‌يى الله تعالى‌يه تخصيصى متضمن اولديغيچون

*) متجبر متكبر كبيدر * كبره جبوره دينور هم جبروت (*

(متجبر) تجبردن اسم فاعلدر (متكبر) متجبر وزننده ومرادفيدر بوصفتلر ايله عباددن بريسى وصفلنسه حقنده ذميمه وقدح‌در زيرا مرادكبر ونخوتدركه خودبين وخود پسند اولوب هركس عندنده لاشئ مثابه‌سنده ونفوس زائده اشخاص بى فائده حكمنده اولمغله صفات شيطانيه‌نك اخبث واقبحيله موصوف ديمكدر اما واجب تعالى حضرتلرينك جبروت وكبرياسى حوصلهٔ عقلدن بيرون اولمغله همان جبار ومتكبر اولديغى وعظمت وكبريا ذات جليلنه مختص اولديغى اعتقاد ايتمك واجبدر (جبوره) جيمك وباء مشدده‌نك ضمه‌لريله وجيمك فتحى وباء مشدده‌نك ضميله (جبروت) ملكوت وزننده وجيمك ضمى وبانك فتحيله مبالغه‌يى متضمن مصدرلردر كبر وعظمت وجلالت معناسنه فارسيده بزركى تركيده اولولق تعبير اولنور

*) عزت وسلطنت ومملكته * ديدى اصحاب فصاحت ملكوت (*

(ملكوت) عظموت وزننده قهر وغلبه‌ده استعمال اولنان عزت معناسنه وقدرت وسطوتده استعمال اولنان سلطنت معناسنه وبرنسنه‌يه استبداد واستقلال وجهى اوزره متصرف اوله‌رق مالك اولمق معناسنه اولان ميمك فتحى ولامك حركات ثلاثيله مملكت معناسنه اطلاق اولنور اشبو ملكوت لفظى اصحاب فصاحت اولان عرب عربالسانده بومعانئ ثلثه‌ده مستعملدر واهل تحقيق عندنده عالم ظاهره عالم شهادت وعالم خلق وعالم ملك دينور وعالم باطنه عالم غيب وعالم امر وعالم ملكوت اطلاق اولنور واشبو ملكوت وجبروت ورغبوت ورهبوت وعظموت مقوله‌سنده واو وتاء مبالغه ايچون زائده‌در پس ملكوت ملك عظيم معناسنه‌در وقس عليه

*) چاه بابلده اولان ايكى ملك * برى هاروت وبريسى ماروت (*

(هاروت وماروت) طالوت وزننده ناسى ابتلا وسحر ايله معجزه بيننى تميز حكمتيچون انزال اولنان

ایکی ملکك اسملریدر زیرا حضرت سلیمان بن داود علیهما السلامدن صکره سحره فن سحردن
ابواب غریبه استنباط ایدوب سحر ایله معجزه بیننی فرق وتمیزه مقتدر اولمیان کیمسه‌لر میانده
دعوای نبوت ایله خلق اضلاله مشغول اولمشلر ایدی الله تعالی بوایکی ملکی انزال بیوردیکه
ناسه تعلیم سحر ایتکله سحرهٔ کذابینك تمویهات باطله‌لرینه فریفته ومغبون اولمیوب حین
اقتضاده معارضه یه اقتدار وسحر وفسون تشبث اسباب ومزاولهٔ آلات سببیله نفوس
خبیثه دن استمداد وتعلیم وتعلم جریانیله مخلوقدن مستفاد معجزه ایسه بوقیود دن عاری
اوله‌رق انجق تأییدربانی وتوفیق سبحانی اولمه‌سن اعتقاد ایدوب سعادت دارین ایله برمراد
اوله‌لر (جاه) فارسیدر قیو معناسنه‌در بنرکبی (بابل) باطل وزننده ایالت عراقده بربلده
اسمیدر دجله وفرات نهرلری قربنده واقعدر سلفده ملوك کنعانیین مقری اولوب نمرود مردود
حضرت ابراهیم صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه حضرتلرینی اورادة ناره القا ایلدیکی
مرویدر (ناظم تحریر بوایکی ملك جاه بابلده‌در یعنی ارض بابلده برقیوده محبوسلردر دیدیکی
طائفهٔ یهوددن محکیه برقصهٔ مشهورهٔ کاذبه‌یه مبنیدر تفاسیرده تفصیلی محرر وتزییفی
مصرح ومقرردر

*) حقد وضغن اولدی حسودك کینی * شخص محسوده دینورمش مأنوت (*

(حقد) حانك کسری وفتحی وقافك سکونیله قلبده امساك واخفا اولنوب اجراسنه فرصت
کوزدیلن کیر لوغیظه دینور که کین دینلور جمعی احقاد وحقود کلور وکثیر الحقد اولان کیمسه‌یه
حقود دینور حسود وزننده اندن دوه کینلو واشترکین تعبیر ایدرلر (ضغن) ضادك کسری وغین
معجمه‌نك سکونیله معنای مزبورده حقد ایله مرادفدر جمعی اضغان کلور بوحقد وضغن
اکثریا غیرده اولان فضل وکمال ومال ومنال زائل ومسلوب اولمسنی تمنی ایدن حاسد بداندیشك
فعلی اولمغله حسودك کینی تعبیر اولندی (مأنوت) محسود وزننده ومرادفیدر که موهبهٔ الهیه
اولان نعمتلرینه حسد اولنمش کیمسه‌در

*) افترا ایتمه بهت وهم بهتان * نطقی حیرتله طوتلمش مبهوت (*

(بهت) بانك فتحی وهانك سکونیله وفتحتینله (بهتان) بطلان وزننده برکیمسه‌نك ایشلمدیکی
فعلی یاخود سویلمدیکی قولی اسناد ایله افك وافترا ایلمك معناسنه‌در (مبهوت) مسکوت وزننده
متحیر ومدهوش اولوب نطقه قادر اولمین کیمسه‌یه دینور

*) مصطبه اوتوره‌جق یرانده * یعنی دکانه دینورمش حانوت (*

(مصطبه) میمك کسری وطانك فتحیله تجارد کانلرنده ومیکده‌لرده وقهوه‌خانه‌لرده اوتوره‌جق پیکه
وسکی و بیوك قپولر ارالغنده اولان نشیمنه دینور میمك فتحیله مصطبه غلط مشهوردر (حانوت)
تابوت وزننده اصحاب حرفت وارباب تجارتك ساکن اولدیغی دکانه دینور
جمعی حوانیت کلور دکان دخی عربیدر

*) لات وعزی دینلن بتلرهم * اولدی شیطان دخی کاهن طاغوت (*

(طاغوت) جالوت وزننده زمان جاهلیتده عرب مشرکلرندن ثقیف قبیله سنك طاپدقلری لات
اسمیله مسما اولان صنمه وغطفان قبیله سنك پرستش ایتدکلری عزی نام صنمه دینور ومطلقا
معبود باطل اولان بتلره دینور وسرکردهٔ اهل غوایت اولان شیطان لعینه وزعمنجه غیبدن
خبر ویرن فالجی مقوله‌سی کاهن بی دینه وعراف بدآیینه وهر برضلالت شقاوت رئیسنه
واهل کتابك متعددلرینه اطلاق اولنور

*) قوت دین کوزل قوت بزه * قوت الدین لنا نعم القوت (*

مصراع اول ثانینك تفسیریدر (قوت) ضعف مقابلیدر دین اسلام وطاعت وملت وشرع ومت وورع وتقوی معنالرینه‌در (لنا) بزه‌ و بزم ایچون دیمکدر (نعم) افعال مدحدندر نه کوزل دیمکدر (القوت) حوت وزننده زاد وذخیره دینور مراد ذخر آخرتدر

*) کنج ایکن دکله نصیحتلرینی * دیمه پیرانه شاشقن فرتوت (*

(پیران) ویران وزننده فارسیده قوجه واختیار وسالخورده روزکار معناسنه اولان پیرك جمعیدر (فرتوت) فرمود وفرسود وزننده عته کتورمش و بونامش کیمسه‌یه دینور (یعنی ای مخاطب شاب حین شبابکده مسن واختیار اولان کیمسه‌لرك پند ونصیحتلرینی قبول ایله وخودبین اولوب اختیار کیمسه‌لره معتوه وشاشقن دیو طعن وقدح ایله

) جئت بالثاء الیکم سعة للابحاث (

(جئت) جاء فعلنك متکلم وحده سیدر مصدری شیء وزننده جیء وهاایله جیئه ومجیء کلور (بالثاء) لفظنده با تعدیه ایچوندر ثاء حروف هجادن حرف رابعك اسمیدر الیکم حرف جر اولان الی کلمه سیله جمع مذکر مخاطب ضمیرندن مرکب اوله‌رق سزه دیمکدر سعة سینك فتحیله سنه وزننده وسینك کسریله سنه وزننده وسعت وککشلك معناسنه‌در (وجئت) فعلنه مفعول له اوله‌رق منصوبدر (للابحاث) ترکیبنده لام جاره سعه‌یه متعلقدر جار مع المجرور سعة کلمه‌سنك مفعول به غیر صریحیدر (ابحاث) همزه‌نك فتحیله برنسنه‌نك کنه وحقیقتنه اطلاع ایچون تفتیش وتفحص ایلمك معناسنه اولان بحثك جمعیدر حاصل معنی ای شایسته خطاب اولان معشر عقلا سزه حرف ثاء قافیه‌سنده اولان قطعه آتیه‌یی کتوردم ابحاث لغویه‌یی توسیع وفوائدی تکثیر ایچون دیمکدر

*) کنج اولنلره دیمه معناسنه اولمش احداث * نوخبر المغه دیرلر ایمش استحداث (*

(احداث) همزه‌نك فتحیله اکیاس وزننده شیء حادث معناسنه اولان حدثك جمعیدر امور حادثه معناسنه بو اعتبار ایله انساندن وحیواندن حدیث السن اولان کنجلره اطلاق اولنور وحوادث کبی دهرك نو بنو تکون وظهور ایدن وقایع ونوائبنه دینور (استحداث) استخبار وزننده ومرادفیدر بر کیمسه‌دن خبر صورمق و برخصوصدن یکی خبر المق معناسنه

*) اولدی امداد طلب ایتمه غواث ایله غواث * دخی امداد ایدیجی یه دی مغیث ومغیاث (*

(غواث) غینك ضمیله (غواث) غینك فتحیله فریاد ایده‌رك امداد ایستمکه واعانه ونصرت طلب ایتمکه دینور استمداد واعانه ونصرته دخی اطلاق اولنور (مغیث) اغاثه‌دن اسم فاعل بنیه‌سیله فریاده یتشوب مدد ونصرت ایدیجی کیمسه‌یه دینور مغیاث مدرار وزننده اوزان مبالغه‌دندر دائما فریاده یتشوب بی کسلره معین وظهیر اولمق عادتی اولان کیمسه‌یه دینور

*) استغاثه دیمه مفهومی ایمش استمداد * مدد ایتمك دخی غوث اولدی اومعناده غیاث (*

(استغاثه) استفعال بابندن مصدردر بر کیمسه‌دن مدد ونصرت طلب ایتمکه دینور استنصار واستمداد کبی (غوث) غینك فتحی وواوك سکونیله اغاثه‌دن اسم مصدردر مساعده ومعاونت ایتمك معناسنه (غیاث) کتاب وزننده فریادرس اولوب اعانه ونصرت ایتمك معناسنه

*) مجلس میده قدح یولداشنه دینلدی ندیم * یك خباثتلو مصاحبلر ایدنمك اخباث (*

(ندیم) امیر وزننده باده نوش واهل عشرت اولان کیمسه‌نك مصاحبنه دینور که قدح یولداشی وبزم شراب همدمی تعبیر اولنور وتوسع ظریقیله مطلقا مصاحبه ندیم اطلاق اولنور (اخباث) همزه‌نك کسریله بر کیمسه طبیعی دنی وجبلتی الحق فرومایه مردار ومکار خبیث وبدکار کیمسه‌لری مصاحب اتخاذ ایدوب اومقوله نادان ایله الفت ایتمکه دینور

*) جمعی ذکران وذکور اولدی ذکر ارککدر * دینلدی انثی دیشیه جمعی اتك کلدی اناث (*

ذکر

(ذكر) فتحتيله انساندن وسائر حيواندن ارككَ قسمنه دينور كه انثى مقابليدر جمعى ذالك ضميله ذكران وذكور كلور وذالك كسريله ذكار وذكاره كلور وقوام ذكورت اولمه ملابسه سيله آلت تناسله ده ذكر اطلاق اولنور (انثى) خنثى وزننده انساندن وغيريدن ديشى قسمنه دينور (اناث) همزه نك كسريله انثى لفظنك جمعيدر

*) قبله اوپمك توقان اولمه ايمش پك مشتاق * هم جماع ايتمه وقاع ورفث ايله ارفاث (*
(قبله) غرفه وزننده تقبيل ولثم كبى اوپمك و بوس ايتمك معناسنه در (توقان) فتحاتله حيوان وزننده پرشبنه زياده خواهشكر وآرزومند ومشتاق اولمغه دينور طوق وزننده (توق) وكتابه وزننده تياقه كبى (وقاع) جماع وزننده ومرادفيدر كه زن وشوهر يعنى عورت ايله ار بيننده اولان معامله ازدواج اوله جقدر كه مجامعت ومواقعت ووطئ تعبير اولنور (رفث) فتحتيله (ارفاث) همزه نك كسريله جماع ايلمك معناسنه در و فحش كلام سويلمك معناسنه در

*) كبه حبلى دخى ايناث طوغرمقدر قز * دائما قز طوغران عورته ديرلر مئناث (*
(حبلى) انثى وزننده بطننده ولد اولان كبه خاتونه دينور جمعنده حبليات كلور حانك ضميله وحبالى كلور حانك ولامك فتحه لريله (ايناث) همزه نك كسريله ديشى طوغورمق معناسنه در (ميناث) ميمك كسرى وهمزه نك سكونيله دائما قز طوغورمق عادتى اولان خاتونه وهر بار ديشى طغورمق معتادى اولان حيوانه دينور بونده يا ايله ميناثده جائز در

*) قوريسى ياشى قرشمش اوته ده ضغث دينور * دوشلر احلام ايمش اما قار يشقلر اضغاث (*
(ضغث) ضادك كسرى وغينك سكونيله قوريسى ياشى قار يشق بر دمت اوته دينور جمعى اضغاث كلور (احلام) اقلام وزننده اويقوده اولان كيمسه نك عالم خيالده مشاهده ايلديكى شيلردن عبارت اولان رؤيا معناسنه اولان حلم لفظنك جمعيدر دوشلر ديمكدر (اضغاث) احلام وزننده اختلاط رطب ويابسدن عبارت اولان ضغثك جمعيدر نته كه ذكر اولندى پس تعبير وتأويله صلاحيتى اولميان قار يشق رؤيالره اضغاث احلام تعبيرى بوندن مأخوذ در

*) سحر ايدوب اوفله يپچيلر دوكومه نفاثات * هم دوكوملر عقد واوفله يپچيدر نفاث (*
(نفاثات) نونك فتحى وفانك تشديديله ايپ وابريشيم وكرش مقوله سى شيلرى دوكومليوب وافسونله اكا اوفله مكله سحر ايدن نفوس ساحره لره اطلاق اولنور سحاره وزننده نفاثه نك جمعيدر تأنيثى موصوفى نفس اولمق اعتباريله ياخود بو فعل خبيث محظور اكثريا نسوان متشيطنه متجاسره اولمق ملابسه سيله در (عقد) عينك ضميله نقط وزننده عقده نك جمعيدر ايپ وقيطان مثللو شيلرده اولان دوكومله دينور (نفاث) فانك تشديديله خناس وزننده مريضلر اوزرينه رقيه اوقيوب اوفورنلر كبى اوفله يچى وافسونجى يه دينور

*) اريق اولماغه غثاثه دينلور غث اريغه * اريق ات المه دخى بدخبر المق اغثاث (*
(غثاثه) غينك فتحيله بر نسنه ضعيف ومهزول يعنى اريق وزبون اولمق معناسنه در (غث) غينك فتحى وثانك تشديديله ضامر ومهزول كبى صفتدر لاغر واريق اولان شيئه دينور سمين مقابليدر (اغثاث) همزه نك كسريله لحم مهزول يعنى اريق وزبون ات المق معناسنه ومورث تخديش درون اوله جق موحش كوتو خبر المق معناسنه كلور

*) آطه صوغانته عنصل صوغانه دينلدى بصل * فوم وثوم اولدى صرمسق پراصه هم كراث (*
(عنصل) صادك ضميله عنصر وزننده وفتحيله جندب وزننده بصل برى وبصل الفار واسقيل ديدكلرى دواء معروفدر كه تركيده آطه صوغانى وفارسيده پيامش ديرلر وبين الاطباء اسقيل ديمكله متعارفدر (بصل) عسل وزننده جمله نك معلومى اولان صوغاندر كه فارسيده سوخ

وپیاز دیرلر (فوم) فانك ضمیله صرمساغه دینور و بغدایه ونخوده واتمكه دینور وار په وداری مثللو كندیدن اتمك یاپیلان حبوباته دینور (ثوم) فوم وزننده ومعنای اولده مراد فیدر صرمساغه دینور (كراث) رمان وزننده وكتان وزننده پراصه تعبیرا ولنان سبزه یه دینور فارسیده كندنا دیرلر

(* بچمه نك وقتی حصادوا كنه حرثدینور * هم اوراق محصدایمش اولدی اكنجی حرات *)

(حصاد) سحاب وزننده وكتاب وزننده اكینك بچم وقتنه دینور واكین وچایر مقوله سنی بچمك معناسنه‌در اوراقچی یه حاصد وحصاد دینور (حرث) اكنه واكین اكمكه وتارلا سورمكه دینور زرعدن اعمدر (محصد) میمك كسریله منجل وزننده ومرادفیدر كه اكین بچه جك آلته دینور اوراق تعبیرا ولنور (حراث) كتان وزننده اكنجی ورنجبره دینور

(* نسر كركس كروان بعضه كوره طوشنجل * وانقولیده دیدی كركس كبی برقوشه بغاث *)

(نسر) نونك فتحی وسینك سكونیله جوارح طیوردن كركس دیدكلری قوشدر كه تركیده تحریفیله كركنز دیرلر قره قوش نوعندندر شاهین وطغان مقوله سنی دخی آلور جمعی انسر ونسور كلور (كروان) كافك فتحی ورانك سكونیله سلمان وزننده اركك ككلكه دینور وطوی قوشی نوعندن چاغرقان طوی قوشه دینور وعندالبعض عقاب وكاسر دینیلن قوشه دینور كه طوشنجل دیدكلری یرتیجی قوش اوله جقدر (بغاث) بانك حركات ثلاثی وغین معجمه ایله بوزرنكلو اق باباقوشی كبی بطال وجیفه خوار برنوع قوشدر تركیده لوری قوشی تعبیرا ولنور صیاددكلدر

(* ام قشعم اولومه كنیه منیه دخی موت * دیدیلر قبره جدث جمعی كلورمش اجداث *)

(ام قشعم) ام جعفر وزننده اولومك كنیه سیدر عرب عربا بركیمسه اولدی دیه جك یرده حلت به ام قشعم دیرلر وام قشعم جنك وقتالك دخی كنیه سیدر (منیه) غنیه وزننده موت وسام كبی اولومه دینور كه معلومدر فارسیده مرك دینور جمعی منایا كلور (جدث) حدث وزننده قبره ومزاره دینور (اجداث) جدثك جمعیدر قبور معناسنه

(* مستحق تركه وارث ایمش میتدن * اولدی میراث بقیه تركه ارث وتراث *)

(وارث) تركهٔ میته مستحق اولان یعنی وفات ایدن كیمسه نك مال متروكی كلا یاخود بعضا كندویه اصابت ایدن كیمسه یه دینور جمعی ورثه كلور (بقیه) یانك تشدیدیله تقیه وزننده كشینك بعدالموت ابقا ایلدیكی شیئه دینور كه میراث اوله جقدر (تركه) تانك فتحی ورانك كسریله بوده میتك ترك وابقا ایلدیكی میراث ومخلفاتنه اطلاق اولنور فعله بمعنی مفعوله‌در (ارث) همزه نك كسریله بوده تركهٔ موروثه معناسنه‌در (وارث)وراثت كبی مصدرده اولورمیتك ترك ایتدیكی ماله وارث اولوب المق معناسنه (تراث) تانك ضمیله بوده میراث معناسنه‌در میراث دخی عربیدر شیوعنه بناءتركی مقامنه اقامه اولندی اصلی موراثدر میمك كسریله

(* جانلی هم جانسز اولان ماله دی ناطق صامت * اومتاعینه دینورهرنه ایسه جمله اثاث *)

(ناطق) مالدن حیوان ومواشی قسمنه اطلاق اولنور ومتكلم یعنی سویلیجی معناسنه‌در (صامت) ایكی معناده‌ده ناطق مقابلیدر كه التون وكش وسائر جانسز اولان مال قسمنه اطلاق اولنور وخاموش وساكت معناسنه‌در ناظم تحریر بورادە محسنات بدیعیه‌دن لف ونشر مرتب صنعتنی اختیار ایلدی (اثاث) سحاب وزننده اومتاعنه دینور كه خانه نك لوازم ومهماتی اولان مفروشات واوانی وسائر مالزمه سی اوله جقدر

(* حق بكا خیرمددكار اوفقط دادرسم * انما الرب مغیثی هو ولی خیرغیاث *)

مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه سیدر (انما) فقط وانجق معناسنه ادات قصردر (رب) حق تعالی حضرتلرینك اسماء حسناسندندر (مغیثی) یاء متكلمه اضافتله اغاثه‌دن اسم فاعلدر

ییچـاره‌لرك امدادینه ایریشوب اعانه ونصرت ایدن ذاته دینور بومعنادن فارسیده دادرس عبـاره‌سیله تعبیر اولنور (هو) ضمیر غائبدر اومعنـاسنه (لی) لام جاره‌ایله یاء متکلمدن مرکب اوله‌رق بکا وبنم ایچون معناسنه‌در (خـیرغیاث) اضافتله منفعتلو معـین وفائده‌لو یاردمجی ومددکاردیمکدر خیر باقافیه سنك قطعهٔ ثانیه سنك عنوانده‌ کچدی غیاث بوقطعه‌ده کچدی

*) صاقنك نکبت اسرافدن ایلك حذری * اتقوا واحترزوا من نکبات الاقعاث (*

یعنی مصراع اول ثانینك تفسیریدر (اتقوا) برنسنه‌دن نفسی حفظ ووقایه ایدوب صاقنمق معناسنه اولان اتقادن امر مخاطب جمع مذکردر (احترزوا) بوده حذر ایدوب برشیئدن نفسی محافظه ایدوب صاقنمق معناسنه اولان احترازدن امر حاضر جمع مذکردر (من) جاره‌در علی سبیل البدل اتقا واحترازدن هر برلرینه متعلقدر (نکبات) فتحاتله مصیبت ومحنت ومشقت معناسنه اولان نکبت لفظنك جمعیدر (اقعاث) همزه نك کسریله اسراف وزننده ومرادفیدر که مال مقوله‌سنی حدی متجاوز خرج وصرف ایلمك معناسنه‌در علی قول جناب بارینك رضاسنه مخالف یره مالی صرف ایدوب بیهوده اتلاف وتبذیر ایلمکدر حاصل معنی معلومدر

*) فعلاتن فعلاتن فعلن * طبعه بویله سخن ایتز می لطافت ایراث (*

یعنی بوقطعه بحر رمل مثمن الاجزادندر لکن صدر وابتدا وحشو مخبون وعروض وضرب بلرك بعضیسی محذوف ومخبون وبعضیسی اصلمدر معانیٔ الفاظ معلومه‌در استفهام تقریریدر یعنی بویله سلاستلی کلام موزون وسخن لطائف مشحون اهل دلك طبعنه البته دقت ونزاکت افاده واعطا ایدر دیمکدر

*) نورعینم چالشوب کسب ایده کورسن یوخسه * پدرك علم وکمالی سکا قالمز میراث (*

یعنی ای کوزم نوری سعی بلیغ ایدوب علم وکمال کسب وتحصیل ایله زیرا علوم ومعـارف میراث قالورشیٔ دکلدر

) بلغة الجیم کنقد برواج (

(بلغه) غرفه وزننده کفایت ایده جك مقداری رزقه دینور (جیم) حروف هجادن حرف خامس اسمیدر وحریر نوعندن دیبا تعبیر اولنسان قاشك اسمیدر (نقد) نونك فتحی وقافك سکونیله نسئه مقابلیدر که اشترا اولنان شیئك ثمنی پشین ویرمك معناسنه (کاف) ادات تشبیهدر (برواج) لفظنده باء جاره ملابسه ایچوندر (رواج) رانك فتحیله کساد وزننده ومقابلیدرکه اقچه ومتاع مقوله‌سنی بین الناس رایج اولوب کچمك معناسنه‌در حاصل معنی قافیهٔ جیمدن اهل لغته مقدار کفایه علم رزقی نقد رایج مثللو معتبر اوله‌رق پشینا ومعجلا اعطا اولنمشدر

*) شمع وش پارلیجیدر وهاج * دی چراغه دخی نبراس وسراج (*

(وهاج) هانك تشدیدیله وهاب وزننده بال مومی وقندیل وکونش کبی شعله وضیا صاحبی پارلیجی نسنه‌یه دینور (نبراس) قرطاس وزننده چراغه دینور مصباح کبی (سراج) کتاب وزننده فتیلی یانار چراغه دینور موم وقندیل وچراکبی جمعی ضمتینله سرج کلور وچراغ نهار اولان آفتاب عالمتابه‌ده سراج اطلاق اولنور ضیا اطلاق اولندیغی کبی

*) آبنوس اغاجی نوعندن ساج * دخی فیلك کمکی اولمش عاج (*

(ساج) هندستانده بتر واطراف واکافه اورادن جلب اولنور برنوع سیاه وسخت یعنی سرت وقتی اغاجدرکه ینه منبتی دیارهند اولان آبنوس اغاجی نوعندندر لکن آبنوس اغاجی قوزغونی سیاه وساج اغاجی سیاهه مائل قرمزی اولمغله بینلرنده فرق اثبات ایتدیلر (عاج) فیل کمیکنه دینورکه بودیارلرده فیل دیشی دیدکلریدر

*) اولدی حیوانی طغورتمق انتاج * دولنی المغه‌ده دیندی نتاج (*

(انتاج) همزه‌نك كسریله بهائم قسمی طغورمق معناسنه‌در وحیوانات وضع حمل ایده‌جكی زمانده ایه‌لك ایدوب معاونتله طغورتمق معناسنه‌در (نتاج) سحاب وزننده كیمسه معاونت ایتمكسزین حیوان طوغروب صاحبی دولنی المغه دینور

*) مضغه ات پارچه‌سی قانی علقه * مردلر نطفه‌لر یدر امشاج (*

(مضغه) غرفه وزننده برچینم مقداری ات پارچه‌سنه دینور (علقه) فتحاتله دم جامددر كه قویو وطكوق قاندر غرض ناظم سورهٔ مؤمنینك اوائلنده مبین اولان خلق انسانك مبدائی واطوار خلقتده تقلبنی تفسیره اشارتدر (امشاج) همزه‌نك فتحیله انساب وزننده شیٔ آخر ایله مختلط وقاریشق نسنه معناسنه اولان مشج ومشیج لفظلرندن جمعدر مطلقا مختلط شیلر معناسنه هر بر ممزوج ومختلط اولان شیلره وصف اولور نته كه * اناخلقنا الانسان من نطفة امشاج * نظم جلیلنده جنس نطفه‌یه وصف اولدیغی كبی كلام ناظمك ظاهرندن منفهم اولان لفظ امشاج اصلاب رجالدن خروج ایدن نطفه‌لرك اسمی اولمقدر لكن بو معنایه كتب لغات وتفاسیر مساعد دكلدر مكر كه مراد ناظم رجال معناسنه اولان مردلر ایله نوع بنی آدم اولوب نطفه‌لر ایله‌ده وجود انسان كندیدن تكون ایدن نطفه‌لر اوله بو صورتده مایهٔ خلقت انسان اولان نطفه‌لر اصلاب رجال وارحام نسادن خروج ونزول ایدن مائین مختلطیندن عبارت اولمغله امشاج اطلاق ایتدی فافهم

*) فذوتو ایله دخی وتر ایله فرد * تك دیمك جفت اولنلر ازواج (*

(فذ) فانك فتحی وذالك تشدیدیله یالكز معناسنه وتك معناسنه‌در جمعی فذوذ وافذاذ كلور (تو) تانك فتحی وواوك تشدیدیله فرد ویكا معناسنه كه تك دیمكدر (وتر) واوك كسری وفتحیله یالكز ویكانه معناسنه‌در وعدددن جفت اولمیانه دینور كه تك تعبیر اولنور (فرد) فانك فتحی ورانك سكونیله یالكز یكانه ویكدانه اولان شبئه ومثیل ونظیری اولمیان كیمسه‌یه دینور بیهمتا معناسنه ومتساویینه منقسم اولمیان عدده دینور كه تك تعبیر اولنور زوج مقابلیدر (ازواج) همزه‌نك فتحیله جفت معناسنه اولان زوج لفظنك جمعیدر حیواندن وسائر اشیادن ایكی قرینك ایكیسنه بردن اطلاق اولنور

*) سود اناطئر وچوجوقلر اطفال * دخی امزرمكه دیندی املاج (*

(ظئر) ظانك كسری وهمزه‌نك سكونیله شول خاتونه وسائر حیوانه دینور كه غیرك والدینی امزرر اوله انسانده اولانه دایه وامزیجی وسود انا تعبیر اولنور وچوجوغك سود اناسنك زوجنه ده ظئر اطلاق اولنور جمعی افلس وزننده اظؤر وطیور وزننده ظؤر كلور (اطفال) همزه‌نك فتحیله طفلك جمعیدر طفل طانك كسریله نوزادونی سوار اولان كوچلك مولوده دینور كه چوجق تعبیر اولنور فارسیده كودك دینور وهر شیئك كوچكنه وهر حیوانك ولدینه دخی طفل اطلاق اولنور (املاج) ارضاع وزننده ومرادیدر كه مولود رضیعی امزرمكدر

*) عورتی چوق آلان آدم منكاح * قوجه‌یه چوق واریجی زن مزواج (*

(منكاح) میمك كسریله مدرار وزننده اوزان مبالغه‌دندر كثیر النكاح معناسنه كه نكاح ایله چوق خاتونلر عقد وتزوج ایدن كیمسه‌یه دینور نته كه كثیر الطلاق اولان یعنی چوق عورت بوشیان كیمسه‌یه مطلاق اطلاق اولندیغی كبی (مزواج) وزننده مزبور اوزره كثیرة التزوج اولان خاتونه یعنی بر زوجه‌دن بوشانوب زوج آخره وارمق عادتی اولان جاهلیه مقوله‌سی امرأة وقاجه‌یه دینور ام خارجه نام امرأه جاهلیه كبی

ام خارجه بجیله قبیله‌سندن بر خاتون ایدیكه (اسرع من نكاح ام خارجه) مثلنك منشائی ایدی هر كیمكه كندیسنه كلوب اداهٔ عقد نكاح جاهلی اولان خطب لفظنی دیسه ام خارجه دخی فی الحال نكح دیوب زوجه‌سی اولور ایدی و جاهلیتده طلاق نسوان یدنده اولمغله برقاج كون نصكره بوشانوب بلا عدة برینه دخی وارمغله نكاحی بغایت اسرع ایدی وولود اولمغله چوق اولاد طغورمشدر لكن اختلاط عاوق سببیله اولادلری قنقی قبیله‌دن و كیمك نطفه‌سندن اولدیغی متبین اولمامشدر *

*) پلیجیدر طاوغك فروجه * هم خروس ایله طاوق دیك ودجاج (*

(فروجه) فانك فتحی وتاء وحدت ایله تنوره وزننده طاوق پلیجنك بردانه سنه دینور جمع جنسی تنور وزننده فروج وفانك ضمیله سبوح وزننده فروج در یمورطه‌دن انفراج وانفصالی باعث تسمیه اولمشدر (دیك) دالك كسریله خروسه دینور جمعی دالك ضمیله دیوك ودالك كسریله دیكه‌در قرده وزننده وطاوغه‌ده دیك اطلاق اولنور (دجاج) دالك فتحی وضم وكسرنك جوازیله معروف اهلی قوشك ارككنه ودیشیسنه دینور تركیده اركگنه خروس دیشیسنه طاوق دینور كلام ناظمك ظاهری لف ونشر ایسه‌ده مقصودی دیك ودجاجدن هر بری خروس ایله طاوقدن هر برلرینه اطلاق اولندیغنه اشارتدر

*) باغش ازیاغشی اولان یغمور * چوق یغاندر دخی قاحف ثجاج (*

(باغش) فاحش وزننده خرده قطره‌لو ضعیف یاغیجی یغموره دینور تركیده چسنتی واوغوز اصلدان دینور و بو مقوله مطر ضعیفه قطره وزننده بغشه‌ده دینور (قاحف) صاحب وزننده آكسزین ظهور ایدن شدتلو یغموره دینور كه آنیده حاصل اولان سیل نه اولورسه سیلوب سپوروب كوتورر اوله جمعی قافك ضمیله خف كلور (ثجاج) شداد وزننده وابل وصیب وساحبه كبی ایری دانه‌لو وشدتلو اوله‌رق چوق یغان یغموردر

*) طتلو صویه دیدیلر عذب وفرات * ملح طوزدر اجی صو ملح اجاج (*

(عذب) عینك فتحی وذالك سكونیله خوشگوار ولذتلو صویه دینور وهضمی آسان حلاوتلو نفیس طعامه‌ده دینور (فرات) فانك ضمیله پك عذو بتلو وغایت طتلو لطیف صویه اطلاق اولنور جمعی فانك كسریله فرتان كلور غراب ایله غربان كبی (ملح) میمك كسریله طعامه قاتیلان طوزدر بری اولسون بحری اولسون وملح آجی وطوزلی صویه دینور دكز صویی كبی عذب مقابلیدر (اجاج) همزه‌نك ضمیله طعمنده آجیلقله طوزلولق اولان صویه دینور فارسیده شوراب وتلخاب دینور

*) نهج ومنهج دیمه‌در یول دخی هم * آشكاره یوله دیمش منهاج (*

(نهج) نونك فتحی وهانك سكونیله اچق و بللو یوله دینور و یوله سلوك ایلمك معناسنه كلور (منهج) مقعد وزننده (منهاج) مرصاد وزننده آشكاره وایشلك جاده یوله دینور صحوك ومجبه كبی طریق واضح معناسنه

*) اولدی ایكی طاغ اراسنده كه یول * فج كیم كلمش انك جمعی فجاج (*

(فج) فانك فتحی وجیمك تشدیدیله (وفجاج) غراب وزننده ایكی طاغك ارالغنده اولان واسع یوله دینور ملازم كبی (فجاج) فانك كسریله فج لفظنك جمعیدر میان جبالده اولان واسع وجاده یوللره دینور

*) ارتقا وش یوقرو چیقمه عروج * نردبان سلم ایمش هم معراج (*

(ارتقاء) افتعال وزننده شجر وجبل ومناره وسطح مثللو نسنه‌لره صعود ایدوب چیقمق معناسنه‌در تفعل وزننده ترقی ورانك ضمی وقافك كسری و یاء مشدده ایله رقی كبی (عروج) صعود وزننده بوده بر محل مرتفعه چیقمق معناسنه در (وش) لفظی فارسیده ادات تشبیهدر كما مر فی القطعة الشرعیة (سلم) سكر وزننده كندیله امكنهٔ عالیه‌یه صعود اولنان نردبانه دینور درجه كبی جمعی مساجد وزننده سلالم ومصابیح وزننده سلالیم كلور (معراج) میمك كسریله مرقاة وزننده ومرادفیدر كه نردبانه دینور منبر وزننده معرج كبی

*) عجب وش كبر دیمكدر خیلاء * كبر وعنوان ایدیجیدر نفاج (*

(عجب) عینك ضمی وجیمك سكونیله اخلاق ذمیمهٔ منهیه دن زهو وكبر معناسنه‌در كه كندوبی
كوروب وكندیسنی بكنمكدن عبارتدر (خیلاء) نفساء وزننده احمد وزننده اخیل ومسیره وزننده
مخیله كبی صفات رذیله دن اولان كبر وزهو معناسنه در (نفاج) شداد وزننده انتفاجدن اسم
فاعل صیغه‌سیله منتفخ كبی دجاجهٔ هندیه آساقبار یعنی متكبر كیمسه‌یه اطلاق اولنور

*) چیك ایمش نیٔ وملغوس هم انیض * بشمه نضج اولدی بشرمك انضاج (*

(نیٔ) نونك كسری و یانك سكونی وآخرده همزه ایله لحمدن وسائر طعامدن ومیوه مقوله سندن
چیك وناپخته وخام اولان شیئه دینور (ملغوس) میمك ضمی ولامك فتحی وغین معجمه نك
سكونی وواوك فتحی آخرده سین مهمله ایله نیٔ كبی چیك وخام معناسنه‌در نسخ مطبوعه‌ده
سین مهمله بدلنه ثاء مثلثه وقوعی تحریف طابعدندر (انیض) امیر وزننده كالیله بشمامش
چبكسی تاتاری آته دینور (نضج) نونك ضمی وفتحی وضاد معجمه نك سكونیله میوه وات مقوله سی
كركی كبی نصابنی بولوب كماله رسیده اولمق معناسنه در فارسیده باء فارسیه نك ضمیله پخته
تركیده بشمه واولمق وایرمك دینور (انضاج) همزه نك كسریله برنسنه یی كركی كبی بشوروب
نصابنی بوادرمق معناسنه‌در

*) منكسر اولدی قرلمش نسنه * شیشه قاروره دخی دیندی زجاج (*

(منكسر) قیرلمق معناسنه اولان انكساردن اسم فاعلدر كائنا ما كان قیرلمش شیٔ معناسنه كرك
انكسار محسوس ایله منكسر اولسون عظم وعود وزجاج وسفال مقوله لری كبی كرك انكسار
معقول ایله شكسته اولسون قلب كسیر وخاطر منكسر كبی (قاروره) شیشه وصرچه نوعندن
ایچنه مشروبات مقوله سی قونیلن بللور برداق وكاسه وفرشقه و بوقال مثللو ظرفلره دینور جمعی
قواریر كلور فارسیده آبكینه دینور (زجاج) غراب وزننده صرچه‌یه دینور

*) قتی سس صاخه ورجس وضجه * دخی پك پك چیغراندر عجعاج (*

(صاخه) خانك تشدیدیله شول هولناك شدید صیحه‌یه وآوازه دینور كه شدتندن قولقلری
صاغر ایتمه درجه سنده اوله (رجس) رانك فتحی وجیمك سكونیله سحابدن صادر اولان صوت
شدیده دینور كه كوك پك كورلده مك معناسنه ومطلقا قتی آوازه ده دینور صاخه وهایعه وصیحه
كبی صوت ضعیف معناسنه اولان وجس وورز وهمس مقابلیدر (ضجه) ضادك فتحی وجیمك
تشدیدیله بوده صیحه وفریاد ایله اولان صوت هائله دینور (عجعاج) عینك فتحیله بلبال وزننده
وعجاج شداد وزننده بلند آواز ایله پك پك صیحه ایدوب چیغران كیمسه‌یه دینور

*) سرج اكردر كه كلور جمعی سروج * دی اكر اورمغه آته اسراج (*

(سرج) سینك فتحی ورانك سكونیله آت اكرینه دینور كه معروفدر جمعی سینك ضمیله سروج
كلور فارسیده زانك كسریله زین دیرلر (اسراج) همزه نك كسریله آتی وسائر دابه‌یی اكرلمك
معناسنه‌در اكریپان كیمسه‌یه سراج دینور

*) دشمنی بوزمه ایمش هزم عدو * جنك هیجا وقتال اولدی هیاج (*

(هزم) عزم وزننده دشمن عسكرینی بوزوب صندرمق معناسنه در (عدو) عینك فتحیله
دشمنه دینور جمعی اعداء وجمع الجمعی اعادی كلور نته كه تاقافیه سنك ایكنجی قطعه سنك بیت
همایوننده كچدی (هیجا) قصر ایله سلمی وزننده ومدیله صحراء وزننده جنك وجدال وحرب
وقتال معناسنه در (هیاج) قتال وزننده ومرادفیدر كه مقاتله معناسنه

*) قوپاروب ده چیقرك متهمی * اخرجوا المتهم بالازعاج (*

(مصراع) اول ثانینك ترجمه سیدر (اخرجوا) اخراجدن امر مخاطب جمع مذكردر طشره

چيقرك ودفع ايلك ديمكدر (متهم) اتهامدن اسم فاعل صيغه سيله تهمتلو وجنحه لو آلوده دامن ولا ابالى مشرب كيمسه يه دينور (ازعاج) اخراج وزننده برنسنه يى يرندن قوپارمق ومكانندن طرد وتبعيد ايلك و بركيمسه يى مضطرب و بيقرار ايلك معناسنه در

*) قيل دعا ايتسون اى نور بصر * صاغ كوزى صول كوزه الله محتاج (*

(دعاء) ونور و بصر ومحتاج لفظلرينك معناى ماوضعله لرى ظاهر ومثالى معنى جميع اذهانده حاضردر

) حانت الحاء كراح عبقـا للافراح (

(حانت) فعل ماضى مفرد مؤنثدر مصدرى حارك فتحيله حين وحينونتدر برشيئك وقتى كلوب چاتمق معناسنه (حاء) حروف تهجيد ن حرف سادسك اسمى اوله رق حانت فعلنك فاعليدر (كراح) لفظند ن كاف تشبيه ايچوندر (راح) باده معناسنه در خمر كبى وفرح وسرور معناسنه در ارتياح كبى وال آيه سنده دينور راحه وكف كبى بوراده معانى ثلاثه دن هر برينى اراده محتملدر جار مع المجرور فعلك فاعلند ن حال ياخود مبتداء محذوفه خبردر هى كراح تقديرنده (عبق) عينك فتحى و بانك كسريله كتف وزننده شول كيمسه يه دينوركه جزئيجه طيب ايله تطيب ايتمكده برمدت رايحه سى بدنند ن زائل اولميه اما فتحتيله عبق مسك وعنبر وادهان طيبه مقوله سى طيبلر بدنه ملتزق اولوب ياپشمق معناسنه در بومقامده بومعنانك اراده سيده محتملدر ايكى وجهـه كوره ده نصبى تميز اولمق اوزره در (افراح) همزه نك كسريله بركيمسه يه فرح ويروب مسرور وشادان ايلك معناسنه در تفريح كبى لام جاره مجرور يله حانت فعلنك مفعول لهيدر (حاصل معنى قطعهٔ جميه انجامه رسيد اولوب قطعهٔ حائيه نك نظمنه شروعك وقتى تقرب ايدوب زمانى كلدى چاتدى حاء قافيه سنده سلك نظمه كشيده اولان لغتلرده طالبك درونى تفريح وتنشيط ايچون طيب آلود باده يه ياخود نفس سرور ونشاطه ياخود نشئه انكيز اولان محبوبك دست عطرناكنه مشابه اولديغى حالده ديمكدر مقصود سلاست نظمله قطعه يى مدح اوله جقدر

*) بك كرم ايديجى معطا وجومرد اسكده سماح * شح ايمش بخل وطمع شخص بخيل اولدى شحاح) *

(معطاء) مدرار وزننده اوزان مبالغه دندر كثير العطا معناسنه كه بذل وانفاق عادتى اولوب ويركوسى چوق اولان كيمسه يه دينور (سماح) سحاب وزننده وكتاب وزننده سخى وجومرد اولمق معناسنه در سينك فتحيله سماحت وسينلرك ضميله سموح وسموحت كبى (شح) شينك حركات ثلاثى وحانك تشديديله حرص وطمعـه مقارن بخـل وامساك معناسـنه دركه طبيعى اولان خسيسلك اوله جقدر (شحاح) صباح وزننده وشحيح قبيح وزننده حرصه مقارن بخل وامساكله متصف اولان خسيس وناكسه دينور جمعى اشحه واشحاء كلور

*) ايتمه در آدمه تعظيم ايله اكرام ابراح * خورلمقدر تذليل ومذلت اسماح (*

(ابراح) همزه نك كسريله بركيمسه يه تعظيم واكرام ايلك معناسنه در (تذليل) تحقير وزننده ومرادفيدركه برنسنه يى ذليل ايدوب خور وحقير ايلك معناسنه (اسماح) همزه نك كسريله سركش انسان وحيوان يواشيوب ذلول ومطيع ومنقاد اولمق معناسنه در واسماح بركيمسه سماحت صفتيله متصف اولوب سخى وجوانمرد اولمق معناسنه در

*) ايرمكه وقت صباحه دينلورمش اصباح * اويله دنصكره ده اخشامه قدر اولدى رواح (*

(اصباح) همزه نك كسريله دخول فى الصباح معناسنه كه وقت صباحه كيرمكه وايرمكه دينور واول نهـاره ده دينور صباح كبى (رواح) صباح وزننده اخشام وقتنه دينور على قول زوالدن

اخشامه قدر وقته دینور مقابلی غدودر

*) طار یره لاح دینور دوز یرایمش هم صرداح * جای راحتده مراح دخی بول یول زحراح (*

(لاح) مکان ضیق معناسنه که طاره جق یره دینور فارسیده تنکنا دیرلر (صرداح) قرطاس وزننده وصردح جعفر وزننده دهمه کبی مکان مستوی معناسنه که دوز یر تعبیر اولنور (مراح) میمك فتحیله راحت معناسنه اولان روحدن اسم مکاندر جای راحت ومحل استراحت معناسنه واخشام وقتی معناسنه اولان رواحدنده اسم مکان اولور وقت رواحده کندینه واریلان ووقت مزبورده کندیدن رحلت اولنان یره دینور (زحراح وزحرح) زالك فتحیله بول وککیش یوله دینور طریق واسع معناسنه ومطلقا واسع ومنبسط اولان نسنه یه دینور منزل زحرح وعیش زحراح کبی

*) دی خلاص ایتمکه انجاء خلاص اولدی نجاة * هم ظفر بولمغه قورتلمغه ده دیندی نجاح (*

(انجاء) همزه نك کسریله انقاذ وزننده ومرادفیدر که بر کیمسه یی کرفتار اولدیغی داهیه دن تخلیص ایدوب قورتارمق معناسنه در فارسیده رهاکردن دینور (نجاة) فلاح وزننده ومرادفیدر که خلاص اولوب قورتلمق معناسنه در فارسیده رستن ورهیدن ووارستن دینور (نجاح) نجاة وزننده بر کیمسه کندی حاجتنه ظفر یاب اولمق ومأمول ومطلوبنه نائل اولمغله خلجان درون واضطراب قلبدن خلاص بولوب قورتلمق معناسنه در

*) سحت معناسی حرام اولدی کنه ذنب وجناح * دیندی زانی یه مسافح که زنا آدی سفاح (*

(سحت) سینك ضمی وحانك سکونیله حرام معناسنه در که کسبی محظور واکل وتناولی ممنوع اولان نسنه دن عبارتدر (ذنب) ذالك فتحی ونونك سکونیله کناه معناسنه در قطعهٔ شرعیه ده یکن اثم لفظیله مرادفدر (جناح) وزنا ومعنی کناه کبیدر (مسافح) مفاعله بابندن اسم فاعل بنیه سیله جمیع ادیانده حرام اولان زنا فعلنی مرتکب اولان کیمسه یه دینور زانی کبی (سفاح) قتال وزننده زنا ایلمك معناسنه که حرام فرج تصرف ایلمکدن عبارتدر

*) فرح ایله فرج وراح ومرح جمله ساویج * ارتیاح اولدی ساویمك سوینندر مفراح (*

(فرج) فانك ورانك فتحه لری وآخرده حاء مهمله ایله سرور وحبور مرادفیدر که ترکیده ساویج فارسیده شادی دینلور (فرج) فرح وزننده آخرده جیم ایله مطلقا سرور معناسنه استعمال اولنور وبرداهیه ومصیبتك انکشاف وانجلاسندنصکره حاصل اولان فرح وسروره ده دینور (راح) سرور وشادی معناسنه در کامر فی عنوان هذه القطعه (مرح) فرح وزننده ومرادفیدر (ارتیاح) ابتهاج وزننده ومرادفیدر که سرور ونشاط وانبساط معناسنه که ترکیده ساویمك فارسیده شادیدن دینور (مفراح) مصباح وزننده مسرور وشادان کیمسه یه دینور کتف وزننده فرح وعطشان وزننده فرحان وفارح ومفروح کبی

*) دیندی صاحی آیغه سرخوش اولاندر سکران * باده نك آدی رحیق ایله عقار ودخی راح (*

(صاحی) سرخوش آیلمق معناسنه اولان صحودن اسم فاعل بنیه سیله سرخوشلغی زائل اولان کیمسه یه دینور که ترکیده آیق فارسیده هشیار وهوشیار دینور (سکران) عطشان وزننده مست وسرخوش اولمق معناسنه اولان سکردن صفتدر سرخوش آدمه دینور جمعی الف قافیه سنك التنجی قطعه سنده کچدی فارسیده مست وسرمست دینور (رحیق) رفیق وزننده (عقار) غراب وزننده (راح) دار وزننده خمر کبی باده یه دینور مرادفلری الف قافیه سنده قطعهٔ مزبوره ده ذکر اولندی

*) النیاح ایله لواح اولدی اکرچه صوصامق * خالص وصاف اولان صویه دینورماء قراح (*

(التياح) همزه‌نك كسريله ارتياح وزننده ظمأ كبى صوصامق معناسنه‌در (لواح) غراب وزننده (ولووح) قعود وزننده (ولوحان) نزوان وزننده صوصامق معناسنه‌در (ماء قراح) تركيبنده ماء صو معناسنه‌در (قراح) سحاب وزننده هر بر خالص وصافى نسنه‌يه كه اكا شئ آخر قارشمامش اوله پس ماء قراح فارسيده آب ناب كبى خالص صودر

*) سختيان اوزره ديزوب بونجغى نسوان عرب * بوينه طاقديغى آويزه‌يه كتله وشاح (*

(وشاح) كتاب وغراب وزنلرنده شول حلى وزينته دينوركه عرب خاتونلرى بر عريض سختيان اوزرينى وسعنه كوره كيمى الوان بونجق ايله وكيمى اينجو ولعل وسائر مجوهراتله ترصيع وتزيين ايدوب حمائلى طاقنورلر وواوى همزه‌يه ابدال ايله اشاح دخى ديرلر جمعى كتب وزننده وشح واجنحه وزننده اوشحه كلور ووشاح اينجودن وسائر جواهردن اتخاذ اولنان قلاده وكردانلغه‌ده دينور آويزه فارسيدر اصقى معناسنه

*) كوز اوجيله نظر ايتمه ديمه در لحظ وشغون * التماح اولدى هم آزباقمه كه لويله الماح (*

(لحظ) لامك فتحى وحانك سكونيله برنسنه‌يه كوز قويرغيله باقمق معناسنه‌در نزوان وزننده لحظان كبى (شفون) قعود وزننده بوده برشيئه كوز اوجيله باقمق معناسنه‌در كوز قويرغيله بقان كيمسه‌يه شافن دينور وصبور وزننده شفون دينور (التماح) التياح وزننده برنسنه‌يه اختلاس نظر ايله چالوب المه باقمق معناسنه‌در لمح كبى (الماح) همزه‌نك كسريله بودخى لمعهٔ برق كبى چالوب المه باقوب كوز خرسزلغى ياپمق معناسنه‌در

*) نوروش پارليان آيدينلق ايمش ضوء وضياء * شمعدان مشمعه هم ديندى چراغه مصباح (*

(ضوء) ضادك فتحى وضميله آيدينلق ونوردركه كونش وآى ويلدز وآتش كبى اجرام نورانيه‌دن ظاهر اولور (ضياء) ضادك كسريله بوده آيدنلق وروشنايى معناسنه‌در وبونده يانك واوه ابداليله ضواء دخى لغتدر فارسيده تاب وتابش وروشنايى دينور (مشمعه) ميمك كسريله مكنسه وزننده موم وشمعه ديكيلن شمعدانه دينوركه معروفدر (مصباح) مفتاح وزننده قطعهٔ جميه‌ده چكن سراج ونبراس مرادفيدركه قنديل وچراقه كبى آلت تنويره دينور فارسيده شمع ايزان وچراغ دينور

*) وطئ وعقد اولدى نكاح اعنى مناكح نسوان * طالب اولمقدر نكاح ايتمكيچون استنكاح (*

(نكاح) نونك كسريله وطئ معناسنه‌دركه جماع ايلمكدر وعقد معناسنه‌دركه جماع مباح اولمق ايچون شرعده انشايه موضوع اولان زوجت وتزوجت قوللريله برخاتونى كندويه زوج واش ايلمكدر (وطئ) واوك فتحى وطانك سكونيله (عقد) عينك فتحى وقافك سكونيله عربيلردر شيوع وشهرتى حسبيله ترجمه قيلندى (مناكح) مساجد وزننده طائفهٔ نسوانه اطلاق اولنور بالفعل ياخود بالقوه منكوح اولدقلرى ايچون (نسوان) نونك كسريله نساء كبى لفظنك غيريدن مرأة كلمه‌سنك جمعلريدر (اعنى) اريد واقصد معناسنه تكميل وزن ايچون كتورلمشدر (استنكاح) استرباح وزننده خاتونى نكاح ايلمكه طالب اولمق معناسنه وعقد ونكاح ايلمك معناسنه‌در

*) نكته آميز سوزه ديندى لطيفه اما * خراطه ايتمه فكاهه دخى هم مزح ومزاح (*

(لطيفه) دقيقه وزننده عرف لغتده شول كلامه اطلاق اولنوركه نكته ومزيه‌يى يعنى معناى دقيق مشتمل اوله (آميز) همزه‌نك مديله فارسيدر آميزش وآميخته معناسنه‌دركه قاريشق ومخلوط ديمكدر واتصال وامتزاج معناسنه كلور (فكاهه) فانك ضميله لطيفه‌يه وسامعه انبساط ويرن خوش كلامه دينوركه تركيده خوراطه وفارسيده بانك فتحيله بزله دينور (مزح) مدح وزننده (مزاح) كتاب وزننده بونلرده لطيفه وشقا ايلمك معناسنه‌در

*) غائب اولماغه دی غیبو به حضورك ضدی *وجه یوزدر یوزه یوزا ولمغه ده دیندی کفاح (*
(غیبوبه) غینك فتحیله برنسنه غائب ونابدید اولمق معناسنه درکه حاضر وموجود اولمق
معناسنه اولان حضورك ضدیدر (وجه) واوك فتحی وجیمك سکونیله اعضادن یوزه دینور
محیا کبی سائر مرادفلری الف قافیه سنده ذکر اولندی (کفاح) قتال وزننده مکافحه
ومواجهه کبی یوزه یوزا ولمق معناسنه در فارسیده رو برو دینور

*) طیرقوش جمعی طیور وطیران اوچمقدر *جمعیده اجنحه کلمش که قناد اولدی جناح (*
(طیر) خیر وزننده قوش جنسنك اسمیدر واحده وکثیره اطلاق اولنور طائر لفظی فقط واحده
اطلاق اولنور فارسیده مرغ دینور (طیور) ضمتینله طیرك جمعیدر اطیار کبی اخیار وزننده
فارسیده مرغان دینور فتحاتله جولان وزننده جو هواده اوچمق معناسنه در صیروره وزننده
طیروره کبی فارسیده پریدن دینور (اجنحه) اجوبه وزننده جناحك جمعیدر قنادلر معناسنه
(جناح) سحاب وزننده قوشك قنادینه دینور فارسیده بال وپر دیرلر

*) جمعنه دیندی مقالید واناختر مقلد *دخی اقلید دیمك اویله مثال مفتاح (*
(مقالید) مصابیح وزننده ومقالد مساجد وزننده مقلدك جمعیدر (مقلد) منبر وزننده
(ومقلاد) مفتاح وزننده (اقلید) همزه نك کسریله اکلیل وزننده (مفتاح) مصباح وزننده
کلید واقفالی کندوسیله فتح اولان اناختردر مفتاحك جمعی مفاتح ومفاتیح کلور

*) دی اوجوزلوغه رفاغه هم اودر خصب ورخاء *قحط قتلق دخی قتلق سنه نك ادی کلاح (*
(رفاغه) رانك فتحیله رخاوه وزننده ورفغ نفع وزننده (خصب) خانك کسریله حزب وزننده
(رخاء) عطاء وزننده الفاظ مترادفه دندر اوجوزلق وبوللق ورفاه وسعت وفراخیٔ عیش
معناسنه در فارسیده ارزانی وشایکانی دینور (قحط) وزنا ومعنی لحظ وجدب ومحل کبیدرکه
احتباس مطر سببیله زرع ونباتك قلیل اولوب قتلق اولمق معناسنه در (کلاح) غراب وزننده
قتلق ییله دینور سنهٔ مجدبه کبی

*) حق فصاحت فیضانن بزه انعام ایتدی *انعم الله الینا فیضان الافصاح (*
مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه سیدر (انعم) افعال بابندن اولان انعامدن فعل ماضیدر
اسم جلال فاعلیدر (الینا) حرف جر اولان الی مجروری اولان متکلم مع الغیر ضمیریله فعلك
مفعول به غیر صریحیدر (فیضان) سیلان وزننده فیض وفیوض وفیضوضه کبی کثرتندن
ناشی صوچانای کبی طاشوب اقمق معناسنه وبرنسنه کثیر اولوب چوغالمق معناسنه فعلك
مفعول به صریحیدر (افصاح) همزه نك کسریله متکلم کلامی طلاقت لسان ایله لحن وخطا
ولکنتدن سالم وخالص اوله رق واضح وآچق عباره ایله تکلم ایلمك معناسنه فیضانك
مضاف الیهیدر (حاصل معنی الله تعالی حضرتلری بزه اعذب الالسنه اولان کلام عربی بی
فصاحت وبلاغت اوزره آچق وظاهر ادا ایلمکی لسانمزده ماء جاری کبی فیضانی انعام
واحسان ایلدی دیمکدر

*) برایمش علم وعمل حرفنه ایله دقت *علمله عامل اولان بوله دوعالمده فلاح (*
یعنی علمله عملك حروف مبانیده اتحادی عملك علمدن انفکاك کنك عدم جوازینی اشعار وعلم بلاعمل
علم ابلیس آسا موجب هلاك وخسار ومورث ضلال وتبار ومعرض غضب پرورد کارا ولمغله
علوم نافعه یی اکتساب وتحصیل وموجب ومقتضاسی اولان اعمال صالحه ایله نفسکی
ورطات دار ینندن تخلیص وتکمیل قیل زیرا دنیا وآخرتده فوز وفلاح علم وعملی جمع ایله
اولدیغی *قد افلح المؤمنون* ایله منصوصدر

) سرنا الله بنصر وفتوح (

(سرنا) ترکیبنده (سر)مد وزننده سروردن فعل ماضی متعدیدر متکلم مع الغیر ضمیری مفعول به صریحیدر اسم الجلاله فعلك فاعلیدر جمله سی لفظا خبر معنی انشاء دعادر (بنصر) لفظنده باء جاره سر فعلنه متعلقدر نصر لفظا مجرور محلا منصوب مفعول به غیر صریحیدر فعلك (وفتوح)ده واو عاطفه فتوح فائك وتائك ضمه‌لریله فتحك جمعی اوله‌رق نصر اوزرینه معطوفدر ما‌ل عنوان الله تعالی بزی یعنی معاشر مؤمنینی نصر عظیم ایله فرحان وفتوحات جلیله‌ٔ ظاهره و باطنه ایله مسرور وشادان ایلسون دیمکدر

*) بعضیلر نام خدا دیدی بدوح * یوریمك طرز نزاکتله بدوح (*

(بدوح) صبور وزننده بعض اهل لغت عندنده الله تعالی حضرتلرینك اسماء حسناسندندر غالبا بر شیئی بالبداهه وآکسزین ایشلمك معناسنه اولان بدحدن صیغهٔ مبالغه اولمق اوزره الله تعالی یه اطلاقی صحیح اولمغه مبنیدر زیرا جمیع مخلوقاتك مدت متطاوله‌ده بلکه ازمنهٔ غیر متناهیه ده ایشلمکدن عاجز اولدقلری امر عسیری الله تعالی آن غیر منقسمده انشا وایجاد بیوردیغی عین اعتبار ایله دائما محسوس ومشاهددر و بعضیلر عندنده بدوح مکاتب ومراسلاتی مرسل الیهه ایصاله اعانه عهدهٔ لیاقتنه احاله اولنان ملکك اسمیدر بناء علیه مکتوبلرك ظهرینه تحریر اولنور (بدوح) قعود وزننده تبدح کبی دلبرانك نازکانه طرز وادا ایله رفتار ایدوب یوریمکلکیدر

*) آشکار اولمغه دینلدی وضوح * ظاهر اولمقده بداهتله سنوح (*

(وضوح)ظهور و بروز وزننده ومرادفلریدر که برنسنه ظاهر وعیان وآشکار اولمق معناسنه‌در (سنوح) وضوح وزننده برکیمسه نك خاطرینه بالبداهه آکسزین بر رأی یاخود بر مصلحت ظاهر و پدیدار اولمق معناسنه‌در

*) چناغك طولمه سی غایتده طفوح * صو ایچوب قانمشده دینلدی قنوح (*

(طفوح) طانك ضمیله وضوح وزننده طاس وتجره وصحن مثللو قاب مقوله سی طاشوب دوکلمك درجه سنده یك طلو اولمق معناسنه که فارسیده سرشار ولبریز دینور (قنوح) قافك فتحیله صو ایچوب قانمغله ارتق ایچمیه جکنی اشراب ایچون باشنی یوقاری قالدیران انسانه وحیوانه دینور

*) کیجه ایله ایچیلن باده غبوق * صبحه قارشو ایچیلن اولدی صبوح (*

(غبوق) صبور وزننده اخشام وقتی ایچیلن باده وسود مقوله سنه دینور (صبوح)وزن مزبور اوزره غبوق مقابلیدر که صباح وقتی ایچیلن باده مقوله سنه اطلاق اولنور وصباحله ارکنذن صاغیلن سوده دینور

*) چون پشیمان اولاندر نادم * توبهٔ صادقه مفهومی نصوح (*

(نادم) خادم وزننده ندامتدن اسم فاعلدر ایشلدیکی فعله یاخود سویلدیکی قوله اسف ایدوب پشیمان اولان کیمسه یه دینور (نصوح) صبور وزننده خلوص ونقا معناسنه اولان نصح لفظندن صفتدر موصوفی توبه اوله جقدر یعنی توبهٔ نصوح توبهٔ صادقه دیمکدر حضرت علی کرم الله تعالی وجهه حضرتلرینه توبهٔ نصوحدن سؤال ایتدکلرنده بیوردیلرکه شوالتی نسنه دن عبارتدر که ذنوب ماضیه یه ندامت وفرائض فائتـه یی قضا ورد مظالم واستحلال خصما وسابقده ایشلدیکی ذنوبه بردخی عود ورجوع ایتممکه عزیمت و بوندنصکره نفسنی طاعات الهیه یه قصر ایتمکدر

*) روحه منسوب اولان روحانی * جان وجبریل ایله عبسادر روح (*

(روحانی) رانك ضمیله روحه منسوب اولان نسنه درکه کندیده روح وحیات اولان جانلوشی در وروحانی جسمانی مقابلیدرکه بلا جسد روح اولان ملائکه یه وجن طائفه سنه دینور جمعی روحانیون کلور (روح) رانك ضمیله مادهٔ حیات اولان ودیعهٔ الٓهیه یه دینورکه جان تعبیر اولنور کنه حقیقتنه وقوف جناب علام الغیوبه مختص اولمغله عقول بشریه ادراکندن عاجزدر وروح امین الوحی اولان جبریل علیه السلامه اطلاق اولنور وجناب عیسی صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه حضرتلرینه اطلاق اولنور ووحی الٓهی یه وامر نبوته وقرأن عظیم الشانه روح اطلاق اولنور باعث حیات روحانی اولدقلریچون وحضرت رب العالمینك حکم وامرینه اطلاق اولنور وعرشدن ماعدا جمیع مخلوقاتدن اعظم اولان ملكك اسمیدر

*) افتتاح اولدی اعانت طلبی * فتح اچمقدر آچلمش مفتوح (*

(افتتاح) افتعال وزننده فتح معناسنه وبرنسنه یه آغاز وابتدا ایلمك معناسنه در وامداد واعانت ونصرت طلب ایتمك معناسنه کلور استفتاح کبی (فتح) فانك فتحی وتانك سکونیله قپالو نسنه یی آچمق وپرمغلق نسنه نك اغلاقنی ازاله ایلمك معناسنه در حسی اولسون عقلی اولسون (مفتوح) آچلمش شی معناسنه محسوس ومعقوله شاملدر

*) هم تمدح طلب مدح ایتمك * امتداح اوکه اوکلمش ممدوح (*

(تمدح) تکلف وزننده مدح اولنمقدن محظوظ اولمغله تکلفله مدحه شایسته بعض اطوار واوضاع اظهار ایدوب ممدوح اولمغی ایستمك معناسنه در ومالك اولمدیغی اشیا ومتصف اولمدیغی اوصاف ایله فخر ایدوب اوکونمك معناسنه در (امتداح) افتعال وزننده مدح معناسنه درکه برکیمسه یی خلقیه یاخود اختیاریه اولان صفات جمیله سی سببیله حسن ثنا ایدوب اوکمك معناسنه در مدح کبی (ممدوح) محمود وزننده اوصاف جمیله واخلاق پسندیده سی حسبیله اوکلمش کیمسه یه دینور

*) لوم وتعییر دیمکدر قنامق * دخی رسوایلغه دیندی فضوح (*

(لوم) نوم وزننده عذل وعتاب معناسنه که ترکیده قنامق تعبیر اولنور فارسیده سرزنش دیرلر (تعییر) یائین ایله تعییب وزننده برکیمسه دن صادر اولان فعل قبیحی یوزینه اورمغله عارلندرمق وقنامق معناسنه در تثریب وتأنیب وتقریع کبی (فضوح) قعود وزننده رذالت ورسوایلق معناسنه در

*) کبش قوچدر که کلور جمعی کباش * بوینوزیله اوریجی اولدی نطوح (*

(کبش) کافك فتحی وبانك سکونیله اینمك ارککی قیونه دیرلر که ترکیده قوچ تعبیر اولنور جمعی کافك کسریله کباش وهمزه نك فتحیله اکباش کلور (نطوح) نصوح وزننده صغر وقیون وکچی وکیك مثللو بوینوزلی حیوانلردن بوینوزیله اوروب سوسیجی حیوانه دینورکه سوسکن تعبیر اولنور

*) یوکرك آت قیدالاوابد آوایچون * تیه کن آته دخی دیندی ضروح (*

(قیدالاوابد) اضافتله طید الارانب وزننده یوکرك اولوب قوغدیغی طوتان آته اطلاق اولنور کانه یوکرکلکی سببیله طوشان وجیران مقوله سی وحشی حیوانلره یتشوب قاچمقدن وحرکتدن قید ومنع ایتدیکیچون چونکه قید بوقاغی وباغ معناسنه اولمق مناسبتیله منع معناسنده ده استعمال اولنور (اوابد) باء موحده نك کسریله عابد وزننده آبدك جمعیدر وحشی

جانورلره اطلاق اولنور (ضروح) نطوح وزننده اياغيله تپيجى آت وقاتر وسائر
طواره دينوركه تركيده تپه كن فارسيده لكدكوب ديرلر

*) يك سكردوب قوشانى اولدى جوم * باشى يك ياوز آتك آدى جوح (*

(جوم) جهول وزننده شول آته دينوركه سكرتمكدن فتور عارض اولميوب تكرار بتكرار سكردوب
قوشمق عادتى اوله (جوح) جهول وزننده باشى پك سرت وسركش اولوب راكبنى
صايميان آته اطلاق اولنور

*) تكريمز طاهر وچوقدر كرمى * ربنا الله كريم سبوح (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (رب) رانك فتحى وبانك تشديديله جميع مخلوقاتى بسليوب
تربيه ايدن حضرت پروردكارك اسماء حسناسندندر متكلم مع الغير ضميرينه مضافدر (الله)
اسم جلال كبريادر كامر فى عنوان القطعة الشرعية (كريم) امير وزننده عزت وشرف صاحبى
اولان ذاته اطلاق اولنور بومقامده لطف وانعام واحسان صاحبى اولان حضرت بارى
مراددر (سبوح) زياده طاهر معناسنه قطعهٔ شرعيه ده كچدى (ربنا مبتدا اسم جلال
بدل كل كريم خبر سبوح خبر بعد خبردر

*) اولمه مغرور فنا دنيايه * ييك يشارسك دخى ماننده نوح (*

(مغرور) مغبون وزننده باطل وبيهوده نسنه يه ميل وهوس ايله فريفته اولوب الدانمش كيمسه يه
دينور (فناء) بقاء وزننده ومقابليدركه يوقلق ومنعدم اولمق معناسنه در بوراده فانى معناسنده
مستعملدر (دنيا) دالك ضميله فعلى وزننده قرب معناسنه موضوع اولان دنودن مأخوذ اوله رق
آخرت مقابليدر آخرته نسبتله قريب اولديغيچون ياخود قريب الزوال اولديغيچون دنيا
تسميه اولندى وبو دنيانك حقيقتى يوغسه ده بنه حقيقتده اختلاف اولنوب بعضيلر بو عالم
متناهينك مجموعنك اسميدر ديدى و بعضلر قبيل الآخر موجوده ومخلوقه اولان مجموع
جواهر واعراضك اسميدر مجازا هر براجزاسنه ده اطلاق اولنور ديديلر و بعضيلر حس ايله
ادراك متعلق اولان دنيا عقل ايله ادراك متعلق اولان آخرتدر ديديلر (نوح) روح وزننده
ابو البشر ثانى نوح بن لمك بن متوشلخ بن ادريس عليهما الصلاة والسلام دركه عمر
شريفلرينك مدة متطاوله امتدادى بين الانام متواتر ومشهور اولوا العزم جمله سندن بر نبى
ذى شان ودعوتنه اجابتدن روكردان اولان طائفهٔ خذلان تباركردهٔ طوفان اولدقلرى مفاد
قرآن عظيم الشاندر عمرشريفلرنده اختلاف اولندى ابن عباس رضى الله تعالى عنهما قولى
اوزره سن شريفلرى قرق سنه يه بالغ اولدقده نبوت ايله بعث اولنوب طقوز يوز اللى سنه قومنى
دينه دعوت اوزره قيام وبعد الطوفان ايكيوز اللى سنه تمامنده عمرشريفلرى رسيدهٔ انجام
اولوب حظيرهٔ قدسه خرام اولمغله مدة بقالرى بيك ايكيوز قرق سنه اولمشدر وهب بن منبه
قولى اوزره بيك درتيوز سنه مقاتل بن سليمان روايتى اوزره بيك درتيوز اللى سنه معمر اولمشدر
مئال بيت ظاهردر

) جاءت الخاء بنظم مرسوخ (

(جاءت) فعل ماضى مفرد مؤنث غائبه در كلدى معناسنه (خاء) حروف هجادن حرف سابعك
اسميدر وجاءت فعلنك فاعليدر (بنظم) كلمه سنده باء ملابسه جاء فعلنه متعلقدر نظم مصدردر
كلام منظوم معناسنه (مرسوخ) مخلنده ثابت واستوار اولمق معناسنه اولان رسوخدن
اسم مفعولدر ثابت وراسخ معناسنه اوله رق فعلك مفعول به غير صريحى اولان نظمك صفتيدر
فعل لازمدن اسم مفعول بنا قلنمديغندن مرسوخ كلمه سى فصيحه دكلدر حاصل معنى حاء مهمله

لملك بفتح اللام وسكون الميم بعدها كاف ابن متوشلخ بفتح الميم وتشديد التاء المضمومة بعدها واو وفتح الشين المعجمة واللام بعدها خاء معجمة ابن اخنوخ وهو ادريس عليه السلام كما سيجى فى اول القطعة الاتية

قافیه‌سی انجام بولوب خاء معجمه قافیه‌سنده اولان لغتلری قطعهٔ خائیه هر بررلرین موضع لایقنده راسخ وثابت نظم مرغوب ایله سلك وزنه‌دیزدی دیمكدر

*) دیندی ادریس نبی‌یه اخنوخ * پیر اولان شیخ كلور جمعی شیوخ (*

(اخنوخ) همزه‌نك فتحی وخاء معجمه‌نك سكونی ونونك ضمیله وخنوخ صبور وزننده حضرت ادریس علی نبینا وعلیه السلام حضرتلرینك سریانی اسم شریفلریدر والآن حیاتده اولان درت نبی ذی‌شانك بریدركه انلر ادریس وعیسی وخضر والیاس علیهم السلامدر حضرت ادریس علیه السلام نبوت وحكمت وسلطنت جهتلرینی جامع اولمغله مثلث بالنعمه اطلاق اولنمشدر (شیخ) شینك فتحی ویانك سكونیله وشیخون سیحون وزننده سیماسنده پیرلك وقوجه‌لق علامتلری ظاهر اولان كیمسه‌یه دینور وحلم ووقار مثللو اخلاق حمیده‌ شیوخ ایله متصف اولدقلری‌چون هنوز سالخوردهٔ روزكار اولمدق شاب عالمده شیخ اطلاق اولنور (شیوخ) شینك ضمیله وكسریله شیخ مزبورك جمعیدر اشیاخ كبی

*) راسخون ثابت اولنلرایودن * ثابت اولماغه‌دخی دیندی رسوخ (*

(راسخون) برجسم برمحلده یاخود برصفت برموصوفده كركی كبی ثابت ومحكم اولمه معناسنه اولان رسخك جمعیدر (رسوخ) قعود وزننده برنسنه یرنده ثابت واستوار اولمق معناسنه باب اولدن وثالثدن مصدردر

*) نسخ برنسنه‌یی زائل ایتمك * حكمی زائل اولان آیت منسوخ (*

(نسخ) مسخ وزننده برنسنه‌یی یرندن زائل قیلمق معناسنه باب ثالثدن مصدردر وبرنسنه‌یی تغییر ایدوب بوزمق معناسنه وبرمكتوبك صورتنی صحیفهٔ اخرایه نقل معناسنه‌كه بركتابی قرشوسنده نسخه ایدوب صورتنی یازمقدر وبرنسنه‌نك صورتنی اقبح صورته تحویل ایلمك معناسنه‌ده كلور بومعنا ذكری آتی مسخ ایله مرادفدر (منسوخ) شول آیهٔ كریمه‌یه وحدیث شریفه اطلاق اولنوركه تحلیل وتحریم وسائر احكامدن اولدیغی حالده كندیدن مستفاد اولان حكم شرعی زائل اولوب حكم مذكورك مدتنك انتهاسی بیان اولنمش اوله آیت متاركه آیهٔ مقاتله ایله منسوخ اولدیغی كبی بوكه منسوخ الحكم دیرلر وآیهٔ جلیله‌نك قرائتیله تعبدك انتهاسنی بیان ایچون اولور بوكه منسوخ التلاوه دیرلر

*) دری صویماغه دینور سلخ اما * دریسی صویلان اولمش مسلوخ (*

(سلخ) سینك فتحی ولامك سكونیله حیوان مقوله‌سنك دریسنی یوزوب چقرمق معناسنه باب اولدن وثالثدن مصدردر قناره‌یه سلخ خانه تعبیری بوندندر ومذبوحدن یوزیلوب چیقاریلان دری‌یه دینور ومطلقا برنسنه‌یی شیء آخردن صیروب چیقارمغه دینور سلخ اللیل من النهار كبی وآیك آخر سكونته اطلاق اولنور (مسلوخ) دریسی یوزیلوب چیقرلمش قیون وكچی وصغر مقوله‌سنه دینور

*) انتفاخ اولدی اكرچه شیشمك * پك سمزقارنی بیوكده منفوخ (*

(انتفاخ) افتعال وزننده انسان وحیوان مقوله‌سی برعلت حادثه‌دن ناشی یاخود بعد الموت منتفخ اولوب شیشمك معناسنه‌دردر (منفوخ) سمزوقارنی بیوك شیشمان كیمسه‌یه اطلاق اولنور

*) صورت اولی تحویل اولنان * اقبح صورته اولمش ممسوخ (*

(ممسوخ) برشیئك صورتنی برقبیح وچركین صورته تحویل ایلمك معناسنه اولان مسخ لفظندن اسم مفعولدر صورت اولی اقبح صورته تبدیل اولنان شیئه دینور یهود طائفه‌سندن اصحاب سبتك مایمون صورتنه یاخود جوانلری مایمون صورتنه یاخود جوانلری مایمون صورتنه وپیرلری خنزیر صورتنه

وهو اخنوخ بن برد بن مهلاییل بن انوش بن قینان بن شیث بن آدم علیهم السلام كذا فی مفتاح السعاده لطاشكبری‌زاده *

ائمهٔ معتزله‌دن جاحظ زیاده قبیح الوجه وزشت روی اولمغله انك مذمتی خصوصنده برشاعر * لو مسخ الخنزیر مسخا ثانیا * ما كان الا دون قبح الجاحظ * دیدی كذا فی المستطرف *

وما

ومائدهٔ عیسا علیه السلامی تکذیب ایدنلرخنزیر صورتنه ممسوخ اولدقلری کبی وکریه المنظر اولان کیمسه یه مسیخ وممسوخ اطلاق اولنور

*) قولاغك کندوسنه منفذنه * ایشیدن دیدی صماخ واصموخ (*

(صماخ) کتاب وزننده (اصموخ) اسلوب وزننده قولاغك کندوسنه دینورعربیده اذن فارسیده کوش کبی وقولاغك منفذینه یعنی دلیکنه‌ده دینور ناظمك بونلری اهل سمعه نسبتنده لطافت واردر

*) آلچغه دیرلر ایمش دون دخی * یوجه‌لك اولادی علوایله شموخ (*

(دون) دالك ضمیله فوق کلمه‌سنك ضدیدر مکانده الچق ورتبه‌ده وقیمتده اشاغی اولان شیئه اطلاق اولنور و بعضا فوق معناسنده‌ده استعمال اولنمغله اضداددندر ودون کلمه‌سی شریف ونفیس وکثروخسیس معنالرینه کلمکله بوجهتدن دخی ضداولور وامام کبی اوك معناسنه وخلف کبی اکسه معناسنه مستعمل اولمغله بووجهله ده ضد اولور وکاف خطابله (دونك هذا) کلمهٔ اغرادر خذ هذا والزمه واحفظه دیمکدر (علو) سمو وزننده برنسنه مرتفع ویوکسك اولمق معناسنه‌در عطاء وزننده علاء وترقی وزننده تعلی کبی و برکیمسه شان وشرف صاحبی اولمق معناسنه کلور (شموخ) قعود وزننده پك یوکسك و بلند اولمق معناسنه باب ثالثدن مصدر درشینك فتحی ومیمك سکونیله شمخ کبی شامخ عالی ومرتفع شیئه دینور

*) ایکی همسن وایکی مثل اولنه * دیندی شرخان کلور جمعی شروخ (*

(شرخان) شیخان وزننده یاشد و یاشداش معناسنه اولان شرخ لفظنك تثنیه سیدر ایکی یاشداشلر معناسنه ومثل ومانند معناسنه اولان شرخ لفظنك مثناسیدر مثلان معناسنه وشرخ وقت شبابك اول هنکامنه دینور جمعی شیوخ وزننده شروخ کلورعربیده اتراب وامثال معناسنه (همسن) فارسیده معیت معناسنی مفید اولان هم لفظیله یاش معناسنه اولان سن لفظندن مرکب اولمغله یاشداش معناسنه اولورعربیده لامك کسریله لده وترب فارسیده همزاد وهمسال کبی

*) رأس باش اکسه قفادر اما * تپه‌نك اوستنه دیرلر یافوخ (*

(رأس) رانك فتحی وهمزه نك سکونیله اعضاء حیوانیه دن باشه دینور فارسیده سر دیرلر وهرشیئك یوقریسنه اطلاق اولنور و برقومك سید وسرکرده سنه اطلاق اولنور رئیس کبی جمعی رؤس وارؤس کلور افلس وزننده (قفا) عصا وزننده بویونك آردینه دینورکه اکسه تعبیر اولنور قذال مرادفیدر فارسیده فراروی وهیره دیرلر نسخ مطبوعه ده اکسه قفادر موقعنده کله قفادر وقوعی نابجادر زیراکله فارسیده وترکیده باشك طوپوندن عبارتدر (یافوخ) یاقوت وزننده باشك مقدمیله مؤخرینك کمکلری قاوشدیغی یره دینورکه موضع مزبور اطفالده یومشق اولمغله حرکت ایدر ترکیده بنقلده یق وایمك تعبیراولنور جمعی یوافیخ کلور ویافوخ اللیل کیجه نك تمام ظلمتی وقتنه دینور

*) طبخ وشی اولدی پشرمك چونکیم * دینلور پشمشه مشوی مطبوخ (*

(طبخ) طانك فتحی وبانك سکونیله مطلقا پشورمك معناسنه درکرك بریان وکباب وقاورمه جهتیله اولسون وکرك تجره مقوله سنده پشورمه ایله اولسون (شی) شینك فتحی ویانك تشدیدیله اتی کباب وبریان ایتمه جهتیله پشورمك معناسنه در (مشوی) کباب اولمش لحمه (مطبوخ) پشمش طعامه دینور

*) وکن ووکراولمش ایسه قوش یوه‌سی * فرخ قوش یاور یسیدر جمعی فروخ (*

(وكن) واوك فتحى وكافك سكونيله ووكنه واوك حركات ثلاثيله قوش يوه سنه دينورعش كبى (وكر) وزن مزبور اوزره (ووكره) تمره وزننده بونلرده قوش يوه سنه دينور ايچنده قوش اولسون اولماسون فارسيده لانه وآشيان دينور (فرخ) فرق وزننده قوش باور يسنه دينور وهرحيوانك ياوريلرينه اطلاق اولنور واغاجلرك ديبلرندن بيتوب چيقان فليزلره دينور (فروخ) ضمتيله فرخك جمعيدر افرخه وافراخ كبى

*) تنك كس جلوه‌لى خاتون رصوف * بايلان ذوق جاعيله ربوخ (*

(رصوف) صبور وزننده ورصفاء حمراء وزننده مرصوفه محبوبه وزننده فرجى غايت طار اولان عورته دينور (تنك) جنك وزننده فارسيده طار وضيق معناسنه (كس) كافك ضميله فرج معناسنه زبانزد اولمغله ترجمه قيلندى (ربوخ) صبور وزننده وقت مجامعتده شدت شهوته مقارن رخاوتدن ناشى بايلوب بيخود اولان عورته دينور فتحتيله (ربخ) خاتون ربوخ اولمق معناسنه در

*) صاقلنور سعى وثباتيله علوم * يحفظ العلم بجد ورسوخ (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (يحفظ) حفظدن مضارع مجهولدر حفظ برنسنه‌يى حراست ايدوب صاقلمق وبركلامى از برايلمك وبرشيئى كوروب كوزتمك معنالرينه‌در (العلم) الفاظ عمومدن اولان مفرد محلى باللام اولمغله علوم معناسنه اولوب فعلك نائب فاعليدر (بجد) لفظنده باء سببيه يحفظ فعلنه متعلقدر (جد) جيمك كسريله سعى ايدوب چالشمق معناسنه فعلك مفعول به غيرصريحيدر (رسوخ) صدر قطعه‌ده كچديكى اوزره دوام وثبات معناسنه جد اوزرينه معطوفدر

*) وير مه ثقلت ظرفا مجمعنه * بزم عرفانده اول غايت شوخ (*

(ظرفا) شرفا وزننده ظريفك جمعيدر ظريف ظرافتلو آدمه يعنى ذكى وزيرك وبلاغت ولطافت اوزره خوش كلام سويليجى كيمسه‌يه وملاحتلو وخوب هيئتلو ونازك قيافتلو شخصه دينور (مجمع) محشر وزننده اسم مكاندر محل جمع معناسنه (بزم) عزم وزننده فارسيدر مجلس جمعيت معناسنه (عرفان) اذعان وزننده برشيئى تفكر وتدبر طريقيله معرفتدن عبارتدر بوراده حذف مضاف طريقيله اهل عرفان مراددر (شوخ) فارسيدر ناظمك تحفه‌سنده بيانى اوزره آچق مشربلو نازك طبع حاضر جواب كيمسه‌يه دينور

) دلت الدال عيانا لحصول المقصود (

(دلت) بركيمسه‌يى برنسنه‌يه طوغرى يول كوستروب قولاغوزلق ايلمك معناسنه اولان دلالتدن ماضى مؤنثدر (دال) حال وزننده حروف هجادن حرف ثامنك اسمى اولمق اوزره فعلك فاعليدر (عيان) عينك كسريله مفاعله دن مصدر در برنسنه‌يى شبهه سز آچقدن كورمكدر وفعلك مفعول مطلق مجاز يسيدر (لحصول) لفظنده على معناسنه اولان لام جاره دلت فعلنه متعلقدر (حصول) وصول وزننده مصدردر حاصل وثابت اولمق معناسنه فعلك مفعول به غيرصريحيدر (مقصود) كنيدى جانبنه عزم وتوجه اولنان نسنه‌يه دينور حصولك مضاف اليهى در مثال معنى خفى ذكلدر

*) بو بلو خندق كبى يارلمش اولان براخدود * نارآتشدر اودنلى ديمه‌در ذات وقود (*

(اخدود) اسلوب وزننده يرده اولان اوزون يارىغه وخندقه دينور جمعى اخاديد كلور (نار) دار وزننده آتشه دينور معروفدر ومؤنث سماعيدر (وقود) صبور وزننده ووقاد كتاب وزننده ووقيد امير وزننده آتش يقاجق اودونه وسائر چورچوپه دينور كه طوترق تعبير اولنور (ذات)

صاحب معناسنه اولان ذو لفظنك مؤنثيدر جمعی ذوات كلور وذات برنسنه نك عين ونفسنده استعمال اولنور

*) هود معناسی یهود ایدیجی انكار جحود * جمع خائن خونه منكر نعمتده كنود (*

(هود) عود وزننده فی الاصل تائب معناسنه اولان هایدك جمعیدر تائبون معناسنه صكره یهود طائفه سنده اسم جنس اولمشدر عبادت عجلدن تائب اولدقلری ملابسه سیله و بر پیغمبر ذی شان اسمیدر كه هود بن عابر بن شالخ بن فالغ بن ارفخشذ بن سام بن نوح علیهما السلامدر (یهود) یعود وزننده مادۀ مرقومه دن مضارعدر طائفۀ جهوده علم اولمشدر وزن فعل وعلم اولمغله غیر منصرفدر نسبتنده یهودی دینور (جحود) صبور وزننده اوزان مبالغه دندر برنسنه یی یقینا بیلوركن انكاره مصر اولان كیمسه یه دینور زیرا جحد و جحود قعود وزننده بیله رك انكار ایتمكه دینور پس طائفۀ مسفوره یه جحود اطلاقی (وجحدوا بها واستیقنتها انفسهم) نظم جلیلی مصداقنجه خاتم الانبیا صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك رسالتنی علم الیقین بیلورلر ایكن حسده مبنی انكار ایلدكلری ایچوندر بو صورتده جیمك فتحیله در اما جیمك ضمیله جحود دیدكلری محرفدر السنۀ عوامده دوران ایدن چفید غلط فاحشدر (خونه) فتحاتله خائنك جمعیدر رمان وزننده خوان كبی خائن امانته وعهده غدر وخیانت ایدن كیمسه یه دینور (كنود) عنود وزننده منعمك نعمتی انكار ایله كفران نعمت ایدن كیمسه یه وكافره وعاصی یه و بخیله دینور

*) سكود اغاجی خلاف ودخی صفصاف اوله * كولكه در ظل وچكلمشده اوزانمش ممدود (*

(خلاف) كتاب وزننده سكود اغاجندن برنوعك اسمیدر كه بلخی سكود وسالقم سكود دیدكلریدر (صفصاف) سلسال وزننده مطلقا سكود اغاجنه دینور شجر خلافدن اعمدر مفردی صفصافه در (ظل) ظانك كسری ولامك تشدیدیله ضح مقابلیدر كه مطلقا كولكه یه دینور كرك اصلا كونش كورممكله اولسون كرك ضوء شمسه شجر وبنا مثللو برنسنه حائل اولمغله اولسون اماقیء معنای ثانی یه خاصدر (ممدود) هرنه دن اولورسه چكیلوب اوزانمش نسنه یه دینور مدید كبی واوزون شیئه اطلاق اولنور طویل كبی

*) سامدون اولدی اعالی دخی سامی عالی * یوجه لك اولدی سمو وهم اومعناده سمود (*

(سامدون) سامدك جمعیدر سامد عالی ومرتفع معناسنه در ومتكبر اولان كیمسه یه دینور ومتحیر وسرگردان اولان كیمسه یه وعبثه اشتغال ایله لهو ولعب ایدیجی كیمسه یه دینور اعالی اعلانك جمعیدر تركیده متعارف اولمغله ترجمه قیلندی (سامی) علو وارتفاع معناسنه اولان سمودن اسم فاعلدر عالی و یوجه معناسنه در شامخ كبی (سمو) علو وزننده ومرادفیدر كه یوكسكلك معناسنه (سمود) قعود وزننده علو وتكبر وتحیر معنالرینه در

*) آلته تحت اوسته دینور فوق رفیع اولدی یوجه * اشاغه اینمه هبوط و یوقاری چیقمه صعود (*

(تحت) تانك فتحی وحاء مهمله نك سكونیله جهات ستّ اقسامندن الت ذیمكدر كه فارسیده زیر دینور (فوق) تحت وزننده ومقابلیدر كه برنسنه نك اوسته دینور زمانده ومكانده وعددده ورتبه وشرفده استعمال اولنور (رفیع) امیر وزننده یوجه و یوكسك نسنه یه وشریف القدر عالیشان كیمسه یه دینور (هبوط) قعود وزننده یوقاریدن اشاغی یه اینمك معناسنه در (صعود) هبوط وزننده ومقابلیدر اشاغیدن یوقاری چیقمه معناسنه در ارتقا وعروج كبی

*) كرچه محمود دیمك ممدوح اولنمش اما * ذكری قرآنده اولان فیلك آدیده محمود (*

(محمود) ممدوح وزننده ومرادفیدر كه ذكر جمیل ایله ثنا اولنمش و پسندیده اولنوب بكنلمش نسنه یه دینور ومحمود سورۀ فیلده مذكور اولان فیلك اسمیدر كه ملوك یمندن ابرهة بن الصباح

کعبهٔ معظمه‌یی هدم وتخریب قصدیله مکهٔ مکرمه اوزرینه هجوم ایتدکده استصحاب ایتدیکی فیلدر تفصیلی تفاسیرده مسطوردر

*) اویقودر نوم انك اولنه دیندی نعاس * او یانقلاره‌دی ایقاظ او یومشلاره رقود (*

(نوم) یوم وزننده بدن انسانك مدار راحتی اولان اویقو یه دینور رقاد کبی فارسیده خواب دینور (نعاس) غراب وزننده اویقونك اولی معناسنه‌درکه امزغنمق واو یوقلمق تعبیر اولنور وزن مزبور اوزره رکاس کبی فارسیده سرخواب وکوشاسب دینور (ایقاظ) اکیاس وزننده یانك فتحی وقافك ضمیله یقظ وکتف وزننده یقظ وسکران وزننده یقظان لفظلرینك جمعیدر او یانق کیمسه‌لره دینور فارسیده بیداران دینلور (رقود) رکوع وزننده نائم معناسنه اولان راقدك جمعیدر رکع وزننده رقد کبی او یومش کیمسه‌لره دینور فارسیده خوابیده‌دیرلر

*) صب وهاوی دیمه عاشق دخی دلبرده بهیج * عشقله حالی یمان کیمسه عمید ومعمود (*

(صب) صادك فتحی و بانك تشدیدیله حب مفرط ایله آشفته دل اولان عاشقه دینور (هاوی) باب رابعدن مصدر اوله‌رق عشق ومحبت معناسنه اولان هوی لفظندن اسم فاعلدر عاشق معناسنه‌در (عاشق) وامق وزننده ومرادفی اوله‌رق افراط اوزره محبت معناسنه اولان عشقه مبتلا وکرفتار اولان کیمسه‌یه دینمك اوزره عربیدر ترکیده شیوعی حسبیله ترجمه قیلندی (بهیج) امیر وزننده پك کوزل متناسب الاعضاء دلبر اولان محبوبه دینور ودائما مسرور وشادان اولان کیمسه‌یه دینور (عمید) امیر وزننده (معمود) محمود وزننده عشق ومحبتدن زار وزبون اولانه دینور

*) افتضاض اولدی انی بوزمه که قزلق عذره * عبقره پك کوزلی تازه جوار یدر خود (*

(افتضاض) همزه‌نك کسریله افتراع وزننده ومرادفیدر قزك بکارتنی ازاله ایتمکه دینور (عذره) غرفه وزننده قیزلغه دینور بکارت معناسنه وازالهٔ بکارت معناسنه کلور افتضاض کبی (عبقره) حیدره وزننده جاریه‌دن وغیریدن پك کوزل اولان نسنه‌یه دینور (خود) خانك ضمیله جمعدر خودات کبی مفردی خانك فتحی وواوك سکونیله خوددر خلقت واندامی خوب نرم ونازك تازه محبوبه جاریه‌لره وقزلره دینور

*) عرب اول ارلرینی پك سو یجی خاتونلر * هم اوزون بویلوسی عطبول ومحبتلی ودود (*

(عرب) ضمتینله جمعدر مفردی صبور وزننده عروبدر زوجنه پك محبتلی اولوب زوجندن غیری‌یه اصلا مالهٔ نظر ایتمین خاتونه دینور (عطبول) عینك ضمیله عنقود وزننده وعطبوله ها ایله وعطبل سنبل وزننده اتلو وجانلو اوزون بویلو واوزون کردانلو دلبر ونازنین خاتونه دینور (ودود) صبور وزننده اوزان مبالغه‌دندر پك محبتلی دوستلیغی محکم کیمسه‌یه دینور وعباد صالحینه رضاسی ورحمتی کثیر اولان جناب کبریانك اسم شریفیدر فعول بمعنی فاعلدر و بمعنی مفعول اوله‌رق قلوب اولیاده محبوب معناسنه جملده جائزدر

*) مرأه عورتکه کلور جمعی نسا ونسوان * چوجوغی چوق طوغران عورته هم دیندی ولود (*

(مرأه) میمك فتحی ورانك سکونیله حمزه وزننده واولنه همزهٔ وصل ادخالیله امرأه خاتون وعورت معناسنه‌در مذکری میمك حرکات ثلاثیله ورانك سکونیله مرأ وهمزهٔ وصل ایله امرئ‌درکه ارکشی‌یه دینور رجل معناسنه (نساء) کساء وزننده (ونسوان) غلمان وزننده ونسوه کسوه وشعبه وزنلرنده مرأه کلمه سنك لفظنك غیریدن جمعلریدر مرأ وامرئ کلمه‌لری لفظلرینك غیریدن رجال ایله جمعلندیکی کبی (ولود) صبور وزننده اوزان مبالغه‌دندر فعول بمعنی فاعل اوله‌رق چوق چوجوق طغوران عورته دینور ومطلقا والده ووالده معنالرینه کلور

*مجنون وفرهاد وجمیل وکثیر * وبونلرك امثالی کبی*

استحیادن

*) اسخیادن صایلورسن ایده کور وعده وفا * اوف بالوعد یعدونك من اهل الجود (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (اوف) غدر مقابلی اولان وفاء لفظندن امر حاضر در فاعلی تحتنده مستتر ضمیر خطابدر (بالوعد) لفظنده باء جاره فعل امره متعلقدر (وعد) واوك فتحی وغینك سكونیله قول ایله برنسنه یی ایده جك اولمق معناسنه در که بر کیمسه یه سوز ویرمك و برنسنه آده مق تعبیر اولنور عینك کسریله عده وموعده کبی جار مع المجرور فعلك مفعول به غیر صریحیدر (یعدونك) ترکیبنده یعدون اعدادی بری برینه ضم ایدوب صایمق معناسنه اولان عد لفظندن فعل مضارع جمع مذکر غائبدر کاف خطاب من یصلح له الخطابدن عبارت اوله رق فعلك مفعولیدر (من) جارهٔ تبعیضیه یعدون فعلنه متعلقدر (اهل) همزه نك فتحی وهانك سكونیله بر کیمسه نك عشیرتنه یعنی اولاد وعیالنه و سائر اقرباسنه ومتعلقاتنه دینور واهل برنسب یاخود بردین یابرمذهب یابرصنعت یابر بیت یابر بلده جمع ایتدیکی کیمسه لره دینور ما نحن فیه صناعهٔ محمودهٔ سخانك جمع ایتدیکی کیمسه لردن عبارتدر (جود) جیمك ضمیله بذل وعطا وکرم صاحبی جوانمرد اولمق معناسنه در صفتی جواد کلور حاصل معنی وعده وفا ایدن اصحاب جود دن معدود در دیمکدر

*) شرف جد ایله فخر ایتمه همان جد ایله * کیمسه عالم اولهمز ایتمسه بذل مجهود (*

(جد) جیمك فتحی ودالك تشدیدیله اب الاب معناسنه که دده تعبیر اولنور (جد) جیمك کسریله سعی وکوشش ایدوب چالشمق معناسنه در ناظم تحریر بو مصراعده محسنات لفظیه دن جناس محرف صناعتنه رعایت ایتدی جبهٔ البرد جنهٔ البرد ترکیبنده اولان بردو برد کبی (مجهود) تاب وطاقت ومحنت ومشقت معنالرینه اولان جهددن اسم مفعولدر حاصل معنی آبا واجدادك جمع وتحصیل ایتدیکی علوم ومعارف ایله افتخار ایدوب تضییع اوقات ایتمه بلکه جهد جهید وسعی بلیغ ایدوب تحصیل هنر وکسب کمال ایله زیرا محنت ومشقت چکوب صرف مقدور ایتمدکجه بر کیمسه عالم وفاضل اولهمز دیمکدر یعنی کن عصامیا ولا تکن عظامیا مفهومیله عامل اول دیمکدر

) الینا نقد کنز العلم موروث من الاجداد (

(الینا) جار مع المجرور مؤخر موروث لفظنه متعلقدر بزه دیمکدر تقدیم مجرد وزنه رعایت ایچوندر حصره محمول اولمقده محتملدر (نقد) نونك فتحی وقافك سكونیله اشترا اولنان متاعك ثمنی پشین وفی الحال ویرمك معناسنه واقچه نك وسائر نسنه نك زیوف ورد یئنی سچوب آیتلمق وآیرمق معناسنه وتام الوزن وکامل العیار التون واقچه معناسنه کلور ما نحن فیه معنای ثالثدن مستعاردر (کنز) کافك فتحی ونونك سكونیله مال مدفون معناسنه ومطلقا التون وکوش معناسنه کلور کنز علمه مضافدر (علم) معلومدر (موروث) متروك وزنده وفات ایدن کیمسه نك ترك ایتدیکی مالنه ومخلفاتنه دینور (من) کلمه سی موروثه متعلقدر (اجداد) همزه نك فتحیله اب الاب معناسنه اولان جدك جمعیدر تغلیب طریقیله اب اجداده داخلدر ناظمك جدلری محمد مز عشی علمادن اولوب شارح الاشباه والنظائر اولدیغی حرف هاقافیه سنده اولان قطعهٔ اولانك اواخرنده مصرحدر یعنی تنفیر وتفتیشمز بلاتکلف تأمل اولمق متصور اولمقده مال مدفونه مشابه اولان علم یاخود بین الانام مقبول ومرغوب اولمده سیم وزره مشابه اولان علم خزینه سی بزه آبا واجدادمزدن منتقلدر یاخود آبا واجدادمزدن بزه مال انتقال ایمیوب انجق علم انتقال ایتدی دیمکدر بو قطعه نك عنوانیله قطعهٔ سابقه نك مقطعی وقطعهٔ ثانیه ده پدرلك علم وکمالی سا که قالمز میراث مصراعی بیننده اولان شائبهٔ تناقضك دفعی سهلدر

*) تلظی اودعلولنمك علولندرمه در ایقاد * شواظ وهم لهب یالك یالکلا نیجیدر وقاد (*

(تلظی) تفعل بابندن مصدر اولمق اوزره آتش یالکنوب علولنمك معناسنه‌در (ایقاد) ایجاد وزننده آتشی یاقوب علولندرمك معناسنه‌در (شواظ) غراب وکتاب وزنلرنده آتشك دونسز صافی یالکنه دینور (لهب) تعب وزننده بودخی آتشك دخاندن صافی شعله‌سنه ویالکنه دینورامیر وزننده لهیب وغراب وزننده لهاب کبی (وقاد) شداد وزننده مبالغه‌در

یك علولنیجی اوشعله‌لنیجی معناسنه‌در

*) قوانیدر خلیه نحل اری شهدوعسل بالدر * شکر درقند وسکر کیم شکرجی یه دینور قناد (*

(خلیه) غنیه وزننده وهاسز خلی غنی وزننده اری قوواننه دینور که معروفدر (نحل) نونك فتحی وحاء مهمله‌نك سکونیله بال اریسنه دینور (شهد) مهد وزننده باله دینور وبونده شینك ضمی دخی جائزدر جمعی شینك کسریله شهاد کلور (عسل) عینك وسینك فتحه‌لریله باله دینور فارسیده انکبین دیرلر (قند) قافك فتحی ونونك سکونیله شکر قامشی تعبیر اولنعان نباتك عصاره‌سندن معمول اولان شکره دینور (سکر) سینك ضمی وکاف مفتوحه‌نك تشدیدیله حلاوتده ضرب مثل وهر برشیئ احلی یه مشبه به وممثل قیلنان شکرك اسمیدر (قناد) شداد

وزننده شکری اعمال ایدنه وآکوب صاتنه دینور که شکرجی دینور

*) ترصددر ترقب وش کوزتمك انتظار ایله * رصد یول کوزلنن یردر اولو یوله دینور مرصاد (*

(ترصد) تفعل وزننده برنسنه‌یه کوز دیکوب دقتله نظر ایتمك معناسنه‌در (ترقب) وزن مزبور اوزره برنسنه‌یی کوزتمك ومنتظر اولمق معناسنه‌در ارتقاب کبی (وش) لفظی ادات تشبیه فارسیدر (رصد) فتحتینله فی الاصل راصدك جمعیدر خدم خادمك جمعی اولدیغی کبی بوصورتده رصد طریق جاده‌دن عبارت اولان مرصادی ساعی بالفساد اولان قطاع طریقدن حفظ وحراست ایتمکله ابناء سبیلی وقایه ایچون یول اوزرنده اوتوران پاسبانلره ودربند بکجیلرینه اطلاق اولنور صکره حالك اسمیله محله تسمیه قبیلندن اوله رق مزبور پاسبانلرك آرامکاهی اولان موضعه رصد تسمیه سی حقیقت عرفیه اولمغله ناظم تحریر موضع مزبور ایله تفسیر ایلدی (بعده ذا مرکواکبده کواکبك سیر وحرکتلرینی ومواضع معینه‌یه بلوغلرینی ترصد ایچون قونیه‌ده افلاطونك ومراغه‌ده خواجه نصیر الدین طوسینك وسمرقندده الوغ بكك بنا کرده‌سی اولوب غیاث الدین جمشید وعلی قوشی وقاضی زاده رومینك متولی اولدقلری دوربین کبی هندسه اوزره موضوع بیوك بلورلر ایله مصنوع ابنیهٔ مکلفه‌یه حقیقت عرفیه منابه‌سنده اولمشدر بوده حالك اسمیله محله تسمیه قبیلندندر (مرصاد) منهاج وزننده ومرادفیدر که جاده واولو یوله دینور

*) الوك هم الوکه ایلچیلك اولمش سفارت وش * دینور ایلچی‌یه وفد وجمعی کلمشدر وفود اوفاد (*

(الوك) قبول وزننده (الوکه) هاایله شخصین بیننده یاخود جماعتین بیننده یاخود واحد ایله جماعت بیننده واقع منافسه ومنافرتی کشف وازاله ایله اصلاح ذات البین ایچون توسط ایدن کیمسه‌یه دینور که لساننمزده شخص مزبوره ایلچی وکار مرقومه ایلچیلك تعبیر اولنور والوکه ایلچینك حامل اولدیغی نامه‌یه ورساله‌یه ده اطلاق اولنور (سفارت) سینك فتحیله نظارت وزننده وکسریله کتابت وزننده قومك میاننده وقوع بولان وحشتی دفع ایله مابینلرینی اصلاح ایلمك معناسنه‌درکه ایلچیلك اوله‌جقدر (وفد) واوك فتحی وفانك سکونیله بردولتدن آخر دولته ایلچیلك یاخود بعض مصلحت ضمننده کلن آدمه وقومی طرفندن تنظیم مصلحت ایچون سلاطینه وامرایه کلن کیمسه‌یه دینور (وفود) شهود وزننده (اوفاد) اوتاد وزننده

وفدك جمعیدر

*) شباك آوجی دوزاقلاری شرك هم ایپلری آك * قنص آوصید معناسنه آوجی قانص وصیاد (*

شباك

وبو رصدك بناسی بو وجه تخمین نصف خزینه ایله انجق وجود پذیر اولمسی بعض ارباب وقوفدن منقولدر *

(شباك) شینك كسریله سمك وطیور صیدی ایچون ایپ مقوله سندن اورلمش بالق آغی وآوجی دوزاغی معناسنه اولان شبكه‌نك جمعیدر (شرك) فتحتینله ایپدن اورلمش آغه ودوزاغه وآنك اجزاء مشبكه سی اولان ایپلرینه دینور (قنص) قافك ونونك فتحه‌لریله شكار اولان آوه دینور قنیص كبی (صید) قید وزننده آوآولامق معناسنه وصید مصید معناسنه كلوركه بری وبحری اولان وحشی حیوانه آوجینك ظفر بولوب قبضهٔ تملكنه المسندن عبارتدر (قانص) آوجی معناسنه‌در قناص كبی (صیاد) شداد وزننده آوجیدر قبول وزننده صبود كبی

*) اسیرلردر سبایاسبی واسترقاق اسیرایتمك * رقیق وقن وعبدا ولمش قول اعتاق ایتمه‌در آزاد (*

(سبایا) هدایا وزننده غنی وزننده اولوب مذكره ومؤنثه اطلاق اولنان سبی لفظنك جمعیدر (سبی) سینك فتحی وبانك سكونیله اسیر ایتمك معناسنه‌در (استرقاق) قولی وجاریه‌یی اسیر ایتمك معناسنه‌در (رقیق) امیر وزننده قول وجاریه مقوله‌سی مملوكه دینور مذكره ومؤنثه مفرده وجمعه اطلاق اولنور (قن) قافك كسری ونونك تشدیدیله كندبده مدبرلك ومكاتبلك مثللو شائبهٔ حریت اولمین قوله دینور خالص العبودیت اولان عبد محض اوله جقدر عبد مطلقدن اخصدر (عبد) قول جنسنه دینور مملوك معناسنه كه حر مقابلیدر فارسیده بنده دیرلر (اعتاق) همزه‌نك كسریله قول وجاریه قسمنی رقیتدن اخراج ایدوب آزاد ایلمكدر آزاد اولمش قوله عتیق وعاتق ومعتق دینور

*) غلام وزن كتوریجی یه اهل فسق بدكاره * مؤنث ایسه قواده دینور اركك ایسه قواد (*

(قواده) غداره وزننده شول عورته دینوركه اهل فجور اولان زانیلره عورت جلب ایدیو یروب پزونكلك ایتمك عادتی اوله بو مقوله قاری یه السنه‌ده هاجی انه تعبیر اولنور (قواد) شداد وزننده شول مردنابكاره دینوركه بدكار یعنی كوتو فعللو اهل فسق لوطیلره وزانیلره اوغلان وعورت جلب ایدیو یرمكله پزونكلك ایتمك عادت قبیحه‌سی اوله وبو قواد لفظی فی الاصل آخرك بنه‌جكی حیوانی یدن یدجی معناسنه اولوب كارمعهودك معنای مزبوره مناسبتی باعث اطلاق اولمشدر

*) مقید اولدی باغلنمش دخی باغلامه‌در تقیید * بوقاغو كبی قید وبندلردر جمله‌سی اصفاد (*

(مقید) اسیر وعبد آبق وطوتساق مثللولری باغلدقلری باغ وبوقاغو مقوله‌سی شیلر معناسنه اولان قید ماده سندن اسم مفعول بنیه‌سی اوزره باغلنمش نسنودر (تقیید) تفعیل وزنی اوزره آنفا مذكور اولان مقید لفظنك مصدری اوله‌رق باغلمق معناسنه‌در (اصفاد) همزه‌نك فتحیله بوقاغو وزنجیر وطومرق وایپ كبی اهل جرم وجنایت كندیسیله قید وبند اولوب باغلندیغی نسنه‌لر معناسنه اولان صفد لفظنك جمعیدر وبو صفد لفظی بند وباغ معناسنه كلدیكی كبی عطیه واحسان معناسنه ده كلور (بالبر یستعبد الحر) فحواسنجه عطیه قید معنوی اولدیغیچون لفظ مزبورك معنیینی جمع قیلندن اوله‌رق الصفد صفد دیتلدی العطاء قید معناسنه وصاحب الكشافك نوابغ الكلم نام رساله‌سنده (صفد فیه لیان) صفد فیه لیان دیدیكی عطاء فیه مطل وتأخیر كقید فیه عقد تان دیمكدر

*) شبه وشبه اینكسیده بكزمك تشبیه بكزتمك * دینور هر نسنه‌نك مثلینه ند وجمعیدر انداد (*

(شبه) فتحتینله (وشبه) شینك كسری وبانك سكونیله مثل ونظیر معناسنه‌دركه بكزمك لازم كلور شبیه كبی ومطابقت بكزمك معناسنه موضوع اولان مشابهتدر (تشبیه) تفعیل وزننده بكزتمك معناسنه‌در (ند) نونك كسری ودالك تشدیدیله مثل ومانند معناسنه‌در ندید كبی وبعض اهل لغت قولنجه مانند معادی ومثل مخالف اطلاق اولنور (انداد) همزه‌نك فتحیله ند لفظنك جمعیدر مطلقا امثال یاخود امثال مخالف معناسنه

آزاد فارسیدر تركیده شیوعی بلكه ملك وجن وشیطان مثللو لسان تركیده مرادفی بولنمامغله مبنی ترجمه قیلندی *

زن لفظی فارسیدر عورت معناسنه تركیده دخی زبانزده اولمغله قاری مقامنده استعمال اولندی *

*) دیمشلر میخنه طوقاغه حفت و بك ودق قاقق * چوی‌یه قازغه دیندی وتد جمعی کلور اوتاد (*

(میخنه) میمك كسرنی ومدی جیمك و نونك فتحه‌لری آخرده هاایله چوی وقازق کبی نسنه‌لر كندیله دق اولنوب قاقلان طوقاقدر جمعی مواجن كلور مساجد وزننده فارسیده کزینه دیرلر (حفت) حاء مهمله‌نك فتحی فانك سكونی آخرده تاایله چوی وقازق مقوله‌سی شیلری قاقق معناسنه‌در (بك) باء موحده‌نك فتحی وكافك تشدیدیله حفت کبی قاقمقدر (دق) دالك فتحی قافك تشدیدیله وزنا ومعنی بك کبیدر قرع ووهش وهرس خفت وزننده اوله‌رق مراد فلریدر (وتد) فتحتینله وكتف وزننده اغاجدن یاپلوب یره یاخود دیواره قاقیلان شیئه دینور كه قازق تعبیر اولنور تیموردن مصنوع اولان چوی‌یه مسمار دینور (اوتاد) همزه‌نك فتحیله وتدك جمعیدر

واوتاد الارض طاغلره واوتاد البلاد رؤساره اطلاق اولنور

*) اكرچه نفد واسباغ اولدی معتاده دوكنمك هم * دوكتمك هم دوكمك هر نه‌شی اولورسه انفاد (*

(نفد) فتحتینله ونونك فتحی وفانك سكونیله برنسنه بتوب دوكنمك معناسنه‌در سحاب وزننده نفاد کبی (اسباغ) همزه‌نك كسریله ناظمك بیاننه كوره بودخی نفد ونفاد كلمه‌لری کبی دوكنمك معناسنه‌در لكن غالبا تفسیر باللازم قبیلندن اولملیدر زیرا كتب لغتده بولدیغمزه كوره اسباغ لفظی متعدی اوله‌رق اتمام واكمال معناسنه مستعملدر اسبغ الله النعمة واسبغ فلان الوضوء تركیبلرنده اولدیغی كبی (انفاد) همزه‌نك كسریله برنسنه‌یی افنا ایدوب دوكتمك معناسنه متعدیدر ولازم

اوله‌رق دوكنمك معناسنه‌ده كلور

*) محقق اول كریم الله هیچ وعدنده خلف ایتمز * هو الرب الكریم انه لایخلف المیعاد (*

مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه‌سیدر (هو) ضمیر غائب مفرد مذكردر الله تعالی‌یه راجعدر (رب) اسماء حسناددندر كامر مرارا (كریم) عز وشرف معناسنه اولان كرم لفظندن صفت مشبهه‌در بو وصفله واجب تعالی حضرتلرینی صفتلندقده لطف وانعام واحسانی مراد اولور (انه) لفظنده ان مكسوره مدخولی اولان جمله‌نك مضمونی تحقیق وتأكید ایچوندر ضمیر منصوب متصل رب كریمه راجعدر (لایخلف) تركیبنده لا نفی ایچوندر یخلف وعده وفا ایتمیوب خلف ایلمك معناسنه اولان اخلافدن فعل مضارعدر (میعاد) میقات وزننده بر واحسانه متعلق برنسنه‌یی قولله ایده‌جك وایشلیه‌جك اولمق معناسنه اولان وعد كبی مصدردر حاصل

معنی مستغنای وكتب كلامیه‌ده مبرهندر

*) اوكیم ذم ایده خلقی سوزمكیله اول ایراغ اندن * فمن كان یذم الناس جنب عنه بالاطراد (*

بنه مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (فمن) لفظنده فا استیناف ایچوندر (من) موصوله‌در او كیمكه معناسنه (كان) افعال ناقصه‌دندر اسمی تحتنده مستتر ضمیر اوله‌رق من موصوله‌یه راجعدر (یذم) مدح مقابلی اولوب طعن ایدوب یرمك معناسنه اولان ذم لفظندن مضارع مذكر غائبدر فاعلی اولان ضمیر مستتر كان كلمه‌لفظك اسمنه راجعدر كان اسمیله خبریله جمله‌سی موصولك صله‌سیدر (ناس) نوع انساندن عبارت اوله‌رق یذم فعلنك مفعولیدر (جنب) برنسنه‌دن یانلیوب بعید اولمق معناسنه وبرنسنه‌یی نفسكدن بعید وایراق ایلمك معناسنه اولان تجنبدن امر مخاطبدر (عنه) لفظنده عن كلمه‌سی جنب فعلنه متعلقدر ضمیر مجرور من موصوله‌یه راجعدر (بالاطراد) لفظنده با سببیه‌در (اطراد) ابعاد وزننده بر كیمسه‌نك طرد وابعادی یاخود برمحلدن نفی واخراجی بابنده امر ایلمك معناسنه‌در مآل بیت مذكور ناس ایله اشتغال ایتمك عادتی اولان كیمسه‌لرایله مجالستدن تحذیر وبو خصلت ذمیمه‌دن هر برمصالح خطابی تنفیردر

*) صریر خامه‌ده ختامه وقت تحریرات نظمیمده * قلم ایلرالمده طعنه خساددن فریاد (*

(صرير) امير وزننده صوت وسس معناسنه‌در كه تركيده قلم وقوموقوله‌سى شيلرده قيجردى تعبير اولنان صوت اوله جقدر (خامه) نامه وزننده فارسيدر قلم معناسنه (تحريرات) يازمق معناسنه اولان تحريرك جمعيدر (نظم) مصدردر منظوم معناسنه كه مراد كلام منثور مقابلى اولان كلام منظومدر (طعنه) لسان ايله بركيمسه‌يى قدح وتعييب معناسنه اولان طعن لفظندن مصدر بناء مره‌در (حساد) فجار وزننده بركيمسه‌يه موهبهٔ الهيه اولان نعم ظاهره‌نك ياخود نعم باطنه‌نك سلب وزوالنى تمنى ايديجى كيمسه معناسنه اولان حاسد لفظنك جمعيدر (فرياد) برباد وزننده فارسيدر ناله وزارى ايله آه وانين ايتمك معناسنه (محصول بيت حاسد بد انديشلرك نابجا ولايقسز طعن وتشنيعلرندن شكايتى متضمن اولهرق تخييلات شعرا قبيلندندر

) وفق الله لنا مسلك خير ورشاد (

(وفق) بركيمسه‌نك ايشنى الله تعالى راست كتوروب مطلوبنه موافق قيلمق معناسنه اولان توفيق لفظندن فعل ماضيدر اسم جلال فعلك فاعليدر (لنا) ده لام جارهٔ اختصاص ايله فعل مذكوره متعلقدر مجرورى اولان متكلم مع الغير ضميرى فعلك مفعول به غير صريحيدر (مسلك) مدخل وزننده يوله كيرمك معناسنه اولان سلوك لفظندن اسم مكاندر (خير) غير وزننده ناسك ميل ورغبت ايلديكى عقل وعلم ومال وعدل واحسان كبى نسنه‌لردن عبارتدر (رشاد) سحاب وزننده كرك حسى كرك معنوى طوغرى يول بولوب سلوك ايتمك يعنى طريق مستقيمه مهتدى اولوب كيتمك معناسنه‌در (خير) لفظى مسلكك مضاف اليهى رشاد لفظى خير اوزرينه معطوفدر جملهٔ ماضويه لفظا خبر معنى انشاء دعادر (محصول عنوان الله تعالى بزى خير ورشاد مسلكنه موفق قيلسون ديمكدر

*) مستقل اولمغه هرشيده دينور استبداد * طوغرو سوز قول سديد سو يلمك آنى اسداد (*

(استبداد) استقلال وزننده مراد فيدر كه تجارت ومال ومنصب مثللو شيلرده ورأى وتدبير كبى نسنه‌لرده مشاركى اولميوب باشلو باشنه اولمق معناسنه‌در (قول) قافك فتحيله كلام كبى سوز معناسنه‌در وكلامدن اعمدر (سديد) شديد وزننده مستقيم وطوغرو اولان شيئه دينور (اسداد) همزه‌نك كسريله طوغرو سوز سو يلمك وراست وصواب اولان شيئه اصابت ايلمك وبرنسنه‌نك طوغروسنى طلب ايلمك معنالرينه كلور

*) عده واهبه كبى يات يراغه دينلدى عتاد * حاضر ايتمك ديمه معناسيده اولمش اعتاد (*

(عده) عينك ضمى ودالك تشديديله سير وسفر وحرب مثللو نسنه‌لرك لوازم ومهماتندن عبارتدر كه قيا تركجه‌ده يات ويراق تعبير اولنور (اهبه) همزه‌نك ضمى وهانك سكونى وفتح باايله عده مرادفيدر (عتاد) عينك فتحيله تداركى لازم واهم اولان لوازم ومهماته دينور وبرنسنه حاضر وآماده اولمق معناسنه كلور (اعتاد) همزه‌نك كسريله حاضر ومهيا ايتمك معناسنه‌در تعتيد كبى

*) شعلهٔ آتشى سوندرمكه ديرلر اخماد * جمره وجمر كوز اولمش كولك آديده رماد (*

(اخماد) همزه‌نك كسريله آتشك قورى سوندرلميوب فقط علوى تسكين ايدوب بصدرمق معناسنه‌در (جمره) تمره وزننده بردانه آتش قورينه دينور كه كوز دخى تعبير اولنور (جمر) تمر وزننده جنسيدر كوزك قليلنه وكثيرنه اطلاق اولنور وجمره اوفاق چاقل طاشلرينه دينور حصاة كبى جمر وجمره لفظلرينك جمعى جمرات وجمار كلور ومناسكك حجده اولان رمى جمار على قول معناى ثانى‌يه مبنيدر وبرقوله كوره طرد وتبعيد معناسنه اولان جمردن مأخوذدر كه رمى جمرات اولندقده شيطان لعين طرد وتبعيد اولنديغنه مبنيدر فارسيده معناى اولجه جمره‌يه اخكر وثانيجه خرده سنك وثالثجه دور كردن دينلور (رماد) جماد وزننده آتشك كولنه دينور

(* يكى مال طارف ايمش اسكيسنه دينيدى تلاد * صرف خرج ايتمكه ديرلر كه دوكمكده نفاد *)

(طارف) صارف وزننده يكى نائل اولنمش ماله دينور طريف كبى مال حادث معناسنه (تلاد) كتاب وزننده بر كيمسه نك چوق زماندن برومالك اولديغى ماله اطلاق اولنور تليد كبى مال قديم معناسنه (صرف) حرف وزننده چويروب دوندرمك يعنى برنسنه يى برحالتدن حالت آخرى يه تحويل ايلمك معناسنه واقچه يى خرج وانفاق ايلمك معناسنه در (خرج) سرج وزننده كيسه دن چقان مصرفه دينلوركه دخل وايراد مقابليدر لسانمزده دخى خرج اطلاق اولنور بناء عليه تركى مقامنده استعمال اولندى (نفاد) سحاب وزننده مال مقوله سنك دوكنمكليدر

(* مجددينمش كرمه ذات كريم اولدى مجيد * شرف ذاتى اولان اهل كرملر امجاد *)

(مجد) ميمك فتحى جيمك سكونيله بركيمسه شان وشرفه وكرم وجلالته نائل اولمق معناسنه دركه لسانمزده اولولق تعبير اولنور (كرم) فتحتينله عزت وشرف معناسنه دركه لوم وخساست ودنائت مقابلى اولمغله مجد لفظيله مترادف ياخود متقاربدر (مجيد) امير وزننده مجد واولولق صاحبى اولان كيمسه يه دينوركه ذات كريم دينلور (ذات كريم) لفظى تركيب توصيفى سبكنده اوله رق موصوف ايله صفتدن مركبدر ذات لفظى اصل وضعنده صاحب معناسنه اولان ذوكلمه سنك مؤنثيدر مجازا برنسنه نك عين وحقيقتنده ونفس وخاصه سنده مستعملدر كريم مجيد وزننده شرف ذاتى ايله متصف اولان كيمسه يه دينلور جمعى علماء وزننده كرماء وعظام وزننده كرام كلور وبوكريملك وصفيله جناب واجب الوجود صفتلنسه انعام واحسانى مراد اولور انسان صفتلنسه موصوفندن صادر اولان افعال جميله واخلاق حميده مراد اولور وآثار كرم ظاهر اولمدقچه كريم اطلاق اولنمز بناء عليه كرم اصول جهتيله يعنى آبا واجدادك شرف ومفاخرى اعتباريله اوليوب كشينك كندى ذاتنده اولان عز وشرف وبونك آثارى اولان مكارم اخلاق ومحاسن افعال مراد اولور (امجاد) همزه نك فتحيله شرف ذاتى ايله متصف معناسنه اولان مجيدك جمعيدر

(* دينيدى جومرده جواد ويريجيدر معطى * رفد ايمش بخش وعطا بخششى ويرمك ارفاد *)

(جواد) سحاب وزننده صفتدر جود وسخا وسماحت وعطا ايله متصف مذكر ومؤنثه اطلاق اولنور (معطى) ميمك ضميله محسن وزننده اعطا ايديجى يعنى كنديسنه ميل ومحبت اولنان نسنه يى ويريجى معناسنه در مبالغه سنده محراب وزننده معطاء دينلور (رفد) رانك كسرى فانك سكونيله اسمدر بخشش وعطا معناسنه كه ويركى تعبير اولنور (عطا) عصا وزننده ومدايله سماء وزننده ويركى معناسنده عربيدر تركيده شيوعى حسبيله تعريف لفظى واقع اولدى (ارفاد) همزه نك كسريله ويركى مقوله سنى ويرمك معناسنه دينور وبركيمسه يه ياردم واعانه ايلمك معناسنه كلور

(* اقتصاد اولدى نه افراطنه تفريط دخى * بذل وتقتير ميانده ديمكدر اقتصاد *)

(اقتصاد) افتعال وزننده برامرده افراط وتفريط ذميمه لرندن مجانبت ايدوب اعتدال اوزره حركت ايلمك معناسنه در افراط همزه نك كسريله برامرده حدى تجاوز ايلمك معناسنه در (تفريط) تقصير وزننده ومراد فيدركه برخصوصده معتبر اولان حد متوسطدن قاصر وناقص ايلمك معناسنه در وبو افراط وتفريط واقتصاد اعتقاد جهتيله اولور افعال عباد خصوصنده قدريه نك افراطى جبريه نك تفريطى اشاعره نك اقتصادى كبى واخلاق جهتيله اولور تهور وجبن وشجاعت كبى وافعال اعتباريله اولور مثلا وضوده اعضاء وضويى غسلده مرات ثلثه يى تجاوز ايله اسرافى واعضاء مزبوره يى غسلده عدم اهتمام وسنن وضويه رعايت ايله اسباغ

وضو

وضوءكبي والحاصل كلاطرفي الامر ذميم مدلولي وخير الامور اوساطها مفهومي اوزره افراط وتفريط مذموم ومدخول واقتصاد واعتدال شرعا وعرفا معتبر ومقبول اولديغي غني عن البيان والتفصيلدر (اقتصاد) همزه‌نك كسريله ناظمك بياننه كوره مالي انفاق خصوصنده تبذير واسراف ايله تقتير وامساك بيننده وجه معروف ايله انفاقدر

*) اولولوغه‌دي سيادت دخي سود وسودد * شهرهم مال كثير وقره‌لق اولدي سواد (* (سيادت) كتابت وزننده (سود) هودوزننده (سودد) صورت وزننده بر كيمسه قومي بيننده اولو وعظيم القدر ونافذالكلم اولمقدن عبارتدر سيد لفظي بونلردن صفتدركه اولووشان وشرف صاحبي رفيع القدر وعظيم المنزله اولان رئيس وسركرده‌يه دينور (سواد) سحاب وزننده شهره وشهرك اطرافنده اولان كوي كندو چفتلكلرينه دينور ومال كثيره اطلاق اولنور وانساندن جمعيتلو عدد كثيره وجم غفيره وجمهور عظيمه دينلور كه *عليكم بالسواد الاعظم* حديث شريفي بو معنايه محمولدر وسواد سياه لونه دينور كه قره‌لق تعبير اولنور وهر شيئك شخصنه وشبحنه دينور كه قرالتي دينور

*) قليجه سيف كبي دينلدي حسام وصمصام * كسكني صارم ايمش باغي دخي اولدي نجاد (* (سيف) ضيف وزننده آلات حربدن اولان قليجه دينور كه معلومدر فارسيده تيغ وشمشير دينور (حسام) غراب وزننده كسكين قليجه دينور (صمصام) صادك فتحيله وصمصامه‌ها ايله اصلا برنسنه‌دن يوزي دونميوب اكيلوب بوكولمز اولان كسيجي قليجه دينور (صارم) قاطع وزننده زياده كسيجي قليجه دينور سيف قاطع معناسنه (نجاد) كتاب وزننده قلج باغنه دينور حمائل السيف معناسنه

*) يورت مأوى دخي يورت طوتمغه دي اسيتطان * قنده اولورسه مقيم اولمغه ديمش ارثاد (* (مأوى) ميمك وواوك فتحه‌لريله مثوى وزننده ومرادفيدركه مسكن اتخاذ اولنان يورده ومكانه دينلور واوك كسريله محوى وزننده مأوى دخي دينلور (اسيتطان) همزه‌نك كسريله ايطان وتوطين وتوطن كبي انسان برمحلي وطن اتخاذ ايدوب كندويه آرامكاه ومنزل اقامت قيلمق معناسنه‌در (ارثاد) همزه‌نك كسري وثاء مثلثه ايله برجماعت بريرده مقيم اولمق معناسنه مصدردر بريرده مقيم اولان جماعته رانك كسريله رثد دينور

*) ام راشد صيچانك كنيه‌سي راشد عاقل * حقه سوق ايلمك ارشاد وصواب اولدي رشاد (* (ام راشد) صيچان ديدكلري مؤذينك كنيه‌سيدر اسم علمي فاره در فارسيده موش دينور (راشد) طوغري يوله سلوك ايديجي كيمسه ديمكدر كه عاقل اوزيرلك اولمق لازم كلور (ارشاد) همزه‌نك كسريله بر كيمسه كرك حسي وكرك معنوي طوغري يول كوستروب طريق مستقيمه سوق ايلمك معناسنه‌در (رشاد) سحاب وزننده صواب وطوغري معناسنه وطوغري يول بولوب سلوك ايلمك معناسنه‌در دالك ضميله رشد وفتحتيله رشد كبي

*) هم بشك هم دوشه‌ملك مهد ودوزلتمك تمهيد * دوشنن نسنه‌ده ماننده فراش اولدي مهاد (* (مهد) ميمك فتحي هانك سكونيله كوچك چوجق ياترلمق ايچون ياپلان نسنه‌يه دينور كه تركيده بشك فارسيده كهواره دينلور ومهد فراش وبساط مقوله‌سي شيلري بسط ايدوب دوشه‌مك معناسنه كلور (تمهيد) تمجيد وزننده برنسنه‌يي دوزلدوب دوشه‌مك وبرايشي تسويه وتنظيم واصلاح ايلمك معناسنه مستعملدر (مهاد) كتاب وزننده فراش مثللو دوشنكه ودوشه‌نميه دينور ومهاد ومهد روي ارضه ده دينلور

*) صعب كوج خرط اغاج قابوغني صويمقدر * بركوان كبي ديكنلي اغاجلك آدي قتاد (* (صعب) صادك فتحي عينك سكونيله كوج وچتين وعسير اولان شيئه دينور فارسيده دشوار

دیرلر که آسان وقولای مقابلیدر (خرط) صعب وزننده کسلمش اغاجك ودالك قبوغنی صیوب دوزلتمك معناسنه‌در واغاجك داللرندن یپراق صیرمق معناسنه‌در (قتاد) سحاب وزننده بر اغاج اسمیدر که غایت سخت وپك اولوب ایکنه کبی دیکنلری اولور ترکیده کوان دیدکلری شجرك کبیر قسمی یاخود اکا شبیه بر اغاجدر وبو بیتله ناظم نحریر (اصعب من خرط القتاد) مثلنك مفرداتنی حل وایضاح ایتمشدر

*(اتکا اولدی طیانمقکه توسد کیدر * یصدیغك آدی وساده هم اومعناده وساد)*

(اتکاء) همزه‌نك وتاء مشدده‌نك کسریله برنسنه‌یه سویکنوب طیانمق معناسنه‌در تفعل وزننده (توکؤ) افتعال وزننده (ایکاء) کبی وسویکنوب طیانن کیمسه‌یه اسم فاعل صیغه‌سیله متکئ دینلور وکندویه اعتماداولنوب طیانیلن شیئه اسم مفعول بنیه‌سیله متکاء دینو (توسد) تفعل وزننده یصدیق مقوله‌سنه استناد ایدوب طیانمق معناسنه‌در (وساده) واوك حرکات ثلاثیله خاصة باش یصدیغنه دینور مخده کبی (وساد) کتاب وزننده یصدیغه دینور وساده کبی وه طیلقاسو یکنوب یصدانه‌جق نسنه‌یه دینور متکاء معناسنه جمعلری وسدو وسائد کلور

*(طلاغك آدی طحال ودخی بوکرك کلیه * جکره دینندی کبد جمعی کلورمش اکباد)*

(طحال) کتاب وزننده جوف حیوانده احشاء تعبیر اولنان اجزاء باطنیه‌دن طلاق اطلاق اولنان عضوه دینور (کلیه) غرفه وزننده اجزاء داخلیهٔ حیوانیه‌دن بوکرك تعبیر اولنان عضوه دینور که ایکی طرفلو بوکرلره قریب ارقه کیکنه یاپشق ایکی دانه لحمه‌در ایچ یاغندن ایججه طرف ایچره صارلمش اولور تثنیه‌سنده کلیتان دینور کافك ضمیله جمعنده کلیات وکلی کلور (کبد) کافك فتحی وکسری بانك سکونیله حمد وغمد وزنلرنده وکافك فتحی بانك کسریله کتف وزننده انسانك وسائر حیوانك اجزاء جوفیه‌سندن جکره دینور (اکباد) همزه‌نك فتحیله کبدك جمعیدر

*(هم سویدا یورکك نقطه کبی قاره دمی * یورکه قلب وجنان دینندی کوکل آدی فؤاد)*

(سویداء) تصغیر صیغه‌سیله یورکده سیاه نقطه کبی اولان قانه دینور که حبة القلب دخی دینلور (قلب) حلب وزننده اعضاء باطنیه‌دن شکل صنوبری رسمنده یعنی چام اغاجنك دخی آچلمش تازه قوزاغی هیئتنده اولان قطعهٔ لحمه دینور که لسانمزده یورك تعبیر اولنور جمعی قلوب کلور (جنان) سحاب وزننده بودخی صنوبری الشکل اولان مضغه‌دن عبارتدر که بال وخلد فتحتیله وروع رانك ضمیله مراده‌لریدر (فؤاد) غراب وزننده یورکه دینور قلب معناسنه جمعی افئده کلور وبوقلب ایله فؤاد مشهوره کوره بردر دائما برخاطره‌دن خاطرهٔ اخرایه تقلبی اعتباریله قلب وتفأد وتوقدی اعتباریله فؤاد اطلاق اولنور وبزم لسانمزده یورك دیدیکمز احشاء باطنیه‌دن صول طرفده معلق اولان مضغهٔ صنوبریه‌در وکوکل دیدیکمز حرکت وسکون ومیل ورغبت واستکراه ونفرت مقوله‌سی حالاتك مدارزیدر ناظمك کلامی قلب یورك فؤاد کوکل اولمسین ناطقدر

*(شاهدك جمعی شهود ودخی حاضر اولمق * هم شهادت طلب ایتمك دیمه‌در استشهاد)*

(شهود) سجود وزننده غائب مقابلی اوله‌رق حاضر معناسنه اولان شاهدك جمعیدر وشاهد برمدعایه شهادت ایدیجی اولان کیمسه‌یه‌ده دینور فارسیده کواه وترکیده طانق معناسنه بونك جمعی شهدکلور صاحبك جمعنده صحب کبی وجمع الجمعی شهودواشهادکلور (وشهود) قعود وزننده مصدر اولور برمحله حاضر اولمق معناسنه که غیبت مقابلیدر (استشهاد) برکیمسه‌دن برماده‌یه شاهدلك ایلمسنی ایستمك معناسنه‌در ومجهولدن مصدر اوله‌رق شهید اولمق معناسنه کلور

*) قرد مایمونکه کلور جمعی قرود وقرده * کنه دیدکلری قوردک آذیده اولدی قراد (*

(قرد) قافك کسری رانك سکونیله مایمون دیدکلری جانوره دینور فارسیده بوزینه دینور (قرود) شهود وزننده (قرده) عنبه وزننده وقرد عنب وزننده واقراد اشجار وزننده مزبور قردك جمعلریدر (قراد) غراب وزننده کنه تعبیر اولنان بوجکه دینور که قیون وکچی وصغر ودوه مقوله سنه یاپشور جمعی قافك کسریله قردان در

*) هم تساقد دیمه بر برلرینه آشمسیدر * یعنی حیوانلرك دیندی جماعینه سفاد (*

(تساقد) تناکح وزننده ارکك حیوانلرك دیشیلری اوزرینه آشوب چفتلشمسنه دینور نزاه ونزوان کبی (سفاد) کتاب وزننده ارکك حیوان دیشی یه آشمق وچفتلشمك معناسنه درافساده مجازا مستعملدر

*) قاعد اول زن که اوله حیضی وولدن قالمش * هم اوتورمقده قعود اولدی اوتورتمق اقعاد (*

(قاعد) قوجه مش اولمغله ولددن وحیضدن قالمش اولان خاتونه دینور وبو قاعد وحایض وطامث وطالق مثللو لردن کوفیونه کوره تانك سقوطی مؤنثه مخصوص اولان صفاتدن اولدیغنه مبنیدر سیبویه عندنده بو صفتلرك موصوفی اولان امرأة انساندن یاخود شیدن عبارت اولمغله امرأة قاعد ترکیبی انسان قاعد قوه سنده اولمغله جادهٔ مسلوکه‌دن اولان حمل علی المعنی یه محمولدر (قعود) جلوس وزننده ومرادفی اولمق اوزره مطلقا اوتورمق معناسنه‌در وبعض اهل لغت قولی اوزره قعود ایاق اوزرنده اولان کیمسه نك اوتورمقلغی وجلوس یاتورکن یاخود سجده‌ده ایکن قالقوب اوتورمقدن عبارتدر که قعود یوقارودن اشاغی یه انتقال وجلوس اشاغیدن یوقارو یه انتقال ایله اولور (اقعاد) همزه‌نك کسریله اوتورتمق معناسنه‌در

*) شرعده رخصتی وار کیم ایدیجك زوجی وفات * عورتك زینتی ترك ایتمه سی اولمش احداد (*

(احداد) همزه‌نك کسریله خاتون زوجی وفاتندنصکره عدتی اثناسنده یاس طوتوب آرایش وزینتی ترك ایلمك معناسنه‌در کتاب وزننده حداد کبی واحداد برنسنه یی کسکین ایلمك معناسنه‌ده کلور مؤمن ومؤمنه ایچون مصائب سائره نك اصابتنده یاس وماتم طوتمق شرعده محظور ایسه‌ده کرك متوفی عنها زوجها وکرك بائن طلاق ایله مطلقه اولان خاتون نعمت نکاحك فوتنه تأسف ایچون عدت ایچنده یاس طوتمق حق شرعیدر

*) یول سنن یوکسکی نجد اکریسی اولمش شاطب * جاده اولو یول ایمش جمعیده کلمش جواد (*

(سنن) سینك حرکات ثلاثی ونونك فتحیله وسینك ونونك ضمه‌لریله که درت لغتدر طوغری یوله دینور (نجد) نونك فتحی جیمك سکونیله اطراف وحوالیسندن مرتفع یر اولوب یوکسکنده اولان آچق وایشلك یوله دینور (شاطب) کاتب وزننده منحرف وطولاشم اولان اکری یوله دینور (جاده) دالك تشدیدیله اولو وایشلك یوله دینور شارع ومنهاج کبی فارسیده شاهراه دیرلر (جواد) جیمك ضمی واوك تشدیدیله جاده نك جمعیدر

*) صوفیلر کبی ایدرلرمی ریا اهل عفاف * هل یراؤن اولوالعفة مثل الزهاد (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (هل) بل وزننده کلمهٔ استفهامدر (یراؤن) کلمه سی مفاعله بابنك مصدرلری اولان مراآة ورآء لفظلرندن فعل مضارع جمع مذکر غائبدر وبو مباهاة وزننده مراآة وقتال وزننده رآء شول خصلت ذمیمه یه دینورکه برکیمسه عمل صالحی ایشلمکده اخلاص نیت ایتمیوب یعنی اول عمل ایله تقرب الی الله وتحصیل رضای الهی کوزتمیوب بلکه خلقه کوستروش اوله‌رق بین الناس ممدوح ومعتبر وخبائث درونیه سنك کتم واخفاسنه سپر اولمق قصد ایده (اولو) صاحب معناسنه اولان ذو کلمه سنك لفظنك غیریدن جمعیدر

(عفت) خفت وزننده وعفاف سحاب وزننده وعفافه سحابه وزننده قبايحدن ومحرماتدن پرهيز كار اولوب اجتناب واحتراز ايتمك معناسنه در وبو يراؤن اولوالعفة تركيبي من حيث الاعراب اكلوني البراغيث قبيلندندر (مثل) ميمك كسرى ثانك سكونيله وفتحتيله مثل وامير وزننده مثيل لفظا ومعنى شبه وشبه وشبيه كبيدر كه برنسنه نك ماننددى و بكزري ديمكدر كه لسانمزده اونك كبي دينلور (زهاد) جهاد وزننده امر دينده پرهيز كار وورعكار ودفع ضرورت ايده جك مقداري رزقدن فضله وزائد اولاندن اعراض ايديجي كيمسه معناسنه اولان زاهد لفظنك جمعيدر لكن بومقامده زهاد لفظيله معناى حقيقيسي مراد اولميوب متزهدين اولان مرائى صوفيلرمراددر وكلامده اولان استفهام انكاريدر (حاصل معنى اهل عفتا ولان كيمسه لر مرائى صوفيلر كبي شرك خفي اولان ريايي ايتمزلر ديمكدر

*) كرچه هر حالده خوش حقه توكل اما * كوچ ايمش اولميجق مصرفه غالب ايراد (*

(توكل) تفعل وزننده هر خصوصده حضرت مولاى متعاله اعتماد وانقياد وهر امر يني مرجع امور اولان جناب حقه تفويض ايدوب اصمارلمق معناسنه در (ايراد مصرف) جمله نك معلوميدر (محصول بيت بيرا وضرراده حق تعالى حضرتلرينه توكل كوزل خصلتدر لكن مصرف ايراده غالب اولميوب بلكه امر بالعكس اولدقده حق توكل ايله متوكل اولميان كيمسه يه صعوبت وكوجلك دركاردر ديمك اولور

) نبذة الذال من الغيب اتتكم بنباذ (

(نبذه) طلحه وغرفه وزنلرنده آزنسنه يه دينور شيء قليل و يسير معناسنه (ذال) حروف هجادن حرف تاسعك اسميدر (من الغيب) تركيبنده من جاره مابعدنده اولان اتتكم فعلنه متعلقدر (غيب) عيب وزننده بلورسز ونابديدا ولان شيئه دينور (اتتكم) تركيبنده اتت لفظي كلمك معناسنه اولان اتياندن فعل ماضى مفرد مؤنث غائبه در فاعلى اولان ضمير مستتر نبذه يه راجعدر جمع مذكر مخاطب ضميرى فعلك مفعوليدر (بنباذ) لفظنده با كلمه سى تعديه ايچوندر (نباذ) كرام وزننده نبيذك جمعيدر (حاصل معنى ذال قافيه سندن اوله رق بوقطعه ده مذكوره اولان لغات يسيره سزلره يعنى بو قطعه يى اوقيانلره جانب غيبدن نبيذ تمر كبي نشئه وانبساط ايرات ايدر ديمكدر قطعه نك آخر بيتى دخى بومعنايى مؤيددر

*) تقصيه تجيه قورتارمه ايمش هم انقاذ * حصن مانندى تحصن يرينه دينيدى ملاذ (*

(تقصيه) تربيه وزننده برنسنه يى آخردن تبعيد ايدوب اوزاقلشدرمه معناسنه دركه احدهما يى آخردن خلاص ايدوب قورتارمق لازم كلور (تجيه) وزن مزبور اوزره نجاة و يروب قورتارمق معناسنه متعدى اولور ونجات بولوب قورتلمق معناسنه لازم دخى اولور (انقاذ) همزه نك كسريله تخليص ايدوب قورتارمق معناسنه در تنقيذ واستنقاذ كبي (حصن) حانك كسرى صادك سكونيله قلعه وحصار وصعود وهبوطى متعسر اولان صرب جبال كبي تحصن اولنوب صاقلنه جق وصغينه جق يره دينور (ملاذ) مكان وزننده بودخى التجا ايدوب صغينه جق محله دينور ملتجأ كبي

*) چون صغنمق ديمه معناسى ايمش عوذ وعياذ * ملتجأ وش صغناجق يرك آديده معاذ (*

(عوذ) عينك فتحى واوك سكونيله (عياذ) كتاب وزننده برشيئه التجا ايدوب صغنمق معناسنه در تعوذ واستعاذه كبي (ملتجأ) متكأ وزننده صغنمق معناسنه اولان التجاء دن اسم مكان اولمق اوزره صغناجق محله دينور ملجاء ومعقل كبي (معاذ) ملاذ وزننده ومرادفيدركه تحصن اولنوب صغناجق يره دينور

اكثر اشخاصده واغلب احوالده مصرفك ايراد اوزره غالب اولديغى نابى مرحوم * حوض صد رخنه مصرف پر اولورمى ايكى دستك كسب نابى * بيتيله فواره ايرادندن * كوزل تمثيل ايتمشدر *

*) هرنه اولور ایسه اولسون اوزاق ایتمك اشقاذ * دخی برطائفه‌دن آیریلن اولمقدر شاذ (*
(اشقاذ) همزه نك كسريله انساندن وسائر حيواندن برنسنه يی برمحلدن طرد وتبعيد ايدوب قوغمق واوزاق ايتمك معناسنه دركه فارسيده دوركردن دينور (شاذ) ذالك تشديديله اسم فاعلدر برطائفه دن وجماعتدن آيريلوب چيقان كيمسه يه دينور واصطلاح علومده حكم عامدن وقاعدهٔ كليه دن خارج و منفرد اولانه دينور

*) دائما سير سريع ايتمك ايمش اجلواذ * سرعتيله يوريمكدر دخی حذحاذ احذاذ (*
(اجلواذ) همزه نك ولامك كسره لری وواوك تشديديله انسان وحيوان تيز رفتار اوله رق كتمك يعنی سير وحركه سنده روزكار كبی غايت سرعت ايتمك معناسنه در (حذحاذ) حائك فتحيله (احذاذ) همزه نك كسريله سرعتله يوريمكه دينور

*) احوذی جمله ايشنده متبصر كيمسه * غالب اولماغه‌ذی احواذ ودخی استحواذ (*
(احوذی) اشعری وزننده شول كيمسه يه اطلاق اولنور كه هراموربنده متبصرانه حركت ايدوب نه كونه مصلحت اولور ايسه اكا غالب اولمغله بروجه كمال عهده سندن كلوب تعبسز ومشقتسز تشبث ورابطه و يرراوله (احواذ) همزه نك كسريله (استحواذ) استفعال وزننده بركيمسه بركيمسه يه ياخود برنسنه يه غالب ومستولی اولمق معناسنه در

*) ثقبه وثقب دلك نقب وثقب دلمكدر * كچمه معناسی نفاذ اولدی كچرمك انفاذ (*
(ثقبه) طلحه وزننده (ثقب) تمر وزننده برطرفدن او برطرفه نافذ وكچمش اولان دليكه دينور فارسيده سوراخ دينلور (نقب) نونك فتحی وقافك سكونيله (ثقب) وزن مز بوراوزره اسم اوله رق دليك معناسنه استعمال اولندقلری كبی مصدر اوله رق دليك دلمك معناسنه ده اطلاق اولنورلر (نفاذ) سحاب وزننده برنسنه آخر نسنه يه اصابت ايدوب طوقندقدنصكره بری طرفندن اوته طرفنه كچمك معناسنه در قعود وزننده نفوذ كبی (انفاذ) همزه نك كسريله اوقی نشاندن كچرمك مقوله سنه دينور و بركيمسه حكمنی وامرنی ناس بيننده اجرا ايلمكه دينور

*) عزف اوصانمقكه دكشدرمه ده تبديل ابدال * او يلوغه فخذ دينور جمعی كاورمش افخاذ (*
(عزف) عين مهمله نك فتحی زای معجمه نك سكونيله ملال واوصانمق معناسنه در وقوف وزننده عزوف كبی (تبديل) تكميل وزننده برنسنه يی شیء آخره دكشمك معناسنه در و برنسنه نك اسكی هيئتنی بوزوب تغيير ايلمك معناسنه در (ابدال) همزه نك كسريله برنسنه يی و يروب آخرنسنه يی بدل المقدركه دكشدرمه تعبير اولنور استبدال كبی (فخذ) تمر وزننده وكتف وزننده او يلق تعبير اولنان عضوه دينور (افخاذ) فخذك جمعيدر

*) فاسقيه ديمه مفهومی ايمش بورمه صارق * قاو يغك آدی عماره صار يغنكده مشواذ (*
(فاسقيه) سينك وقافك كسره لری ويانك تشديديله بركونه صارق صارنمغه دينوركه صارغی ناركله مار پوجی رسمنده بوروب صارنمق اوله جقدركه اكثريا هواسنه متابعت ايدن شبان بويله بورمه صارق صارينورلر (عماره) عمينك فتحيله باشه كيلن كسوه يه دينور تقيه وقلنسوه وفس كبی (مشواذ) محراب وزننده صاريغه دينور عمامه كبی تشوذ صاريق صارنمغه دينور تعمم كبی

*) پاره لنماغه تفتت دی تقصم كبی كيم * انجذاذ اولدی كسلمك كسيلن پارچه جذاذ (*
(تفتت) تفعل وزننده برنسنه نك طوغره نوب اوفيمقلقی كه پاره لنمق و پارچه لنمق تعبير اولنور (تقصم) تفتت وزننده برنسنه قريلوب آيرلمق معناسنه در (انجذاذ) انقطاع وزننده ومرادفيدركه كسلمك معناسنه در نسخ مطبوعه ده انجذاذ موقعنده واقع اولان انجاذ فهم عاجزانه مه

كوره نابجادر (جذاذ) جيمك حركات ثلاثيله برنسنه دن كسيلوب قريلن پارچه‌لره وقرنديلره دينور قطعه وقراضه كبی

*) طوتيلان كيمسه اخيذ وهم اسيره ديديلر * استخاذ اله ايمش اويله ديمك هم تأخاذ (*
(اخيذ) اسير وزننده فعيل بمعنی مفعولدر فرار ايدن ياخود فرار ايتمك صددنده ايكن طوتيلان كيمسه يه دينور واعدادن سبی واسترقاق اولنان طوتساغه دينور كه اسير دينلور وبو اسير دخی مأسور معناسنه يعنی قايش مقوله‌سی اولان اساراله محكم باغلنمش طوتساق معناسنه عربيدر تركيده شيوعی حسبيله اخيذ لفظنك ترجه سی قيلندی (استخاذ) همزه نك كسريله اصلی همزتين ايله ائتخاذ اولان اتخاذ معناسنه دركه برنسنه يی المق وايدنمك اوله جقدر وبو استخاذ كله سی افتعال بابندن اولمق اوزره اصلی اتخاذ اولوب تای اولی سينه ابدال اولنمغله اعلال علی الاعلال اولمش اولور بعضيلر استفعال بابندن اولوب تانك بريسی محذوف اولمغه ذاهب اولمشلردر (تأخاذ) تذكاد وزننده برنسنه يی المقدر

*) دانه سی ايری اولان ياغموره وابل ديرلر * ازاجق ياغموره هم ديندی رشاش ايله رذاذ (*
(وابل) كاتب وزننده ايری دانه‌لو شدتله يغان صغانقلی ياغموره دينور وبل كبی (رشاش) سحاب وزننده ازاجق يغان ياغموره دينور مطر قليل معناسنه كه سرپندی وچيسنتی تعبير اولنور ومطلقا صو مقوله‌سنك سرپنديسنه دينور (رذاذ) رشاش وزننده ضعيف ياغموره وقطره‌لری خرده اولان ياغموره دينور [illegible]

*) شط صويی دجله دراولمش صوكناری شاطئ * دخی زورا كبی بغداده دينور مش بغداذ (*
(شط) طانك شده سيله بط وزننده شاطئ كبی صوكارينه دينور وبغداد بهشت آباددن جريان ايدن نهرك اسميدر كه معروف اولان نهر دجله اوله جقدر (شاطئ) خاطئ وزننده قيی وكنار معناسنه دركه شاطئ النهر ايرمق كناری وشاطئ البحر دكز كناری ديمك اولور (زوراء) حمراء وزننده خلفاء عباسيه دن منصور دوانقينك بنا كرده سی اولوب دار الملك عراق اولان مدينة السلامك اسميدر كه الآن بغداد اسميله شهرتياب اولان شهردر نتكيم طغرايی لامية العجم نام قصيده سنده اشبو * فيم الاقامة بالزوراء لاسكنی * بهاولاناقتی فيها ولاجملی * بيتنده ايراد ايلمشدر (بغداد) دالين مهملتين ايله وبغداذ ذالين معجمتين ايله وبغذاد اولی‌نك اعجامی ثانيه نك اهماليله (وبغداذ) اولی نك اهمالی ثانيه نك اعجامی ايله وبغدان سحبان وزننده وبغدين بحرين وزننده ومغدان ميدان وزننده يدی لغتدركه جمله سی مزبور مدينة السلامك اسملريدر

*) پك آچق بللو يلانه ديديلر فشفشه كيم * اصلی يوق لاف وكزافيله يلانجی ملاذ (*
(فشفشه) زلزله وزننده تصديق اولنمق احتمالی اولميان آچق يلانی افراطله سويلمك معناسنه‌در (ملاذ) شداد وزننده وعدی مواعيد عرقوب وادعا ايتديكی مودت ومحبتدن صدق وثبات مسلوب اولان لافزن يلانجی كيمسه يه دينور (كزاف) فارسيدر معربی جيمك حركات ثلاثيله جزافدر كه بيع وشراده وزنسز وكيلسز تخمين واوراتله جهتيله الوب صاتمق معناسنه‌در بول بولدن طلوم آته رق سويلنان يلانه اطلاقی بوملابسه ايله در

*) بكا يارد مجی حق انجق كه اودر خير پناه * انما الله نصيری هو لی خير معاذ (*
مصراع اولی ثانينك ترجه سيدر (انما) انجق معناسنه طرق قصردن اولديغی الف قافيه سنك قطعه‌ئ اخيرنده كچدی اسم الجلاله مبتداء (نصيری) ياء متكلمه اضافتله بكا يارد مجيدر معناسنه خبر اوله رق قصر الصفة علی الموصوف قبيلندندر (هو) ضمير غائبدر الله تعالی يه راجع اولمق اوزره مبتدادر

(لى) لام اختصاص ايله ياء متكلمدن مركب اولەرق بنم ايچون معناسنه مابعدندەكى خيره متعلقدر (خير) زياده مرغوب ومنفعتلو معناسنه مبتدانك خبريدر (معاذ) ملتجاء وملاذ معناسنه خيرك مضاف اليهى وجمله ز استينافيه در

*) شكركيم حقه شكرندنه لذيذ اولدى سوزم * اوقيان قندمكرر وش ايدر استلذاذ (*

(شكر) شينك ضميله منعمك انعام واحسان ايتديكى نعمتى بيلوب نامنه نشر واظهار ايتمكدن عبارتدر (شكر) شينك فتحيله معروفدر (لذيذ) عزيز وزننده طعوم تسعه مشهوره دن لذت ايله موصوف اولان نسنه دركه طتلو تعبير اولنور (قند) شكر ديو دال قافيه سنده كچدى (مكرر) معظم وزننده تكرار اولنان شيئه دينور قند مكرر دينلن شكر قامشنك عصاره سندن منجمد اولان شيره بالدفعات طبخ وكماينبغى اصلاح اولنمغله غل وغشدن عارى اعلا وخالص شكردن عبارتدر (وش) لفظى ادات تشبيهدر كما مر غير مرة (استلذاذ) برنسنه يى لذيذ بولمق ولذتلو عد ايتمك معناسنه در محصول بيت لغات عربيه يى بوكونه نظم سلس واداى رنكين ونفيس ايله بيانه اقتدار نعمتى تفضل واحسان ايدن منعم حقيقى حضرتلرينه شكر وثنا اولسونكه محض عنايتى سببيله بو قطعه ده بلكه بتون نخبه ده كلامم شكردن الذ واحلى اولدى زيرا شكرك لذتى جسمانى ونظم رنكينك لذتى روحانيدر ولذت روحانيه نك لذت جسمانيه يه مزيت وتفوقى اتفاق كردهٔ عقلادر پس بوكتابى اوقيان قند مكرر تناول ايتمش كبى تلذذ ايدر

) فكن براى مضئ مضاهيا للنور (

(فكن) لفظنده فافاء فصيحه اولمق ظاهردر (كن) كان يكون ماده سندن امر مخاطبدر سن اول معناسنه اى اذا عرفت مافى القطعة الذالية فكن باحاطة مافى القطعة الرائية المضيئة مشاكلا للنور (براى) لفظنده باء ملابسه كن فعلنه متعلقدر (راى) دار وزننده اعتقاد وربط قلب معناسنه مهموز العين اولان رأى مخففيدر وهمزه يى الفه ابدال ايله تخفيفدن غرض عاشر الحروف اولان حرف رايه تلميحدر (مضئ) تنوير معناسنه اولان اضائتدن اسم فاعلدر (مضاهى) مشابه ومشاكل معناسنه اسم فاعلدر مصدرى مباهاة وزننده مضاهاتدر (نور) دردنجى قطعه نك عنوانى شرحنده كچدى (مضئ) لفظى جر ايله راى لفظنك صفتيدر (مضاهيا) كاننك خبريدر للنور لفظنده لام جاره مضاهيا لفظنه متعلقدر (حاصل معنى قطعهٔ سابقه ده علم واطلاع ايله ظلمت جهلى ازاله ايتدك ايسه رأى مضئ وفكر ثاقب ايله قطعهٔ رائيه يى ادراك واحاطه ايدوب قلبكى نور علم ايله تنوير ونور كامله مشابهت ومجانستى كما ينبغى كسب وتحصيل ايله ديمكدر

*) خداى منعمه چوق شكر ايدن كيمسنه شكور * زياده منكر لطف ونعم اولانده كفور (*

(شكور) صبور وزننده اوزان مبالغه دندر منعمك انعامنى حق معرفتله بيلوب لسانله منعمه چوق ثناء جميل ايدوب واول نعمتى منعمك رضاسى اولمين محللره صرف واستعمالدن كمال مرتبه مجانبت ايدن كيمسه يه دينور (كفور) شكور وزننده ومقابليدركه منعمك لطف واحسانتى مبالغه ايله ستر وانكار ايدن كيمسه يه دينور زياده كفران نعمت ايدن خبيث اوله جقدر وكفور لفظى وحدانيتى ياخود شريعتى زياده جحد وانكار ايدن كافره دينور

*) موانعى يوغيكن هم بلاقصور وفتور * تنا كح اسـتمين ذات پاكه دينديكى حصور (*

(حصور) صبور وزننده شول كيمسه يه دينوركه نسوانله مجامعته قدرت تامه سى وار ايكن اصلا جماعه ميل وتأهله رغبت ايلميه حضرت يحيى صلوات الله وسلامه على نبينا وعليه كبى وقلبى طار وغمكين وغصه لو كيمسه يه دينور

*) كثيرالآفه اولان نسنه يه دينور محضور * دخی حرام كه ممنوع ايمش ادی محظور (*
(محضور) ضاد معجمه ايله آفتی ومضرتی چوق اولان شيئه دينور (محظور) ظاء معجمه ايله
ممنوع معناسنه دربومناسبتله شرعده ممنوع اولان منهيات ومحرماته اطلاق اولنور كه شرعا
مرخص اولان مباح مقابليدر

*) ما آل ديكره مبنی خدايه اطلاق * زمان وعادته ده دهر ديندی جمعی دهور (*
(دهر) نهر وزننده مطلقا زمان معناسنه در علی قول زمان طويله دينور وعند البعض مجموع مدت
دنيايه دينور (ودهر) دأب وعادت معناسنه مستعملدر كه عدت حياتده باقی اولور (ودهر) آفريننده
زمين وزمان اولان جناب واجب الوجود حضرتلرينه اطلاق اولنور اشبو * لاتسبوا الدهر
فان الدهر هو الله * وفی رواية * لاتسبوا الدهر فان الله هو الدهر * حديث شريفنده اولديغی
كبی لكن الله تعالی حضرتلرينه اطلاقی بعضيلر عندنده دهر اسماء حسنادن اولمغه مبنيدر
وبعضيلر عندنده دهر زماندن عبارتدر لكن اكثر ناس بوعالمده جريان ايدن حوادث يوميه يی
دهر وزمانه نسبت ايتمكله زماندن شكايت ودهره ناهموار كلمات ايله سب ايتدكلری بالاخره
حوادثك خالق وفاعلنه راجع اولمغله سب دهردن نهی اولندی پس زعم ناسه كوره دهر فاعل
الحوادث اولمغله حديث شريفك تأويلی ومآلی شويله اولور كه * لاتسبوا فاعل الحوادث
فان الله هو فاعل الحوادث * ياخود فان فاعل الحوادث ومصرفها هو الله تعالی (دهور)
قعود وزننده دهرك جمعيدر

*) كتاب حضرت داوده صكره خاص اولدی * مجله كبی كتاب آدی ايدی كرچه زبور (*
(مجله) محله وزننده شول صحيفه يه دينور كه انده نصح وپنده دائر وصايا وحكم يازلمش اوله
مجلهٔ لقمان كبی وهر كتابه ومكتوبه اطلاق اولنور (زبور) فعول بمعنی مفعول اوله رق مزبور
ومكتوب معناسنه هر كتابه اطلاق اولنور وخاصة كتب اربعهٔ سماويه جمله سندن حضرت
داود عليه السلامه نازل اولان كتاب جليلك اسميدر

*) سلفانی خلفه نقل ايدن حديث دخی * قلج كه جوهر ايله زين اوله اوده مأثور (*
(مأثور) منقول وزننده سلفك يعنی زمانا متقدم اولان رواتك خلفه كه متأخر اولوب ضبط
وروايتده انلرك قائم مقامی اولان كيمسه لره نقل وروايت ايتدكلری اخبار واحاديثدن عبارتدر
ادعيهٔ مأثوره كبی ومأثور شول قليجه دينور كه يوزنده جوهر وسائر كونه مقبول ومعتبرلكنه
دائر اثر ونشان اوله

*) كتوم صاقلبانه ديندی كيزلو اسراری * اوكونه سريده فاش ايلين كيمسه بذور (*
(كتوم) صبور وزننده كنديلك وآخرك كيزلو سرنی زياده كتم واخفا ايدوب پك صاقلين
كيمسه يه دينور (بذور) كتوم وزننده ومقابليدر كه سرورازی كتم واخفا ايده ميوب افشا ايلمكه
مجبور اولان كيمسه يه دينور

*) كامل وفضلله ماهر اولان ايمش نحرير * طويوبده مطلع اولماغه ديندی عثر وعثور (*
(نحرير) نونك كسريله علوم ومعارفده حاذق وماهر وحقايق ودقايقه آكاه وواقف اولان
كيمسه يه اطلاق اولنور كوياكه اجناس علومی قبضهٔ تصرفنه الوب نحر وذبح ايلمشدر (عثر)
عينك فتحی وثای مثلثه نك سكونيله (عثور) قعود وزننده برنسنه نك جستجوسنده وطلبنده دكل
ايكن ناكهانی آكاه ومطلع اولمقدن عبارتدر وعثر انسانك وحيوانك اياغی سورچوب قپانمق
معناسنه در عثار كبی

*) زلال طاتلی صو سلسل دخی انك كيدر * اوشيكه پاك اولنور غيری شیٔ انكله طهور (*

(زلال) غراب وزننده وزليل دليل وزننده وزلول صبور وزننده صافى وخفيف و بوغازدن كچمه‌سى سهولتلى صغوق وطاتلى صويه دينور جيم قافيه‌سنده كچن عذب وفرات كبى (سلسل) جعفر وزننده وسلسال خلخال وزننده ايچمى طتلو لطيف وملايم صويه دينور (طهور) صبور وزننده ذاتنده پاك وطاهر اولوب سائر تطهيره محتاج اولان نسنه‌لرى دخى پاك ايدر اولان شبئه دينور طاهر ومطهر ديمك اولور

*) حبور كرچه سرورك مرادفى اما * او كيمسه كيم اوله مسرور وشادمان يحبور (*

(حبور) سرور وزننده ومرادفيدر كه انسانه عارض اولان فرح وانبساطدن عبارتدر لسانمزده سويج وسونمك تعبير اولنور فارسيده شادى وشادمانى دينور (يحبور) يعفور وزننده محبور ومسرور معناسنه‌در كه فرحناك ومسرتلو اولان كيمسه‌يه دينور ويحبور طوى قوشنه دينور حبارى كبى

*) صبا اول يل كه اسر شمس مطلعندن هم * اكا مقابل اسن ريح مفلس اولدى دبور (*

(صبا) عصا وزننده استواء ليل ونهار هنكامنده كه نير اعظم اولان آفتاب عالمتاب حمل وميزان برجلرينه حلول ايتديكى زماندر اول وقتده شمسك طلوع ايتديكى طرفدن اسن روزكاره دينور (دبور) صبور وزننده بادصبايه مقابل يعنى جانب مغربدن اسن باطى يلنه دينور كه قره‌يل ايله لدوس ميانندن اسر و بو ريح دبوره مفلس اطلاق اولنديغى اكثريا سبب ارزاق اولان مطردن خالى اولديغيچوندر زياده تنك دست وزوكرد اولان كيمسه‌يه افلس من دبور ديدكلرى بو جهتيدندر

*) سموم كوندز اسن باد كرم كيم معلوم * آنك كيجه اسنى او يله زهرناك حرور (*

(سموم) قبول وزننده اكثريا كوندزلرده اسن اسيجق روزكاره دينور كه سام يلى تعبير اولنان سميتلو يل اوله‌جقدر (باد) فارسيدر عناصردن بعه‌دن عنصر هوايه اطلاق اولنور (كرم) كاف فارسيه‌نك فتحيله حار اولان شيئه دينور (حرور) سموم وزننده كيجه اسن ريح حاره‌يه اطلاق اولنور وعند البعض كوندز اسن اسيجق يله دخى دينور (زهرناك) زهرلو ديمكدر

*) مولد ايسه‌ده مشهور عالم اولمشدر * يدى سيجق كونه ديمش تموزده باحور (*

(باحور) باسور وزننده و باحوراء عاشوراء وزننده شهور روميه‌دن ماه تموزك اون طقوزندن يكرمى التيسنه وارنجه اولان يدى كونه دينور كه اكثريا بو كونلرده شدت حرارت هوا واقع اولور و بو يدى كونه ايام باحور اطلاقى بين الناس مشهوردر وصاحب قاموسك الباحور والباحوراء شدة الحر فى تموز تعبيرى عربى الاصل اولمسنى ايهام ايدرسه‌ده اكثر اهل لغت عربى الاصل اولميوب مولد اولمسنه ذاهبلردر وحاء مهمله بدلى خاء معجمه ايله باخور دخى زبانزددر بو تقديرجه كونشلى يعنى حرارتى تأثيرلى كون معناسنه فارسيدر

*) يلان سويلمك افك وافيكه اولمشدر * يلانجى كاذب ايمش كذب وش يلان دخى زور (*

(افك) همزه‌نك كسرى وفتحيله وافوك قعود وزننده مصدرلردر يلان سويلمك معناسنه فارسيده دروغ كفتن دينور (افيكه) سفينه وزننده اسمدر يلان سوزه دينور بو تقديرجه ناظم نحرير (يلان سويلمك افك وافوك اولمشدر) ديملى ايدى ياخود يلان سويلمك افك وافيكه‌دى يلانه ديمه‌لى ايدى (كاذب) يلان سويليجى كيمسه‌يه دينور كذاب وزننده افاك وامير وزننده افيك وصبور وزننده افوك كبى فارسيده دروغ كوى دينور (كذب) فسق وزننده وكتف وزننده صدق مقابليدر كه خبرك مضمونى واقعه مطابق اولمه‌دن عبارتدر فارسيده دروغ ولسانمزده يلان دينورمين وخرص مرادفلريدر فشفشه كذبدن اخصدر كما مر (زور) زانك ضميله يلان

سوزه دینور واشراك بالله معناسنه استعمال اولنور که کذب وافترانك زیاده اعظمی وافکه و بهتانك غایت اشنعیدر

*) نمیمه کذب ایله افشای قول فاسددر * نباح اورمه‌سی کلبك قدورمسیده عقور (*

(نمیمه) سفینه وزننده ایکی کیمسه یاخود ایکی جماعت بیننده القاء فساد ایدوب بری برینه دوشورمك ایچون نقل اولنان کلام فتنه انکیزه دینور که قوغجیلق تعبیر اولنور بو صفت خبیثه ایله موصوف اولان قوغجی یه شداد وزننده نمام وجهول وزننده نموم دینور (نباح) غراب وکتاب وزنلرنده کلبك اورمسنه دینور (عقور) جهول وزننده هر کوردیکنی طلایوب اصرر اولان یرتیجی جانوره دینور کلب عقور ونمر عقور کبی که قدورمش دینور

*) ملوم اودر که انی خلق ایلیه تعییب * کلال ایله نظری منقطع اولان محسور (*

(ملوم) مقول وزننده لوم وتعییب اولنوب قنانمش اولان آدمه ولوم وتعییره مستحق اولان کیمسه‌یه دینور (محسور) اوزون اوزادی برنسنه‌یه باقق سببیله فری کیدوب طونقلمش اولان کوزه دینور حسیر کبی

*) شدید اولوم دیه مفهومی موت احمر ایمش * دینلدی ذل ایله خور اولمغه جهانده دخور (*

(موت احمر) لفظنك معنای ترکیبیسی قزل اولوم دیمکدر که مقتولك بشره‌سی قرمزی قان ایله آلوده اولمق مناسبتیله قتل مراد اولور ومطلقا سکراتی شدتلو وغمراتی صعوبتلو اولان اولومه اطلاق اولنور (دخور) خاء معجمه ایله ظهور وزننده وجبل وزننده دخر ذلیل وخور وحقیر ومبتذل اولمق معناسنه‌در

*) بوار اولدی هلاك وکساد دیمش هم * اولانه فاسد وهالك دخی دینلمش بور (*

(بوار) هلاك وزننده وغراد فیدر که حیوة ایله متصف اولان شیئك هلاك اولمسی یاخود برنسنه‌نك محو وتلف یاخود مقصود اولان منفعتی زائل وضایع اولمغله فاسد اولمسنه دینور و برمتاعه رغبت اولنمغله رواج اولمیوب کساد اولمسنه دینور (بور) بانك ضمیله شول کیمسه‌یه دینور که نیت وعقیده‌سی فاسد اولمغله معنی هالك اولوب انده دنیا وآخرته متعلق خیر وفلاح اثری اولمیه و بونده مفرد وتثنیه وجمع ومذکر ومؤنث مساویدر

*) فرامغك ادی حصبه چیچك دخی جدری * چیچك چیقرمش اولان کیمسه‌یه دینور مجدور (*

(حصبه) تمره وثمره وزننده بدن انسانده ظهور ایدن برنوع اوفاق سیوجه‌لردر که قیزامق دینور (جدری) جیمك ضمی وفتحی وایکی صورتده دخی دالك فتحیله چیچك تعبیر اولنان قبارجغه دینور که اکثر یا چوجقلرده چقار (مجدور) چیچك چقرمش اولان چوجوغه دینور وچیچکك آثاری ودورتیکی یوزنده ظاهر اولانه دینور

*) مآل حافره اول امرده دیمکدر * سیوجی چیقمش اولان آغز اولدی هم محفور (*

(حافره) برنسنه‌نك اولنه اطلاق اولنور اول الامر وحالهٔ اولی معناسنه مثلا برکیمسه فقیر ایکن غنی اولوب صکره ینه فقیر اولدقده یاخود غنی ایکن فقیر اولوب صکره ینه غنی اولدقده رجع الی حافرته دیرلر ینه حالت اولی‌یه رجوع ایتدی دیمکدر (محفور) دیشلرك دیبنده خرده سیوجه‌لر چقمغله یاخود دیشلر چوریوب فاسد اولوب اوفانوب دوکلکله یرلری چقور چقور قالمش اولان اغزه اطلاق اولنور

*) اکرچه معنی برفرد وتووم اولمش * دی فرد واحده هم نفسه قانه ده تامور (*

(فرد) فارد وفرید مثللو منفرد معناسنه درکه بالکز بردانه اولان شیئه دینور و زوج مقابلی اوله‌رق تك معناسنه اطلاق اولنور کما مر فی قافیة الجیم (تو) تانك فتحی واوك تشدیدیله فرد ویکتا معناسنه در (مر) میمك فتحی ورانك تشدیدیله تو وزننده مره کبی برکره معناسنه اطلاق

اولنور

اولنور (تامور) باسور وزننده وهمزه ايله تأمور تفعول وزننده فرد واحد معناسنه دركه بر كيمسه ديمكدر ونفس ناطقه يه دينور اماره باعث امر اولديغيچون ومطلقا قانه دينور دم معناسنه وقلبه اطلاق اولنور وسويداء قلبه دينوركه يوركك قانى اوله جقدر وباده يه ووزيره وصويه وصو قابنه دينور

*) يوزين آچيجى اولان عورته دينور سافر * دخى مسافر ايديجى كيمسه مثل سفور (*
(سافر) شاعر وزننده كشف الوجه معناسنه اولان سفر لفظندن صفت مختصه اوله رق دائما يوزينى كشف ايدر اولان عورته دينور دخى مسافرت ايديجى كيمسه يه يعنى بر مكاندن آخره سير وارتحال ايدن كيمسه يه دينور وكاتب معناسنه كلور (سفور) صبور وزننده مسافر ومسفر كبى بر يردن آخره كيدن كيمسه يه دينور

*) قرا كو كيجه دخى ليل مدلهم اولمش * دجى كبى قرا كولقده ظلمت وديجور (*
(ليل مدلهم) تركيب توصيفيسنده ليل كيجه معناسنه در مدلهم مقشعر وزننده مبالغه افاده ايدر غايت سياه وزياده مظلم اولان شبئه و كيجه يه وصف اولور ومدحرج وزننده مدلهم دخى سياه نسنه يه وقرا كولق كيجه يه دينور (دجى) دالك ضمى والفك قصريله ظلمت وقرا كولق معناسنه اولان دجيه نك جمعيدر غرفه وزننده ودجى غنى وزننده مظلم وقرا كو كيجه يه دينور داجيه كبى ودياجى دالك فتحيله كيجه لرك زياده ظلمتلرينه دينور (ظلمت) ظاء معجمه نك ضميله سياهلغه وقرا كولغه دينور صحراء وزننده ظلماء وسحاب وزننده ظلام كبى كه نور مقابليدر (ديجور) طيفور وزننده قرا كولغه دينور وطبرا غه وقرامتق بوزنسنه يه دينور

*) جهانده آدى صانى اولميان كيمسه ده دخى * هميشه اويقويه مألوف اولانه دينلدى دثور (*
(دثور) صبور وزننده بين الناس آدى ضانى يعنى شهرت وشانى اولمغله درجهٔ اعتباردن ساقط اولان كيمسه يه دينور خامل وخمول كبى شمول وزننده ودائما نومله مألوف اويقويه ملازم تنبل واوشنكن كيمسه يه دينور

*) قريش مجمعنك آدى دارندوه ايدى * دينلدى مجلس فسق وشقاوته حابور (*
(دارالندوه) منزل معناسنه اولان دار ايله شورى ايچون عقد مجلس ايدن جماعت معناسنه اولان ندوه لفظندن مركب اوله رق مكهٔ مكرمه ده اجداد رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم دن درجهٔ خامسه ده واقع اولان قصى بن كلاب بنا ايلديكى خانه دركه دائما قريش انده مجتمع اولوب مشاوره ايدرلر ايدى حتى شمع عالم افروز رسالتى اطفا داعيهٔ باطله سيله صناديد قريشدن چند عدد مشرك ناپاك وابومرهٔ نجدى صورتنه متمثل ابليس پرتلبيس بو دارالندوه ده عقد حلقهٔ جمعيت پيدا وآراء فاسده لرى بالكليه مضمحل وهبا اولديغى كتب سيرده مبسوطدر (حابور) فسقه واشقيا مجلسنه و بزم عشرته دينور

*) صاچلمش اينجو كبى اولدى لنظم دجوىم * فكان نظم لطيفى كلؤلؤ منثور (*
مصراع اول ثانينك تفسيريدر (فكان) لفظنده فاء فاء فصيحه ياخود استينافيه دركان فعل ناقصدر اولدى معناسنه (نظم) كلام منظوم معناسنه (لطيف) لطافتلو ودقتلو دلجوى ومقبول معناسنه كاف تشبيه ايچوندر (لؤلؤ) لاملرك ضمه لرى وهمزه لرك سكونلريله مجوهرات اقسامندن اينجويه دينور دركه كبى (منثور) منظوم وزننده ومقابليدر كه تفريق اولنوب صاچلمش نسنه يه دينور ومنظوم معناسنه اولان نظم ايله منثورى جمعده محسنات بديعيه دن صنعت طباق ظاهردر (حاصل معنى بنم بو نظم لطيف دلپسندم لطائف نظمه ودقايق شعره واقف وآشنا اولنلره لؤلؤ منثور كبى نشاط وانبساط بخش ايدر ديمكدر

*) مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن * بوشعرمك بيلور البته قدرين اهل شعور (*

بو قطعه بحر مجتث مخبوندندر (شعر) كلام موزوندر (شعور) علم وادراك معناسنه در مآل معلومدر

*) مرادم اولدی چو خدمت حديث وتفسيره * اميدم اولكه خدا ايده سعيمی مشكور (*

(حديث) مظهر خصيصاء جوامع الكلم صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرينك لسان كوهر فشانلرندن صادر اولان اقوال شريفه واخبار لطيفه يه اطلاق اولنور (تفسير) لغتده مطلقا كشف واظهار معناسنه در اصطلاح شرعده آيات قرآنيه نك معانئ كريمه سن وقصص واحكامن واسباب نزولن كشفه وايضاحه دائر اولان علمه دينور چونكه نظم جليل باهر الاعجاز اشرف الالسنه اولان لغة عربيه ايله خلعتطراز و احاديث خير البريه على قائلها اكمل التحيه دخی اول لهجهٔ مرغوبه ايله جلوه كر ابراز اولمغله لغات فصيحهٔ عرب عربايی جمع وتدوين ايله افاده و بيان علم تفسيره وعلم حديثه خدمت جليله اولديغی عيان وعلمك موقوف عليهی ومباديسی ذلك العلمدن معدود ايدوكی بی كماندر (سعی) رعی وزننده برنسنه يی وجوده كتورمك ايچون صرف مقدور ايدوب چالشمق معناسنه در (مشكور) شكر اولنمش معناسنه در وحق تعالى جانبندن شكر عباده مغفرت ورحمتله مجازاتدر

) منبئ من بعض مشهور الكنی ذا المختصر (

(منبئ) مخبر وزننده ومرادفيدر كه خبر ويريجی وافاده و بيان ايديجی ديمكدر (من) ابتدائيه در (بعض) كل مقابليدر (مشهور) بين الناس معروف ومعلوم اولان شيئه دينور (كنی) كافك ضميله منی وزننده اب وام ايله مصدر اولان اسم معناسنه اولان كنيه نك جمعيدر (ذا) اسم اشارتدر هذا كبی (مختصر) اسم مفعول بنيه سيله اوزون اوزادی اولميوب ايجاز واختصار اولنان كلامه دينور واسم اشارتك مشار اليهی اولمق اوزره نظم ايله مؤول اولان قطعه دن عبارتدر منبئ مقدم خبر ذا المختصر مؤخر مبتداء من جاره منبئ لفظنه متعلقدر (حاصل معنی شو مختصر نظم يعنی شو قطعهٔ وجيزه بين الناس مشهور ومعروف اولان كنيه لرك بعضيسنی بياننه وافاده يه دائر در ديمكدر

*) حضرت آدم صفی اللهه ديمش بو البشر * هم ابو الجن وابو مره او ابليس اشر (*

(بو البشر) ابو البشر ديمكدر وزن ايچون وتخفيف ايچون همزه سی حذف اولنور و بو تركيب اضافی پدر يعنی بابا معناسنه اولان اب ايله انسان مرادفی اولان بشردن مركب اوله رق افراد آفريدهٔ بشردن بعضنك بلا واسطه و بعضنك واسطهٔ واحده ياخود وسائط كثيره ايله پدرلری اولان حضرت آدم صفی الله عليه وعلى نبينا صلوات الاله حضرتلرينك كنيهٔ شريفه لريدر و بو كنيه لرده اولان اب لفظی اكثريا صاحب وملازم معناسنه استعمال اولنور بو قطعه ده ابو الجن وابو مره وابو الاشبال دن غيری كله جك كنيه لر كبی (ابو الجن) ناظم نحريرك بيانته كوره ابو الشياطين اولان ابليس لعينك كنيهٔ خبيثه سيدر لكن كتب تفاسيردن ظاهر اولان خلقت آدم عليه السلامدن اقدم روی زمينده ساكن اولان طائفه نك پدرلری اولوب نار سمومدن مخلوق اولان جان نام روحانينك كنيه سی ابو الجن وابليس لعينك كنيه سی ابو الشياطين اولمقدر (ابو مره) ميمك ضمی ورانك تشديديله بو دخی ابليس خبيثك كنيه سيدر غلاظ فجرهٔ قريش دار الندوه ده عقد حلقهٔ جمعيت ايتدكلرنده ايقاد نائرهٔ فتنه ايچون لعين مزبور داخل مجلس شوری اولدقده صورتيله متمثل اولديغی شيخ نجدينك كنيه سی ابو مره اولديغی جهتدن بو كنيه ايله مكنی اولدی (ابليس) قطع اميد

معناسنه اولان ابلاسدن مأخوذ اولمق اوزره شیطانك اسمی اولدیغی سین قافیه سنده كلور (اشرى) زياده شرلو ديمكدر

*) كنيه‌سى صويك ابوحيان ايمش هم بو الغياث * بال ابو منصوردر كيم بو الشفا اولمش شكر (*

(ابوحيان) شداد وزننده باعث حيات وملازمهٔ حيوان اولان صويه كنيه اولمشدر (ابو الغياث) كتاب وزننده عطش وتشنه لكدن بى تاب اولنلرك امدادينه يتشيجى اولان صويك كنيه سيدر (ابو منصور) عدو مزاج اولان امراضه غلبه ايله منصور اولان كيمسه لره ملازم اولان عسل منصوص الشفادر (ابو الشفا) مداوات مرضى ايچون ترتيب اولنان معاجين ومعالجاتك ملازمه سندن اولان شكردر

*) بو الخصيب اتدر شرابه بو المهنا ديندى هم * بو نعيم اتمك ابو بشر اولدى نقل خو بتر (*

(ابو الخصيب) خطيب وزننده وسعته و بوللغه مدار اولان لحمك كنيه سيدر (ابو المهنا) اثمى نفعندن اكبر وشرى خيرندن اكثر اولوب هضم طعامه معين ومصاحب اولان شراب ام الخبائثك كنيه سيدر (ابو نعيم) جميع نعم مأكوله نك اصل واساسى وسائر مأكولات كنديسنك فروعى مثابه سنده اولان نان عزيزك كنيه سيدر (ابو بشر) بانك كسريله اهل عشرت باده نوش اولدقده مرارت باده سببيله يوزينى دوروب اكشتديكى عقيبنده بشاشت حاصل اولوب يوزى كولمك ايچون اوزرينه تناول ايتديكى طوزلو وطاتلو مزه تعبير اولنان نواله نك كنيهٔ كريهه سيدر (نقل) نونك فتحى وضمى وقافك سكونيله عشرت مزه سنه دينور خو بتر فارسيدر زياده كوزل ديمكدر

*) بو الشهى بربط ابو اللهو ايسه طنبوره دينور * بو الكمال اولمش نديم نكته دان معتبر (*

(ابو الشهى) غنى وزننده شهوات نفسانيه يه شدت اشتها وعمر كرانمايه يى نغمات ساز ايله اضاعه وافنايه ملازم اولنلرك استعمال واستماع ايتديكلرى ساز مشهوردركه لسان اهل زمانده لاغوته وتركى قديمده قوبوز وعربيده عود ومزهر دينلور (بربط جعفر وزننده فارسى معرب اوله رق مزبور لاغوته نك اسميدر قاز كوكسنه مشابهتنه مبنى تسميه اولنمشدر (ابو اللهو) عدو وزننده آلات ملاهيدن اولان طنبور ديدكلرى ساز مشهورك كنيه سيدر (ابو الكمال) جمال وزننده مجالست ومصاحبتده لازمه دن دقايق شناسلق وحاضر جوابلق وكمالات بشريه دن اولان معلوماتى جامع اولان مصاحبك كنيه سيدر (نكته دان) دقايق بيليجى ديمكدر

*) سفره يه ديرلر بساط الرجه كبى بورجا * هم ابو سايغ دخى پالودهٔ حلوا اثر (*

(بساط الرجه) بانك كسريله رحمت واحسان مقوله سندن اولان طعام اوزرينه وضع اولنوب تناول اولنمق ايچون بسط اولنان سفره نك كنيه سيدر سفره دخى عربيدر عرفه وزننده فى الاصل مسافر استصحاب ايتديكى زاد ونواله سنى ايچنه صاروب واوزرنده تناول ايتديكى مشيندن وسختياندن مصنوع اولان بساطك اسمى اولوب صكره مسافرك ومقيمك اوزرنده طعام ايتدكلرى بساطلرك كافه سنه تعميم اولندى لسانمزده صفره تعبير اولنور (ابو رجا) سماء وزننده مرجو البركات اولان ياخود هر كورن اوزرنده اولان طعامه دعوت اولنمسنى رجا واميد ايدن سفره نك كنيه سيدر (ابو سايغ) تناول ايدن كيمسه نك حلقومندن سهولتله چكن حلاوتلو پالوده ديدكلرى طعامك كنيه سيدر

*) بو المسافر اولدى پنير آجليغه بو العمره دى * طوزا بو صابر تره بو الخضردر كيم تازه تر (*

(ابو المسافر) استصحابنده سهولت وماحضر ادام وقتق اولديغيچون اكثريا مسافرلره ملازم

دنیا به سنده اولان معروف پیرك كنیه سیدر كه اسمی ضم جیم ایله وضمتینله جبن وعقل وزننده جبن در (ابو عمره) جمره وزننده مفلسلكك كنیه سیدر ومفلسلكك لازمی اولان آجلیغك كنیه سیدر ابو عمروكه صالح بن اسحق النحوینك * ان اباعمرة شرجار * یجزنی فی الظلم الصحاری * جر الذباب جیفة الحمار * ارجوزه سی معنیینه محتملدر واتعرف اباعمرة سؤالیله مسئول اولان اعرابینك كیف لااعرفه وهو مربع فی كبدی جوابی جوع وآجلق معناسنه اولمغه مبنیدر وابو عمره غایت شوم قدم بر كیمسه نك كنیه سی ایدیكه قنغی قومك دیارینه نزول وقنغی قبیله نك یوردینه حلول ایلسه اوراده البته جدال وقتال یاخود بركونه بلا وفتنه ظهور ایدر ایدی غالبا بومناسبتله خلقك مبغوضی اولان زوكردلیكه وآجلیغه كنیه قلنمشدر (ابوصابر) قادر وزننده بری و بحری طوز انواعنك كنیه سیدر كه اسمی ملح در فارسیده نمك دیرلر سمك وزننده یوفقه اتمك معناسنه اولان صبیره دنكه سفینه وزننده در یاخود جد و بوز معناسنه اولان صبردنكه شجر وزننده در یاخود هرزه یه كتسه معننده طوز استصحاب ایدر اولان صابرنام كیمسه یه ملازمتدن تكنیه اولنمشدر (ابو الخضر) كتف وزننده برودت شتا تازه لكنی و یشللیكنی ازاله ایتمیان تره دیدیكمز سبزه نك كنیه سیدر

*) دی ابوطالب ابومنقذ آتك اعلاسنه * قورد ابوجعده ابو الاشبال اولمش شیر نر (*

(ابوطالب) كاتب وزننده راكب اولان كیمسه طلب ایتدیكنی یعنی قوغدیغنی یتشوب طوتار اولان اعلی و یوكرك آتك كنیه سیدر (ابومنقذ) محسن وزننده راكبنی قاچدیغندن انقاذ وتخلیص ایدر اولان صوی و یوكرك آتك كنیه سیدر (ابوجعده) جمره وزننده وجیمك ضمیله ابوجعاده سباع انواعندن قورد دید كلری یرتیجی جانورك كنیه سیدر تویی جعودتلی یعنی چوق وقیویرجق اولمق ملابسه سیله یاخود جعده یی یعنی قیون قوزیسنی اكله حریص وملازم اولمغله تكنیه اولنمشدر (ابو الاشبال) همزه نك فتحیله اركك ارسلانك كنیه سیدر و بونده اب كلمه سی بابا معناسنه در ابو البشرده اولدیغی كبی زیرا اشبال شبلك جمعیدر وشبل شینك كسری ایله آو آولمق درجه سنه كلمش ارسلان انیكنه دینور (شیر) تیر وزننده فارسیده سلطان السباع اولان ارسلانك اسمیدر (نر) نونك فتحیله اركك معناسنه در مقابلی ماده در

*) ابو ایوب ابو صفوان دوه مفهومیدر * هم ابو الاخطل قاتردر بوز یاده اما كه خر (*

(ابو ایوب) رجوع معناسنه یاخود طریق معناسنه اولان اوب لفظندن یاخود بتون كوندز یولده سیر ایلمك معناسنه یاخود مركوب اولان دوه لر بری برینه قیریشوب معارضه ایده رك كتمك معنالرندن مأخوذ اوله رق دوه نك كنیه سیدر (ابو صفوان) سكران وزننده خالص و پاك نسنه معناسندن مأخوذ اوله رق یاخود كثیر اللبن اولان ناقه معناسندن اخذ اولنه رق دوه نك كنیه سیدر (بو الاخطل) احمر وزننده سیرنده خفت وسرعت اولان یاخود قوائمی غلظت وخشونته ملابس قاترك كنیه سیدر اسمی بغل در (ابو زیاد) حمار وزننده آزیوكیله یوله طوغری كتمد یكندن مزایدهٔ حمله ملابس حكمنده اولمقدن ناشی یاخود زیاده اسمیله مسمی اولان كیمسه دائما كندی یه راكب اولمغله حمارك كنیه سیدر خر فارسیده حمار معناسنه

*) بز محقق علمی آبا مزدن الدق طفل ایكن * قد اخذنا العلم من آبائنا حال الصغر (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (قد) كلمه سی ماضی اوزره داخل اولدقده كاه زمان ماضی یی حاله تقریب ایچون اولور كاه مجرد مدخولنك مضمونی تحقیق وتأكید ایچون اولور بوراده

معناى ثانى مراد اولديغى ترجمه ده واقع محقق لفظندن مستبان در (اخذنا) فعل ماضى متكلم مع الغيردر يازالدق معناسنه (العلم) لفظنده لام تعريف جنس ايچوندر استغراق عرفى يه محمول اولمقده جائزدر علم عينك كسرى ولامك سكو نيله برشيئك حقيقتنى بيلك معناسنه اولديغى معلومدر مقابلى جهلدر (من) ابتدائيه اخذنا فعلنه متعلقدر (آبائنا) تركيبنده آباء همزه نك و بانك مديله بابا معناسنه اولان ابك جمعيدر بطريق التغليب اجداده شامل اولديغنه شخص واحد ايچون آباء عديده اولماديغى قرينهٔ واضحه در اما * ركب القوم دوابهم * قبيلندن اوله رق انقسام الاحاد الى الاحاد معناسنه محمول اولمق احتمالى مرجوحدر (نا) متكلم مع الغير ضميريدر (حال) امور متغيره وعوارض متبدله دن انسانه مختص اولان هيئت وكيفيته اطلاق اولنور صحت ومرض فقر وغنا صغر وكبر كبى (الصغر) لفظنده لام تعريف مذهب منصوره كوره عهد خارجيدر مذهب مرجوحه كوره مضاف اليهدن عوضدر فى حال صغرنا ديمكدر صغر صادك كسرى غين معجمه نك فتحيله جرم و جثه ده كوچكلكه دينور مقابلى وزن مزبور اوزره كبردر مراد لازمى اولان هنكام طفوليت وعنفوان شباب اولديغى ترجمه سندن مستفاددر (حاصل معنى ناظم نحرير هاقافيه سنده * انى ابن شارح الاشباه * ديو تصريح و بو مقامده بز حداثت سنمزده علوم شتى وفنون متداوله يى آبا واجدادمزدن اخذ وتعلم ايتدك ديمه سى پدرلرى واجدادى زمرهٔ علمادن اولوب علم عزيز المنال كند ولره صاغرا عن كابر ميراث قبيلندن اولديغنه ايمادر (طفل) طانك كسريله عربيدر لسانمزده چوجق تعبير اولنان كوچك مولوده اطلاقى شايع اولمغله ترجمه يه درج اولندى

*) اوقو خيرالله م اوغلم خير علمى كوره سن * سنده باباد وش هنزله بويله مانند يدر (*

ناظم نحرير مخدوم نجابتموسومى خيرالله افندى يه اشرف كمالات بشريه اولان علمى تعلم وتحصيل ايله امر وعلمك خير ومنافعنى رؤيت ومشاهده ايده سن ديو دعا ضمننده كسب كماله ترغيب ايدوب هنر ومعارفده پدرك وهبى افندى كبى كعبك عالى وقدرك سامى اولسون ديمكدر چونكه باباولده نسبت ايله بيوك اولمغله بابا لفظندن جاه ورتبه اعتبار يله بيوكلك مراد اولور ودوشمك سقوط معناسنه اولميوب بلكه وقوع وكون معناسنه در فلان شى كوزل اولدى ديه جك مقامده كوزل دوشدى ديديكمز كبى بو بيتده وبيت سابقده اب وابن ذكر اولنمقده كنيه لره مناسبت خفى دكلدر

) تلك اضداد معانى كلام الاخيار (

(تلك) تانك كسرى وكافك فتحيله مؤنثه اشارته موضوع اولان ته لفظيله ياخود تى لفظيله كاف خطابدن مركبدر اسم اشارتله كاف خطاب بيننه لام ساكنه توسيط اولندقده ته لفظندن ها وتى لفظندن يا حذف اولنور و بونده كاف خطاب افراد وتثنيه وجمع وتذكير وتأنيثده مخاطبه تابعدر وماقبلى مشار اليهسايه تابعدر اسم اشارت ايله ماقبلنه اشارت جائز اولديغى كبى مابعدنه اشارت دخى جائز اولمغله اى مخاطب شو قطعهٔ آتيه ديمكدر (اضداد) همزه نك فتحيله ضد لفظنك جمعيدر ضد ضادك كسرى ودالك تشديديله بو قطعه ده ذكر اولنه جغى اوزره برنسنه نك نظير ومشابهنه دينور ومعارض ومخالفنه ده دينور بوراده مخالف معناسى مراددر واهل لغت عندنده ضد انواع تقابلدن اعمدر يعنى تقابل تضادده وتقابل تضايفه وتقابل العدم والملكه يه وتقابل الايجاب والسلبه شاملدر تلك لفظى مبتدا اضداد خبرى ما بعدى تابع اضافات قبيلندندر (معانى) كلمه وكلامك مدلولى يعنى الفاظ كندى ازاسنه وضع اولنسان صورت عقليه دن عبارت اولان معنى لفظنك جمعيدر (كلام) سلام وزننده لسان متكلمدن

صادر اولان سوزه دینور لغتده فائدهٔ تامه یی مفید اولمقدن واولمامقدن اعمدر (الاخیار) لفظنده لام عهد خارجیدر اخیار همزه نك فتحیله كبس وزننده اولان خیرك یاخود مخففی اولان خیرك جمعیدر خیر خیری ونفعی كثیر اولان كیمسه یه دینور (حاصل معنی شوقطعه لغات عربیه یی لحن وخطادن عاری اوله رق افاده و بیان ایتمكله ناسه فائدهٔ عظیمه ومنافع كثیره حصولنه باعث اولان ذواتك كلامنك معانیٔ متضادهیه دال اولان الفاظی بیاننده در

) پادشاهه قوله هم جبردیر اهل اخبار قول دخی صاحبی مولی بونی یاد ایت هر بار (*

(جبر) صبر وزننده بر مختل اولان نسنه یی اصلاح معناسنه و برنسنه یی قهر یعنی غلبه وتذلیل طریقیله اخذ وكرفت معناسنه در بو معناره مبنی پادشاهه اطلاق اولنور زیر حكومتنده اولان رعیه یی كندی مرادی اوزره قهر یاخود اصلاح ایتدیكیچون وجبر قولهده دینور رقبه سنه دخی مالك اولمیان عبد معناسنه ایمدی جبر لفظی معنیین متضادینه موضوع اولمغله اضداددن اولمش اولور (اخبار) همزه نك فتحی وباء موحده ایله خبرك جمعیدر اهل اخباردن مراد اهل لغت اوله جقدر (مولی) میمك فتحی والف مقصوره ایله معانیٔ كثیره بیننده مشتركدر ازجمله عبد مملوكه اطلاق اولنور وعبدك سیدنه ومالكنه ده اطلاق اولنمغله اضداددن اولور كذلك عبدی اعتاق وآزاد ایدن كیمسه یه اطلاق اولنور اسم فاعل بنیه سیله معتق معناسنه وآزاد اولنمش كیمسه یه اطلاق اولنور مفعول صیغه سیله معتق معناسنه وانعام ایدن كیمسه یه دینور منعم معناسنه وانعام اولنمش كیمسه یه دینور منعم علیه معناسنه بو معناره كوره دخی اضداددن اولور معانیٔ سائره سی كتب لغتده مستوفیدر (یاد) فارسیدر ذكر ایدوب انمق معناسنه (هر بار) فارسیدر الفاظ عمومدن اولان كل معناسنه موضوع هر لفظیله كره ودفعه معناسنه اولان باردن مركبدر

*) هم وراء آرده او كه دیندیكنی فهم ایله * اولدی هم دغنجه مفهومیده اقبال وادبار (*

(وراء) مد یله سحاب وزننده اضداددندر جهات ستدن خلفه وامامه یعنی بر جهته متوجه اولان كیمسه نك اكسه ظرفنه واوك طرفنه اطلاق اولنور مفسرین اشبو * وكان وراءهم ملك * آیت كریمه سنده * قدامهم او خلفهم * عبارهسیله تفسیر ایتمكله بو مقامده وراء كلمه سیله جهت امام وجهت خلفدن هر برلرینك ارادهسی صحیح اولدیغنی تصریح ایتمشلردر (دغنجه) دحرجه وزننده رباعیدن مصدردر بر كیمسه بری كلمك معناسنه اولان اقباله واوته كتمك معناسنه اولان ادباره ده اطلاق اولنمغله اضداددن اولور واقبال وادبار همزه لرك كسریله عربیدر بر كیمسه نك آخره متوجه اولوب یونلمسی واكسه سنی دوندروب كتمسی معنالرینه شایع اولمریله دغنجه لفظنه تفسیر واقع اولمشلردر وبونلر لسانمده استعمال اولندیغی كبی اقبال جاهك ونعمتك توجهندن عبارت اولان دولته وادبار ضدی اولان نكبته اطلاق اولنور

*) ازرومنه ایكیسی ضعف ایله قوت دیمه در * ضمد ایمش هم یاش اولان هم قوری اولان اشجار (*

(ازر) همزه نك فتحی وزای معجمه نك سكونیله كوج وقوت معناسنه در ومنه قوله تعالی * اشدد به ازری * ای احكم به قوتی كذا فی تفسیر ابی السعود رحمه الله وازرنا تو الحق وضعف معناسنه ده اطلاق اولنمغله اضداددن اولور (منه) میمك ضمیله عنه وزننده قوته دینور یقال فیه منة ای قوة وضعفده دینلمكله اضداددن اولور (ضمد) حمد وزننده سبز وتازه اولان اوته واغاجه دینور وقوریمش اولانه دخی دینلمكله ضد اولور وقیون وكچی نوعنك كزیده واعلاسنه وكتر وادناسنه ده دینلمكله ینه ضد اولور نته كیم جمعی اولان ضماد یه بو قطعه نك اواخرنده هم ضماید قیونلر كه تنومند ونزار دیو كلمه جكدر فافهم

*) آزصویه چوق صویه ضحضاح اولنمش تعبیر * دینلدی جعفر بیوك اولسنه كوچك اولسه انهار (*
(ضحضاح) ضادك فتحی وحاء مهمله نك سكونیله ازجه صویه دینور ماء قلیل معناسنه
وچوق اولان صویه ده دینلمكله اضداددن اولور (جعفر) جوهر وزننده نهر كبیر معناسنه
بیوك ایرمغه دینور ونهر صغیر معناسنه كوچك دره یه ده دینلمكله اضداد دن اولور واسامی
رجالدندر وسودی چوق ناقه یه ده دینلور ومنه قولهم رأیت جعفرا علی جعفر فی جعفر ای
علی ناقة كثیرة اللبن فی النهر الصغیر او الكبیر الواسع

*) معن اوزونه قصه یه هم چوغه هم آزه دینور * نبل مفهومی دخی اولدی كبار ایله صغار (*
(معن) میمك فتحی وعینك سكونیله اوزون نسنه یه دینور یقال شیٔ معن ای طویل وقصه نسنه یه
دینور قصیر معناسنه پس بو معنیین متضادینه موضوع اولمغله اضداد دن اولور وچوق
نسنه یه دینور كثیر معناسنه وآز نسنه یه دینور قلیل معناسنه امدی بو جهتله ده اضداددندر ودخی
بر كیمسه حقی اقرار ایتمك معناسنه اطلاق اولنور وحقی جحد وانكار ایتمك معناسنده دخی استعمال
اولنمغله بو اعتبار ایله ده ضد اولمش اولور ومعن بن زائدة الشیبانی حاتم كبی جود وسخاده علم وضرب
مثلدر (نبل) فتحتینله بیوك طاشلره وبیوك كسكاره دینور مفردی نبله در وكوچك طاشلره وكسكاره
دخی دینمكله ضد اولور كذا فی ترجمة القاموس ناظمك كبار ایله صغاری اطلاقندن تعمیم مستفاد اولور

*) كرچه ترفیل ایله تعزیر مألی تعظیم * دخی تذلیله ده تأدیبه ده دیمش تكرار (*
(ترفیل) تبجیل وزننده بر كیمسه یی تعظیم ایدوب اولولمق معناسنه در وبر كیمسه یی تذلیل
وتحقیر ایدوب خورلمق معناسنه ده اطلاق اولنمغله اضداد دن اولور (تعزیر) بر كیمسه یی
اولولمق یعنی توقیر وتعظیم معناسنه در وبر كیمسه یی ضرب ایله یاخود ضرب شدید ایله تأدیب
وتذلیل ایلمكه ده دینمكله ضد اولور

*) هم قوی شیئه دخی كوشكه ده دیندی الوث * بول اولان نسنه در الخجیج واولاندر دخی طار (*
(الوث) همزه نك فتحیله زور وقوت معناسنه اولان لوث كلمه سندن صفتدر متین وقوی معناسنه در
وضعف وكوشكلك معناسنه اولان لوثه دن صفتدر ضعیف ومسترخی وكوشك اولان شیٔ
معناسنه در ضدیتی دركاردر (الخجیج) همزه نك كسریله واسع وبول اولان دره یه دینور
وطاره جق درین دره یه ده دینمكله ضد اولور شارح قاموسدن نقلا مترجم دیر كه عامهٔ عرب
هر دره یه الخجیج دیرلر وبعض لغتده واسع اولانه ویمن لغتنده ضیق وعمیق اولانه دینمكله
ضدیتی مسلم دكلدر انتهی زیرا كلمه نك اضداد دن عد اولنمسنده بر قبیله نك لغتی معتبر اولدیغی آخر
قطعه ده مصرحدر وناظمك اطلاقی اهل لغتك دره یه تخصیصنه منافیدر

*) اینمه چقمه اشاغه یوقاری هم اولدی قنوع * قاب یاقلاشدی دخی دینمك ایمش ایتدی فرار (*
(قنوع) صبور وزننده صاحب قاموسك بیاننه كوره هانك فتحیله هبوط معناسنه دركه اندن
اشاغی یه نزول ایده جك یره دینور كه لسانمزده اینش تعبیر اولنور وصادك فتحیله صعود معناسنه دركه
یوكسكه چیقه جق یوقشدن عبارتدر ضدیت بو جهتله ثابتدر غالبا ناظمك یدنده اولان
نسخه ده هانك وصادك ضمه لریله هبوط وصعود واقع اولمغله اشاغه اینمه ویوقاری چیقمه
ایله تفسیر ایلمشدر وبالجمله صبور وزننده اولان قنوع فارسیده شیب وفراز ولسانمزده اینش
ویوقش معناسنه در مگر كه ناظم تحریرامهات سائره ده اینش یردن اینمه ویوقش یره چیقمه معناسنه
مطلع اولمش اوله وقنوع مبالغه ایله صاحب قناعت اولان كیمسه یه ده دینور اما قافك
ضمیله قنوع تذلل وخساستك اسوئی اولان دیلنمك معناسنه وترفع وتنزهك احسنی اولان
عالیجنابلق ونزاهت معناسنه ده اولمغله بو دخی ضد اولور ناظمك عبارهسنده واقع اولان

قنوع لفظی دخول وزننده اوقیوب قدر ورتبه اعتباریله معنوی ایکه چیقمه معناسنه محمول اولمه ده احتمال ابعددر دکلدر (قاب) قال وزننده ماضیدر مصدری قوب وزننده قوبدرکه برنسنه‌دن قورقوب قاچمغه دینور هرب کبی و برنسنه‌یه قریب و یقین اولمغه ده دینمکله اضداددن اولور پس ماضیسی اولان قاب لفظی یقین کلدی واوزاق کتدی معنالرینه ضددر

*) زوده کیتمك دخی کلمك دیمه معناسنه‌در * دخی ارمازدیمك کیتمه وجابه‌جا قرار (*

(روذه) راء مهمله‌نك وذال معجمه‌نك فتحه‌لریله روضه وزننده بری اوته کیدوب کلمك معناسنه‌درکه تردد دینور وآمد شد ایتمك واولطه ایلمك تعبیر اولنور اضداددن ورانك فتحی واوك سکونی آخرده دال مهمله ایله رود لفظی بری اوته کلوب کیتمك معناسنده روذه لفظنك مراد فی اوله‌رق اضداددندر (ارماز) افعال بابندن مصدر اوله‌رق ناظمك نسخه‌سنه کوره برنسنه مکانندن زوالی وکیتمه‌سی معناسنه ومکاننده ثابت وپایدار اولمسی معناسنه اولمق ایله اضداددن اولمش اولور لکن قاموسده وترجمه‌سنده فضلا عن ضدیته بو ماده‌نك افعال بابندن استعمالی دخی بولنمیوب بلکه افعلال بابندن ارمیزاز که اقشعرار وزننده‌در برکیمسه یا برنسنه یرندن زائل اولمق معناسنه‌در یقال ارمأز الرجل اذا زال عن مکانه ویرندن آیرلمیوب ثابت وملازم اولمق معناسنه‌در یقال آرمأز الشیء اذا لزم مکانه ایمدی اضداددن اولان ارمیزاز لفظی اولمش اولور ارمأز دکل مکرکه ناظم امهات سائره‌ده واقف اولمش اوله لظمده واقع ارماز ماضی اوله‌رق ارمأز اوقنمق محتمل ایسه ده وزن وتفسیر مساعد دکلدر

*) بسل معناسی حلال ایله حرام اولمشدر * مدح وذمه دخی تقریض دیمشلر ابرار (*

(بسل) بانك فتحی سینك سکونیله استعمال وتناولی جائز اولان حلال نسنه‌یه دینور وفعل وتعاطیسی محظور وممنوع اولان نسنه‌یه ده دینمکله ضد اولور (تقریض) برکیمسه‌یی مدح ایلمك معناسنه‌در یقال قرضه اذا مدحه وذم ایلمك معناسنه‌ده دینمکله ضد اولور اصل معناسی قطعدرکویا که مادح ممدوحی مدح ایله امثالندن قطع وافراز ایدر وذام قدح وهجو ومذمتله مهجو عرض وناموسنی قطع ایتمش اولور

*) کاذب وصادقه زعمی اولنورمش اطلاق * زعم شك همده دخی حق سوز ایله باطل کفتار (*

(زعمی) زانك ضمیله یلانجی کیمسه‌یه دینور یقال رجل زعمی ای کذاب وصادق القول کیمسه‌یه ده دینور یقال هو زعمی ای صادق (زعم) زانك حرکات ثلاثیله اکثریا بر قولك صدقی متحقق اولمیوب بلکه مشکوك ومشتبه اولان محلده استعمال اولنور مثلا برخبرك صدقی وکذبی مشتبه اولدقده قال کذا دیمیوب زعم کذا دیرلر وزعم لفظی حکمی واقعه مطابق اولان حق وصادق سوزده وواقعه مخالف کذب وباطل سوزده ده مستعمل اولمغله اضداددن اولور کفتار کاف فارسینك ضمیله فارسیدر سوز معناسنه

*) چوق اودنج آلیجی هم ویریجی اولمش مدیان * داینه دیندی غریم دخی مدیون ناچار (*

(مدیان) مفتاح وزننده چوق چوق استقراض ایدوب اودنج آلیجی آدمه دینور وناسه چوق چوق اودنج ویریجی اولان کیمسه‌یه دینمکله ضد اولور (غریم) کریم وزننده الاجق صاحبنه دینور یقال هو غریمه ای داینه وبورجلو اولان کیمسه‌یه ده دینور یقال هو غریمه ای مدیونه (ناچار) فارسیدر چاره‌سز دیمکدر

*) هم مفازه دیمه قورتلمه هلاك اولمه یری * فوز قورتلمه هلاك اولمه دخی یعنی دمار (*

(مفازه) میمك فتحیله اسم مکاندر فوز ونجات بوله‌جق محله وقورتله‌جق یره دینور ومهلکه‌یه یعنی هلاك اوله‌جق محله ده دینمکله ضد اولور (فوز) جوز وزننده خوف وخطردن نجات

وسلامت بولوب خیر ومأموله ظفر وفرصت بولمق معناسنه‌در وهلاك اولمق معناسنده اولمغله
ضد اولور (دمار) هلاك وزننده ومراد فیدر

(* رهوه یوکسك یره دیرلر دخی آلچق یردر * زبیه یوکسك یر ایله اولدی چقور یرای یار *)
(رهوه) قهوه وزننده مرتفع ویوکسك یره دینور وپست وآلچق چقور یره ده دینمکله ضد
اولور وها سز سهو وزننده (رهو) دخی رهوه کبی معنیین متضا دینده مستعملدر (زبیه)
زانك ضمی وباء موحده نك سکونیله غرفه وزننده شول یوکسك تپه‌یه دینور که اکا سیل صویی
چیقمیه رابیه کبی زبیه‌نك جمعی زبی کلورهدی وزننده برامر زیاده هائل ومشتد اولدقده (بلغ
السیل الزبی) مثلی بوکه مبنیدر وزبیه ارسلان مقوله سی حیوانی صید ایچون حفر اولنان
چقوره ده دینمکله ضد اولمش اولور

(* صغوقك هم صجاغك شدتنه دینلدی مصد * صغوق ایله صجاغك آدی ایکن بارد وحار *)
(مصد) فتحتینله مسد وزننده وصادك سکونیله قصد وزننده هنکام شتاده هوانك برودتی
شدید اولمق معناسنه دربرد العجوز صغوقی کبی (وایام) صیفده هوانك حرارتی مشتد اولمق
معناسنه‌در ایام باحور اسیجاغی کبی ضدیتی ظاهردر (بارد) برد کبی صغوقه دینور وصفده اولور (حار)
صجاق شیئه دینور

(* شیٔ محبوبه ده مکروهه دخی دینلدی بدیع * عرف خوش قوقولو یلدز دخی بدبوی آثار *)
(بدیع) فعیل بمعنی مفعولدر مبدع معناسنه که مثالسز واورنکسز اختراع اولنمش نسنه‌دن
عبارتدر اول شیٔ طبع سلیم کندویه میل ورغبت ایتمکله عندالناس مقبول ومحبوب ایسه اکا
بدیع دینلدیکی کبی طبیعت کندیدن تنفر ایتمکله لدی الانام مکروه ومستقذر اولدیغنده ده بدیع
دینلمکله ضد اولور (عرف) عینك فتحیله حرف وزننده رائحهٔ طیبه‌یه دینور وبونده استعمالی
اکثردر مدینهٔ منوره علی ساکنها افضل الصلوة والتحیه ده لیلهٔ مولدده تلاوت اولنان مولد
برزنجینك بندلرنده واقع اولان (عطر اللهم قبره الکریم بعرف شذی من صلاة وتسلیم)
عباره سنده اولدیغی کبی وبعضا بدبوی یعنی ناخوش رائحهٔ کریهه‌ده ده استعمال اولنمغله ضد
اولور ناظم تحریرك رائحه‌دن عبارت اولان عرف لفظنی ریح ایله تفسیری رائحه نك مشامه وصولی
ریاحك تموجیله اولدیغندن مجاورت علاقه سنه مبنیدر

(* هم یقینه اوزاغه ساقب ایدرلر تعبیر * آوجیه دینلدی قنیص وهم اومعناده شکار *)
(ساقب) قریب معناسنه‌در یقال منزل ساقب ای قریب وبعید معناسنه ده کلمکله ضد اولور
یقال مکان ساقب ای بعید (قنیص) قیص وزننده آوجی‌یه دینور قانص وقناص وصیاد کبی
وشکاره یعنی آولنان صیده دخی دینمکله ضد اولور ونفس صیدده فتحتینله قنص دینلدیکی
دال قافیه سیلده یکدی

(* زوجدن قاچیجی یاقلاشیجی خاتون هلوب * زوجه وزوج لباس اولدیغن ایله تذکار *)
(هلوب) صبور وزننده زوجندن متجنبه ومتباعده اولان ناشزه وطاعتسز اولان عورته
دینور وزوجنه مطیعه ومونسه اولمغله متقربه ورضاجوی اولان خاتونه ده دینمکله ضد اولور
(ثانی الخلفاء عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرتلرینك * رحم الله الهلوب ولعن الله
الهلوب * قولنده مرحومه مطیعه ملعونه ناشزه اولاندر (زوج) فوج وزننده اش معناسنه‌در که
جفت اولان شیٔلرك هر برندن عبارتدر بوجهتله خاتونك ازینه وارك خاتوننه ده اطلاق اولنمغله
ضد اولمش اولور وبعضا حسب الاقتضا تصریح تأنیث ایچون ارك خاتوننه زوجه ده اطلاق
اولنور (لباس) کتاب وزننده کیلجك ثوبه دینور (وزوج) وزوجه دن هر بری آخرینی ارتکاب

قبحدن مانع وساترا ولمغله وزوجين بيننده كثرت مخالطه وشدت ملابسه دن ناشى ثوبك صاحبنى
اشتمالى كبى اشتمال بولنمغله بينلرنده زوجيت اولان رجل ايله امرأه دن هر بررلرينه لباس اطلاق
اولنمغله معناى مستعارده ضد اولور (تذكار) تكرار وزننده برنسنه يى خاطرده طوتمق معناسنه در

*) قرء ايمش حيض دخى پاكلك اولمش اندن * اولدى مسجور اوقابكيم بوش اولمهم سرشار (*
(قرء) قافك فتحيله وضميله حيض معناسنه دركه طائفهٔ نسوانك نمازسز اولمق حالتيدر
وطهر معناسنه دركه حيضدن پاك اولمق حالتيدر بوجهتله اضداددن اولمغله * والمطلقات
يتربصن بانفسهن ثلثة قروء * نظم جليلنده امام اعظم حيض وامام شافعى طهر
معناسنى اخذ ايلدى (قروء) قبور وزننده قرء لفظنك جمعيدر (مسجور) مستور وزننده
طولندرلمش آتشه وقزدرلمش فرونه دينور وطولى وقزغنلغى ساكن اولمشه ده دينمكله ضد
اولديغى قاموسده مسطور در اما ناظمك ذكرايتديكى وجهله ضديتى قاموسده واوقيانوسده
مذكور اولميوب بلكه صويى زياده كثرتده وطاشقين اولان دريايه اطلاقنه تعرض اولنمغله معناى
ثانى يه ايما واردر كه دريا وحوض وسائر قاب اوزرندن طشار حيثيتده پك طولو اولدقده مسجور
دينور وصويى دوكنوب يادوكيلوب بوش اولدقده دينلمز (سرشار) سردار وزننده فارسيدر لبريز
ولبالب كبى پك طولو ديمكدر

*) هم صداقتده خصومتده علاقه اولمش * شف نقصانه دينورمش دخى ربح بسيار (*
(علاقه) سحابه وزننده شخصين بيننده اولان موالات وصداقته دينور وايكى كيمسه ميانتده
واقع اولان منازعه وخصومتده ده دينمكله ضد اولور (شف) شينك فتحى وكسرى وفانك تشديديله
مال مقوله سننك نقصان بولوب اكسلمسنه دينور وفضل وربح بولوب زياده اولمسنه دينمكله
ضد اولور (بسيار) فارسيدر زياده ديمكدر

*) قره يه قرمزى يه ابيضه ده جون دينور * قره ثوابه بياضه دخى دينلدى دخدار (*
(جون) لون وزننده قاره اولان شيئه دينور اسود وسياه كبى وقرمزى اولان شيئه دينور احمر
وسرخ كبى واق اولان نسنه يه ده دينور ابيض وسفيد كبى پس معناى اول ايله ثالث بيننده تضاد
حقيقى ثانى ايله طرفين بينلرنده تضاد مشهورى تحقق ايتمش اولور (دخدار) دالك فتحى وخاء
معجمه نك سكونيله تكرار وزننده صرف قاره اولان ثوبه وقماشه دينور وساده بياض اولان
ثوبه ده دينمكله ضد اولور وبياض ايله سياهدن نسج اولنمش چبوقلى ثوبه ده دينور نظمده
دخدار بدلى دخار وقوعى غلط ظن اولنمغله مصراع ثانى تغيير اولنمشدر

*) قيلى چوق هم قيلى يوق اولنه اهلب ديرلر * هم ضماديد قيونلركه تنومند وزار (*
(اهلب) احمر وزننده بدنى پك قيللو اولان كيمسه يه دينور مؤنثى هلباء كلور وكوده سنده اصلا
قيل اولميان تويسز كيمسه يه ده دينمكله ضد اولور (ضماديد) قناديل وزننده قيون وكچى صنفنك
قوتلو وسموز اولان كزيده لرينه دينور وضعيف ودوشكون اولان ارقلرينه ده دينمكله ضد اولور
مفردى اولان ضمد بوقطعه ده كچدى تنومند تانك وميمك فتحه لرى ونونك ضميله اتلو وقوتلو
معناسنه (زار) كتاب وزننده آرق معناسنه فارسيدر

*) ضد ايمش كرچه مخالف دخى مثله دينمش * جمع ضدين مأل هله بونده دركار (*
(ضد) ضادك كسرى ودالك تشديديله بربرينه مخالف اولان شيئلردن هر برينه اطلاق اولنور
وبربرينه مشابه ومماثل اولنلره ده دينمكله ضد اولور لفظ ضدده ضدينى جمع معناسى دركار
وثابت وآشكار اولور

*) برقبيله لغتى اولمدز انجق شرطى * غيرى قومك لغتى اوله مر اضداده مدار (*

يعنى اهل لغت اصطلاحنده برلفظك اضداددن عد اولنمسنك شرطى قبائل عربدن برقبيله نك لغتنده اولفظ معنيين متضاديننده مستعمل اولمقدر مثلا الجيج لفظى اهل حجاز لغتنده هم واسع معناسنده هم طار وضيق معناسنده استعمال اولنسه ضد دينور اما حجاز لغتنده واسعه يمن لغتنده طاره دينلسه ضد اولمز

*) موجز ايتدك كه اوصاندرميه چوق سوزله بيان * اقتصرنا ببيان لملال الاكثار (*

مصراع اولك ثانينك ترجمه سيدر (اقتصرنا) افتعال بابندن ماضى متكلم مع الغير در اقتصار واختصار وايجاز الفاظ مترادفه قبيلندندر كلامى تفصيلدن عارى قيلوب اوزاتممق معناسنه در (ببيان) ده با ملابسه ايچوندر ايضاح واظهار معناسنه اولان بيان منصوب المحل اوله رق فعلك مفعوليدر (لملال) ده لام تعليل ايچوندر ملال وملاله اوصنمق معناسنه در (الاكثار) ده لام عهد خارجيدر اكثار همزه نك كسريله چوغالتمق معناسنه در تكثير كبى (حاصل معنى بيت آتيده اشعار ايده جكى اوزره اضداددن اولان الفاظ بوقطعه ده بيان اولانه منحصر اولميوب حد كثرتده ايسه ده تطويل مقال مورث ملال اولديغيچون ذكر اولنان مقدار يله اكتفا اولندى بنابرين كه نخبه نك حفظنه طالب اولنلره سئامت وملال ويرميه

*) كرچه وافر بولنور بويله لغتلر اما * ذهنى تشحيذ ايچون ايتدك بوقدرجه اشعار (*

(وافر) كثير معناسنه (ذهن) فهم وعقل وقوة حافظه معناسنه (تشحيذ) حاء مهمله ايله تحديد وزننده كسمز اولان كند آلتى بيليوب كسكين ايلمك معناسنه در (حاصل معنى كتب لغاتى تتبع ايدنه خفى اولمديغى اوزره لغت عربده اضداددن اولان الفاظ اكثر من ان يحصى در لكن اذهان طلابى تشحيذ وكندلكنى ازاله ايله فطنت وكياستنى تيز ايلمك ايچون اضداددن بوقدرجه سى اشعار واعلام اولنور

) انى اجتنيت الحمل من اغصان نخل الاقتدار (

(انى) حروف مشبهه بالفعلدن اولان ان ايله ياء متكلمدن مركبدر ومتكلم ضميرى اننك اسمى بعدنده واقع جملۀ فعليه خبريدر (اجتنيت) افتعال بابندن ماضى متكلم وحده در اجتنا اغاجك ميوه سنى ديرمك ودوشرمكدر (الحمل) ده لام جنس ايچون اولمق ظاهردر حمل حانك فتحى وكسرى وميمك سكونيله اغاجك ميوه سنه دينور ثمره كبى (من) ابتداء غايت ايچون حرف جردر (اغصان) همزه نك فتحيله جمعدر غصون كبى مفردى غين معجمه نك ضمى وصاد مهمله نك سكونيله غصن در اغاجك دالى بوداغى معناسنه (نخل) نونك فتحى وخاء معجمه نك سكونيله خرما اغاجنه دينور (الاقتدار) ده لام عهد ايچوندر اقتدار افتعال وزننده قدرتلو اولمق معناسنه در كه كوبجى يمك تعبير اولنور (حاصل معنى تحقيق بن كثرة منافعده نخله مشابه اولان قدرت علميه نك اغصانندن يعنى فروع وفنوندن كنديله تلذذ وتفكه اولنه جق ثمراتى يعنى لذائذ روحانيه دن اولان معلوماتى تناول واجتنا وبو نخبه ده يا بو قطعه ده آماده ومهيا قيلدم سنده ذائقۀ روحى بو مقوله مستلذات ايله حلو المذاق وشيرين كام قيلمغه طالب وخواهشكر ايسك يورو بواكل دائمدن حوصلۀ فؤادى طويور ديمكدر وبراعة استهلال ظاهردر

*) باكوره در ترفنده سى يعنى يمشلر در ثمار * اويله يكى ترفنده يى ديرمك يمكدر ابتكار (*

(باكوره) اول ايريشن نبته يه واتيد ايتشن ميوه يه ده دينور هسز باكور كبى فارسيده بيشرس ونو باوه دينلور (ثمار) جبال وزننده ثمرك جمعيدر ثمر فتحتينله اغاجك يمشنه دينور وهر نوع ماله ده دينور (ابتكار) افتعال وزننده ميوه نك طورفنده سنى دوشورمك معناسنه وطورفنده يى يمك معناسنه در

اغصان لفظنك نخله اضافتى لاميه نخلك اقتداره اضافتى لجين الماء قبيلندندر منه

*) اولدی حدایق باغچه‌لر یجری اقار صولر میاه * اشجار اغجلردر دخی مثمر ما آلی میوه‌دار (*

(حدایق) حدیقه‌نك جمعیدر حدیقه سفینه وزننده صولو واغاجلو باغچه یه دینور روضه وجنت وفردوس کبی باغچه فارسیدر پالیز وفالیز کبی لسانمزده‌ده باغچه دینور ترکی اسمی یوق کبیدر (یجری) اقق معناسنه اولان جری وجریاندن فعل مضارعدر سیلان ایدر اقار معناسنه (میاه) صو معناسنه اولان ماء لفظنك جمعیدر و بوما لفظنك اصلی ماه یاخود موه اولوب همزه سی هادن منقلبه اولدیغنه جمع قلتی امواج وزننده امواه وجمع کثرتی ر یاح وزننده میاه ومصغری مویه وموبهة کلدیکی شاهددر زیرا جمع وتصغیر الفاظی اصلنه ارجاع ایتمك قاعدهٔ مقرره در (اشجار) انهار وزننده شجرك جمعیدر شجر فتحتینله وعنب وزننده نباتات ارضیه دن بنفسه ساق اوزره قائم اولانه دینور کرك کوچك وکرك بیوك اولسون فارسیده درخت وترکیده اغاج تعبیر اولنور وشجرك مقابلی نجم درکه ساق اوزره قائم اولمیوب یر اوزرینه یایلان نباته دینور فارسیده کیاه وترکیده اوت تعبیر اولنور (مثمر) محسن وزننده میوه طوتمش اولان اغاجه دینور (میوه دار) میوه طوتیجی ومیوه صاحبی معناسنه فارسیدر میوه یمش معناسنه (دار) ترکیبده اولد قده صاحب معناسنه‌در و (دارنده) معناسنه‌در مال دار وخزینه دار کبی

*) هم فاکهه اولمش یمش مشمش دخی زردالودر * کمثری امرود ایمش اجاص اریك رمان انار (*

(فاکهه) فاتحه وزننده مطلقا یاش یمشه دینور جمعی فواکه کلور (مشمش) میملرك کسریله زبرج وزننده وفتحه‌لریله جعفر وزننده قایسی وزردالو تعبیر اولنان میوه‌نك اسمیدر زردالو فارسیدر صاری معناسنه اولان زرد ایله اریك انواعنه اطلاق اولنان آلودن مرکب اولمغله صاری اریك دیمك اولور لسانمزده‌ده فارسیسی مستعملدر (کمثری) کافك ضمی ومیم مشدده‌نك فتحی وثاء مثلثه‌نك سکونی ورانك فتحی والف مقصوره ایله امرود وارمود تعبیر اولنان میوه‌نك اسمیدر (اجاص) همزه‌نك کسری وجیمك تشدیدیله ترکیده اریك تعبیر اولنان میوه‌نك اسمیدر (رمان) زنار وزننده ترکیده نار وانار تعبیر اولنان میوه‌نك اسمیدر که اوج نوع اولور طتلو سوا کشی ومیخوش که لوفان اطلاق اولنور

*) تفاح المادر دخی شفتالو آدی خوخ ایمش * فرصاد اوتو تکیم قرمزی اوله قزارمق احرار (*

(تفاح) رمان وزننده فواکهدن المایه دینور فارسیده سیب دینور سیب ایله المانك عددلری مساویدر (خوخ) خانك فتحی وواوك سکونیله میوه اقسامندن شفتالو تعبیر اولنان فاکهه‌نك اسمیدر فارسیده‌ده شفتالو دینور وشفترنك وهلو ورنکینا دخی دینور (فرصاد) فانك کسریله توت اغاجنه دینور علی قول میوه سنه دینور یاخود قرمزی اولانه دینور ناظمك بیانی معنای ثالثه محمولدر نابی مرحومك * ای ایدن جامهٔ اطلسله تفاخر کوزك آچ * سکا اطلس کورینور برك حقیر فرصاد * بیتی معنای اوله محمولدر (احرار) اصفرار وزننده اوزان مبالغه دندر پك قزارمق معناسنه‌در احمیرار کبی

*) طلع انك اول میوه‌سی خرما اغاجیدر نخیل * اولمش چیچکلر آدیده زهر ودخی نور ونوار (*

(طلع) طانك فتحی ولامك سکونیله خرما اغاجندن ابتدا ظهور ایدن طمور جغه دینور علی قول اول چیقان یمشنه دینور وناظمك طلع انك اول میوه‌سی قولنده اضمار قبل الذکر واردر مطلعده با کوره‌در ترفنده‌سی قولنده اولدیغی کبی لکن لفظا مؤخر اولانلر رتبه‌ده مقدم اولمغله جائز اولان قسمندن اولور (نخیل) امیر وزننده عنوان قطعه‌ده کچن نخل کبی خرما اغاجنه دینور (زهر) زانك فتحی وهانك سکونیله اوتلرك واغاجلرك چیچکنه دینور اسم جنسدر مفردی ها ایله زهره‌در جمعی ازهار کلور (نور) ثور وزننده ونوره ها ایله اشجار واعشابك چیچکلرینه دینور

(نوار) رمان وزننده زهر و نور معناسنه‌در

*) خرمایه دینلدی تمر هم قنوان انك صالقملری * دوحه بیوك اغاجه‌دی دلب وصنار اولدی چنار (*

(تمر) تانك فتحی ومیمك سکونیله نضج وکمال بولمش وقورویدلمش خرمایه دینور اسم جنس‌در واحدی تمره‌در جمعی فتحاتله تمرات کلور وتازه خرمایه رطب وقوروغنه بسر دینور فارسیده خرما اغاجنه تال وخرمایه‌تك ومما جام دینور (قنوان) قافك حرکات ثلاثیله خرما صالقمی معناسنه اولان قنوك جمعیدر تثنیه‌سنده دخی قنوان دینور فرقی تثنیه‌سنده نون اخیره دائما مکسوره وحالهٔ نصبیله جرنده اعرابی یا ایله اولمغله قنوین دینور جمعنده الف دائما ثابت اولوب نون عاملك اقتضاسی اوزره حرکات ثلاثه ایله معرب اولور ووجوه مذکوره‌ده بونك نظیری صنوان لفظیدرکه برکوکدن ایکی یاخود زیاده اوله‌رق چتال اولان اغاجلره دینور (دوحه) لوحه وزننده اولو اغاجه دینور شجرهٔ عظیمه معناسنه (دلب) دالك ضمی ولامك سکونیله چنار اغاجنه دینور (صنار) کتاب وزننده چنار فارسی معربیدر

*ناطور باغك بکجیسی کرم اصمه‌در حصرم قورق * اعناب اوزملر صالقمی عنقود ایمش لذت نثار *

(ناطور) ناقور وزننده باغ و باغچه بکجیسنه دینور فارسیده باغبان دیرلر باغی کوزه دیجی وحفظ ایدیجی معناسنه وناظر وزننده ناطرده بو معنایه‌در جمام ناطرنده‌ده نکهبانلق اولمه ملابسه سیله ناطر دینلدی (کرم) کافك فتحی ورانك سکونیله اوزم کندنده حاصل اولان اصمه‌یه دینورکه اوزم اغاجی اوله‌جقدر باغ کوتوکی واو مجه‌ده تعبیر اولنور (حصرم) حانك ورانك کسره‌لریله خرمانك واوزمك خامنه دینورکه قورق تعبیر اولنور (اعناب) همزه‌نك فتحیله جمعدر مفردی عینك کسری ونونك فتحیله عنب‌در ترکیده یاش اوزم وفارسیده انکور دینور قوری اوزمه زبیب دینور (عنقود) عینك وقافك ضمه‌لریله خرما واوزم مثللولرك صالقمنه دینور (لذت نثار) لذت طاغدیجی ولذت ویریجی دیمکدر تکمیل وزن ایچوندر

*) ایواسفرجل دیدیلر قطف وا کل هم میوه‌یه * یبراق ورق ایمش یشللنمکده اولمش اخضرار (*

(سفرجل) زبرجد وزننده قواکهدن ایوا تعبیر اولنان میوه‌یه دینور جمعی سفارج کلور مفردنده سفرجله دینور فارسیده‌به وآبی وعمرات دیرلر (قطف) قافك کسری وطانك سکونیله دیرلمش میوه‌یه دینور وصالقمه دینور عنقود کبی اما عطف وزننده قطف اغاجدن میوه دیرمك معناسنه‌در (اکل) همزه‌نك ضمیله وضمتینله میوه‌یه اطلاق اولنور ثمره کبی (ورق) جبل وزننده نباتاتك یبراغنه دینور وکاغده دینور وسکه‌لو اقچه‌یه دینور کتف وزننده ورق کبی جمعی اوراق کلور فارسیده یبراغه برك دینور ترك وزننده آنفانایینك بیتنده کذران ایتدیکی کبی (اخضرار) احمرار وزننده اوزان مبالغه‌دندر برنسنه‌نك یشل اولمق معناسنه‌در اعشیشاب وزننده اخضیضار کبی

*) جلفوزه‌در جام فستق جلوز فندق‌در دخی * دیرلر غبیرا ایکدیه دفنه اغاجی غاف وغار (*

(جلفوزه) جیمك فتحی ولامك سکونی وفانك ضمیله شدت وصلابت معناسنه اولان جلفز لفظندن مأخوذ اوله‌رق جام اغاجنده بتن فستغك اسمی اوله‌رق لغت مولده اولمق محتملدر یاخود جیم فارسینك کسری وقابدلی غین معجمه ایله چلغوزه که جام فستغینك قوزاغیدر اندن معرب اولمق‌ده محتملدر لغت اصلیه اوله‌رق ثبوتنه ظفریاب اوله‌مدق ناظم تحریر جام فستغنی بیان ایدوب شام فستغنه تعرض ایتمدیکی شام فستغی لغتده فانك وتانك ضمه‌لریله فستق وفانك ضمی وتانك فتحیله فستق اولمغله ترکیده کسرتین ایله مستعمل اولان فستق اندن محرف اولمغم مبیندر (جلوز) سنور وزننده فندق تعبیر اولنان میوه‌یه دینورکه جام فستیغنك برادر یدر فارسیده کلوز دینور (غبیرا) تصغیر صیغه‌سیله ایکده تعبیر اولنان یمشك اغاجنه وغبراء میوه‌سنه دینور یاخود

بالعكسدركه غبراء ايكده اغاجنه غبيراء ايكده تعبيرا ولنان ميوه‌يه دينور ناظمك قولی قول اخيره مبنی
اولمق ظاهردر (غاف) قاف وزننده ناظمك بياننه كوره دفنه اغاجيدر لكن صاحب قاموسك
غايت لذتلو ميوه‌سی اولور برشجرك اسميدر ديمه‌سی بوكه ملايم دكلدر (غار) دار وزننده معانی
عديده بيننده مشتركدر ازجمله دفنه اغاجنه دينوركه ثمره‌سی مقامنده سياه دانه‌لری اولور طبا
خواص كثيره‌سی واردر اندن استخراج اولنان ياغه دهن الغار ودانه‌لرينه حب الغار
ديرلر

*) يسيم ديمكلر موشمله زعرور اليج انجيرده تين * حب الملوك اوصافدن وشنه كراس آبدار (*
(يسيم) يانك فتحيله برطيل وزننده موشمله تعبير اولنان ميوه‌نك اسميدر تركيده دونكل دخی ديرلر
انكلدن دونكل يمز مثلنده اولديغی كبی فارسيده ازكيل وكندس ديرلر كذا فی لهجة اللغات
(زغرور) زانك ضميله زنبور وزننده اليج تعبير اولنان طاغ يمشنك اسميدر فارسيده ازدف دينور
زاء فارسيه ايله احرور زننده (تين) صين وزننده انجير تعبيرا ولنان ميوهٔ معروفه‌يه دينور (حب الملوك)
حق السلوك وزننده فواكهدن وشنه دينلن يمشه وكراس تعبيرا ولنان ميوه‌يه علی طريق الوصف
اطلاق اولنور حجملری صغر ايله كبر ميانده متوسط ولونلری قطعهٔ ياقوت كبی رنكين وآبدار
اولمغله ملوكك تناول وتفكهنه شايان دانه‌لر معناسنی مشعر صفة مدحدر و بو ايكيسی طعما
مختلف ايسه ده نوعا متحد اولدقلرينه مبنی وصفلريده متحد اولديغی كبی اسملری دخی متحد
اوله‌رق غربيده قافك فتحی وصادك كسريله قراصيا وسين ايله قراسيا دينور فارسيده آلوبالو
تعبير اولنور

*) يانمده اقرب ميوه‌لر كوندز يكاقلر اوپمه‌در * عندی القطوف الدانية لثم الخدود فی النهار (*
مصراع اول ثانينك ترجمه‌سيدر (عندی) حسی ياخود معنوی قرب وحضور معناسنه اولان
عند لفظيله ياء متكلمدن مركب اوله‌رق قتمده و يانمده واعتقادمده ديمك اولور (قطوف) قعود
وزننده ميوه معناسنه اولان قطف لفظنك جمعيدر (دانيه) قرب معناسنه اولان دنودن اسم فاعل
مفرد مؤنث اوله‌رق قطوفك صفتيدر (لثم) لامك فتحی وثاء مثلثه‌نك سكونيله اوپمك معناسنه‌در
تقبيل كبی (الخدود) شهود وزننده خدك جمعيدر خدخانك فتحی ودالك تشديديله يوزده كوزك
خانه‌سندن چكه كمكنه قدر يره دينور تركيده يكاق فارسيده رخ ورخسار ديرلر تثنيه‌سنده خدان
دينور (فی النهار) ده فی ظرفيه‌در نهار سحاب وزننده فجرك طلوعندن شمسك غروبنه قدر
زمانك اسميدر حاصل معنی قدبالای خوبانی نهال موزون ميوه‌داره ورخسار بهجتشعار لذت
نثارلرين سهل المأخذ اولان شفترلك آبداره وتقبيل وتلثيمی اجتنا وابتكاره تشبيه ايدوب ديمك
استركه نزدار باب طبيعتده سيبانم قتمده سهل الاخذ والتناول اولان ميوه‌های شهيه وفواكه
بهيه باعث بروز حسن وآن كلرخان وظهور ملاحت سبب زنخدان اولان روز روشنده رخسار
عشوه كاراندن صولو شفتالو ايله تمتع وتلذذ ايلمكدركه فواكه سائره‌دن الذ واحلی
واشهی‌در

*) علم وادب وش كورمدم خوش ميوه‌لی بر باغچه * ايتدم رياض عالمی بنچه زمان كشت وكذار (*
(علم) راقافيه‌سنك ايكنجی قطعه‌سنده كچدی (ادب) فتحتينله ظرافت واوصلولق معناسنه‌دركه
خلقله قولا وفعلا حسن معامله وحفظ حدود شرعيه وسلوك طريقهٔ مرضيه‌دن عبارتدر
(رياض) رانك كسريله صولو واغاجلو باغچه معناسنه اولان روضه‌نك جمعيدر كشت وكذار
فارسيدر سير وسفر معناسنه مآل معلومدر

*) مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن * نخل اميدم اولمدی باغ جهانده ميوه‌دار (*

يعنی

يعنى بو قطعه بحر رجز سالم مثمن الاجزادر (نخل) خرما اغاجى ديو بو قطعه ده كچدى امید رجا ومأمول معناسنه فارسيدر تركيده ده مستعملدر اصل تركيبى اومق در نخلك اميده اضافتى لجين الماء كبى مشبه بهك مشبهه اضافتى قبيلندندر (حاصل معنى ما كل مايتمنى المرء يدركه * مغزاسنجه قدرمأمولنه مساعده ايتمديكنى بياندر

) حصر الاعداد عسير فتركت الاكثار (

(حصر) قصر وزننده برنسنه يى احاطه واستيعاب ايتمك معناسنه در (اعداد) همزه نك فتحيله صايى معناسنه اولان عدد لفظنك جمعيدر (عسير) كثير وزننده برايش دشوار وكوج اولمق معناسنه اولان عسر لفظندن صفتدر (فتركت) جمله سنده فا فصيحه در تركت ترك ايتدم يعنى تعرض ايتمدم براقدم معناسنه ماضى متكلم وحده در (اكثار) احضار وزننده چوغالتمق معناسنه در يعنى مراتب اعداد لاتقف عند حد معناسنه غير متناهى اولمغله بعض اعدادى بعضه ضمله حاصل اولان اسماء عددك افرادينى استيعاب وجزئياتنى احاطه ايتمك متعسر بلكه متعذردر ايمدى بن اصول اعداد اولان آحاد وعشرات ومأت والفى بيان وماعداسنى مقايسه يه تركله اكتفا ايتدم ديمكدر

*) برايكى اوج احد اثنين وثلاث ايله شمار * اربعه خمسه ديسون دردوبشه اولكه صبار (*

(احد) اسد وزننده واحد معناسنه در كه فارسيده يك وتركيده بر تعبير اولنور بعضيلر عددك تعريفنده مايقع فى العدد ديملريله واحد اول الاعداد اولور وبعضيلر نصف مجموع حاشيتيه ايله تعريف ايتديلر بوكه كوره واحد اعداددن اولميوب اول الاعداد اثنين اولمش اولور مؤنثنده همزه نك كسريله احدى دينور (اثنين) حالت نصبيله آخرنده يا ايله وحالت رفعنده الف ايله اثنان ومؤنثنده اثنتان واثنتين وحذف همزه ايله ثنتان وثنتين واحدك ضعفنه يعنى ايكى قاتنه دينور فارسيده دو وتركيده ايكى تعبير اولنور (ثلاث) سحاب وزننده وثلاثة سحابه وزننده واحد اوزرينه ايكى مثلى منضم اولمغله حاصل اولان عدده دينور فارسيده سينك فتحى وهاء مخفى ايله سه وتركيده اوچ تعبير اولنور وثلثه دن عشره يه قدر اسماء عدد سائر اسملره مخالف اوله رق مذكرنده تا ايله مؤنثنده تاسز استعمال اولنور مثلا جاءنى ثلاثة رجال وثلاث نسوة دينور وقس على هذا (شمار) غراب وزننده فارسيدر صايمق معناسنه عربيده عيننك فتحى ودالك تشديديله عد واحصا كبى (اربعه) اعداددن درت عدده دينور معدود مذكر اولورسه معدود مؤنث اولورسه هاسز اربع دينور كما مر آنفا فارسيده چار دينور (خمسه) حمزه وزننده بش عددك اسميدر فارسيده باء فارسيه نك فتحى نونك سكونيله پنج دينور

*) سته التى يدى سبعه سكزه ديدى ثمان * هم طقوز تسعه در ايلر عشره اونده قرار (*

(سته) سينك كسرى وتانك تشديديله التى عددك اسميدر و بونك اصلى سته وزننده سدسه اولوب سين تايه ابدال ودال تاده ادغام اولنمغله سته وست اولديغنه مصغرى سديسة وسديس وجمعى اسداس كلديكى دلالت ايدر فارسيده (شش) دينور بش وزننده (سبعه) حمزه وزننده اعداد جمله سندن يدى عددك اسميدر فارسيده (هفت) دينور (ثمان) ثانك فتحيله سكز عددك اسميدر و بونك اصلى آخرده يا ايله ثمانى در ياسى قاضى كلمه سنك ياسى كبى اضافت حالنده ثابت اولور ثمانى نسوة كبى مضاف اولمزسه حذف اولنور هذه ثمان كبى مذكرنده ثمانية دينور فارسيده (هشت) دينور (تسعه) تانك كسريله طقوز عددك اسميدر فارسيده نونك ضمى وهاء ملفوظه ايله (نه) ديرلر (عشره) ثمره وزننده عقود اعدادك اول مرتبه سنك اسميدر كه تركيده اون وفارسيده هاء ظاهره ايله (ده) دينور

(* دیندی عشرون یکرمی یه ثلاثون اوتوزه * ار بعون قرق ایسه خمسون دیه رك اللی یه وار *)
(عشرون) عینك كسریله عشرتان اسمیدر یعنی ایکی کره اون اسمیدر که فارسیده (بیست) وترکیده (یکرمی) تعبیر اولنور و بو عشرون کلمه سی اعرابده یعنی حالة رفعی واوایله ونصب وجری یا ایله اولمقده جمع مذکر سالمه ملحق اولان عقود ثمانیه نك اولیدر وعشرون یکرمی عددك مجموعنه واون طقوزه ضم اولان واحده یعنی یکرمنجی یه ده اطلاق اولنور نظائر سبعه سی دخی بو منوال اوزره در (ثلاثون) ثانك ولامك فتحه لریله اوتوز عددك اسمیدر فارسیده (سی) دینور فی وزنده (ار بعون) قرق عددك اسمیدر فارسیده (چل) و (چهل) دینور جیم فارسیلرك کسریله (خمسون) اللی عدده اطلاق اولنور فارسیده (پنجاه) تعبیر اولنور

(* التمشه یتمشه ستون ایله سبعون دیدیلر * دخی سکسانده ثمانون ایمش ایتدم اشعار *)
(ستون) التمش عددك اسمیدر فارسیده (شصت) دینور (مست) وزنده (سبعون) یتمش عدده اطلاق اولنور فارسیده (هفتاد) دینور (ثمانون) سکسان عددك اسمیدر فارسیده (هشتاد) دینور

(* صایدیلر طقسانی تسعون مائه اولمشدر یوز * بیکه کلد کده عدد الف دیمش دفتردار *)
(تسعون) جمع مذکر سالمه ملحق اولان عقود ثمانیه دن عقد اخیردر که ترکیده طقسان وفارسیده صمد وزنده (نود) مرادفیدر (مأه) میمك کسری وهمزه نك فتحیله اسماء عددك اون ایکی اصولندن اون برنجی اصل اولمق اوزره یوز عدد اسمیدر فارسیده (صد) دینور قد وزنده ومأه لفظنك تثنیه سنده مئتان ومأتین وجمعنده مآت ومئون کلور اوچیوزده ثلاثمأه دینور مافوقی بو که مقیسدر (الف) همزه نك فتحی ولامك سکونیله بیك عدده دینور فارسیده (هزار) دینور تثنیه سنده الفان وجمعنده الوف وآلاف دینور (دفتردار) دارنده دفتر معناسنه دفتر طوتیجی دیمکدر که اهل حساب اوله جقدر

(* برلر آحاد ایمش اما عشرات اونلردر * اولدی یوزلرده مآت اشته همان صای تکرار *)
(آحاد) همزه نك مدیله احدك جمعیدر امل وآمال کبی یاخود واحدك جمعیدر شاهد واشهاد کبی ایکی احتماله کوره ده برلردیمك اولور که مراتب اعداددن مرتبهٔ اولی اوله جقدر یعنی بردن اونه قدر اصول عشره مراددر و بونلره آحاد اطلاق اولندیغی هر بری تحتنده اولان عدد اوزرینه بر زیاده قیلنمغله حاصل اولدیغنه مبنیدر مثلا واحد اوزرینه برمثلی ضم اولنمغله اثنین اثنین اوزرینه بردخی زیاده قیلنمغله ثلاثه وثلاثه اوزرینه بردخی اضافه اولنمغله اربعه اولدیغی کبی وهلم جرا (عشرات) فتحاتله ثمرات وزننده مراتب اعداددن مرتبهٔ ثانیه ده بولنان عقود ثمانیه یه اطلاق اولنمق اوزره عشره نك جمعیدر هر بری تحتنده اولان عدد اوزره اون زیاده قیلنمغله حاصل اولدیغنه مبنیدر (مآت) ثقات وزننده وتیرهٔ سابقه اوزره مأه نك جمعیدر یوزلر معناسنه مأتین ثلثمائه اربعمائه تحتنده اولان اوزره یوز زیاده قیلنمغله حاصل اولان مرتبهٔ ثالثه اعدادینه دینور ومراتب الوف عدا ولندیغی مقایسه ایله معلوم اولدیغنه بنادر چونکه اصول اعداد معلوم اولدیسه اعداد سائره بونلرك بعضیسنی بعض آخره ضم وترکیب ایله اولور همان صای دیمکدر

(* ان تعدوا نعم الله فلا تحصوها * صایسه کز حق نعمن ایلیه مز سز احصار *)
(ان تعدوا) ترکیبنده ان حرف شرط جازمدر تعدو ابابه اولدن فعل مضارع جمع مذکر مخاطبدر وعلامة جزم جمع نوننك سقوطیدر (نعم الله) ترکیب اضافیسنده نعم عنب وزننده نعمتك جمعیدر نعمت الهیه جناب فیاض مطلقك مخلوقه احسان ایلدیکی عطیه دن عبارتدر (فلا تحصوها) ترکیبنده فا جزائیه در لا تحصوا احصادن فعل مضارع نفی استقبال جمع مذکر

مخاطبدر .

مخاطبدر نون جمع سقوطی علامة جزمدر ضمیر بارز منصوب نعم اللهه راجعدر و بومقوله جزایه فانك دخولی جائز اولدیغی کبی فانك حذفیده جائزدر لکن فاداخل اولدقده قاعدهٔ نحویه فعل مرفوع اولمقدر بوتقدیرجه فلاتحصونهـا اقتضا ایدردی مکرضر ورت وزنه محمول اوله مصراع ثانی اولك تفسیریدر و بومقـامده ناظم تحریر تغییر یسیر ایله * وان تعـدوا نعمة الله لاتحصوها * نظم جلیلنی اقتباس ایلمشدر یعنی جنـاب منعم حقیقینك سزه انعـام واحسان ایتدیکی نعم ظاهره و باطنه یی تعـداد ایتمك استه سکز افراد غیرمتناهیـه سنی تفصیل شویله طورسون انواعنی علی طریق الاجمال احصاواحصار طوق بشردن بمراحل دوردر و بومعنایی ابوالسعود مرحوم سورهٔ ابراهیم علیه السلامده وجوه عدیده ایله توضیح وتحقیق ایلمشدر تفصیلنه طالب اولان مراجعت ایلسون

*) صایسز مالی اولنلرده قالور صفر الید * بویله‌در یوم حساب‌اشته انی صای‌هر بار (*
(صفر) صادك حرکات ثلاثی وفانك سکونیله بوش وخالی معنـاسنه‌در یوم حساب یوم قیامتدن عبارتدر یعنی دنیاده حد وحصردن بیرون اموال کثیره واملاك وفیره صاحبی اولنلر * یوم لاینفع مال ولابنون * منطوقنـدن غافل یعنی حقوق مالیه‌یی اداده مهمل ومتکاسل اولوب تقتیر وامساك یاخود تبذیر واسراف ایله اتلاف واهلاك ایدنلر روز حسـابده الی بوش قالورلر اشتـه بونی هر زمان صـای یعنی خاطردن چیقـارمه دیمکدر

انعم الانعام للناس هوالرب القدیر

(انعم) افعال بابنـدن ماضیدر اعطـا واحسان ایتـدی دیمکدر تحتنده مستتر فاعل ضمیری اذهانده حاضر اولان منعم حقیقی یه راجعـدر (انعام) همزه‌نك فتحیله نعم لفظنك جمعیدر نعم فتحتنیله دوه وصغر وقیون مقوله سنه دینور فعلك مفعول به صریحیـدر (للناس) لفظنده لام جاره انعم فعلنه متعلقدر بنی آدم معنـاسنه اولان ناس لفظا مجرور محلا منصوب اوله رق انعم فعلنك مفعول به غیرصریحیدر (هو) ضمیری منعم النعم اولان الله تعـالی یه راجع اوله‌رق مبتدادر (رب) رانك فتحی وبانك تشدیدیله مالك وصاحب معنـاسنه مالك الملك حضرتلرینك اسماء حسنی سندن اولمق اوزره خبردر جمله سی استیناف بیـانیدر (قدیر) جمیع ممکنات مقهور قدرت قاهره سی اولان ذات اجل واعلانك اسماء صفاتندن اولمق اوزره ربك صفتیدر بوعنوانده اولان براعة استهلال وحاصل معنی خفی دکلدر

*) انکر الاصوات بد سسلر اشکلردرحیر * آکر یجی ناهق وصوتی شهیق وهم زفیر (*
(انکر الاصوات) قبیح آوازلر وکتو سسلر معناسنه‌در چونکه انکر زیاده منکر یعنی اقبح واوحش معنـاسنه اسم تفضیلدر اصوات صوتك جمعیدرکه ترکیده سس وفارسیده بانك وآواز دینور صوت حمار صوت کریه وآواز قبیحده مثلدر (حمیر) امیر وزننده حمارك جمعیدر حمار ذات القوائم الاربعه‌دن ترکیده اشك وفارسیده خر وآلاغ تعبیر اولنـان حیوان معروفك اسمیدر (ناهق) ناطق وزننـده حمارك اکرمسی معناسنه اولان نهـاقدن وصفدر اکر یجی معناسنه (شهیق) نهیق وزننـده ومرادفیدرکه حمارك صوتی یعنی اکرمسی معنـاسنه‌در یاخود حمار اکر رکن صولوغن ایچری آله رق بسلمکدن عبـارتدرکه اشك اکرمسنك صوکی اوله جقدر اکرمسنی انکله تمام ایدر انسانده ایچینی چکمك تعبیر اولنور بکاایدن اطفـال حالیـدر (زفیر) امیروزننـده اشك قسمنك آوازینك اولنده دینـور صوتیله بیله نفسنی ادخالدر انسانده کوکس کیچرمك تعبیر اولنور پس شهیق ایله زفیر صولوغی سسلنه‌رك الوب ویرمکدن عبارت اولور وزفیر آفت وداهیه ومصیبت معناسنه ده اطلاق اولنور

*) عیر وعلج اولمش دخی خرهم حمر جمع حمار * قانجغی طاله اتان جحش اول صپادر کیم صغیر (*

(عیر) غیر وزننده مطلقا اشکه دینور اهلی اولسون وحشی اولسون اما عینك کسریله عیر قافله یه وکاروانه دینور (علج) عینك کسریله بوده عیر وحمار کبی اشکه دینور علی قول قوی وسمین اولان حمار اهلی وحمار وحشی یه دینور (خر) خانك فتحی ورانك سکونیله فارسیده حمارك اسمیدر کامر آنفا (حمر) ضمتینله حمارك جمعیدر حمیر کبی (طله) طاء مهمله نك کسری ولامك سکونی وآخرده هاایله دیشی اشکه دینور کذا فی اللهجة بنظمده صاحب وزننده طاله وقوعنه رهیاب اوله مدق بوصورتده قانجغی طله واتان اولمق ظاهردر (اتان) سحاب وزننده قانجق اشکه دینور جمعی آتن کلور افلس وزننده واتن کلور ضمتینله (جحش) جیمك فتحی وحاء مهمله نك سکونیله اشك صپاسنه دینور ولد الحمار معناسنه جمعی جحاش کلور مؤنثی جحشه در وبو مقوله کوچك صپایه تولب ده دینور کاسیجیء

*) همدخی کسعوم خردر دنبل آنك تنبلی * حامره حمار اشکجی حمل یوك چوقدر کثیر (*

(کسعوم) عصفور وزننده وعینك سین اوزره تقدیمیله کعسوم حماردر ادفیدر (دنبل) جعفر وزننده ودبل دالك ضمیله ودوبل حوقل وزننده ایشه یاره مز کوچك خرده اشکه دینور (حامره) حامله وزننده لابن وتامر کبی اسم فاعل نسبیدر ذو الحمار معناسنه که اشك ایله یوك چکمك معتادی اولان قافله وجماعتدن عبارتدر لسانمزده اشکجی تعبیر اولنور (حمار) شداد وزننده وحماره هاایله بونلرده اشك صاحبلرینه یعنی اشکجی تعبیر اولنان قومه وقافله یه دینور (حمل) حانك کسریله حیوانك وانسانك ارقه سنده وباشنده کتوردیکی یوکه دینور فارسیده باردیرلر (کثیر) کبیر وزننده چوق دیمکدر فارسیده بسیار دینور

*) اولدی یابانی حمارك آدی یحمور وفراء * یاوریسی تولب حوار اولمایه اما کیم کبیر (*

(یحمور) یعفور وزننده حمار یابانی یه دینور که فارسیده خردشتی وکورخر وترکیده بیان اشکی تعبیر اولنور (فراء) سحاب وزننده بیان اشکنه دینور حمار الوحش معناسنه کل الصید فی جوف الفراء مثلی بوندندر (تولب) ثعلب وزننده مطلقا اشك صپاسنه دینکله حمار وحشی صپاسنه ده شامل اولور (حوار) غراب وکتاب وزننده دوه قسمنك یکی طوغمش کوشکنه وحمار یابانی نك هنوز طوغمش کوچك صپاسنه دینور

*) کودنی قاطر دیمکدر بغل وش جمعی بغال * شولکه طغورمز قصر اوله عقیم وهم عقیر (*

(کودنی) یاء نسبتله جوهری وزننده وکودن جوهر وزننده دابه اقسامندن قاتره دینور واشك نسز کنده آته وبمز بارکیرینه دینور (بغل) بانك فتحی وغین معجمه نك سکونیله قاتره دینور جمعی بغال کلور بانك کسریله مؤنثی بغله کلور فارسیده استر دینلور عسکر وزننده (بغال) بغلك جمعیدر قاترلر دیمکدر (عقیم) عظیم وزننده وعقیمه هاایله حمل قبول ایلمین رحمه دینور وقصر قالمش حیوانه وصف اولور ووالدی اولمیان ارکشی یه ده دینور جمعی عقماء کلور کرماء وزننده وعقام کلور (عقیر) فقیر وزننده وعاقر اصلا کندیدن ولد تولد ایتمین یعنی چوجغی اولمیان کشی یه دینور وعاقر طغورمز اولان خاتونه وحیوانه دینور که قصر تعبیر اولنور جمعی عقر کلور

*) ناقه در دیشی دوه جمعی کلور نوق ونیاق * ایر یسی بخت ودوه آدی جمل بدن وبعیر (*

(ناقه) قافك فتحیله دیشی دوه یه دینور فارسیده اشتر ماده دینور ترکیده ماده یی تحریفله مایه تعبیر ایدرلر (نوق) نونك ضمیله (نیاق) نونك کسریله ناقه نك جمعلریدر افلس وزننده انوق وهمزه متوسط ایله انؤق وقلب مکان ایله اونق واینق کبی (بخت) بانك ضمیله وبختیه یاء مشدده ایله بوغور تعبیر اولنسان ایکی اورکجلو دوه ایله عربی دوه بیننده تولد ایدن دوه لره

دینورکه لسانمزده تولو دوه تعبیر اولنور بوزدوه دن ایری وجسامتلی اولور (جمل) فتحتیله ومیمك سكونیله ده جائزدر ارکك دوه یه دینور جمعی جیملرك حركات ثلاثیله جماله وجمالات كلور وجبال وزننده جمال كلور وجیمك ضمیله جمل وشمائل وزننده جمائل كلور (بدن) بانك ضمی ودالك سكونیله بقره وزننده اولان بدنه نك جمعیدر دوه یه بدنه تسمیه اوندیغی عظیم البدن وكبیرالجسد اولمسی ملابسه سیله در (بعیر) بصیروزننده بش یاشنه كیرمش یاخود آزی دیشی یارمش اولان دوه یه دینور ومطلقا بوك كوترن حیوانه دینور

*) بكردیمش كنجنه دوسردخی بوكرك دوه *یاور یسی اولمش فصیل وبوك ایچون مخصوصی عیر (* (بكر) بانك فتحی وكافك سكونیله ارکك دوه نك كنجنه دینور انسانده غلام وفتی كبی بكره دیشی دوه نك كنجنه دینور انسانده جاریه وفتاة كبی قلوص دخی بكره كبیدر وبعیر انسان منزله سنده ارككنه ودیشی سنه شاملدر جمل رجل مثابه سنده ناقه امرأه منزله سنده در (دوسر) جوهر وزننده عظیم الجثه سریع السیر ارکك دوه یه دینور مؤنثنده دوسره وداسره دینور (فصیل) امیر وزننده ممه دن كسلمش اولان دوه یاور یسنه دینور كه تركیده كوشك وطورم فارسید . شتر بچه تعبیر اولنور فصیلك جمعی فانك كسریله فصال كلور وفانك ضمی وكسریله فصلان كلور (عیر) عینك كسریله ذخیره كوتورن دوه لره دینور وكاربانه ده دینور

*) اولمه وقت بحثده صوت ایدیجی خرلر كبی * لاتكن فی وقت بحثنا تامثل الحمیر (* (مصراع) اول ثانینك ترجمه سیدر (لاتكن) نهی حاضر مفرد مذكر مخاطبدر سن اولمه دیمكدر خطاب من یصلح له الخطابه عامدر كان ناقصه در (فی وقت ده) فی ظرفیه در وقت واوك فتحی وقافك سكونیله زماندن برمقدار مفروضه دینور وقت ظرف زمان اولوب وظروف زماندن مطلقا لفظ فی حذف اولنمق قیاس اولمغله بوراده تكمیل وزن ایچون خلاف قیاس زیاده قیلنمش اولور وقت حرف جرایله مجرور وبحثه مضافدر (بحث) وقت وزننده برنسنه نك حقیقتنه اطلاع ایچون تفتیش ایدوب صوروب اراشدرمقدر (صائت) صامت وزننده ومقابلیدركه سسلنجی معناسنه در (مثل) برنسنه نك نظیری وبكزری معناسنه دركه فارسیده مانند ووش وآسا وتركیده كبی تعبیر اولنور (حمیر) حمارك جمعیدر كاهر فی اول القطعه ترجمه ده واقع اولان خرفارسیدر حمار معناسنه كامر (حاصل معنی مباحثه علمیه اثناسنده آداب بحثه منافی اولان رفع صوتدن نهی ومنعدر

*) اشتران چكمز اكرچه باركوه جرمی * عفو حقه نسبت امادره دن بلكه حقیر (* (اشتر) همزه نك ضمه ری وشینك سكونیله فارسیده دوه یه دینور ابل وجمل كبی وهمزه نك حذفی وشینك ضمیله شتر ده دینور وآن كلمه سی اسم جامد آخرنده علامه جمع اولور روزان وشبان ودرختانده اولدیغی كبی پس اشتران دوه لر دیمك اولور بار فارسیده یوك دیمكدر حمل معناسنه (كوه)كاف عربیله فارسیده طاغه دینور (جرم) جیمك ضمیله كناهه دینور (عفو) قطعه شرعیه ده كچدی (حق) اسماء حسنی جمله سندندر (ذره) یوزدانه سی براربه وزننده اولان خرده قرنجه یه دینور وبنجره مقوله سی منفذدن نفوذ ایدن شعاع شمسده مرئی اولان اوفاق توزه ده اطلاق اولنور (حقیر) خور وذلیل واعتباردن ساقط نسنه یه دینور (حاصل معنی تجسم وتمثلی فرض وتقدیر اولنسه جبال شاهقه یه معادل اولورحیثیده اولان جرم وآثامی كرچه اشتران عالم تحمله تاب آور اوله مزاما *اون سكز بیك عالمی غرقاب ایدر برقطره سی * وارقیاس ایت وسعت دریای رحمت بیدبكین *مغزا سنجه جناب ارحم الراحمین حضرتلرینك عفوعظیم ورحمت غیرمتناهیه سنه نسبت

ذره دن دخی کمتر وحقیردر

) بلغة الزاء لكم عين غناء كركاز (

(بلغه) غرفه وزننده مقدار وافی رزقه دینور (زاء) حروف هجادن حرف حادی عشرك اسمیدر (لكم) لام جارهٔ اختصاص ایله جمع مذکر مخاطب ضمیرندن مرکب اوله‌رق سزك ایچون دیمکدر (عین) لفظی الفاظ مشترکه نك اشهری ومعنا جهتندن اکثریدر بو مقامده برنسنه نك نفس وحقیقتی یاخود کزیده واعلاسنی یاخود مال موجود ونقد حاضر معنالری ظاهر در (غناء) غینك فتحی والف ممدوده ایله سماء وزننده وغینك کسری والف مقصوره ایله کسا وزننده غنا زنکینلك معناسنه در (کرکاز) ده کاف ادات تشبیهدر رکاز دفینه معناسنه دیو بو قطعه ده کلمه جکدن (حاصل معنی حرف زاء قافیه سندن مقدار وافی علم ومعرفت رزقی ایها الطلاب سزك ایچون آماده اولمش دفینه وخزینه یه مشابه غنای حقیقیدر یاخود نقد حاضر کبیدر

*) دثر مال ودخی مال بولمغه دیمش ارکاز * کنز مفهومی دفینه هم اومعناده رکاز (*

(دثر) دالك فتحی وثای مثلثه نك سکونیله چوق ماله دینور مفردی وتثنیه وجمعی مساویدر یعنی برجنس مال کثیره مال دثر دینلدیکی کبی ایکی واوچ جنسه دخی مالان دثر واموال دثر دینلور (ارکاز) همزه نك کسریله رکاز بولمق یعنی مال مدفون بولمق معناسنه در (کنز) کافك فتحی ونونك سکونیله مال مدفون معناسنه در ومطلقا آلتون وکموش معناسنه ده کلور دفینه اموال مدفونه معناسنه عربیدر ترکیده ده شایعدر (رکاز) کتاب وزننده زیر زمینه دفن اولنان ماله اطلاق اولنور فارسیده گنج وگنجینه دینور ومعدندن ظهور ایدن آلتونه وکموشه دینور

*) غمز درقوغلمه کیم قغوجیه دیمش غماز * خلقی تعییب ایدیجیدر لمزه هم لماز (*

(غمز) غینك فتحی ومیمك سکونیله برکیمسه یی طعن وتعییب ایدوب قوغلمق واهل عرفه سعایت ایله ضرر قصد ایتمك وکوز ایله وقاش ایله اشارت ایتمك معنالرینه در (غماز) شداد وزننده مجالسده خلقی ذم وتعییب ایتمك واهل عرفه سعایت ایلمك عادتی اولان کیمسه یه دینور نمام کبی ترکیده بو مقوله شخص مذمومه قغوجی وغماز محرفی اوله‌رق جماز دینور فارسیده سخن چین ودوروی دینور که ایکی یوزلو دیمکدر (لمزه) لامك ضمیله همزه وزننده دائما ناسی تعییب ایدن یاخود یوزینه قارشو تعییب وتشنیع ایدر اولان کیمسه یه دینور نته که همزه ناسی غیابنده طعن وتعییب ایدن کیمسه یه دینور یاخود بالعکسدر یاخود همزه ولمزه مرادفلردر (لماز) شداد وزننده ناسی مبالغه ایله عیبلمك عادت قبیحه سی اولان بدکاره دینور

*) همزه همدخی هماز ده تعییب ایدیجی * پك خصومت ایدن اعداسنه هم اولدی لزاز (*

(همزه) لمزه وزننده ومرادفیدر که دائما ناسی تعییب ومذمت ایدن کیمسه یه دینور ناظمك قولی ترادفه مبنیدر آنفا بینلرنده فرق دخی بیان اولندیکه همزه مغتاب لمزه عیاب اولمقدر یاخود همزه ناسك نفسنه متعلق عیوب ونقایصنی ذکر ایله طعن وتعییب ایدن ولمزه نسبنه متعلق حالات جهتیله تعییر وتشنیع ایدن کیمسه یه دینور (هماز) عیاب وزننده ومرادفیدر (لزاز) کتاب وزننده برنسنه یه ملاصق اولمق معناسنه در وشدید الخصومت دوم کینلو کیمسه یه دینور میمك کسریله ملز کبی

*) وصف خوبانده ایدر شعرا استعمال * کرچه سخریه یه آلیجی یه دیمش طناز (*

(طناز) هماز وزننده دائما ناسی سخریه واستهزا ایدن کیمسه یه دینور اکثریا دلبران جفا کاران افتاده کان وصلتجویانی عشوهٔ سخریه آمیز ایله لکدکوب استغنا اولدقلرینه مبنی شعرای دقایقپیرا

خوبان کارخان شیوه چو یانی مدح ووصفلرنده محبوب طناز ودلبر طناز دیرلر شیوه کاردیمك اولور

*) کویکویه کابینه مشترك اما که عروس * کس زن اولدی جهاز وکلین اشیاسی جهاز (*

(عروس) صبور وزننده اوصاف مشترکه دندر یکی کویکویه و یکی کابینه دینورلکن کویکویه اطلاق اولنان عروسك جمعی ضمتینله عرس کلور وکلینه اطلاق اولنانك جمعی عرایس کلور اما عینك کسری ورانك سکونیله عرس زوج وزوجه دن هر برینه دینلور جدید اولسون عتیق اولسون فارسیده کویکویه داماد وکلینه بیو وسنهار دینور وزوجه شوهر وزوجه یه زن دینلور (جهاز) سحاب وزننده نسوانك محل قضای وطر اولان عضونه دینور فرج وحر وحرح کبی فارسیده کافك ضمیله کس دینور تکمیم ناظم جهازك ترجمه سنده امرأه معناسنه اولان زن لفظنه اضافتله کس زن تعبیر ایلدی (جهاز) کتاب وسحاب وزنلرنده عروس ومیت ومسافر مقوله سنك محتاج اولدقلری لوازم ومهماته دینور

*) طرز هیئت دیمه در طوردخی حده دینور * اولدی قفتانده کی زنجفده علامتده طراز (*

(طرز) طانك فتحی ورانك سکونیله شکل وهیئت واسلوب وقیافت معناسنه در فارسیده پیکر وترکیده قیلق دینور (طور) طانك فتحیله جور وزننده وضمیله صور وزننده ایکی نسنه ارالغنده اولان حد وفاصله یه دینور که ترکیده سنور تعبیر اولنور وقدر ومقداره دینور تجاوز فلان طوره دینور ای حده اومقداره دیمکدر (طراز) لباس وزننده ثوبك زنجفنه ویك قپاغنه دینور علم الثوب معناسنه واسلوبه دینور

*) غصن دال اصل دینورمش کوکنه هر شیئك * نخل خرما اغاجی کوکلری اولمش اعجاز (*

(غصن) غینك ضمی وصادك سکونیله اغاجك دالنه دینور انجه سنه وقالیننه اطلاق اولنور جمعی غصون واغصان کلور فارسیده شاخ وفاخ دینور ترکیده دال وبوداق تعبیر اولنور (اصل) همزه نك فتحی وصادك سکونیله هر نسنه نك وجودینك اشاغیسنه دینور اغاجك کوکی وطاغك دیبی ودیوارك تملی کبی جمعی اصول کلور فارسیده بن و بیخ دینور (نخل) خرما اغاجنه دینور نخیل کبی کامر (اعجاز) همزه نك فتحیله عجز لفظنك جمعیدر که هر نسنه نك مؤخرینه دینور اعجاز النخل خرما اغاجنك کوکلرینه اطلاق اولنور وهر اغاجك کوکلرینه ده اعجاز دینور

*) انتخاب اولدی ایوسن آیروبده سچمك * منتخب اول سچیلان نسنه آیرمق افراز (*

(انتخاب) انتقاء وزننده ومرادفیدر که برجنسك افرادندن اجود واحسنی واعلا وانفسنی سچوب آیرمق معناسنه در (منتخب) اسم مفعول بنیه سیله سچلمش اولان کزیده ومختار نسنه یه دینور نونك ضمیله نخبه ومنتخب وزننده منتقی ومصطفی کبی (افراز) همزه نك کسریله برنسنه یی آخر نسنه دن آیرمق معناسنه در فرز وتمییز وتفریق وتبدید وابانه کبی فارسیده بشمیدن دینور

*) کتم وکتمان دخی کیزلمه در اخفاوش * آشکار ایتمه در اظهار کبی هم ابراز (*

(کتم) کافك فتحی وتانك سکونیله (کتمان) حرمان وزننده برخبری یاخود شیء آخری کیزلیوب صاقلمه در (اخفاء) همزه نك کسریله برشیئی ستر ایدوب کیزلمك معناسنه در فارسیده پنهان کردن ونهان کردن دینور و برکیمسه کیزلنمك معناسنه ده کلور اختفا کبی بومعنایه لازم اولور فارسیده پنهان شدن ونهفتن دینور (اظهار) اخفاء وزننده ومقابلیدر که برنسنه یی کتم واخفا ایتمیوب ظاهره اخراج ایله آشکاره وعیان ایلمکدر (ابراز) اظهار وزننده ومرادفیدر فارسیده واکردن وکشودن دینور

*) تعمیه کیزلمه مفعولی معما کلمش * کیزلمك سوزده مرامی لغز ایله الغاز (*

(تعمیه) تذکره وزننده برنسنه یی ستر واخفا ایدوب کیزلمك معناسنه (معما) تعمیه دن اسم مفعول بنیه سیله کیزلنمش نسنه یه دینور شعرانك ابیات واشعارده اخفا ایتدکلری اسما وسائر اشیایه معما اطلاقی السنهٔ ثلاثه ده مشهوردر (لغز) لامك ضمی وغینك فتحیله وضمتبنله وفتحتبنله ولامك ضمی غینك سکونیله شول کلامه دینورکه کندیدن مراد اولان معنی تعمیه اولنمغله مستور المرام اوله جمعی همزه نك فتحیله الغاز کلور فارسیده پردك وچستان وچیستان دینور وترکیده بیلمجه تعبیر اولنور ولغزك معمادن فرقی لغز سؤال طریقیله اولور مثلا بعض ادبانك قال لغظی الغازنده * ماعلیل من الافعال * ذروته ثقل الجبال * وسفحه ذیل المثال * وبینهما حال مابین طرفی الحال * له ولدان من باب واحد لایطلمعان * احدهما یقول بلالسان فی جمیع الازمان * والاخر یقبل ویرقد فی کل حین وآن * قولی کبی امامعما بلاسؤال اولور بعض شعرانك * مص وتقبیل ومرارت جور وجفا ایله ابتلا ویأس وحرمان مشتهی معنالرندن تعمیه سنده غیری بفاتحة الاعراف تحققه * والصب منك بفتح الرعد قد شربا * یامن اذا رمت منه الوصل فارقنی * وقال حظك منی فی اخیر سبا * نظمنده اولدیغی کبی (الغاز) همزه نك کسریله کلامده مرامی ستر واخفا ایلمك معناسنه در

*) پك فقیرك آدی مسکین وکدادر عائل * معوزه اسکی لباس اولدی فقیرلك اعواز (*

(مسکین) میمك کسریله و بنی اسد لغتنده میمك فتحیله اصلا برنسنه یه مالك اولمیان فقیره دینور علی قول کفایت مقداری مالزمه سی اولمیانه دینور (عائل) سائل وزننده فقیره دینور که فارسیده کدا وترکیده زوکرد تعبیر اولنور (معوزه) مکنسه وزننده وهاسز منبر وزننده مبتذل اولان کهنه لباسه دینور جمعی معاوز کلور (اعواز) همزه نك کسریله فقیر ومحتاج اولمق معناسنه در ترکیده یوخسوللق یوزوکردلك دینور

*) کربه وکرب وترح غصه کبی هب طسه در * منقبض اولمغه غایتده دینور اشمیزاز (*

(کربه) غربه وزننده (کرب) کافك فتحی ورانك سکونیله (ترح) فرح وزننده (غصه) جثه وزننده غم وطسه یه دینور که عارض اولدیغی نفسی شدت تأثیری سببیله دمبستهٔ حیرت ایدر بلبله و بلبال وغم وهم وشجب وشجن وشجو وحزن ماذکرك مرادفلریدر فارسیده بمنك واندوه وفرزم دینور وترکیده قیغو وطسه دینور (اشمیزاز) اقشعرار وزننده برنسنه دن قلبی طارلوب منفعل ومنقبض اولمق معناسنه در وآکسز ین دتره یوب تویلر اور پرمك و برنسنه دن درونه قورقودوشمك و برنسنه یی کریه کوروب ایکرنمك معنالرینه کلور اصلی اوزو یته همزه ایله اشمئزازده دینور

*) یولجیدر ابن سبیل اولدی تجاوز کچمك * ییل حقیقتده یوله اهل لغت دیدی مجاز (*

(ابن سبیل) ابن طریق کبی یولجی دیمکدر ز براسبیل امیر وزننده آچق اولو یوله دینور وابن لفظی مصاحب وملازم معناسنه مجازا مستعملدر وعرف شرعده زاد وذخیره سی قالمامغله بلده سنه رجوعدن عاجز اولان یولجی یه دینورکه بیت المالدن حصه سی واردر (تجاوز) تفاعل وزننده برمحلدن محل آخره انتقال ایدوب کچمك معناسنه در و برنسنه ده حد اعتدالی کچمك و برکیمسه نك جنحه وکناهیله مؤاخذه ایتمیوب جرمندن اغماض ایله عفو ومسامحه ایلمك معنالرینه مستعملدر (مجاز) میمك فتحیله اسم مکان اوله رق موضع سیر وسلوك اولان یوله دینور بورالده مجاز حقیقت مقابلی اولمیوب بلکه محل جواز اولان طریقك علی طریق الحقیقه اسمیدر ومجاز بر یری سیر وسفر ایله کچوب کتمك معناسنه مصدر میمیده اولور جواز ومجاوزه

وتجاوز ومرور وعبور كبي

*) جائزه اولدی عطیه برایچم صودرهم * رخصت واذن مألنده ایمش لفظ جواز (*

(جائزه) عطیه واحسانه دینورکه ترکیده ویرکی وبخشیش دینور وفارسیده بخشش ومغیازه دینلور وجائزه برایچم صویه دینور جمعی جوائز کلور (جواز) سحاب وزننده قبل شرعدن برنسنه یه اذن ورخصت اولمق معناسنه در وبریردن کچوب کتمکه ومرور تذکره سنه ده دینور

*) دیندی اورکتمکه انفارونفار اورکمکدر * اولدی قورقمه ده ترعیب وهم اویله افزاز (*

(انفار) همزه نك کسریله برشخصی یاخود قومی یاخود کرك اهلی وکرك وحشی حیوانی اورکتمکه دینور تنفیر کبی فارسیده رمانیدن دینور (نفار) سحاب وزننده اورکمك معناسنه کلور نفره ونفور وتنفر کبی فارسیده رمیدن دینور (ترغیب) ترهیب وزننده ومرادفیدرکه برکیمسه نك درونته فزع ورعب القا ایتمکله قورقمغه دینور تخویف واخافه وتهویل کبی فارسیده ترسانیدن دینور (افزاز) همزه نك کسریله برکیمسه یی اخافه ایدوب قورقویه دوشورمك معناسنه در

*) هم تغامز بری برینه باقوب کوز قیمق * کوشۀ چشمله باقغه دینورمش اغماز (*

(تغامز) تفاعل وزننده بری برلرینه کوز قیمق یعنی کوزلریله اشارت ایدشمك معناسنه در (اغماز) برنسنه یه کوز قویروغیله باقاغه دینور وبرکیمسه یی تعییب وتحقیر ایلمك معناسنه کلور

*) زایی سینه چویروب صکره مهندس دیدیلر * یرلر اولچیجی مهندز ایدی اولچی هنداز (*

(مهندس) اسم فاعل صیغه سیله صویوللرینی وبنالری قیاس وتقدیر ایتمه ده مهارتی اولان استاده دینور (مهندز) وزنا ومعنا مهندس کبی یرلری وبنالری اولچوب حساب ایتمکده حذاقتی اولان کیمسه یه دینور وآخرده سین ایله مهندس لفظنك اصلی مهندز ایدی هنداز آتیدن متصرف اولدیغنه مبنی لکن کلام عربده ماقبلی دال اوله رق زای معجمه بولنمدیغندن عرب زایی سینه ابدال ایله مهندس دیدیلر (هنداز) هانك کسریله حرمان وزننده کندیسیله مذروعات وممسوحات مساحه اولنه جق اولچویه دینورکه اندازه فارسی معربیدر معربنده قیاس اولان هانك فتحی ایسه ده کلام عربده مضاعفك غیریده فانك فتحیله فعلال وزنی شاذ ونادر الوقوع اولمغله هایی مکسور ایلدیلر اما علوم ریاضیه نك اصولارینه سندن اولوب احوال مقادیردن بحث ایدن علم که کم متصل قارالذاتك احوال واشکالندن بحث ایدر اکا هانك فتحیله هندسه اطلاق اولنور

*) احترازایله سفاهتدن اواعزازیری * فاحترز عن سفه ذاك مقام الاعزاز (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (فاحترز) ترکیبنده فا استیناف نحوی یه محمول اولمق ظاهردر احترز امر حاضر مخاطب مفرد مذکر در ای مخاطب سن توقی وتحفظ ایله یعنی کندیکی صاقین دیمکدر (عن سفه) لفظنده عن کلمه سی مجاوزه ایچون حرف جر اوله رق احترز فعلنه متعلقدر (سفه) قحتبنله نقصان عقل سبیل نفس انسانیده اولان خفتده استعمال اولنور یاخود جهالت ونادانی معناسنه در سحاب وزننده سفاه وسحابه وزننده سفاهه کبی وسفه لفظی لفظا مجرور محلا منصوب اوله رق فعلك مفعول به غیر صریحیدر (ذاك) مفرد مذکره اشارته موضوع اولان ذا ایله کاف خطابدن مرکب اوله رق ای مخاطب شو دیمکدر بومقامده مشارالیه مجلس علم یاخود محفل کبار یاخود توقیر واحترامی شعار اسلامدن اولان مکان مبارکدن عبارتدر (مقام)

مرام ومراد وزنلرنده اسم مكاندر موضع قيام ومحل اقامت معناسنه در (اعزاز) همزه نك كسريله برنسنه يى عزيز ومحترم قيلمق معناسنه در (حاصل معنى خفت عقل ونادانلق مقتضاسندن اولان اوضاع ناهمواره واطوار سبكمغزيدن اجتناب واحتراز ايله زيرا سنك كنديده بولنديغك مقام خفت وبينيلك ايده جك مقام دكلدر بلكه تعظيم وتوقير ايله شروط آدابه رعايت ايده جك محلدر ديمكدر

*) ايلمه ذل وهوان ايله حقارت كسبن * ايده كورمرتبهٔ عز ووقارى احراز (*

(ذل) ذالك ضمى ولامك تشديديله بركيمسه خور وحقير اولمق معناسنه در (هوان) سحاب وزننده ذلك مرادفى اوله رق عطف تفسيريدر (حقارت) سفاهت وزننده حقيرلك واعتبارسزلق معناسنه در (مرتبه) مشربه وزننده پايه ورفعت شان معناسنه در (عز) عينك كسرى وزانك تشديديله شرف واولولق معناسنه در (وقار) سحاب وزننده تمكينلو واغر مشربلو اولمق معناسنه در (احراز) همزه نك كسريله برنسنه يى نفسيچون المق وحفظ ووقايه ايتمك معناسنه در (حاصل معنى موجب دنائت ومورث ذلت وسفالت اولان اوضاع واطوارى ارتكاب ايله اكتساب حقارتدن احتراز ومستوجب عز وشرف اولان اسبابه تشبث ايله رتبهٔ رزانت ووقارى احراز واوج علايه پرواز ايلمه ديمكدر

*) ربنا الله غنى وحميد وعزيز

(ربنا) تركيبندن رب كافهٔ مصنوعاتى ايجاد وتربيه ايدن جناب پروردكارك اسماء حسناسندن اولمق اوزره مبتدادر ومتكلم مع الغير ضميرينه مضافدر (الله) علم خاص واجب الوجود اوله رق خبردر ياخود بدل كل من الكل در (غنى) سخى وزننده شوائب احتياجدن ازهر جهت برى وغناى مطلق ايله توانكر وثرى اولان جناب واهب المواهبك اسماسندن اولمق اوزره مبتدانك خبرى ياخود خبر بعد خبريدر (حميد) فعيل بمعنى مفعول اوله رق جميع افعالنده محمود وهر لسانده ثناء جميل ايله موصوف اولان منعم حقيقينك اسماسندن اولمق اوزره غنى اوزرينه معطوفدر (عزيز) امير وزننده قدرت قاهره وغلبهٔ باهره وعطيهٔ وافره صاحبى اولان خداونديچون حضرتلرينك اسماسندن وماقبلنه معطوفدر

*) عسجد ونضر در التون پك ايوسى ابريز * التونك هم كمشك سكه لبسى نقد عزيز (*

(عسجد) جعفر وزننده معدنياتدن التونه دينور ذهب كبى وانجو وياقوت وزمرد مثللو جوهر قسمنه ده اطلاق اولنور (نضر) نونك فتحى وضادك سكونيله التونه دينور امير وزننده نضير وغراب وزننده نضار واحمر وزننده انضر كبى (ابريز) همزه نك كسريله اصلا غشى اولميان خالص التونه دينور مبالغه ايچون اوليجى ياء نسبتله ابريزى وحرمان وزننده عقيان كبى (نقد) نونك فتحى وقافك سكونيله بين الناس عزيز ومحترم اولان تام الوزن والعيار سكه لى التونه واقچه يه دينور دينار ودرهم كبى وبرنسنه اشتراسنده درحال پشنا ويريلن اقچه يه دينور كه نسئه مقابليدر واقچه نك وسائر شيئك زيوف ورديسنى خالص وجيدندن سچوب آيرمق معناسنه ده اطلاق اولنور

*) هم لجين اولدى كمش نقره ايله فضه كبى * ايتمكه وضع خزينه ده ينلورمش تكنيز (*

(لجين) زبير وزننده كموشه دينور (نقره) غرفه وزننده اريدلمش التون وكموش قطعه سنه دينور سبيكه كبى وانسانك قفاسنده اولان چقوره دينور (فضه) فانك كسرى وضادك تشديديله كموشه دينور فارسيده التونه زر كموشه سيم دينور (تكنيز) مالى مخزن وصندوقه مثللو محله وضع ايدوب قويمق معناسنه دينور

سكه‌لى اولميان التونه تانك
كسرى و بانك سكونيله
* تبر دينور

*) تموره دیندی حدید و باقرك آدی نحاس * هم رصاص اولدی قلای فارسی اسمی ارزیز (*
(حدید) شدید وزننده معدنیاتدن تموره دینور فارسیده آهن دینلور (نحاس) نونك حركات
ثلاثیله باقره دینور صاد وقطر ومهل كبی وآتشه وآتشك تتونسز خالص علوینه ده دینور
فارسیده مس دینور (رصاص) سحاب وزننده معادن سبعه دن رصاص ابیض تعبیر اولنان
قلایه دینور قلعی وقصدیر وعلابی كبی وقورشونه رصاص اسود دینور وقلایه فارسیده ارزیز
وسپید روی دینور

*) روی توتیایی معادندن ایدوب هم تعداد * خارصینی دیو تعبیرینه هب اولدی مجیز (*
(خارصینی) دارچینی وزننده وخاء معجمه بدلی میم ایله مارصینی معادندن روی توتیا وروح توتیا
دیدكلری سیاه و براق حجرك اسمیدر كه معدنی كیلان مملكتنده اولمغله اطراف وآفاقه اورادن
جلب اولنور خفتده وملایمتده كهربایه شبیهدر حجر مزبور آتش اوزره قونولدقده بنار ونفت رایحه‌سی
كبی رایحه‌سی چیقار فارسیده شبه دینور بانك فتحیله ومعدنیاتدن شبه ایله نحاسدن مصنوع
ومركب اولانه پرنج تعبیر اولنور كذا فی ترجمة البرهان القاطع

*) قورشون اسرب دیدیلر جیوه‌یه ده زیبق هم * جیوه دراصل معادن دیمش اهل تمیز (*
(اسرب) اسكت وزننده وبانك تشدیدیله اسقف وزننده معدنده تولد ایدن اجساد سبعه دن
قورشونه دینور همزه‌نك مدی ونونك ضمیله آنك كبی فارسیده كبشن دینور (زیبق) وهمزه ایله
زئبق درهم وزننده وبانك كسریله زئبق زبرج وزننده معدنده متولد اولان اجساد سبعه دن
جیوه‌یه دینور زاووق وصرد وزننده زوق كبی فارسیده ژیوه وسیماب دینور آلتون وكموش آتش
ایله نه كونه اذابه اولنوب استخراج اولنور ایسه جیوه دخی انلر كبی استخراج اولنور بعضیلر مغربده
برقیودن چیقار اعلاسی اورادن كلور دیدیلر شیشه وقورشون وقلای وقونده زیسی ظرفلردن
غیریده طورمیوب آخرقابه قونسه فرار ایدوب نابود اولدیغندن عربیده فرار وهارب وفارسیده
كریزنده تسمیه اولنور اصحاب وقوف جیوه جمیع معادنك اصلی ومنشأ تكونی اولمغه ذاهبلردر
نته كه شرح مواقفده وشرح مقاصدده مفصلا مسطوردر

*) كیمیا اهلی دخی شمس دیوب آلتونه * هم قردیركوشه شخص فقیر اولدی عویز (*
(انقلاب) حقایق تجویزكردهٔ خلیای نابجاری اولوب صنعتله مثلا باقرك صورت نحاسیه سنی
ازاله واعدام وهیئت ابریزی انده ابراز وجلوه نماقیلمغله مقضی المرام اوله داعیه سنده اولان
كیمیا كران افلاس انجام زعملرنجه كویا بو مكتومی نااهله كشف وافشا صونمدن اماله لجام ایدوب
معادن سبعه‌نك اعز واشرفی اولان زر خورشید پیكری سبعهٔ سیاره اطلاق اولنان هفت اخترك
اضوء واشهری بولنان آفتاب عالمتابه تشبیه ایله آلتونه شمس دیدیلر وقیمت وشرفده شاه
ذهبك وزیری وقائمقامی مثابه سنده اولان سیم سپید اندامی نیر اصغره تمثیل ایله كوشه قر تعبیر
ایلدیلر (عویز) فقیر وزننده ومرادفیدر كه كفایت مقداری مالزمه‌یه یاخود نصابه مالك اولمیان
كیمسه‌یه دینور فقر واحتیاجه اعواز وفقرا ثوبی اولان كهنه لباسه معوزه دینلدیكی قطعهٔ
سابقه ده كچدی صنعت كیمیایه مبتلا اولنلرك اكثری مالملكنی پوته‌یه قویوب احراق ایتكله فقر
وفاقه لازمهٔ حالی اولدیغندن بو مقامده عویز ذكر اولندی

*) قلایه مشتری وزهره دیمشلر باقره * تموره هم دیدی مریخ صاتوب ذهنی تیز (*
هوسكاران فن اكسیر رصاص اطلاق اولنان قلایی كواكب خمسهٔ متحیره دن مشتری اسمیله
تسمیه ونحاس تعبیر اولنان باقری زهره دیه‌رك تعمیه وحدیددن عبارت اولان تموری
مریخ نامیله تكنیه ایلدیلر (تیز) فارسیده كسكین معناسنه در مریخ دیدكلری حدیده

معناسنی خی دکلدر

*) روی توتیایه عطارددخی قورشونه زحل * دیدیلر بویله کنایاتی ایدوبده تجویز (*

اصحاب کیمیا جار صینی تعبیر اولنان روی توتیایه عطارد واسرب وآنك اطلاقی اولنان قورشونه زحل دیدیلر وبو سبعهٔ سیاره نك اسملرینی ذکر ایدوب ماوضع له لرینك غیری اولان معادن سبعه یی مراد ایتکله زعملرنجه ستر مراد ایلیوب کنایه مسلکنه کیتدیلر دیمکدر

*) نسبت سبعهٔ سیاره ایدرلر کویا * لیك صنعتلری وش جمله ماکی ناچیز (*

طائفهٔ مزبوره معادن سبعه دن هر برینی کواکب سبعهٔ سیاره دن برینه منسوب عد ایدوب منسوبه منسوب الیهك اسمیله تسمیه ایدرلر وبو نسبت ظاهرا اثرك مؤثر ظاهری یه نسبتی قبیلندندر که مثلا عالم سفلیده کوهرزرك تکون وتولدی علویاتدن شمسك تأثیریله اولمغه مبنیدر وقس علی هذا یاخود معادندن هر برینی سیاره دن هر برینه بر وجهله تشبیه ایدوب مشبه بهك اسمیله مشبهه تسمیه قبیلندن اولمقده محتملدر کویا فارسیدر ظاهرا وغالبا موقعلرنده استعمال اولنور (لیك) دیك وزننده فارسیده ادات استدراك وادات استثنادر (ناچیز) فارسیده حیز اعتباردن ساقط اولوب معتدبه اولمیان شیء حقیره دینور وبو صنعت کیمیاکری باعث ثروت وسامان اولمیوب بلکه موجب افلاس وحرمان اولدیغنی ناظم نحریر لطیفه سنده * کیمیا کاری کیمی ایتدی غنی * سیماسیمه باترمز بدنی * کفته سیله ونابی مرحوم خیریه سنده * کیمیا کارینی صنعت صانمه * مبتلا سوزلرینه الدانمه * کیمیا صانمه که صنعتله اولور * معجزیله یا کرامتله اولور *

دبو بیان ایلمشدر

*) اصطلاحات غریبه دخی چوق انلرده * عبث اولدیغی عیاندر ایدهلم نظمی وجیز (*

(اصطلاحات) اصطلاحك جمعیدر اصطلاح بر لفظی ماوضع لهك غیری بر معناده قوم معینك استعمال اوزره اتفاقلرندن عبارتدر یعنی بو داء بی دوایه مبتلا اولنلر بیلدکلری صنعتی اغیاره بیلدرمك ایچون معادن سبعه یه سیارات اسمیله تسمیه اوزرینه اتفاق ایتدکلری کبی صنعت مزبوره نك سائر مالزمه سنك اسملرینی دخی تغییر ایله تعبیر ایدوب مثلا جیوه یه عبد وکوکرده عقرب وحجر مکرم ونشادره عقاب ونسر طائر تسمیه لری کبی لکن بیهوده اولمغله انلردن کف خامه اولندی

*) ذل تجیر ایله مال استمه دن پك صاقنك * فاتقوا من طلب المال بذل التجیر (*

مصراع اولك ثانینك ترجمه سیدر (فاتقوا) ده فا فصیحه یاخود استینافیه در اتقوا صاقنمق واحتراز ایتمك معناسنه اولان اتقادن امر حاضر جمع مذکردر (من) اتقوا یه متعلق حرف جردر (طلب) فتحتینله برنسنه یی آخردن استمك معناسنه در (مال) حال وزننده نفوس انسانیه میل ورغبت وکسب وتحصیلنه اعتنا ودقت ایلدکلری اشیانك کلیسنه شاملدر (بذل) ترکیبنده با ءجاره طلبه متعلقدر ذل ذالك ضمی ولامك تشدیدیله خورلق وحقیرلك معناسنه در ذلت وحقارت کبی (تجیر) بر کیمسه یی درمانده وعاجز قیلمق معناسنه در (حاصل معنی الحاح وابرام طریقیله غیریدن مال طلب ایلمك موجب حقارت ومستوجب دنائت ورذالتدر ایمدی بوندن زیاده احتراز ایدك دیو نصحدر

*) کیمیا فضل وهنردر وارایسه دنیاده * اولور ارباب کمال اهل غنادنده عزیز (*

(یعنی) بین الناس کیمیا نامیله مشهور اولان معناعنقا کبی موجود الاسم مفقود الجسم اوله رق اسم بلا مسمی در اکر کیمیانك دنیاده وجودی وارایسه فضل وهنر وعلم ومعارفدر زیرا تحصیل اکسیردن غرض عز وشرف ورفعت شاندر اصحاب علم وکمالك ارباب مال ومنال اوزره تفوقی ایسه

غنی

غنی عن البیاندر

) سناء السین نور مشرق للجو کالنبراس (

(سناء) عطاء وزننده رفعت معناسنه وآتشك و برقك وشمسك شعاع وضیاسی معناسنه در (سین) حروف هجادن اون ایکنجی حرفك اسمیدر (نور) نونك ضمیله ضیاء ور وشنایی معناسنه در تفصیلی الف قافیه سنده قطعهٔ سماویه نك عنوانی شرحنده بیان اولنمدی (مشرق) آلة تنویر اولان جسم مضیئك اطرافنی اضائه وروشن ایلمك معناسنه اولان اشراقدن اسم فاعلدر (للجو) لفظنده لام اختصاص مشرقه متعلقدر (جو) جیمك فتحی وواوك تشدیدیله هواء معناسنه که ارض ایله سماء ارالغندن عبارتدر واولك اوطه نك ایچروسنه دینور (کالنبراس) لفظنده کاف اداة تشبیهدر نبراس قرطاس وزننده چراغ ومشعله مقوله سی آلة تنویره دینور سراج و مصباح کبی (حاصل معنی سین قافیه سی قطعه لرنده مندرج اولان لغاتك تابش و لمعانی زیاده تابدار وتابناك اولان مصباح کبی جو وهوایی اضائه واشراق ایدیجی نور در دیمکدرکه مراد ظلمت جهلی ازاله ایله ساحهٔ دلی پرنور ایلمه سیدر

*) بنی آدم بشرهم جنه هم انسه دینورمش ناس * بری بریله انس والفت ایتك اولدی استیناس (*

(بشر) بنی آدمه یعنی انسانه دینور حیوان ناطق معناسنه مفردی وجمعی ومذکری ومؤنثی مساویدر (ناس) ذوی العقول اجناسندن جن طائفه سنه وانسانه شاملدر اصلی اولده همزهٔ مضمومه ایله اناس ایدی تخفیفا همزه حذف اولندی اماانس همزه نك کسریله بشر مرادفیدرکه آدم اوغلانی تعبیر اولنور جن وملك مقابلیدر مفردی انسیدر جن جیمك کسری ونونك تشدیدیله روحانیونك اخیار واشراری مشتمل اولان قسم اوسطنه اطلاق اولنور ملك وشیطان مقابلیدر یاخود مطلقا حواسك مجموعندن مستتر اولان روحانیونه دینورکه انس مقابلیدرکه حواس واسطه سیله ادراك اولنان طائفه اوله جقدر (استیناس) بنی آدمدن وسائر حیواندن اوله رق بینلرنده وحشت وتنافر زائل اولوب بری بریله انس والفت ایتمکه دینور

*) برایاق اوزره صچرار خلق یاجوجدر یاخود * براللی برایاقلی مسخ اولنمش ناسدر نسناس (*

(نسناس) وسواس ونبراس وزنلرنده برجنس مخلوقدرکه برر ایاقلری اولمغله قوش کبی سکه رك وصچرایرق یورلر یاخود یافث بن نوح علیه السلام اولادندن یأجوج ومأجوج قبیله لریدرکه صفتلرنده اختلاف اولندی بعضیلر غایت صغیر الجثه وقصیر القامه درکه قامتلری برقارشدن زیاده دکلدر دیدی و بعضیلر غایت عظیم الجثه وطویل القامه درکه قامت بالالری یوز یکرمی ذراعه بالغ اولور و بونلرده سباع وحوش کبی مخالب واضراس اولوردیدی وعلی کلا التقدیرین بونلر ایکی اللو وایکی ایاقلولردر یاخود نسناس تعبیر اولنان اشخاص عاد قومندن برطاقم کفار خاکسار ایدی قبول ایماندن روکردان وکندیلره مبعوث اولان پیغمبر ذی شانه انواع اذا ایله عصیان ایلملریله حضرت حق جل وعلا انلرك صورتلرینی اقبح صورته مسخ وتحویل ایله اعضا وجوارحلرینك نصفی محو وطمس اولنوب برال و برر ایاقلری اولمغله قوش کبی سکه رك صچرایرق یوریوب بهائم کبی نباتات رعی ایدرلر ایدی یاخود نسناس انسان صورتنده برنوع مخلوقدرکه نوع انسانیدن خارج واشیاء کثیره ده انسانه مخالفلردر لسانمزده بونلره یبان آدمیسی دینور حضرت ابوهریره نك * ذهب الناس وبقی النسناس * قولی بو کامبنیدر

*) خدانك رحمتندن ناامید اولدیغیچون شیطان * دینلمش آدینه ابلیس نومید اولمقدر ابلاس (*

(ابلیس) همزه نك کسریله قطع رجا وطمع معناسنه اولان ابلاس آثیدن مأخوذ اولمق اوزره جناب ارحم الراحمینك رحمت بی پایانندن قطع امید ایدن شیطان لعینه علم اولمشدر

حضرت آدم صفی اللهه سجده دن استنکاف ایله جبلیت خبیثه سنده مرکوز اولان کفر وشقاوتی
اظهار ایتمزدن مقدم بین الملائکه اسمی عزازیل ایدی (ابلاس) همزه نك کسری ایله مأمول
اولمق شانندن اولان نسنه دن یأس کلمك وامیدی کسمك معناسنه در نامید ونومید لفظلری
فارسیدر یأس وقنوط وخیبت معنالرنده مستعملدر

*) درون ناسه القا ایتدیکیچون وسوسه دائم * اوشیطان لعینك هم دینورمش آدینه وسواس (*
(وسواس) واوك فتحیله انسانك قلبنه کندیده اصلاح خیر ونفع اولموب بلکه مقتضاسیله عمل
باعث خسار وموجب هلاك وتبار اولان وسوسه یی القا ایتمك عادت مستمره سی اولان شیطان
لعینك آدیدر لکن ابلیس درکاه عزتدن مطرود اولان ابو الشیاطینك اسمیدر وسواس اولاد
وذریتنه ده شاملدر

*) کیرو قالماغه دیرلر خنس کیم حق ذکر اولندقجه * کیرو قاچدیغیچون ابلیس ملعونه دینور خناس (*
(خنس) خانك فتحی ونونك سکونیله وقعود وزننده خنوس کیرو قالماغه دینور تخلف وتأخر کبی
(خناس) شداد وزننده الله تعالی ذکر اولندقجه تأخر ایتمك معتادی اولان شیطانه اطلاق اولندی

*) ذی اقبالی اولانه مقبل ادباری اولان مدبر * تقدم ایلرو کچمك کیرو قالمقدر اقعنساس (*
(مقبل) اقبالدن اسم فاعل بنیه سیله بین الناس معتبر اولان جاه ونعمت مقوله سی نسنه لر
کندویه سهولتله دلخواهی اوزره توجه واقبال ایدراولان سعد اختر وطالعی یاور کیمسه یه
دینور (ادبار) اقبال وزننده ونقیضیدر که * یاغسه کوکدن بیره دائم قطرات آمال *
بنه بد طالع اولان خائب وخاسر بولنور * نشیده سند ماصدق اولان کیمسه در (تقدم) تفعل
وزننده ایلرو کچمکه دینور که تقدم بالمکان وتقدم بازمان وتقدم بالشرف وتقدم بالعلیه
وتقدم بالطبع اقسامنه شاملدر (اقعنساس) همزه نك کسری ایله برجانبه متوجه اولوب ایلرو
کیدرکن کیرو قالوب اکسه یه دونمکه دینور

) عسس کیجه طولاشمق کزدیکندن صید ایچون کیجه (
) دینور قوردك آدینه عسعس وهم اویله درعسعاس (

(عسس) فتحتینله وعس عینك فتحی وسینك تشدیدیله کیجه ایله کزوب طولاشمق
معناسنه در وخاصة کیجه وقتنده اهل فساددن بر محلی محافظه وپاسبانلق ایدوب هر طرفنی
کزوب طولاشمغه دینور (عسعس) عرعر وزننده و (عسعاس) وسواس وزننده وعسبس
امیر وزننده وعساس شداد وزننده سبعدن قورده اطلاق اولنور صید ایچون کیجه لرده طولاشوب
کزدیکیچون

(خنیف اولمش قالن بزه خشیف اسکی بزه دیمش * کرابیس اولدی جمعی خام بزه دیرلر ایمش کرباس)
(خنیف) خفیف وزننده غلیظ وقالین کتان بزینه دینور (خشیف) کهنه لنمش اسکی بزه
دینور علی قول یوکدن طقونمش اولان اسکی ثوبه دینور (کرابیس) قراطیس وزننده کرباس
آتینك جمعیدر (کرباس) قرطاس وزننده پموق ایپلکندن نسج اولنان خام بزه دینور نسبتنده
کرابیسی دینور

(ذی معوز یوخسول مزنکین ثری ثروان غنی آسا * زوکوربلسکدر خصاصه لیك زنکین اولمه دراقعاس)
(معوز) مفلس وزننده فقیره دینور قطعهٔ سابقه دکی عویز کبی ترکیده یوخسول وزوکرت دینلور
(ثری) غنی وزننده ومرادفیدر (ثروان) سکران وزننده متمول وزنکین آدمه دینور مؤنثی سکری
وزننده ثرویدر که متموله خاتونه دینور وثروان لفظی کثیر وغزیر کبی چوق معناسنده ده اطلاق اولنور
(غنی) سخی وزننده زنکین آدمه دینور که معلومدر آسا همزه نك مدیله فارسیده اداة تشبیدر

وش وچرن کبی (خصاصه) سحابه وزننده وخصاص سحاب وزننده فقر واحتیاج مراد فیدر که لسانمزده یوقلق و یوخسوللق و زوکرتلك دینلور (اقعاس) همزه نك کسریله زنکین ومالدار اولمق معناسنه‌در استغناء واغتناء وتغانی کبی

*(بیوك آتشدن آتش المق اولمش اقتباس اما * قبس شعله دخی شعله طلب ایتمك ایمش اقباس)*

(اقتباس) افتعال وزننده چوق آتشدن برقطعه ضیالی و پرلاق آتش کوزی المغه دینور وعلم استفاده ایلمك معناسنه مستعملدر واقتباس بدیعیون اصطلاحنده کلام منثوره یاخود کلام منظومه قرآندن یاخود حدیثدن برشیئی درج وتضمین ایتمکه دینور (قبس) فتحتینله عظیم آتشدن اخذ اولنان شعله‌یه یعنی پارلاق آتش کوزینه دینور مصباح و زننده مقباس کبی (اقباس) همزه نك کسریله برکیمسه‌دن آتش پاره‌سی طلب ایتمکه دینور و برآدمه علم اوکرتمك معناسنده ده مستعملدر

*(تبختر هم ترایغ صالنه صالینه کزمکدر * یوررکن ایکی یانه صالنان کیمسه دخی میاس)*

(تبختر) تدحرج وزننده صالنه‌رق خرام ورفتار ایله یوریمك معناسنه‌در دحرجة وزننده بختره کبی ودائما صالنه‌رق متکبرانه یورر اولان آدمه بختری دینور اختری وزننده (ترایغ) تمامل وزننده برطرفنه اکیله‌رك یوریمك یاخود ایکی طرفنه صالنه‌رق یوریمك معناسنه‌در میس ومیسان کبی میل ومیلان وزنلرنده (میاس) شداد وزننده ومیوس صبور وزننده تبختر معناسنه اولان میس‌دن وصفلردر صالنه‌رق یورین کیمسه‌یه دینور

*(دینور کیزلوسسه وجس ودخی قلبه کلان قورقو * درون قلبه استیلاء خوف و یمدر ایجاس)*

(وجس) واوك فتحی وجیمك سکونیله کیزلوسسه دینور صوت خفی معناسنه وسمعه برصوت هائل واصل یاخود قلبه برمخوف معنی واقع اولمغله درون قلبه فزع وقورقو عارض اولمق معناسنه کلور خیفه وخشیه کبی (ایجاس) برعارضه‌دن ناشی قلبی استیلا واحاطه ایدن خوف مضمردر فارسیده بیم وهراس دینور

*(زنه هم وزن طارتمقدر ترازو قولیدر منجم * دخی میزان وش دیمش ترازو آدینه قسطاس)*

(زنه) عده وزننده و (وزن) وعد وزننده برنسنه‌نك خفت وثقل جهتیله مقدارینی بیلمك ایچون ترازو وقنطار مقوله‌سیله طارتمقدر (منجم) منبر وزننده ترازونك دلنی کچوردکاری اوزون تیموره دینور که ترازونك کوزلری ایکی اوجلرندن معلق اولور (میزان) مقیاس وزننده آلة وزن اولان ترازویه دینور (قسطاس) قافك ضمی وکسریله ترازویه دینور یاخود زیاده طوغری اولاننه دینور

(اصرمق دیشله نهش وزر وعض اولمش اصرمق هم)

(دیش آدی سن ازی دیش ضرس کیم جمعی کلور اضراس)

(نهش) نونك فتحی وهانك سکونیله دیشله اصرمق معناسنه‌در علی قول آزی دیشلر ایله اصرمق معناسنه‌در سین مهمله ایله نهس اوك دیشلر ایله اصرمغه خاصدر ونهش یلان وعقرب اصرمسنده دینور لدغ ولسع کبی (زر) زای معجمه‌نك فتحی وراء مهمله‌نك تشدیدیله مطلقا اصرمق معناسنه‌در (عض) ند وزننده ومرادفیدر که مطلق اصرمق معناسنه‌در فارسیده کزیدن دینور (سن) جن وزننده مطلقا دیشه دینور جمعی اسنان واسنه کلور (ضرس) ضادك کسریله سن مرادفیدر که مطلق اوله‌رق دیش معناسنه‌در لکن عرفده آزی دیشده استعمال اولندی (اضراس) ضرسك جمعیدر ضروس کبی

*(خریده شول دلکسز انجودر درو جمان انجو * زمردر زمرد دروهم الماس آدی اولمش ماس)*

(خریده) فریده وزننده دلنمدك انجویه دینور ودامنه دست رجالی طقونمش غایت اهل حیا

ومخدره اولان بكر قيزه اطلاق اولنور (در) دالك ضمى ورانك تشديديله (جمان) غراب وزننده مطلق اولەرق انجويه دينور لؤلؤ كبى (زماورد) زاى معجمەنك ضمى وواوك فتحيله ناظمك قولنه كوره جواهر اطلاق اولنان ذى قيمت طاشلردن زمرد تعبير اولنان يشل طاشك اسميدر لكن قاموسده قيمه ات ويمورطه ايله مرتب برنوع طعام اسميدركه تركيده قادين بودى تعبير اولنان طعام اوله جقدر ديوب مادۀ مزبوره‌يى معناى مرقومه قصر ايتمكله ناظمك مدعاسى ثابت اولمز مكركه امهات سائره‌ده زماوردك زمرد معناسنه استعمالنه واقف اولمش اوله ولسانمزده زاى معجمه ايله زمرد تعبير اولنان جوهركه قنفذ وزننده‌در عربيده ضمات ثلاث وتشديد را ايله زمرد دينور زمرد ايله زبرجد بيننده اولان فرق فن احجاره متعلق اولان كتبده مسطوردر (ماس) مال وزننده الماس تعبير اولنان ذى قيمت جوهره دينور

مواسات ومبره ايلمك ايتمك جود جوم دلك خسبس الحق خساسه هم فنا فعل ايشلمك اخساس* (مسواسة) موالاة وزننده بر كيمسه‌يه يارو وفادار اولوب ايلك ايلمك معناسنه‌در (مبره) مسره وزننده ايلك واحسان ايتمك معناسنه‌در فارسيده نيكى كردن دينور (جود) هود وزننده مال ونعمتى محل ومستحقنه صرف وبذل ايله جوانمردلك ايلمك معناسنه‌در امالايقسز محله صرفه تبذير واسراف اطلاق اولنوب جود دينلمديكنه شاعرك * بخشش نابمحل جوددن اولمز معدود* صفر معكوس ايله ارتمى حسابى رقك * بيتندن مستباندر جود ايله متصف اولان كريم كيمسه‌يه جواد دينور (خسبس) خبيث وزننده دنى وفرومايه واچق اولان كيمسه‌يه ونسنه‌يه دينور (خساسه) خبائه وزننده بر كيمسه يابر نسنه ايشه يارمه‌زدنى وخسبس اولمق معناسنه‌در (اخساس) همزه‌نك كسريله دنائت واچاقلق اقتضا ايدن كوتو ايش ايشلمك معناسنه‌در

) قلم آدى يراعه هم دواته محبره ديمش مركبدر مداد وحبر كاغد در دخى قرطاس (* (يراعه) سحابه وزننده قامشه وقلمه دينور سحاب وزننده يراع ومزبوره كبى قلم دخى عربيدر جمعى اقلام كلور فارسيده خامه وكلك دينور (محبره) ميمك وبانك فتحه‌لريله مركب قويه جق حقه‌يه وديو يده دينور تركيده ديو يد ديديكمز دواة محرفيدر (مداد) كتاب وزننده و(حبر) حانك كسرى وبانك سكونيله يازى يازه جق مركبه دينور وحبر عالم ودانايه اطلاق اولنور جمعى احبار كلور (قرطاس) قافك حركات ثلاثه‌سيله كاغد انواعنه اطلاق اولنور جعفر وزننده قرطس ودرهم وزننده قرطس كبى

) الى اولمش هوانك ملكد وتمليد يومشاتمق هوانه ديديلرها ونمدقه همدخى مهراس (* (ملكد) منبر وزننده هاون وقهوه ديبه‌كى مثللولرك اليدركه انكله بعض اجزا واشيا دوكيلور فارسيده ياور وهاون دسته دينور (تمليد) تدقيق وزننده مبشين وبختيان مقوله‌سى كبى سخت وقتى اولان نسنه‌يى اوغوشديره‌رق يومشاتمق معناسنه‌در (هاون) واوك فتحيله وضميله وهاوون هارون وزننده معروف ظرفدركه ايچنده قرنفل مقوله‌سى شيلر دق وسحق اولنور تركيده هوان ديدكلرى هاوندن غلطدر (مدقه) ميمك كسرى ودالك فتحى وقافك تشديديله وهاسزمدق هاون وديبك مثللو كنديسنده نسنه دق وسحق اولنان ظرفه دينور (مهراس) مقراض وزننده ايچنده سخت ودرشت نسنه‌لر هرس ودق اولنه جق آلته دينور كه تركيده ... هوان وديبك دينور ...

) مماسه هم تماس اولدى جماع ايتمك مثالنده مسبس ومس ياپشمق ياپشدرمق ايمش امساس (* (مماسه) مفاعله وزننده (تماس) تفاعل وزننده ال ايله وسائر اعضا ايله بر برينه دكمك وطوقنمق معناسنه‌در مباضعه وجماعدن كنايه اولورلر (مسبس) خسبس وزننده (مس) ميمك

فتحى

فتحی وسینك تشدیدیله برنسنه یه دکك و یاپشمق معناسنه در (امساس) همزه نك کسریله برنسنه یی آخره دکرمکه و یاپشدرمغه دینور

*) وصیفه جاریه امامذاله تنبلی انك * چن قول عبد آبق هم اسیرجی یه دینور نخاس (*
(وصیفه) وثیقه وزننده خادمه وجاریه معناسنه در قینه وامه کبی فارسیده کنیز وکنیزك دینور (مذاله) میمك ضمیله کندیلکندن برایشه یاپشمیوب دائما یورمغله ایشلیان تنبل جاریه یه دینور (آبق) هارب وزننده سیدندن بیوجه وسیبسز فرار ایدوب قچان قوله دینور (نخاس) خاء معجمه ایله شداد وزننده اسیر صاتیجی یه دینور که اسیرجی تعبیر اولنور وطوار صاتیجی یه دینور که جانباز تعبیر اولنور

*) جهانده خیرناس اولدرکه نفع ناسه سعی ایلر * فخیر الناس فی الاکوان من یسعی لنفع الناس (*
مصراع اولی ثانینك ترجمه سیدر (فخیر) ده فا استینافیه خیر عند الناس مرغوب و معتبر اولان نسنه دن عبارتدر (ناس) بوقطعه نك اولنده کدی لام تعریف جنس ایچوندر (فی الاکوان) ترکیبنده فی ظرفیه در اکوان همزه نك فتحیله حدوث ووقوع معناسنه اولان کونك جمعیدر که مراد واقعات وحادثاتدن عبارت اولان دنیادر (من) موصوله وذوی العقوله مخصوصه در (یسعی) ایشلمك وچالشمق معناسنه اولان سعی لفظندن مضارع در تحتنده مستتر اوله رق من موصوله یه راجع فاعل ضمیر یله جمله سی موصولك صله سیدر موصول مع صلته جمله سی خیرالناس مبتداسنك خبریدر (لنفع) لفظنده لام جاره یسعی فعلنه متعلقدر (نفع) نون نك فتحی وفانك سکونیله برکیمسه یی احسان ایله یاخود تعلیم علم مقوله سی فائده لر ایله فائده لندرمکه دینور حاصل معنی معلومدر

*) بحمدالله درونم جوهر عرفانله مملو * زر وسیم ایله کرچه خلق وش طولدرمدم اکیاس (*
ما کی بیت * لاشك من رزق الحجی حرم الغنی * فاشکر بما اوتیته تفضیلا * مصداقنجه کرچه اصحاب رفاه حال وارباب مال ومنال کبی دراهم ودنانیر ایله کیسه لری مالا مال ایتمك حق فقیرانه مده تقدیر کرده جناب متعال اولما مغله ظاهرا ارباب غنادن دکل ایسه مده الحمدلله تعالی خزینه درون فضائل مشحونم جواهر علوم ومعارف ایله لبالب طلودر دیو بهیه آلهیه اولان فضل وکمال اوزرینه ایفای حق تشکر اوله جقدر

) کتب العلم لنا خیر جلیس وانیس (
(کتب) ضمتینله صحیفه مکتوب فیها معناسنه اولان کتابك جمعیدر (علم) قوت عاقله ده حاصل اولان صورت ذهنیه در (لنا) لام اختصاص ایله متکلم مع الغیر ضمیرندن مرکب اوله رق بزمیچون دیمکدر لام جاره علی سبیل التنازع جلیس وانیس لفظلرینه متعلقدر (خیر) مرغوب ومنقطلو نسنه معناسنه اوله رق کتب العلم مبتداسنك خبریدر خیرك جلیسه اضافتی بیانیه در (جلیس) نفیس وزننده فعیل بمعنی فاعلدر مجالس ومصاحب معناسنه فارسیده همنشین دینور (انیس) جلیس وزننده انس والفت اولنان نسنه یه دینور مأنوس معناسنه (حاصل معنی کندنده علوم شتی ثبت واملا اولنان کتابلر بزمیچون سائر جلیس وانیسلردن انفع همنشین وافضل موانسدر

*) دیدیلر ارسلانه هرماس ویتاغی عریس * کفیه کوچ قوته دیمش که بهادرده بئیس (*
(هرماس) قرطاس وزننده وهرمیس ابلیس وزننده اسامیسی اکثر من ان یحصی اولان ارسلانك انسانه صالدیرییجی آدی مجل اولانه دینور (عریس) سجیل وزننده وهاایله عریسه ارسلان یتاغی اولان یره دینور (کفیه) غرفه وزننده جهد وطاقت وکوچ وقوت

معناسنه در وكفايت ايده جك مقدارى رزقه وغدايه دينور (بئيس) جلبس وزننده وبئيس حيدر وزننده شديد نسنه يه دينور وشد تله جنك ايديجى شجيع و بهادر كمسه يه دينور كتف وزننده بئس كبى

*) روح قدس ايتديلر اطلاق بلى جبريله * پا كلك قدس ودى پاك ايلمكه هم تقديس (*

(روح قدس) وروح القدس نفوس عبادى لوث عصيا ندن مطهر اولان آيات قرآنيه وفيوضات ربانيه ايله نازل اولان جبريل امينه اطلاق اولنور (قدس) قافك ضمى ودالك سكونيله وضمتينله طهر وطهارت كبى پاكلكه دينور و پاك اولمق معناسنه ده كلور (تقديس) تطهير وزننده ومرادفيدر تقديس الهى جناب بارى يى عيوب ونقايصدن تنزيهه دال اولان تعبيراتله ذكر ومضمونى اعتقاد ايلمكدن عبارتدر

*) چون بنانك تملى اس واساس ومبنى * اوحدودينى پيان وضع تملده تأسيس (*

(اس) همزه نك حركات ثلاثى وسينك تشديديله (اساس) سحاب وزننده واسس سبب وزننده بنانك قاعده سنه وتملنه دينور وهرشيئك اصلنه ومبناسنه دينور (مبنى) معنى وزننده اوزرينه ديوار بنا اولنان تمله دينور (تأسيس) تأكيد وزننده بنا اولنه جق خانه نك حدودينى پيان ايله تمل آچمق معناسنه در

*) حالت شدته بأسا دى عذابه دخى بأس * اولدى هم خور وحقير ايتمه مثالى تبئيس (*

(بأساء) بانك فتحى وهمزه نك سكونيله حالت شدته وداهيه وآفته دينور (بأس) يأس وزننده عذاب معناسنه در وحرب وقتالده شدته دينور (تبئيس) تحقير وزننده بركمسه يى ذليل وحقير ايتمكه دينور

*) يأس اميدى كسلمك دخى امنيه اميد * كسمك اميدنى مأيوس ايدوبده تأييس (*

(يأس) يانك فتحى وهمزه نك سكونيله قنوط مرادفيدركه مأمولدن نوميد اولمق معناسنه در (امنيه) همزه نك ضمى ونونك كسرى و يانك فتحى وتشديديله تمنى اولنان واومولان آرزو ومقصوده دينور غرفه وسدره وزنلرنده منيه كبى (تأييس) تأسيس وزننده بركمسه يى مأمول وآرزوسندن مأيوس ايدوب اميدنى قطع ايتمك معناسنه در (اميد) ميمك تخفيفى وتشديديله فارسيدر رجا وامل معناسنه

*) اكا نسبت اولنور پك ايو نار املبسى * شهربانده اوه دركوردم انى بن املبس (*

(املبسى) ازنيق وزننده فواكهدن نارك ايرى دانه لو وغايت اوفاق چكردكلو لذيذ وآبدار اولان نوعنه دينور (املبس) انبيق وزننده ايران اقليمنده شهربان تعبير اولنان بلده نك اوه سيدر

*) اكثر يا اولنور اطعمه ده استعمال * هرنه اولور ايسه اولسون ايوشى اولدى نفيس (*

(نفيس) امير وزننده السنهٔ ناسده اكثريا لذيذ طعاملرده استعمال اولنمغله اطعمهٔ نفيسه يه اختصاصى توهم اولنور لكن تحصيل وتملكنده ناس برى بريله تنافس ايدر اولدقلرى مرغوب وفاخر نسنه لرك هر برينه اطلاق اولنور ومال كثيره و يكى طوغمش ولده ده اطلاق اولنور

*) قيونه ديندى غنم معز كچيدر اما * كچينك اوغلاغى جدى ودخى اركك كچى تيس (*

(غنم) فتحتينله قيون جنسنه موضوع اسمدر ومؤنثدر مفردى لفظنك غيريدن اوله رق شاة در جمعى اغنام وغنوم واغانم كلور (معز) ميمك فتحى وعينك سكونيله قيونك قوير قسز برادرى اولان كچى يه دينور فتحتينله معز وامير وزننده معيز واسلوب وزننده امعوز وكتاب وزننده معاز كبى

شهربان عقربان وزننده بغداداك جانب شرقيسنده خالص نام قصبه نواحيسنده بر قريه در *

مفردی ماعزدر ارککنه ودیشیسنه اطلاق اولنور فارسیـده قیونه کوسفنـد و کچی یه بزدینلور
(جدی) جیمك فتحی ودالك سکونیله کچینك یاور یسنه دینور ترکیـده اوغلاق وفارسیده
بزغاله دینور (تیس) لیث وزنـنده کچینك وکیکك ارککنه دینور که تکه تعبیر اولنور
جمعی تیوس واتیـاس کلور

*) بکزمك لبس ایمش امادخی تلبیس کبی * ایشنه حیله قارشدرمغه دیمش تدلیس (*

(لبس) لامك ضمیله برنسنه آخره ملتبس ومختلط اولوب بکزمك معناسنه‌در (تلبیس) تزویر
وزنـنده وبنه وزن مزبور اوزره (تدلیس) بایع متـاعنك عیبنی مشتریدن کتم ایتمکله اخذ
وعطاسنه حیله قارشدرمغه دینور وتلبیس برنسنه‌یی تخلیط ایله مشتبه قلمق معنـاسنه‌ده دینور

* سزه بونظم سلیس اشته دیزلمش اینجو * ذلك النظم لکم در نظیم وسلیس (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (ذلك) مفرد مذکره اشـارته موضوع اولان ذا ایله خطاب
حرفیدن مرکب اوله رق مبتدادر (نظم) کلام منظوم معنـاسنه اسم اشارتك صفتی
ومشارالیهیدر (لکم) لام اختصـاص ایله جمع مذکر مخاطب ضمیرندن مرکب اوله رق سزه
وسزك ایچون دیمکدر لام جاره تنـازع طریقیـله در نظیم وسلیس لفظلرینه متعلقدر (در)
اینجودرکه هرکسك بیـلدیکی در (نظیم) فعیـل بمعنی مفعول اوله رق منظوم یعنی دیزلمش
معنـاسنه در (سلیس) نفیس وزنـنده سهل الحصول ومنقاد اولان شیئه دینور درك نظیمه
اضافتی موصوفك صفته اضافتی قبیلندن اوله رق مبتدانك خبریدر (حاصل معنی ایها الطالب
بو کتاب منظوم سزه در منظوم کبی مرغوب ونفیس وحفظی سهل ومنقـاد وسلیسدر

*) سنی کرداب بلایه دوشوررلر آخر * فلك دولتده‌دخی ممکن ایسه اولمه رئیس (*

(کرداب) کاف فارسیه‌نك کسریله وسط دریاده صوینی جوش وغلیـان ایدوب چورتی پیدا
ایتمکله اورایه دوشن سفینه غرقاب بلا اولور بوکه فارسیده وترکیده کرداب دینور عربیده عصفور
وزنـنده دردور دینور (فلك) فانك ضمی ولامك سکونیـله سفینه یه دینور که فارسیـده کشتی
وترکیده کمی تعبیر اولنور (رئیس) امیر وزنـنده برقومك سرکرده سنه وباشبوغنه دینور رئیس
الکتاب ورئیس السفینه کبی (حاصل معنی ممکن اولدیغی مرتبـه ریاستدن مجـانبت ایله زیرا
اصحاب ریاست معتدی اولورسه کندی بلاسنی بوله‌جغی درکار معتدل اولورسه ینه حسودان
بد کاران کید ومکر ایله انجـام کار بر ورطه یه اوغرتمغـله اضرار ایده جکلری امثـال
ارانسه فتی واضح وآشکاردر

) صارت ارجوزتنـا راحة روح لنفوس (

(صارت) رجوع وتحول معنـاسنی متضمن اولان صیرورتدن مشتق اوله رق فعل ناقص مفرد
مؤنثـدر (ارجوزه) همزه نك وجیمك ضمه لریله قصیده طرزندن بحر رجزدن ترتیب اولنان
شعره دینور ومطلقا کلام منظومه‌ده دینلور (نا) متکلم مع الغیر ضمیریدر لکن بوراده واحده
مستعملدر ارجوزتنـا فعل ناقصك اسمیدر (راحة) سرور وشـادی معناسنه اوله رق فعل
ناقصك خبرمنصوبیدر (روح) رانك فتحی وواوك سکونیله وجوده صفـا وانبساط بخش ایدن
سرین وملایم روزکاره دینور (النفوس) ده لام جاره راحة لفظنه متعلقدر نفوس روح روان
یعنی بدنه متعلق اولان مهجه وجان معنـاسنه اولان نفسك جمعیدر (ما آل معنی بزم قصیده
روشنده اولان شعر ونظممز نفوس سامعینه باد صبـا ونسیم دل ربا کبی موجب ارتیـاح ومورث
سرور وصفـا اولدی دیمکدر

*) اویقوده ثقلت ایله مضطرب اولمق کابوس * عقلی کتمکده سلاس اویله اولاندر مسلوس (*

ان نصف الناس اعداء
لمن ولی الاحکام هذا ان
عدل (من لامیه ابن الوردی)

(كابوس) چاسوس وزننده اویقوده عارض اولان ثقلته وآغرلغه دینورنیدلان وجثام كبی
تركیده آغربصمه وفارسیده بخست وخفچا وخفتو دینور (سلاس) غراب وزننده عقل زائل
اولمق معناسنه در (مسلوس) مجنون وزننده ومرادفیدركه عقلی كتمش اولان كمسه یه دینور
ممسوس ومألوك ومألوق ومخفوق ومتخبط كبی فارسیده دیوانه وشیفته وشوریده دینور تركیده
دلی واصی كتمش دینور

*) بوی كوزللیكی رشاقه كوزله دیندی ملاح * یوزینك رنكی كوزل كندوكوزلدرقابوس (*

(رشاقه) سحابه وزننده قد وقامتك یاقشقلی وكوزل اولمسنه دینور قامتی سرو وسهی كبی
خوب وموزون اولان كیمسه یه رشیق دینور (ملاح) غراب وزننده پك كوزل كیمسه یه دینور
ملیح كبی (قابوس) قاموس وزننده چهره سی خوب ولون وبشره سی كوزل جمیل الوجه
ومتناسب الاندام اولان كیمسه یه دینور

*) قطریراولكه شدیداوله هم اویله قطر * یوزینی اكشیده رك چهره ایدن كیمسه عبوس (*

(قطریر) زمهریر وزننده (وقطر) جعفر وزننده وقاطر علابط وزننده سخت وشدیداولان
شیئه دینور (عبوس) صبور وزننده غضب وانفعالدن ناشی كسكین سركه ایچمش كیمسه كبی
یوزینی اكشیدوب چهره سنی دورن كیمسه یه دینور وبوتعبس وبدچهره لك بعضا جبلی
اولمغله صاحبنه عرض لازم ومرض ملازم مشابه سنده اولور شاعرك صوفیٔ ترش روحقنده
* اغلمش چهره لی صوفیٔ عبوس الوجهك * رویته جنته ده كیرسه بشاشت كلمز * دیدیكی كبی
وعبوس شدت وكراهتدن ناشی چهره سی متعبس اولان شدید وكریه نسنه یه دینور

*) بولاشق لوث دخی لطخ بولاشدرمقدر * یلامق لحس ودی منحوس كشی یه لاحوس (*

(لوث) روث وزننده آلوده وبولاشق معناسنه در (لطخ) لامك فتحی وطانك سكونیله برشیئه
مردار نسنه بولاشدرمق معناسنه در تلویث وتلطیخ كبی (لحس) نحس وزننده لسان ایله
برشیئ یلامق معناسنه در لحظه وزننده لحسه وغرفه وزننده لحسه كبی فارسیده لیسیدن
دینور (لاحوس) كابوس وزننده منحوس ومشئوم یعنی اوغورسز وفتنه انكیز كیمسه یه دینلور

*) طالغه تیار وصویی طاشقن اولان بحر طیبس * دكزاورتاسیدراسطم ودینورهم قاموس (*

(تیار) شداد وزننده دكزك یاریلوب وچاتلیان شدید طالغه سنه دینور موج مطلقا طالغه یه
دینور (طیبس) امیر وزننده صویی پك چوق واسع وعمیق دریایه وصف اولور (اسطم)
همزه نك وطانك ضمه لری ومیمك تشدیدیله و (قاموس) قابوس وزننده ایكیسیده دكز
اورتاسنه دینور

*) خشت نیزك دخی مزراغه دینور رمح وسنان * جرز كرزك ادیدر دیندی طپوزه دبوس (*

(نیزك) حیدر وزننده قصه مزراقدركه برقاچ دانه سی بركانه ایچره قونیلوب حین اقتضاده
اعدایه ال ایله اتیلور تركیده خشت وفارسیده نیزهٔ پرتاب دینلور (رمح) رانك ضمیله آلات
حربدن مزراغه دینوركه تركیبی سنكودر (سنان) كتاب وزننده ناظمك بیاننه كوره رمح
مرادفیدركه قارغی ایله تمرن مجموعنه اطلاق اولنور لكن كتب لغاتده مزراغك دمورینه
تخصیص اولنمغله سنان مزراغك تمرنی اولمش اولور (جرز) جیمك ضمیله مصراودونی رسمنده
دمورچوماغه دینوركه آنی قدما محاربه ده استعمال ایدرلر ایدی فارسیسی اولان كرزدن
معربدر (دبوس) تنور وزننده طپوزه دینور

*) ترس ومجنب دخی جنه آدیدر قالقانك * مغفراول باش كیمی زرخه دینوردرع ولبوس (*

(ترس) تانك ضمی ورانك سكونیله و (مجنب) منبر وزننده و (جنه) جیمك ضمی ونونك

فتحی وتشدیدیله محاربه ده کندیله سپرلنوب تترس وتستر اولنان قالقانه دینور ٭یلرك کسریله مجن ومجنه کبی فارسیده سپردینور (مغفر) منبر وزننده وها ایله مغفره وکتابه وزننده غفاره باش کسوه سنك التندن کیلان زره کلاهنه دینور فارسیده سرپناه وترکیده تولغه تعبیر اولنور (درع) دالك کسریله دموردن مصنوع زرهه دینور که جنك لباسیدر جمعی درع وعدر ونسوانك تستر ایچون کیدکلری فراجه مقوله سنه دینور (لبوس) صبور وزننده زرهه اطلاق اولنور جوشن کبی وکیلجك ثوبه وجامه یه دینور لباس وملبس کبی فارسیده پوش وزره دینور

*) دیندی طوادرمغه ادهاق طولو کاسه دهاق * شئ ایچیلن چناغه کأس دی کیم جمعی کؤوس (*

(ادهاق) همزه نك کسریله کاسه و برداق مقوله سنی طولدرمغه دینور وصویی بردن دوکوب برقطره قالمامق اوزره بوشالتمق معناسنه ده اولمغله ضد اولور دهق ایکی معناده ده ادهاق مرادفیدر (دهاق) کتاب وزننده طولو برداغه وکاسه یه دینور (کاس) کافك فتحی وهمزه نك سکونیله وتخفیفا همزه یی الفه قلب ایله صو وشربت ایچیله جك قابه دینور قدح کبی فارسیده جام دینور (کؤوس) کنوز وزننده کأسك جمعیدر

*) آرامق جس وتجسس که تفقد کبیدر * اولدی ناصف دخی منهی وطلیعه جاسوس (*

(جس) جیمك فتحی وسینك تشدیدیله و (تجسس) تکلف وزننده خبر آرامق و برنسنه یی ادراك ایچون کوز ایله باقوب آراشدرمق معناسنه در تنقیر وتفتیش وتفحص کبی فارسیده جستن وجو یدن دینور (تفقد) تجسس وزننده برکیمسه غائب ایتدیکی نسنه یی آراشدرمق معناسنه در افتقاد کبی (ناصف) صاحب وزننده و (منهی) مفتی وزننده و (طلیعه) سفینه وزننده غیرك شر ومضرتنه دائر خبر وعیوب تفتیش وتجسس ایدن جاسوسه دینور جاسوس دخی عربیدر ترکیده شیوعی حسبیله ترجمه موقعنده ایراد اولندی فارسیده تلایه دینور وترکیده شاشود وانجه قراغول تعبیر اولنور

*) عز ایله عالم اولان جمله باش اوزره اوتورر * یجلس العالم بالعز علی کل رؤس (*

(یجلس) اوتورمق معناسنه اولان جلوسدن مضارعدر (عالم) علوم ومسائله واقف وآشنا اولان کیمسه معناسنه اوله رق فعلك فاعلیدر (بالعز) ترکیبنده باء ملابسه یجلس فعلنه متعلقدر عز عینك کسریله عزت وعلوقدر وشرف معناسنه در (علی کل رؤس) ترکیبنده حرف استعلاء فعل مزبوره متعلقدر کل الفاظ عمومدندر رؤس نفوس وزننده باش معناسنه اولان رأس لفظنك جمعیدر (حاصل معنی عالم ودانا اولان ذات هر کشینك باشی اوزرنده یری واردر دیمکدر

*) نحس اکبردر آنك طالعنه ناظر اولان * یانکه اوغرامیسون یعنی منجم منحوس (*

(نحس اکبر) اهل نجوم اصطلاحنده سبعهٔ سیاره دن فلك سابعده مرکوز اولان زحل یلدزینه دینور طالع بوراده مولودك آن ولادتنده بروج اثنی عشرك اجزاسندن اوله رق افق بلده دن طلوع وظهور ایدن جزءدن عبارتدر ناظر اصطلاح مرقومده برکوکبك کوکب آخر ایله یاخود اجزاء فلکیه دن برجزء ایله هر بری فلکك برثلثنده یاخود بربر بعقنده یاخود سدسنده یاخود تمام مقابله سنده اولمغله تثلیثا یاخود تربیعا یاخود تسدیسا ناظر اولمسندن عبارتدر که اتصالات فلکیه انواعندندر (منجم) تنجیمدن اسم فاعل بنیه سیله عالم سفلیده وقوعه کلان حادثات خیرا وشرا حرکات افلاك حسبیله حدوث ایدن اتصالات فلکیه نك تأثیری ایله در دیو زعم ایدن کذابدن عبارتدر (منحوس) مشئوم واوغورسز معناسنه در کما مر آنفا (حاصل معنی منجم ایله مصاحبت واکامقارنتدن احتراز ایله زیرا آنك طالعنه نحس اکبر ناظر اولمغله نحوست لازمه سیدر

) شأن شبنى كعماد منقوش (

(شأن) شينك فتحى وهمزەنك سكونيله والسنه دە متداول اولديغى اوزره همزەيى الفه قلبله شان امر وحال معناسنه در (شبنى) تركيبنده شين تين وزننده حروف هجادن اون اوچنجى حرفك اسميدر ومتكلم ضميرينه مضاف اولەرق مبتدا اولان شانك مضاف اليهيدر (كعماد) دە كاف اداة تشبيهدر عماد كتاب وزننده طيانه جق نسنه يه دينور وديره كه دينور ستون معناسنه (بطلاء) دە باء ملابسه مابعدندەكى منقوشه متعلقدر طلاء كتاب وزننده برنسنەنك اوزرينه سوريلان نسنەيه دينور بويه ويالدزكبى (منقوش) مصبوغ وزننده الوان عديده ايله ملون ومحلى نسنەيه دينور (حاصل معنى شين قافيه سى لغتلرندن مرتب اولان قطعه لريمك حال وشانى انواع نقوش عجيبه ايله منقش ومحلى والتون يالدزيله زراندود ومطلى اولان مستند ياخود اسطوانه كبى شعشعه پاش وموجب تحسين وشاباشدرديمكدر

*) ظفر طرنق قاشنوب طرملناندر مخروش * مرش هم طرملەمق اوله ايمش خمش وخموش (*

(ظفر) ظانك فتحى وفانك سكونيله وظفر ضمتينله واظفور اسلوب وزننده انسانك وسائر طرنقلو حيوانك طرناغنه دينور جمعى اظفار واظافير كلور فارسيده ناخن دينور (مخروش) طرملامق معناسنه اولان خرشدن اسم مفعول بنيه سيله قاشنمش وطرمه لنمش نسنه يه دينور (مرش) فرش وزننده و (خمش) ينه وزن مزبور اوزره و (خموش) قعود وزننده طرمه لمق معناسنەدر كدح وكدش وخدش كبى فارسيده خراشيدن دينلور

*) هش بش اولدى بشاشت ايله يوزى كولمك * يوزى كولمش دخى مبشوش كولر يوزلو بشوش (*

(هش) هانك فتحى وشينك تشديديله شاد ومسرور وفرحناك اولمق معناسنه اولان هشاشه دن وصف اولمق اوزره منبسط وشادان كيمسه يه دينور (بش) هش وزننده (و بشاشه) رشاشه وزننده كولر يوزلولك معناسنه دركه كوچك يوزلو تعبير اولنور بسام كبى فارسيده خندان دينور (مبشوش) مسرور وزننده يوزى كولمش فرحناك كيمسه يه دينور (بشوش) صبور وزننده كولر يوزلو شاد وخندان كيمسه يه دينور

*) طعم طاد حلو ديمك طاتلى ايمش مر آجيدر * حامض اكشى يه دينور مز ديمكدر ميخوش (*

(طعم) طانك فتحيله طاد وچاشنى دركه حواس خمسه دن قوة ذائقه ايله معلوم اولان كيفيتدر آجيلق وطتلولق واكشيلك وطوزلولق كبى جمعى طعوم كلور مذوقاتك طعوم تسعه سى كتب كلاميه دە كيفيات محسوسه مقصدنده مبيندر اما طانك ضميله طعم برنسنه نك چاشنى سنى طاتمق معناسنه در (حلو) حانك ضمى ولامك سكونيله طتلو نسنه يه دينور فارسيده شيرين دينور (مر) ميمك ضمى ورانك تشديديله مرارتلى اولان آجى نسنه يه دينور فارسيده تلخ دينور (حامض) طعمنده حموضت اولان اكشى نسنه يه دينور (مز) مر وزننده طعمى حلاوت ايله حموضتدن مركب اولان ميخوش نسنه يه دينور لوفان تعبير اولنان ناركبى

*) ممه در ثدى وسود ايله طلو سيدر حالق * زور وصدر اولدى كوكس همدخى جوش وجؤشوش (*

(ثدى) ثانك فتحى وكسرى ودالك سكونيله انسان ممه سنه على قول خاصة نسوان ممه سنه دينور فارسيده پستان ديرلر سائر حيوانلرك ممه سنه عربيده ضرع وفارسيده غژم دينور (حالق) حاء مهمله نك فتحى ولامك سكونيله سود ايله طپطلو اولان ممه يه دينور (زور) زانك فتحى وواوك سكونيله (صدر) صادك فتحى ودالك سكونيله (جوش) جيمك فتحى وواوك سكونيله (جؤشوش) عصفور وزننده عضو معروفدر كه كوكس تعبير اولنور كلكل وكلكال كبى فارسيده بر وسينه اطلاق اولنور

*) لبد وعهن ودخی صوف دیمك یوك یپاغی * آنی حلاجلرك آتدیغی اولمش منفوش (*

(لبد) فتحتینله و (عهن) عینك كسری وهانك سكونیله و (صوف) صادك ضمیله قیوندن قیرقیلان یوك و یپاغی یه دینور فارسیده پشم و پرز دینور (منفوش) آتلمش وحلاجلنمش یوك و پمبق مقوله سنه دینور

*) نشر طاغتمه ایمش لف دوروب دوشرمك * دوشه مك فرش ودوشنمش دیمه درهم مفروش (*

(نشر) حشر وزننده برنسنه یی تفریق ایدوب طاغتمق معناسنه در و برخبری فاش وشایع ایتمكه دینور ومیتی احیا ایتمك معناسنه در (لف) لامك فتحی وفانك تشدیدیله نشر مقابلیدر كه برنسنه یی دوروب دوشرمكه دینور (فرش) عرش وزننده برنسنه یی بسط ایدوب یایمق ودوشه مك معناسنه در وكلیم وكچه مقوله سی اولان او دوشمه سنه دینور فراش و بساط كبی

(مفروش) منقوش وزننده یایلمش ودوشنمش نسنه لره دینور

*) قمح بغدای طاری یه دخن ودكرمن طاحون * اونه دی طحن ودكرمنده اوكونمش مجشوش (*

(قمح) قافك فتحی ومیمك سكونیله حبو باتدن بغدایه دینور بر وحنطه كبی فارسیده كندم دینور (دخن) دالك ضمی وخانك سكونیله حبو باتدن طاری یه دینور ناظمك اطلاقنه كوره طاری جنسنك انواعنه شاملدر ذره كبی لكن قاموس ترجمه سنده مذكور اولدیغی اوزره حب جاورس اسمیدر كه قره جه طاری و بعض محلده قزیل طاری وجواز طاری دیدكلری خرده طاری اوله جقدر فارسیده بوكا كاورس دینور ومطلق طاری یه ارزن دینور (طاحون) صابون وزننده دكرمنه دینور طاحونه ورحی كبی فارسیده آسیا وآسیاب دینور (طحن) طانك كسریله اوكودلمش اونه دینور دقیق كبی فارسیده آرد وآرداله دینور اما طانك فتحیله طحن مصدردر اون اوكوتمك معناسنه در (مجشوش) مدقوق وزننده دكرمنده دوكیلوب اوفادلمش

بولغور و پورجاق مثللی نسنه لره دینور

*) ارقم وحیه یلان یك یوكیدر ثعبان * نهش انك صوقمه سیدر صوقدیغی اولمش منهوش (*

(ارقم) احمر وزننده سائر یلانلردن زهرناك ودائما صوقمق ایچون انسان قسمنی جستجو ایدن یلانه یاخود آقلی وقاره لی آلاجه یلانه دینور (حیه) حانك فتحی ویانك تشدیدیله مطلقا یلانه دینور قیوریلوب چوركلنمسی یاخود طول حیاتی باعث تسمیه اولمشدر (ثعبان) عثمان وزننده غایت ایری واوزون یلانه دینور كه اژدها تعبیر اولنور علی قول یلانك اركگنه دینور اخزم وصمه كبی وعلی قول مطلقا یلانه دینور حیه واسود ورقاش وصداد وعثمان كبی (نهش) وحش وزننده انسانی وسائر حیوانی یلانك اصروب صوقمسنه دینورمنین قافیه سنك اولكی قطعه سنده یچدیكی كبی (منهوش) ملدوغ وزننده ومراد قیدركه یلان صوقمش

كیمسه یه دینور

*) آدمه مونس اولان جانور اولمش اهلی * جمله حیوانكه یبانی اوله هم دیندی وحوش (*

(اهلی) یاء نسبتله خانه یه وآدمه مونس وشنلكه مألوف اولان حیوانه دینوركه وحشی و یابانی مقابلیدر (وحوش) نقوش وزننده یبانی حیوان معناسنه اولان وحشك جمعیدركه انسانه

مألوف اولمیان حیواناتدر

*) شاشمغه دیندی توله دخی شاشقن واله * اولدی ادهاش شاشرمق متحیر مدهوش (*

(توله) تحیر وزننده ومرادقیدركه بر كیمسه بر موحش امردن ناشی سراسیمه وحیران اولوب شاشمق معناسنه در (واله) صاحب وزننده وله وحیرت كلمش متحیر وسر كردان كیمسنه یه دینور فارسیده تیب وشیب وهازه دینور (ادهاش) همزه نك كسریله بر كیمسه یی سر كشته وحیران

و بیهوش وسرکردان قیلمق معناسنه درکه ترکیده شاشرمق وفارسیده سرکشته کردن دینور
(مدهوش) مفروش وزننده متحیر وطالغین بیچاره کیمسه یه دینور

*(دیندی سو یلتمکه انطاق ودخی استنطاق *سو یلیان ناطق ایمش ساکت وصامت خاموش)*

(انطاق) همزه نك کسریله کندندن معانی فهم اولنور حروف واصواتله سوز سو یلتمك معناسنه در (استنطاق) برکیمسه دن سوز سو یلمك طلب ایلمك معناسنه درکه مثالی انطاق اولور فارسیده کفتار یدن دینور (ناطق) سابق وزننده سو یلیجی معناسنه در متکلم کبی فارسیده کوینده وکو یا دینور (ساکت) و (صامت) سکوت وصموتدن اسم فاعل صیغه‌لریله کلامه قدرتی وارایکن ترك کلام ایدوب سو یلمیان کیمسه یه دینور فارسیده خاموش دینور

*(نظممز نقد اولنان سوزدر اومغشوش دکل *نظمنا منتقد لبس بقول مغشوش)*

مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (نظمنا) ترکیبنده نظم کلام منظوم معناسنه مبتداء ومتکلم مع الغیر ضمیرینه مضافدر (منتقد) منتخب وزننده ومرادفیدر که زیوف وردیسی سچیلوب طرح اولنوب خالص وجیدی قالمش اقچه یه وسائر نسنه یه دینور منقح ومنتقی کبی فارسیده کزیده وترکیده اورندلنمش تعبیر اولنور وبو منتقد لفظی مبتدانك خبری وجمله‌سی ابتدائیه‌در (لبس) لامك فتحیله افعال ناقصه افرادندن مدخولی اولان جمله نك خبرنك مضمونی اسمندن نفی وسلبه موضوعدر اسمی اولان ضمیر مرفوع مستتر نظمه راجعدر (بقول) ده باء زائده در قول قافك فتحیله کلام کبی سوز معناسنه اوله رق لفظا مجرور ومحلا منصوب اوله رق لبس نك خبریدر (مغشوش) خالص اولمیان نسنه معناسنه قولك صفتیدر (حاصل معنی بو نخبه مز غایت منقح ومنقی ولغات وحشیه غیرمأنوسة الاستعمالدن مصفی ومنتقی در

*(سنده برسو یله ایکی دکله یلوب حکمتنی *چونکه آمده زبان بردر ایکی اولمش کوش)*

(مثال معنی جناب قادر مختار جلت حکمته حضرتلری انموزج عالم اکبر اولان وجود انسانده ایداع بیوردیغی حکم لایحصی جمله‌سندندرکه جارحهٔ تکلم اولان لسان فصیح البیانی بر وآلت استماع اولان روزنهٔ صماخی ایکی عدد خلق وایجاد بیورمشدر ایمدی مقتضای حکمت ومصلحت انسان کامل پرکو ومکثیر اولموب اقوال نافعه‌یی بیله تکلم وتلفظی اقل واستماع وتلقیسی اکثر اولمسی لازمهٔ صنع الهی اولدیغی واضح وآشکاردر

(احفظوا السنتکم عن هذیان الافحاش)

(احفظوا) همزه نك کسریله اعلموا وزننده امر مخاطب جمع مذکردر وقایه وصیانت ایدك دیمکدر (السنتکم) ده السن سینك ضمیله افلس وزننده آلت تکلم اولان لسانك جمعیدر السنه کبی فعلك مفعولی اولمق اوزره منصوب وجمع مخاطب ضمیرینه مضافدر (عن) کلمه‌سی مجاوزه ایچون حرف جر اوله رق احفظوا فعلنه متعلقدر (هذیان) نزوان وزننده نامعقول رابطه سز صاچمه سوز معناسنه در فارسیده هرزه و یاوه دینور (افحاش) همزه نك کسریله زشت وقبیح وناسزا سوز سو یلمك معناسنه در (حاصل معنی غنی عن البیاندر

*(کشینك زوجهٔ منکوحه سنه دینلدی فراش *یاتاغه المه دخی جاریه یی استفراش)*

(فراش) کتاب وزننده متزوج اولان کیمسه نك زوجهٔ منکوحه سنه دینور بعله وحلیله کبی ودوشکه ودوشه مه یه دینور (استفراش) استعمال وزننده جاریهٔ مملوکه یی فراشنه الوب زوجیت معامله‌سی ایتمکه دینور تسری کبی ترکیده اوطه‌لق ایدنمك دینور

*(تللی دیبا ایمش استبرق وسندس اطلس *عبقری کالهٔ والا یو اثواب زیاش)*

(استبرق) همزه نك کسری وتاء فوقیه نك فتحیله صرمه وقلابدان ایله طقونمش دیبایه دینور

فارسیده زربفت دینور وترکیده پتن وسوائی وسلیمیه والتون اولوق کبی اسملر ایله تعبیر اولنور یاخود استبرق دیبا وحریردن قالن اولانه دینور (سندس) سنبل وزننده برنوع انجه ونازك اطلسه یاخود انجه ولطیف دیبایه دینور که صندل وجانفس تعبیر اولنور (عبقری) عسکری وزننده عبقره منسوبدر عربك زعمی اوزره عبقر طائفهٔ جنك بلده‌سی اسمی اولمغله هر متاع نفیس وشیٔ عجیبی اکا نسبت ایدرلر ائمهٔ لغتدن قطرب عبقری نك یاسی نسبت ایچون اولمیوب بلکه کرسی وبختی کلمه‌لرینك یاری کبی اصل کلمه‌دن اولمسنه ذاهب اولمشدر کذا فی حاشیة السعدی علی القاضی (کاله) هاله وزننده فارسیدر مدار انتفاع اولان لوازملی وکرکلو نسنه‌یه دینور متاع معناسنه (والا) حالا وزننده اعلا معناسنه فارسیدر بهتر وبهترین وبهین کبی (ریاش) کتاب وزننده لباس فاخره دینور ولباس فاخر معناسنه اولان ریشك جمعیده اولور

) اغطش ایلدی مظلم دیمه‌درمعناده ایته‌در همدخی اویله قرا کولق اغطاش (*

(اغطش) اظلم وزننده ومرادفی اولمق اوزره افعال بابندن فعل ماضیدر نوری ازاله ایله ظلمت وقرا کولق احداث ایتدی دیمکدر (اغطاش) همزه‌نك کسریله متعدی اولور مظلم وقرا کو قیلمق معناسنه ولازم اولور کیجه قرا کو اولمق معناسنه

* نم قاپوب جلب رطوبت ایدن اولمش مرشوش * دخی سر پندیسی صو کیبیلرك اولدی رشاش *

(مرشوش) مبلول وزننده آبدار نسنه‌دن وهوادن نملنوب رطوبت ویاشلق جلب ایدن نسنه‌یه دینور (رشاش) سحاب وزننده ماء ودم ودمع کبی مایع نسنه‌لرك صچرانتیسنه وسرپندیسنه اطلاق اولنور

) صاغ ایکن ضنك معیشت دیمه‌درطاردیرلك بوجه‌دیرلکله دیرلمکده معیش ایله معاش (*

(ضنك معیشته) صفتك موصوفه اضافتی قبیلندن اوله‌رق طار دیرلك دیمکدر زیرا ضنك ضادك فتحی ونونك سکونیله مطلقا طار نسنه‌یه دینور ضیق وضائق کبی فارسیده تنك دینور (ومعیشت) دیرلکه دینور حیات وزندکانی معناسنه وکندوسیله کچنلجك نسنه‌یه دینور مطعومات ومشروبات کبی که مایه الحیات اوله‌جق نسنه‌دن عبارتدر دیرلك تعبیر اولنور (معیش) مصیر وزننده و(معاش) مرام وزننده دیرلکه ومدار تعیش اولان نسنه‌یه دینور عیش ومعیشت کبی لکن معاشده فراخی ووسعت مفهوم معاشدن خارجدر

) دیدیلر مال بقایاسنه کرچه حفشوش حالة نزعده روحك دخی باقیسی حشاش (*

(حفشوش) کیلوس وزننده غنی ایکن فقیر اولان کیمسه‌نك یدنده قلان بقیهٔ ماله وذممده باقی قلان برمقدار مبلغه اطلاق اولنور (حشاش) غراب وزننده خسته‌نك ومجروحك وجودنده قلان روح بقیه‌سنه دینور حشاشه ورمق یسیر کبی

*) ناسدن مختلف اجناس دیمك وبش اولمش * اول دیرتی سفهازمره‌سید رهم اوباش (*

(وبش) وحش وزننده اجناس مختلفه وانواع سفله‌دن تجمع ایدن نادان وفرومایه کیمسه‌لره اطلاق اولنور (اوباش) همزه‌نك فتحیله وبش مزبورك جمعی اوله‌رق مجتمع اولان سفها زمره‌سنه واراذل واسافل کروهنه دینور

) لص وسارق دینلور خرسزه اما که انك قتی ملعونی کفن صو ییجی یعنی نباش (*

(لص) لامك حرکات ثلاثیله خرسزه دینور جمعی لصوص کلور مؤنثی لصه‌در فارسیده دزد واصل ترکیده اوغری دینور (سارق) حارب وزننده ومرادفیدر بونلرده خرسزه دینور قبول وزننده سروق کبی (نباش) شداد وزننده مستور اولان نسنه‌یی کشف واظهار معناسنه اولان نبشدن مأخوذ اوله‌رق قبری اچوب میتك کفننی صو یوب آلان ملعونه دینور (رحم الله النباش الاول)

مثلی مشهوردر

*) فاحشه اولدی زناهم پرامز ایشه دینور * اویله ایش ایدیجی بدسویلیجیدر فحاش (*

(فاحشه) حانك كسريله كائردن اولان زنایه دینور وغایت قبیح ومنكر اولان معصیته ومطلقا شرعك نهی ایتدیكی شیئه دینور (فحاش) نباش وزننده مبالغه‌در فعل قبیحی چوق ایشلیجی وقول قبیحی چوق سویلیجی كیمسه‌یه دینور

*) علت ضعف بصرله كیجه كورن اخفش * یراسه قوشیده وطواط ایمش هم خفاش (*

(اخفش) احمروزننده خلقی اوله‌رق كوزی كوچك و بصری ضعیف اولمغله كیجه كوروب كوندز كورممز كذلك بلوتلی كونده كوروب اچیقلق كونده كورممز اولان كیمسه‌یه دینور جمعی اخافش كلور مؤنثنده خفشاء دینور واخفش ائمهٔ نحاتدن اوچ ذاتك لقبیدر بری اخفش اكبردر كه ابو الخطاب عبدالحمید بن عبدالمجیددر سیبویهك اساتذه سندندر ودیكری اخفش اوسطدر كه ابو الحسن سعید بن مسعده‌در سیبویهك تلمیذیدر واوچنجیسی اخفش اصغردر كه علی بن سلیماندر علم نحوی مبرددن وثعلبدن اخذ ایلمشدر (وطواط) واوك فتحیله یراسه قوشنه دینوركه معروفدر (خفاش) خانك ضمیله رمان وزننده بوده یراسه قوشنه دینور كوزلری كوچك و بصری ضعیف اولدیغی باعث تسمیه اولمشدر مرادفلری خشاف وطمروق وسحا وخفددر فارسیده شب پره وشبپوردینور

*) قیل خلوصیله معاشكده توكل حقه * فعلی الله توكل بخلوص لمعاش (*

(فعلی الله) تركیبنده فا ابتدائیه یاخود زائده‌در علی حرف جراوله‌رق مابعدنده واقع توكل امرینه متعلقدر جارك متعلقی اوزره تقدیمی حصری مفیددر (الله) اسم جلالدر كما سبق فی القطعة الاولی (توكل) تفعل بابندن امر مخاطب مفرد مذكر اوله‌رق خدای متعال حضرتلرینه تسلیم امورایله اعتماد وانقیاد ایله دیمكدر (بخلوص) ده با ملابسه توكل فعلنه متعلقدر (خلوص) جلوس وزننده برنسنه صافی وخالص اولمق یعنی مغشوش ومتكدر ومشوب اولمقدن عبارتدر (لمعاش) ده لام تعلیل توكله متعلقدر معاش بوقطعه‌ده كچدی (حاصل معنی جمیع نفوس متجسده‌نك ارزاقنی تكفل ایدن رزاق عالم حضرتلرینه امر معاش خصوصنده خلوص قلبله اموریكی تسلیم واعتماد ایدوب مضطرب اولمه زیرا * ومن یتوكل علی الله فهو حسبه * بیورلمشدر

*) بویله‌در یوسفه هم پند جناب پدری * راز پنهانكی اخوانكه ده ایلمه فاش (*

یعنی كتمان اسرار مقصوده ظفر وسطوات دهردن سلامته مدار وافشاء سرموجب ندامت ومورث محنت ووخامت اولدیغی نزد پیران روشن ضمیرانده واضح وآشكار اولدیغندن حضرت یعقوب علیه السلام مخدوم نبوتموسوملری یوسف صدیق علیه السلامه نصح و پند معرضنده موضوع خزانهٔ دل آكاهلری اولان سرمكتومی اخوانه افشادن منع ایلدی كما قال الله تعالی حاكیا * قال یابنی لاتقصص رؤیاك علی اخوتك * الآیة

) انعم الله لنا العلم به نحن نعیش (

(انعم) افعال بابندن ماضیدر اعطا واحسان ایتدی معناسنه (الله) فعلك فاعلیدر (لنا) بزمیچون دیمكدر (العلم) فعلك مفعولیدر جمله‌سی ابتدائیه‌در (به) ده با سببیه مؤخر نعیش فعلنه متعلقدر ضمیر مجرور علمه راجعدر (نحن) متكلم مع الغیر ضمیر یدر ومبتدادر (نعیش) عاش یعیش دن مضارع متكلم مع الغیردر تحتنده مستتر فاعل ضمیریله جمله‌سی مبتدانك خبریدر جارك متعلقی اوزره تقدیمی حصر ایچون خبرك فعلیتی تقوی حكم ایچوندر (حاصل معنی جناب

واهب العطايا بزه نعمت علمی احسان واعطا ايلدی بزانجق اوعلم سببيله حيات ابدی وزندكانئ
سرمدی بولورز ياخود اوعلم سببيله مرزوق اولوب تعيش ايده رزديمكدر

* جوهری يازديكه خلط ايتمكه ديمش تشو يش * طوغروسن صاحب قاموس بيوردی تهو يش *
(تشويش) تفعيل وزننده ائمهٔ لغتدن جوهرينك صحاحنده بيانه كوره برنسنه يی قارش مورش
ايلمكه دينور خلط وتخليط كبی و بومعناده اكثر ائمهٔ لغت دخی جوهری يه موافقلردر لكن
صاحب قاموس جوهری يی وهمه نسبت ايدوب صواب اولان معنای مزبورده هاايله تهو يش
اولمقدر ديدی مترجم قاموس تشويشك نزاع واختلاف معناسنه اولان شواشدن اخذينه مبنی
جوهری يه نصرت ايلدی

*) خلقه القای فساد ايلمك اولمش تور يش * دخی تزو يره سلوك ايتمكه ديمش ترقبش (*
(توريش) تحريش وزننده ومرادفيدركه خلقی بری برينه دوشوروب بينلرنده فتنه وفساد القا ايلمك
معناسنه در (ترقبش) تزويروزننده ومرادفيدركه كلامه حسن وزينت و برمكله تنظيم وترويج ايلمكه
دينور

*) راهب قوم نصاری ديمه درتركجه كشبش * ديرعرب باده جوشوب قينامه صو تنه كشبش (*
(راهب) هارب وزننده نصاری طائفه سنك علم جهتيله رئيسلرينه دينوركه تركيده كشبش
وفارسيده هربد ودانشمند ترسايان دينور (كشبش) كبير وزننده شراب كوبده قينار كن ظهور
ايدن خشلديسنه دينور پس كشبش لفظی هم تركی هم عربيدر لكن تركيده پاپاس معناسنه
عربيده خمرك غليانندن حاصل اولان صوت معناسنه در

*) هم عرب ديدی كوچك جثه لبه قوش اما * عش قوشك يوه سيدر يلكی اولمش ريش (*
(قوش) قافك ضميله صغير الجسم وقصير القامه بودوروچلمسز آدمه دينورنغاش ونغاشی وقطيع
كبی فارسيده زاد خواست وتركيده جوجه وجوره دينور (عش) عينك ضمی وشينك تشديديله
شول قوش يواسنه دينوركه اغاجك داللری ار الغنده خاروخسدن يعنی چوردن چوپدن اتخاذ ايليه
اما ديوار قغوقلرنده وقياد لكلرنده اولان قوش يوسنه وكردينور عشك جمعی اعشاش ووكرك
جمعی اوكار كلور فارسيده مطلقا يوه يه آشيان دينور (ريش) ليف وزننده قوش قناديك
تويلريدركه يلك تعبير اولور ولباس فاخره دينور رياش كبی

*) علف اولكيم انی حيوان يه يملك معلف * اوفاغی حث وصمان تبن وقوری اوتده حشبش(*
(علف) سلف وزننده آت وقاطر ودوه وصغر مقوله سی حيوانلرك يمنه دينور (معلف) مقعد
وزننده حيوانك علف ويم يه جكی يره دينوركه آخورو يملك تعبير اولنور (حث) حاء مهمله نك
ضمی وثاء مثلثه نك تشديديله صمان اوفانتيسنه دينوركه صمان توزی تعبير اولنور (تبن) تانك
كسريله وفتحيله صمانه دينوركه معلومدر وشريف وسخی كيمسه يه دينور وساعدن قورده
دينور و بيوك كاسه يه دينور (حشبش) امير وزننده قوری اوتلغه دينور

*) جمع ايدن بريره نسوان ورجالی ديبوب * دی تقلدی يه ديبب وحركت اولدی نطبش (*
(ديبوب) ديموم وزننده (ودبوب) صبوروزننده دائما رجال ونسوان بيننی فاحشه وزنا ايچون جمع
ايلمكه سعی ايدن عورت پزه ونكنه دينور وقوغجی يه وساعی بالفساده دينور (ديبب) طبيب
وزننده ياب ياب ملايمتله يورمك معناسنه در اطفالك ايمكليه رك يوريمسی كبی واكثر حيوان
وحشراتك حركتنده مستعملدر (نطبش) امير وزننده مطلقا حركت معناسنه دركه حركة
فی الاين در فارسيده جنبيدن دينور

*) عجله ايليجی كيمسه عجول اولمش هم * انكماش ايومه درايودرمكه ديمش تكمبش (*

قوش لفظی دخی هم تركی
هم عربيدر لكن عربيده
جوره وخيره كيمسه يه
دينور تركيده طير ومرغ
قسمنه دينور *

(عجول) جهول وزننده بالطبع ایوه کن کیمسه یه دینورکه برنسنه یی وقتندن مقدم طلب ایتمك عادتی اوله وعجول ولدینی ضایع ایتمش متحیره عورته وناقه‌یه دینورتکلی کبی واولومه دینور منیه کبی وقهوه التی تعبیر اولنان مختصر طعامه دینور سلفه ولهنه کبی (انكماش) انتقال وزننده سرعت ایلمك معناسنه‌در تکمش ومبادره ومطور کبی فارسیده شتابیدن وشتاب دینور (تکمبش) تکمیل وزننده ایودرمکه وعجله ایتدیرمکه دینور اعجال واسراع وارعاف کبی

*) طرملتمق اثری خادشه‌در خدش کبی * قشیمق طرمله‌مق دینمه‌ده خرش وتخدیش (*

(خادشه) حادثه وزننده (وخدش) خانك فتحیله برنسنه‌یی طرنق مقوله سیله قاشیمق وطرمله‌مقدن حادث اولان طرنق یاره سی وبره ویرتق کبی اثرونشانه دینورخمش کبی وخدش طرمله‌مق معناسنه‌ده دینورخرش کبی (خرش) عرش وزننده خاء معجمه ایله وحاء مهمله ایله (وتخدیش) تشویش وزننده طرمله‌مق معناسنه‌در عرش وتکدیح وکدح کبی فارسیده خراشیدن دینور

*) قوپمه‌درعرث ودخی جث قوپارمقدرهم * عنف وشدت ایله اخذ ایلمه‌ده بطش وبطبش (*

(عرث) حرث وزننده برنسنه یرندن قوپمق معناسنه‌درتقلع وانجثاث کبی وبرنسنه‌یی یرندن قوپرمق معناسنه درازعاج وانتزاع کبی (جث) جیمك فتحی وثانك تشدیدیله برنسنه یی چکوب قپارمق معناسنه درنزع وقلع واقتلاع کبی فارسیده قوپمغه شکستن وقوپارمغه برکندن وانگیختن دینور (بطش) بانك فتحی وطانك سکونیله برکیمسه‌یی یاخود برنسنه‌یی بأس وقوت وعنف وشدتله قورایوب طوتمق معناسنه‌در وبطش سطوت وقوت معناسنه‌ده کلور (بطبش) نطبش وزننده کوجلو قوتلو شدید البطش اولانه دینور وعنف ایله اخذه دینور

*) آشکارا اولور اراتمق دمی مصلح ومفسد * یظهر المصلح والمفسد عند التفتبش (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (یظهر) ظهوردن فعل مضارعدر عیان وآشکار اولور دیمکدر (مصلح) محسن وزننده برنسنه یی ایو وصالح قیلیجی کیمسه یه دینور کرك ابتدای امردن وکرك فسادنی ازاله ایله صکره‌دن قیلسون (مفسد) مصلح وزننده ومقابلیدر که برنسنه یی حد اعتدالدن اخراج ایله فنا وتباه ایدیجی کیمسه یه دینور (عند) عینك حرکات ثلاثی ونونك سکونی ودالك فتحیله حسی ومعنوی مکان قرب وحضوره دلالت ایدر ظرفدر عنده مال وعنده علم کبی بوندن ترکیده قتنده ایله وفارسیده نزد ایله تعبیر اولنور ومقتضای اضافت اوزره ظرف زمانی‌ده اولور بوترکیده اولدیغی کبی (تفتبش) تنقیر وزننده ومراد فیدرکه برنسنه‌یی جستجو ایدوب اراشدرمق معناسنه‌در آشکار ظاهردر (دم) فارسیده زمان معناسنه‌در مصلح فعلك فاعلی عند ظرفیدر (حاصل معنی واضح وآشکاردر

*) اولمه پسمانده طریقکده مثال جهلا * ایده کور بدرقهٔ علم وکمالی درپیش (*

(پسمانده) فارسیده اکسه معناسنه اولان پس لفظی ایله قالمش معناسنه اولان مانده لفظندن مرکب اولمه‌رق آرده وکیرویه قلان نسنه یه دینور دمدار ودنباور کبی عربیده متأخر ومتخلف معناسنه (بدرقه) دال مهمله ایله وذال معجمه ایله دحرجه وزننده قولاغوزه ورهبره دینور ویول یساقجیلغینه یعنی یول محافظلغینه دینور که ابناء سبیلك اوکنه دوشوب قطاع طریقدن محافظه وحمایه ایتمکلکدر (درپیش) درویش وزننده فارسیدر اوکنده دیمکدر عربیده امامك وقدامك معناسنه (حاصل معنی منزل مقصود اولان سعادت دارینه وصول طریقنده مانند جهال اوقاتکی اضاعه ایله تسویف واهمال * ورهروان حقیقتدن کیرویه قالوب نفسکی اذلال ایلمه بلکه اکتساب معالی واقتناء ارتفاع وتعالی خصوصنده علم وعرفانی وسائر مدار کمال اولان مکارم اخلاقی اوکوکده رهنما ورهبر ونفسکی بونلره پیرو قیلمغه

مراتب علیـا احرازینه فوز وظفر بوله کور دیمك اولور

) رتلی صادرصین خطل الغیر رصاص (

(رتلی) ده رتل جبل وزننـده خوب ولطیف ودلکش ورنکین کلامه دینور و برنسنه انجو دیزیسی کبی وجه لطیف واسلوب متنـاسب اوزره منتظم ومرتب اولمق معنـاسنه دریا متکلم ضمیریدر رتل اضافتله معرفه اوله رق مبتدادر (صاد) عاد وزننده حروف هجادن اوندردنجی حرفه دینورکه مقـام حسبیله معنای قریبدر ومعدنیاتدن توجه دینورکه معنای بعیددر وبو معنـای بعید مراد اولمغله محسنات بدیعیه دن ایهام صنعتی واردر ومبتـدانك خبریدر (رصین) امیر وزننـده قوی ومحکم اولان نسنه یه دینور صادك رصینه اضافتی موصوفك صفتنه اضافتی قبیلنـدندر (خطل) جبل وزننـده سرعته وچاپکلغه دینور وفاسد اوله رق چوق کلامه دینور (غیر) خیر وزننـده سوی معنا سنه درکه ماعدا و بشقه کیمسـه لر دیمکدر (رصاص) سحاب وزننـده معدنیـاتدن رصاص اسود تعبیر اولنان قورشونه ورصاص ابیض تعبیر اولنـان قلایه دینور خطل غیره مضاف ومبتدادر رصاص خبریدر (حاصل معنی بنم انواع محسنـات ایله محلی نواداودلنشین کلامم توج کبی مستحکم ومتیندرکه سهام حاسدانه غرض ورماح بدخواهانه هدف دخی قیلنسه کندیده طعنهٔ حساد بدنهاد اصلا کار وتأثیر و بروجهله مورث رخنه اولور اثر ایله خلل پذیر ایده مز غیریلرك محسناتدن عاری وسلاستدن بری اوله رق تفوه وتشدق ایله دیرمه وچاتمه کلاملری رصاص کبی رخاوتلی اولمغـله سنان زباندرازانه مقـاومت ایده میوب متأثر ورخنه دار اولور دیمکدر

*) صدغ زلف اولدی باشه طو پلنلان صاچده عقاص * باشده قیل بتدیکی یرغایته ایردکده قصاص (* (صدغ) صادك ضمیله کوز ایله قولاغك ماییننه دینو ر وکوز ایله قولاق بیننه صارقان صاچه دینورکه زلف تعبیر اولنور (عقاص) کتاب وزننده باش اوزره دیو شیریلموب طو پلنان صاچه دینور سفینه وزننـده عقیصه کبی وباش اوزره طو پلنلان صاچك باغـنه دینور وباش اوزره طو پلنلان صاچه خصله ده دینورغرفه وزننده (قصاص) قافك حرکات ثلاثیله باشك اطرافنده تراش نهـایت بولدیغی یردرکه اندن اشاغیده قیل بتمز

*) دونه رك جنبش ایله اوینایجیدر رقاص * انی اوینـاتمه دخی شوقله ترقیص ارقاص (* (رقاص) شداد وزننده حرکات موزونه ایله دونه رك وقالقیه رق اوینیان کیمسه یه دینور طوشان وکوچك کبی (ترقیص) تخصیص وزننده (ارقاص) همزه نك کسریله رقاصی رقص ایتدیروب اوینـاتمغه دینور سازنده وسیرجی چالیدر

*) اك سریع اولان ایمش کرچه کیم املیص وملاص * قاچمغه هم کیروقالماغه دینورنوص مناص (* (املیص) انجیل وزننده (ملاص) کتاب وزننـده زیاده سرعت وشتابله اولان سیر وحرکته وصف اولور سیر املیص سیرسریع معنـاسنه در (نوص) نونك فتحیله (مناص) میمك فتحیله قاچمغه دینورکه ایریلوب الارغه اولمقـدر وکیرو قالماغه دینور تأخر وتخلف کبی ومناص صغنجق یره دینور ملجأ وملاذ وموئل کبی

(قامچی سوط ودخی قرباجه دینورمش عرفاص * خیری یوق شرایدیجی کیمسه ایمش هم منداص) (سوط) سینك فتحی وواوك سکونیـله اوزوننـه دیلمش دریلردن اورولمش وسیجملردن بوکولمش قامچی یه دینور وشدت ومحنته دینور و قامچی ایله اورمق معناسنه در مصدر اولور (عرفاص) قرطاس وزننـده والی وحاکملرك مجرملری دوکدکلری قرباج تعبیر اولنان قامجیدر سوطك جمعی سیـاط واسواطدر عرفاصك جمعی عرافیص کلور فارسیـده قامجی یه

فارسیده زلفه دیبونه وکاکل دینور *

فارسیده اوینامغه بازیدن واوینانمغه بازانیدن دینور *

تازیانه وتازانه دینور (منداص) مجراب وزننده دائماناسه شرومکروه وناسزا ایشلر ایله اذا واضرار
ایدن کیمسه یه دینور واو غوز حمقا خاتونه و بدزبان عورته وخفیفه عورته دینور

*) دی غریب ایتمکه تغریب چیقارمق افصاص * دخی اجلا کبی دورایته وطدن انشاص (*

(تغریب) تعذیب وزننده برکیمسه یی وطندن جدا وغریب ایتمکه دینور نفی کبی ودیار بعیدیه
سیر وسفر قیلمغه دینور و برنسنه غائب ونابدید اولمق معناسنه دینور (افصاص) اخراج وزننده
برنسنه دن برنسنه یی اخراج ایدوب چیقارمغه دینور (اجلا) همزه نك کسریله برکیمسه یی
داروديارندن دور وخانماندن جدا ومهجور قیلمغه دینور و برسببدن ناشی ترك دیار ایدوب وطندن
دور اولمق معناسنه لازم اوله رقده مستعملدر اجلیلاء کبی (انشاص) افصاص وزننده برنسنه یی
محلندن طشره چیقارمق معناسنه دینور انداص واستنداص کبی

*) نفس مقتوله بدل ماله دیت دیمشدر * دخی یاره دیتی ارش وقود اولدی قصاص (*

(دیه) عدة وزننده ودی وعد وزننده مقتول ایچون وارثنه ویریلان ماله دینور که لسانمزده ده
دیت دینور وقان بهاسی دینور فارسیده خون بها دیرلر (ارش) عرش وزننده یاره وجراحت
دیتنه دینور ومطلقا دیته ده دینور که خونبهادر وطرملامق ورشوت ونزاع واختلاف وخصومت
ومتاعدن عیب سببیله اشاغی وار یلوب حط وفرونهاده اولنان بها معنالرینه ده مستعملدر (قود)
فتحتینله قصاص معناسنه اسمدر که مقتول مقابلنده قاتلی قتل ایلمکدن عبارتدر اعاده وزننده
اقاده کبی (قصاص) کتاب وزننده قاتلی قتل وجارحی جرح وقاطعی قطع ایله جنایتده اودشمکه
دینور شیوعندن ترجمه موقعنده ایراد اولندی

*) انتقام المه ایمش ثأر و دخی قا آدیدر * فرصته دسترس اولماغه دینورمش افراص (*

(ثأر) ثانك فتحی وهمزه نك سکونیله مقتولك ولیسی قاتلی قتل ایله انتقام المق معناسندر که
اوچ المق دینلور ومطلقا عدوسندن کین وانتقامنی المق معناسنه در اظهار وزننده اثآر وادخار
وزننده اثأر کبی فارسیده دماوردن دینور وقاتل ذمتنده مستقر اولاند مه ودیته دینور
(افراص) افراط وزننده برکیمسه یه فرصت ال ویرمك ومطلوبنه ظفر بولمق معناسنه در
انتهاز وافتراص کبی وافتراص فرصتی غنیمت بیلمکه ده دینور

) بائس اول کیمسه که فقریله بغایت محتاج (

) فقر ایمش فاقه خصاصه که زوکورلکده خصاص (

(بائس) حارس وزننده زیاده فقر واحتیاج ایله پریشان حال ومتشتت البال اولان مسکینه
دینور (فاقه) ناقه وزننده (خصاصه) سحابه وزننده فقر واحتیاجه ویوخسوللغه دینور
خله وعاله وعیله واملاق کبی (خصاص) سحاب وزننده بوده فقر وفاقه یه دینور که زوکرتلك
تعبیر اولنور فارسیده کداشدن دینور

*) غوص وغمس اولدی صویه طالمه مثالی تلجیج * دیدیلر طالغجه غطاس هم اویله غواص (*

(غوص) غینك فتحی وواوك سکونیله ومغاص وغیاص وغیاصه که مقام وکتاب وکتابه وزنلرنده
جمله سی صویه طالمق معناسنه استعمال اولنورلر (غمس) غوص وزننده ومرادفیدر غطس
وقمس وانغماس کبی فارسیده غوته وغوطه دینور غینلرك ضمیله وفتحیله (تلجیج) ترویج وزننده
بحرك ونهرك انکین ودرین یری معناسنه اولان لجه یه طالمق معناسنه اولمغله غوص وغمسدن
اخص اولور کما فی القاموس لکن لهجه صاحبی ناظم کبی مطلقا طالمق معناسنه استعمالنه
ذاهبدر (غطاس) شداد وزننده (وغواص) وزن مزبور اوزره دریادن اینجو چیقارمق ایچون
وبعضا کره دوشن نسنه لری چیقارمق ایچون صویه طالان طالغجه اطلاق اولنور

) صیوه درشید وسجاج وصبوه جبدر سجاج (

) جبس وجص اولدی کرج آدی کرجی جصاص (

(شید) عید وزننده (سجاج) کتاب وزننده دیوار صیوایجق کرج وچامور مقوله سی صیوایه دینور اماشینك فتحیله شید دیواری صیوه ایله صیوامق معناسنه در تطیین وتجصیص وتقصیص کبی (سجاج) شداد وزننده صیواجیه دینور طیان ومطین کبی فارسیده صیوه یه دوس وصیوه جی یه دوسکر دینور (جبس) جیمك کسری وبانك سکونیله (جص) جیمك فتحی وصادك تشدیدیله کرجه والچی یه دینور طبیخ وغضرم وقصه کبی (جصاص) شداد وزننده کرج یقان کیمسه یه دینور که کرجی تعبیر اولنور فارسیده کرجه کج وکرجی یه کچکر اطلاق اولنور

*) سزاینانمز اکه معناسیده لاتعتمدوه * نابجا سوزله یلان خرص ویلانجی خراص (*

(لاتعتمدوه) حسی وعقلی برنسنه یه استناد ایدوب طیانمق معناسنه اولان اعتماددن نفی استقبال جمع مذکر مخاطبدر مفعول ضمیرینك مرجعی بومقامده خبر وکلام اولمغله سز اوکلامه اعتماد ایتمك واینانمك دیمك اولور (خرص) خانك فتحی ورانك سکونیله ظن وتخمینله سویلنلن لایقسز سوزه دینور یعنی یلان سوزه دینور کذب ومین وزور کبی (خراص) کذاب وزننده ومرادفیدر که یلان سویلمك معتادی اولان یلانجی کیمسه یه دینور وزن مزبور اوزره خلاب ومراج وسداج ومذاع وافاك کبی فارسیده یلانه دروغ ویلانجی یه دروغزن دینور

*) حقه غایتله خلوصیله عبادت ایدیکز * اعبدوا الله تعالى بكمال الاخلاص (*

(مصراع) اول ثانینك ترجمه سیدر * اعبدوا الله * ترکیبنده اعبدوا طاعت وقوللق وانقیاد وخضوع معناسنه اولان عبادتدن امر حاضر جمع مذکردر جمع ضمیری فاعلی واسم جلاله مفعولیدر (تعالى) تفاعل بابندن فعل ماضیدر تحتنده مستتر هو ضمیری اسم جلاله راجعدر ذاتنده وصفاتنده وافعال واحوالنده مخلوقینه مماثلتدن بذاته مرتفع ومنزه اولدی معناسنه در وتعالى جمله سی محلا منصوب اوله رق اسم جلالك صفتیدر (بكمال) ده باء ملابسه اعبدوا یه متعلقدر (کمال) جمال وزننده برشیئك جمیع اجزاسی یرلو یرنده تمام اولماسنه دینور (اخلاص) همزه نك کسریله ریا وسمعه یی ترك ایله عبادتی الله تعالى ایچون خالص قیلمغه دینور کمال فعلك مفعول به غیر صریحیدر اخلاص مضاف الیهیدر (حاصل معنی معلومدر

*) مژه لرله نکهی کاکلی صید ایتدی دلی * صاد قلبی بجفون وشفون وعقاص (*

ینه مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (صاد) کاد وزننده ماضیدر صید ایتدی واولدی معناسنه (قلبی) ده یاء متکلم ضمیریدر قلب قافك فتحی ولامك سکونیله فؤاد معناسنه در که فارسیده دل دینور ترجمه ده وقوعی کبی وترکیده کوکل تعبیر اولنور (بجفون) ده باء سببیه صاد فعلنه متعلقدر جفون جنون وزننده کوز قپاغی معناسنه اولان جفنك جمعیدر حالیت محلیت علاقه سیله مجازا هدب معناسنه مستعملدر که فارسیده میمك ضمی وزای فارسیه نك فتحیله مژه وترکیده کرپك تعبیر اولنور (وشفون) ده واو عاطفه در شفون حاء قافیه سنك قطعهٔ اولی سنده کچدیکی اوزره قعود وزننده برنسنه یه کوز قویرغیله باقق معناسنه در شوس ولحظ کبی فارسیده کرشمه ونکه ونکاه دینور (عقاص) کتاب وزننده بوقطعه نك اولنده کچدیکی اوزره باش اوزره طوپلانلان صاچه وپرچه دینور لکن توسعا صدغ معناسنه استعمال اولندی که باشدن اشاغه صارقش اولان زلف وکاکل مراد اولنمش اولور (حاصل معنی اول صیاد قلوب افتادکان نیزهٔ بی امان مژکان ونکاه فتان خونفشان ودام زلف سیهفام فتنه افشان ایله دل آوارهٔ سودازده یی صید ونخجیر یعنی قبضهٔ تملکنه بالکلیه رام وتسخیر ایلدی دیمك اولور

*) اوقوسون نظم دلارامی عوامیله خواص * جمله منظومه لر ایچنده بودر خاص الخاص (*

(دلارا) فارسیدر کوکله زیب وزینت وسرور وبهجت ویرن شیئه دینور (خواص) خانك فتحی وصادك تشدیدیله سائر افراد انسانده بولنمیان علم وفضیلت وشرف مزیتله ممتاز ومنفرد اولان کیمسه معناسنه اولان خاصه نك جمعیدر (عوام) هوام وزننده خاصه مقابلی اولان عامه نك جمعیدر که کمالات بشریه دن بهره یاب اولمیان کیمسه لر اوله جقدر (خاص الخاص) اضافتله اعلی الاعالی ماکنده در مراد ترغیبدر

) ضاء نظمی کذکاء بفیوض الفیاض (

(ضاء) جاء وزننده آیدین وروشن اولمق معناسنه اولان ضوء دن فعل ماضیدر اشراق ایتدی ونورلندی معناسنه (نظمی) ده یا متکلم ضمیریدر نظم کلام منظوم معناسنه فعلك فاعلیدر (کذکاء) ده کاف تشبیه ایچوندر ذکاء غراب وزننده کونشه دینور شمس کبی (بفیوض) ده باء سببیه ضاء فعلنه متعلقدر فیوض قعود وزننده چوق نعمته دینور فیض معناسنه فعلك مفعول به غیر صریحیدر (فیاض) فتاح وزننده مبالغه ایله کثیر الاحسان اولان الله تعالی حضرتلرینه اطلاق اولنور (حاصل معنی نیر اعظم اولان آفتاب رخشان ضیا پاش کون ومکان اولدیغی کبی بنم بو منظومهٔ کوهرفشانم دخی فیاض مطلقك فیض واحسانیله پرتو انداز قلوب معارف جویان اولدی دیمك اولور

) حوض مشهور انك جمعیدر احواض وحیاض (

) صویه کیرمك دیمه مفهومی دخی خوض وخیاض (

(حوض) حانك فتحی وواوك سکونیله معلومدر که ایچنده صو جمع اولوب اقتضاسنه کوره استعمال اولنمق ایچون یاپارلر لسانمزده دخی حوض تعبیر اولنور (احواض) اشجار وزننده (حیاض) ثمار وزننده حوضك جمعلریدر (خوض) جوض وزننده (خیاض) کتاب وزننده صویه کیردك معناسنه در وباطل نسنه یه ومخاوفه اقدام ایدوب طالمغه دینور

*) قرض اودنج اولدی اودنج استمه در استقراض * قرض هم کسمکه دیرلر که مقصدر مقراض (*

(قرض) فرض وزننده بر کیمسه یه اودنج ویریلان نسنه یه دینور (استقراض) بر کیمسه دن قرض طلب ایلمك واودنج استمك معناسنه در وقرض اودنج معناسنه اطلاق اولندیغی کبی کسمك معناسنده کلور قطع کبی ومجازات ایلمك وشعر سویلمك وصاغه صواله صپارق یوریوب کتمك وبر یردن الارغه یه صاپمق وبر نسنه دن آخر نسنه یه وبر حالتدن آخر حالته تحول وانتقال ایلمك معنالرینه ده اطلاق اولنور (مقراض) محراب وزننده مقص وصندی تعبیر اولنان آلته دینور میمك کسری وقافك فتحیله مقص ومنبر وزننده فا ایله مفرص ومفراص کبی فارسیده کاردو وکاز تعبیر اولنور

*) هر شیئك جزئی ایمش بعض که جمعی ابعاض * از اجق نسنه دیمکدر دخی هم برض وبراض (*

(بعض) بانك فتحی وعینك سکونیله هر نسنه دن بر طائفه یه یعنی بر جزء وبر پاره یه دینور وبعوضه یعنی سیوری سنك بر کیمسه یی اصروب بیحضور ایلمك معناسنه در شاعرك اشبو * نعم البیت بیت ابی دثار * اذا ما خاف بعض اناس بعضا * بیتی معنیینی جامعدر (ابعاض) همزه نك فتحیله بر نسنه دن بر بلوك وبر مقدار معناسنه اولان بعض لفظنك جمعیدر (برض) قرض وزننده (براض) غراب وزننده آزجه نسنه یه دینور شیء قلیل معناسنه

*) اولدی رضراض سمز قارنی بیوك در جریاض * تنبل اولمقله ثقیل اولمغه دیمش ارضاض (*

(رضراض) رانك فتحیله رضرض عرعر وزننده حلیم وسمز وقارنی بیوك شیشمان کیمسه یه

مغرص ومغراص آخرده صاد مهمله ایله تعبیر جی وقبوجی دینور وکوش کسمك ایچون قوللندقلری مقاصدر

ابو دثار سیوری سنك کنیه سیدر بیت ابی دثار اندن محافظه ایچون اتخاذ اولنان ناموسیه دریر

دینور موءنثی رضراضه‌در (جرياض) قرطاس وزننده قالين كوده‌لو و بويوك قارنلو كيمسه‌يه دينور وارسلانه دينور (ارضاض) همزه‌نك كسريله تنبل‌لك واوشنكنلك حسبيله يرندن آغر وكيج دپرنور اولمق معناسنه‌دروپك سكرتمك معناسنه اولمغله ضد اولور

*) استعاذه‌دی صغنماغه دخی لوذولياذ * صغناجق يره موئل كبی هم ديندی اضاض (*

(استعاذه) همزه‌نك كسريله (لوذ) لامك فتحی وواوك سكونيله (لياذ) كتاب وزننده برنسنه‌يه التجا ايدوب صغنمق معناسنه‌در عوذوتعوذ ووئل كبی (موئل) محفل وزننده (اضاض) كتاب وزننده صغناجق يره دينور ملجاء ومفزع كبی

*) پك كوزل نسنه انيق دخی دلبر محبوب * محنت عشقله برباد لق اولمش احراض (*

(انيق) امير وزننده شول كوزل نسنه‌يه دينوركه كمال حسن ولطافتندن و بغايت وضاءت وملاحتندن نظر وتماشا ايدنلری تعجب واستغرابه القا ايدر اوله (محبوب) مرغوب وزننده كنديه محبت اولنان سوكيلی نسنه‌يه دينور بوعلاقه ايله دلبرخوب منظرودل آرام پری پيكرده استعمالی فاشی اولمشدر (احراض) همزه‌نك كسريله بركيمسه‌يی عشق ومحبت محنتی زاروزبون وشاشقين ودوشكون ايدوب بيحال ايتمكه دينور

*) شدت ودقتله باقمه‌ده تحديق نظر * اولدی كوزكورمه بصر كوزقپامقدر اغماض (*

(تحديق نظر) تحميق بشر وزننده برنسنه‌يه دقتله باقمق معناسنه‌دركه كوزك قاره‌سنی اوينا تميوب منظور اولان نسنه‌يه ديكوب طورمق ايله اولور وبومعنی فقط تحديق لفظنك معناسيدركه كوزك قاره‌سندن عبارت اولان حدقه‌يی مرئی ومنظور جانبنه بلاتقليب ولاتحويل صرف وتوجيه ايتمكدن عبارتدر اما نظرقوة باصره‌يی برنسنه‌يه صرف ايلمك معناسنه‌دركه مطلقا باقمقدر بوصورتده اخصك اعمه اضافتی قبيلندن اولور بوايسه عند النحاة جائز دكلدر مكركه نظرده دخی تحديق كبی معنای دقت ملحوظ اولمغله حق اليقين كبی شيئك مرادفنه اضافتی قبيلندن اضافة بيانيه اقسامندن اوله ياخود السنه‌ده تحديق نظر زبانزده اولديغنه بناء ناظمك مسامحاتندن اوله (بصر) نظر وزننده حواس خمس ظاهره‌دن حاسهٔ باصره‌نك حس وادراكندن عبارتدركه كوزك كورمسی تعبير اولنور و بصر جارحهٔ ناظره‌يه يعنی كوزه‌ده اطلاق اولنور عين معناسنه (اغماض) همزه‌نك كسريله كوز يومق معناسنه‌در وبرخصوصده مسامحه ومساهله ايلمكه واويقويه دينور مجازا

*) اومتاعی كوتوريجی دوه‌يه ديندی حفض * حفضه جمعی دخی اويله حفض واحفاض (*

(حفض) فتحتينله اوزرينه خانه‌نك اثاث ومتاعی يعنی مفروشات واوانی وسائر مالزمه‌سی يوكلنان دوه‌يه دينور وكوچ وقتنده دوه‌يه وسائر طواره تحميل اولنمق ايچون تهيئه وآماده قيلنان اومتاعنه اطلاق اولنور (حفضه) جمله وزننده (حفاض) كتاب وزننده (احفاض) احمال وزننده حفضك جمعيدر اومتاعی كوتورن دوه‌لره دينور

*) يلمع اول شمشكه دينمش كه اوله بی باران * شمشكك يلديره يوب جاقه‌سی اولمش ايماض (*

(يلمع) يمنع وزننده سحابدن ظاهر اولوب لمعان ايتمكله ناسی يغموره اطماع ايدوب صكره قصر چيقوب يغمور سز اولان شمشكه دينور وسرابه اطلاق اولنوروبنلره مشابهتله كذاب كيمسه‌يه‌ده دينور بی باران فارسيده يغمورسز ديمكدر (ايماض) همزه‌نك كسريله شمشك پولودك اطرافنی تجاوز ايلميه‌رك آهسته‌جه يلايمق معناسنه‌در ومض ووميض كبی

*) قائم اولمق ديمه معناسنه‌در نهض ونهوض * قالقمه‌در نهضت و قالدرمغه دينمش انهاض (*

(نهض) نونك فتحی وهانك سكونيله و (نهوض) قعود وزننده و (نهضت) قدرت وزننده

قائم اولمق واياق اوزره قالقمق معناسنه در قيام كبى (انهاض) اقعاد وزننده ومقابليدر كه اياغه
قالدرمق معناسنه در فارسيده قيامه برخواستن وقالدرمغه افراختن دينور

*) دى روافض اوكروهه كه رئيسن براغه * رفض ترك ايتمه درايرلمه ايمش هم ارفاض (*

(روافض) خوارج وزننده رافضه نك جمعيدر رافضه باشبوغلرنى وسرعسكرلرينى ترك ايدن عسكره
دينور وشيعه طائفه سندن برفرقه يه اطلاق اولنور كه مقدما زيد بن على بن الحسين بن على المرتضى
رضى الله عنهم حضرتلرينه بيعت ايدوب بعده زيد حضرتلرينك حضرت صديق وفاروقدن تبرى
ايلمسنى استدعا ايلملريله زيد حضرتلرى جوابنده جناب شيخيندن نه كونه تبرى ايده يم كه انلر
جدامجدم اولان رسول كبريا عليه افضل التحايا حضرتلرينك حال حياتنده وزير ومشيرلرى
وجوار رب العزته انتقالندنصكره خليفهٔ روشن تدبيرلرى ايدى ديو شيخين مكرمينندن تبرى
ايلمكدن ابا ومقام صدق موالاتده پابرجا اولمغله اول كروه مكروه زيدى ترك ايدوب يانندن
طاغلملريله رافضه اطلاق اولندى جمعنده روافض ونسبتنده رافضى دينور (رفض) خفض
وطلب وزنلرنده برنسنه يى ترك ايليوب براقق معناسنه در فارسيده فكندن وهشتن دينور (ارفاض)
همزه نك كسريله برنسنه دن ايرلمق وبراغوب كتمك معناسنه در

*) مجلس فسق كوررسك يوزيكى دونديره كور * لوترى مجمع فسق فعليك الاعراض (*

(مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (لوترى) ده لو حرف شرطدر لكن لوكلمه سنك وجوه خمسهٔ
استعمالندن اشهرى اولان انتفاء الثانى لانتفاء الاول معناسنه دكلدر بلكه ان كلمه سى كبى
مطلق ربط ايچون يعنى برجمله نك مضموننك حصولنى جملهٔ اخرى نك حصولنه زمان مستقبلده
ربط وتعليق ايچون مستعملدر كه شرطك سببيتنى وجوابك مسببيتنى افاده ايدر (ترى) رؤيتدن
مضارع مفرد مذكر مخاطبدر تحتنده مستتر انت ضميرى فاعليدر (حاصلى ان رأيت وان تركبى
اكرسن كوررسك ديمك اولور (مجمع) محشر وزننده اسم مكاندر ناس كنديسنده تجمع وتحشد
ايتديكى يره دينور مجلس ومحفل ونادى كبى ترى فعلنك مفعولى اولمق اوزره منصوبدر
(فسق) فانك كسريله الله تعالى حضرتلرينك امرنى ترك ايتمكله عصيان ايدوب طريق حقدن
خروج ايلمك معناسنه مجمع لفظنك مضاف اليهيدر (فعليك) فا جوابيه در عليك الزم معناسنه
اسم فعل امردر اليك سح وامسك ودونك خذ معنالرينه امر معناسنه اولان اسماء افعالدن
اولديغى كبى قالديكه لو شرطيه نك جوابنه فانك دخولى جائز اولمماقده جميع نحاتك اتفاقى واردر
زيرا فاء شول برجمله اوزرينه داخل اولور كه انك موقعنده فعل مضارع بولونسه مجزوم اوله
لوكلمه سى ايسه اصلا جزم عمل ايتمز بنابرين جوابنه فاداخل اولمز ديديلر بوتقديرجه ناظم
فعليك الاعراض مقامنده عليك بالاعراض ديسه قول نحاته موافق اولوردى زيرا عليك بعدنده
واقع اولان اسمك نصبى وحروف جاره دن باء ايله جرى جائزدر عليك زيدا وعليك بزيد كبى
لكن اصوليون لوكلمه سى ان كبى حرف شرطدر هر برلرى آخرك معناسنه كلور امدى لوكلمه سى
ان موقعنه واقع اولوب جوابنه فاداخل اولمق جائزدر ديديلر پس ناظم نحريرك قولى اصوليون
مذهبنه مطابق اولور (اعراض) همزه نك كسريله برنسنه دن يوزدوندرمك ويوز چويرمك
معناسنه در (حاصل معنى اهل فسق وفجورك تجمع وتراكم ايتدكلرى مجلسى كوررسك اول مجلسه اصلا
توجه والتفات ايتميوب اندن صد واعراضه ملازمت واهتمام ايله ديمك اولور

*) قرض مقراض محبت ايدوكن قطعى بيل * ايتمه احبابكه برحبه قدرشئ اقراض (*

(قرض ومقراض) بوقطعه ده بيان اولندى قطعى مجزوم وشبهه سز معناسنه محبت واحباب
معلوملردر حبه دانه يه دينور اربه وبغداى دانه لرى كبى اقراض همزه نك كسريله بركيمسه يه

اودنج اقچه و سائر نسنه ویرمکه دینور (حاصل معنی قرضك برمعناسیده قطع و کسمك اولدیغندن متحابین میاننده وقوع بولان استقراض واقراض بالاخره علاقهٔ مودتك بریده مقراض اولمسنه منجر اولور دیمکدر لکن القرض مقراض المحبة قضیه‌سی قضیهٔ جزئیه در الدیغی و یرمك معتادی اولان اشخاصه کوره در یوخسه اقراض محاسن اخلاقدن معدود در

) ربی جواد منعم بالجود للخیر مفیض (

(ربی) ده رب جمیع موجوداتی ایجاد وآن بآن تربیه ایله کمالنه ابلاغ ایدن جناب پروردکارك اسماء حسناسندن اولمق اوزره مبتداء ومتکلم وحده ضمیرینه مضافدر (جواد) سحاب وزننده برکیمسه یه جود وکرم جهتیله یعنی بلاعوض ولاغرض نسنه اعطا ایدن ذات معناسنه مبتدانك خبریدر (منعم) محسن وزننده انعام واحسان ایدیجی ذات معناسنه خبر بعد خبردر (بالجود) ده باء مصاحبه مؤخر مفیض لفظنه متعلقدر جود جیمك ضمیله سخا وسماحت ایلمك وکشاده دست اولمق معناسنه مفیضك مفعول به غیرصریحیدر (للخیر) ده لام زائده در خیر علم ومال وجاه مثللو لردن ناسك میل ورغبت ایتدیکی نسنه لر معناسنه مفیضك مفعول بهیدر (مفیض) مفید وزننده کثرت ایله احسان و افاضه ایدیجیدر دیمکدر مفیضك تحتنده مستتر فاعل ضمیری ربی لفظنه راجعدر جملتین بیننده دواعی فصلدن کمال اتصال بولنمغله عطف ترك اولنمشدر (حاصل معنی بنم مالك و پروردکارم جود وکرم ایله متصف وجمیع نعمك منعمیدر وجود وکرمه مقارن منافع دنیا وعقبانی احسان ایدیجیدر

) تفجیر اقتمقدر صو یی طاتلو اقار صودر فضیض (

) آز صو نضیض اولمش دخی آز آقمسیدر هم بضیض (

(تفجیر) تسبیل وزننده ومراد فیه درکه صو یی اجرا ایدوب آقتمق معناسنه در (فضیض) مدید وزننده طاتلو صو یه دینور ماء عذب کبی واقار صو یه دینور ماء جاری معناسنه (نضیض) فضیض وزننده آزجه صو یه دینور ماء قلیل معناسنه وصو یك آزجه آزجه صیزوب آقه سنه دینور نض کبی جمعی نضاض کلور (بضیض) نضیض وزننده ومعنای ثانیده مرادفیدر که صو یك آزجه آزجه جریانندن عبارتدر بض و بضوض کبی

*) اولدی نقاوه پاکنك پاکه‌دی مخموم ونقی * هم یقمقدر شوص وموص یقانمش اولاندر رحیض (*

(نقاوه) سحابه وغرابه وزنلرنده برنسنه پاك وطاهر اولمق معناسنه در نقایه کبی و برنسنه‌نك کزیده ومختارینه اطلاق اولنورلر (مخموم) طاهر ونظیف نسنه یه دینور اصل معناسی سیلنمش سپورلش اوطه مقوله‌سنه دینور بومناسبتله درونی غل وحسد وکینه وعداوت مقوله‌سی غبار وقاذوراتدن پاك وپاکیزه آدمه مخموم القلب اطلاق اولنور (نقی) غنی وزننده پاك ونظیف نسنه یه دینور (شوص) شینك فتحی وواوك سکونیله (موص) شوص وزننده برنسنه یی یایقیوب تطهیر ایلمك معناسنه در تمویص وتنظیف کبی (رحیض) نضیض وزننده یقانمش نسنه یه دینور مرحوض ومغسول کبی فارسیده یقانمغه شستن و یقانمشه شسته دینور

*) خوش رنکله پك پارلیان فاقع دخی پارلق دلیص * اشراق نورلو پارلمق شمشك یلابیق ومیض (*

(فاقع) لامع وزننده زیاده صافی و پرلاق رنکلو نسنه یه دینور کرك بیاض وکرك صاری وقرمزی وسائری اولسون یاخود خالص صاری وصافی قرمزی یه مبالغهٔ وصف اولور (دلیص) امیر وزننده ملایم و یومشاق اوله رق براق و پرلاق نسنه‌یه دینور ویلابیق و یلدرامق معناسنه در والتون صو ینه دینور ماء الذهب معناسنه (اشراق) همزه‌نك کسریله برنسنه نورلو وضیالو

لمعان ایدوب پارلمق معناسنه در وکونش طوغمق معناسنه وکونش مضی وتابان اولمق وسائری
روشن وتابدار ایلمك معنالرینه اطلاق اولنور و بو اشراق لفظی لازم اولور معنای ثالث کبی
ومتعدی اولور رابع کبی یعنی همزه سی صیرورت وتعدیه ایچون اولور نته کیم اضاءه ده بویله جه
لازم ومتعدی اولور (ومیض) امیر وزننده شمشك سحابك اطرافنی تجاوز ایتمکسزین ملایجه
لمعان ایدوب یلابجغه دینور

*) آزبافقه لمحه طرف کوزلمح البصر پك آشکار *

هم کورمه رؤیت کورمه ده ضعفی اولان کیمسه غضیض (*

(لمحه) حمزه وزننده ولمح هاسنز والتماح وهمزه نك کسریله الماح لمعهٔ برق کبی چالوب المه نظر
خفیف ایله باقمقدر (طرف) حرف وزننده کوزه دینور عین معناسنه وطرف منازل قمردن
برمنزل اسمیدر واول ایکی کوکبدر که اسد صورتنك کوزلری مشابه سنده در واهل تقویم یننده
طرفه ایله متعارفدر وال ایله طبانجه اورمغه دینور ونسبی پاك کشی زاده آدمه دینور وهر
نسنه نك غایتنه ومنتهاسنه دینور و برشیٔ صرف ورد ایتمکه دینور وکوز قپاغنی یومغه وکوزك
نظر ایدوب باقسنه دینور (لمح البصر) صرف النظر وزننده کوزك حدقه سنی یعنی قاره سنی
یوقاریدن اشاغی یه ایندرمك معناسنه در و زیاده واضح وآشکار اولان نسنه یه دینور امر ظاهر
وزننده لمح باصر کبی (رؤیت) رانك ضمی وهمزه نك سکونیله کوز یله کورمکه دینور وقلبله
کورمکه یعنی عقل ایله مشاهده رتبه سنده بیلمکه دینور رؤیت عیندن بصر ورؤیت قلبدن
بصیرت ایله تعبیر اولنور (غضیض) امیر وزننده کندیده ضعف وفتور اولان کوزه دینور چشم
بیمار کبی وضعف بصری اولان کیمسه یه دینور وطراوتلو وتازه اولان نسنه یه اطلاق اولنور

*) اولمش اوزونلق طول هم عرض این درینلك عمق ایمش *

هر بر دریك شیدر عمیق اینلو اولان نسنه عریض (*

(طول) طانك ضمیله اوزونلق معناسنه در سنطاله کبی فارسیده اوزونه دراز واوزونلغه درازی
اطلاق اولنور واوزامق معناسنه دینور امتداد واستطاله کبی (عرض) فرض وزننده بر نسنه نك
اینه دینور عراضه کبی که طول مقابلیدر فارسیده پهناوری دینور (عمق) عینك فتحیله وضمیله
وعمق ضمتینله قیو ودکز مقوله سنك درینلکنه دینور که انحطاط منحطاط اوله جقدر نته کیم
مرتفعاتك ارتفاعنه سمك اطلاق اولنور سینك فتحی ومیمك سکونیله (عمیق) امیر وزننده
قیو ودکز کبی هر بردیبی درین وقعری بعید نسنه یه دینور فارسیده درینك نسنه یه ژرف وعمق
دینور ودرینلکه ژرفی دینور (عریض) طویل وزننده ومقابلیدر که اینلو اولان نسنه یه دینور
اثجر وافطح ومفطح ومشبوح کبی فارسیده پهن وپهنا اطلاق اولنور

*) شریر چوق شر ایدیجی کیمسه یرامزلق دعر * خیر اوکیم چوق خیر ایده کلمش او معنایه اریض (*

(شریر) سکین وزننده اوزان مبالغه دندر خلقه چوق اذا واضرار وظلم وفساد ایله شر کیر
اولان کیمسه یه دینور (دعر) فتحتینله فسق وفجور وفساد وخباثت معناسنه در سحابه وکابه
وزنلرنده دعاره ونعره وزننده دعره کبی (خیر) سید وزننده خیر ومنفعتی واحسان وعنایتی
چوق کیمسه یه دینور کثیر الخیر معناسنه وخیر تخفیف اولنوب خیرده دینور (اریض) عریض
وزننده خیرلو ومنفعتلو کیمسه یه ونسنه یه دینور

*) تشحیذ اولمش بیلهمك هم بیلکی فشحذ مسن *

سکین وطلش ایمش بچاق کسکین اولان نسنه رمیض (*

(تشحیذ) تحدید وزننده قلج وبچاق مقوسی آلاتی تیز وکسکین اولمق ایچون بیلهمك معناسنه در

احدلك وتسنين كبي فارسيده تيز كردن دينور (مشحذ) منبر وزننده و (مسن) ميمك كسرى وسينك فتحيله كنديسيله ياخود او زرنده دمور آلاتى بيلنور اولان شيئه دينوركه بيلكو وكوسره تعبير اولنور فارسيده شان وفسان دينور (سكين) سجين وزننده بچاغه دينور مذبوحى حركتدن تسكين ايلديكيچون اطلاق اولنمشدر (طلش) طانك فتحى ولامك سكونيله بچاق معناسنه در شلط وشلطاء كبي بيوك بچاغه شفره دينور جمره وزننده فارسيده كارد دينور بركوچ نسنه تحمل اولنميه جق درجه يه واردقده عرب ضرب مثل ايدوب بلغ السكين العظم ديرلر وبو مثلك مثلنى عجم ضرب ايتدكده كارد باستخوان رسيد ديرلر وبو مقامده لسانمزده بچاق كميكه دايندى دينور (رميض) عريض وزننده پك كسكين ومؤثر نسنه يه دينور اذلق وذليق ووقيع كبي فارسيده تيز وتيز دينور

*) عالمده تاكيم صاغ اولم ربمدن احسان استرم * مادمت حيا في الورى من فضل ربي استفيض (*

(مادمت) تركيبنده ما ماء حرفيه اقسامندن مصدريه زمانيه در دمت قلت وزننده ثابت وبرقرار اولمق معناسنه اولان دوام لفظندن ماضى نفس متكلم وحده اوله رق مانك صله سى يعنى مجموعى تأويل مصدرده در (حيا) حانك فتحى وياتك تشديديله ديريلك وصاغلق معناسنه اولان حياتدن وصف اوله رق فاعل ضميرندن حالدر بو تركيبك اصلى مدة دوامى حيا درامدى ظرف حذف اولنوب ما صله سيله محذوفه خلف قيلنمشدر نته كيم مصدر صريحده ظرف حذف اولنوب جئتك صلاة العصر وآتيك قدوم الحاج دينور وقت صلاة العصر وزمان قدوم الحاج معناسنه (في الورى) ده في دمت فعلنه متعلقدر ورى فتى وزننده مخلوقاته دينور عالم كبي (من فضل ربي) تركيبنده من تبعيضيه مؤخر استفيض فعلنه متعلقدر فضل انعام واحسان معناسنه در ربي بو قطعه نك عنواننده كچدى لكن بورالده فضلك مضاف اليهيدر (استفيض) استفاضه دن مضارع متكلم وحده در چوق فيض ونعمت طلب ايده رم ديمكدر (حاصل معنى دنياده زنده وصاغ اولديغم مدتجه جناب پروردكارمك احسان فراوان والطاف بى پايانندن فيوضات دارينى طلبدن خالى اولمم ديمك اولور

*) اهل تنعم شكر ايدوب حقه صفالر ايلسون * دائم حسودك قلبيدر رنج حسد ايله مريض (*

(اهل تنعم) جناب منان كنديلره نعم كثيره يى انعام واحسان ايتديكى كيمسه لردر (شكر) نعمتك منعمنى حق معرفتله بيلوب منعمه حسن ثنا ونعمتى خلاف رضا اولان محله صرف وبذلدن مجانبت واتقا ايلمكدن عبارتدر (حسود) جهول وزننده اوزان مبالغه دندر بر كيمسه يه عطيه الهيه اولان نعم ظاهره نك ياخود نعم باطنه نك سلب وزوالنى تمنى ايتمك معتادى اولان كمسه يه دينور (رنج) فارسيده محنت والم معناسنه در (مريض) عليل وزننده ومرادفيدر كه مرض وعلت صاحبى سقيم وبيمار كيمسه يه دينور (حاصل معنى نائل الطاف خدا اولان اهل اقبال شكر وسپاس ايزد متعال ايله آسوده حال * ومرفه البال * اولوب دائم صفاى درون ايله امرار ايام وليال * ايلسون (اما كل ذى نعمة محسود) منطوقنجه قسمت يزدانه سرنهادهٔ تسليم ورضا اولميوب صنع پروردكاره نابجا اعتراض ايدن حسود پرتلبيس بدآيين هرنه قدر اول نعمتك سلب وزوالنى تمنى ايله پير وابليس لعين اولور ايسه ده محسود شكران نموده اصلا ضرر ايراث ايده مز بلكه آتشكدهٔ درونده فروزان اولان نار حقد وحسد ينه حسود غمسودى رنجور ودلفكار وفؤاد آلام اعتيادينى مجروح وبيمار ايدوب كندى غمنه آخرك سرورى غمى دخى منضم اوله رق كرفتار غموم اولور ديمك اولور

) طاب كلامي لكم لبس اطيط البطيط (

(طاب) كال وزننده برنسنه پاك ولذيذ وخوب واطيف اولمق معناسنه اولان طيب لفظندن

ماضى مفرد در (كلامى) ياء متكلمه اضافتله بنم كلامم ديمكدر (لكم) سزك ايچون ديمكدر
كلامى فعلك فاعلى لكم مفعول به غيرصريحيدر (لبس) افعال ناقصه دن نفيه موضوعدر
اسمى تحتنده مستتر ضميردر (اطيط) امير وزننده سمر و پالان مقوله سى نسنه لرك جردبسنه
ويورغونلقدن ناشى دوه نك ايكلديسنه وآچلقدن قارن قورلدايوب اوتمسنه دينور (بطيط)
اطيط وزننده يلانه دينور كذب كبى وقوبجى اولميان مست وادك وچديك مقوله سنك باشنه
دينور اطيط لبس نك خبرى و بطيطه مضافدر (حاصل معنى بنم بو كلامم سلاست نظم
وجزالة معنى جهتلريله سزك ايچون لذيذ وسديد ومعانىء جمه يى متضمن ومفيد كلامدر يلاندن
يعنى يمعنى اولان سمر جردیسی ودوه ايكلديسى وقارن قورلديسى دكلدر ديمك اولور

(* قلبه موافق كلان نسنه يه ديمش اليط * پاك نهاد وسخى اولدى جواد وسفيط *)

(اليط) امير وزننده محبتى قلبه تعلق ايدن محبوب نسنه يه دينور (جواد) سحاب وزننده پاك
طينت كريم وسخى كيمسه يه دينور (سفيط) امير وزننده حسبب ونسبب سخى وكريم كيمسه يه
دينور وبين الناس مبتذل وفرومايه كيمسه يه ده ديمكله ضد اولور

(* حسن اداصاحبى اولدى فصيح وسليط * خلقله خوش امتزاج ايليجيدر خليط *)

(فصيح) امير وزننده طليق اللسان اولوب كلامى بين و واضح ولحن وخطا ولكنتدن سالم حسن
اداصاحبى اولان متكلمه دينور (سليط) فصيح وزننده ومرادفيدر كه جرى اللسان وواضح البيان
اوله رق منتظم ورابطه لو كلام سويلين آدمه دينور وناسزا بدسوزلر ايله ناسى رنجيده ايدن ديلى
اوزون كيمسه يه اطلاق اولنور (خليط) سليط وزننده ناسله حسن امتزاج ايدوب هركسك
مزاج ومشربنجه انس والفت ايديجى كيمسه يه دينور واورتاغه دينور شريك كبى وقار يشق
اجناس ناسه دينور وصمان ايله قاريشق جاموره وخاتونك زوجنه دينور

(* زيركه ديرلر ذكى رأيى صعيفه ضغيط * شاشقنه مفهوتدى احمق اولاندر رطيط *)

(ذكى) ذال معجمه ايله غنى وزننده عقل وكياست وذهن وفطنت صاحبى سريع الفهم زيرك
كيمسه يه دينور اريب ولبيب ورشيد كبى فارسيده خرد مند وفرزان دينور (ضغيط) امير وزننده
رأيى ضعيف وعقلى خفيف بون وهمج كيمسه يه دينور فارسيده كاليوه وكاوريش دينور
(مفهوت) مبهوت وزننده ومرادفيدر كه معارضه وقتنده جوابى قالمايوب متحير ومدهوش
وابسم وخاموش اوله رق شاشوب قلان كيمسه يه دينور (رطيط) ضغيط وزننده بون واحمق
كيمسه يه دينور بليد واهوج ومائق كبى وحق وبلاهته وصيحه وفريادة اطلاق اولنور

(* عقله نهى وحجى عاقله داهى دينور * هابت ودلهم دلى عقلى آز اولان سقيط *)

(نهى) هدى وزننده قوت مدركه اولان عقله دينور غرفه وزننده نهيه كبى صاحبنى قبايحدن
نهى وزجر ايتديكى باعث اطلاق اولمشدر ونهى مفرد اولديغى كبى نهيه نك جمعيده اولور هو
ذوالنهى وهم اولوالنهى كبى (حجى) حاء مهملهٔ مكسوره نك جيم اوزره تقديميله حمى وزننده
عقل وهوش وفهم وفطنت معناسنه درلب وحجر وارب كبى فارسيده هوش وخرد دينور
تركيده اوص تعبير اولنور (داهى) قاضى وزننده ودهى كتف وزننده وداهيه هاء مبالغه ايله زياده
ذكى وعاقل حسن فكر وجودت رأى ودقت تدبير صاحبى اولان جن فكرلى سيورى عقللى
كيمسه يه دينور داهى نك جمعى دهاة كلور قضاة كبى (هابت) ثابت وزننده مطلقا مجنونه
دينور على قول برنسنه دن قورقوسندن عقلى كتمش اولان دلى يه دينور هيبت ومهبوت
كبى (دلهم) جعفر وزننده بوده على اطلاقه ديوانه يه دينور وعلى قول عشق وهوادن
ناشى يان مثلا كبى ديوانه اولمش عاشق آشفته يه دينور بعض مرادفلرى سين قافيه سنده

مسلوس ماده سی شرحنده ذکر اولندی ودلهم مظلم وقرانکولق معناسنه دینور وقورده دینور ذئب کبی (سقیط) رطیظ وزننده ومرادفیدرکه ناقص العقل اوغوز وابله کیمسه یه دینور وطلو وقیراغی کبی رطوبتلره دینور

(* شهرآی ایمش اولی غره یکی آی هلال * حول ودخی عام ییل برسنه کامل قمیط *)

(شهر) نهر وزننده قمر یکرمی سکز منازلی قطع ودور ایلدیکی ایامدن عبارتدرکه کاه اوتوز وکاه یکرمی طقوز کون اولور سنهٔ قمریه نك اون ایکی جزئندن برجزئی اوله جقدر ترکیده برآی تعبیر اولنور وشهر یکی آیه دینور هلال کبی ومطلق آیه دینور قمر کبی (غره) غرفه وزننده یکی آیه دینورکه هلال رؤیت اولندیغی کیجه ایله فردامی کوندن عبارتدرکه غرة الشهر مراددر وغرة المتاع امتعه نك کزیده واعلاسنه دینور وغرة القوم بر جماعتك سید وذیشاننه دینور وغره مطلقا برشیئك الك اول ظاهر اولان یرینه دینور وآت قسمنك النده اولان بیاضه وکوله یه وجاریه یه اطلاق اولنور (هلال) هانك کسریله برکیجه لك آیه یاخود ایکی یاخود اوج کیجه یه قدر هلال اطلاق اولنور وهرآیك آخرندن یکرمی التنجی و یکرمی یدنجی کیجه لك آیه ده هلال دینلور هلالاین مابیننده قمر اطلاق اولنور هلالك جمعی اهله کلور فارسیده هلاله ماه نو دینور (حول) قول وزننده ییله دینور جمعه وسنه کبی جمعی احوال کلور (عام) شام وزننده ییله دینور جمعی اعوام کلور فارسیده سال دینور (قمیط) امیر وزننده تمام ییله اطلاق اولنور سنهٔ کامله معناسنه

(* یتمکده ضیعه وهم یتکه ضاله * یولده بولوب آلنان نسنه ده اولمش لقیط *)

(ضیعه) تمره وزننده برنسنه ضایع وتلف اولمق معناسنه در ضیع وضیاع کبی لسانمزده یتمك وغائب اولمق دینلور و برنسنه ارانمیوب متروك ومهمل قالمق معناسنه در وغله ومحصولی اولان تارلا وچفتلك مقوله سی اراضی یه دینور عمل واهتمام اولنمادقده ضایع اولدیغیچون جمعی ضیاع کلور رجال وزننده (ضاله) دابه وزننده صاحبنك یتروب ضایع ایلدیکی حیوان وسائر نسنه یه دینور مذکره ومؤنثه اطلاق اولنور (لقیط) قمیط وزننده بولده ویرده بولنوب اخذ والتقاط اولنان نسنه یه دینور ملقوط کبی وکوشه باشنه یاخود مسجده براقلمش چوجوغه دینور لقطه کبی

(* قلبك آدی بال ایمش هم طسه بلبال ایمش * قلب صفاسی نشاط اولدی فرحلو نشیط *)

(بال) حال وزننده قلبه دینور فؤاد وخلد وجنان کبی فارغ القلبه خلی البال دینلدیکی کبی وحال وشان معناسنه دینور مابالك کیف حالك معناسنه اولدیغی کبی (بلبال) سلسال وزننده قلبه عارض اولمغله تلاش واضطراب ویرن همه وتاسه یه ووسوسه یه دینور بلابل و بلباله کبی فارسیده اندوه دینور (نشاط) سحاب وزننده دلشاد وخوش دلی و برنسنه یه خواهشلی واستکلی اولمق معناسنه درکه کسل وفتور مقابلیدر (نشیط) امیر وزننده شاد وشن وفرحلو کیمسه یه دینور ناشط کبی واهل ومعلقاتی خوشدل ونشاطلو اولان کیمسه یه اطلاق اولنور

(* چوزمه ایمش حل وهم عقده وار به دوکم * باغلمه در ربط کیم باغلوطوار در ربیط *)

(حل) حانك فتحی ولامك تشدیدیله معقود اولان نسنه نك دوکنی چوزمکه دینور و بومناسبتله برمغلق ومشکل اولان مسئله ولغز ومعما مقوله لرینك عقدهٔ اشکالنی ازاله ایله معناسنی ظاهره اخراج ایتمکه ده اطلاق اولنور (عقده) عمده وزننده (اربه) عقده وزننده باغلنمش دوکومه دینور فارسیده دوکومه کره دینور ودوکم چوزمکه کره کشودن دینور (ربط)

ضبط وزننده برنسنه‌یی بند ایدوب باغلمق معناسنه درعقد وعقل وشد کبی فارسیده بستن وبندیدن دینور (ربط) اسیر وزننده باغلو حیوانه دینور ومطلقا باغلنمش نسنه‌یه دینور مربوط ومشدود کبی

*) اولدی طورو بحت وش صاف و بولانق کدر * سیل یولنه دی ثعب هم بولانق صو مسیط (*

(بحت) بانك فتحی وحاء مهمله نك سکونیله مطلقا خالص وصرف وقار یشقسز بی غش اولان نسنه‌یه دینور که طورو اولمق لازمیدر (صافی) وصفوان بولانق اولمیوب طورو وخالص وپاکیزه نسنه‌یه دینور عبارهٔ ناظمده یاسز صاف وقوعی السنه ده متداول اولد یغی اوزره عدم مبالاته مبنی ظن اولنور زیرا صاف یوکی قرقلمدق قوچه دینور ودجاندن عبارت اولان ابن صبادك اسمی یاخود لقبی اولمغله صفوته اصلا مناسبتی یوقدر وعباره ده صاف لفظی معطوف علیه واقع اولمغله فاسی مکسور دکلدر که اکتفاء بالکسره یاسی محذوف دینلسه بوتقدیرجه ناظم نحریر مترادفانی تقدیم وتأخیر ایله تحریر ایدوب * اولدی طورو صافی وش بحت و بولانق کدر * دیسه نظم کدردن صافی وعربی بحت اولوردی فافهم (کدر) کتف وزننده وغدر وزننده صافی مقابلیدرکه بولانق شیئه دینور فارسیده تیره دینور (ثعب) ثانك فتحی وعینك سکونیله وثعب وزننده دره نك صو آقدجق یرینه دینور مسیل الوادی معناسنه وسیلان ایدوب اقیجی نسنه‌یه دینلور (مسیط) بسیط وزننده کدورتلو بولانق صویه دینور سفینه وزننده مسیطه کبی وجاموزه اطلاق اولنور

*) عفو ایدیجیسن بزی عاصی قولی عفو قیل * انت عفو لنا فاعف لعبد سخیط (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (انت) مفرد مخاطب ضمیری ومبتدادر خطاب الله تعالی‌یه در (عفو) عفو ایدیجی دیو قطعهٔ شرعیه ده کچدی (لنا) بزی و بزمچون معناسنه کرارا ومرارا کچدی (فاعف) ده فا فاء فصیحه در اعف ادع وزننده عفودن امر مخاطب صیغه سنده دعادر (لعبد) ده لام تخصیص اعف فعلنه متعلقدر عبد قول معناسنه در لکن بوراده الله تعالی حضرتلرینك قولی مراد اولمغله زقه وحره شاملدر (سخیط) سقیط وزننده سخط وغضب اولنمش کیمسه‌یه دینور که ما کی آثم وعاصی ومجرم دیمك اولور عبدك صفتیدر (حاصل معنی یارب سن جمیع کناهکارانك جرم وعصیانلرینی مبالغه ایله عفو ومحو ایدیجیسن ایمدی بوعبد کنهکارك یعنی وهیٔ سیهکارك ذنوب وسیئاتنی دخی عفو ایله دیمك اولور

*) بیلدیکی بوعالمك قطره دریاول قطره دن * اولدی خدا علمنك قطره سی بحر محیط (*

(عالم) جمیع مخلوقاته اطلاق اولنور لکن بومقامده علم شانندن اولان انواع مراددر که عالم انس وعالم جن وعالم ملائکه‌دن عبارتدر (قطره) برطامله صویه دینور (بحر محیط) کرهٔ ارضی دائرا مادار احاطه ایدن دریادن عبارتدر که بحر اخضر وطبش دکز تعبیر اولنور فسحت ووسعتی کتب جغرافیاده هیئت ارضك کره وبسیط اوله رق مرسوم اولان خریطه‌لرینه امعان ایله نظر ایدنلرك اجمالا معلوملریدر (حاصل معنی جناب دانندهٔ هر بود ونابود یعنی دانای حقایق کافهٔ معدوم وموجودك مثیل دریای بی ساحل و بی انتها اولان علم قدیم ازلیسنك قطرهٔ واحده سی بحر محیط بیکران مشابه سنده در وکافهٔ اولوا العلمه داد حق وموهبهٔ علام مطلق اولان علوم شتی ومعارف لایعد ولایحصی بحر اولك قطره سندن عبارت اولان بحر محیطك برقطره سی منزله سنده در فسبحان من اعطی عباده من العلم ما اعطی ثم خاطبهم جمیعا بقوله جل وعلا * وما اوتیتم من العلم الا قلیلا *

) ربنا یدفع عنا الاحباط (

(ربنا) ده رب اسماء حسنی‌دن اولمق اوزره مبتدا ومتکلم مع الغیر ضمیرینه مضافدر معنای منیفی کرارایان اولندی (یدفع) دفعدن مضارعدر تحتنده مستتر فاعل ضمیری مبتدایه راجعدر فعل مع فاعله جمله سی مبتدانك خبریدر و بو دفع یدفع کلمه لری بنفسه تعدیه ایدرسه طرد وتبعید وتنحیه معناسنه‌در وحروف جاره‌دن الی ایله تعدیه ایدر ایسه اناله وعطا معناسنه‌در وعن ایله تعدیه ایدر ایسه حفظ وحمایه معناسنه‌در بو ترکیبده اولدیغی کبی (عنا) ده عن یدفع فعلنه متعلقدر متکلم مع الغیر ضمیری مجروردر وجار مع المجرور فعلك مفعول به غیر صریحیدر (احباط) همزه‌نك کسری وحاء مهمله‌نك سکونیله عملك ثوابنی باطل و بیهوده قلمق معناسنه فعلك مفعول به صریحیدر ایمدی بو ترکیبده دفع وجوه استعمالندن ایکی وجه اوزره یعنی هم بنفسه تعدیه وهم عن ایله تعدیه ایتمکله مستعمل اولدیغندن معنیین‌دن هر برلرینی اعتبار قابلدر حاصل معنا ربمز بزی عملمز هباء منثور اولمقدن وقایه وحمایه ایدر یاخود عملمزك ثوابی محو وضایع اولمغی بزدن تنحیه وتبعید ایدر دیمك اولور

(* صاری کل قرمزی کل اولدی وعاط * یاسمینه دخی دیمش سجلاط *)

(وعاط) کتاب وزننده ووعاطه کتابه وزننده صاری کله دینور ورد اصفر معناسنه علی قول قرمزی کله دینور حوجم وحوجمه کبی ورد احمر معناسنه (سجلاط) سینك وجیمك کسری ولامك تشدیدیله یاسمین دیدکلری چیچکه دینور

(* چونکه عدل ایتمه مالی اقساط * حق احقاقده یاردم بالطاط *)

(اقساط) همزه‌نك کسریله عدالت ایتمك معناسنه‌در قسط کبی (الطاط) اقساط وزننده ناظمك قولنه کوره احقاق حقوق خصوصنده مستحقه اعانه ویاردم ایتمکه دینور صاحب قاموسك بیاننه کوره برنسنه‌نك اوزرینی ستر ایلمکه دینور و برکیمسه‌نك حقنی انکار ایلمکه دینور ودائن حقنی والاجاغنی طلبدن ممنوع اولمغه دینور

(* یك اوزون آدمه دیرلرمش طاط * هم اوزون اولدی طویل وشرواط *)

(طاط) شاط وزننده اوزون آدمه واوزون نسنه‌یه دینور طوط کبی ودلیرو بهادر کیمسنه‌یه دینور (طویل) امیر وزننده (وشرواط) جرمان وزننده بونلرده اوزون نسنه‌یه دینور وشرواط سریع السیر ارکك دوه‌یه دینور

(* شول خلایقکه طاغلمش القاط * اوزاق اولماغه دخی دینیلدی شطاط *)

(القاط) همزه‌نك فتحیله دیرمه جاتمه اجناس مختلفه واصناف متفرقه‌دن تراکم ایتمش جماعته اطلاق اولنور (شطاط) سحاب وکتاب وزنلرنده بعد ودوری معناسنه‌در که اوزاقلق وایراقلق تعبیر اولنور

(* اولدی غوغا غلبه لغط والغاط * هم اومعناده هیاط ایله میاط *)

(لغط) لامك فتحی وغین معجمه‌نك سکونیله وطلب وزننده (والغاط) کتاب وزننده غریو وفریاده وشماطه‌یه دینور علی قول نه مبنی ونه اولدیغی منفهم اولمیان اصواتِ مهمله‌یه دینور فارسیده غوغا دینور (هیاط) کتاب وزننده (ومیاط) هیاط وزننده غوغا وهرج واختلال معناسنه‌در وودفع وزجر ومیل وتوجه معنالرینه‌ده‌در

(* قالدیروب یره اورمق اهباط * دخی ایندرمه اشاغی اهباط *)

(اهباط) اسقاط وزننده برنسنه‌یی یوقرو قالدیردقدنصکره اشاغی اتمق معناسنه‌در که یره اورمق دینلور جیمك فتحیله جلج کبی (اهباط) انزال وزننده ومرادفیدر که برنسنه‌یی یوقریدن اشاغی‌یه ایندرمکه دینور هبط وابط کبی

*) هم شطط حدی تجاوز ایتمك * ظلم وغدر ایتمکه دیمش اشطاط (*

(شطط) طلب وزننده معامله ومطلقا برنسنه حد ومقداریني تجاوز وحق ولیاقتدن پك تباعد ایلمك معناسنه‌در (اشطاط) همزه‌نك کسریله مساومه ومعامله ده و بر حکم وماده ده حد انصافدن تباعد ایله ظلم وجور وحیف وغدر ایتمکه دینور شطط وشطیط کبی وایراق مفازه ویبابانه چیقوب کتمکه ده دینور

*) داهیه چونکه مصیبت دیمه‌در * ورطه هم اویله کلور جمعی وراط (*

(داهیه) حادثه وزننده شعوره خلل ایراث ایتمه درجه سنده اولان نازلهٔ عظیمه یه ومصیبته دینور که آفت تعبیر اولنور (ورطه) تمره وزننده کندیدن خلاص ونجات بولمسی عسیر ومشکل اولان بلا ومصیبته اطلاق اولنور وچقور یره وشول جامورلی بتاق یره دینور که اکادوشن طوار مقوله سنك خلاصی دشوار اوله (وراط) واوك کسریله ورطه نك جمعیدر

*) پك بیوکلنمه تبذخ اولمش * هم دخی کبر ایدیجیدر نخاط (*

(تبذخ) تکبر وزننده ومرادفیدر که نفسنی بیوك واولو عد ایلمك معناسنه‌در تعظم ودال مهمله بدلی ذال معجمه ایله تبذخ کبی (نخاط) شداد وزننده مرقوم کبی متکبر ومتجبر خودبین کیمسه یه دینور خاء معجمه ایله نخیط ونفاج کبی

*) صقالك پك قباسی هلوفه * دخی جاولق کوسه یه دیندی سناط (*

(هلوفه) هانك کسری ولام مشدده وفانك فتحه‌لریله سنوره وزننده * ای هوائی فرضا بولینوب اولسه تقسیم * ایکیوز کوسه بچه لحیه اوله جقدر صقالم * نشیده سی حقنده انشا وانشاد اولنان لحیهٔ هوائی کبی پك قبا وضخامتلو صقاله دینور (سناط) کتاب وغراب وزنلرنده وسنوط صبور وزننده وسنوطی هیولی وزننده هیچ صقالی بتمش جاولق کوسه یه دینور علی قول همان الت چکه سنده شعرات عدیده اولان جن کوسه یه دینور

*) قولتوغه الله تأبط اولمش * ابط قولتوق که کلور جمعی اباط (*

(تأبط) تعنت وزننده برنسنه یی قولتوغه المق معناسنه‌در وفوطه وازار مقوله سنك اوجنی صاغ قولتوغی التندن الوب صول اوموزك اوزرینه آتمغه دینور (ابط) همزه‌نك کسری وبانك سکونیله وکسرتین ایله ده جائزدر قولتوغه دینور حبکه کبی (آباط) حالات وزننده ابط لفظنك جمعیدر مقتضای وزن کتاب وزننده اباط اولمقدر لکن اباط مفرد اوله رق قولتوغه النان نسنه یه دینور بو صورتده (ابط قولتوق که جمعیدر آباط) دینلسه اولی اولوردی

*) اوغل اوغلی دیمه مفهومی حفید * ولد اولادیده جمله اسباط (*

(حفید) امیر وزننده طورونه دینور ولد الولد معناسنه که اوغل اوغلو تعبیر اولنور قزینك اوغلونه ده شاملدر بلکه انده استعمالی غالبدر (اسباط) ولد الولد معناسنه اولان سبطك جمعیدر که طورونلر دیمکدر وان سفل

*) یخیط ایپلك دخی هم دیکمکدر * ایکنه‌لر یوردیسیدر سم خیاط (*

(خیط) خانك فتحی ویانك سکونیله ایپلك تلنه دینور جمعی اخیاط وخیوط کلور وخیط مصدر اولور دیکش دیکمك معناسنه بوندن اسم خیاطه‌در دیکش معناسنه (سم خیاط) خط کتاب وزننده ترکیب اضافی اوله رق ایکنه یوردیسی معناسنه‌در چونکه سم سینك فتحی ومیمك تشدیدیله دلیکه دینور خیاط کتاب وزننده ایکنه یه اطلاق اولنور ابره ومنصحه کبی برنسنه غایت طار اولدقده اضیق من سم الخیاط دینور من ثقب الابرة معناسنه وخیاط کندیسیله دیکش دیکلیجك ایپلك وابریشیم مقوله سنه دینور فارسیده ایپلکه رشته وبالواسه دینور دیکمکه

دوختن

دوخین ایکسنه‌یه سوزن یوردیسنه صوفاردینور

*) کرچه مشهور بشك باغنیده * ال ایاق باغی مقاط ایله قماط (*

(مقاط) کتاب وزننده مطلقا ایپه دینورعلی قول شدید الفتل یعنی پك بوکلمش اولان قصه جق ایپه دینور که انکله برنسنه باغلنور (قماط) ینه کتاب وزننده اسیرك وطوتساغك اللرینی وایاقلرینی بغلدقلری ایپه دینور وچوجوقلری بشکده صاروب بغلدقلری بغرداق تعبیر اولنان خرقه‌یه دینور حزام وجمعطه کبی فارسیده بغتاق و بغلتاق دینور وذبح اولنه جق حیوانك ایاقلرینی باغلدقلری باغه اطلاق اولنور

*) محتکر صاقلیجی زادوزواد * حنطه بغدای صاتیجیسی حناط (*

(محتکر) برمالی رایج وقتدن زیاده بهایه چیقمق ایچون حبس ایلمك معناسنه اولان احتکاردن اسم فاعل صیغه سیله ناسك محتاج اولدقلری زاد وذخیره مقوله سنی اوجوز ایکن الوب بهایه چیقمسنه منتظر اوله رق حبس وحفظ ایدن کیمسه‌یه دینور کتف وزننده حکر وعثمان وزننده بندارکبی بهالو صاتمق ایچون امتعه واشیابی حبس ایدن محتکره لسانمزده مطرباز تعبیر اولنور (حنطه) حانك کسریله حبوباتدن بغدایه دینور قمح وبر کبی (حناط) شداد وزننده بغدای صاتیجی کیمسنه‌یه دینور یاء زیاده سیله حناطی کبی بغدای متاوی تعبیر اولنور

اغزده چینانمش بغدایی
کلب اصردیغی یره یاقو
ایلك بالخاصه غایت
نافع اولدیغی قاموسده
مسطوردر *

*) فاره درغفه دبوب وفنقع * قط ارکك کدیدرجمعی قطاط (*

(غفه) غینك ضمی وفانك تشدیدیله (ودبوب) صبور وزننده (وفنقع) قنفذ وزننده فاره دیدکلری زیانکاره دینور تصغیر صیغه سیله رکیب ورکین وفویسقه کبی فارسیده موش وترکیده صیچان دینلور (قط) قافك کسری وطانك تشدیدیله فاره نك خصم قویسی اولان کدی‌یه دینور هره وسنور کبی ارککنه ودیشیسنه اطلاق اولنور ارکك کدی‌یه حیدر وزننده ضیون دینور فارسیده کربه و پشك و پوشك دینلور وقط بهره ونصیبه وصك وچته وحساب دفترینه دینور (قطاط) قافك کسریله قط مز بورك جمعیدر

*) اولدی دیوارك ادی جدر وجدار * همدخی حائط اودرجمعی حیاط (*

(جدر) جیمك فتحی ودالك سکونیله (وجدار) کتاب وزننده دیواره دینورجمعی ضمتینله جدر کلور وجدران کلور (حائط) حافظ وزننده دیواره دینور جدار کبی (حیاط) حانك کسریله حائطك جمعیدر که حیطان کبی

*) قوقودرنکهت پك طیبی شذی * بخر آغز قوقوسی بد قوقو حطاط (*

(نکهة) رحمة وزننده برکیسه نفسنی آخرك برونه طوغری اخراج ایتمکله آغزینك رایحه سنی اشمام ایدوب قوقوتمق معناسنه در وبرکیمسه نك آغزینی قوقولمق معناسنه در هاسزنکه واستنکاه ونجو کبی (شذی) ذال معجمه ایله عصا وزننده تیز وقوتلو رایحهٔ طیبه ده استعمال اولنور (بخر) بصر وزننده آغز قوقوسنده استعمالی مشهور در وسائر نسنه ده اولان بد ومنتن قوقویه ده دینور نتن ورایحهٔ کریهه کبی فارسیده کندا دینور واغز قوقوسنه تاتول دینور (حطاط) غراب وزننده خبیث وکریه اولان بد رایحه‌یه اطلاق اولنور

*) شحمهٔ اذن قولاق یومشاغیدر * قرطه وقرط کوپه جمعی قراط (*

(شحمة الاذن) ترکیب اضافی اوله رق قولاغك یومشاغنه دینور که کوپه بکره جك یریدر چونکه شحمه تمره وزننده ایچ یاغی معناسنه اولان شحمك برقطعه‌یه دینور وسمزلکه دینور سمن کبی اذن همزه نك ضمیله کذلك ضمتینله قولاغه دینور قولاغك یومشاغی لینتده ایچ یاغنه مشابه اولدیغندن یاخود سائر اجزاسندن سمزجه اولدیغندن اطلاق اولنمشدر (قرطه) غرفه

وزننده (وقرط) هاسز زينت ايچون شحمهٔ اذنه تعليق اولنان كوپه يه دينور شنف وحادور كبى فارسيده كوشوار ومنكوش دينور قافك كسريله قرطك جمعيدر اقراط وقروط كبى

*) هم قلاده دخى كردانلقدر * اويله درلط كلور جمعى لطاط (*

(قلاده) كتابه وزننده حلى نسواندن بيونه طاقيلان زينته وبزكه دينوركه كردانلق تعبيراولنور جمعى قلائد كلور فارسيده كردن بند دينور (لط) لامك فتحى وطانك تشديديله بويانمش حنظل چكردكندن نسوان عربك اتخاذ وكردنلرينه تعليق ايلدكلرى قلاده يه دينور (لطاط) لامك كسريله لط مزبورك جمعيدر

*) صاقنك ايتمه دن افراط اسراف * فاتقوا عن سرف بالافراط (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (فاتقوا) حرف تاء وحرف زاى قطعه لرينك آخرلرنده كچديكى اوزره صاقنك ديمكدر (عن سرف) ده بعد ومجاوزت ايچون اولان عن فعل امره متعلقدر (سرف) تلف وزننده برنسنه ده حد اعتدالى تجاوزه دينور اسمدر وبونك وضعى عموم اوزره در لكن عرفده صرف وانفاقده استعمالى غالب اولمشدر (وسرف) جهل وغفلت وخطا ايلمك معناسنه مصدر اولور وشرف شان وشرف وقدر اعتبار معناسنه ده كلور جار مع المجرور فعلك مفعول به غير صريحيدر (بالافراط) ده باء ملابسه سرفه متعلقدر افراط حدى تجاوز ايلمك معناسنه در (حاصل معنى صرف وانفاقده وارتكاب مناهى وخصوصات سائره ده حد اعتدالى تجاوزدن احتراز ايدك ديمكدر زيرا سرف غالبا مزيل شان وشرف اولديغى احوال ميراث خواران افلاسكاراندن نمايانددر اما افراط ايله اسرافدن تحذيرى شاعرك

* نه دكلولوم اولونسه ده سخادن عدا اولور اسراف *

* كارك مشربى يكدرهله ممسك حسابيدن *

نشيده سنجه سخايه دائر اولان اسراف جزئى مساعده كوسترمكدر

*) اوقوماغه يازيدن چوق سعى ايت * كه قالورنقشله جاهل خطاط (*

(خطاط) شداد وزننده حسن خط ايله شهرتشعار وجودت كتابت ايله نامدار اولان كيمسه يه دينور حال معلومدر

) ظهرت دقتنا فى الالفاظ (

(ظهرت) وضوح وانكشاف معناسنه اولان ظهوردن ماضى مفرد مؤنث غائبه در (دقتنا) متكلم مع الغير ضميرينه مضاف اوله رق فعلك فاعليدر (دقت) رقت وزننده ومرادفيدر كه برنسنه اينجه وباريك اولمق معناسنه در (فى الالفاظ) ده فى على سبيل التنازع ظهور ايله دقتدن هر برلرينه راجع اولمق محتملدر الفاظ همزه نك فتحيله لفظ بمعنى ملفوظك جمعيدر كه مراد كلام واجزاء كلام اولان مفردات اوله جقدر (حاصل معنى بومنظومه ده مسطور اولان الفاظ عربيه نك تصحيحنده وحسن ترتيبنده بزم دقت واهتمام واعتناى مالاكلاميز امعان نظر ايدن مدققينه ظاهر ولايح وروشن وواضح اولدى ديمكدر

*) لازم اولماغه دينورمش الظاظ * نسنه درشئ ودخى اويله لماظ (*

(الظاظ) همزه نك كسريله بركيمسه يه ياخود برنسنه يه على الدوام ملازمت ايدوب اندن آيرلمامق معناسنه در لظ ولظيظ كبى والظاظ برنسنه دائمى اولمق معناسنه وبريرده اقامت ايلمك معناسنه در (شئ) شينك فتحيله كرك واجب وكرك ممكن كرك محسوس وكرك معقول هر موجوده اطلاق اولنور فارسيده چيز دينور تركيده نسنه وبعضانون ثانيه بدلى تا ايله نسته دينور (لماظ) سحاب وزننده ناظمك بيانه كوره شئ مرادفيدر اما صاحب قاموس مأكولات ومشروباتدن برداملق

شیء قایله تخصیص ایلمشدر نته کیم قذعمله شیء حقیره ولماق ولواق یمکه متعلق نسنه یه وخیتعور برحالده طورمیان نسنه یه دینور

*) کبرایله یور یجیدر جواظ * هم یوررکن صالنیجی جیاظ (*

(جواظ) شداد وزننده کبر وفخر ایله یوریجی اولان ایری بجهلی کیمسه یه دینور وتحریك شروفته ایچون چوق سوزلی شماطه جی وعربده جی بوش بوغاز کیمسه یه دینور ودائما جمع مال ایدن کیمسه یه دینور و برنسنه ویرمیان بخیل کیمسه یه ده دینور (جیاظ) شداد وزننده متکبرانه خرام وادا ایله صالینه رق یورر اولان آدمه دینور متبختر ومتخطل کبی

*) سوزی سرد سو یلمه اولمش اغلاظ * دخی خو یرادلغه ده دینـدی غلاظ (*

(اغلاط) همزه نك کسریله بر کیمسه یه سرد وخشونتلی قاتی سوز سو یلمکه دینور و برنسنه یی درشت وغلیظ بولمغه دینور (غلاظ) کتاب وزننده بوغونلغه وخو یرادلغه دینور عینك حرکات ثلاثیله غلظت وکتابه وزننـده غلاظه وعنب وزننـده غلظ کبی

*) پك عداوت دیمه مفهومی تکاظ * همدخی جنك وجدال اولدی تماظ (*

(تکاظ) تانك فتحی وظانك تشـدیدیله تفاعل وزننـده بر برینی عاجز وفرومانده قیلوب محنت ومشقته اوغراتمق معناسنه در که مفهوم ومآلی فرط عداوت اولور تکیم وزن مزبور اوزره تلاظ بر برینی اوزون اوزادی قوغوب کتمك معناسنه اولمغله تکاظ ایله یکمال اولور (تماظ) وزن مزبور اوزره عربده ایدوب منازعه وجدال ایله سوکشمکه دینور

*) خله در دوست وخلوله دوستلق * بیوفا دوسته دینورمش تلماظ * (

(خله) خانك ضمی ولامك تشدیدیله صداقت ومحبتنده اصلا خلل اولمیان صمیمی دوسته ویار وفاداره دینور خلیل وصدیق وصفی وخل وفی کبی اسماسی وافر ومسماسی غایت نادر اولدیغنـه شاعرك * سألت الناس عن خل وفی * فقالوا ما الی هذا سبیل * قولی وآخرك * سمعنا بالصدیق ومانراه * علی التحقیق یوجد فی الانام * واحسبه محالا ابتوه * علی وجه المجاز من الکلام * نشیده سی ودیکرك * لما رأیت بنی الزمان ومابهم * خلا وفیا للشدائد اصطفی * فعلمت ان المستحیل ثلاثة * الغول والعنقـاء والخل الوفی * قطعه سی دلیـل ظاهر و برهان باهر در (خلوله) خانك ضمیـله صداقة صافیه ایله دوستلشمغه دینور خانك حرکات ثلاثیله خلاله کبی (تلماظ) تانك ولامك کسری ومیمك تشدیدیله سمار وزننـده برفردك محبتنده دائم و برقرار اولمیـان بیوفایه دینورکه هرجایی و یار نو بهار دینور صدیق العـین کبی

*) فظ اوکیم غلظت ایله بدلك ایده * شخص بدخوی وهم احمق جنعاظ (*

(فظ) فانك فتحی وظانك تشدیدیله بدخو یلو قاتی کوکللو سرد و بوغون سوزلو غلیظ وناتراش کیمسـه یه دینور که ترك وخو یراد تعبیر اولنور (جنعـاظ) جیمك کسریله وجنعظ زبرج وزننـده بدخو یلی غلیظ کیمسه یه دینور نون بدلی میم ایله جعاظ کبی واحمق کیمسه یه دینور

*) دی او یوتماغه انامه ارقاد * هم او یاندرمه در انباه ایقاظ (*

(انامه) اقامه وزننده (وارقاد) همزه نك کسریله اهجاد وزننـده ومرادفیدرکه او یانق کیمسه یی او یوتمق معنـاسنه در تنویم کبی (انبـاه) ارقاد وزننده (وایقاظ) انباه وزننده او یقوده اولان کیمسه یی او یاندرمق معناسنه در تنبیه وتهجید و بعث کبی

*) انقذام وعجله ایومکدر * دخی ایو درمه در اعجال انکاظ (*

(انقذام) انهزام وزننده و (عجله) فتحاتله برخصوصده سرعت وشتـاب ایدوب ایومکه دینور

بدور ومبادره كبى (ابتجال) همزه نك كسريله و (انكاظ) اعجال وزننده اسراع ايدوب ايودرمكه
دينور تنكيظ وارعاف وامعال كبى

*) توتونه ديرلر ايمش دخ وعكاب * بى دخان شعلهٔ آتشده شواظ (*

(دخ) دالك فتحى وضمى وخانك تشديديله توتونه دينور دخان كبى (عكاب) غراب وزننده توزه دينور غبار كبى وتوتونه دينور دخان وايام ويحموم كبى (شواظ) غراب وكتاب وزنلرنده توتونسز صافى آتش يالكنه اطلاق اولنور وكونشك حرارتنه دينور وصيحه وفرياد ايلمكه دينور ويك صوسزلغه اطلاق اولنور وبركيمسه يه شتم ايدوب سوكمكه دينور

*) آلتك قالقمه سنه ديندى نعوظ * آنى قالدرمه ايمش هم انعاظ (*

(نعوظ) قعود وزننده آلت تناسل اولان ذكرك نهوض وقيامنه دينور نونك فتحيله نعظ وفتحتنله نعظ كبى وآلت معهوده يه قوام ويريجى مقوى نسنه يه ناعوظ دينور (انعاظ) ايقاظ وزننده آلتى قالدرمغه وشهوت غالب اولمغه دينور

*) چوق جماع ايتمه در اخجاء وحتأ * هر شيئه شهوتى اولان جلماظ (*

(اخجاء) الحاح وزننده وطئ وجماعه حريص اولوب چوق مجامعت ايتمك معناسنه در وسائل سؤالده يك الحاح وابرام ايلمكه دينور (حتأ) حانك فتحى وتاء فوقيه نك سكونى وآخرده همزه ايله اخجاء كبى كثرت جماعه دينور شدت شبق ملابسه سيله معاملهٔ زوجيته واوع وانهماك قواى حيوانيه نك قوتى سالب وضعف وجود ايراثيله امراض متنوعه يى جالب اولديغندن ابن سينا * واحفظ منيك ما استطعت فانه * ماء الحياة يراق فى الارحام * قوليله كثرت مجامعتدن مجانبت ايله امر ايلمشدر (جلماظ) جيمك كسريله هر شيئه اشتها ايله ميل ورغبت وآرزو وطلب ايدن هوسكار كيمسه يه دينور

*) حفظ ايدك نخبه مزاى حافظلر * احفظوا نخبتنه ياحفاظ (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (احفظوا) اعلموا وزننده ازبر ايليوب خاطرده طوتماق معناسنه اولان حفظدن امر مخاطب جمع مذكردر فاعلى جمع ضميريدر (نخبتنا) انانيتدن احتراز مقامنده متكلم وحده يه مستعمل اولان متكلم مع الغير ضميرينه مضاف اوله رق فعلك مفعوليدر (يا) حرف ندادر (حفاظ) حانك ضمى وفانك تشديديله حافظك جمعيدر فتحاتله حفظه كبى (حاصل معنى اى حفظ الفاظه وضبط معانيه قابليت واقتدارى اولان اصحاب استعداد بزم بو نخبه اسميله مسمى كتابمزى حفظ وازبر ايدك تا كه علم لغت سزه منقاد ومسخر واولوجهله علوم سائره يى تحصيل آسان وميسر اوله ديمكدر

*) خواب غفلتدن آچلماز كوزيمز * ايليه جمله مزى حق ايقاظ (*

(خواب) خواجه كبى واو معدوله تعبير اولنان واو مكتوبهٔ غير ملفوظه ايله فارسيده اويقويه دينور نوم معناسنه (غفلت) بر نسنه يى قلت تحفظ وتيقظدن ناشى مبالات ايتميوب سهو وترك ايتمكه دينور (ايقاظ) اوياندرمه ديو بوقطعه ده كچدى (حاصل معنى خواب كرانه شبيه اولان غفلتدن ناشى قلب كوزى اولان بصيرتمز غشاوهٔ شهوات زائله وغطاء لذات فانيه ايله محجوب قالمشدر حق جل وعلا بوغفلتى بزدن ازاله ايدوب باعث حيات جاودانى اولان اعمال صالحه يه موفق ايليه ديمك اولور

) ان لنا البارئ القادر خير الحفيظ (

(ان) همزه نك كسريله حروف مشبهه بالفعلدن مدخولى اولان جمله نك مضمونى تأكيد

صدره
جعل طعامك كل يوم مرة
واحذر طعاما قبل هضم طعام

ايچوندر (لنـا) بزمچون ديمك معنـاسنه مرارا كچدى جارمع المجرور محلا مرفوع اوله رق ان نك مقدم خبريدر (البارئ) ده لام عهد خارجيدر بارئ خالق وزننـده ومرادفى اولمق اوزره قطعهٔ شرعيه ده كچدى ولفظا منصوب اننك مؤخر اسميدر (القـادر) ده لام ينـه عهد ايچوندر قادر مراد ايتديكى نسـنه يى وجوده كتورمك وسع واقتـدارنده اولان ذات معنـاسنه بارئك صفتيدر (خير الحفيظ) اضافتله حفظ وحراست ايدنلرك انفعى واولى سى معناسنه منصوب اوله رق بارئك صفت بعـد صفتيدر ياخود مرفوع اوله رق مبتـداى محذوفك خبريدر الحفيظده اولان لام جنس ياخود استغراق ايچون اولمغـله خير الحافظين معنـاسنه اولور حفيظ امير وزننده حفظ ايديجى وصقلايجى معنـاسنه اول قطعه ده كلهجكدر (حاصل معنى تحقيق بزمچون قدرت كامله ايله متصف برخالق لم يزل ولايزال واردر واو بزى مكاره وشدائددن حفظ ووقايه خصوصنده سائرحفظ وحمايه مزى متعهد اولانلرك جملهسندن انفع واولىدر پس انك حول وقوتنه اعتصـام واكا توكل تام ايله تفويض امور ومهام ايلمك مكارهٔ دارينددن فوز وفلاحى موجبدر ديمك اولور

(* بخت ونصيبى اولان كيمسهيه دينلدى حفيظ * حظ نصيب اولدى چون صقلايجيدر حفيظ *)
(حفيظ) امير وزننـده برخصوصه موكل اولان كيمسـه يه اطلاق اولنور كه رياست سببيله بخت ياور اولوب بهره ياب اولمغى مستلزم اولور (حظ)حانك فتحى وظانك تشديديله بهره ونصيب معناسنه در وبخت معناسنهدر كه اقبالدن وموافق طالعدن عبارتدر (حفيظ) اميروزننده برنسنه يى وعى وحفظ ايدوب صقلايجى كيمسه يه دينور حافظ كبى

(* حاجه كركلو ايمش جمعى حوايج كلور * حوج كرك اولهدر لازم اولاندر لظيظ *)
(حاجة) جيمك فتحيله كشينك محتـاج اولديغى شيئه دينور فارسيده بايسته وتركيده كركـلو تعبير اولنور ولزوملى ومقتضى شيئه دينور صحرا وزننـده حوجاء دخى حاجت ولازمه معناسنهدر (حوايج)خوارج وزننـده غيرقيـاس اوزره حاجتك جمعى ياخود قياس اوزره حاجت معناسنه اولان حايجـه نك جمعى ياخود حوجاء لفظنك جمعى اولان حواجى نك مقلوبى اولمسنى درة الغواص شرحنده شهاب ذكر وبيان ايلمشدر (حوج) حانك فتحى وواوك سكونيله احتياج كبى كرك اولمه معناسنهدر احواج كبيكه محتاج اولمق معناسنه لازمدر ومحتاج ايلمك معناسنه متعديدر اولور (لظيظ) امير زننده برنسنهيه ملازمت وعدم مفارقت معناسنهدر

(* كوز ببكى ناظر وهمدخى انسان عين * كوز ببكنده بيولك اولنه دينلدى بحيظ *)
(ناظر) صاحب وزننـده كوزك ايچنده اولان سياه نقطه يه دينور كه ببك تعبير اولنور ونفس بصره ده دينور كوز معنـاسنه وبر نسنه يه صرف باصره ايدن كيمسه يه دينور باقيجى معناسنه (انسان العين) ناظر كبى كوز ببكنه دينور فارسيده مردم ديده دينور (بحيظ) حفيظ وزننـده كوزك مقلهسى يعنى آغى وقاره سنى جامع اولان شحمه سى طوماج اولان لقمه كوز كيمسه يه دينور جاحظ كبى

(* غيريه بكزتمه برنسنه يى اولمش وآم * اولدى مضاهى كبى بكزهيجيده لحيظ *)
(وآم) واوك كسرى وهمزه نك مديله لجام وزننـده بركيمسه اطوار وافعـالنى آخرك اوضاع وافعالنه بكزتمك معنـاسنهدر مقـاتله وزننده مواءمه كبى (مضاهى) ميمك ضميله محاكى وزننده برنسنه نك شبيهنه وبكزه رينـه دينور مشاكل ومشابه ومماثل ومضارع كبى (لحيظ) حفيظ وزننده بوده برشيئك شبيه ونظيرينه اطلاق اولنور

(* حبتره در اينجهلك اينجه دقيق ورقيق * قالن اولاندر وثيج اولدى بوغونده غلظ *)

(جبتره) دحرجه وزننده بر کیمسه یاخود بر نسنه نحیف وضعیف اولوب اینجه اولمغه دینور دقت ورقت کبی (دقیق) امیر وزننده ودال بدلی را ایله (رقیق) غلیظ مقابلیدر که یوفقه واینجه نسنه‌یه دینور فارسیده باریك ونارین دینور ودقیق اوکونلمش اونه ورقیق مملوك اولان کوله‌یه وچاریه‌یه دینور (وثیج) ثخین وزننده ومرادفیدر صیمصیق قالین وطقناز اولان نسنه‌یه دینور کثیف ومکتنز کبی (غلیظ) قالین ویوغون نسندیه دینور جرفاس کبی

*) خاطئ وجانی کبی صوجلو یه دیمش اثیم * دائرهٔ شاهدن طرد اولنانلر دلیظ (*

(خاطئ) صاحب وزننده و (جانی) زانی وزننده و (اثیم) زنیم وزننده صوجلو وقباحتلو اولان خطا کار کیمسه‌یه دینور مخطئ ومجرم وآثم کبی (دلیظ) غلیظ وزننده ابواب ملوکدن دفع وطرد اولنوب قوغیلان وسوریلان کیمسه‌یه دینور قاموس ترجمه‌سنده دلیظ ملوك قپولرندن ناسی دفع ایدر اولان قپوجی وچاوش وقواس مقوله سنه دینور دیدیکی صاحب قاموسك وکامیر المدفع عن ابواب الملوك عبارهٔ سنده واقع اولان اسم مفعول بنیه سیله مضبوط اولان مدفع کلمه سنی اسم فاعل ظننه یاخود یدنده اولان نسخه ده فانك کسریله مضبوط اولمسنه مبنیدر لکن ناظم مصیبدر

*) اینجه اوزون هیق ایمش عندل اوزون نسنه‌در * هم قصه‌در جوسق واویله دیمکدر عکیظ (*

(هیق) هانك فتحی ویاء مثناة تحتانیه‌نك سکونیله هم اینجه وهم اوزون اولان کیمسه‌یه وسائر نسنه‌یه دینور (عندل) جعفر وزننده طویل واوزون نسنه‌یه دینور وزنمز بوراوزره شرجب وشرعب وصقعب وشوذب وخلجم وسلجم وسبرجم وسرطم وعلجم عندل مرادفلریدر (جوسق) جعفر وزننده لهجة اللغاتده مسطور اولدیغی اوزره عربی اوله‌رق قصیر معناسنه‌در که کوتاه وقصه اولان نسنه‌یه دینور وجوسق کوشك وقصر معناسنه اولان جوسه معربیدر قصر وصرح وفدن کبی فارسیده کاخ دینور لکن قاموسده الجوسق القصر دیمکله جوسقك معناسی قصره مقصور وصاحب لهجه القصر لفظنی القصیر ظن ایتمکله فهمده قصور وناظم دخی لهجه‌یه اتباع واقتدا واستقراء ناقص ایله اکتفا ایتمکله اصابتدن دور اولدی ظن اولنور زیرا صاحب قاموسك تتبع واستقراسی اتم واعلوکعبی کافهٔ اهل لغات عندنده مسلمدر بوتقدیرجه مصراع تغییر اولنوب (قصره دینور جوسق وشیٔ قصیرده عکیظ) دینلسه مستقیم اولور (عکیظ) قصیر وزننده ومرادفیدر که بودر کیمسه‌یه وقصه نسنه‌یه دینور کعیظ وجیدر وکهمس کبی

*) نائل خیر اوله‌مز دهرده بد خوی اولان * لایجد الخیر فی العالم فظ الغلیظ (*

مصراع اول ثانینسك ترجمه سیدر (لایجد) جیمك کسریله بولمق معناسنه اولان وجداندن مضارع منفیدر (الخیر) فعلك مفعولیدر (فی العالم) فعلك ظرفیدر (فظ الغلیظ) موصوفك صفته اضافتی قبیلندن اوله‌رق فعلك فاعلیدر ترکیبك ترتیب طبیعیسی لایجد الفظ الغلیظ الخیر فی العالم اولمقدر تقدیم وتأخیر مقتضای نظمیدر وجود وخیر وعالم لفظلرینك معنالری کرارا کچدی وفظ قطعهٔ سابقه‌ده وغلیظ بوقطعه‌ده کچدی (حاصل معنی قاتی کوکللو ویوغون سوزلو خاطرشکن ودل آزار وبد اخلاق وستمکار اولان کیمسه بوعالم مکافاتده خیر وراحت بوله‌مز ومطلوب ومرغوبنه ظفریاب اوله‌مز زیرا فظاظت وغلظتك جزای سزاسی تفرق احباب وانفضاض اولوالبابدر بوایسه باعث خذلان ومستوجب خیبت وخسران اندیمك اولور

*) لحظه بلحظه چالش کسب کمال ایتمکله * اولمیه تاکیم سکا کیمسه شبیه وحیظ (*

(لحظه) تمره وزننده کوز قویروغیله باقماغه دینور اکن السنه‌ده کوز قویروغیله باقه‌جق

مقداری جزئی وقت وزمانده استعمالی شایع اولمغله زمان قلیل معنای اصطلاحیسی کبی اولمشدر نته کیم بوراده ده بومعنی مراددر لحظهٔ ثانیه‌یه داخل اولان باء مفرده فارسیده اون ایکی وجه اوزره مستعمل اولان باء مفتوحه دن مصاحبت معناسی مفید اولمغله لحظهٔ مع لحظهٔ دیمکدرکه استیعاب ازمنه مراددر (الحیظ) بوقطعه‌ده کچدی مفردات سائره معلومدر (حاصل معنی اشرف کمالات انسانیه اولان علوم ومعارفی کسب وتحصیل خصوصنده تضییع اوقاتدن تجنب آناً فآناً بذل مقدور وسعی موفور ایله تا که عصرکده فائق الاقران ومشار بالبنان اولمغله فرید الدهر اوله سن دیمك اولور

) فهذا عين فوز نافع للناس بل انفع (

(فهذا) ده فاء فصیحه محذوفدن منبیٔ درها حرف ایقاظ وتنبیهدر ذا مفرد مذکره موضوع اسم اشارت ومبتدادر مشارالیه یانظم اعتباریله قطعه‌در یاخود مجموع کتابدر (عین) الفاظ مشترکه‌نك اشهری ومعنی جهتندن اکثری اوله‌رق مبتدانك خبریدر وبومقامده مضاف الیه قرینه‌سیله عیندن نفس وذات معناسی مراددر مع ذلك حروف هجادن حرف عین قافیه‌سنه شروع وآغاز اولندیغنه ایما مقصود ناظم دقایق پیمادر (فوز) فانك فتحی وواوك سکونیله مطلوب ومأموله ظفر وفرصت بولمق معناسنه اوله‌رق عینك مضاف الیهیدر (نافع) صاحب وزننده فائده ومنفعتی مشتمل اولان نسنه معناسنه عینك صفتی یاخود مبتدای محذوفك خبریدر (للناس) ده لام تخصیص نافعه متعلقدر ناس انسان کبی بنی آدمه دینور جار مع المجرور نافعك مفعول به غیرصریحیدر (بل) حرف اضرابدر مدخولی جمله اولدقده ماقبلنك حکمنی ابطال یاخود برغرضدن غرض آخره انتقال ایچوندر او لور بوراده اولدیغی کبی (انفع) اسم تفضیل اوله‌رق زیاده نافع معناسنه مبتداء محذوفك خبریدر بل هذا انفع دیمکدر وبوراده اسم تفضیل مقدر من ایله مستعمل اوله‌رق انفع من غیره تقدیرنده‌در الله اکبر کبی (حاصل معنی قطعهٔ سابقه‌لر مطلوب ومأمول اولان تحصیل علم لغته باعث فوز وظفر اولدیغی بیلدك ایسه امدی بوقطعه یعنی شونظم سلیس عین فوز ونفس ظفردر وتحصیل لغت صددنده اولان کیمسه‌لره سائر منظومه‌لر کبی نافع ومفیددر بلکه بومنظومه سلاست نظم وجزالهٔ معنی‌دن غیری مراعات نظیر وصنعت طباق وتجنیس وایهام وتلمیح کبی نیجه صنایع بدیعه‌یی مشتمل اولمغله مزایای اشعاری وطبعه سلامت وسلاست ایراثنه مدار اولدیغندن سائر منظومه‌لردن انفعدر دیمك اولور

) وجودی اعتدال اوزره اولان رعراع وهم رعرع (

) بزیع اولمش ظریف وتازه غایتده کوزل اروع (

(رعراع) بلبال وزننده و(رعرع) عرعر وهدهد وزنلرنده تناسب اعضا ایله حسن وجمال صاحبی اولوب سرو سهی کبی موزون ومعتدل اولان جوانه دینور (بزیع) ملیح وزننده ظریف وملیح ورشید اولان تازه جوانه دینور (اروع) احمر وزننده بغایت حسن وجمال وملاحت منظر صاحبی اولان دلبر ممتازه دینور

) غدیره دیندی صارقان صاچه پك چوق صاچلیدر افرع (

) باشی طازلق اولان اصلع دنیکل باشلیدر اقرع (

(غدیره) سفینه وزننده باشدن اشاغی صارقان صاچه واوزن کیسویه دینور جمعی غدائر کلور (افرع) احمر وزننده باشنك صاچی وقیللری تام و وافر اولان آدمه دینور مؤنثنده حمرا وزننده فرعاء دینورکه چوق صاچلی عورت دیمکدر (اصلع) افرع وزننده یاخلق یاخود

اختيار لقدن ناشى باشنك اوك طرفنده قيل تميوب ناصيه سى يعنى فوق الجبهه شعرى اولمين كيمسه يه دينور اصدم كبى تركيده طازلق تعبير اولنور (اقرع) قافله اصلع وزننده باشى كل آدمه دينور باشى كل عورته قرعاء دينور فارسيسى دغسردر

) قصاجق بو يلوذاتنده حقيراولان ايمش رويع (

) دخى احمق اولوب هر كورديكى شخصه اويان امع (

(رويع) راء مهمله ايله جوهر وزننده قصه بو يلوكوتوخو يلو دنى وحقيرنا كسه دينور روبعه كبى جوهرينك زاى معجمه ايله زويع ثبت ايلديكنى صاحب قاموس تصحيفه حمل ايتمشدر (امع) همزه نك كسرى وميم مشدده نك فتحيله وامعه وهمزه لرك فتحيله ده لغتدر شول همج وساده دل وكندى كندينه رأى وتدبيردن عاجز وعاطل آدمه دينور كه بر كيمسه نك رأيى اوزره ثابت اولميوب هر كيم نه رأى ايدرسه همانا كا تبعيت ايدر اوله قاموس شارحنك بيانه كوره امع لفظى انى معك لفظندن وامعه لفظى انى معه لفظندن منحوتدر كذا فى الاوقيانوس بوتقديرجه همزه نك فتحيله امع انامعك امعه انامعه لفظلرندن منحوت اولمش اولور وامع وامعه طفيلى وطبالقاوق مقوله سنه اطلاق اولنور وكندى باشنه برايش كوره ميوب دائما ناسه تابع اولمغله كويا انامع الناس كلامنى كويا اولان آدمه دينور

(خبيث آدم ايمش الكع الى قطع اولنان اقطع * قولاغى بورنى مقطوع اولنه ديمش دخى اجدع)

(الكع) احمر وزننده ولكع صرد وزننده ولكوع صبور وزننده ولكيع امير وزننده لئيم وخسيس وفرومايه وخبيث اولان آدمه دينور لئيمه وخسيسه اولان عورته لكاع دينور قطام وزننده (اقطع) احمر وزننده الى كسلمش كيمسه يه دينور جمعى قافك ضميله قطعان كلور وصاغر آدمه دينور اصم كبى ومطلقا محسوس ومعقول كسلمش نسنه يه دينور مقطوع كبى (اجدع) اقطع وزننده بورنى ياخود قولاغى يا الى ويا دوداغى كسلمش كيمسه يه دينور مؤنثى جدعاءدر حمراء وزننده

*) صو يى اوتى زياده چوق اولان بر آديدر مرتع * دخى حيوانلرك اوتلايه جاغى ير ايمش مرتع (*

(مرتع) نون ايله مقعد وزننده آب روانى فراوان واعشاب رنكارنكى دافع هموم وطارد احزان اولان روضه يه وچمنزاره دينور مرتعه وامير وزننده مريع وممرع وامرعه كبى فارسيده تابسه دينلور (مرتع) مربع وزننده حيوان دلخواه اوزره اوتلايه جق مرعايه اطلاق اولنور فارسيده چراكاه وچرازار دينور

) نه يرده اولسه خانه ربع ايمش جمعى ربوع ارباع (

) صفاى نوبهار ايچون اولان منزل دخى مربع (

(ربع) رانك فتحى وبانك سكونيله حوالويى مشتمل اوه دينور دار معناسنه فارسيده خانه دينور كرك بلده ايچنده اولسون كرك خارجده اولسون صيفيه دن وشتائيه دن اعمدر وآتى الذكر مربع كبى ناسك بهارايامنده اقامت ايلدكلرى مكانه ده دينور (ربوع) رقود وزننده و(ارباع) اثواب وزننده ورباع جبال وزننده خانه معناسنه اولان ربعك جمعلريدر وربع اورته بو يلو كيمسه يه دينور جمعى ربعات كلور (مربع) مقعد وزننده فصل ربيعه وموسم بهاره مخصوص اولان منزله واقامتكاهه دينور كه هنكام بهارده ذوق وصفا ايچون مهيا اوله

*) دينورمش المعى ويلمعى ولوذعى جمله * ذكا اصحابى اشخاصه ذكى قلب اولدى هم اصمع (*

(المعى) همزه نك فتحيله احوذى وزننده و(يلمعى) المعى وزننده والمع احمر وزننده و(لوذعى) جوهرى وزننده ولوذع جوهر وزننده فرط ذكا وفطنت وحسن فكر ودقت صاحبى اولان

تیز فهم وزیرك كیمسه یه دینور داهی كبی لساننمزده جن فكرلو وسیوری عقللو تعبیر اولنور (اصمع) احمر وزننده جدس وانتقالی سریع ورصین ورأی وتدبیری دائما اصابتقرین اولان متوقد ومتیقظ قلبه دینور (ذكی) غنی وزننده ذهن وفطنت صاحبی كیمسه معناسنه (وقلب) كوكل معناسنه معروف اولدقلری ایچون ترجمه موقعنده ایراد اولندی

*) مخادع الدایجی مكروحیله خدعه اولمشدر * اوكونه مكروحیله صاحبی كیمسه دخی خیدع (*
(مخادع) مفاعله دن اسم فاعل صیغه سیله بركیمسه یی مكروحیله وكیدوعیله ایله الدادیجی حیله كار كیمسه یه اطلاق اولنور (خدعه) خانك حركات ثلاثی وذالك سكونیله بركیمسه یی تغریر ایدوب حیله وفندایله الداتمق وضرر وزیانه اوغراتمق معناسنه دركه فارسیده فریبیدن دینور ولساننمزده رنك ایتمك ودو باره ایتمك تعبیر اولنور مكروحیله واختداع ومخادعه ومخاتله وعیله وتغریر بونلرده خدعه كبی بركیمسه یی الداتمق ودو باره ایتمك معناسنه در (خیدع) حیدر وزننده اصلا دوستلغنه وثوق واعتماد اولمیان حیله كار ودو باره جی كیمسه یه دینور

*) ضرر ایتمزدیمك مفهومی كرچه لایضر اولمش * دخی هیچ فائده ایتمز مآلی اولدی لاینفع (*
(لایضر) بركیمسه یه خسروزیان ایتمك معناسنه اولان ضر لفظندن مضارع منفیدر ضرر وزیان ایتمزدیمك معناسنه (لاینفع) بركیمسه یی فائده لندرمك معناسنه اولان نفع لفظندن مضارع منفیدر فائده واصل ایتمز معناسنه

*) زبد قیمق لبن رسل وعلوق اولمش سودك آدی * مذیق انك صوقارشمش اولانی خالصی منقع (*
(زبد) زانك ضمی وبانك سكونیله سودك قیماغنه دینور طثره وثماله وطرم وقشده كبی اما فتحتینله زبد صویك وسائرنسنه لرك كوپوكنه دینور (لبن) فتحتینله (رسل) رانك كسری وسینك سكونیله و (علوق) صبور وزننده سوده دینور دالك فتحیله در وطانك ضمیله طل وفتحتینله حلب كبی فارسیده سوده شیروقیمغه سرشیروتو دینور (مذیق) امیر وزننده صوقاتلمش سوده دینور ممزوج وزننده ممذوق ومعظم وزننده مذوق وضادك فتحیله ضیح كبی (منقع) نونك قاف اوزره تقدیمیله منبر وزننده تبرید اولنمش خالص سوده دینور نسخ مطبوعه ده قافك نون اوزره تقدیمیله مقنع ثبت اولندیغی غالبا تصحیفدر زیرا مقنعك معانیسنده سود یوقدر

*) نسانك باشنه باغلادیغی مندیلدر معجر * خماومقنعه یاشمق یوزاورتیسی پچه برقع (*
(معجر) منبر وزننده طائفهٔ نسوان باشلرینه باغلیوب صارندیقلری مندیله وبزه دینوركه انكله باشلرینی تزیین ایدرلرنته كیم بكائی مرحوم كعبهٔ معظمه نك وصفنده * آرایش ایچون معجر خورای جنـاندر * دوشكده كی اول كسوهٔ مشكین معنبر * دیمشدر (خمار) كتاب وزننده و (مقنعه) مكنسه وزننده نسوان تستر ایچون باشلرینه اورتوندكلری جارو یاشمق مقوله سنه دینور قنع وغفار ونصیف كبی فارسیده معجره سربند وخماره دامنی وشامر وسروز دینور (برقع) جندب وزننده عورتلرك تستر ایچون یوزلرینه طوتوندقلری پچه یه دینور برقوع كبی عصفور وزننده

*) ایشتمك ایستمكدر استماع وسمع ایشتمكدر * سمیع ایشیدیجیدرهم قولاقدر سامعه مسمع (*
(استماع) افتعـال وزننده ایشتمكی قصـد وطلب ایتمك یعنی برسوزه قولق طوتوب دیكلمك معناسنه در (سمع) جمع وزننده كرك قصدله وكرك قصدسز سوزی وصوتی ایشتمك معناسنه در وحواس خمسه دن حس اذنه اطلاق اولنوركه ایشیدیجلك تعبیر اولنور وقولاق ایله ایشیدلن كلامه ونفس قولاغه ده اطلاق اولنور سینلرك فتحیله سماع وسماعه وكراهیه وزننده سماعیه ایشتمك معناسنه مصدرلردر فارسیده شنیدن دینلور (سمیع) بصیر وزننده فعیل بمعنی فاعل اوله رق سامع كبی ایشیدیجی معناسنه در لكن سامعدن ابلغدر ومیم اولینك ضمی وثانیه نك كسریله مسمع

معناسنده اولور ایشتدیریجی دیمکدر (سامعه) جارحه وزننده و (مسمع) منبر وزننده قولاغه اطلاق اولنور اذن وصماخ واصمخ کبی مسمعك جمعی مسامع کلور فارسیسی کوشدر

*) فقیردرهرحریص وهب قناعتکاردر زنکین * فقیرکل ذی حرص غنی کل من یقنع (*

مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (فقیر) امیر وزننده فقر وفاقه صاحبی کدا و یوخسول کیمسه معناسنه مقدم خبردر (کل) کافك ضمی ولامك تشدیدیله الفاظ عمومدندر مدخولنك جمیع افرادینه شمول واستغراق افاده‌ایدر وکل لفظی مابعدنه مضاف ومؤخر مبتدادر (ذی) ذالك کسری ومدیله احوال ثلاثه‌سنده حروف ثلاثه ایله معرب اولان اسماء ستهٔ معتله‌دن صاحب معناسنه‌در (حرص) حانك کسری ورانك سکونیله برنسنه‌یی لزوم واقتضاسندن زیاده شدتله طلب ورغبت قبیحهٔ مذمومه‌ایله اوزرینه مصر ومکب اولمق معناسنه ذی لفظنك مضاف الیهیدر (غنی) فعیل وزننده غانی وثروان کبی زنکین معناسنه مقدم خبردر (کل) من موصوفه‌یه مضاف اوله‌رق مؤخر مبتدادر (من) میمك فتحیله ذوی العقوله مخصوص الفاظ عمومدندر (یقنع) قسمته راضی اولمق معناسنه اولوب باب ثالثدن ورابعدن مستعمل اولان قناعتدن مضارع مفرد مذکردر تحتنده مستتر ومن لفظنه راجع فاعل ضمیریله جمله‌سی من موصوفه‌نك صفتیدر (حاصل معنی حرص وآز ایله نعم کثیره کوزینه آزکورینن قارنی طوق کوزی آج یعنی ظاهرا زنکین معناده محتاج اولان قناعتسز وطمعکار کیمسه‌لر حقیقتده فقیر بلکه عندالعقلاء فقیر بی نوادنده حقیرلردر ونحن قسمنا مقسمندن تعیین وتخصیص اولنان قسمته قانع وراضی اولوب کنز لایفنی‌دن بهره‌یاب اولنلرك کلبسی حقیقة غنایه واصل وحسن زندکانی‌یه نائل اولمشلردر دیمك اولور

*) غنیمتلن غنای قلب کنزتدن دخی قورقه * غناء القلب کنز فاغتنم منه ولاتخشع (*

ینه اول ثانینك ترجمه‌سیدر (غناء) سماء وزننده زنکینلك معناسنه مبتدادر (قلب) قافك فتحیله کوکل معناسنه غنانك مضاف الیهیدر (کنز) کافك فتحیله دفینه وخزینه معناسنه مبتدانك خبریدر (فاغتنم) ده فا فصیحه‌در (اغتنم) برنسنه‌یی غنیمت بیلك وطیوملق عدایتمك معناسنه اولان اغتنام لفظندن امر مخاطبدر (منه) ده من تبعیضیه فعل امره متعلق وضمیر کنزه راجعدر وجار مع المجرور مفعول به غیر صریحدر (ولاتخشع) ده واو عاطفه‌در لاتخشع تذلل وتواضع معناسنه اولان خشوعدن نهی مخاطبدر وبو ولاتخشع جملهٔ انشائیه‌سی فاغتنم جملهٔ انشائیه‌سی اوزره معطوفدر لکن ناظم مرحوم ترجمه‌سنده قورقه تعبیریله ادا ایتمکله لاتخشع لفظنی لاتخش ولاتخف معناسنده استعمال ایتمش اولدی خشوع مادامسی ایسه لغتده خضوع وتذللی معناسنه‌در خوف وخشیت مفهومنی مفیددکلدر مکرکه تذلل ومسکنتك بعض کره سببی خوف وهراس اولمغله ذکر مسبب وارادهٔ سبب قبیلندن مجاز اوله بوصورتده ولاتخشع موقعنده ولاتفزع دینلسه تعسف وتکلف برطرف اولوردی (حاصل معنی غنای قلب که رزاق عالم حضرتلرینك ضامن اولدیغی رزقك بروفق تقدیر حصول ووصولنه حسن یقین ایله توکل تام ومافی ایدی الناسدن یأس وقطع طمع ایله لاینفد ولایفنی اولان کنز قناعتدن تعبش واغتنامدر اکاوثوق واعتماد ایدوب مغتنم اول وفرسودهٔ صدمات ضیاع وتلف اولمقدن خوف ایلمه دیمکدر ونعم ماقیل فی هذا المعنی * توکل علی الرحمن فی الامر کله * فاخاب حقا من علیه توکلا *

* وکن واثقا بالله واصبر لحکمه * تنال الذی ترجوه منه تفضلا *

*) بنم اول عین عرفانکیم دلم دریای معنادر * بو کونه فیض جاری‌یه انی حق ایلمش منبع (*

(عین) بوراده بیکار کوزی معناسنه‌درکه صویك قینایوب چقدیغی منبعی اوله‌جقدر یاخود

جریان ایدن صویك مصبی معناسنه‌در که حوض و برکه وکول مقوله‌لری اوله‌جقدر (عرفان) عمران وزننده علم ومعرفت معناسنه‌در (دل) فارسیدر قلب معناسنه (کونه) فارسیدر نوع ودرلو معناسنه (فیض) حیض وزننده کثرتندن ناشی صویك جای کبی طاشقین اقماسنه دینور (جاری) آقیجی معناسنه (منبع) صویك مفجری یعنی چیقدیغی یردر (حاصل معنی ناظم تحریر فخریه‌وادیسنده تحدیث نعمت ایدوب دیرکه بنم وجود عرفان نمودم باعث حیات واساس منافع وخیرات اولمقده شبیه ماء فرات اولان علوم ومعارفك فوران وجریاننه منبع زلال ودل آگاهم دریای فسیح الارجا کبی معانیٔ جمه ایله متلاطم الامواج ومالامال در بوکونه فیوضات مسلسله‌یه انی جناب حق وفیاض مطلق منبع صافی ومنهل وافی قلمشدر فلله الحمد اولا وآخرا وباطنا وظاهرا ولله دره

) ان الانسان هلوع مناع (

(ان) حروف مشبهه بالفعلدندر کامر مرارا (انسان) بنی آدم معناسنه کماذکر کرارا لام تعریف جنس ایچوندر (هلوع) صبور وزننده مصائب ومکاره وقوعنده جزع وفزع ایدوب تلاش واضطرابی ایله ناسه بث شکوی وجمع ماله حرص وتهالك ایدن بی صبرو بی جدوی کیمسه‌یه دینور (مناع) شداد وزننده مبالغهٔ اسم فاعلدر برنسنه‌یی مستحقندن دریغ ایدوب ویرمك معتادی اولان کیمسه‌یه دینور صبور وزننده منوع کبی (انسان) ان لفظنك اسمی (هلوع) خبری (مناع) خبر بعد خبریدر (حاصل معنی جنس انسان اذا خلی وطبعه کندینه محنت ومکروه مس واصابت ایتدکده جزوع وخیر ومال اصابتنده وجوه بره صرف وانفاقدن منوع وبوخصلهٔ ذمیمه‌لر اوزره کانه مجبول ومطبوع کبیدر الا اشول ذوات صفوتسماتکه یا استعداد خدا داد ایله یاخود برمرشدك ایقاظ وارشادیله راه صوابی بولوب یعنی جزع وفزع احباط اجروثوابدن غیری نسنه‌یی منتج اولمدیغنی وجامع عیوب قلب اولان شح وبخل صاحبنی بهره یاب وبرخوردار قیلمدیغنی بیلوب بومقوله خصال خسیسه‌دن خانهٔ درونی تنقیه وتنظیف واخلاق حمیده ایله تحلیه وتشریف ایله تهذیب اخلاق ایده

*) اولدی معناده عقارات ضیاع * تلف اولمق دخی مفهومی ضیاع (*

(ضیاع) رجال وزننده غله ومحصولی اولان ترلایه وچفتلك مقوله‌سی ملك وعقاره اطلاق اولنان ضیعه‌نك جمعیدر عنب وزننده ضیع وفتحاتله ضیعات کبی (ضیاع) سحاب وزننده تلف وهلاك اولمق معناسنه‌در وبرنسنه مهمل ومتروك قالمق معناسنه مستعملدر که ضایع مثابه‌سنده‌در ومهمل ومتروك اولان شیئه دینور ضیعه کبی

*) بقعه برپارچه زمین جمعی بقاع * هر یانی باغچه‌لی بلده مذراع (*

(بقعه) غرفه ونشده وزنلرنده شول ارض قطعه‌سنه دینورکه اطرافنده اولان قطعه‌لرك هیئتنه مغایر اولمغله انلردن ممتاز اوله اما تمره وزننده بقعه صوار کیلان چقوریره دینور (بقاع) جبال وزننده بقعه‌نك جمعیدر (مذراع) مدرار وزننده هرطرفی باغ وباغچه وشنلك اولان بلده‌یه وقریه‌یه دینور ناظمك بیاننه کوره اما صاحب قاموسك بیاننه کوره برطرفی باغ وباغچه وبرطرفی خالی وبیابان اولان بلده‌یه دینور بوکا کوره هر یانی موقعنده بریانی باغچه‌لی دیمك اقتضا ایدر وبومذراعك جمعی مذارع ومذاریع کلور مساجد ومصابیح وزنلرنده

*) کیله‌در کیل ودخی اوچلك صاع * هم قولاج باع ودی ارشونه ذراع (*

(کیل) کافك فتحی ویانك سکونیله کندیله مکیلات اوچیلان اوچلکه اطلاق اولنور صغیرا ولسون کبیر اولسون یعنی لسانمزده شنك وعیار واوچلك وسالار دیدیکمز اوچلوره شاملدر منبر وزننده مکیل ومحراب وزننده مکیال ومکنسه وزننده مکیله کبی وکیل حبوبات مقوله‌سنی اوچمکه‌ده

دینور (صاع) حال وزننده بر نوع اولچکدر که کیل خصوصنده معاملهٔ اهل اسلام انك اوزرینه دائردر که صاع نبوی دینور اورته بغدایدن بیك قرق درهمه متحملدر معتدل الجثه اولان کیمسه ایکی آوجنی بردن طولدوروب درت دفعه بویلجه آوچلیوب بر یره وضع ایلسه ایشته انك مقداری نسبتنه ایله طولان اولچك صاع نبوی مقداری اولدیغی صاحب قاموسك تجربه کردهسی اولدیغی وصحیح وموافق بولدیغی قاموسده محرردر (باع) صاع وزننده قولاچ تعبیر اولنان مقداره دینور که بر کیمسه ایکی قوللرینی آچرق اوزاتدیغنده حاصل اولان مقداردر و باع شان وشرفه وکرمه اطلاق اولنور (ذراع) کتاب وزننده بر کیمسهنك درسکندن اورطه پارمغنك اوجنه وارنجه مقداره دینور واوموزی باشندن اورطه پارمغنك اوجنه وارنجه مجموع قولهده دینور مقدار اول ذراع عربیدر ومقدار ثانی ذراع حلبیدر که اکا مساوی اولان اغاجه ذراع تسمیهسی بوندن اخذ اولنمشدر فارسیده گز ترکیده ارشون دینور

*) پك عذاب ایتمکه دیمش اجداع * دخی زندانه قومقدر اجذاع (*

(اجداع) همزهنك کسریله بر کیمسهنك بورنی یاخود قولاغنی یاالنی یادوداغنی کسمك ایله عقوبت ومثله ایله عذاب الیم ایتمکه دینور (اجذاع) کسر همزه ایله بر کیمسهیی محبسه وزندانه قیوب حبس واشکنجه ایتمکه دینور

*) بضع کس وطئ وحشأ دعظ جماع * هم جماع ایتمه دخی بضع و بضاع (*

(بضع) بانك ضمیله عورتك فرجنه دینور جهاز وحر وسر وکس کبی (وطئ) واوك فتحی وطانك سکونیله و (حشأ) حانك فتحی وشینك سکونیله و (دعظ) دالك فتحی وعینك سکونی وظاء معجمه ایله وعظ وزننده و (بضع) بانك فتحیله وضمیله و (بضاع) قتال وزننده جماع ایتمك معناسنهدر مباضعه ومجامعه ومفاقه ومماهجه وطمث ورفث کبی

*) ایکیشر هم اوچر ایلهدردر * اولدی مثنی وثلاث زر باع (*

(مثنی) معنی وزننده اثنین اثنین وثنتین ثنتین معنالرینهدر یعنی اثنین اثنین کلمهلرندن معدولدردر ایکیشر ایکیشر دیمکدر ثانك ضمیله ثناء کبی (ثلاث) ثای اولینك ضمیله ومثلث میمك فتحیله ثلاثه ثلاثه کلمهلرندن معدولدردر اوچر اوچر دیمکدر ایکی ثلثه لفظندن بدل اولهرق ثلاث وکذلك مثلث دیدیلر وقس علی هذا (رباع) رانك ضمیله ومربع میمك فتحیله اربعه اربعه لفظندن معدولدردر دردر دردر دیمك اولور عدل تحقیقی ووصفیه اصلیه علتلریله غیر منصرفلردر احاد وموحد وفراد ومفرد وخماس ومخمس وسائر نظائرلی بونلره مقیسدر

*) ممه امزیریجی عورت مرضع * ممه امکک دیمهدر رضع ورضاع (*

(مرضع) محسن وزننده ارضاعدن اسم فاعلدر بالفعل چوجوق امزرر اولان امزکلو خاتونه دینور اما حالا ارضاع قصد اولنمیوب بلنکه سابقده چوجوق امزرمش یاخود مستقبلده امزرمك شانندن اولان خاتون مراد اولنور ایسه اکا مرضعه دینور ظئر کبی لسانمزده سود انا تعبیر اولنور (رضع) رانك فتحی وضادك سکونیله و (رضاع) سحاب وکتاب وزنلرنده ممهدن سود امکه دینور رضاعة کبی

*) متعهدی فائدهلی نسنهیه هم * فائده خواهشیدر استمتاع (*

(متعه) میمك ضمیله کسندیله انتفاع اولنهجق فائدهلی نسنهیه دینور وفائدهیه ومنفعته دینور متاع کبی وفائده لندرمکه دینور تمتیع کبی (استمتاع) فائدهلنمك معناسنهدر وفائدهیه خواهش ورغبت ایلمکه دینور

*) هم ودیعه شو امانت قونیلان * دخی ویرمکدر امانت ایداع (*

نسخ مطبوعهده دعظ موقعنده راء مهمله وطاء مهمله ایله رعط واقع اولشدر لکن معنادن قطع نظر قاموسده مادهسی بیله موجود دکلدر لکن دعظ ذکرك کابسی فرجه ادخال ایتمك معناسنه اولغله معنای جماع ظاهردر رعط دعظ محرفی * اولق احتمالی راجحدر

(ودیعه) سفینه وزننده امانت قونیلان نسنه‌یه دینور جمعی ودایع کلور (ایداع) همزه‌نك کسریله برنسنه‌یی حفظ اولنمق ایچون بر کیمسه‌نك یاننده امانت قومق معناسنه‌در وامانتی قبول ایتمك معناسنه‌ده دینور

*(دی چناق چولسکه اوغاب دنی * جمجمه قصعه چناق جمعی قصاع)*

(اوغاب) اسباب وزننده اومتاعندن چناق چولمك واوفاق تفك تعبیر اولنان خرد وات خانه معناسنه اولان وغب لفظنك جمعیدر واحمق کیمسه‌لره وفرومایه ولئیم اولان اشخاصه ده دینور (جمجمه) جیملرك ضمیله اغاجدن یاپلمش چناغه وقواطه‌یه دینور قعب وقحف وقروکبی (قصعه) تمره وزننده مطلق چناغه دینور صحفه کبی (قصاع) جبال وزننده قصعه‌نك جمعیدر عنب وزننده قصع وفتحاتله قصعات کبی

*(دیندی مزاح لطیفه‌گویه * نکته‌دان اوله ظرافتده بزاع)*

(مزاح) شداد وزننده لطیفه سویلیجی وخوراطه ایلیجی کیمسه‌یه دینور فارسیده بزله‌گوی وترکیده شقاجی دینور (بزاع) غراب وزننده ظرافتلو کیاستلو ونکته دان ودقایق شناس وهرایشه الی [illegible] یاقشور حاذق کیمسه‌یه دینور

*(سوزی بی رابطه یکشاق ثرثار * سری فاش ایلیجیدر مذیاع)*

(ثرثار) سلسال وزننده چوق سوزلو لافزن بوش بوغاز اولان اوکوزه ویکشاق کیمسه‌یه دینور فدفد وهدهد وزنلرنده فجفج وخلخال وزننده فجفاج کبی فارسیده یاوه‌گو وبسیارگو دینور (مذیاع) یاء مثناة تحتیه ایله محراب وزننده اصلا کتم سر ایلمیوب دائما ناسه افشا وشایع ایدن نقال مقاله دینور ثرثار وزننده ذعذاع کبی

*(سبع کرچه یالیلی قورده دینور * یرتیجی جانوران جمله سباع)*

(سبع) سینك فتحی وبانك ضمیله وسینك فتحی بانك سکونیله آزولی ویرتیجی قورده دینور ذئب وسرحان کبی وعموما یرتیجی جانوره یعنی ارسلان وقپلان وکلب وفهد مقوله‌سنه دینور (سباع) سینك کسریله سبع مزبورك جمعیدر

*(طوقلغه دیندی شبع طوق شبعان * هم طویورمق دیمه اولمش اشباع)*

(شبع) عنب وزننده طویمق وطوقلق معناسنه‌درکه جوع مقابلیدر وقارن طویوره‌جق نسنه‌یه‌ده دینور شینك کسریله شبع کبی (شبعان) شعبان وزننده قارنی طوق شخصه دینور مؤنثی‌ها ایله شبعانه وسکری وزننده شبعی کلور (اشباع) همزه‌نك کسریله طویورمق معناسنه‌در وبرنسنه‌یی فراوان وچوق ایتمك معناسنه کلور

*(مبدع الحداث ایدیجیدر یوغیکن * یکیدن ایتمه‌در ایجاد ابداع)*

(مبدع) محسن وزننده برنسنه‌یی نمونه‌سز ومثالسز یکیدن ایجاد واختراع ایدن کیمسه‌یه دینور موجد ومحدث کبی (ابداع) همزه‌نك کسریله برنسنه‌یی یکیدن انشا وپیدا ایتمك معناسنه‌در منع وزننده بدع وابتداع واختراع کبی

*(رقعه بر پارچه ایمش کاغددن * دخی بر پارچه‌سیدر جمعی رقاع)*

(رقعه) غرفه وزننده اوزرینه یازو یازیلان کاغد پاره‌سنه ودری قطعه‌سنه دینور ویرتق اثوابه دیکیلن بر پارچه‌سنه دینورکه ترکیده یامه ویامه‌لق دینور (رقاع) رانك کسریله رقعهٔ مزبوره‌نك جمعیدر

*(جمعی اعصاب سکیراولدی عصب * هم یلك عظم وایلك آدی نخاع)*

(اعصاب) همزه‌نك فتحیله بدنده اولان سکیرلره دینور بری برندن منفصل اولمغله مفاصل

تعبير اولنان كمكلرك ارتباطى بونلرايله اولمغله مفاصلك اطنابى منزله سندەدر (عصب) فتحتيله بوده مرقوم سكيرلره دينور جمعدر لكن اعصاب جمع صيغه سى وعصب جمع جنسى در مفردلرى هاايله عصبه اولور بوتقديرجه * جمعى اعصاب سكيردر عصبه * دينلسه اولى اولوردى (عظم) عينك فتحى وظانك سكونيله كميكه دينور جمعى عظام كلور (نخاع) نونك حركات ثلاثيله قوزقان ايلك تعبير اولنان بياض ايپلك كبى نسنەدركه ارقه ده اولان اوكورغه كميكنك ايچنده اولوزشعبەلرى بدنه متفرق اولور سائركيكلرده اولان ايلكه مخ دينور

*) فضلا كونكبيدر پرتوايله * فاولو الفضل كشمس بشبعاع (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (فاولو) ده فازائده ياخود استينافيه در اولو همزه نك ولامك ضمه لرى و بينلرنده واومعدوله ايله صاحب معناسنه اولان ذولفظنك جمعيدر ماده سنك غيريدن اولەرق (فضل) مرتبه وشرف وعلم وكمال معناسنه اولونك مضاف اليهيدر ايمدى اولو الفضل اصحاب الفضل معناسنه مبتدادر (كشمس) ده كاف تشبيه ايچوندر شمس كونش معناسنه در جارمع المجرور ومبتدانك خبريدر (بشعاع) ده باملابسه ياخود فى معناسنه كافدن مستفاد اولان تشبيهه متعلقدر شعاع غراب وزننده پرتو وضيا معناسنه وجه شبهدر زيرا مآل اصحاب الفضل يشبهون الشمس فى الشعاع سبكندەدر (حاصل معنى آفتاب عالم پيرا فوق الافق طلعت نما اولدقده عالم محسوسدن غياهب وظلماتى كشف وازاله ايله روى زمينى تنوير وضيادار ايتديكى كبى اصحاب علم وكمال اولان فضلا دخى سواد جهل ونادانى ايله تيره وتاريك اولان قلوب مظلمه دن ظلمات شكوك واوهامى طرد وازاحه ايله خانهٔ درونى تابناك وتابدار ايدرديمك اولور

*) دكله اهل ريا سمعه سنى * ايتسه ده صورت حقدن اسماع (*

(رياء) قتال وزننده برعمل ايله رضاء بارى يى كوزتمبوب ناسه كوسترمك قصديله ايشلمكه دينور (سمعه) غرفه وزننده برفعلى ناس ايشتسك ايچون ايشلمكه دينور (اسماع) همزه نك كسريله برسوزى آخره ايشتدرمكه دينور (حاصل معنى ريا وسمعه اصحابى هرنه قدر ترويج مصلحت ايچون صورت حقدن كوسترش ايله كندينى مخلص روشنده ابراز ايدرسه ده مقال سمعه ماكنى سمع قبول ايله استماع ايلمه ديمكدر

) ان ترصيع كلامى لمعان لبديع (

(ان) همزه نك كسريله حروف مشبهه بالفعلدندر (ترصيع) لغتده تزيين وزننده وخرادفيدركه برنسنه يه زيب وزينت ويرمك معناسنه در وعلم بديع اصطلاحنده نثرده قرينتينك وشعرده مصراعينك الفاظى جميعا ياخود بعضا متفقة الاعجاز اولمغه دينور (كلامى) ده كلام تكلم اولنان سوز معناسنه اننك اسمى اولان ترصيعك مضاف اليهى وياء متكلمه مضافدر (لمعان) ده لام جاره ترصيعه متعلقدر معان معنى نك جمعيدر اصلى معانى در قاض لفظنك اعلالى كبى اعلال اولنمشدر (لبديع) ده لام مفتوحه اننك خبرى اوزره داخل اولان لام ابتدادر بديع امير وزننده مثالسز اختراع اولنان شئ عجيب معناسنه در (حاصل معنى چونكه صور عقليه دن عبارت اولان معنالر ظاهرده الفاظ واصوات ايله جلوه كر اولديغندن الفاظ معانى يه لباس زينت مثابه سنده در بناء عليه ناظم تحرير ديركه تحقيق بنم كلاى والامى كلامك عروس معنانى آرايش وتزيينى غير مسبوق المثال برشئ عجيب وامر غريبدر فلله دره

*) ميوه اغاجلرى چوق موضعدر لجوى بقيع * دخى تورفنده سى باشوره اولان ميوه ينيع (*

(بقيع) امير وزننده انواع مختلفه دن اشجار ملتفه يى مشتمل اولان چوق اغاجلى طبعة

موافق

حريرينك مقاماتنده هو يطبع الاسجاع بجواهر لفظه ويقرع الاسماع بزواجر وعظه فقره لرنده اولان ترصيع كبى *

باشوره باكوره وزننده تباشير الثمر كبى ميوه نك هنوز كمال بولمش تازه تورفنده سنه دينور *

موافق مسیره کاه موضعه دینور (ینیع) اولده یاء مثناة تحتیه ایله تورفنده سی اولمش وکال بولمش میوه یه دینور صاحب وزننده یانع کبی

*(قیش شتا صیف یاز اولمش کوز هم دینلدی خریف * وقت جمعیته موسم دی بهار اولدی ربیع)*

(شتاء) کساء وزننده سنه نك فصول اربعه سندن قیش فصلنه دینور که شمسك جدی ودلو وحوت برجلرنده اولدیغی مدتدر فارسیده زمستان دینور (صیف) ضیف وزننده فصول سنه دن یاز فصلنه دینور که شمسك سرطان واسد وسنبله برجلرنده دورانی هنکامیدر فارسیده تابستان دینور (خریف) امیر وزننده فصول اربعه دن کوز فصلنه دینور یاز ایله قیش مابینیدر که شمسك میزان وعقرب وقوس برجلرنده جولانی ایامیدر بو فصله خریف اطلاقی اختراف ثمار یعنی میوه دوشیرمه وقتی اولدیغیچوندر فارسیده پاییز دینور (موسم) مجلس وزننده اسم زماندر بر نسنه نك نشانی وعلامتی وقتنه دینور وناسك بر محلده اجتماعی زمانته دینور خصوصا موسم حج البیته یعنی اقطار ارضدن حجاجك بهرسنه مکهٔ مکرمه ده اجتماعلری هنکامنده غالب اولدی (ربیع) امیر وزننده شتا ایله صیف میاننده واقع اعتدال هوا وروی زمین کلزار جناندن نمونه نما اولدیغی هنکام فرحبخشایه دینور فارسیده و ترکیده بهار دینور

*(صبحدم طك یری آغارمغه اسفار دینور * هم او وقت اولدی صباح وفلق وفجر وسطیع)*

(اسفار) همزه نك کسریله صباح وقتی کیجه نك ظلمتی کیدوب طك یری اغاروب آیدنلق اولمغه دینور (صباح) سحاب وزننده اول نهاره دینور که طك یری اغاروب شفق سوکدیکی وقته دینور صادك ضمیله صبح وسفینه وزننده صبحه کبی (فلق) طلب وزننده صبح وبامداد معناسنه درکه صباح یری اغاروب آچلمقدن عبارتدر (فجر) زجر وزننده سواد لیلك آخرنده طلوع شمسك تقربی حسبیله افق مشرقده ظاهر اولان حمرته و بیاضه دینور که السنه ده شفق تعبیر اولنور عمود آسا مستطیل اولان فجر کاذبه وآفاقه منتشر اولان صبح صادقه اعمدر (سطیع) امیر وزننده صبحك ارتفاعی که کون طوغمغه قریب وقتدر

*(او یوماغه هم او یانماغه تهجد دیمش * او یقوسزلق سهر اولمشدر او یوتمق تهجیع)*

(تهجد) تمدد وزننده هجود ورقود کبی او یوماغه دینور وتیقظ وانتباه کبی او یانماغده دیمکله اضداددن اولور فارسیده او یوماغه خوابیدن او یانماغه بیدارشدن دینور (سهر) فتحتینله کیجه او یومایوب او یانق طورماق معناسنه در (تهجیع) تهجید وزننده ومزادفیدر که او یوتماغه دینور تنویم وانامه وارقاد کبی

*(سجع شول قافیه لی سوز که فواصل کبیدر * سو یلمك او یله مقفی سوزی اولمش تسجیع)*

(سجع) سینك فتحی وجیمك سکونیله کلام منثورده فقره تینك آخرلری حرف واحد اوزره متوافق اولمغه دینور ارضی الناس بالخسار بایع الدین بالدینار فقره لری کبی و بو سجع فی الاصل قمری وکوکرجین آوازنی تردید وترجیع ایده رك او تمك معناسنه اولدیغندن تعظیما وادبه رعایة قرآن عظیم الشانك آیتلری آخرلرنده اولان توافقه سجع اطلاق اولنمز بلکه فواصل اطلاق اولنور * فی سدر مخضود وطلح منضود وظل ممدود * کبی مفردی فاصله در تفصیلی علم بدیعده محسنات لفظیه ده در (تسجیع) تسبیح وزننده کلامی مسجع ومقفی وفواصله رعایتلی سو یلمکه دینور

*(قورقیوب کندوسنی جنکه اتاندر عابط * پك یورکلو ده شجاع وهم او معناده شجیع)*

(عابط) باء موحده نك كسريله كندى نفسنى اختياريله معركه يه وجنكه القا ايدن جسور و بهادر كيمسه يه دينور نسخ مطبوعه ده اجوف اوله رق قائل وزننده عائد وقوعى تحريف وتصحيفدر (شجاع) شينك حركات ثلاثيله و (شجيع) امير وزننده بأس وشدت وحروب وقتال هنكامنده شديد القلب اولان دلاور و يوركلو آدمه دينور كتف وزننده شجع واحمر وزننده اشجع واحمس واحوس كبى

*) صاتيجى بايع آلم صاتيمه ده دينيدى مكاس * بيع هم صاتمه هم آلمق صاتيلان نسنه مبيع (*

(بايع) صاحب وزننده متاعى ثمن ايله مبادله ايدن صاتيجى يه وثمنى متاع ايله مبادله ايدن مشترى يه ديمكله ضد اولور (مكاس) مفاعله بابنك مصدر ثانيسى اولمق اوزره قتال وزننده برمتاعك بيع وشراسنده حرص وطمع ايله اجر يلك ومطره بازلق ايتمك معناسنه دركه بايع يهودى مبايعه سى كبى دكرندن ايكى قات زياده استمك ومشترى دكرندن نقصان فاحش ايله الايم ديو چباله مقصدن عبارتدر مماكسه كبى بوتقديرجه مكاس غدرى متضمن اولان آلم صاتم معناسنه اولور امامطلقا آلم صاتم وآلش و برشه بيع وشرا دينور ومبايعه ومعامله دينور فارسيده داد وستد ديلور (بيع) بانك فتحى و يانك سكونيله برنسنه يى صاتمق معناسنه در وصاتون آلمق معناسنه ده اولمغله اضداددن اولور تنكيم شراده بويله دركامر فى قافية التاء (مبيع) مخيط وزننده صاتيلان نسنه يه دينور

*) اسكى اثواب رعابيل وخذافل اولمش * يمه لى اولدى مرقع يمه اورمق ترقيع (*

(رعابيل) ابابيل وزننده اسكى ثو بلره وكهنه لباسلره دينور مفردى زبرجه وزننده زعبله در (خذافل) حضاجر وزننده صاحب قاموسك ثبتنه كوره دال مهمله ايله ولهجه صاحبنك بياننه كوره ذال معجمه ايله كه نخبه نك نسخ مطبوعه لرنده ده اويله جه واقعدر پك اسكى ومبتذل لباسلره دينور معاوز معناسنه و بونك مفردى يوقدر (مرقع) معظم وزننده پرتيغى اصلاح ايچون رقعه اورلمش اولان يمه لى ثو به دينور (ترقيع) تربيع وزننده پرتق لباسه يمه اورمق معناسنه در وزن مزبور اوزره ترديم وتلديم وتجويه ورانك فتحيله رقع كبى

*) بدقوقار اهل جهنم يمكى آتشدن * چولده هم برقورى آجى ديكنك آدى ضريع (*

(ضريع) امير وزننده جهنمده برشجرۀ ناريه دركه مرارتى سم قاتلدن اشد وحرارتى آتشدن ازيد ورايحه سى جيفه دن منتن واكره اوله رق اهل جهنمك طعاميدر زقوم وغسلين كبى وباديه ده وچولده بتر بر تكنلى نباتدر كه تازه سنه و يا شنه شبرق وقوريسنه ضريع دينور پك آجى و بدبوى اولديغندن انك سمته طواز ياقلشمز

*) پرشرف رفعتله دهرده انجق عالم * انما العالم فى الدهر شريف ورفيع (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (انما) انجق معناسنه الفاظ قصردندر كامر فى قافية الالف (عالم) علمله متصف كيمسه معناسنه مبتدادر (فى الدهر) ده فى ما بعدنه متعلقدر دهر دالك فتحيله زمان طويله دينور ومجازا زمانده واقع اولان حادثه يه ومحل حوادث اولان عالمده دينور و بومعناى اخيره كوره ظرف مكان اوله رق شريفك مفعول فيهيدر (شريف) امير وزننده مجد وعزت وشان وشرف صاحبى اولان آدم معناسنه مبتدانك خبريدر (رفيع) امير وزننده جليل القدر وعاليشان كيمسه معناسنه شريف اوزرينه معطوفدر (پر) باء فارسيه نك ضميله كثرت معناسنى مفيددر حاصل معنى ظاهردر

*) صانعك قدرتنى فكر ايده رك خشيتله * كارو بارك اوله هر بار مدد حسن صنيع (*

صانع

(صانع) ایشلیجی وایجاد ایدیجی معناسنه‌در (قدرت) تاب وطاقت وقوت معناسنه‌در (فکر) تأمل ایلمك ودوشنمك معناسنه‌در (خشیه) خوف وهراس کبی قورقودر (کار وبار) زاروزار وزننده ایش کوج معناسنه فارسیدر (هر بار) هرزمان معناسنه فارسیدر (مدد) السنه‌ده امان وصاقین معنالرنده متداولدر (حسن صنیع) صفتك موصوفه اضافتی قبیلندن اوله رق کوزل عمل معناسنه‌در ما آل (معنی) صانع مصنوعات وموجد کافهٔ موجودات اولان جناب رب العزتك قدرت قاهره سنده اعمال قوهٔ فکریه ایله متبصرانه امعان نظر ایده رك جمیع اوقات عمرکده ایشك کوجك رأس الحکمة مخافة الله منطوقنجه اساس اخلاص اولان خوف وخشیته مقارن اعمال حسنه وافعال مستحسنه اولسون دیمك اولور

) غاب من اعشقه الآن وفی القلب رواغ (

(غاب) طاب وزننده کوزدن نهان اولوب کورنمز اولمق معناسنه اولان غیبتدن ماضی مذکر غائبدر (من) موصوله فعلك فاعلیدر (اعشقه) ده اعشق حب مفرط معناسنه اولان عشق لفظندن مضارع متکلم وحده اوله رق من موصوله نك صله سی وفاعلی تحتنده مستترانا ضمیریدر ضمیر بارز غائب موصوله عائددر (الآن) الف لامیله وآن حال وزننده ایچنده حاضر اولدیغك وقتك اسمی اوله رق ظرف غیر متمکندر شوزمانده وشمدیکی وقتده دیمك معناسنه غاب فعلنك ظرفیدر (وفی القلب) ده واو حالیه فی ظرفیه (قلب) کوکل معناسنه جار مع المجرور مقدم خبردر (رواغ) سحاب وزننده بو قطعه ده کله جکی اوزره کیز لوجه میل معناسنه مؤخر مبتدادر (حاصل معنی حسن وجمالنه آشفته ومفتون اولدیغم معشوق دلارام بو آنده نظرمدن غائب و پنهان اولدی حال بوکه دل سودازده مده میل خفی مضمر ومختفیدر یاخود انك بندن پرده پوش اختفا اولمسی حکمته مبنی اولمغله بنه حالاقلبنده طرفمه تعلق خفی درکار دردیمك اولور

*) وقد یك دوکه هلاك ایتمه‌در اهلاك ایتاغ * جش دکنك ایله دوکمك دخی اورمق افشاغ (*

(وقد) واوك فتحی وقافك سکونیله ضرب شدید معناسنه‌در که یا انسانی یا حیوانی اولدرمه مرتبه سنده دوکمکدن عبارتدر کذا فی اللهجه (اهلاك) همزه نك کسریله هلاك ایلمك معناسنه‌در که اماته واعدام واضاعه وافساد اهلاکك انواعیدر (ایتاغ) همزه نك کسریله بوده برنسنه یی هلاك ایلمك معناسنه‌در تدمیر وتتبیر واغتیال کبی (جش) جیمك فتحی وشینك تشدیدیله دکنك وعصا مقوله سیله دوکمك معناسنه‌در وبرنسنه یی بلغور کبی ریزه ریزه دوکوب اوفاتمق معناسنه‌در (افشاغ) همزه نك کسری وفانك سکونیله برکیمسه یه برنسنه ایله اورمق معناسنه‌در ضرب وهرس کبی

*) سرح وتسریح دخی بعث کبی کوندرمك * هم ایرشدرمکه ده دیندی بلاغ وابلاغ (*

(سرح) سینك فتحی ورانك سکونیله (وتسریح) ترحیل وزننده برکیمسه یی یاخود برنسنه یی برمحلدن محل آخره کوندرمك معناسنه‌در ارسال کبی فارسیده فرستادن دینور ومواشی یی اوتلامق ایچون مرعایه صالیورمك معناسنه‌در (بعث) بحث وزننده برنسنه یی برسمته اثاره وتوجیه ایلمك معناسنه موضوعدر معانئ سائره بوندن متفرع ومتشعبدر وقرآن کریمده سکز معنایه وارد اولمشدر که الهام واحیاء موتی وایقاظ وتسلیط ونصب حاکم وتعیین واخراج من القبور وارسال معنالریدر (بلاغ) سحاب وزننده وابلاغ ارسال وزننده تبلیغ وانااله وایصال وتوصیل والحاق کبی برنسنه یی آخره ایرشدرمك ویتشدرمك معناسنه‌در فارسیده رسانیدن دینور

*) تازه نك تویسز یدر امردونو خطی طریر * دخی شابل دلی قانلوسی یکتدر برزاغ (*

(امرد) اجرد وزننده هنوز بیغی کلمکه باشلیو بلکن چهره سی آینه کبی صاف وبیمو اولان جوان

ساده رویه دینور (طریر) امیروزننده بیقلری درلمش اولان پری پیکروخوب منظر محبوبه دینور که لسانڭ ظرفاده نوخط وجار ابروتعبیر اولنور (شابل) باء موحده ایله هابل وزننده لتلو جانلو خوب اندام نازنین دلی قانلویه دینور (برزاغ) قرطاس وزننده و برزوغ عصفور وزننده اتنه طلو تمام یکت اولمش دلی قانلویه دینور

) صب ایمش دوکمه دخی سکب ودوکولمکده سکوب (

) اولدی منصب دوکولمش صویی دوکمك افراغ (

(صب) صادڭ فتحی وبانڭ تشدیدیله صویی وسائر اقق شانندن اولان مایع نسنه یی دوکمك معناسنه در (سکب) سینڭ فتحی وکافڭ سکونیله (وتسکاب) تذکار وزننده صومقوله سنی دوکمکدر افاضه واراقه واهراق وادهاق کبی (سکوب) قعود وزننده صودوکلمك معناسنه در انسکاب وانصباب وتصبب کبی (منصب) انصبابدن اسم فاعل صیغه سیله دوکلمش نسنه یه دینور مصبوب ومسکوب وساکب واسکوب کبی (افراغ) همزه نڭ کسریله صویی دخی وقربه مقوله سندن دوکمکه دینور فارسیده دوکمکه ریختن دوکولمکه ریزیدن دینور

*) جشع واعوال حریص اولمه ایمش استیه رك * دخی هم استه میوب ترك ایله قورتلمه فراغ (*

(جشع) فتحتینله اشد حرص ایله حریص اولمق یاخود برکیمسه کندی نصیبنی الدقدنصکره غیرڭ نصیبنه ده کوز دیکوب طمع ایلمك معناسنه در (اعوال) همزه نڭ کسریله حریص اولمق معناسنه در وبرکیمسه کثیر العیال اولمق معناسنه وفریاد ایله اغلمق معناسنه در وجشع فتحتینله مثبت اولدیغندن جشع ایله اعوال بیننده حرف عطفی اتیان وزنه مخل اولمغله واوی املادن اهمال اولی اولدیغی وارسته قید اشکالدر (فراغ) سحاب وزننده برایشدن اشتغالی ترك ایله قورتلوب بوش طورمق معناسنه در قعود وزننده فروغ کبی وبرنسنه یه عزم وقصد ایلمك معناسنه در

*) یوتمه در بلع کبی سلج وترغم سریط * چینه مك مضغ ودخی چینه نلان نسنه مضاغ (*

(بلع) بانڭ فتحی ولامڭ سکونیله و(سلج) سینڭ فتحی ولامڭ سکونیله و(ترغم) تکلف وزننده و(سریط) سینڭ ضمی وراء مشدده ده نڭ فتحی ویاء مثناتڭ سکونیله طعامی ولقمه یی بوغازدن معده یه جذب ایتمك که ترکیده یوتمق تعبیر اولنور فارسیده واریدن ونواریدن وفرو بردن دینور ابتلاع وفتحاتله سلجان وازدقام واسترط ولقم والتقام مرادفلریدر (مضغ) بلع وزننده برنسنه یی آغزده چیمك معناسنه درجوز وزننده ضوزکبی فارسیده خایدن دینور (مضاغ) غراب وزننده ومضاغه ها ایله آغزده چینمش نسنه یه دینور

*) بیله زك آدی سوار اولدی اساور جمعی * هم قیوجیلغه دی صوغ وقیوجی صباغ (*

(سوار) کتاب وغراب وزننده طائفهٔ نسوانڭ بیلکلرینه طاقدقلری بیلازکه دینور همزه نڭ ضمیله اسوار کبی (اساور) مساجد وزننده سوارڭ جمعی اولان اسوارڭ یاخود اسوره نڭ جمعیدر که سوارڭ جمع الجمعی اولور (صوغ) صادڭ فتحیله التون وکموش مقوله سنی قالبه دوکمك معناسنه در که کتابه وزننده صیاغه کبی قیوجیلق حرفتیدر (صباغ) وصواغ شداد وزننده وصائغ قیوجی یه دینور جمعی صاغه کلور فارسیده زرکر دینور

*) علق وهم ملق وودومقه سومکدر * سوکی حب اولدی دخی کبرلوجه میل ایتمه رواغ (*

(علق) فتحتینله وعلاقه سحابه وزننده وعلوق قعود وزننده و(ملق) فتحتینله و(مقه) عده وزننده وومق وعد وزننده و(ود) واوڭ حرکات ثلاثیله وودا سحاب وکتاب وغراب وزنلرنده ووداده سحابه وزننده وموده محبه وزننده الفاظ مترادفه دندر که برکیمسه یه یاخود برنسنه یه

كوكل ايله شرب محبت ايلمك وسومك معناسنه در (حب) حانك ضميله وكسريله وباء موحدهنك
تشديديله دوستلق وسوكى معناسنه دركتاب وغراب وزنلرنده حباب ومودت وزننده محبت كبى
(رواغ) سحاب وزننده برجانبدن جانب آخره اوغورلاين ميل ايلمكه دينور

*) مشك وش زلف نكارم كه مشامه خوشبو * صدغ ليلاى بريا كمسك لدماغ (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (صدغ) زلف ديو صاد قافيه سى قطعه سنك اولنده كچدى
ومعرفه يه اضافتله تعريف كسب ايدوب مبتدا اولمشدر (ليلاى) ده ليلى سلمى وزننده حسن
وجمال وغنج ودلال ايله شهرتشعار بر دختر پرى پيكرك اسمى اولمغله مشابهت علاقه سيله
حسن وآن ايله بنام اولان نسواندن هر برلرينه اطلاق اولنور نته كيم ترجمه ده واقع اولان
نكار لغت فارسيه ده صنم ونقش وتصوير معناسنه اولوب بو علاقه ايله خوبان مهرويانده
استعمال اولنمشدر ليلى صدغك مضاف اليهى وضمير متكلمه مضافدر (بريا) ده باء ملابسه
ياخودفى معناسنه در يا سكرى وزننده رايحهٔ طيبه معناسنه در (كمسك) ده كاف تشبيه ايچوندر
(مسك) ميمك كسريله طيب معروفدر كه چين اقليمنده بر نوع كيكلرك نافه سنده تكون ايدوب
آفاق واقطاره اورادن منتشر اولور صدغ مشبه مسك مشبه به كاف اداة تشبيه ريا وجه
شبهدر (لدماغ) ده لام ريايه ياخود مسكه متعلقدر دماغ كتاب وزننده باشده اولان بينى يه
دينور كه مشموماتك رايحه سى اكا منتهى اولور محل شم معناسنه مقال وزننده مشام دخى
دينور ترجمه ده وقوعى كبى مشك ميمك ضميله وكسريله فارسيدر چين وخطا غزاللرينك
كوبكنه دينور مسك كبى خوشبو كوزل قوقو معناسنه فارسيدر (حاصل معنى بنم نكار
ملاحتشعارمك كيسوى دلجوى عنبربويى تضوع وريايه ملابس اولديغى حالده ياخود
فوح ونكهت خصوصنده خانهٔ دماغى تعطير ايتمه ده نافهٔ مسك آساموثردر ديمك اولور

*) نوروش لمعهٔ عرفانله پرتو ياب اول * نار رشكيله اوله سينهٔ حاسد پرداغ (*

(نور) قطعهٔ سماويه عنوانى شرحنده كچدى (لمعه) تمره وزننده يلابيق وپارلمق معناسنه در
(عرفان) معرفت وعلم معناسنه در (پرتو ياب) فارسيده مضئ وبراق معناسنه در (نار)
معلومدر كه آتشه دينور (رشك) رانك فتحى وشينك سكونيله فارسيدر حسد معناسنه (سينه)
فارسيده كوكس معناسنه در صدر كبى (حاسد) اخلاق ذميمه دن حسد ايله متصف كيمسه يه
دينور (پرداغ) فارسيده كثرت معناسنى مفيد اولان پر لفظيله قرغون دمور ايله حيوانك وانسانك
جسدينه اوردقلرى تمغا ونشان معناسنه اولان داغدن مركبدر (حاصل معنى نور علم
وعرفان ايله ماه تابان كبى لامع ودرخشان اول كه ظلمتكدهٔ جهلده پسماندهٔ تيه حيران اولان
حاسد كاسد نادانك سينهٔ پركينه سى يعنى دل خبائث طينه سى آتش رشك وحسد ايله سوزان
وبريان اولسون ديمكدر كه كسب كماله ترغيبدر

) تفأفأنا بنظم لورآه يمدح الوصاف (

(تفأفأنا) ترعرعنا وزننده حرف فايى چوق تكلم ايلمك معناسنه اولان تفأفؤدن ماضى متكلم
مع الغيردر (بنظم) تفأفؤك مفعول به غير صريحيدر (لورآه) ده لو لانتفاء الثانى لانتفاء الاول
معناسنه حرف شرطدر رآى كورمك معناسنه اولان رؤيتدن ماضى مفرددر ضمير بارز نظمه
راجعدر (يمدح) باب ثالثدن مضارعدر مدح ايدر معناسنه (وصاف) شداد وزننده ديوان
بلاغتعنوان صاحبى برشاعر ماهر سخن سنجك مخلصى اولمق اوزره على سبيل التنازع رآى
ويمدح فعللرينك فاعليدر كه لورآه الوصاف لمدحه سبكنده در (حاصل معنى نوبت قافيه
حرف فايه رسيده اولمغله بزفا قافيه سنده برقطعهٔ منظومه انشاد ايلدك كه اكر آنى وصاف

بلاغت اتصاف خباته اولوب کورمش وایشتمش اولیدی ستایشکوی تحسین اولوردی دیمك اولور

) دینور چوق ماله حلق ومالی آرتوب اوکه در احراف (

) دخی هم مال ونعمت چوقلغیله آزمه در اتراف (

(حلق) حاء مهمله نك کسریله جانلواوله رق چوق ماله یعنی مواشئ کثیره یه اطلاق اولنور (احراف) همزه نك کسریله برکیمسه نك مالی نماء وبرکت بولمغله اوکوب فراوان اولمق معناسنه در وانفاق عیال ایچون امك چکوب کسب وکار ایلمك معناسنه در (تراف) اسراف وزننده برکیمسه یی مال ونعمتك ازدیاد وکثرتی طغیان ایدوب آزمه سنه باعث اولمق معناسنه در وبرکیمسه بغی وضلالته مصر اولمق معناسنه در تتریف واستتراف معنای اولده مرادفلردر

) تکبر ایته جخف وکبر ایدن جفاخ وهم جخاف (

) کیدرمك هم یقین اولمق دیمك مفهومیدر اجحاف (

(جخف) جیمك فتحی وخاء معجمه نك سکونیله برکیمسه قدرت ویاقتندن اکثر وازید وجهله اوکنوب فخریه ایلمك معناسنه درکه تکبری مستلزمدر (جفاخ) شداد وزننده و (جخاف) وزن مزبور اوزره خانك جیم اوزره تقدیمیله کندینی بکنمك معتادی اولان خودبین ومتکبر ومفتخر کیمسه یه دینور (اجحاف) جیمك حاء مهمله اوزره تقدیمی وهمزه نك کسریله برنسنه یی سپوروب کوتورمك معناسنه در وبرنسنه یه پك یقلشمق ویقین اولمغه دینور

) بلی قرآنده اولمش قوم عادك شهرینك آدی (

) دینورمش اکری بوکری قوم یغنلارینه ده احقاف (

(احقاف) همزه نك فتحیله سورهٔ احقافده اشبو (واذکر اخاعاد اذ انذر قومه بالاحقاف) نظم جلیلنك تفسیرنده بیان اولندیغی اوزره جزیرة العربدن ارض یمنده عمان ایله عدن بیننده واقع بحر وزننده شحر نام بلده ناحیه سنده برنیجه اوزون ومرتفع ومعوج قوم یغنلارینه خاصة احقاف دینورکه حضرت هود علیه السلام کندیلره مبعوث اولان قوم عادك دیار ومساکنیدر قوم مسفورك اشراك اوزره اصرار وانهماکلری وریح حسوم ایله کیفیت اهلاکلری تفاسیرده مسطوردر دخی احقاف حانك کسریله حقفك جمعیدرکه عامة اکری بوکری اولان قوم یغنلارینه اطلاق اولنور جبال وزننده حقاف وحروف وزننده حقوف کبی جمع الجمعی حقایف کلور

) عرف اعراف کلمش جمعی یوکسك قوم ایمش عرفه (

) دخی جنت جهنم آره بشنده سوردر اعراف (

(عرف) عینك ضمی ورانك فتحیله صرد وزننده و (اعراف) اقفال وزننده جمعلردر یوکسك قوملقلره وعالی ومرتفع موضعلره دینور (عرفه) غرفه وزننده وعرف هاسز مفردلریدرکه یوکسك قوملغه ویوکسك مکانه اطلاق اولنور (اعراف) همزه نك فتحیله جنت ایله جهنم بیننده واقع سور وحجابه دینور سورهٔ اعرافده مبیندر

*) تقدم ایلمك زلف وتزلف ازدلاف اویله * یقینلق منزلت زلفی یقین ایتمك دخی ازلاف (*

(زلف) زانك فتحی ولامك سکونیله و (تزلف) تکلف وزننده و (ازدلاف) اعتراف وزننده برنسنه یی تقدم ایلمك معناسنه در وبرنسنه یه تقرب ایدوب یاقلشمق معناسنه در (زلفی) حبلی وزننده یقینلق معناسنه در قرب ودنو کبی ورتبه ومنزلت معناسنه در (ازلاف) همزه نك کسریله برنسنه یی آخره یقین ایتمکه دینور

کلین

*) كلين خاتونى ارسال ايتمكه هم خانهٔ زوجه * دستور زف وزفاف ازدفاف وهمدخى ازفاف (*

(زف) زانك فتحى وفانك تشديديله (وزفاف) كتاب وزننده و (ازدفاف) ازدواج وزننده و (ازفاف) ارسال وزننده كلينى زيب وزيورايله دوزب وقوشوب كوبكو خانه سنه كوندرمك معناسنه‌در تركيده كردكه قومق تعبير اولنور نسخ مطبوعه ده ازدفاف موقعنده ازدلاف وقوعى تحريف ناسخ وغلطدر

*) شغف قلبى محبت يافه‌در مجنوندر مشغوف * هوى عشقيله سومك تابع اولمق ديمه‌در ارداف (*

(شغف) عين مهمله وغين معجمه ايله قلب وطلب وزنلرنده كه درت لغتدر عشق ومحبت استيلا ايله قلبى اوستندن بوريمك معناسنه‌دركه فرط محبتدن كنايه‌در (مشغوف) كذلك عين مهمله وغين معجمه ايله دلى يه اطلاق اولنور مجنون ومخفوق كبى ويوركنه عشق ياخوف مراق استيلا ايتمش كيمسه‌يه دينور (هوى) الف مقصوره ايله عصا وزننده باب رابعدن مصدر اوله رق برنسنه يه محبت ايلمك معناسنه‌در وعشق معناسنه اسم اولوركه برنسنه يه مفتونلغه دينور ونفسك مشتهياته اشتها وآرزوسنه دينور ونفسك آرزو واراده ايلديكى نسنه يه ده دينور معناى اخيره كوره هوى مهوى معناسنه‌در هوانك جمعى اهواء كلور (ارداف) همزه‌نك كسريله تابع اولمق معناسنه‌در رانك فتحيله ردف كبى وبركيمسه‌يى راكبك اكسه سنه بندرمك معناسنه‌در

) دينور مهمانه ضيف وهم اكا اويوب كلن ضيفن (

) دخى شول كيمسه كيم چوق چوق ضيافت ايليه مضياف (

(ضيف) صيف وزننده قونوق معناسنه‌دركه السنه ده مسافر تعبير اولنور فارسيده ميز ومهمان دينور ميملرك كسريله وضيف فى الاصل مصدر اولمغله مفرده وجمعه اطلاق اولنور وبعضا اضياف وضيوف وضيفان اوزره جمعلنور ومذكره ومؤنثه ده اطلاق اولنور ومؤنثنده تاء تأنيث دخى الحاق اولنور (ضيفن) حيدر وزننده اسم ضيفك قويروغنه طاقيلان نون كبى ذات ضيفك آردينه دوشوب برابرجه ضيافته كلان طفيلى يه دينوركه فارسيده كاسه ليس وتركيده طالقاوق وبناشمه واويوتى تعبير اولنور (مضياف) مدرار وزننده اوزان مبالغه دندركه خلقى چوق چوق ضيافت واطعام ايتمك معتادى اولان خاندان كيمسه يه دينور فارسيده ميزبان ومهمان نواز دينور

) سدف ظلمت هم آيدنلق ايمش اضداد دندر بو (

) كيجه اولمق قرانلق همدخى موم يافقه‌در اسداف (

(سدف) فتحتينله قراكولغه دينور ظلمت معناسنه وضوء معناسنه آيدنلغه ده دينمكله ضد اولور ثمره وزننده سدفه وغرفه وزننده سدفه كبى وعلى قول ضوئله ظلمتك اختلاطنه دينوركه طلوع فجردن وقت اسفاره قدر اولان اختلاطندن عبارتدر (اسداف) اسراف وزننده كيجه مظلم وقرانلق معناسنه‌در وصباح يرى مضئ اولوب آيدنلامق معناسنه ديمكله ضد اولور وموم يافق وچراغ اوياندرمق معناسنه‌در واويومق معناسنه‌در

*) عيالى ايتمه‌ده انفاق تقصير ايتمه‌در تقتير * زياده نابجا صرف ايلمك تبذيروش اسراف (*

(تقتير) تقصير وزننده عيالى انفاق خصوصنده تضييق وتقصير ايتمك يعنى زاد ونفقه‌سى كندى اوزرينه لازم اولان اولاد وازواج ومماليك وخدام مقوله‌لرينك نفقه سنى خست وقلت اوزره كوروب طارجه قوللنمق معناسنه‌در قافك فتحيله قتر وقعود وزننده قتور وادبار وزننده اقتار كبى (تبذير) تقتير وزننده و (اسراف) ارداف وزننده مالى حدى متجاوز بيهوده يره صرف وخرج ايلمك ياخود خلاف رضاء بارى اولان محله صرف ايلمكه دينور

) يقينلرده اولور طرزنده اكلندرمه‌در تسويف (

) اسف ايله غصه لنمقدر طارلتمقدر دخى ايساف (

(تسويف) تأخير وزننده ومرادفيدر كه وعد ودين مقوله سى نسنه‌لرده قطع اميد ايتديرميوب سيكون وسوف يكون ديه‌رك اكلندروب امرار وقت ايتمك معناسنه‌در مطل ومماطله كبى (اسف) اسد وزننده حزن شديد ايله محزون وغمناك اولمق معناسنه‌در و بر كيمسه‌يه غضب ايدوب طارلمق معناسنه‌در حرد وتهور وتغضب كبى (ايساف) همزه‌نك كسريله بر كيمسه‌يى اغضاب ايدوب طارلتمق معناسنه‌در تحميش واحفاظ كبى

*) ابابيل اولدى فرقه فرقه قوشلر واحدى يوقدر * شوقرلانقج كه اولرده يا پرلانه آدى خطاف (*

(ابابيل) سرابيل وزننده قوش ودوه وآت قسمندن بلوكلر وسوريلر معناسنه درفرق وجماعات وافواج كبى و بومفردى اولميان جمعندر عباديد وشماطيط كبى و بعضيلر مفردى اجانه وزننده اباله وسنور وزننده ابول وسكيت وزننده ايبل اولديغنه ذاهب اولديلر و بعضيلر ابابيل طاغ قرلانقجى ديدكلرى قوش اولماسنه ذاهب اولديلر نتكيم بعض كتب تفاسيرده وحيوة الحيوانده مرسومدر (خطاف) خانك ضميله رمان وزننده قرلغج وقرلانغج تعبير اولنان قوشك اسميدر كه اولرده يووه ييار

*) عجايبلر خبرويردى بر بن بابلده كوردم بن * خبرويريجى فالجى غيبدن كاهن كبى عراف (*

(كاهن) ساحر وزننده و(عراف) شداد وزننده لاعن دليل علم غيب ادعا ايدن يعنى غائبدن خبرويرمك صورتنده اولان كيمسه‌يه دينوركه السنه‌ده فالجى و باقيجى دينور (بابل) ساحر وزننده اقليم عراقده دجله وفرات قربلرنده واقع و على قول كوفه‌نك سواد وناحيه‌سنده كائن بربلده اسميدركه سحر وخمرا كا نسبت اولنور سلفده ملوك كنعانيين مقرى اولوب نمرود مردود حضرت ابراهيم عليه السلام جنابلرينى اوراده ناره القا ايلديكى كتب تواريخده مسطوردر (ناظم پرعرفان دورعبد الحميد خانده شاه ايرانه ايلجيلكله روان اولدقده كذر كاهى اولان بابله ورودنده برعراف دروغ اتصاف ايله ملاقى اولوب حوادث كونيه‌دن امور غريبه خبرويرديكنى ايراد ايدر

*) رجا مز صوج باغشلامقدر اللهدن كرملرله * رجانا من الاله الخلق عفو الجرم بالاعطاف (*

مصراع اول ثانينك ترجمه‌سيدر (رجانا) ده رجاء وفاء وزننده ممدود اوله‌رق برنسنه‌يى اميد ايلمك واوممق معناسنه‌در رانك فتحيله رجو وسحابه وزننده رجاوه كبى ضرورت وزن ايچون قصر اولنمشدر رجاء متكلم مع الغير ضميرينه مضاف اوله‌رق مبتدادر (من الاله الخلق) تركيبنده من ابتدائيه رجايه متعلقدر (اله) كتاب وزننده مألوه معناسنه‌دركه معبود ديمكدر كتاب مكتوب و بساط مبسوط معناسنه اولديغى كبى (خلق) خانك فتحى ولامك سكونيله مخلوق معناسنه جميع برادلشلره شاملدر لكن بوراده عبادت وقوللق شانندن اولان ذوى العقول مراد اولنمق ظاهردر (عفو) عينك فتحى وفانك سكونيله مسيئك اساءتنى ومجرمك جرمنى محوايتمك يعنى جرم واساءت مقابلنده مؤاخذه ايلمامك معناسنه مبتدانك خبريدر (جرم) جيمك ضميله صوچ وكناه معناسنه‌در جريمه وجناح وذنب كبى وعفوك مضاف اليهيدر (بالاعطاف) ده باء ملابسه عفوه متعلقدر اعطاف الطاف وزننده بر كيمسه‌يى اسركيوب شفقت ومرحمت ايلمك معناسنه اولان عطفك جمعيدر وكرم واحسان عطف و شفقتك لازميدر (حاصل معنى مصنوعاتى ايجاد ايدن معبود بالحق وعبادته لايق ومستحق اولان الله تعالى وتقدس حضرتلرندن بزم رجاء ومأمولمز محض الطاف شامله ورحمت واسعه‌سيله جرم وكناهمزى عفو ايلمكدر

دیمك اولور

*) نه مشكل اولدیغن بو التزامیله تناسبلر * ایدرلر اعتراف البت اولانلر صاحب انصاف (*

(التزام) بدیعیون اصطلاحنده محسنات لفظیه دندر كه كاتب یاخود شاعر كلامنك هر كلمه سنده حروف هجادن برحرفی التزام ایدوب كتورمسندن عبارتدر مثلا ناظم نحریرك بوقطعه نك بیتنده اولان لغتلرده جخجخ جغاخ خجاف احجاف كلمه لرنده وبیت دیكرنده زلف تزلف ازدفاف زلفی ازلاف كلمه لرنده حرف فانك التزامی كبی وشاعرك * رحیم حلیم منعم متطول * جمیل المساعی حلمه حلم راحم * بیتنك هر كلمه سنده حرف میمی كتوردیكی كبی (تناسب) تقارب وزننده محسنات معنویه دندر كه نثرده یاخود نظمده معنبار بیننده مناسبت اولان الفاظی جمع ایتمكدن عبارتدر و بوكا تناسب دینلدیكی كبی مراعات نظیر و توفیق ده اطلاق اولنور (مثلا ناظم مرحومك بوقطعه نك بر بیتنده شغف مشغوف هوی لفظلرنده و بیت دیكرنده ضیف ضیفن مضیاف لفظلرنده مناسبته رعایتی كبی وتاء قافیه سنده * تنكدر بو وادیء نارفته ده آت اوینامز * كیم دیدی وهبی قوشو بده كندیكی میدانه آت * بیتنده اولدیغی كبی (حاصل معنی اصل مقصود اولان لغات بیانی اوزره فضله اوله رق بومقوله محسنات شعریه یه ده رعایت ایتمك نه رتبه لرده امر عسیر ودشوار اولدیغن رسم انصافی درپیش ایدن ذوات انصاف سمات البته تسلیم واعتراف ایدرلر دیمك اولور

) ربنا الله الی الخلق رحیم ولطیف (

(ربنا الله) تركیبنك معناسی واعرابی زا قافیه سنك ایكنجی قطعه سنك عنوانی شرحنده لجدی (الی الخلق) تركیبنده الی حرف جردر مؤخر رحیمه متعلقدر خلق مخلوق معناسنه رحیمك مفعول به غیرصریحیدر (رحیم) علیم وزننده انعام واحسان ایدیجی معناسنه اسماء حسنادن اوله رق مبتدای محذوفك خبری یاخود مذكورك خبر بعدخبریدر (لطیف) رحیم وزننده عبادینه رفق ولطفله بر وكرم ومخلوقاتنه ایصال منافع ایله احسان ایدیجی جناب منانك اسم شریفی اوله رق رحیم اوزرینه معطوفدر (حاصل معنی بزم مالك وپروردكارمز جمیع مخلوقاته رحمت واحسان ولطف بی پایان ایدیجی الله تعالی حضرتلریدر

*) لفظ ومعناده سوزی بوزمغه دیمش تحریف * هم كتاب ایچره خطا ایتمه ماكی تصحیف (*

(تحریف) تغییر وزننده ومرادفیدر كه مطلقا برنسنه یی تبدیل ایدوب بوزمق معناسنه در وخصوصا بركلامك یاخود كلمه نك صورتنی ومعناسنی تغییر وتبدیل ایتمكه دینور مثلا محمد اسم شریفنی تحریف ایدوب اتراك ممش واكراد ممی وسودان مادی دیدكلری كبی واكثر عوام مزاج موقعنده مجاز ولذت موردنده ذلت دیدكلری كبی (تصحیف) تحریف وزننده صحیفه ده مثبت كلمه وكلامی خطاء تغییر ایلمك معناسنه در كه حرفلرك اشتباهندن نشئت ایدر مثلا باء موحده ایله خبر لفظنی یاء مثناة ایله خیر اوقومق وحاء مهمله ایله فسح لفظنی معجمه ایله فسخ اوقومق و یازمق كبی

) خبز ایتمك دخی شول كرده دینن یوفقه رغیف (

) طویه جق مرتبه اكل ایتمه مك اولمش تجعیف (

(خبز) خانك ضمی و بانك سكونیله معروفدر كه ایتمكه دینور نارسیده نان دینور بغدایدن وآرپه دن وطارینك انواعندن معمول اولنه وخمیرنه مایه قاتیلانه وقاتلمیانه وفرونده وتنورده وصاجده وكولده بشنه ویومشاغنه وقوریسنه شاملدر قوری ایتمكه جبیز وعشم وكوله كومولوب بشن ایتمكه ملیل وطمله وطرموس ومضباه واصلنمش ایتمكه لخاء وطاری ایتمكنه

لعیعه وآریه و بغـدای اویله یاپلمش ملز اتمکه علیث دینور (رغیف) نحیف وزنـنده کرده تعبیر اولنـان اتمکه دینور که التننده ده یوفقه و پادیرمه وکوزلمه تعبیر اولنور (تجیف) تحریف وزنـنده بر کیمسه قارنی طویجه طعام ایتیوب دون الشبع اکل ایتمك معناسنه در که شرعا وطبا ممدوحدر

) اجرت ایله طوتیلان کیمسه اجیر اویله عسیف (

) مزدوزن خدمت ایدیجی اوله دیندی وصیف (

(اجیر) امیر وزنـنده و(عسیف) اجیر وزنـنده ومرادفیدر که اجرتله طوتیلان ارغاده وخدمتکاره دینور وزن مزبور اوزره عتیل کبی جملری جهلا وزنـنده اجراء واسفاء وعتلاء کلور (وصیف) عسیف وزننده خدمتکاره دینور کرك اوغلان وکرك قیز اولسون جمعی وصفـاء کلور عسفاء وزننده ومؤنثده وصیفه دخی دینور

*) هم نحنف حنفی مذهبی اوزره اولمق * استقامت ایله مسلم اولان آدمده حنیف (*

(تحنف) تکلف وزنـنده ملت ابراهیمیه و شریعت اسلامیـه ایله عامل ومتشرع اولمق معناسنه در که اصل معناسیدر و بر کیمسه امام شافعی یاخود مالك بن انس رضی الله تعالی عنه یاخود احمد بن حنبل حضراتندن برینك مذهبی اوزره عامل ایکن رجوع ایدوب امام اعظم ابو حنیفه حضرتلرینك مذهبنـه انتقال ایتمکه ده دینور (حنیف) امیر وزنـنده شول مسلمه دینور که دین اسلامه میل ومحبتی مستقیم ودرست اولوب ملت بیضـای اسلامیه ده ثابت وبرقرار وعفتکار اوله

*) ایولك ایدیجی محسن حسنه ایلکدر * پراماز حالی اولان کیمسه یه ده دیندی ظلیف (*

(محسن) مؤمن وزنـنده دائما ناسه احسان وایلك ایدن کیمسه یه دینور محراب وزننده محسان کبی (حسنه) فتحـاتله ایولك وایو حالته وایو نسنه یه دینور ایولکه بر وصلاح وایو نسـنه یه صلیح واصلح ده دینور فارسیده ایو نسنه یه نیك وایولکه نیکی دینور (ظلیف) امیر وزننده بغایت فقیر وسیئ الحال کیمسه یه وذلیل وحقیر اولان کیمسه یه دینور

) اکسك اولچکله صتان کیمسه مطفف اولمش (

) ازاجق نسنه یه هم اکسك اولانه دی طفیف (

(مطفف) تطفیفدن اسم فاعل صیغه سیله مکیلاتدن اولان نسنه یی اکسك اولچك ایله وموزوناتدن اولانی اکسك درهم وناقص العیار قنطار ایله صتان کیمسه یه دینور تفعیل بابنك بناسی تکثیر ایچون اولمغله کیلده بخس ونقص معتادی اولان کیمسه یه دینور (طفیف) ظلیف وزننده آزجه نسنه یه دینور قلیل کبی وناتمام نسنه یه دینور ناقص کبی

) دوستلق اولدی موالاة دخی دوست سجیر (

) همدخی مونس اولان همدم ایمش الف والیف (

(موالاة) مناجات وزننده مودت وصداقت معناسنه در که دوستلق تعبیر اولنور مداجات ومساجره ومصادقه کبی (سجیر) امیر وزننده صادق دوسته دینور حمیم وخلیل وصفی کبی (الف) همزه نك کسری ولامك سکونیله کندیله الفت اولنان همدم وانیسه دینور (الیف) امیر وزننده مألوف معناسنه در که کندیسیله الفت اولنمش نسنه در

) عقلی آز اولمغـه ده سخف وسخافه دینلور (

) دخی عقلی آز اولان کیمسه یه ده دیندی سخیف (

(سخف) سینك ضمیله وفتحیله و (سخافه) سحابه وزننده عقل وادراکك یوفقه لغنه وقلتنه

دینور وسائر نسنه‌لرك دخی بوقفه‌لغنه وخفتنه دینور (سخیف) ظفیف وزننده ضعیف العقل وخفیف المشرب کیمسه‌یه دینور

) رطب و یابس قوری یاش اصلادیلن نسنه نقوع (

) دیندی یاش ایتمکه ترطیب وقورتمق تجفیف (

(رطب) رانك فتحی وطانك سکونیله یاش نسنه‌یه دینور که قوری مقابلیدر وتر وتازه وملایم نسنه‌یه دینور امیر وزننده رطیب دخی بو ایکی معناده رطب کبیدر (یابس) صاحب وزننده ویبیس امیر وزننده ویبس کتف وزننده مقدما یاش اولوب صکره قوریمش نسنه‌یه دینور اما ذاتی وخلقی اوله‌رق قوری اولان نسنه‌یه فتحتینله یبس دینور قبس وزننده (نقوع) صبور وزننده صویه براقیلوب اصلادیلن نسنه‌یه دینور (ترطیب) ترغیب وزننده قوری نسنه‌یی اصلاتمق ویشارتمق معناسنه‌در بانك فتحیله بل وکسریله بله وترطیب وزننده تبلیل کبی (تجفیف) ترطیب وزننده وضدیدرکه یاش اولان نسنه‌یی قورتماغه دینور

*)قولاغك آدی حذنه کوچکیدر قنفاء*کوپه‌در شنف آنی طاقفده قولاغه تشنیف(*

(حذنه) حاء مهمله‌نك وذال معجمه‌نك ضمه‌لری ونونك تشدیدیله عتله وزننده قولاغه دینور اذن وسامعه کبی تثنیه‌سنده حذنتان دینور وحذنه قولاغی کوچك کیمسه‌یه دینور صغیر الاذن معناسنه (قنفاء) حمراء وزننده کوچك وقالین اوله‌رق باشه یاپشق قولاغه دینور (شنف) شینك فتحی ونونك سکونیله قولاق اوزره طاقیلان کوپه‌یه دینور که اصق کوپه تعبیر اولنور جمعی شنوف کلور شیوخ وزننده اما قولاغك اسفلنده اولان شحمهٔ اذنه طاقیلان کوپه‌یه قرط دینور طا قافیه‌سنده کجدیکی کبی (تشنیف) تشریف وزننده واشناف اسراف وزننده بر امرأه‌نك قولاغنه آخر کیمسه اصق کوپه طاقق معناسنه‌در مزبور کوپه‌یی طاقمغه تشنف دینور تکلف وزننده

)دیندی بیلدرمکه ایذان دخی ارکان اوله بجده‌در علم کبی بیله بیلیجیدر عریف(*

(ایذان) همزه‌نك کسریله برخصوصی برکیمسه‌یه اعلام ایدوب بیلدرمك معناسنه‌در واذان اوقومق معناسنه‌در تعلیم وزننده تأذین کبی (ارکان) همزه‌نك کسریله ایذان کبی برماده‌یی آخره تفهیم ایدوب بیلدرمکه دینور وبر معنایی اکلیوب بیلمکه دینور فتحتینله رکن کبی (بجده) باء موحده‌نك فتحیله سجده وزننده علم وشعور کبی بیلمك معناسنه‌در واصل واساس معناسنه وصحرا وبیابان معناسنه استعمال اولنور (عریف) شریف وزننده معلوماتی چوق اولان مرد دانایه دینور وبرقومك رئیسنه دینور وکندی قومنك احوالنی بیلمکه معین ومخصص اولان کیمسه‌یه دینور

) بجهلا فخری همان اسکی یکی مالله‌در افتخار الجهلاء بتلید وطریف (*

مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (افتخار) اعتبار وزننده بر کیمسه متصف اولدیغی خصال وفضائل ایله فخر ومباهات ایدوب اوکونمك معناسنه مبتدا وجهلا یه مضافدر (جهلاء) علماء وزننده ومقابلیدر که حلیهٔ علمدن عاری اولان نادانلره دینور (بتلید) ده باء جاره کائن وحاصل مثللو برمقدره متعلقدر (تلید شدید وزننده بر کیمسه‌نك خانه‌سنده طوغوب بیومش اولان قول وجاریه ودواب ومواشی مقوله‌سنه دینور که مال قدیم تعبیر اولنور صاحب وزننده تالد وکتاب وزننده تلاد کبی وظرف مستقر اوله‌رق مبتدانك خبریدر (طریف) تلید وزننده ومقابلیدر که یکی نائل اولنمش مال حادثه دینور صاحب وزننده طارف ومحسن وزننده مطرف کبی

(حاصل معنی جاهل ونادان اولان علم مفلسلری بضاعهٔ علم وهنردن صفر الید وواهی وکیسهٔ فؤادلری بلغهٔ نفیسهٔ معرفتدن خالی وتهی اولمق حسبیله همان مجالسده مفاخره ومباهاتلری پدرمانده اولان اموال واشیا وصکره دن کسب ایله نائل اولدقلری زخارف دنیا ایله در دیمك اولور

*) ایله آدابه رعایت که کرانقدر اولهسن * مجلس اهل معالیده صاقن اولمه خفیف (*

(آداب) آحاد وزننده ادبك جمعیدر ادب طلب وزننده ظرافت واوصلولق که ناسله قولا وفعلا حسن معامله وحفظ حدود شرعیه وسلوك طریقت مرضیه درکه تحتنده اخلاق حسنهٔ ظاهره وسجایای مستحسنهٔ باطنه مندرجدر (رعایت) کتابت وزننده بر کیمسه یی یاخود برنسنه یی حفظ ونکاه ایدوب کوزتمك وحقنده حرمت ومراعات ایتمك معناسنه‌در (کرانقدر) فارسیده آغر وتمکینلی معناسنه اولان کران ایله عربیده شان وشرف معناسنه اولان قدردن مرکبدر (معالی) مبانی وزننده کسب شرف معناسنه مصدر میمی اولان معلاة لفظنك جمعیدر (خفیف) طریف وزننده یینی نسنه یه و وقارسز وتمکینسز چالق مشرب کیمسه یه دینور (حاصل معنی آداب ظاهره و باطنه یه مراعات ایله که جلیل القدر ومحترم اوله سن واحراز مراتب عالیه ایتمش اولان ذوات معالی سماتك بزم والای لازم الاحتراملرنده صقنوب بی ادبلکله دائر خفت ایلمیه سن دیو من یصلح له النصحه نصح وپنددر

) هو الکریم فثه رجاؤنا الالطاف (

(هو) ضمیر غائب ومبتدادر مرجعی اولان موجود حقیقی جمیع اذهانده موجود وکافهٔ صنایعده مشهود اولمغله تقدیم ذکریدن مستغنی‌در (کریم) امیر وزننده کرم ایله متصف ذاته دینور نوراده عامهٔ مخلوقاته منعم ومحسن اولان جناب پروردکارك اسماء صفاتندن اولمق اوزره مبتدانك خبریدر ومسندك تعریف جنسی ایله معرفه ایرادا ولمسی جنس کرمی مسند الیهه قصر وتخصیص افاده ایدر (فثه) ده فاء فصیحه‌در ضمیر کریمه راجعدر جار مع المجرور ظرف مستقر مقدم خبردر (رجاءنا) ده رجاء عطاء وزننده امید ایلمك واومق معناسنه‌در ومتکلم مع الغیر ضمیرنه مضاف اولهرق مؤخر مبتدادر (الطاف) همزه‌نك فتحیله لطفك جمعی اوله رق رجانك مفعول بهیدر لطف لامك ضمیله حق جل وعلا جانبندن رفق وسهولتله بر وکرم ومخلوقاتنه ایصال منافع ایله احسان ایلمك معناسنه‌در (حاصل معنی حقیقت کرم ایله انجق جناب منعم حقیقی متصفدر که سائر کرمانك کرمی انك کرمی مقابلنده عدم مثابه سنده‌در امدی کرم واحسان جناب کریم ومنانه مختص ومنحصر اولدیغنه بزلر الطاف فراوانی واحسان بی حد وبی پایانی انجق اول ذات کریم درکاهندن طلب وامید ایده‌رز دیمك اولور

*) کتورمك برینه وعدلطفنی اخلاف * اولونه وعده وفا ایتمه‌یجیدر مخلاف (*

(اخلاف) همزه‌نك کسریله برنسنه وعدنه وفا ایتمیوب خلف ایلمك یعنی برنسنه یی ویریرم دیوب ویرمك یاخود فلان وقت سکا کلورم دیوابده کلمك معناسنه‌در وآغزك رایحه سی متغیر اولمغه وقیودن صو چکمکه وعوض وبدل ویرمکه وبر کیمسه یی کیرو اکسه سنه چویرمکه وکیدن نسنه یی رد واعاده ایلمکه دینور (مخلاف) محراب وزننده وعدنده چوق خلف ایدن کیمسه یه دینور کثیر الاخلاف معناسنه بو خصلت ذمیمه ایله کرچه عربدن عرقوب نام شخص جاهلی شهر تشعار اولوب خلف وعدده وعد عرقوب مثل اولمش ایسه ده * خلف پیشین مواعیدی بکار عصرك * اکذیرز صبح ومسار جمله عرقوبی * نشیدهٔ سنجه فن اخلاقده مرقومه فائق ناخلف قتی پك چوقدر

*) دسیعه جائزه در دیندی بخشش جدوی * باغشله مق هبه‌هم وهب ایمش دخی اطلاق (*

(دسیعه) دال مهمله ایله سفینه وزننده چوق ویرکی یه وبخشش دینور عطیه جزیله معناسنه (جائزه) نافله وزننده ومراد فی اوله رق عطیه معناسنه عربیدر شیوعی حسبیله ترجمه موقعنده ایراد اولنمشدی (جدوی) نحوی وزننده عطیه وبخشش دینور (هبه) عده وزننده و(وهب) وعد وزننده و وهب تعب وزننده برنسنه یی بلاعوض اعطا ایتمك معناسنه درکه باغشلامق تعبیر اولنور وبو وهب ماده سی ماضیده ومضارعده هانك فتحیله وهب یهب دینلدیکندن بادی نظرده باب ثالثدن مستعمل ظن اولنورلکن فی الاصل وعد یعد کبی باب ثانیدن اولمغله مضارعنده واو بین یاء وکسرة واقع اولمغله واو ساقط اولمشدر بعده حرف حلق ایچون عین الفعلی مفتوح قیلنمشدر (اطلاف) اطلاق وزننده بوده برنسنه یی باغشلمق معناسنه در

*) معونه عضد وهم انجاد یاردم ایتمکدر * ایدوب مساعده حاجت بتورمه در اسعاف (*

(معونه) مقوله وزننده ومعاونه مقاتله وزننده وعوان قتال وزننده برکیمسه یه مدد ایلمك ویاردم ایتمك معناسنه در اغاثه وزننده اعانه کبی (عضد) عینك فتحی وضادك سکونیله یاردم ایتمك معناسنه مستعملدرکه قول قناد اولمق تعبیر اولنور معاضده کبی (انجاد) همزه نك کسریله ارفاد وزننده ومراد فیدرکه برکیمسه یه نصرت ومظاهرت ایدوب یاور ودستکیر اولمق معناسنه در (اسعاف) همزه نك کسریله انجاح وزننده ومرادفیدرکه برکیمسه نك حاجتنی قضا ایتمك وایشنی بتورمك معناسنه در سعف ومساعفه کبی مساعده دخی یاردم ایتمکدر

*) هم ادم وسمل ایکی آدمی بارشدرمق * بری بری ایله ایتدرمك الفتی ایلاف (*

(ادم) همزه نك فتحی ودالك سکونیله ایکی نسنه بینی بتشدرمك وبینلرنده برودت اولان ایکی کشی یی بربریله بارشدرمق معناسنه در همزه نك کسریله ایدام کبی (سمل) سینك فتحی ومیمك سکونیله بینلرنده کینه وعداوت اولان ایکی کیمسه نك وایکی قومك بینلرینی اصلاح ایدوب بارشدرمق معناسنه در اصلاح وزننده اسمال کبی (ایلاف) همزه نك کسریله ایکی کیمسه یی بربریله انس والفت ایتدیروب قونشدرمغه دینور وبرکیمسه یی بر نسنه یه یاخود بریره الشدرمغه دینور

) یوجه بنایه دینور عفر وصرح ومجدل کوشك (

) دخی دی چارداغه غرفه که جمعی کلدی غراف (

(عفر) قصر وزننده و(صرح) کذلك قصر وزننده ومرادفلریدرکه کوشك تعبیر اولنان مسکنه دینور وعالی بنایه اطلاق اولنورلر (مجدل) منبر وزننده کوشکه دینور قصر وفدن کبی فارسیده کاخ وجویسه وبالابین دینور (غرفه) عینك ضمیله چاردق تعبیر اولنان مسکنه دینور علیه کبی فارسیده آشکوب وفرواره دینور وغرفه الی چالمغله النمش برآوج صویه دینور ثمامه وزننده غرافه کبی (غراف) جبال وزننده غرفه نك جمعیدر ضمتینله غرفات ورانك فتحیله غرفات وصرد وزننده غرف کبی

*) دینلدی عصف اکنه هم ینلمشه مأکول * قتی یل اسمه ظهور ایتمه در اکین اعصاف (*

(عصف) عینك فتحی وصادك سکونیله هنوز کال بولمدق اکین چمنه وتازه یپراغنه دینور بقل الزرع معناسنه ومطلقا اکین معناسنه ده کلورزرع کبی فارسیده کشت دینور (مأکول) محصول وزننده اکل وبلع اولنمش یعنی ینلمش نسنه یه دینور (اعصاف) همزه کسریله یل پك شدتلو اسمك معناسنه در عصف وعصوف کبی ریح شدید معناسنه واکین هنوز دانه باغلیوب کوك وتازه چمن اوله رق تر وتازه اولمق معناسنه در

*) دی جانه مهجه دخی هم یورکده کی قانه * عبیط دم کبی قاندر برون قانیده رعاف (*

(مهجه) میمك ضمی وهانك سكونیله جان معناسنه در نفس وروح كبی فارسیده روان دینور واعضاء باطنیه‌دن یورك تعبیراولنان عضوك ایچنده اولان قانه دینور دم القلب معناسنه فارسیده خون دل اطلاق اولنور و مهجه مطلق قان معناسنه ده مستعملدر (عبیط) عین مهمله ایله امیر وزننده تازه وصافی قانه دینور ومطلقا تازه وطراوتلو نسنه‌یه دینور (دم) دالك فتحی ومیمك تخفیفیله مطلقا قانه دینور اصلی ناقص واوی یاخود یائی اوله‌رق فتحتینله دمو یاخود دمی‌در (رعاف) غراب وزننده بورن قاننه دینور دم الانف كبی

*) سلافه در صیقیلن نسنه‌دن چیقان اول * شرابه هم اوزومك شیره‌سنه دینده‌ی سلاف (*

(سلافه) سینك ضمیله ثمامه وزننده شیره سنی الیمق ایچون صیقیلن اوزم مقوله‌سندن اول چیقان شیره‌یه دینور (سلاف) غراب وزننده بادهیه دینور خمر معناسنه وبو معناده ها ایله سلافه ده دینور وسلاف اوزمك شیره سنه وصو ینه دینور عصیر وعصارة العنب كبی فارسیده شیرهٔ انكور دینور

*) رطیب یاش دخی بله رطوبة یاشلقدر * یبوست اولدی قوریمق انك كبیده جفاف (*

(رطیب) امیروزننده یاش نسنه‌یه دینور وتازه وملایم شیئه دینور رطب كبی (بله) بانك ضمی وفتحیله ولامك تشدیدیله یاشلغه دینور كه قورلق مقابلیدر بانك كسریله بله وكتاب وزننده بلال وبانك ضمیله بلول و بلوله و بلاله كبی ناظمك دخی بله قولی بانك فتحیله اوقوندیغی صورتده لطافت خفی دكلدر (رطوبه) رانك ضمیله یاشلق معناسنه‌در كرامه وزننده رطابه كبی (یبوست) رطوبت وزننده وضدی اولمق اوزره اسمدر كه قوریلغه دینور خلقی وعارضیدن اعمدر اما یاش نسنه‌نك قوریمسنه یانك فتحیله وضمیله یبس دینور (جفاف) سحاب وزننده یاش نسنه قوریمق معناسنه‌در قعود وزننده جفوف كبی بو تقدیرجه ناظم تحریر * یبوست اولدی قوریلق قوریمق آدی جفاف * دیسه اولی اولوردی مكركه لهجه صاحبنك یبوست ایله جفاف بینلرنده ترادف اثباتی ائمهٔ لغتدن منقول اوله

*) شو آلدانن كشی مغبون وغبن الدانمق * حسابسز كوتوری صاتن المغه‌دی جزاف (*

(مغبون) محزون وزننده دنیوی واخروی معامله‌ده الدانمش كیمسه‌یه دینور ورأی وتدبیری قاصر وفكر واندیشه‌سی ضعیف وفاتر اولان آدمه دینور غبین كبی (غبن) غینك فتحی وبانك سكونیله وفتحیله بر كیمسه‌یی معامله‌ده الداتمق معناسنه‌در خدع وخدعه وخلابه واختلاب كبی و بر كیمسه معامله‌ده الدانمق معناسنه‌ده كلور اغترار واختداع كبی فارسیده فریفتن دینور (جزاف) وجزافه جیملرك حركات ثلاثیله صاتن النه‌جق نسنه‌یی كیله‌سی ووزنی مجهول اوله‌رق تخمینله المغه دینوركه كوتوری بازار تعبیر اولنور كزاف فارسی معربیدر و برمبیعی وزنسز وكیلسز كیفما اتفق آلوب صاتمغه مجازفه دینور اجتزاف جزاف مرادفیدر

*) دی خصف چاریغه هم جزمه آدیدر جرموق * مداس وقفش پاپوجدر پاپوجیدر اسكاف (*

(خصف) خانك فتحی وصادك سكونیله برقاچ قات كوندن یاپوب اكثر یابدویلر و یورك طائفه‌سی وارغاد مقوله‌سی ایاقلرینه كیدكلری چاریغه دینور فارسیده شم وشم وشمل دینور (جرموق) جیمك ضمیله عصفور وزننده غالبا چوراب یاخود مست یاخود قالچین اوزرینه كیلان ایاق قابنه دینوركه تركیده جزمه وفارسیده موزوموزه تعبیر اولنور وپوستال تعبیر اولنان ایاق قابنه دینور (مداس) سحاب وزننده قونجی قصه ایاق قابنه دینوركه پاپوج قسمنك انواعنه شاملدر (قفش) قافك فتحی وفانك سكونیله كفش فارسی معربی اولمق اوزره پاپوج معناسنه‌در فارسیده كفش و پاپوش وپایدان وپابوك ولالك دینور (اسكاف) همزه‌نك كسریله پاپوجی‌یه وجزمه‌جی‌یه دینور اسكف واسكوف وسكاف كبی فارسیده كفشگر دینور

*) کوزلجه خویلر ایله سنده پاك اوصاف اول * فكن بحسن خصال مهذب الاوصاف (*
مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (فكن) تركیبنده فا استیناف نحوی كن افعال ناقصه دن
اولان كان بكوندن امر مخاطبدر اسمی تحتنده مستترانت ضمیریدر سن اول دیمكدر
(بحسن خصال) ده باء جاره ملابسه مصاحبت ایچوندر حسن حانك ضمیله كوزللك دینور
(خصال) رجال وزننده خوی وخلق معناسنه وانسانده مركوز اولان مزیت وفضیلت
معناسنه اولان خصلت لفظنك جمعیدر وحسنك خصاله اضافتی صفتك موصوفه اضافتی
قبیلندن اوله رق بالخصال الحسنة سبكنده كاننك خبرینك مفعول به غیر صریحیدر
(مهذب الاوصاف) تركیبنده (مهذب) منقح وزننده ومرادفیدركه خالص وصافی ومعایبدن
پاكیزه ونقی اولان نسنه معناسنه كاننك خبر منصوبیدر (اوصاف) اشراف وزننده بر كیمسه نك
ذاتیله قائم معنادن عبارت اولان وصفك جمعیدر مهذب اوصافه اضافة لفظیه ایله مضافدر
(حاصل معنی ناظم ناصح من یصلح الخطابه نصیح وپند ایدوب بیوررركه حلم وحیا وجود وسخا
ومحتاجه بذل وعطا ومنعمه شكر وثنا وقناعت ورضا وعهده وفا وتوكل علی الله وتعظیم لامر الله
وشفقت علی خلق الله مثللو اخلاق حمیده واوصاف پسندیده یه ملازمت ایله تصفیهٔ درون
وتهذیب اخلاق ایله كه زمرهٔ اخیاردن اوله سن

*) مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات * معارف اهلنه ایتدم بونی دخی اتحاف (*
یعنی بو قطعه بحر مجتث مثمن الاجزادندر اصلی مستفعلن فاعلاتن مستفعلن فاعلاتن در
خبن وقصر علتلری عارض اولمغله مخبون ومقصور اولمشدر (معارف) معرفتك جمعیدر (اتحاف)
همزه نك كسریله بر كیمسه یه تحفه وارمغان ویرمك یاخود نوپیدا وتورفنده نسنه ویرمك
معناسنه در مآل معنی اهل عرفان زمره سنه بو نوظهور قطعه یی دخی سابقلری مثللو اهدا
وبركذار ایتدم دیمكدر

*) بزمده بیلدیكمز انلرك اثرلریدر * كیروكلنلره بوشیئی براقمش اسلاف (*
(اثر) فتحتینله برنسنه نك برنده قلان بقیه سنه دینور وبرنسنه نك وجودینه دلالت ایدن نسنه یه
دینور واپاغك یرده قلان نشانته دینوركه ایز تعبیر اولنور ومطلقا علامت ونشان معناسنده
اطلاق اولنور (اسلاف) زمان سابقده كلوب كچمش كیمسه معناسنه اولان سلف لفظنك
جمعیدر (حاصل معنی الفضل للمتقدم مفادنجه سلف خلفه فضل وكمالدن برنسنه براقمش
دیمك اولوركرچه بو معنی حماسه صاحبی ابوتمامك مثل سائر مقوله سندن اولان * كم ترك الاول
للآخر * مصراعنه مخالفدر مكر كه علامهٔ روم شیخ الاسلام ابوالسعود مرحوم مصراع
مرقومده واقع كم كلمه سی تكثیر ایچون خبریه اولمیوب بلكه استفهام انكاری یه محمول اوله رق ماترك
الاول للاخر معناسی مراد اولمق جائزدر دیدیكنه مبنی اوله فافهم

) قافنا فاق علی كل جبال الآفاق (
(قافنا) لفظنده قاف حروف هجادن یكرمی برنجی حرفك اسمیدر فاقافیه سی ختامه رسیده اولوب
قطعهٔ قافیه نك عنوان مصراعنده ایراد اولنمسی قرینه سیله بو معنی لفظ قافك معنای قریبیدر
وتفاسیرده وخریدة العجایبده وامام سیوطینك هیئت سنیه سی مثللو كتب معتبره ده آثار
صحیحه ایله وارد اولدیغی اوزره قاف بسیط ارضی دائرا ما دار محیط اولوب اشهر اقوال اوزره
یشل زمرددن یاخود زبرجددن مخلوق وروی زمینده موجود اولان جبال شاهقه نك
مجموعندن اعظم وارفع بولنان طاغك اسمیدركه حسب المقام لفظ قافه بو معنی بعید
وغریبدر لكن ناظم مرحوم ایهام وتوریه طریقیله بو معنایی مراد ایدوب بعده بطریق

الاستعاره جبـل قاف ایله بومنظومه‌سنی اراده ایتمشدر وعبارهٔ ناظمده قاف متکلم مع الغیر ضمیرینه مضاف اوله رق مبتدادر (فاق) قال وزننـده باب اولدن فعـل ماضیدر مکانا یاخود رتبهٔ فائق ومرتفع اولدی معنـاسنه فاعلی تحتنده مستتر مبتدا یه راجع هوضمیریدر جمله‌سی مرفوع المحل اوله رق مبتـدانك خبریدر (علی) فاق فعلنـه متعلق حرف جردر (کل) لفظـا مجرور محلا منصوب فعلك مفعول به غیر صریحیدر (جبـال) رجال وزننده طاغ معنـاسنه اولان جبلك جمعیـدر (آفاق) همزه نك مدیله جانب وناحیـه وطرف معناسنه اولان افق لفظنك جمعیدر (حاصل معنی ناظم معـارفناص صاد قافیه سنده * رتلی صاد رصین خطل الغیر رصـاص * جمله منظومه‌لر ایچنده بودرخاص الخـاص * مقـاله‌لرینی تأیید مقامنده بیوررکه بنم بومنظومه مك سائرلغـات منظومه‌یه نسبتی جبل قافك سائرجباله نسبتی کبیدر

) خطبـانك سسی خوش کند وبلیغی مسلاق (

) اویله هم خوب ادا صوتی بلنـدی سلاق (

(مسلاق) محراب وزننـده و (سلاق) شداد وزننده ومسلق منـبر وزننده خطبانك یعنی منثور ومسجع کلام تکلم ایدنلرك خوش صدالی کوزل ادالی ضرب نطقه مالك سخنور وبلیغ اولانـه دینور

) طاتمه درذوق وذواق وهم اومعنـاده مذاق (

) قتی محزون وملول آدم ایمش هم ذواق (

(ذوق) شوق وزننده و (ذواق) سحاب وزننده و (مذاق) مقال وزننـده ومذاقه مقاله وزننـده برنسنه نك طعمنی طاتمق معناسنده در وذواق طادیله جق نجز ئیجه شیئـه دینور که طادملق تعبیراولنور (ذواق) شداد وزننده ناظمك بیـانه کوره زیاده محزون ومهموم و بغایت ملول ومغموم کیمسه یه دینور لکن قاموسده ولهجه ده بومعنا مذکور دکلدر مکرکه ناظم امهات سـائره ده استعمالنه واقف اولمش اوله

*) قتی پك کولمه‌در انزاق وهم اویله اهزاق * اغلامق مخن و بکااولمش انك کبی اماق (*

(انزاق) همزه‌نك کسریله افراطله چوق کولمك معناسنه‌در وآیغرآتی قسراغه آشدرمق معناسنه‌در انزاء کبی (اهزاق) انزاق وزننده ومعنـای اولده مرادفیدرکه کثرتله ضحك وکولمك معناسنه‌در زهزقه کبی (مخن) میمك فتحی وخاء معجمه نك سکونیله اغلامق معناسنه در وجماع ایلمك وقیودن صو چکمك و برنسنه نك قبوغنی صویمق معنـالرینه کلور وخفیف المشرب قصیر القـامه کیمسـه یه وطویل القـامه اولان آدمه ده دینکله اضداد دن اولور (بکاء) مدایله غراب وزننده وقصر ایله هدی وزننده اغلامق معناسنه در (اماق) انفـاق وزننده کوکس کچره رك وایچنی چکرك اغلامغه دینور مقتضـای نظم سحاب یاخود کتاب وزنلرنده اماق اولمقدر لکن مراجعت ایتـدیکمز کتب لغاتده ظفریاب اوله مدق انجق همزه نك مدیله آماق کوز بیکاری یعنی کوزك بروندن جانبی اولوب یاش آقه جق یری معناسنه اولان امق ومأق لفظلرینك جمعیدر نتکیم بوقطعه‌ده کلور

) پك چاغرماغه دی اصلاق ودخی ارمعلال (

) اولدی لکلك قوشی لقلق دخی سسدر لقلاق (

(اصلاق) همزه نك کسری وصاد مهمله نك سکونیله اصلاح وزننده و (ارمعلال) اقشعرار وزننـده صوت شدید و بلند آواز ایله صیحه ایدوب چاغرماغه دینور داد وادید کبی

وبواوزان ثلاثه اوزره سين بدلی صاد ایله مصلاق وصلاق ومصلق حسن ادا صاحبی متکلم بلیغه دینور *

نسخ مطبوعه ده ارمعلال موقعنده محراب وزننده معلال واقع اولمشدر لكن مراجعت
ایتدیكمز كتب لغاتده معنای مزبوره ورودندن قطع نظر معلال عنوانی دخی موجود
اولمدیغندن مصراع اول تغییر اولنمشدر (لقلق) عرعر وزننده ولقلاق ثرثار وزننده
لكلك دیدكلری مشهور قوشك اسمیدر نعاب وقعقع كبی وشیخ الطیورده دینور ولكلك
فارسی لقلق معربی اولمق اوزره مرسومدر (لقلاق) ثرثار وزننده ومختصری اولان
لقلق آلت تكلم اولان لسانه دینور منبر وزننده مذرب ومفصل ومقول كبی ومصدریت
علاقه سیله مجازا لساندن صادر اولان صوته دخی اطلاقی تصحیح كرده ناظمدر

*) اعتبار ایتمك اكراهله دحق وادحاق * هم تخاصم كبی دشمنلك ایدشمكده تحاق (*

(دحق) طرد وزننده و (ادحاق) ابعاد وزننده ومرادفلریدر كه عندنده قدر واعتباری اولمیان
كیمسه‌یی یاخود حیوانی طرد وابعاد ایدوب سوروب قوغمق وایراق ایتمك معناسنه‌در خسأ وتذوید
وتشرید واشقاذ كبی (تحاق) تانك فتحی وقافك تشدیدیله شخصین یاخود قومین بینلرنده ظهوره
كلان بغض وعداوت معناسنه‌در محاقه ومعاداة وتعادی وتخاصم كبی لسانمزده دشمنلك
ایدشمك دینور

*) عورتك مهرینه آغرلغنه دیندی صداق * دخی چوق عورت آلوب بوشاندر مطلاق (*

(صداق) كتاب وزننده وسحاب وزننده زوجهٔ منكوحه‌نك مهر مؤجلنه وآغرلق تعبیر
اولنان مهر معجلنه دینور صادك فتحی ودالك ضمیله صدقه وغرفه وزننده صدقه وتمره وزننده
صدقه وضمتیله صدقه وفتحتیله صدقه كبی ومیمك فتحی وهانك سكونیله مهر دخی عربیدر
شیوعنه بناء ترجمه موقعنده ایراد اولندی فارسیده كاوین وتركیده كابین دینور مابه النكاح
اولدیغی ایچون البته خواهده نكاح اطلاق اولنور (مطلاق) محراب وزننده عورت
آلوب بوشاماق معتادی اولان آدمه دینور میمك كسریله مطلیق وسكیت وزننده
طلیق كبی

) دیندی عطبول هر اعضاسی موافق قادینه (

) كل خندان كبی پك خوش كولیجیسی مهزاق (

(عطبول) عنقود وزننده سرتاپا متناسب الاعضا غایت خوب وحسنا خاتونه دینور وبو عطبول
لفظی معنای مزبوره اوله رق دال قافیه سنك قطعهٔ اولی سنده سبق ایتمكله تكرار اولمش
اولور مكر كه ناظم معارف عنوان مائل نسوان مهرویان اولمغله اعید ذكر نعمان قبیلندن
اوله یاخود قد وقامت وحسن صورت جهتیله ممتاز ومستثنا اولان خاتونه عطبول دینلدیكی كبی
ها ایله عطبوله وسلنبل وزننده عطبل دخی دینلمكله بورلده دینلدیكی كبی عطبوله هر اعضاسی
موافق قادینه دیمكله یاخود دیندی عطبل همه اعضاسی موافق قادینه دیمكله اعاده وتكرار
محذوری مندفع اوله (مهزاق) محراب وزننده كولیجی یوزلو شوخ طبع خندان مشربلو بسامه
خاتونه دینور

*) حیزبون هردبه قوجه قاری مانند عجوز * ناشزه فحله ادبسزلری كیم بد اخلاق (*

(حیزبون) فیلسوف وزننده قوجه قاری یه دینور (هردبه) لهجه نك ضبطی اوزره هانك
كسری ورانك سكونی ودالك وباء موحدهٔ مفتوحهٔ مخففه نك فتحه‌لریله وقاموسك انجامنه
كوره بای مشدده ایله مسنه واختیاره قوجامش عورته دینور نسخ مطبوعه ده حاء مهمله ایله
حردبه تصحیفدر (عجوز) صبور وزننده قاموسده تعداد اولندیغی اوزره یتمش یدی معنی بیننده
مشتركدر قرق دردنجی معناسی شیخه یعنی قوجه قاری بذر فارسیده پیره زن دینلور (ناشزه)

ناقصه وزننده زوجنه بغض وعداوت ایدوب عصیان ومخالفت ایله معامله ایدن قاری یه دینور
(فحله) فانك فتحی وحاء مهمله نك سكونیله نحله وزننده ادبسز وحیاسز بدزبان وهر كسنه شر آتیجی
بد اخلاق قاری یه دینور سلیطه كبی

) دوكه دفق اولدی دوكولمش صوده ماء دافق(

) دوكیجی كیمسه یه ده مهریق ودوكولمش مهراق(

(دفق) دالك فتحی وقافك سكونیله صو مقوله سنی سرعتله وشدتله صب ایدوب دوكمك معناسنه در
(دافق) فاعل بمعنی مفعول اوله رق مدفوق معناسنه در مصبوب ومنصب ومنسكب كبی
تركیب توصیفی ایله ماء دافق دوكولمش صو دیمك اولور یاخود دافق صیغهٔ نسبتدر لابن
وتامر كبی ذودفق معناسنه مآل واحددر (مهریق) میمك ضمی وهانك فتحی ورانك كسریله
اهراق یهریق اهر یاقادن اسم فاعلدر صو مقوله سی مایع نسنه یی دوكیجی كیمسه معناسنه
(مهراق) میمك ضمی وهانك فتحیله وسكونیله مادهٔ مزبوره دن اسم مفعولدر دوكولمش
نسنه معناسنه

*) شهر ایمش بحره بلد تهمه مدینه كبی هب * كویه ده قریه كبی كفر دینور هم رستاق (*

(بحره) بانك فتحیله بلده وزننده ومراد فیدر كه بیوت كثیره یی واسواقی مشتمل اولان بلده یه
دینور كه لسانمزده شهر تعبیر اولنور (بلد) فتحتینله و (تهمه) تانك فتحی وهانك سكونیله تمره
وزننده و (مدینه) سفینه وزننده شهره دینور مصر كبی (قریه) قافك فتحی وكسری ورانك
سكونیله ناسك اجتماع ایلدكلری موضعه دینور بو جهتله شهردن وكویدن اعم اولور لكن
عرفا كویده استعمالی شایعدر (كفر) كافك فتحی وفانك سكونیله و (رستاق) قسطاط
وزننده وتا بدلی دال ایله رسداق وسین بدلی زا ایله رزداق شهرك اطراف ونواحیسنده اولان كویلره
دینور فارسیده روستا وروستای دینور

*) حالدن حاله دیمكدر طبقا عن طبق * اولمه در بو بربنك اوستنه قات قات ده طباق (*

(طبقا عن طبق) طبق جبل وزننده مرتبه ومنزله معناسنه وحال وشان معناسنه دینور واشبو
(لتركبن طبقا عن طبق) نظم جلیلنده حالا عن حال ایله مفسردر وعن طبق منصوب المحل
اوله رق طبقا لفظنك صفتیدر طبقا مجاوز الطبق معناسنه در تفصیلی تفاسیرده در (طباق)
قتال وزننده مفاعله بابندن مصدردر یاخود جبال وزننده جمعدر مفردی برنسنه یه مطابق
وموافق اولوب اوستنده قپاق و پوشیده معناسنه اولان طبق لفظیدر واشبو * الذی خلق سبع
سموات طباقا * نظم جلیلنده بیضاوی لمطابقة بعضها فوق بعض وهو مصدر طابقت النعل
بالنعل اوطوبقت طباقا اوذات طباق جمع طبق دیمكله افراد وجمعنه ایما ایتمشدر

*) راحه ال آیه سی ید ال بیلك آدی مرفق * اباغه دینلدی قدم انجكیده اولمش ساق (*

(راحه) ساحه وزننده الك ایچ طرفنه دینور كه ال آیه سی تعبیر اولنور (ید) یانك فتحیله اله دینور
فارسیده دست تعبیر اولنور (مرفق) منبر ومجلس وزنلرنده ذراع ایله عضد یعنی وصل ایدن
سیوریجه كمیكه دینور كه تركیده دیرسك وفارسیده وارن ووارنج دینور اما بیلك معناسنه موضوع
اولان شاهد وزننده ساعد ومنبر وزننده معصمدر بو تقدیرجه ناظم مرحوم * بیلك آدی معصم
یاخود دخی دیرسك مرفق * دیسه اصابت ایدردی (قدم) فتحتینله آیاغه دینور رانك كسریله
رجل مرادفیدر (ساق) طپوق ایله دیزك ارالغی اولان عضوه دینور انجك تعبیر اولور فارسیده
یوزه دینور

*) سبق او كدل دیمه دركیم یارش ار بابی آلور * ایلرویه كچیجی كیمسه یارشده سباق (*

(سبق) فتحتينله وغرفه وزننده سبقه اوكدله دينوركه يارش وقوشی ايدنلرميانه يه قورلر سائرلری سبق وتقدم ايدن كيمسه انی اخذواحراز ايدر (سباق) شداد وزننده يابان قوشيده سائرلری سبق ايدوب كچمك معتادی اولان كيمسه يه واتلو قوشوسنده سائرلری كچن يوكرك آته دينوركه انك صاحبی اوكدل تعبير اولنان متاعی آلوركا حائز قصبات السبق دينور بومناسبتله فضائل جهتيله جمله دن فائق اولان آدمه ده سباق وحائز قصبات السبق دينور

*)ملأه مفهومی زكام وهم اومعناده ضناك * اوكسورك آدی سعال انجقرغه ديندی فواق (*

(ملأه) ميمك ضميله متعه وزننده وملاء غراب وزننده وملاءة سراقه وزننده امتلاء معده دن ناشی حادث اولان زكام علتنه دينور (ضناك) غراب وزننده وضنكه غرفه وزننده زكام علتنه دينور غراب وزننده طشاء وقعود وزننده ضؤد كبی فارسيده خشام دينور وغراب وزننده زكام دخی عربيدرشيوعی حسبيله ترجمه موقعنده ايراد اولندی علت مرقومه السنه ده دماغی ونزله اطلاق اولنان علتدركه دماغك ايكی بطن مقدملرندن فضلۀ رطوبتك برون دلكلرينه سيلانندن عبارتدر سببی نزله دركه غذائيته صالح اولان اطعمه ايله دماغ غذالنوب وغذايه صالح اولميانی فضله اولوب اغزدن وبروندن مندفع اولور زكام عارضه سنه مبتلا اولان آدمه مزكوم ومملوء دينور (سعال) غراب وزننده آق جكره واكا متصل اولان اعضايه عارض اولان اذايی دفع ايچون طبيعتك حركتندن عبارتدركه اوكسورك تعبير اولنان عارضه در جشر وهكاع سعال مرادفلريدر فارسيده خفته وسرفه وسكنج دينور (فواق) غراب وزننده معده دن بی اختيار صعود وتفوق ايدن ريحه دينوركه انجقرق وخجقرق دينور فارسيده اسكرك وزغنك دينور

*)مأقه انجقروق اغلمه مائق احمق * كوز بيكاری دخی مأق اولديكه جمعی آماق (*

(مأقه) فتحاتله ملكه وزننده برحالتدركه انسانه بكاء حالنده عارض اولور صدرندن انجقرق كبی قوپار تركيده ايچ چكمه وكوكس كچورمه تعبير اولنور (مائق) صاحب وزننده مآل اكلامز غبی واحمق كيمسه يه دينور تركيده بون واوعوز تعبير اولنور فارسيده كاليوه وكاوريش دينور (مأق) ميمك فتحی وهمزه نك سكونيله ومؤق ميمك ضميله وماق مال وزننده وماقی قاضی وزننده وموق سوق وزننده ومقيه متعه وزننده كوزك بروندن جانبی اولوب ياش اقه جق يريدركه كوز بيكاری دينور (آماق) آفاق وزننده بونلرك جمعيدر

(حاسن آيدر دخی صولك كيجه سنه ديندی سرار * هفته اسبوع ايمش آی آخری اوچ كونده محاق)

(حاسن) صاحب وزننده آيه دينور قطعۀ سماويه نك اولنده كچن زبرقان وقمر كبی (سرار) سحاب وزننده وكتاب وزننده وسرر وزننده آيك آخر كيجه سنه دينور استتار واختفاسنه بناء (اسبوع) اسلوب وزننده هفته يه دينوركه ايام سبعۀ معروفه در هفته يدی كون معناسنه فارسيدرلسانمزده دخی هفته دينور وسجود وزننده سبوع دخی اسبوع كبی هفته يه دينورواسبوع وسبوع يدی كره ويدی شركره معناسنه ده مستعملدروابن الاعرابينك اشبو * ماسبعة كلهم اخوان * لسوا يموتون وهم شبان * لم يرهم فی موضع انسان * لغزی ايام هفته اوله جقدر (محاق) ميمك حركات ثلاثيله سحاب وكتاب وغراب وزنلرنده آيك آخرنده اولان اوچ كيجه يه دينور ياخود آيك آخرينه دينور سلخ ومنسلخ دخی آيك آخر كوننه دينور

*)مضمحل اوليجی مفهومی زهوق اولمشدر * مضمحل ايتمكه اولدرمكه ديمش ازهاق (*

(زهوق) صبور وزننده نابود وزائل ومعدوم ومضمحل اوليجی نسنه يه دينور (ازهاق) همزه نك كسريله برنسنه يی محو واعدام ومضمحل ايتمكه دينور وذی روحك روحنی بدنندن ازاله ايدوب اولدرمكه دينور

*) حورنقصان ودخی کورزیاده دیمه‌در * قورقودرخشیت وغایتده فقیرلك املاق (*

(حور) حانك فتحیله ثور وزننده نقصان واکسلمك معناسنه‌در (کور) حور وزننده زیاده‌لنوب ارتمق معناسنه‌در وفی الحدیث نعوذبالله من الحور بعد الکور ای من النقصان بعدالزیاده نخبه‌نك باصمه نسخه‌لرنده کورنقصان ودخی حور زیاده دیمه‌در واقع اولمشدر لکن سقیمدر (خشیت) هیبت وزننده قورقمق وقلبه عارض اولان خوف وقورقو معناسنه‌در (املاق) همزه‌نك کسریله پك فقیر اولمق معناسنه در

*) جان بقایاسنی تنده قپامق سدرمق * قوت یومیه ایمش بلغه اومعناده رماق (*

(سد) سینك فتحی ودالك تشدیدیله برنسنه‌نك رخنه سنی وکدیکنی یاپوب قپامق ایله اصلاح واحکام ایتمکه دینور (رمق) فتحتینله ذی روح مقوله سنك وجودنده قلان بقیهٔ حیاته دینور پس اضافتله سدرمق فرط جوع یاخود شدت عطش عارضه‌سیله هلاکه مشرف اولان کیمسه‌یی اطعام واسقا ایله رخنهٔ حیاتنی قپایوب محافظه واصلاح ایتمکه دینور (بلغه) غرفه وزننده بلاغ وکفایت ایده جك مقداری آزجه معیشته ودیرلکه دینورکه قوت یومیه ویوم جدید رزق جدید تعبیر اولنور (رماق) کتاب وسحاب وزنلرنده وجبل وزننده رمق وکتف وزننده رمق امساك رمق ایده جك مقداری یعنی اولمیه جك قدر دیرلکه دینور

*) خام تکلیف ایله تعجیزه دینورمش تأویق * چوق زیارت ایله ثقلت ویریجیدر معفاق (*

(تأویق) تعویق وزننده ومرادفیدرکه برکیمسه‌یی برنسنه‌دن صرف ایلمك وبرایشدن الیقومق معناسنه‌در وبرکیمسه‌یه لایقنمز نسنه تکلیف ایتمکله تعجیز ایدوب اوصاندرمق معناسنه‌در وبرکیمسه‌یی محنت ومشقته والم روحانی‌یه کرفتار ایتمکه دینور (معفاق) محراب وزننده احبابی چوق زیارت ایتمکله ثقلت ایراث ایدن آدمه دینور قلت زیارت کثرت محبته دال اولدیغنه (زرغبا تزدد حبا) حدیثی شاهددر واکثار زیارت مورث ملال وسئامت ومزیل تعظیم وحرمت اولدیغنه شاعرك اشبو * آدمی آدم زیارت ایتسه آز ایتمك کرك * حرمت اکسلدر اوکیم چوق چوق زیارتدر ایشی * مطر دیاغسه مطر ایلر ضرر اما اکر * کندوبی چکسه ال آچوب ایسترانی هرکشی * قولی دالدر

*) خنفه شول ایشکه انك فاعلی غایت اوتانه * پك عجیب ایش دخی فلق ایشلمك انی افلاق (*

(خنفه) خانك وفانك فتحه‌لریله ثمره وزننده وخانك کسریله خلفه وزننده فاعلی شرمسار وخجیل اوله جق فعل قبیحه دینور (فلق) فانك کسری وفتحی ولامك سکونیله تعجب واستغراب ولنه جق امر عجیبه دینور (افلاق) همزه نك کسریله برامر عجیب پیدا ایلمك معناسنه در افتلاق کبی

*) تکرمز خلقه افاضه ایدیجی رزق کثیر * ربنا الله الی الخلق مفیض الارزاق (*

(مصراع) اول ثانینك ترجمه سیدر * ربنا الله الی الخلق * ترکیبی فاقافیه سنك قطعهٔ ثانیه سی عنوانسنده کچدی (مفیض) کثرت احسان معناسنه اولان افاضه دن اسم فاعل صیغه سیله ربنا مبتداسنك خبری یاخود خبر بعد خبریدر (ارزاق) همزه‌نك فتحیله مطلقا کندیسیله تمتع وانتفاع اولنان شیء معناسنه اولان رزق لفظنك جمعی ومفیضك مضاف الیهیدر ما ل معلومدر

*) ایتمه وهبی قولکی غیری قپویه محتاج * باب ارزاقی سهولتله آچوب یارزاق (*

(وهبی) ناظم نحریرك مخلصیدر (باب) قپویه دینور وبرمقصده وسیلهٔ وصول اوله جق شیئه دینور بوراده بومعنامراددر (ارزاق) مر آنفا (سهولت) آسانلق معناسنه‌در یاحرف ندادر

(رزاق) فتاح وزننده اوزان مبالغه دن اوله رق عموما انواع حیوانه وخصوصا نوع انسانه لایعد ولایحصی رزق ونعمت اعطا ایدن جناب منان وهابك اسماء صفاتندندر (حاصل معنی ظاهردر)

) قد توكلت علی الله ولی التوفیق (

(قد) حرف تحقیقدر مدخولی اولان فعلك مضموننك تحقق وثبوتنه دلالت ایدر (توكلت) تفعل بابندن ماضی متكلم وحده در (علی الله) توكلت فعلنك مفعول به غیر صریحیدر (ولی) غنی وزننده مالك ومتصرف معناسنه در ومجرور اوله رق اسم جلالك صفتی وتوفیقه مضافدر (توفیق) بركیمسه نك مصلحتنی مرادینه موافق قیلوب ایشنی راست كتورمك معناسنه در (حاصل معنی زمام توفیق قبضهٔ قدرتنده وتیسیر امور تحت ارادتنده مسخر اولان جناب مولای متعاله هر خصوصده اعتماد وانقیاد وهر اموریمی تحقیقا الله تعالی حضرتلرینه تفویض ایدوب اصمرلدم دیمكدر

*) خلق خوی خلق یراتمق دخی اویله تخلیق * تام الاعضا یرادلمش اولان آدمده ملیق (*

(خلق) خانك ضمی ولامك سكونیله وخلق ضمتنله انسانده جبلی یاخود كسبی اولان ملكهٔ نفسانیه درکه اول ملكه سببیله افعال اندن من غیر تكلف سهولتله صادر اولور لسانمزده خوی تعبیر اولنور خلیقه وسجیه وغریزه وعریكه وشكیمه وشنشنه وطبع وطباع خلق مرادفلریدر فارسیده نهاد وسرشت ومنش دینور (خلق) خانك فتحی ولامك سكونیله خواص الوهیتدندر كه برنسنه یی مثالسز واورنكسز ایجاد وابداع ایلمك معناسنه در تركیده یراتمق وفارسیده آفریدن دینور (تخلیق) تقدیر وزننده بودخی برنسنه یی انشا وایجاد ایلمك معناسنه در وبرنسنه یی تسویه ایدوب دوزلتمكه دینور (ملیق) رشیق وزننده ناظمك وقوفنه كوره من القرن الی القدم تام الاعضا ومتناسب الخلقت آدمه دینور

*) سوزی غایتده بلیغ اولنه دیرلر منطیق * همدخی تیز زبان ناطقه‌لی كیمسه ذلیق (*

(منطیق) مكثیر وزننده مبالغه صیغه سیله وضع لغته موافق ومقتضای حاله رعایت ایله معنای مقصوده مطابق كلام صادق تكلمنه مقتدر غایت بلیغ وسخنور آدمه دینور (ذلیق) خطیب وزننده (وذلق) كتف وزننده ضرب نطق صاحبی طلاقتلو فصاحتلو آتش زبان كیمسه یه دینور

*) اولدی مانند طحون اون آدی هم اینجه دقیق * اینجه ایتمك دخی یومشاتمغه دیمش تدقیق (*

(طحون) صبور وزننده فعول بمعنی مفعول اوله رق مطحون معناسنه درکه اوكودلمش اونه دینور طانك كسریله طحن كبی (دقیق) رقیق وزننده ومرادفیدر كه اینجه وباریك نسنه یه دینور واوكودلمش اونه دینور طحین كبی (تدقیق) ترقیق وزننده غلیظ نسنه یی اینجلتمك وبرنسنه یی قیروب اوفاتمق ویومشاتمغه دینور

*) شق دیمش یاریغه یارمغه یرتمق تخریق * فتق وتفتیق دخی یارمه مثال تفلیق (*

(شق) شینك فتحی وقافك تشدیدیله اسم اوله رق استعمال اولنور كه یاریغه ویرتغه دینور ومصدر اوله رق برنسنه یی یارمق ویرتمق معناسنه ده مستعملدر وخانك فتحیله خرق دخی ایكی معناده شق مرادفیدر (تخریق) تمزیق وزننده ومرادفیدر كه برنسنه یی پاره پاره یرتمق معناسنه در ویلانی چوق سویلمك معناسنه ده مستعملدر (فتق) فانك فتحی وتانك سكونیله (تفتیق) تخریق وزننده معنای ثانیده شق مرادفلریدر كه برنسنه یی یارمق معناسنه در (تفلیق) تفتیق وزننده ومرادفیدر كه یارمق معناسنه در فلق كبی فارسیده كافتن دینور وشكافتن دینور تشقق وانشقاق وتفتق وانفتاق وتفلق وانفلاق یارلمغه دینور

*) كوز آچوب دقتله باقمه دیرلر تبریق * متصل كوزدیكه رك باقمه ده اولمش ترمیق (*
(تبریق) تحدیق وزننده ومرادفیدر كه بر كیمسه كوزلرینی پك آچوب برنسنه یه دقتله نظر ایتمكه
دینور حملقه واغلال كبی (ترمیق) تدنیق وزننده ومرادفیدر كه برنسنه یه كوزدیكه رك دوام نظر
یعنی چوق زمان باقمغه دینور طمح ورنو كبی

*) پارلمق اولدی بروق وهم اومعناده بریق * دخی پارلق قلیجه دینندی اومشهور ابریق (*
(بروق) قعود وزننده (وبریق) بصیر وزننده برنسنه نك لمعان ایدوب پارلمسنه دینور تبرق
وتوهج وتلألؤ كبی (ابریق) همزه نك كسریله انبیق وزننده زیاده برق وشمشك كبی لمعان ایدیجی
قلیجه اطلاق اولنور ومعروف امزكلو قابه دینور كه لسانمزده دخی ابریق اطلاق اولنور
وچهره سی الماس كبی تابان اولان ماهر ومحبوبه یه دینور تقول شربت قهوة بالابریق من ید
الابریق ای المرأة الحسناء البراقة

*) چادره خیمه سرادق دی سرا پرده یه هم * پرده در خدر ورواق آنیده چكمك ترویق (*
(خیمه) خانك فتحیله بادیه نشین اولان اعراب واكراد ویورك وتركمان مقوله سنك مأوی لری اولان
بیوته اطلاق اولنور فسطاط كبی لسانمزده چادر وچركه دینور فارسیده بارگاه وكشان دینور (سرادق
سینك ضمی ودالك كسریله علابط وزننده چادر توزلغنه ووراسنده نسوان یاخود اتباع اقامت
ایلمك ایچون خیمه ایچره چكیلان پرده یه وچادر اطرافنه چكیلان صوقاغه دینور سراپرده فارسیدر
فی الاصل پردهٔ سرای اولوب مضاف الیه تقدیم اولنمشدر سیاه چشم كبی اوتاغ وچادر انواعنك
تنفنه وتوزلغنه السنهٔ كارده سراپرده اطلاقی شایع اولمغله ترجمه موقعنده ایراد اولندی (خدر)
خانك كسریله ستر وزننده طائفهٔ نسوان كورنمك ایچون اوك وچادرك برطرفنه چكیلان
پرده یه دینور اسلوب وزننده اخدور كبی وخدر مطلقا درونده اولان نسنه یی ساتر اولان شیئه
دینور بیت وچادر وپرده وسائردرلو ستاره كبی بوجهتدندر كه درون بیته ملازم اولوب ضرورتسز
اسواقه بروز ومحاكمه حضور معتادی اولمیان مستوره خاتونه مخدره اطلاق اولنور (رواق)
كتاب وغراب وزنلرنده اوك اوكنه اصیلان پرده یه دینور ونردبان باشلرینك اوزرلرنده بنا قیلنان
نشیمن وشاهنشین مثللو جایگاهلره ده اطلاق اولنور (ترویق) تدقیق وزننده رواق اتخاذ ایتمك
وحائل وستره یاپوب پرده چكمكه دینور

*) الی اوز اوسته یه شعباذدی هر صنعتده * حاذق استاد اولان كیمسه دخی لبق ولبیق (*
(شعباذ) شینك فتحی وعینك سكونیله حقه بازكبی صنعتده تیزدست الی چابك اوسته یه
دینور (لبق) باء موحده نك كسریله كتف وزننده (ولبیق) امیر وزننده ایشی یاقشغی اوزره
ایشلیجی اولوب صنعتده حاذق وماهر اولان اوسته یه دینور استاد ذال ایله عربی ودال ایله
فارسیدر پیشه كرو پیشه وركبی عربیده حاذق وماهر ونابل وتقن كامل اوسته یه دینور

*) بسلمك تربیه بسلنمه تربی اولمش * بسلمه ناز ونعیم ایله ما كی تفنیق (*
(تربیه) تغذیه وزننده ومرادفیدر كه ذی روحك قوام بدنی اولان غذا ومعاشنی ویروب
بسلمك معناسنه در فارسیده پروریدن وپروردن دینور (تربی) تغذی وزننده مأكولات ومشروبات
ایله پرورده اولنوب بسلنمك معناسنه در فارسیده پرورده شدن دینور (تفنیق) تزییق وزننده
بر كیمسه یی ناز ونعمتله یعنی نوازش والتفاتله ملابس اطعمهٔ نفیسه وعیشهٔ واسعه ایله بسلمكدر

*) هم بزنمكده تزین كه تزوق اویله * زینت ایتمك دخی مفهومیده اولمش ترویق (*
(تزین) تشوف وزننده ومرادفیدر كه زیب وزیور ایله بزنوب طونانمق معناسنه در (تزوق)
تزین وزننده ومرادفیدر تنون وتحلی وازدیان وتزیق كبی فارسیده اراستن دینور (ترویق)

تزيين وزننده ومرادفيدركه برنسنه‌يه زيب وزينت ويروب بزه‌مك معناسنه در تحليه وتشويف كبى فارسيده آرايدن دينور

*) شپتعورار په‌يه ديمش دخى مشهورى شعير * هم قضيم ات يمنك آر په سيدر اويله عليق (*
(شپتعور) شينك وتانك فتحى وعين مهمله نك ضميله عنكبوت وزننده وعين مهمله بدلى غين معجمه ايله شپتغورخبوبات جنسندن ار په‌يه دينور (شعير) امير وزننده ار په نوعنك اسم مشهوريدر (قضيم) شعير وزننده حيواناته ويريلان ار په‌يه دينوركه يم تعبيراولنور (عليق) قضيم وزننده ومرادفيدركه دابه‌يه ويريلان ار په در لكن بونده ار په‌يى طوربه‌يه وضع ايله دابه نك باشنه تعليق ملحوظدر

* پك محبت ديمه مفهومى ايمش عشق وعشق *
* اولدى وامق دخى عاشق فتى دوشكون عشيق *

(عشق) عينك كسريله و (عشق) فتحتيله بركيمسه محبوبنه افراطله محبت ايلمك معناسنه‌در مقعد وزننده معشق كبى (وامق) عاشق وزننـده ومرادفيدركه عشق ومحبته كرفتـار اولان كيمسه‌يه دينور ومبق وصب ومحب وودود كبى (عشيق) سكيت وزننده محابيبه علاقه وعشقى كثير اولان كيمسه يه دينور

*) امرحقدن طشره چيقمه ايمش فسق وفسوق * دائمافسق وفجوراوزره اولاندر فسيق (*
(فسق) فانك كسريله (وفسوق) قعود وزننـده حق تعالى جل وعلا حضرتلرينك امرنى ترك ايلمكله عصيان ايدوب سبيل صوابدن خروج ايتمك معناسنه‌دركه اوامرى تركه ومناهى يى ارتكابه شاملدر (فسيق) سكيت وزننده وفسق صرد وزننـده دائمافسق وفجور اوزره اولوب فسقه مصر اولان آدمه دينور

*) حكمه شايسته اولان عدلله انجق حقدر * انما الحق مع العدل الى الحكم حقيق (*
(مصراع) اول ثانينك ترجمه سيدر (انما) طرق قصردندر انجق معناسنى افاده ايدر تفصيلى قطعـهٔ شرعيه‌نك اواخرنده كچدى (الحق) اسماء حسنى دن اولمق اوزره مبتدادر (مع العدل) تركيب اضافيسنده مع مقارنته ومصاحبته دلالت ايدر بيله جه و برابرجه معناسنه (عدل) جور وظلمدن مجانبت ايله نفوس وعقولده استقـامتى ثابت اولان انصافى وحالات متحسنه يى اجرا ايلمكدن عبارتدر ومع كلمه سى مؤخر حكمك ظرفيدر (الى الحكم) تركيبنده (الى) مؤخر حقيق لفظنه متعلق حرف جردر (حكم) حانك ضميله فصل قضا يعنى شو نسنـه شويله در ديو قطع وامضا ايلمك معنـاسنه حقيق لفظنك مفعول به غيرصريحيـدر (حقيق) خليق وزننـده ومرادفيدركه لايق وروا وشايسته وسزا معناسنه مبتدانك خبريدر ايمدى بو تركيب * انما الحق حقيق الى الحكم مع العد ل * سبكنده در ضرورت وزن ايچون تقـديم وتأخير اولنمشدر (حاصل معنى دار يـنـده قسط وعدله ملابس فصل قضا جنـاب احكم الحاكمينه مختصـدر

*) ياوه كويان زمانه بكا تقليد ايده مز * شكركيم حقـه بنم عصرده اهل تحقيق (*
(ياوه كويان) چاره جويان وزنـنـده فارسيدر هذيان و بيهوده سوز معناسنه اولان ياوه لفظيله سو يليجيلر معناسنه اولان كويندكان مخفى اولان كويان لفظندن مركب اوله رق وصف تركيبيدر هذيان ومالايعنى سو يليجيلرديمكدر (تقليد) تشديد وزننده بركيمسه آخره پيرولك ايدوب ايشلديكى كبى ايشلمك معناى عرفيدر (عصر) قصر وزننده مطلقـازمان معناسنه‌در (تحقيق) تدقيق وزننده مطلوب ومدعاسنى دليل و برهان ايله اثبات و بيان ايلمكدن عبارتدر (ماآل بيت) ناظم

معارفطراز همعصری بولنان معشر شعرادن ممتاز وتحقیق مقامده فائق وسرفراز اولدیغن
بیان ایله مفاخرهٔ شاعریه وعطیهٔ بهیهٔ جناب فیاض مطلق اولان علم وکمال وتحقیق منال
مقابلنده تشکر وتحدیث نعم الهیه اولمش اولور

(* نظمنا الكافی ببسط قد كفاك *)

(نظمنا) ترکیبنده کلام منظوم معناسنه اولان نظم هضما للنفس متکلم مع الغیر ضمیرینه مضاف
اوله رق مبتدادر (کافی) وافی وزننده کفایت ایدیجی یعنی سائرلردن مستغنی قیلیجی معناسنه
نظمك صفتیدر (ببسط) لفظنده باء سببیه مؤخر کفاك فعلنه متعلقدر (بسط) بانك فتحیله
برنسنه یی نشر ایدوب یایمق وتوسیع ایلمك واوزاتمق معنالرینه در وفعلك مفعول به غیر
صریحیدر (قد کفاك) ترکیبنده قد حرف تحقیقدر مدخولنك مضمونی ثابت ومتحقق اولدیغنه
دلالت ایدر (کفاك) ده کفی رمی وزننده باب ثانیدن فعل ماضی اوله رق آخرلردن مغنی اولدی
دیمکدر فاعلی اولان ضمیر مستتر مبتدایه راجعدر کاف خطاب مفعولیدر جمله سی مبتدانك
خبریدر (محصول عنوان بزم بو منظومهٔ کافیه مز کندیده لغات متداوله بسط و بیان
ولندیغی جهتله ای طالب لغات تحقیق سکا کافی وسائر منظومه لره احتیاجدن مغنی ووافی
اولدی دیمکندر

(* اولکه عشقکده سنك من فی هواك * قنده کورر اوسنی این یراك *)

(من فی هواك) ترکیبنده من میمك فتحی ونونك سکون اوزره بناسیله الذی معناسنه اسم موصولدر
ومبتدادر اول کیمسه که دیمکدر (فی) فانك کسر ومدیله حروف جاره دندر ظرفیت مجازیه
یاخود مصاحبت ایچوندر متعلق فعل عام محذوفدر (هوی) هانك فتحی والف مقصوره ایله
برنسنه یی مفتونلغه دینور عشق وعلاقه کبی کاف ضمیر خطابدر ظرف مستقر مع فاعله جمله سی
موصولك صله سیدر (مفهوم ترکیب سنك عشق ومحبتکده اولان کیمسه دیمکدر (این یراك)
این کیف وزننده استفهامی متضمن ظرف مکان اوله رق مؤخر یراك فعلنك ظرفیدر بوندن
ترکیده قنده ونره ده ایله تعبیر اولنور یراك لفظنده یری رؤیتدن فعل مضارعدر کورر معناسنه
کاف ضمیر خطاب اوله رق مفعولیدر فاعلی تحتنده مستتر ضمیر غائب اوله رق موصوله
راجعدر جمله سی مبتدانك خبری اوله رق (الذی فی عشقك وهواك فی ای مكان يلقاك
ويراك) دیمك اولور

(* عاشق اولدی شوقله کورن سنی * کان صبا بالغرام من رآك *)

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (کان) افعال ناقصه دندر اولدی معناسنه (صب) صادك
فتحی بانك تشدیدیله فرط محبتله آشفته اولان عاشق معناسنه اولدیغی دال قافیه سنك قطعهٔ
اولی سنده کچدی و بوراده صبا منصوب اوله رق کان فعلنك خبریدر (بالغرام) ده باء ملابسه
صبه متعلقدر (غرام) سحاب وزننده برشیئه پك دوشکونلکه ومفتونلغه دینور
وشوق واشتیاق وحرص وولوع معناسنه در وصبك مفعول به غیر صریحیدر (من رآك)
سنی کورن کیمسه معناسنه موصول مع صلته کان فعلنك اسمیدر چونکه من اسم موصولدر
(رآی) رؤیتدن ماضیدر تحتنده مستتر فاعل ضمیری موصوله راجعدر کاف خطاب
مفعولیدر

(* یاخلیلی ای بنم پك سوکیلم * کوریرم برکون سنی یوما اراك *)

(یاخلیلی) ترکیبنده یا حرف ندادر (خلیل) قلیل وزننده محبتی شائبهٔ خللدن عاری وغل
وغشدن خالی درست وصادق وصافی اولان دوسته دینور خل وفی کبی جمعی اخلاء وخلان

كلور ياء متكلمه مضاف اوله رق اى بنم يار وفادارم وحبيب صداقتشعارم ديمكدر (يوما اراك) تركيبندن يوم نوم وزننده فجرك طلوعندن شمسك غروبنه قدر زماندن عبارت اوله رق مؤخر اراك فعلنك ظرفى اولمق اوزره منصوبدر (اراك) دهارى فعل مضارع نفس متكلم وحده در فاعلى مستتر انا ضميريدر كاف خطاب مفعوليدر خطاب خليله در يوره دركه كونلردن بركون ديداركله مشرف اولورم ديمكدر

*) سن كلور ايسك بكا لوجئتنى * سا كه جانمدر فدا روحى فداك (*

(لوجئتنى) تركيبنده لوكلمه سى ضاد قافيه سنك اول قطعه سنك اواخرى شرحنده كچديكى كبى مطلق ربط ايچون مستعملدر ان شرطيه معناسنه (جئت) كلدى معناسنه اولان جاء لفظندن ماضى مفرد مذكر مخاطبدر (تا) خطاب فعلك فاعلى (نون) نون وقايه ياء متكلم ضميرى اوله رق مفعوليدر جمله سى فعل شرطدر (مفهومى اكرسن بنم مجلسمه كلور ايسك ديمكدر جزاسى مصراع آتيده واقع روحى فداك جمله سيدر (روحى فداك) تركيبنده روح نوح وزننده جان معناسنه اولديغى حاء قافيه سنك قطعهٔ ثانيه سنده كچدى بوراده ياء متكلمه اضافتيله مبتدادر (فدا) فانك كسرى والفك قصريله الى وزننده والفك مديله كساء وزننده بركيمسه يى بر ورطه وشدتدن تخليص ايچون ويريلان بدله دينور كاف خطاب فداك مضاف اليهى اوله رق مبتدانك خبريدر جمله سى فاء جزائيه تقديريله شرط سابقك جوابى وجزاسيدر

*) سندن آيرلمق بكا اولدى عموم * كان لى الاحزان منك الانفكاك (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر اصل تركيب كان الانفكاك منك احزانا لى اوله جقدى تقديم وتأخير ضرورت وزن ايچوندر (كان) فعل ناقصدر اولدى معناسنه (انفكاك) انفصال وزننده حسا ياخود معنى متصل اولان نسنه لرك برى برندن آيرلمسى معناسنه كان لفظنك اسميدر (منك) ده من جاره انفكاكه متعلقدر كاف خطابى منصوب المحل اوله رق انفكاكك مفعول به غير صريحيدر (احزان) همزه نك فتحيله جمع اوله رق كان فعلنك خبر منصوبيدر مفردى حانك فتحيله حزن وفتحتينله حزندر كه غم وتاسه يه وقيغويه دينور (لى) لام جاره ايله ياء متكلمدن مركب اوله رق احزان لفظنك مفعول به غير صريحيدر بكا وبنم ايچون ديمكدر اول قطعه دنبرو خطابلر محبوبه در

*) ماشهدناه بزآنى كورمدك * سويله كيم كلدى سكا قل من اتاك (*

(ماشهدناه) تركيبنده ما نافيه در (شهدنا) علما وزننده باب رابعدن ماضى متكلم مع الغير اوله رق حضور مع المشاهده معناسنه در هاء ضمير غائبدر كه تركيبده او وآنى لفظلريله تعبير اولنور (مفهوم تركيب بزآنى كورمدك ديمك اولور (قل من اتاك) تركيبنده قل قافك ضميله امر حاضردر سن سويله معناسنه (من) ميمك فتحيله استفهاميه دركه لسانمزده كيم ايله تعبير اولنور (اتى) رمى وزننده باب ثانيدن فعل ماضيدر كلدى معناسنه كاف خطاب فعلك مفعوليدر مفهوم تركيب ناظمك ديديكيدر

*) ديم اولديسه بوقول عاصى سكا * ذلك العبد الهى لو عصاك (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (ذلك) مفرد مذكره اشارته موضوع اولان ذا لفظيله لام عماد وحرف خطابدن مركب اوله رق اى مخاطب بووايشته شودر ديمكدر (عبد) عينك فتحى وبانك سكونيله بومقامده بيع وشراسى صحيح اولان عبد بحكم الشرع معناسى مراد

اولميوب بلكه مطلقا انسانه يعنى حره وعبده شامل اولان عبد بالايجاد وعبد بالخدمه معنالرى مراددر (الهى) حرف ندا تقديريله يا الهى ديمكدر كه اى بنم ربم وپروردكارم ديمكدر (لو) بنه بو قطعه ده كچديكى كبى ان شرطيه معناسنه در (عصا) عينك فتحى والفك قصريله باب ثانيدن ماضى مفرددر (مفهوم مصراع اى بنم مالك وپروردكارم بو مجرم قولك هرنقدر سكا عصيان ايتمش ايسه ده يعنى امر يكه انقياد ايتميوب مسلك خلافه كتمش ايسه ده ديمكدر جوابى بيت آتينك مصراع ثانيسيدر خطاب حرفى وخطاب اسمى ايله مخاطب جناب رب العزتدر

*(سندن اوزكه يوقدر اكا معبود رب * ماله رب ومعبود سواك)*

بنه اول ثانينك ترجمه سيدر (ما) كلمه سى حرفيه اوله رق نفيده وعملده ليس كلمه سنه مشابه اولان مادر كه لسانمزده يوقدر وديكل معنالرينى افاده ايدر (له) لام جاره ايله بيت سابقده مذكور عبده راجع ضمير غائبدن مركب اوله رق ظرف مستقر محلا منصوب مانك مقدم خبريدر (رب) رانك فتحى بانك تشديديله پروردكار عالم اولان ذات اجل واعظمك اسماء حسناسندن اوله رق لفظا مرفوع ومانك مؤخر اسميدر (معبود) محمود وزننده امر ينه انقياد وحكمته اطاعت ايله كنديسنه عبادت وقوللق اولنان معبود بالحق معناسنه رب اوزرينه معطوفدر (سواك) ده سوى سينك كسرى والف مقصوره ايله غير معناسنه دركه لسانمزده اوزكه وباشقه ايله تعبير اولنور خطاب الله تعالى حضرتلرينه در جمله سى شرطك جوابى مقامنده در يعنى جواب محذوفك علتيدر (ما آل كلام اى بنم تكريم اكر بو عبد عاصى حسب البشريه نفس وهوايه اتباعله سكا عصيان ايتمش ايسه ده ينه رحمتكدن قطع اميد ايتمز زيراسندن غيرى ربى ومعبودى يوقدر ديمك اولور

*(اختيار ايسم دخى بى اختيار * تكيهٔ عشقده صويندم پيرپاك)*

اولكى (اختيار) لفظى لسانمزده متداول اولديغى اوزره مسن وقوجه مش كيمسه معناسنه دركه فارسيده پير دينور ايكنجى (اختيار) عربيدر اراده ومشيت معناسنه (بى) فارسيده ادات نفيدر (تكيه) مسكن درويشان اولان خانقاه معناسنه (ما آل بيت سن شيخوخته بلوغ ايله هرنه قدر مسن واختيار وسالخوردهٔ روزكار اولمش ايسم دخى ينه زادهٔ طبع معارفنبعيه خلل وفتور كلميوب نظم وانشايه شوق ومحبت دركاهنده بالاضطرار موانعدن تجرد وتعرى ايله براوغوردن بتون بتون صويندم ديمك اولور كه ديباجه ده * اله پيرانه سرالدم قلمى * نوجوانلر كبى قلدم همى * بيتيله بكما آل اولمش اولور

(انت لاتقلب منى قلبك)

(انت) همزه نك وتانك فتحه لريله مفرد مذكر مخاطب ضمير يدركه تركيده سن دينور (لاتقلب) نهى استقبال مفرد مذكر مخاطبدر چويرمرسك ودوندرمزسك معناسنه خبردر لكن بوراده چويرمه ودوندرمه معناسنه انشا اراده اولنمشدر (منى) ده من جاره فعل مذكوره متعلقدر وياء متكلم فعلك مفعول به غير صريحيدر (قلبك) ده قلب احشاء بدندن يورك تعبير اولنان عضوك اسمى اوله رق فعلك مفعول به صريحيدر كاف خطابدر (مفهوم عنوان اى مخاطب سن بندن محل ادراك معانى اولان قلبكى چويرمه يعنى بكا افاده والقا ايتديكم حقايق ودقايقدن اعراض ايلمه ديمك اولور وقطعه ده ذكر اولنه جق قلب لغوى نزد براعة استهلالدر

*(طمس وطنسم ايكيسيده محو ايتمك * جذب وجيد كده ما آلى چكمك)*

(طمس) لمس وزننده وميم ايله سينده قلب مكان ايله (طسم) رسم وزننده ايكيسيده برنسنه يى

محو ایتمك یعنی یوق بلورسز ایتمك معناسنه در (جذب) جیمك فتحی وذالك سکونیله وقلب مکان ایله (جبذ) جذب وزننده ومراد قیدر که برنسنه یی صوری یاخود معنوی جلب وجر ایدوب چکمك معناسنه در

*) عوطب وعوبط ایمش داهیه یك * بتل وتبل ایکیسی اولمش کسمك (*

(عوطب) جوهر وزننده وحرفین اخیرینك تقدیم وتأخیریله (عوبط) ینه جوهر وزننده ایکیسی دخی بیوك بلا ومصیبت عظما وداهیهٔ دهیا معناسنده ودکزك انکین یری معناسنده مترادفلردر (بتل) باء موحده نك تاء مثناة اوزره تقدیمیله قتل وزننده ومقلوبی اولان (تبل) ایکیسیده کسمك معناسنه در

*) عمج ومعج ایلمك اولمش سرعت * سرطعه طرسعه اول یوریدی یك (*

(عمج) عینك فتحی ومیمك سکونیله عمد وزننده و (معج) میمك عین اوزره تقدیمیله ایکسیده تیز تیز یوریمك وسرعتله کتمك معناسنه در (سرطعه) سینك تقدیمیله دحرجه وزننده وطانك تقدیمیله ینه دحرجه وزننده (طرسعه) برنسنه دن قورقمقدن ناشی سرعتله سکردوب کتمك وقاچمق معناسنه در

*) قارپوزك اديده بانطق نبی * اولدی بطیخ ایله طبیخ دیمك (*

(بطیخ) بانك طا اوزرینه تقدیمیله سکین وزننده وطانك تقدیمیله ینه سکین وزننده (طبیخ) قاون وقارپوزه دینور لکن طبیخ اهل حجاز لغتی اولمغله لسان معجز بیان نبویدن صدورینی اشعار ایتمشدر

*) حمد مقلوبی دیمشلر مدح ك * ایکیسنکده ما کلی اوکمك (*

(حمد) حانك فتحی ومیمك سکونیله وینه وزن مزبور اوزره قلب لغوی ایله (مدح) ایکیسیده شکر وسپاس وحسن ثنا وذکر جمیل ایله ستایش معناسنه در که لسانمزده اوکمك تعبیر اولنور بینلرنده عموم وخصوص مشهوردر

*) همدخی کرسف وکرفس پنبه * حمت ومحت اولدی صجاق کون دیمك (*

(کرسف) کافك وسینك ضمه لریله عصفر وزننده وکرسوف عصفور وزننده وفانك سین اوزره تقدیمیله ینه عصفر وزننده (وکرفس) پنبه یه دینور قطن معناسنه (حمت) حانك میم اوزره تقدیمیله ینه حمد وزننده وینه وزن مزبور اوزره میمك حا اوزره تقدیمیله (محت) پك اسی کونه دینور یوم شدید الحر معناسنه

*) غمغمه معمغه سوزصاوقار یشق * عسلطه عسطله بد سویلمك (*

(غمغمه) غین اولی نك میم اولی اوزره تقدیمیله و (معمغه) میم اولی نك غین اولی اوزره تقدیمیله ایکیسیده زلزله وزننده اولەرق سوزی واضح وآشکاره سویلیوب جمجمی واری مبهم ومشوش میرمیری وقاریشق سویلمك معناسنه در بو رادهده نسخ مطبوعه ده تصحیف واردر (عسلطه) لامك طا اوزره تقدیمیله ایکیسیده دحرجه وزننده اولەرق رابطه سز ومناسبتسز سوز سویلمك معناسنه در که زوزکلك وخلط کلام ایلمکدن عبارتدر

*) ثلطه وثملطه در کوشکلك * فطس وطفس اولدی هم آدم اولمك (*

(ثلطه) ثاء مثلثه ایله میم بیننه لام توسیطیله و (ثملطـه) ثاء ایله لام بیننده میم توسیطیله ایکیسیده دحرجه وزننده اولەرق برکیمسه سست اندام اولوب وجودی مسترخی وکوشك اولمق معناسنه در باصمه لرده ثلطه موقعنده ثلطمه واقع اولمغله ینه تصحیف وتحریف واردر (فطس) فانك طاء اوزره تقدیمیله و (طفس) طانك تقدیمیله تمر وزننده اولەرق ناظمك بیاننه کوره اولمك معناسنه در لکن قاموسده فطس مرسین اغاجنك یمشی معناسنه وطفس

بو بیتده عمج وسرطعه وطرسعه لغتلری نسخ مطبوعه ده سقیم اولەرق عمیج سرطع طرسع طبع اولنمش صحیحی شرحده ثبت واملا اولنشد یغی اوزره در

جماع ایلمك معناسنه مقصور اولوب اماهلاك اولوب اولمك معناسنه اولان لفظلر جلوس وزننده فطوس وظفوس اولمغله مصراع ثانی * هم فطوس ایله طفوس در اولمك * دینلسه قاموسه مطابق اولور دی فافهم

*) جاه مقلوبی دیمشلر وجهك * ابن حاجب دیدی اویله کرچك (*

(جاه) حال وزننده اصلی جوه اولمغله قدر ومنزلت وارتفاع شان ومزیت معناسنه اولان وجه لفظنك مقلوبی اولمق صاحب قاموسك تعبیرندن وابن حاجبك وشارح قاموسك تصریحندن معلومدر

*) لغت اربابی خلاف نحوی * بویلهلر قلب دیمشلر بی شك (*

یعنی بومقوله مقلوب البعض اوله رق مترادفان اولان لفظلر هرنه قدر هر برلری لغة مستقله ایسه ده اهل لغت احدهمایی آخرك مقلوبیدر دیرلر اما علماء نحو ومعانینك اصطلاحنده قلب اطلاق اولنـدقده قلب مستوی متبادر اولور که لفظ واحد یاخود کلام طردا وعکسا قرائت اولنه نون واو میم لفظلری کبی وفارسیده داماد لفظی کبی وکلام منثورده * ربك فكبر * دخی * دام علاء العماد * سر فلا كبا بك الفرس * کلاملری کبی ونظمده مصراع واحد اوله رق * ارانا الاله هلالا انارا * دخی * قلقت فیك هذه * هذه کیف تقلق * مصرعلری کبی تفصیلی علم بدیعده مسطوردر

*) بومثللولری یوق قرآنده * اودر افصح ارایوب چکمه امك (*

یعنی بوقطعه ده ثبت واملا اولنان لغاتك اغلب واکثری بین الفصحاء غیر مأنوسة الاستعمال اولمغله انلرك استعمالی فصاحت وبلاغتـه مخل اولدیغندن افصح الکلام وابلغ النظام اولان کلام ملك علامده بومقوله وحشت وغرابت ایله موصوف کلمات موجود دکلدر دیمك اولور

*) سندن اول کلدی محقق اوبزه * هو قد جاء الینا قبـلك (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (هو) مفرد مذکر غائب ضمیری اوله رق مبتدادر او کیمسه یاخود اوشیء دیمکدر (قد) حرف تحقیقدر (جاء) باب ثانیدن فعل ماضیدر کلدی معناسنه تحتنده مستتر فاعلی ایله جمله سی مبتدانك خبریدر (الینا) ده الی حرف جردر جاء فعلنه متعلقدر نا متکلم مع الغیر ضمیری اوله رق فعلك مفعول به غیر صریحیدر الینا مجموعی بزه دیمکدر (قبلك) ده قبل قافك فتحیله بعد کلمه سنك نقیضی در لسانمزده بوندن اوکدن وایلرو لفظیله تعبیر اولنور وبوراده ظرف زماندر وکاف خطابه مضاف اوله رق جاء فعلنك ظرفیدر مفهوم مصراع تحقیق او کیمسه یاخود اونسنه بزه سندن مقدم کلدی دیمکدر

*) عربك بویله عجایب لغتن * معرفتدن صایلور اوکرنمك (*

بو بیت سؤال مقدره جواب اوله رق استیناف بیانی اولمق ظاهردر زیرا اقافیه سنده * مرادم اولدی چوخدمت حدیث وتفسیره * دیمکله بومنظومه نك ترتیبندن غرض حدیث وتفسیرك تحصیلنه مقدمه ومدار اولمسی مقصود اصلی اولدیغی اشعار وبوقطعه نك اواخرنده بیانی اوزره بومثللو لغتلر افصح کلامده بولنمق مطلب مز بوزه منافی اولدیغی بدیدار در دیو وارد اولان اعتراضه جوابدر که کرچه بومقوله لر صوب مقصوددن خارج ایسه ده استطرادی اوله رق بویله غریب لغتلریده بیلمك بیهوده دکلدر بلکه معارفدن معدوددر واکثر ایچون حکم کل واردر

) ضاع عمر الحکماء بظنون وشکوك (

(ضاع) باب ثانیدن ماضیدر ضایع وتلف اولدی معناسنه (عمر) عینك ضمی وفتحی وضمتیله ده

بدنك روح ایله عمارتی مدتنك اسمیدر حیات معناسنه فارسیده زندکی وترکیده صاغلق ودیریلك دینور ومرفوع اوله‌رق فعلك فاعلی ومابعدنه مضافدر (حکماء) علماء وزننده حکمت ایله متصف کیمسه معناسنه اولان حکیم لفظنك جمعیدر لام تعریف عهد خارجیدر (بظنون) ده باء ملابسه یاخود فی معناسنه ظرفیه اوله‌رق ضاع فعلنه متعلقدر (ظنون) فنون وزننده اعتقاد غیرجازمك طرفینی بیننده حاصل اولان تردد راجحك اسمیدر که فارسیده کمان وترکیده صانمه وسزمه دینور وفعلك مفعول به غیر صریحیدر (شکوك) ظنون وزننده تردد وشبهه معناسنه اولان شك لفظنك جمعی اوله‌رق ظنون اوزره معطوفدر مفهوم عنوان شرایعه تمسك واستناد ایتمکسزین باری تعالی حضرتلرینك ذاتی وصفاتی ومصنوعاتی مجرد عقلله کماینبغی بیلور زادعاسنده اولان فلاسفه وحکما اکثر مطالبده علم یقیندن دور وحقه اصابتدن جدا
وعمر کرانمایه‌لری شکوك وظنونده تلف وهبا اولدی دیمکدر

*) دیندی مأفون کبی عقلی ضعیفه مأفوك * نوك احمقلق ایمش احمق اولاندر مأبوك (*
(مأفون) مأذون وزننده ونون برینه کافله (مأفوك) عقل وادراکی ضعیف ورأی وتدبیری سخیف اولان کیمسه‌یه دینور (نوك) نونك ضمی وفتحیله احمقلق وبونلك معناسنه‌در حماقت وبلادت وبلاهت کبی (مأبوك) باء موحده ایله مأفوك وزننده ومرادفیدر که ضعیف العقل واحمق معناسنه کتف وزننده ابك ومنبر وزننده مئبك کبی

*) عورتك زوجنه بغض ایدیجیسی اولدی فروك * ارککه شوقی زیاده اولنه دیندی هلوك (*
(فروك) صبور وزننده زوجنی سومیوب بغض وعداوت اوزره اولان عورته دینور صاحب وزننده فارك کبی (هلوك) فروك وزننده ارککه شوق وجماعه زیاده حرصی اولان عورته دینور
وسریع الانزال آدمه دینور

*) زهره‌در پك آق اولان نسنه مهق اقلقدر * پك قره نسنه‌ده ادجن کبی اولمش حلکوك (*
(زهره) غرفه وزننده حسن وصفوته مقارن اولان اقلیغه دینور وصافی بیاضه دینور (مهق) فتحتینله شول اقلیغه دینور که براق اولمیوب کرج کبی بوزه مائل طونقسی اوله وبومقبول بیاض دکلدر (ادجن) اسود وزننده پك چرکین سیاه اولان نسنه‌یه دینور مؤنثی دجناء در سوداء وزننده (حلکوك) حانك ضمیله عصفور وزننده وفتحتینله قربوس وزننده پك سیاه اولان
شیئه دینور

*) ابتدا طوغمه‌سی اولمش کونشك کرچه بزوغ * ایرمه‌سی وقت زواله هم انك اولدی دلوك (*
(بزوغ) طلوع وزننده کونش وآی طوغمق یاخود هنوز طوغماغه باشلمق معناسنه‌در بانك فتحیله بزغ کبی (دلوك) سلوك وزننده کونش وسط سمادن زائل اولمق معناسنه‌در که صلاة ظهرك اول وقتی اوله‌جقدر وشمسك غروبنه‌ده دینور واصفرارینه‌ده دینورکه اخشام
وایکندی وقتلریدر

*) دیدیلر زنکنه ثروان وقناز نکنلك * فقر صعلیك وفقیر اولنه دیمش صعلوك (*
(ثروان) سکران وزننده متمول وزنکین آدمه دینور ومتموله خاتونه ثروی دینور سکری وزننده (قنا) غنا وزننده کسب وکار ایلمك ایله غنی وزنکین اولمق معناسنه‌در (صعلیك) عفریت وزننده فقر وفاقه معناسنه اولمق ناظمك بعض کتب لغتدن تصحیحکرده‌سی اولمق احتمال غالبدر لکن قاموسده بوماده‌ده بووزن مثبت دکلدر بلکه افتقار معناسنه تصعلك مذکوردر تدحرج وزننده (صعلوك) صادك ضمیله عصفور وزننده عائل وکدایه وفقیر بی‌نوایه اطلاق
اولنور

*) خسته اولو بده ضعیف اولمه ایمش دنف وضنا * خسته لك ایله ضعیف اولنه دیرلر منهوك (*

(دنف) فتحتیله و(ضنا) عصا وزننده بر کیمسه شدید ومزمن مرضه مبتلا اولمغله دائمی خسته وضعیف اولمق معناسنه‌در (منهوك) مأفوك وزننده مرض وعلت سببیله ضعیف وزبون اولان کیمسه‌یه دینور

*) جمع رهن اولدی رهان رهنه برافق ارهان * رهنی قورتارمه‌هم آیرمه ایمش فك وفکوك (*

(رهن) رانك فتحی وهانك سکونیله بر کیمسه‌دن استدانه یاخود استعاره اولنان نسنه‌نك یرینه ویریلان شیئه دینور که فارسیده کرو وترکیده طوتو تعبیر اولنور (رهان) رانك کسریله رهن مزبورك جمعیدر ضمتینله رهن ورهون کبی (ارهان) همزه‌نك کسریله برنسنه‌یی بر کیمسه عندنده رهن قومق معناسنه در (فك) شك وزننده و(فکوك) دلوك وزننده برنسنه‌یی بتشیك ویاپشق اولدیغی نسنه دن آیرمق معناسنه در تفریق کبی ورهن ویردیکی نسنه‌یی قورتاروب چیقارمق معناسنه در تفکیك وافتكاك کبی

*) سافل الحق دیمه در ذل وعنو الحاقلق * بوجه سامك دخی یوکسکلکه‌ده دیندی سموك (*

(سافل) صاحب وزننده عالی مقابلیدر که مکان یاخود مرتبه اعتباریله اشاغی والحاق اولان شیئه دینوردنی ووضیع کبی (ذل) ذالك ضمی ولامك تشدیدیله و(عنو) عینك ونونك ضمه‌لری وواوك تشدیدیله خور وحقیر اولمق وتذلل وخضوع ایله سرفرو قیلمق معناسنه‌در (سامك) سافل وزننده ومقابلیدر که عالی ومرتفع معناسنه (سموك) سلوك وزننده علو وارتفاع معناسنه که یوکسکلك ویوکسلمکه دینور

* سمت ومورد یول ایمش قوملق اولانیده حباك *طاره‌جق طاغ یولی خانق اولو یول یولده ضحوك *

(سمت) سینك فتحی ومیمك سکونیله یوله دینور طریق معناسنه (مورد) مسجد وزننده جاده یوله دینور وصو یه کلجك یوله دینور (حباك) حانك کسری وباء موحده ایله قوملق اولان یوله دینور (خانق) صاحب وزننده طاغلرده اولان دربنده وطار بوغازه وطاره‌جق یوله اطلاق اولنور (ضحوك) صبور وزننده اولو واسع یوله دینور منهاج کبی وکثیر الضحك کوله کن کیمسه‌یه دینور ضحاك ومضحاك کبی

*) معتبردر سوزمزکیم اودکل شبهه‌لی سوز * قولنا معتبر لبس کلام مشکوك (*

مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (قولنا) ده قول قافك فتحی وواوك سکونیله مطلقا لسانله تکلم اولنان سوز معناسنه مبتدادر ومتکلم مع الغیر ضمیرینه مضاف اوله‌رق بزم سوزمز دیمکدر (معتبر) اعتباردن اسم مفعول بنیه‌سیله مقبول ومستحسن معناسنه مبتدانك خبریدر (لبس) الف قافیه‌سنك آخر قطعه‌سی شرحنده بجدیکی اوزره دکل معناسنه فعل ناقصدر بو تقدیرجه بوراده خبری محذوفدر لبس کلام مشکوك موجودا فیه تقدیرنده اولور لکن ترجمه بوکه ملایم دکلدر بوصورتده مغنی اللبیبده مسطور وشاعرك * این المفر والاله الطالب * والاشرم المغلوب لبس الغالب * قولیله استدلال اولندیغی اوزره نحاة کوفه‌نك یاخود بغدادیونك اثبات ایتدکلری وجهله لبس کلمه‌سی لا کبی حرف عاطفه اولمغه محمولدر (کلام) سحاب وزننده قول وسوز معناسنه لبس‌نك اسمی یاخود معتبر اوزرینه معطوفدر که قولنا قول معتبر لاقول مشکوك دیمك اولور (مشکوك) کندیده شك اولنمش شبهه‌لی شئ معناسنه کلامك صفتیدر ماآل معنی بزم بو منظومه‌ده ثبت واملا ایتدیکمز اقوال شکوك وشبهاتدن عاری اوله‌رق مطبوع ومقبول ومحقق وسمع قبول ایله استماعه احق والیق دردیمك اولور

*) هزاحسانله احرازی قول ایتمك یوخسه * بنده اولمزکرمك کورمسه عبد مملوك (*

(احرار) همزه‌نك فتحيله آزاده كيشى زاده معناسنه اولان حرك جمعيدركه عبد مقابليدر (مملوك) مملوك الرقبه يعنى قول وكوله معناسنه اوله‌رق عبدك صفة كاشفه‌سى ياخود عبد بالخدمه‌دن احتراز اوله‌رق صفة مخصصه‌سيدر * ما آل بيت * الانسان عبد الاحسان * وبالبر يستعبد الحر * نحوالنجه ذات انسانده فضل ومزيت ومجد وسيادت احرار وابرارى كرم فراوانله بنده والطف واحسانله شرمنده قيلوب حين حاجتده كنديله يلرو ياور وامرينه منقاد وفرمانبر قيلمقدر (يوخسه) بخل وامساكى كندويه شعار وجيبدر قفا اولان يادكار احرار شويله طورسون بنده‌ٔ درخريده سندن دخى مواساة وانقياد ايله برخوردار وعز وشرفله كامكار اوله‌مز ديمك اولور

) لام من يحسد فى نظم كلامى كلاآل (

(لام) قال وزننده باب اولدن ماضيدر لوم وتعيير ايتدى ديمكدركه لسانمزده قنادى ديرلر (من) موصوله اوله‌رق صله سيله فعلك فاعليدر (يحسد) باب اولدن وثانيدن مستعمل اوله‌رق مضارعدر تحتنده مستتر فاعل ضميرى موصوله راجع وجمله‌سى موصولك صله‌سيدر خيند بركيمسه‌ده بولنان نعمتك وفضيلتك سلب وزوالنى تمنى ايلمكدن عبارت اولان خصلت ذميمه‌در (فى نظم) ده فى كلمه‌سى تعليل ايچوندر (نظم) ديزمكه وديزلمش نسنه‌يه دينور (كلامى) ده كلام نظمك مضاف اليهى وياء متكلمه مضافدر (كلاآل) ده كاف حرف تشبيه‌در لاآل ليالى وزننده لئالى مخففى اوله‌رق انجو معناسنه اولان لؤلؤ لفظنك جمعيدر مفهوم عنوان بنم لاآلى‌ٔ منظومه كبى دلپسند اولان كلامك حسن نظام وكمال انتظامندن ناشى حاسد بدانديش لوم وتعييرى دو پيش ايلدى يعنى بنم كلام سلبس النظام ازهر جهت شايستهٔ تحسين وسزاوار صد آفرين ايكن لائم لئيمك لوم وشغارى مجرد طبعنده مركوز اولان كينه وحسدك آثاريدر ديمك اولور

*) خوى سجيه كبى خصلت كه كلور جمعى خصال * دخى اخلاق وعلاماته دينورمش آسال (*

(سجيه) سليقه وزننده و(خصلت) خانك فتحى وصادك سكونيله خوى وخلق تعبير اولنان ملكهٔ نفسانيه‌دن عبارت اولديغى وبعض مرادفلرى قاف قافيه‌سنك قطعهٔ ثانيه‌سنك اول بيتى شرحنده كچدى (خصال) خانك كسريله خصلت مزبوره‌نك جمعيدر (آسال) همزه‌نك مديله آيات وزننده شمائل واخلاق وعلامات واشراط معناسنه‌در وبو جمعدر لكن مفردى مسموع دكلدر

*) مرسلات اولدى ملكلر دخى يللر كه رياح * فرقه فرقه ديمه مفهومينده اولمش ارسال (*

(مرسلات) محصنات وزننده ارسال اولنمش نسنه معناسنه اولان مرسلك جمعيدر نظم جليلده واقع * والمرسلات عرفا * آيهٔ كريمه‌سنده ملائكهٔ كرام ايله وهواى متحركه‌دن عبارت اولان رياح يعنى يللر وروزكارلر ايله مفسردر (ارسال) همزه‌نك فتحيله هر نسنه‌دن بر بلوك وبر سورى معناسنه اولان رسلك جمعيدركه جبل وزننده‌در ارسال فرقه فرقه وفوج فوج وسورى سورى ديمكدر

*) خيله ظن ايلمه خيلوله هم اول معناده * دوشده تشخيص اولنان نسنه ايمش طيف خيال (*

(خيله) خيمه وحيله وزنلرنده و(خيلوله) قيلوله وزننده ومخاله مقاله وزننده ومخيله مكيله وزننده صانمق وسزمك معناسنه‌در فارسيده پنداشتن دينور (طيف خيال) رؤياده مشاهده وتشخيص اولنان شبحه وقراltى يه دينور وبوكه يالكز طيف ده دينور قصيدهٔ برده اوائلنده امام بوصيرى حضرتلرينك * نعم سرى طيف من اهوى فارقنى * مصراعنده اولديغى كبى چونكه (طيف) ضيف وزننده سيد وزننده اولان طيف مخففى اوله‌رق اويقو ايچره عارض وطائف اولان

خیاله دینورو (خیال) سحاب وزننده برنسنه نك شخص وشبحنه وقرالتیسنه اطلاق اولنور

*) اولدی مسرور اولان کیمسه فرح کبی زعل * دخی بر کیمسه یی شاد ایتمکه دیمش ازعال (*
(فرح) کتف وزننده مسرور وشادان کیمسه یه دینور صاحب وزننده فارح وعطشان وزننده فرحان کبی (زعل) زانك وعینك فتحه لریله بر کیمسه مسرور ونشاطمند اولمق معناسنه در ازعیل کبی (ازعال) همزه نك کسریله افراح وزننده ومرافیدرکه بر کیمسه یی دلشاد ایدوب نشاطلندرمغه دینور

*) عیمه مالك ایوسی فیء غنیمت اولمش * هم غنایم کبی اموال غنیمت انفال (*
(عیمه) عینك کسریله مالك ودوه نك خیارینه یعنی کزیده واعلاسنه دینور (فیء) فانك فتحی ویانك سکونیله کفاردن النان غنیمت مالنه اطلاق اولنور وزوالدنصکره حاصل اولان کولکه یه دینور ورجوع معناسنه وتحول وانصراف معناسنه وغنیمت المق معناسنه ده کلور (غنایم) سفاین وزننده غنیمتك جمعیدر که اعداء دیندن النان اموال اوله جقدر (انفال) اموال وزننده مال غنیمت معناسنه اولان نفل لفظنك جمعیدر نونك کسریله نفال کبی ونفل جبل وزننده در

*) ایولك بر وصلاح ویك ایولکده افق * ویرمه در نعمتی هم حقی ادادر ازلال (*
(بر) بانك کسری ورانك تشدیدیله انعام واحسان وخیر وحسنه وطاعت وصدق مقوله سی ایولك انواعنه شاملدر (صلاح) فلاح وزننده فساد مقابلیدرکه برنسنه حداعتدالدن حیقمیوب ایو اولمق معناسنه در صلاحه وفعود وزننده صلوح کبی (افق) فتحتینله بر کیمسه کرم یاجود علم ومعرفت وسائر کمال وفضیلتده نهایت درجه یه بالغ اولمق معناسنه در (ازلال) همزه نك کسریله بر کیمسه انعام واحسان ایلمکه دینور و بر کیمسه یه حق ومطلوبندن برمقدارینی ادا واعطا ایتمك معناسنه دینور

* سوری سرب ودوه قویون سوریسی اولدی رسل * رعله در آت سوریسی کلدی انك جمعی رعال *
(سرب) سینك کسریله مطلقا قطیع وسوری معناسنه در اهلی ووحشی جارپا وطیور سوریلرندن هر برینه دینور (رسل) جبل وزننده آنفامذکور اولان ارسال لفظنك جمعیدر عموماهر نسنه دن برسوری معناسنه وخصوصا دوه دن وقیون وکچی قسمندن برسوری معناسنه مستعملدر (رعله) تمره وزننده بطریق الحقیقه آزجه سواری سوریسنه وآتلو بلوکنه دینور علی قول یکرمی یاخود یکرمی بش مقداری اولان سواری وفرسان بلوکنه دینور فارسلردن قطع نظر فقط فرس سوریسنه اطلاقی مجازا ولور بو صورتده ناظم تحریر * رعله آتلو سوریسی کلدی انك جمعی رعال * دیسه معنای حقیقی بی بیان ایتمش اولوردی (رعال) رانك کسریله آتلوسوریلری معناسنه رعله نك جمعیدر اما خاصة آت سوریسنه قنبل وقنبله وصغر سوریسنه خنظوله وقوش سوریسنه جفاله دینور

*) تنبله هوجل وعفشل دی درخمیل کبی * ایشدن آواره اولان کیمسه یه دیمش بطال (*
(هوجل) هانك فتحیله هیکل وزننده و (عفشل) ینه هوجل وزننده وعفنشل سفرجل وزننده وعفشلیل زنجبیل وزننده و (درخمیل) دالك ضمیله شرحبیل وزننده بطیء وکرانجان وایشه یرامز کاهل وتنبل کیمسه یه دینور (بطال) شداد وزننده بطالت وآواره لغله متصف نابکار تنبله دینور

*) قفتانه قدعة مرازه دی غلاله زینه * کوملکه دیندی قمیص ودخی اویله سربال (*
(قدعه) قطعه وزننده قیصه جبه یه واوستنه کیلان فرمله ونیمتن مقوله سی قصاجق ثوبه

دينور (مرازه) سحابه وزننده مطلقا اوسته كيلان خلعته وقفتانه وفراجه يه دينور (غلاله) كنايه وزننده وغله حله وزننده قفتان واوستلك التندن كيد كلرى زيبون ويلك وايچلك تعبير اولنان لباسلره دينور (قميص) امير وزننده و(سربال) قرطاس وزننده ايچ لباسى اولان كوملكه دينور فارسيده پيراهن دينور

*) يقادر جيب ويكه كم دى جمعى اكمام * ذيل اتكدركه كلور جمعى ذيول واذيال (*

(جيب) غيب وزننده ثوبك يقاسنه دينور جمعى جيوب كلور فارسيده كريبان دينور (كم) كافك ضمى وميمك تشـديديله لباسك يكنه دينور فارسـيده آستين ديرلر (اكمام) همزه نك فتحيله كم لفظنك جمعيدر (ذيل) ليل وزننـده ثوبك اتكنه دينور فارسيده دامن ودامان معناسنه وهرنسنه نك آخر وانجـامنه دينور (ذيول) طيور وزننـده و (اذيال) اثواب وزننده ذيلك جمعلريدر

*) الى چولاغه اشل دينيدى طوبالدر اعرج * عرج اقساقلبغه ديمش كه اومعنايه خمال (*

(اشل) همزه نك وشينك فتحه لرى ولامك تشديديله الى چولاق كشى يه دينور فارسيده چنك وشيك ديرلر (اعرج) احمر وزننده خلقى طوپال واغسق اولان كشى يه دينور اما وزن مزبور اوزره اقزل واكسح وجعفر وزننـده هرجع خلـقى طوپاله وصكره دن طوپال اولمشه ده دينور فارسيده لنك دينلور (عرج) فتحتينله خلقى اولان اقسـاقلبغه وطوپاللبغه دينور كسح وقزل وهرجعه اعمـدر (خمال) غراب وزننـده اقسقلغه دينور قاموسك بيـاننه كوره ناظمك ولهجه نك بيـاننه كوره برعلتدركه انسانك مفـاصلنه وحيوانك قوائمنه عارض اولور انك سببيله اياقلرى اغسيوب طوپاللنور وجع مفاصل اوله جقدر

*) زلزله قدرت بارى ايله ير دپرنمك * يرى دپرتمكده ديندى تزلزل زلزال (*

(زلزله) قلقله وزننـده مطلقا برنسنه يى ارغالمق وخصوصا قدرت قاهرۀ بارى يرى ارغالمق ودپرتمكدركه ارضى تحريك اوله جقدر (تزلزل) تقلقل وزننده ومرادفيدركه برنسنه نك تحرك ايدوب ارغالنمسى ودپرنمسى معناسنه در (زلزال) زانك حركات ثلاثيله زلزله كبى برشيئى تحريك ايدوب ارغالمق وقلـداتمق معناسنه در پس زلزله ايله زلزال تحريك معناسنه متعدى تزلزل تحرك معناسنه لازمدر بوصورتده ناظم مرحوم * زلزله قدرت بارى يرى دپرتمكدر * اولدى تزلزل دخى تحريك زلزال * ديسه نظم مسامحه دن سالم اولوردى

*) باباهمشيره سى عمه قرنداشيده عم * اناهمشيره سى خاله طايده اولمش خال (*

(عمه) شمه وزننـده كشينك باباسنك قزقرنداشنه دينور جمعى عمات كلور لسانمزده خاله تعبير اولنور (عم) عينك فتحى وميمـك تشديديله پدرك ارقرنداشنه دينور جمعى اعمام كلور تركيده عموجه ديرلر (خاله) هاله وزننده والده نك قزقرنداشنه دينور جمعى خالات كلور لسانمزده تيزه اطلاق اولنور (خال) مال وزننده انانك برادرينه دينور جمعى اخوال كلور تركيده دايى وطايى دينور

*) سمزى ربحله وسبحله درنسوانك * يك كوزل ديمه ما آكى دخى اولمش جمال (*

(ربحله) رانك كسرى وحانك فتحيله قطره وزننده و(سبحله) يته قطره وزننده اته طولو ايرى كوده لو تام الاعضا خوب وزيبا اوله رق اوزون بويلو خاتونه دينور وايرى وجودلى تنومند خاتونه هاسبز سبحل دخى دينور قطر وزننـده (جمـال) رمان وزننده وجمال غراب وزننده حسن وجمال صاحبى كيمسه يه دينور

*) زوله غايتده ظرافتلى اولان خاتوندر * ديندى نازلنمغه دمدل ودلال وادلال (*

(زوله) تمره وزننده زياده زيرك وظريفه ونازك وسبكروح اولان خاتونه دينور (دل) دالك

فتحی ولامك تشدیدیله و (دلال) سحاب وزننده و (ادلال) اقبال وزننده ودالولاء عاشوراء وزننده وتدلل وتدكل وتدعیب وتغنج و تشكل تحمل و زننده شوخلق ایدوب ناز وشیوه ایلمكه دینور

*) خوب نسوانله صحبتده تغازل اولمش * بعل زوج اوینامه سی زوجله عورتده بعال (* (تغازل) تجاهل وزننده ومغازله مكالمه وزننده نسوانله عاشقانه محاوره وملاطفه وممازحه ایدوب ایلشمك وطاقلمق معناسنه در (بعل) بانك فتحی وعینك سكونیله زوج معناسنه درکه عورتك ارینه دینور وزوجه یه دخی اطلاق اولنور وزوجه یه بعله دخی دینور (بعال) جدال وزننده ومباعله ملاطفه وزننده وتباعل تغازل وزننده ارعورتله ملاعبه ایدوب اویناشمغه دینور ومجامعته دخی دینور

* چوق طوغورمقده نتوق اولدی حبالی کبه‌لر * کبه لکدر حبل وهم کبه ایتمك احبال (* (نتوق) نونك تا او زره تقدیمیله قعود وزننده ونتق فتق وزننده خاتون چوق طوغورمق واولادی كثیر اولمق معناسنه در اولادی چوق اولان خاتونه ناتق ومنتاق دینور مهزاق وزننده (حبالی) حانك ولامك فتحه لری والف مقصوره ایله کبه خاتونلر معناسنه جمعدر مفردی حبلی در خنثی وزننده حامل وحامله وحابله كبی كبه خاتونه دینور (حبل) فتحتینله کبه لك وكبه اولمق معناسنه در حمل واحماخ كبی (احبال) همزه نك كسریله كبه ایلمك معناسنه در وزن مزبورده القاح كبی

*) قوجه لق اولدی هرم پك قوجه لق اقسبنان * پیرلك ایله جماعدن دخی قالمق حیقال (* (هرم) فتحتینله پك پیر واختیار وسالخورده روزكار اولمق معناسنه در (اقسبنان) اطمینان وزننده بر كیمسه پك پیر اولمغله وجودی دكنك كبی قوبقوری ضعیف وناتوان اولمق معناسنه در (حیقال) حانك كسریله وخوقله حوصله وزننده ضعف پیری سببیله مجامعتدن عاجز اولمغه دینور

*) دیشیسی عنز وکیك شادن وظبی اولمش هم * یاوریسی اولدی جدایه دخی یعفور وغزال (* (عنز) عینك فتحی ونونك سكونی وآخرده زاء معجمه ایله مواشی انواعندن اولان كچینك دیشیسنه وكیك اطلاق اولنان طاغ كچیسنك دیشیسنه دینور (شادن) صاحب وزننده هنوز بوینوزلری بتوب قوتلنمكله اناسندن مستغنی اولوب كندی باشنه گزر اولان نورس كیكه دینور واوكرته یه وارمش قوزی واوغلاق وصنعه وطای مقوله لرینه ده دینور (ظبی) ظانك فتحی وبانك سكونیله كیك وآهو تعبیر اولنان حیوانه دینور مؤنثی ظبیه در (جدایه) جیمك فتحیله وكسریله كیك یاورینه دینور خانك حركات ثلاثی وشبنك سكونیله خشف كبی (یعفور) یحمور وعصفور وزنلرنده آه و یاوریسنه دینور وبوز رنكلو كیكه ومطلقا كیكه ده دینلور (غزال) سحاب وزننده وغزاله‌ها ایله گزمكه بشلادیغندن گركی كبی سكرتمك درجه سنه وارنجه قدر كیك یاوریسنه دینور جمعی غزلان گلور

*) اوقجیلق اولدی نباله یایچیسی نابل * قوس یای نبل اوق اولمش كه گلور جمعی نبال (* (نباله) كتابه وزننده اوقجیلق صنعتنه دینور كه اوق یاپمقلقدر (نابل) صاحب وزننده اوق یاپیجی كیمسه یه دینور واوق آتمقده حاذق واستاذ اولان كیمسه یه وهر ایشده ماهر اولان كیمسه یه ده دینور (قوس) قافك فتحی وواوك سكونیله اوق آتیلان یایه وحلاجلرك یایئه دینور (نبل) حبل وزننده اوقلره دینور سهام معناسنه وبو جمعدر مفردی لفظنك غیریدن سهم لفظیدر یاخود مفردی نبله در تمر وتمره كبی (نبال) سهام وزننده ومرادفی اوله رق نبله نك یاخود نبلك جمعیدر ابسال كبی

*) تکریمز قوله کرم ایدیجی چوق لطف ایدیجی * ربنا الله الی العبد کریم مفضال (*
مصراع اولڭ ثانینڭ ترجمه سیدر (ربنا) متکلم ضمیرینه اضافتله تکریمز معناسنه مبتدادرکه مرارا (الله) ربنادن عطف بیاندر (کریم) رحیم وزننده عطا واحسان ایدیجی ذاته دینور (مفضال) مدرار وزننده اوزان مبالغه دندر زیاده لطف واحسان وکرم فراوان ایله متصف ذاته اطلاق اولنور منعام ومکرام کبی کریم مبتدانڭ خبری مفضال خبر بعد خبریدر (الی العبد) ده الی حرف جر اوله رق علی سبیل التنازع کریمه ومفضاله متعلقدر (عبد) لفظی عبد بالایجاد معناسنه تنازع طریقیله صفتین مزبورتینڭ مقدم مفعول غیر صریحیدر (ما ک مصراع معلوم خواص وعوامدر

*) پایمالانه کرم قیل نقدر قابل ایسه * وارایکن الده همان فرصت وقت اقبال (*
(پایمالان) ادات جمع اولان الف ونون ایله خاکساران وزننده جمعدر ایاق سورلمش وایاق آلتنده قالمش کیمسه‌لر دیمکدر که فقر وفاقه اصحابندن کنایه در (فرصت) غربت وزننده حصه ونوبت معناسنه در (وقت) زمان معناسنه معلومدر (اقبال) همزه نڭ کسریله ادبار مقابلیدر که برنسنه نڭ توجهنه دینور وفرصت وقته ووقت اقباله مضافدر (محصول بیت دنیانڭ توجه واقبالی زمانننڭ نوبتی سنده ایکن یعنی مرغ جان آشیانهٔ بدنده ایکن وسع وطاقتکه نسبت قابل وممکن اولدیغی مقداری فقرا وضعفایه اعانه وامداد واولوجهله دل ویران شده لرین آباد ایله دیمك اولور

) هو الکریم الینا عطاؤه المسؤل (
(هو) ضمیری جمیع ازمانده الطاف غیر متناهیه سی مشهود وکافهٔ اذهانده ذات مقدسی حاضر وموجود اولان جناب واجب الوجوددن عبارت اوله رق مبتدادر (کریم) انعام واحسان ایدیجی معناسنه مبتدانڭ خبریدر (الینا) ده الی کریمه متعلقدر متکلم مع الغیر ضمیری کریمڭ مفعول غیر صریحیدر (عطاؤه) ده عطاء سماء وزننده ویرکی وعطیه معناسنه اسم یاخود ویرمك واعطا معناسنه مصدر اوله رق مبتدا وضمیر غائب کریمه راجع اوله رق عطانڭ مضاف الیهی واضافت مصدرڭ فاعلنه اضافتی قبیلندندر (مسؤل) مأمول وزننده مرجو ومطلوب معناسنه مبتدانڭ خبری وجمله سی جملهٔ اولینڭ تأکیدیدر ما کی غنی عن البیاندر

*) خیانت ایتمکه اغلال کبی دیندی غلول * الی ایاغی اولان قید وبندده مغلول (*
(اغلال) همزه نڭ کسریله و(غلول) قعود وزننده امانته ومال غنیمته غدر وخیانت ایلمك معناسنه در (مغلول) مربوط وزننده الی یاخود ایاغی یاخود بیونی زنجیر وبوقاغو ولاله ایله باغلو کیمسه یه دینلور

*) دنائت ایله رذیل اولمشه دینور مخسول * شو عقلی ناقص وپرعیب اولان ایمش مدخول (*
(مخسول) سین مهمله ایله ومخشول شین معجمه ایله خسبس ودنی رذیل ومحتقر کیمسه یه دینور (مدخول) عقل وادراکنه فساد وخلل کلمش سرسم ومأفوك کیمسه یه دینور وآرق ومهزول کیمسه یه دینلور

*) شو کیم جهانده بی قدر وشان اوله خامل * اوکونه شهرت وشان اولمق ما کی خمول (*
(خامل) صاحب وزننده بین الناس شان وشهرتی اولمیان کیمسه یه دینور فارسیده کمنام وترکیده آدی صانی یوق کیمسه دینلور (خمول) قعود وزننده بر کیمسه نڭ آدی صانی وشهرت وشانی اولمق معناسنه در

*) دینلدی سافله هرنسنه نك اشاغیسنه * دخی هم اویله دیمك سفل ایله سفال وسفول (*

(سافله) نافله وزننده هر شیئك نصفندن اشاغیسنه دینور که عالیه مقابلیدر (سفل) سینك ضمی وکسریله قفل وکفل وزنلرنده و (سفال) سحاب وزننده و (سفول) دخول وزننده اعلا مقابلی اوله رق برنسنه نك اسفلنه واشاغیسنه دینور واشاغیلق والچاقلق معناسنه ده دینور

) جرب اویوزه دینورمش حصف قوری لجیکه (

) چبانده دمل وبثر اولدی هم سکل ثؤلول (

(جرب) فتحتیله مطلقا اویوز ولجیك تعبیر اولنان علته دینور خوق وحکه کبی فارسیده کر وکرکین دینور اویوز اولمش انسانه وحیوانه جربان واجرب وجرب دینور عطشان واحمر وکتف وزنلرنده (حصف) جرب وزننده اویوزلقدن برنوع اولان جرب یابسه یعنی قوری لجیکه دینور (دمل) سکر وزننده بدنده ظهور ایدن چبانه دینور جمعی دمامیل کلور وچبانه قرحه وحبن وحبنه دینلور فارسیده بناور وسثیم دینور (بثر) بانك فتحی وثاء مثلثه نك سکونیله بدنده چیقان سبولجه یه وخرده چبانه دینور وبونده فتحتیله بثر دخی لغتدر وبثر قلیل وکثیر معنالرینه اضداددندر (ثؤلول) عصفور وزننده بدنده حادث اولان خرده خرده دانه جکلره دینور که سکیل دینور

*) ارامل اولدی مساکین وش فقیرلر هم * طسه ملاله قساوتلو کیمسه مل وملول (*

(ارامل) انامل وزننده مسکین ومحتاج اولان کشی معناسنه اولان ارمل لفظنك جمعیدر احمر وزننده (مساکین) مصابیح وزننده اصلا برنسنه یه مالك اولمیان فقیرلره یاخود کفایت مقداری رزقی اولمیان فقیرلره دینور مفردی میمك کسریله وفتحیله مسکین در (ملاله) سحابه وزننده قلبه عارض اولان موحش خاطره سببیله طسه لنمق معناسنه در وبرنسنه دن اوصانمق معناسنه در (مل) میمك فتحی ولامك تشدیدیله و (ملول) صبور وزننده مرضدن یاخود غم وطاسه دن مضطرب وبیقرار اولمغله بری اوته دونوب چبالمق معناسنه تعلل وزننده تململ کبی وملالتلو واوصانقین کیمسه یه دینلور

*) دینور اونتمغه نسیان اونودیجی ناسی * ماکل غفلت ایمش ذهل اناك کیده ذهول (*

(نسیان) عصیان وزننده ونسی ونسایه ونساوه نونلرك کسریله ونسوه خطوه وزننده غفلتدن یاخود قوت حافظه نك ضعفندن ناشی برنسنه یی سهو ایدوب اونتمق معناسنه درکه حفظ مقابلیدر فارسیده فراموش وفراموش کردن وفراموشیدن دینلور (ناسی) قاسی وزننده اونودیجی کیمسه یه دینور وبونسیان ماجبل علیه الانسان اولمغله کافهٔ اولاد بنی آدمه موروث پدرامجد واول الناس اول الناسی مقاله سیله مؤیددر وقوت حافظه ضعیف اولمغله اونتقان وکثیرالنسیان اولان کیمسه یه غنی وزننده نسی وسکران وزننده نسیان دینور (ذهل) اهل وزننده و (ذهول) دخول وزننده شیء آخر ایله مشغولیت سببیله غفلت ایدوب برنسنه یی اونتمق معناسنه در یاخود برنسنه یی قصدا اونوتمش کبی کوستروب ترك ایلمك معناسنه در غفلت قلت تحفظدن ناشی سهو وترك ایلمك معناسنه عربیدر شیوعنه مبنی ترجمه موقعنده ایراد اولندی

*) نسادن ایلمیوب بوجهانه هیچ رغبت * خلوصله متوجه اولان خدایه بتول (*

(بتول) صبور وزننده شول خاتونه دینور که رجال قسمندن بالکلیه اعراض ایدوب اصلا انلره دائر حاجتی ومراجعتی اولمغله نکاح وترویجدن زهادت وکمال اخلاصله جناب حقه توجه

وعبادت

وعبادت ایلمش اوله مریم العذراء رضی الله عنها کبی وبالکلیه ماسوادن انقطاع وانبتال
وصدق وخلوصله درکاه ذوالجلاله توجه واقبال وفضل ودین وحسب جهتلریله طائفهٔ
زنان وکافهٔ نسوان‌دن تبتل وانفصال اوزره اولان فاطمة الزهرا رضی الله تعالی عنها حضرتلرینك
لقب خاصلریدر

*) عزبدی ارکنه طول عورت اولدی ارمله هم * تأهل ایتمه‌در احصان وازدواج واهول (*
(عزب) عرب وزننده ومعزابه مرصاده وزننده وعزیب غریب وزننده زوجه‌سی اولمیان کیمسه‌یه
دینورکه ارکن و بکار تعبیر اولنور وارکنلك حالتنه جرعه وزننده عزبه وضمتیله عزوبه دینلور
و بو عزب مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور ومؤنثنده ها ایله عزبه‌ده دینور (ارمله) ازنبه وزننده یا وفات
یا طلاق سببیله زوجندن مفارقت ایتمش اولان طول عورته دینور مذکری احمر وزننده ارملدر جمعلری
ارامل وارامله کلور (احصان) احسان وزننده تأهل وتزوج ایلمك معناسنه‌درکه اولنمك دینور
(ازدواج) ازدیاد وزننده بوده تزوج معناسنه‌در (اهول) دخول وزننده اهل تدارك ایتمك
یعنی زوجه المق وقوم وعشیرت واحباب ایدنمکه دینور وتأهل ایدن کیمسه‌یه محصن ومتزوج
ومتأهل اطلاق اولنور

*) نساده موضع معهود سر وحر اولمش * رجالده اولانیده ایر وعجر دوغرمول (*
(سر) سینك کسری ورانك تشدیدیله نسوانك فرجنه دینور ورجالك آلت تناسلنه دینور
وجماعه دینور ودرونده کتم واخفا اولنان رازه دینور (حر) سر وزننده وحرح کلمه سندن
مخفف اوله‌رق رانك تخفیفیله حر عورتك محل قضای شهوت اولان عضوینه دینور فاعوسه
وکعثب وزرنب ومشرح کبی بعض مرادفلری زا قافیه‌سنده کچدی (ایر) غیر وزننده (وعجرد)
جعفر وزننده (وغرمول) عصفور وزننده رجالده ذکری مستهجن اولان عضو معهوده دینور
قضیب وزب وزبذب وعجارد کبی فارسیده کیر دینور

*) وجوده کلمك ایمش یوغیکن مآل حدوث * دخی قدیم دیمك اولدی عدمل وعدمول (*
(حدوث) حصول وزننده قدم مقابلیدرکه برنسنه مقدم یوغیکن صکره‌دن وجوده کلوب
پیدا اولمق معناسنه‌در (عدمل) عینك ومیمك ضمیله قنفذ وزننده (عدمول) عصفور وزننده
پیر سالخورده قدیم وعتیق معمر کیمسه‌یه دینورکه نوحی تعبیر اولنور وایری قدیم اغاجه وقوجه
کاره دینور

*) اوعفو ایدیجینك اولدی امید عفوی بزه * هو العفو لنا کان عفوه المأمول (*
(مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (هو) ضمیری او معناسنه مبتدادر (عفو) قطعهٔ
شرعیه‌ده کچدیکی اوزره اسماء حسنادن اوله‌رق مبتدانك خبریدر (کان) فعل ناقصدر
(عفو) عینك فتحی وفانك سکونیله عفونك جرم واساءتنی محو معناسنه کاننك اسم مرفوعی
وغائب ضمیرینه مضافدر (مأمول) مسؤل وزننده متوقع ومرجو معناسنه کان لفظنك خبر
منصوبیدر (لنا) بزمیچون و بزه معناسنه اوله‌رق مأمولك مفعول به غیر صریحیدر ترجمه‌ده واقع
بعض مسامحه معذور ومآل معلومدر

*) تجاوز ایلمه حدی نصیحت ایله قبول * جهانده تا اوله‌سن حسن حال ایله مقبول (*
(یعنی) اقوال وافعالکده وجمیع احوالکده طریقت ذمیمهٔ افراط وتفریطه کیتمه وحدود
شرعیه وآداب عرفیه‌یی سرمو تجاوز ایتمه وسنی مصالح دارینه ارشاد ودلالت وشهراه خیر ومنافعه
سوق وهدایت ایدنلرك نصیحت واوکوتلرینی قبول ایله تا که عالمده حسن حال و پسندیده
خصال ایله مقبول ومنتظم الاحوال اوله‌سن دیمك اولور

) نظمنا الموجز ماقل ودل (

(نظمنا) نظم بمعنى المنظوم ومتكلم ضميرينه اضافتله مبتدادر (موجز) مختصر معناسنه نظمك صفتيدر ماموصوله در (قل) قافك فتحى ولامك تشديدى وفتح اوزره بناسيله آزاولدى معناسنه باب ثانيدن ماضيدر تحتنده مستتر فاعل ضميرى موصوله راجعدر جمله سى مانك صله سيدر وموصول صله سيله مبتدانك خبريدر (دل) قل وزننده باب اولدن ماضيدر دلالت ايتدى معناسنه در فاعلى اولان هو ضميرى ينه موصوله راجعدر وجمله سى قل جمله سى اوزرينه معطوفدر (مفهوم عنوان) بزم بشو مختصر منظومه مز شول برمنظومه در كه ايجاز واختصار ايله بيله لغات كثيره نك معانيسنه دلالت ايتمسيله (خير الكلام ماقل ودل) مضموننه ماصدق در ديمك اولور

*) شاشى كوزلو يه دينورمش احول * انتقال ايله ده اولدى حول (*

(احول) احمر وزننده وحول كتف وزننده كوزى شاشى ويلق آدمه دينور وشاشى كوزلو خاتونه حولاء دينور حمراء وزننده مصدرنده فتحتينله حول واحرار وزننده احولال دينور كه شاشى اولمق معناسنه فارسيده شاشى كيمسه يه شهلا وكژ چشم وكج بين دينور (حول) عنب وزننده (وحويل) طويل وزننده اسملردر تحول وزوال وبر محلدن محل آخره انتقال معناسنه ومنه قوله تعالى * لايبغون عنها حولا *

*) قصه جق بويلو يه ديمش حنبل * هم اوزون بويلو اولاندر هوجل (*

(حنبل) جعفر وزننده قصير القامه بودور كيمسه يه دينور وبيوك قارنلو وشيشمان آدمه دينور والبسه دن كوركه ياخود اسكى كوركه ياخود اسكى خفه وجزمه يه دينور عربك (جاء حنبل وعليه حنبل) قولنده معانئ مذكوره محتملدر (هوجل) حنبل وزننده دائما تيز تيز وچالق چالق يوريمك معتادى اولان اوزون بويلو احمق كيمسه يه دينور واوزون كيجه يه ليل طويل معناسنه اما مطلقا اوزون بويلو كيمسه يه حرجل دينور قنفذ وزننده وحراجل دينور عطارد وزننده وهر جول دينور عصفور وزننده جمعى هراجيل كلور اراجيف كبى

*) يك قديمه ازلى دى هم ازل * لم يزل اويله ديمك كالاول (*

(ازلى) ابدى وزننده ازله منسوب اوله رق قديم معناسنه در (ازل) اجل وزننده قدم معناسنه در كه شيئك اول وابتداسى اولمقدن يعنى وجودك جانب ماضيده معتبر ازمنهٔ مقدرهٔ غير متناهيه ده دوام واستمرارندن عبارتدر نته كه ابد وابدى جانب مستقبلده استمرارندن عبارتدر (لم يزل) لم يكد وزننده بوده اولكى كبى يعنى آنفا مزبور ومذكور اولان ازلى وازل لفظلرى كبى قديم اولان شيئه اطلاق اولنور

*) ايشلديكندن اكا صورلمز * يعنى لايسئل عما يفعل (*

(لايسئل) باب ثالثدن فعل مضارع نفى مستقبل مجهولدر سؤال اولنماز وصورلمز معناسنه (عما) حروف جاره دن عن ايله ماء موصوله دن مركب اوله رق عن الشئ الذى معناسنه (يفعل) باب ثالثدن فعل مضارعدر ايشلر معناسنه يعنى خداى لم يزل حضرتلرينه افعالندن سؤال واعتراض ممكن ومتصور دكلدر

*) آل اولاد وعياله ديمش * اولدى خدام كروهيده خول (*

(آل) حال وزننده كشينك اولاد وعيالنه واتباع واحبابنه دينور اصلى اهل ايدى ها همزه يه ابدال اولندقدنصكره همزه تينك توالبسى ثقيل اولمغله همزهٔ ثانيه الفه قلب اولنوب آل اولدى تصغيرنده اويل دينور واصلنه رد ايله اهيل دخى دينور (خول) فتحتينله بر كيمسه يه منعم حقيقى حضرتلرينك انعام واحسان ايلديكى قول وجاريه وخدم وحشم مقوله سنه دينور مفرده وجمعه

ومذكره ومؤنثه اطلاق اولنور

*) حل و بل اولدی حلال ایله مباح * دیندی مبذول ومباحه مسجل (*

(حل) حانك كسری ولامك تشدیدیله حرام مقابلیدر كه حلال اولان شیئه دینور وحرمت مقابلی مصدر اولور حلال اولمق معناسنه (بل) حل وزننده تناول واستعمالی جائز ومرخص اولان مباحه دینلور یقال هو حل و بل ای حلال ومباح یاخود بینلرینه واو توسط ایتمیه رك اتباع طریقیله حل بل دینور نون قافیه سنك قطعه ثالثه سنده امثال كثیره سی وشرائطی كله جكدر (مسجل) مصحف وزننده هر كسه مباح ومبذول و بیدریغ اولان شیئه دینور ومسبب صالیویرلمش نسنه یه اطلاق اولنور مرسل ومطلق كبی

*) سل سیف اولدی صیرمق قلیجی * قلیجك كسكنی اولمش مخصل (*

(سل) سینك فتحی ولامك تشدیدیله برنسنه یی رفق وسهولتله آخر نسنه دن چكوب چقارمق معناسنه در كه صیرمق تعبیر اولنور (سیف) حیف وزننده اسلحه دن قلیجه دینور سل السیف اضافتله قلیجی غمدن یعنی قیندن صیروب چیقرمق معناسنه در اخترات وانتضاء وادلاق كبی (مخصل) صاد مهمله ایله منبر وزننده كسكین قلیجه دینور وزن مزبور اوزره مقصل ومخذم ومهذم وصارم كبی

*) هر اذیتجی مضر اولدیر یلور * كل مؤذ ومضر یقتل (*

(مصراع) اول ثانینك علی وجه الترتیب ترجمه سیدر (كل) كافك ضمی ولامك تشدیدیله الف قافیه سنك آخر قطعه سنده شرح و بیان اولندیغی اوزره الفاظ عمومدندر السنه ده هر وهپ وهپسی وجمله سی لفظلریله تعبیر اولنور وكل مابعدنه مضاف مبتدادر (مؤذ) ایذاء دن اسم فاعلدر جفا كار واذیتجی معناسنه اصلی مؤذی ایدی قاض كلمه سی كبی اعلال اولنمغله یاسی حذف اولنوب تنوین ماقبلنه ویرلدی (مضر) اضراردن اسم فاعل اوله رق ضرر وزیان ایدیجی معناسنه مؤذی اوزره معطوفدر (یقتل) باب اولدن مضارع مجهول اوله رق اولدیر یلور معناسنه در وتحتنده مستتر هو ضمیری فعلك نائب فاعلی وجمله سی مبتدانك خبریدر مآل كلام هر بر اذیتكار وصاحب اضرار قتل واعدامه لایق وسزاواردر دیمكدر

*) اولدی یك قورقوجی كیمسه اجفیل * قورقاغه دیندی جبان وش زمل (*

(اجفیل) احلیل وزننده وجبان سحاب وزننده وجبان شداد وزننده وجبین امیر وزننده (وزمل) سكر وزننده وزمل صرد وزننده وزمال زمان وزننده وزماله رمانه وزننده وزمیل زبیر وزمیله جهینه وزننده بیم و باك وخوف وهراس ایله متصف طوشان یوركلو اوغورسز قورقاق كیمسه یه دینور

*) صاغریلی عورتی كورسك دی ثقال * دخی مأكم كبیده صاغری كفل (*

(ثقال) سحاب وزننده صاغریسی بیوك یانجقلی خاتونه دینور واغر طبیعتلو تمكینلو عورته دینور (مأكم) مقعد ومجلس وزنلرنده وهاء ایله مأكمه و (كفل) فتحتینله حیوانده صاغری وانسانده اوراق یری وقیج واوجه و یانجق تعبیر اولنان موضعه دینور جمعی اكفال كلور فارسیده سرون وسرین دینلور

*) بشامه دیغش بكمده خال كبی * بكلری چوق اولان آدم اخیل (*

(شامه) هامه وزننده سائر اعضانك لوننه مغایر جابجابدنده بولنان نشانه ونقطه یه دینور كه لسانمزده بك و بنك دینور جمعی شام وشامات كلور (خال) حال وزننده عربیده وفارسیده بك دیدیكمز دانه یه ونقطه یه دینور كه روی رنكین خوبلرده وكردن كافور محبوبانده وقوعی

ممدوح شاعران وصبر سوز عاشقان اولدیغی شاعرك اشبو

* دانهٔ خالنه باق جنت رخسارنده * نیجه صبر ایلسون اللهی سورسك آدم *

بیتندن نمایاندر (اخیل) احمر وزننده ومخیل مجیب وزننده ومخیول وجودی چوق بكلو آدمه دینور مؤنثی خیلاء در حمراء وزننده

*) كچیدر عنز ودخی جفر اوغلاق * قیونه شاة دینور قوزی حمل (*

(عنز) كنز وزننده مواشی انواعندن كچینك دیشیسنه دینور اما معز ومعیز وماعز كچینك اركككنه ودیشیسنه اطلاق اولنور (جفر) جیمك فتحیله حفر وزننده بیویوب ممه دن كسلمكله اوتلمغه اعتیاد ایدن یاخود درت ایلغه بالغ اولان ولد معزه یعنی اوغلاغه دینور مؤنثنده جفره دینلور (شاة) حال وزننده قیونه دینور مفرد در مذكرنه ومؤنثنه اطلاق اولنور علی قول قیونه وكچی یه وكیكه وحمار وحشی یه شاملدر جمعی همزه ایله شاء كلور وشیاه كلور (حمل) جمل وزننده قوزی یه وطوقلی یه دینور جمعی حملان كلور

*) قذه وطامر وبرغوث پره * كهله نك آدیده اولمش قمل (*

(طامر) عامر وزننده پیره دیدكلری سیاه وخرده موذی یه دینور ومبالغه ایله طامر بن طامر دخی دینور وچكركه امثالی صچرایجی نسنه لره دینور (برغوث) عصفور وزننده بوده پره یه دینور جمعی براغیث كلور عصافیر وزننده اصل منظومه ده *پره یه دیندی براغیث اخی* واقع اولمشدر لكن جمع مفردله تفسیر اولنمق مسامحه سنی دفع وفائده یی تكثیرا بروجه محرر تغییر اولندی و پیره یه قذه ده دینور قافك ضمی وذالك تشدیدیله جمعی قذان كلور قافك كسریله فارسیده كیك وشبكر دیرلر (قمل) قافك ضمی ومیمك تشدیدیله دمل وزننده بت وكهله تعبیر اولنان آق بواش موذی یه دینور وخرده قرنجه یه وقنادسز چكركه یه وكنه یه بكزر برنوع بوجكه دینور اكینلره مستولی اولوب هنوز تازه ایكن دانه لری صوروب محو ایدر وكهله یه نمل وزننده قمل وثمره وزننده قرعه وخشبه وزننده حمكه وزبرج وزننده حنبج دینور فارسیده سپش واسبس دینور

*) اولمش اجذال سوینديرمك هم * دخی شاد اولمغه ده دیندی جذل (*

(اجذال) همزه نك كسریله بر كیمسه یی مسرور وشادان ایدوب سویندرمكه دینور ابهاج وافراح واذعال كبی (جذل) فرح وزننده ومراد فیدر كه شاد وخرم اولوب سوینمك معناسنه در اجتذال كبی

*) هذیان سویلمك اولمش اخطال * قول فاسد دیمه مفهومی خطل (*

(اخطال) همزه نك كسریله اوزانلق ویكشاقلق ایلمك و بیهوده هذیان اوله رق چوق كلام فاسد سویلمكه دینور (خطل) حمل وزننده فاسد ورابطه سز كلام كثیره دینور كما فی شرح عنوان قطعة الصادر

*) احتیال ایتمكه دینمش حیله * دخی بك حیله ایدیجی احیل (*

(احتیال) احتمال وزننده بر كیمسه یه مكر وحیله وخدعه ودسیسه ایله تغریر ایدوب الداتمق معناسنه در (احیل) افضل وزننده ناسه چوق كید وفند وآل ایدیجی حیله كار ودوباره جی دساس كیمسه یه دینور

*) دی اوتاندرمغه تخجیل انجال * هم اوتانمق دیمه ده اولدی خجل (*

(تخجیل) تحمیل وزننده (وانجال) اقبال وزننده بر كیمسه یی تخجیل وشرمسار قیلوب اوتاندرمق معناسنه در (خجل) فتحتینله اوتانمق ومبهوت ومتحیر اولمق معناسنه در خفر واستحیاء واحتشام دخی اوتانمقدر

*) مختصر سوزله کفایتلندك * اکتفینا بمقال مجمل (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (اکتفینا) افتعال بابندن ماضی متکلم مع الغیر اوله رق بز کفایتلندك وقانع ومستغنی اولدق معناسنه در متکلم ضمیری فعلك فاعلیدر (بمقال) ده باء جاره فعله متعلقدر مقال مرام وزننده قول وکلام معناسنه مصدر میمی وفعلك مفعول به غیر صریحیدر (مجمل) مهمل وزننده مفصل مقابلی اوله رق موجز ومختصر معناسنه مقالك صفتیدر ما آل جمله غنی عن المقال اولمغله اکتفا اولندی

*) یری دوشدکجه محلکوی اوله کور * سوزه آلمه صاقن نابمحل (*

(محل کوی) امل جوی وزننده وصف ترکیبیدر لایقیله تکلم ایدیجی ویرنده سویلیجی معناسنه دینور (نابمحل) فارسیده ادات نفی اولان نا ایله وفتح باایله لایقسز ومناسبتسز معناسنده مستعملدر شاعرك * بخشش نابمحل جوددن اولمز معدود * صفر معکوس ایله آرتارمی حسابی رقك * بیتنده اولدیغی کبی (ما آل بیت محافل ومجالسده هرزه وکیل کائنات اولوب زبانکی وقف هذیان وترهات ایله بلکه کلامك در عدن مثابه سنده ایسه دخی ینه چوق سویله اما حسب الاقتضاء جابجا لایقیله اداء مرامه مبادرت وبلا مناسبت آخرك اغزندن کلامنی آلوب دیر دیر یاتدن مجانبت ایله دیو نصیحتدر

) فاشکروا نعمة رب بغداة واصیل (

(فاشکروا) فاستینافیه اشکروا امر مخاطب جمع مذکردر منعمك انعامنی ناسه نشر واعلان ومقابلنده منعمه جوارح ولسان وجنان ایله خدمت ومدح وثنا وتعظیم واحترام ایلك دیمکدر (نعمت) عطیه واحسان معناسنه شکرك مفعولیدر (رب) جناب پروردکارك اسماسندن اوله رق نعمتك مضاف الیهیدر تنوینی تعظیم ایچوندر یاخود مضاف الیهدن عوض اوله رق نعمة ربکم تقدیرنده در (بغداة) ده باء جاره فی معناسنه ظرفیه در غداة حصاة وزننده اول نهاره دینور غرفه وزننده غدوه وبکره کبی وشکرك ظرفیدر (اصیل) امیر وزننده آخر نهاره یعنی ایکندی ایله اخشام ارالغنه دینور عشی کبی وغداة اوزره معطوفدر اول نهاردن عبارت اولان غداة آخر لیله مجاور واخر نهادن عبارت اولان اصیل اول لیله ولی ایتمکله مراد استیعاب اوقاتدر طرفینك تخصیص بالذکر اولمسی شرف وفضیلتلرینه مبنیدر مفهوم عنوان غنی عن البیاندر

*) برقوناق یردیمه در مرحله هم کوچده رحیل * دخی کوندرمه ده ارحال وش اولمش ترحیل (*

(مرحله) مشغله وزننده مسافرك برکون مقداری زمانده قطع اتدیکی مسافه یه دینور که برقوناق یر تعبیر اولنور جمعی مساجد وزننده مراحل کلور (رحیل) امیر وزننده وارتحال انتقال وزننده ورحله رانك کسریله وضمیله ورحل نحل وزننده برمنزلدن منزل آخره انتقال ایدوب کوچمه معناسنه در ترحل وتحول وتنقل کبی (ارحال) همزه نك کسریله و (ترحیل) تحمیل وزننده کوچورمك وکوندرمك معناسنه در

*) ایتمه در آدمی منسوب ضلالت تضلیل * دیندی پك آزمش اولان شخص خبیثه ضلیل (*

(تضلیل) ترحیل وزننده برکیمسه یی ضلالته وازغنلغه نسبت ایتمك یعنی ضال وکمراهدر دیمك معناسنه وبرکیمسه یی غاوی وطاغی قیلوب آزدرمق ویولدن چیقاروب اضلال ایتمك معناسنه در (ضلیل) سکین وزننده زیاده بغی وطغیان وغوایت وعصیان صاحبی کثیر الضلال اولان کمراهه دینلور

*) پك لطافتلی اولان حسن کلام اولدی رتل * واضح وروشن اوقومق دخی اولمش ترتیل (*

(رتل) جبل وزننده وکتف وزننده سلاستلو ولطیف ومنتظم ومتناسب اوله رق تکلم اولنان

کلامه دینور صاد قطعه سنك عنوانی شرخنده کچدیکی کبی (ترتیل) ترحیل وزننده کلامی برلو رنده نظام حسن وترتیب مستحسن اوزره ادا ایلمك معناسنه در وقرآن عظیم الشانی واضح وروشن وتأنی وتأمل ایدەرك آهسته آهسته رعایت اوزره اوقومغه دینور

*) سلسبیل ودخی کوثرایله تسنیم اولمش * جنت ایرمقلری آقندیلی موضعده مسیل (*
(سلسبیل) زنجبیل وزننده لذیذ ولطیف هضمی آسان خوشکوار صویه دینور وجنتده بر ارماغك اسمیدر (کوثر) جوهر وزننده ایرماغه دینور نهر معناسنه وجنتده بر نهر اسمیدر که جمیع انهار جنان اندن منفجر ومتشعب اولور (تسنیم) تسلیم وزننده جنتده بر صویك اسمیدر که جنتك کوشکلری وسرایلری وغرفه‌لری اوزرندن جریان وهر بر رلرینه مرور ایله کذران ایدر
(مسیل) مبیع وزننده صویك اقدیغی یره ودره یه دینور

*) فضل معناسنه در نبل ونبالت چونکیم * قدر والا ایله ممدوح اولنه دیندی نبیل (*
(نبل) نونك فتحیله نعل وزننده وضمیله قفل وزننده ذکاء وفطنت وشرف ومزیت وحسب جهتیله فضل ورجحان وعالیقدر اولمقدن عبارتدر (نباله) سحابه وزننده بر کیمسه نبل صفتیله متصف اولمق یعنی فضل وشرف ایله رفیع القدر اولمغه دینور (نبیل) امیر وزننده شریف وحسیب وعالیشان کیمسه یه دینور

*) نطفه کیم مایهٔ تولید سلاله اولمش * باباناجل ولده نجل دی مانند سلیل (*
(سلاله) خلاصه وزننده انسانك وسائر حیوانك وجودینك وولادتنك مایه‌سی واصل ماده سی اولان نطفه یه ومنی یه دینور غرفه وزننده نطفه دخی عربیدر منی کبی شیوعنه بناء ترجمه موقعنده ایراد اولندی (ناجل) والد وزننده ومراد فیدر که بابایه دینور ترکیده آتاده دینور فارسیده پدر دینور (نجل) نحل وزننده ولده دینور وپدره ده دینکله ضد اولور (سلیل) امیر وزننده نسل وولد کبی اوغوله دینور فارسیده فرزند دیرلر

*) حله جی اولدی محلل که ما آلی معلوم * زوجهٔ مفهومی حلیله قوجه یه دیندی حلیل (*
(محلل) مقلد وزننده طلاق ثلاثه ایله مطلقه اولان خاتونی ینه بوشامق شرطیله تزوج ایدن کیمسه یه دینور ما آلی زوج اوله نکاحك حلال اولمقلغی یاخود محلل ایله محلل له دن هر برینك مستحق لعن اولمقلغیدر وصورت مزبوره اوزره اولان تزوجه حانك کسری ولامك تشدیدیله حله دینور زوج اوله نکاحك حلنه مؤدی اولدیغیچون عوام تحریف ایدوب حانك ضمیله حله دیرلر (حلیله) سفینه وزننده بر آدمك خاتوننه وزوجه سنه دینور (حلیل) امیر وزننده عورتك زوجنه دینور وفعیل بمعنی فاعل تصور ریله زوجه یه ده دینور

*) کوزله روح حسن دیندی کوزللکده قسام * اولدی نازلنمه تسحب دخی اویله تعویل (*
(روح) رانك فتحی وواوك سکونیله کوزل نسنه یه دینور وراحت وآسایش ورحمت معنالرینه در (حسن) فتحتینله وحاسن صاحب وزننده وحسین امیر وزننده وحسان غراب وزننده وحسان رمان وزننده کوزل نسنه یه دینور (قسام) سحاب وزننده حسن وجمال معناسنه در که کوزللکه دینور (تسحب) تکلف وزننده و(تعویل) تحویل وزننده ناز وشیوه ایلمك معناسنه در بعض مرادفلری لام قافیه سنك قطعهٔ اولی سنده کچدی

*) زینته زبرج ونیقه دینلور یعنی بزك * هم بزنمکده تحلی بزه مکدر تسویل (*
(زبرج) زانك کسری وبانك سکونی ورانك کسریله زینت وآرایشه دینور کرك نقش ووشیله وکرك التون وکموش وسائر جواهر ایله اولسون وزبرج التونه ده دینور (نیقه) نونك کسریله البسهٔ نفیسه کیمکله حاصل اولان زینته دینور ومطلق زیب وزینت معناسنه ده مستعملدر

فارسیده

فارسيده آرايش و پيرايه و پرمون وتركيـده بزك دينور زينت دخى عربيدر لسانمزده شهرتنه
بناء ترجمه موقعنده ايراد اولندى (تحلى) تجلى و زنـنـده آرايش ايدوب بزنمك معناسنه در
تزين وتشوف كبى (تسويل) تزيين وزنـنـده ومرادفيدركه برنسنه يى مزين بزه ملك وزينت
ويرمكه دينور تحليه وترويق كبى و برنسنه يى مزين وكوزل كوسترمك معنـاسنه در وتسويل
نفسك وشيطـانك اغواسنه ده دينور قبيحى صورة حسنه ده ارائه ايتديكيچون نسخه لرده هم
بزنمكده تحلى دخى اويله تسويل وقوعى سمت سداددن بيرون اولمغـله تغير اولنـدى

*) زامله شول دوه كيم يولجى متاعن كوتورر * راكبك آردنه بنمش اولنه ديندى زميل (*

(زامله) حامله وزنـنـده يولده بنلميوب فقط يوك يوكلنور اولان دوه يه و باركيره وقاتره وحماره
اطلاق اولنوركه جوله كبى يوك حيوانيدر ناظمك دوه يه تخصيصى اشهر يله اكتفاقيلندندر
بنيد دابه سنه راحله ومركب و مركوب دينلور (زميل) رديف وزنـنـده ومرادفيـدركه دابه
اوزره بركيمسه نك آردينه بنن آدمه دينور و يوكك آردينه بنن كيمسه يه و محفه ده برآدمه عديل
اولان كيمسه يه و يولده يولداشنك دابه سنه يوك يوكلتمك و بعضا بنمك و بندرمك كبى خصوصلرده
يار و ياور اولان آدمه دينور امارفيق همان يولداشه دينور

*) زبل سرقين كبى فشقيه دينورمش اما * ديندى زنبيله ده زبيل واومعناده زبيل (*

(زبل) زانك كسرى و بانك سكونيله (وزبيل) امير وزنـنـده و (سرقين) وسرجين عفريت
وزننده فشقيه وكوبريه دينور (زبيل) سكين وزننده و (زبيل) امير وزننده زنبيله دينوركه
خرمايپراغندن اوردكلرى وعادر زنبيل زانك كسريله قنديل وزننده و فتحيله منديل وزننده
عربيدر وتركيده دخى بويله مستعملدر

*) شكريله بزآزه قائل اولورز احساندن * نحن نرضى من الاحسان شكورابقليل (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (نحن) بز معناسنه ديو الف قافيه سنك آخر قطعه سنده كچدى
و بوراده مبتدادر (نرضى) باب رابعدن مضارع متكلم مع الغيردر راضى وخوشنود وقائل وقانع
اولورز ديمكدر تحتنده مستتر فاعل ضميريله جمله سى مبتدانك خبريدر (من الاحسان) ده من
جاره مقدر كونه متعلقدر (احسان) همزه نك كسريله ايولك ايلمكه دينور وويركى يه وعطيه يه
اطلاق اولنور جار مع المجرور ظرف مستقر اوله رق مؤخر قليلك صفتيدر (شكورا) نرضى
فعلنك فاعلندن حال اولمق اوزره منصوبدر وزنى ومعناسى راقافيه سنك اول قطعه سنك اولنده
بيان اولندى (بقليل) ده باء جاره نرضى فعلنه متعلقدر (قليل) كثير مقابلى اوله رق آز معناسنه
فعـلك مفعول غير صريحيـدر حق تركيب نحن نرضى بشئ قليل من الاحسان شكورا در
تقديم وتأخير مقتضاى نظمدر مآل معلومدر

*) علمه حمدايله كه وهبى الهى اوكرم * نه قدر عالم ايسك جاهلى ايتمه تخجيل (*

يعنى جناب فياضك سكا اعطا واحسان ايتديكى علم وكمال مقابلنده حمد وثنا ايله زيرا اوفضل
وكرم قسمت ازليه ده هركسه مقـدر وهرقوله ميسر اولميوب بلكه بعض افراده استعداد
خدادادى مقـدارى موهبهٔ الهيه وعطيهٔ ربانيه در ايمدى هرنه قدر علم ودانش ايله ممتاز
وعرفان وكمال ايله سرافراز ايسكده بنه جاهلى تحقـير وشرمسار وكسر خاطر ايله كيمسه يى
دل آزار ايلمه ديمكدر

) حكمة الله متى تدرك كنهها بعقول (

(حكمة الله) اضافتله الله تعـالى نك حكمتى معناسنه مبتدادر صفات الهيه دن اولان حكمت
جميع اشيايى علم محيط ايله بيلمك وعلويات وسفلياتى يعنى كافهٔ مصنوعات وموجوداتى بغايت

اتقان واحكام وحسن نظام وانتظام اوزره ايجاد ايلمك معناسنه‌در (متى) ميمك فتحى والفلك قصريله استفهامى متضمن ظرفدر كه انكله برنسنه‌نك زماندن سؤال اولنور نجان ونه‌زمان ديمكدر وبوراده استفهام انكاريدر (تدرك) علم معناسنده مستعمل اولان ادراكدن مضارع مجهول مفرد مؤنث غائبدر تحتنده مستتر نائب فاعلى اولان هى ضميرى مبتدايه راجعدر وجمله‌سى مبتدانك خبريدر (كنه) كافك ضمى ونونك سكونيله برنسنه‌نك اصل وحقيقتنه دينور وبرشيئك غايت وانجامنه دينور وقدر ومقدارنه دينور وتدرك فعلنك مفعول مطلق مجازيسى يعنى مفعول مطلق محذوفك نعتيدر تدرك ادراكا كنهها ديمكدر (بعقول) ده باء جاره تدرك فعلنه متعلقدر عقول علوم وزننده عقلك جمعيدر عقل برنور روحانيدر كه نفس انسانى انك واسطه‌سيله علوم ضروريه ونظريه‌يى ادراك واذعان وحسن وقبيح بيننى فرق وتميز ايدر وعقل علم وادراك معناسنه‌در كه ذهنده حاصل اولان صورتدن عبارتدر (مفهوم عنوان جناب آفريننده‌ٔ كون ومكان تعالى عن الحدوث والامكان حضرتلرينك مصنوعاتنده ابداع ايتديكى حكمت باهره‌ٔ غيرمتناهيه‌نك كنه وحقيقتى وانجام وغايتى ذوى العقولك عقول قاصره‌سى وعلوم حادثه‌ٔ غير كامله‌سيله نه‌زمان ادراك اولنه بيلنور ديمكدر

*) پك دنى كيمسه رذال ودى خسيسه مرذول * دخى هم اويله دنى ناكسه ديمش مفسول (* (رذال) غراب وزننده ورذيل حقير وزننده دنى وخسيس ومروتسز كيمسه‌يه دينور (مرذول) مدخول وزننده انسانك وسائر نسنه‌نك كوتوسنه واپاغنه دينور ردى كبى (مفسول) مرذول وزننده وفسل نسل وزننده مروتسز ناكس دنى وفرومايه كيمسه‌يه دينور وضيع وسافل كبى

*) عاقل اوصلويه دخى ديندى يبانى كچى‌يه * عقله باغ بندكبى عقلى چوق اولانده عقول (* (عاقل) عادل وزننده عقل واذعان وفهم وعرفان صاحبى كيمسه‌يه دينور ويبان كچيسنه دينور كه كيك وجيران وآهو دينور (عقله) غرفه وزننده بوقاغو وزنجير وايپ مقوله‌سى قيد وبنده دينور كه باغ تعبير اولنور (عقول) صبور وزننده فهم وادراكى غالب رشيد ولبيب وزكى كيمسه‌يه اطلاق اولنور

*) بهل آزماله دينورمش دخى لعن ايتمكده * پك كوليجى هم اولان خيرى چوق آدم بهلول (* (بهل) سهل وزننده ازجه ماله دينور مال قليل معناسنه ياخود آزجه صويه دينور ماء قليل معناسنه ولعن ايتمكه يعنى خير وتوفيقدن محروم اولمغله دعا وسب وشتم ايله تحقير وازدراء ايتمكه دينلور (بهلول) بانك ضميله عصفور وزننده كثير الضحك خندان وكوله‌كن آدمه دينور وكثير الخير سيد وصالح وعالیشان كيمسه‌يه دينور صورت مجانينده عقلادن اولان بهلول دانا معروف مجذوب اكهيدر

*) ديمش اركك دوه‌يه فحل وفحيل اما كيم * مطلقا اركك‌ده فحل دينور جمعى فحول (* (فحل) فانك فتحى وحانك سكونيله و(فحيل) امير وزننده دولى الينور اولان اركك دوه‌يه دينور كه بوغور تعبير اولنور وفحل مطلقا هر حيوانك دولى النان اركگنه دينور ايغر وكله وقوچ وتكه كبى (فحول) ضمتينله فحل مزبورك جمعيدر

*) اورمدقجه يوريمز آتك آدى ضاغن ايمش * طوارك آدمه رام اولنه ديندى ذلول (* (ضاغن) صاحب وزننده ضرب اولنمدقجه يعنى چرپاق وقامچى واوزنكى مقوله‌لريله اورلمدقجه يوريمز اولان آته دينور (ذلول) صبور وزننده صعب مقابليدر كه يواش ورام ومنقاد اولان حيوانه‌ده وانسانه‌ده دينور

*) سمزه دینلدی سمین اولدی سمزلکده * هم اریق اعجف ومهزول اریقلقده ذبول (*

(سمین) امیر وزننده وسامن صاحب وزننده اتلو جانلو سمز انسانه وحیوانه دینور ودیك ولحیص وناحص و بظیظ کبی (سمن) عنب وزننده وسمانه سحابه وزننده سمرمکه وسمزلیکه دینور شحامه ورباله وربیله کبی (اعجف) احمر وزننده اریق وضعیف انسانه وناتوان زبون حیوانه دینور جمعی رجال وزننده عجاف ومؤنثی عجفاء کلور (مهزول) محصول وزننده ضعف وهزال صاحبی اریق ولاغر انسانه وسائر حیوانه دینور هزیل وغث وضامر کبی (ذبول) ذالك ضمیله اریقلق وآریقلق معناسنه‌در ضمور کبی

*) قارشوسنده برینك طورمق اپاغ اوسننده * اوتورر کبی پاپشمق یره هم اولدی مثول (*

(مثول) دخول وزننده برکیسه‌نك قارشوسنده اپاق اوزره دیکیلوب طورمق معناسنه‌در و برکیسه یره یاپشمش کبی منقبض اولوب یعنی بوزیلوب طورطوب اوله‌رق اوتورمق معناسنده اولمغله ضد اولور

(فصل ایمش کیسه چوجوغی ممه‌دن کسمه فصال * قطل هم قطع کبی کسمه کسلمش مقطول)

(فصل) فانك فتحی وصادك سکونیله وصل مقابلیدر که برنسنه‌یی کسیوب آیرمق معناسنه‌در وولدی سوددن کسمك معناسنه‌در افتصال کبی (فصال) کتاب وزننده فصل مواوددن اسمدر چوجوق ممه‌دن واناسنك سودندن کسلمکه دینور (قطل) و (قطع) ایکیسده فصل وزننده ومرادفلریدر قصب وقضب کبی کسمك معناسنه‌در (مقطول) مقطوع وزننده ومرادفیدر که کسلمش نسنه‌یه دینور قطیل کبی

*) فقد وفقدان دیمه‌در ضایع ایدوبده آرامق * اولمغه غائب ونابود دخی دیندی افول (*

(فقد) فصل وزننده و (فقدان) حرمان وزننده وفقود قعود وزننده برموجود نسنه‌یی ضایع وغائب ایدوب یتورمك معناسنه‌در که اصل ترکیده یاوی قیلمق دینور ناظم مرحومك فقدیله فقدانی ضایع ایدوبده آرامق معناسنه‌در دیدیکی یعنی تفقد وافتقاد معناسی ویردیکی وانقولی مرحومك اثرینه اقتفا یعنی اولا خطاادن واقع اولوب ناظم مرحوم اکا اقتدا ایتمش اولدیغی قاموس مترجمی عاصم مرحومك فقد وفقدان ماده‌سنده یقال فقد الشیء فقدا وفقدانا وفقودا من الباب الثانی اذا عدمه دیدکدنصکره وانقولی مرحومك غائب ایدوب ارامقله ترجمه‌سی غائب اوله‌جق ماده‌دندر دیدیکندن منفهمدر (افول) دخول وزننده برنسنه غائب ونابود اولمق یعنی کوزدن نهان وکورنمز اولمق معناسنه‌در

*) کسعی کبی پشیماندر ابدهر ایو یجی * نادم کالکسعی ابدا کل عجول (*

مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (نادم) صاحب وزننده وندمان سکران وزننده ایتدیکی عمله یاخود معامله‌یه پشیمان اولان آدمه دینور و بو ترکیبده نادم مقدم خبردر (کالکسعی) ده کاف تشبیهدر کبی معناسنه کسعی کافك ضمی وسینك فتحی وآخرده یاء نسبت ایله قروی وزننده صرد وزننده اولان کسع قبیله‌سنه منسوب شخص دیمکدر و بو کسع بنو ثعلبة بن سعد بن قیس غیلان قبیلهٔ عظیمه‌سندن منشعب برکوجك قبیله‌در وندامت خصوصنده ضرب مثل اولان کسعی که غامد بن الحارث الکسعی‌در اول قبیله‌دندر ومزبورك ندامتده ضرب مثل اولدیغی ناظم تحریر آخر کتابده واقع مثنو یاتنده * اندم من کسعی دینسه اکر * پك پشیمان دیمك اولور اظهر * دیو تحریر ایلمشدر مرقومك باعث ندامت وتأسفی وکیفیت تحسر وتهلفی ان شاء الله تعالی بیت مزبورك شرحنده بیان اولنور (ابدا) فتحتنله همیشه ودائما معناسنه‌در (کل) الفاظ عمومدن شمول افراد ایچوندر ومابعدنه مضاف اوله‌رق مؤخر مبتدادر (عجول) جهول

وزننده افعال واقوالنده تأنی وتأمل ایلمیوب تیز مزاج وچالق مشرب بالطبع ایوه کن کیمسه یه دینور ما آل کلام * ایاك والعجلة فانها ام الندامات * مصداقنجه دخی * وصاحب التعجیل لایخلو من الندم * مصراعنجه مورث ندامت وموجب وخامت اولان عجله وشتابدن تحذیردر

*) چیقمسون آدم اولان طشره یه اصلا اندن * بیله لم قدرینی جنت کبیدر استانبول (*

یعنی نابی مرحومك خیریه سنده * نه قدر عالمی دور ایتسه سپهر * بولمز استانبوله بکزر برشهر * * علمه معرفته جای قبول * اولمز الا کـه مکر اسلامبول * انده در ما حصلی قدرهنر * طشره لرده کیم اوقور کیم دکلر * ابیاتی مفهومنجه وناظم مرحومك طنانه سنده * ستانبول جمله عالمدن عبارت باشقه عالمدر * عجم نصف جهان تعبیرایدر کرچه صفاهانه * نشیده سنجه پایهٔ تخت سلاطین ونمونه نمای بهشت برین اولان آستانه علیهٔ معارف آشیانه دن اهل کمال اولان آدم برادیم طشره چیقمسون یعنی طشره لرده ر ونما اولان دانهٔ دامه فریفته اولوب خرمن اعتبارینی غارتزدهٔ عواصف روزکار ایتمسون دیمك اولور

) مالنا مال سوی نقد الکلام (

(ما) حرف نفیدر کما مر فی القطعة السابعة (لنا) بزمچون دیمکدر کما مر فی القطعة السادسة (مال) حال وزننده بر کیمسه نك مالك اولدیغی نسنه یه دینور ما نافیـه لیس کلمه سنه مشبهه اولمغله لنا ظرف مستقر مقدم خبری و مال مؤخر اسمیدر (سوی) سینك کسریله وضمیله والفك قصریله غیر وماعدا معناسنه درکه ترکیده اوزکه و باشقه تعبیراولنور وفارسیده جیمك ضمیله جز دینور (نقد) نونك فتحی وقافك سکونیله وزن وعیاری تام اولان اقچه یه و پشین ویریلان اقچه یه دینور (کلام) معلومدرکه منثور ومنظوم سوزه دینور ونقـدك کلامه اضافتی صفتك موصوفه اضافتی قبیلندن اوله رق سوی الکلام المنقود معناسنه در واستثنا منقطع یاخود ادعاء متصل در (مفهوم عنوان رزقه محسوب وغنادن معـدود اولان علم ومعرفت ونقد عزیز مثللو مقبول ومرغوب کلام تألیفنه اقتدار وملکتدن ماعدا بزم ایچون مال اطلاق اولنور شی معتد به یوقدر دیمك اولور فافهم

*) دیزکنك آدی عنان یولار زمام * قوسقونه دیغش ثفر قولان حزام (*

(عنان) کتاب وزننده آت کبینك دیزکنه دینور جمعی اعنه کلور سنانك جمعنده اسنه کبی فارسیده سرفسار دینور (زمام) کتاب وزنـنده حیوانی باغلیه جق یولاره و برنسنه یی باغلیه جق باغه دینور جمعی ازمه کلور اعنه وزننده فارسیده مهار وافسار و پالاهنك دینور (ثفر) ثانك وفانك فتحه لریله و ثانك فتحی فانك سکونیـله آت اکرینك کیروسنده قایشدن یاخود ایپدن مصنوع نسنه یه دینورکه قوسقون تعبیـر اولنور وسمر و پلان مقوله سنك وراسنده اولانه ده دینورکه ترکیده پالدم دینور فارسیده قوسقونه و پالدیمه کاشو و پاردم وترکیـده پالدم پاردم غلطی اولمق احتمال راجحدر (حزام) کتاب وزنـنده وحزامه کتابه وزننده مطلقـا قولانه دینور عرضه کبی وچوجق بغرداغنه وسائر بومقوله نسنه لره دینور فارسیده تنك و برشك دینور

*) جمله یریوزنده اولانه دخی * انس وجنه خلقه هم دیندی انام (*

(انام) سحاب وزننده وآنام ساباط وزننده وانیم امیر وزنـنده یریوزنده اولان مخلوقه دینور سماوی یه اطلاق اولنمز علی قول انس وجنه خاصدر وعلی قول جمیع مخلوقه وکافهٔ مصنوعه اطلاق اولنور

*) چوق اولان هرنسنه دن جم وجیم * جمعیده کلمش جموم ایله جمام (*

(جم) جیمك فتحی ومیمك تشدیدیله و (جمیم) امیر وزنـنده کثیر معناسنه درکه هرنسنه دن

چوق وفراوان اولنه دینور (جوم) علوم وزننده و (جمام) سهام وزننده شیء کثیر معناسنه اولان جم کلمه سنك جمعلریدر

*) طورنه کرکی وحباری طوی قوشی * دیشیسی عاله دوه قوشی نعلم (*

(کرکی) کاف اولی نك ضمی وثانیه نك کسریله کردی وزننده طورنه قوشی دیدکلری طیر معروفك اسمیدر جمعی کافك فتحیله کراکی کلور فارسیده کلنك دینور (حباری) حانك ضمی والف مقصوره ایله طوی دیدکلری قوشه دینور مذکر ومؤنثه ومفرده وجمعنه اطلاق اولنور فارسیده چکاو شواد دینور (عاله) لامك فتحیله هاله وزننده دوه قوشنك دیشیسنه دینور وارکگنه ده دینور (نعلم) سحاب وزننده اسم جنسدر دوه قوشنك مفردنه وجمعنه اطلاق اولنور مفردی ها ایله نعامه در فارسیده شترمرغ دینور

*) قلة الاکل وقناعه آزیمك * قوری اتمکدر عشم قاتق ادام (*

(قلة الاکل) آزلق معناسنه اولان قلتله طعام یمك معناسنه اولان اکل لفظنه اضافتله آزیمك یعنی قلیل الطعام اولمق معناسنه در (قناعه) قناعه وزننده بوده طعامی آزیمك معناسنه در فارسیده اندك خوردن دینور (عشم) فتحتینله و عبشم حیدر وزننده قوریمش اتمکه دینور خبز یابس معناسنه فارسیده نان خشك دینور (ادام) کتاب وزننده اتمکله ییلن نسنه یه دینور که ترکیده قاتق فارسیده نان خورش دینور

*) ملقط وداخی محشه ماشه در * واهجه آتش یالکلمق ضرام (*

ملقط) منبر وزننده کندیسیله آتش اله جق ماشه یه دینور ومطلقا یردن نسنه الوب قالدیره جق آلته دینور (محشه) میمك کسری وحانك فتحی وشینك وتشدیدیله محش هاسز آتش طوته جق ماشه یه وسائر آتش قارشدیره جق کورك وکوسکو وقانجه مقوله سی آلتلره دینور قاموسده وترجه سنده ولهجه ده محشه وجه مزبور اوزره مضبوط اولمغله مصراع اول تغییر اولندی (واهجه) واحده وزننده لهب وشعله سی عالی یالکی یوجه اولان آتشه دینور (ضرام) کتاب وزننده علولی ویالکلی اودونه دینور وآتش علولنیدیره جك چره واودون قیرقلرینه دینورکه طوترق تعبیر اولنور اما آتش یالکلمق وعلولنمکه تضرم واضطراب وتلظی دینور

*) یوزی اوزره دوشمشه مکبوب دی * عاجز اولاندر جهوم وهم عبام (*

(مکبوب) مکتوب وزننده یوزی اوزره دوشمش یعنی یوزی قیون قپانمش کیمسه یه دینور نسخه لرده مکبوب موضعنده منکوب وقوعی تحریف ناسخدر (جهوم) صبور وزننده وجهم کتف وزننده عاجز وضعیف وبیمجال کیمسه یه دینور (عبام) باء موحده ایله سحاب وزننده تکلمدن عاجز سوزبیلمز ثقیل ونادان کیمسه یه دینور

*) دی کنهکار اولنه آثم دخی * هم کناهکده جزاسیدر اثام (*

(آثم) قاسم وزننده اثیم امیر وزننده واثام شداد وزننده واثوم صبور وزننده مجرم وکناهکار کیمسه یه دینورکه صوچلو تعبیر اولنور (اثام) سحاب وزننده وکتاب وزننده عقوبت ونکال وعذاب معناسنه درکه معصیت وکناهك جزاسیدر وجهنمده بردره نك اسمیدر

*) جام نیشابورده بر بلده هم * سیمدن اولان قدحده اولدی جام (*

(جام) شام وزننده فارس اولکه سنده واقع نیشابور نام شهرك ناحیه لرندن بر بلده اسمیدرکه مولانا جامی اوزایه منسوبدر وجام کومشدن اولان قدح وکاسه ومشربه مثللو اوانی فضه یه دینور

*) حق بزه می ایچمکی قیلدی حرام * حرم الله لنا شرب المدام (*

مصراع اولی ثانینک ترجمه سیدر (حرم الله) ترکیبنده حرم تحریمدن ماضی مفرد مذکر غائبدر اسم جلال فاعلیدر (لنا) ده لام جاره جرم فعلنه متعلق متکلم ضمیری فعلک مفعول به غیر صریحیدر (شرب) شینک ضمیله ایچمک معناسنه فعلک مفعول به صریحی و مدامه مضافدر (مدام) غراب وزننده شرابک اسمیدر خمر وراح کبی فارسیده باده ومی دینور ترکیده سچی دینور (ما آل) کلام جناب حق وحکیم مطلق بزه یعنی معشر اهل ایمانه ام الخبائث ومفتاح الشرور اولان خمرک شرب وتناولنی حرام ایتدی واستعمالندن نهی قطعی ایله نهی ایلدی دیمکدر

*) هر نه دکلو وار ایسه سهو وخطام * اومدرم معذور اوله عند الکرام (*

(سهو) لهو وزننده ذهن بشقه نسنه فکرنده اولمغله برخصوصی غفلت ایدوب اونتمق معناسنه در (خطاء) عطاء وزننده صواب مقابلیدر که صوب استقامتدن عدول ایتمکه دینور ترکیده یاکلشلق تعبیر اولنور (کرام) عظام وزننده عفو وسخی غالب اخلاق حمیده صاحبی کیمسه معناسنه اولان کریم لفظنک جمعیدر یعنی بر مقتضای بشریت بومنظومه ده هر نه قدر جابجا خطا وخطل وسهو وذلل وقوع بولمش ایسه ده العذر مقبول عند کرام الناس مفادنجه اخلاق کزیده ایله موصوف اولان ذوات کرامدن امید ومأمولم اولدر که عذر وبهانه می قبول ایدوب بنی معذور طوته لر زیرا صواب کثیر میاننده مغمور اولان خطا وقصور معفو ومعذور اولمق عادت مستمرهٔ نیکوکاراندن اولدیغی مشهود ومشهور در دیمکدر

) نحن لا نعرف الاسماء هو الرب علیم (

(نحن) بز معناسنه متکلم مع الغیر ضمیریدر ومبتدادر (نعرف) باب ثانیدن نفی استقبال متکلم مع الغیردر تحتنده مستتر نحن ضمیری فاعلیدر جمله سی مبتدانک خبریدر بز بیلمیز معناسنه (الاسماء) ده لام تعریف استغراق ایچوندر اسماء اشیاء وزننده اسمک جمعیدر اسم همزه نک کسریله وضمیله غیریلردن تمییز ایچون هر نسنه نک ازاسنه موضوع اولان لفظه دینور که فارسیده نام وترکیده آد تعبیر اولنور واسماء فعلک مفعولیدر (هو) قطعهٔ شرعیه نک اوائلنده بیان اولندیغی اوزره ضمیر شان اوله رق مبتدادر (الرب) مالک وپرورد کار معناسنه اسماء جسنیدن اوله رق مبتدای ثانیدر (علیم) بیلیجی معناسنه مبتدای ثانینک خبری وجمله سی مبتداء اولک خبریدر (مفهوم عنوان) بزم علممز حادث وعرفانمز قاصر اولمغله جمیع مسمیاتک اسماسنی بیلمکدن عجزمز ظاهردر کافهٔ اشیانی وعامهٔ اسمانی علم محیط ازلی صاحبی اولان پرورد کار علیم وخبیر بیلور دیمکدر * کشی نقصانتی بیلمک کبی عرفان اولمز * ما آنچه اعتراف جهل عملدر

*) خوب سیمالی کوزل یوزلو اولان کیمسه وسیم * کل نوخنده کبی خوش کولیجی اولدی بسیم (*

(وسیم) امیر وزننده یال وبال وحسن وجمال صاحبی خوب سیما وخوشلقا محبوب مستثنایه دینور جمعی کرماء وزننده وسماء در مؤنثی وسیمه در (بسیم) وسیم وزننده (کل نوخنده) یعنی هنوز اچیلمغه شروع ایتمش غنچه کبی آهسته وادبانه ولطیف ونازکانه تبسم ایله کولیجی کیمسه یه دینور کما مر فی القطعة الثانیة

*) اصلی غایتده دنی نفسی بخیله دی لئیم * لوم ولومی قنامق همدخی اویله تلویم (*

(لئیم) کریم وزننده ومقابلیدر که لؤم ودنائت وبخل وخساست ایله متصف الحاق وفرومایه کیمسه یه دینور (لوم) نوم وزننده و (لومی) قصر ایله دعوی وزننده ولائمه نافله وزننده وملام سحاب وزننده وملامه سحابه وزننده عذل وعتاب وتعییر وتعییب معناسنه در که فارسیده سرزنش وترکیده قنامق دینلور لومه نومه وزننده موجب لوم وتعییر اولان لایقسز

ایشه دینور (تلویم) تعییب وزننده مبالغه ایله قنامق معناسنه در

*) اولولق فخم وسلاستلی سوزه دیمش هم * دیندی تعظیمه ده ایجال وهم اویله تفخیم (*
(فخم) ضخم وزننده اولو وعظیم نسنه یه وقدر وشانی عظیم کیمسه یه دینور وصفدر مصدری ضخامت وزننده فخامت در اولولق معناسنه وفخم فصاحت وبلاغتله ممتاز سلاستلو جزالتلو رنکین کلامه وصف اولور (ایجال) همزه نك كسریله و (تفخیم) تعظیم وزننده ومرادفیدر که برکیمسه یه تعظیم وتبجیل وتوقیر ایدوب اولولمغه دینور

*) هم زعامه اولولق دیندی کفیل اولمغه ده * سید القوم کبی اولمش اولو کیمسه زعیم (*
(زعامه) سحابه وزننده ریاست واولولق معناسنه در وکفالت معناسنه در که برکیمسه نك دینی یاخود سائر مؤنتنی در عهده ایدوب کفیل اولمغه دینور (سید القوم) اضافتله برجماعتك سرکرده ورئیسی اولان متعین وذیشان کیمسه یه دینور (زعیم) کفیل وزننده ومرادفیدر و برقومك سیدنه واولوسنه ونافذ القولنه دینور

*) اولمش اتباعله خدام ما آنده حشم * کندودن خوف اولنان اوتانلان کیمسه حشیم (*
(حشم) فتحتینله برکیمسه نك اهل واتباعی وعبید وخدامی وجیران ومتعلقاتنه دینور که اول کیمسه نك غیرتی چکوب حیثیتلرندن ناشی اعداسنه غضب ایدر اوله لر و بو مفرده وجمعه اطلاق اولنور جمعی همزه نك فتحیله احشام کلور (حشیم) حلیم وزننده قاموسك ضبطنه کوره ناسدن احتشام ایدن یعنی شرم وحیا ایدر اولان اوتانسق کیمسه یه دینور ناظمك بیاننه کوره ناس کندودن خوف وحیا ایتدیکی مهیب کیمسه یه دینور والحاصل قاموسك الحشیم المحتشم قولی اسم فاعل صیغه سیله مضبوط اولمغله شارحی ومترجمی فعیل بمعنی فاعل اولمق اوزره شرح و بیان ایتدیلر ناظم تحریر فعیل بمعنی المفعول اولمغه مساعدهٔ لغویه بولنمق محتملدر

*) ذوشکیمه او که سرکش اوله هم نفسی شدید * شکم ایمش رشوتی و یرمك هم اصرمقده شکیم (*
(ذوشکیمه) احوال ثلاثه سنده حروف ثلاثه ایله معرب اولان اسماء ستهٔ معتله دن صاحب معناسنه اولان ذولفظنك سفینه وزننده شکیمه یه اضافتیله عار وغیرت وانفه وحمیت صاحبی اولوب اصلا برکیمسه یه سرفرو وانقیاد ایتمز اولان سرکش وشدید النفس آدمه دینور نته کیم شدید الشکیمه ده بویله ابا وامتناع صاحبی کم الماز کیمسه یه دینور (شکم) شینك فتحی وکافك سکونیله مقصودینه ایصال ضمننده برکیمسه یه رشوت ویرمك معناسنه در و برکیمسه یه برنسنه مقابلنده عوض ومکافات ایتمك معناسنه در همزه نك کسریله اشکام کبی (شکیم) حکیم وزننده وشکم شتم وزننده اصرمق معناسنه در عض کبی

*) پك غلیظ اهل جفا کیمسه عتل اولمشدر * قومك ایچنده کی بیکانه خبیث اولدی زنیم (*
(عتل) ضمتینله ولامك تشدیدیله اکول ومناع الخیر وجفاکار غلیظ القلب نادان ومذموم کیمسه یه دینور (زنیم) ذمیم وزننده برقومه صکره دن ملحق اولوب عن اصل انلردن اولمیان کیمسه یه دینور فارسیده بیکانه وترکیده یابانجی دینلور ودنائت وخباثتله معروف لئیم وفرومایه کیمسه یه دینور

*) هشم ایمش برقوری شیٔ قرمه دخی باش قرمق * قوری اوتکده قرلمش اوفاغی اولدی هشیم (*
(هشم) هانك فتحی وشینك سکونیله برقوری نسنه یی قیروب اوفاتمق یاخود انسانك یاحیوانك باشنی وکمیکنی قیرمق یاخود هرنسنه یی قیروب اوفاتمق معناسنه در (هشیم) حشیم وزننده ومحشوم مکسور وزننده قیرلمش قوری اوتك وسائر نسنه لرك قیرنتیسنه وخرده لرینه دینور وقرلمش باشه وکمیکه وسائره دینور

(* کوتولك اولدی سماجه یرامزلقده خبال * دخی پك ظلم ایدیجی کیمسه غشوم وظلیم *)
(سماجه) جیم ایله قباحه وزننده ومرادفیدر که برنسنه چرکین وقبیح وکوتو وکریه اولمق معناسنه در (خبال) سحاب وزننده وخبل تمر وزننده فساد وخباثت و یرامزلق وشناعت معناسنه در خبل لفظنك جمعی خانك ضمیله خبول کلور (غشوم) ظلوم وزننده و (ظلیم) سکین وزننده پك ظالم و بیداد ستمکار کیمسه یه دینور ظلام کبی

(* سب ایمش سوکه سوکشمه ده تشاتم اولمش * شتم هم سوکه لقاسی بد اولان کیمسه شتیم *)
(سب) سینك فتحی بانك تشدیدیله بر کیمسه یه سوکمك یعنی ناموسنه خلل ایراث ایده جك کلام ایله عرضنی یقوب شاننی تحقیره مؤدی سوز سو یلمك معناسنه در (تشاتم) تنازع وزننده سو کشمك و بری برلرینه ناسزا کلام سو یلمك معناسنه در (شتم) کتم وزننده ومشتمه مرحله ومکرمه وزنلرنده سب کبی سوکه معناسنه در (شتیم) شکیم وزننده قبیح المنظر و بدلقا چرکین کیمسه یه دینور وسوکولمش آدمه دینور مشتوم کبی

(* عزم ایمش ایتمکه برنسنه یی قطعی نیت * هم عزیمت دیمه در او یله اومعناده عزیم *)
(عزم) عینك فتحیله وضمیله و (عزیمت) غنیمت وزننده و (عزیم) علیم وزننده ومعزم مقعد وزننده ومعزم مجلس وزننده وعزمان عثمان وزننده برفعلی ایشلمکه ربط قلبله قطعی قصد وتوجه ایتمکه دینور

(* اکلامق اولدی تفرس دخی درك وادراك *)
(* حازم اول کیمسه که رشد اوزره اوله او یله حزیم *)
(تفرس) تفطن وزننده برنسنه یی دقت وتأمل ایله واقعه مطابق فهم ایدوب اکلامق معناسنه در کتابت وزننده فراست بوندن اسمدر که ظن وتخمینده دقت ایدرك مصیب اولمغه دینور (درك) فهم وزننده و (ادراك) امعان وزننده برنسنه یی بیلوب اکلامق معناسنه در (حازم) جازم وزننده و (حزیم) عزیم وزننده امورنی دائما رشد و بصیرتله اتقان وحزم واحتیاطله محکم طوتان کیمسه یه دینور

(* دیدیلر بعضیلر قریهٔ اصحاب الکهف * بعضیلر لوحهٔ اسمالریدر دیدی رقیم *)
(رقیم) رحیم وزننده اقوال عدیده ایله مفسردر بعضیلر اصحاب کهفك قریه سی اسمیدر دیدی و بعضیلر رقیم رصاصدن مصنوع یاخود حجردن بر لوحه نك اسمیدر که انده اصحاب کهفك اسملری ونسبلری ودینلری وکندیدن خوفله فرار ایتدکلری ملکك اسمی وسورهٔ کهفده مذکور اولان قصهٔ عجیبه لری نقش اولنوب مرقدلری اولان غارك قپوسی اوزره وضع اولنمشدر دیدی و بعضیلر اصحاب کهفك مغاره سی کندنده اولان طاغك یاخود وادینك اسمدر دیدی و بعضیلر اصحاب کهفك کلبلرینك اسمیدر دیدی و بعضیلر اصحاب رقیمی اوچ نفر کیمسه اوله رق اصحاب کهفك غیری ایله تفسیر ایلدی علی وجه الاجمال قصه لری بو اوچ عدد کیمسه لر بیابانده شدت بارانه طوتیلوب بر مغاره یه التجاء ودرون غارده انکشاف هوایه مترقبلر ایکن ناکهان بالای غاردن بر صخرهٔ عظیمه سقوط و باب غاری بالکلیه سد و بند ایتدکده متحیر قالوب بالاخره هر برلری احسن اعمالندن بر عمل ذکریله درکاه مستعاندن تفریج طلب ایتملریله فتح باب اولدیغی تفسیر قاضی و صحیح بخاریده مبسوطدر

(* کلدی تصغیری ابیره نه غریب استعمال * اعجمی لفظیدر اولمش علم اول ابراهیم *)
(ابیره) جهینه وزننده وهمزه نك ومیمك طرحیله بریه زبیره وزننده و برهیم فقط همزه یی اسقاطله ابراهیم لفظنك مصغرلریدر لکن ابیره و بریه قاعدهٔ تصغیره نظرا نادر الامثال

اوله رق عجيب وغريب واقع اولمشدر (ابراهيم) همزه نك كسريله وابراهام يائى الفه قلبله وابراهوم هانك ضميله وابرهم يائى حذفيله وهانك حركات ثلاثيله وابرهيم الفسز هانك فتحيله يدى لغتدر جمله سى اعجمى يعنى عربك غيرينك وضع ايتديكى لفظدر كه اهل لغتك ومفسرينك بيانته كوره اسم سز يائيدر

*) فصم برنسنه يى قيرمقدر آيرمقسزين * انفصام اولمش انك كبى هم اويله تفصيم (*

(فصم) فانك فتحى وصادك سكونيله برنسنه يى ايكى قطعه ايتمكسزين يعنى تفريق ايدوب آيرمقسزين شكست ايدوب قيرمق معناسنه در ومطلقا قيرمق وكسمك معناسنده مستعملدر فافله قصم وها ايله هصم وهضم وحطم كبى (انفصام) انقطاع وزننده ومراديفيدر كه قيرلمق وكسلمك معناسنه فصمك مطاوعيدر تفصم كبى (ناظمك تشبيهنده مسامحه واردر يعنى انفصام برنسنه آيرلمقسزين قيرلمق معناسنه در ديمك استر (تفصيم) تفخيم وزننده فصم كبى برنسنه يى قطع وكسر ايدوب ايكى بلوك ايتمكسزين ياخود مطلقا قيرمقدر

) چوروكه ديندى رفات وچورومشدر مرفوت (

) چوروك رمه ونخر وچورومش نسنه رميم (

(رفات) غراب وزننده ريزه ريزه اوفانمش چوروك نسنه يه دينور حطام كبى (مرفوته) مفتوت وزننده چورومش وپارچه لنمش نسنه يه دينور (رمه) رانك كسرى وميمك تشديدى وفتحيله (ونخر) نونك وخانك فتحه لريله كميكك چوروپوب اوفانمسنه دينور وچورومش كيكه دينور امير وزننده رميم كبى لكن نخر معناى مزبورده فتحتيله مضبوط اولمغله مصراع ثانى * چورومكدر نخر وهم چورومش رمه رميم * دينلسه وزنا ووضعا ومعنى اعوجاجدن اسلم اولوردى زيرا نخر كيكك چوروميسى رمه ورميم وچورومشيدر كما فى القاموس

*)هم فقير اولمغه يوق ايتمكه اعدام دينور * مالى يوق كيمسه ده معدم هم اومعناده عديم (*

(اعدام) يوقلغه دوشمك يعنى فقير ومحتاج اولمق معناسنه در وبرنسنه يى نابود ويوق ايتمك معناسنه در (معدم) محسن وزننده و (عديم) امير وزننده مالى اولميان فقير بينوايه دينور وعديم احمق كيمسه يه ومجنونه ده دينور

*)قره كولق ديمه غيهب كه غياهب جمعى * قرا كولق كيجه يه صبحه دخى ديندى صريم (*

(غيهب) حيدر وزننده قره كولق معناسنه در ظلمت وديجور كبى وپك سياه ياغرآته وبغايت مظلم وقراكواولان كيجه يه اطلاق اولنور (غياهب) مساجد وزننده غيهب مزبورك جمعيدر (صريم) امير وزننده كيجه يه دينور كه قره كولق لازميدر وصباح وقتنه ده ديمكله ضد اولور وصريم كسلمش نسنه يه دينور

*) غلمدر شهوت وشوقيله اولان حرص جماع * اشتهاسى اكا غايتده زياده غليم (*

(غلمه) غرفه وزننده بر كيمسه نك جماعه اشتها وشوقى وولوع وحرصى غالب اولمق معناسنه در فتحتيله غلم كبى (غليم) سكيت وزننده وغلم كتف وزننده ومغليم منديل وزننده شهوت جماعيه سى غالب كيمسه يه دينور

*)كه خاتونلرك آش يرمه سنه ديندى وحام * انلره خواهشى اولانى يدرمك توحيم (*

(وحام) كتاب وسحاب وزنلرنده كبه خاتونلرك آش يرمه حالتنه يعنى درلو درلو نسنه لره اشتها حاصل اولمسنه دينور اطبانك بيانته كوره بونك سببى حامل اولان خاتونك رحمى قپانوب

دم حیض بدننده قالوب خلط ردی اولمغله ابتدای حملده مخالف نسنه لر آرزو ایدر حتی بعض اوقاتده کومور وچامور وطپراق مقوله سی غیر مأکول نسنه لری دخی اشتهـا ایدر بعـده جنین جانلاندقده دم حیض جنینه غدا اولمغله اول حالت زائل اولور فتحتینله وحم دخی وحام کبیدر (توحیم) تفخیم وزننده آش یرن خاتونه کوکلی استدیکی نسنه یی یدرمکه دینور

) حممه اولدی کومور آدی توتو ندر یحموم (

) دینلورهم خصمه اولدی سیجاق صوده حمیم (

(حممه) حانك ضمیله همزه وزننـده مفرد در فحمه کبی برقطعه کوموره دینور جمعی صرد وزننـده حمم در فحم وفحیم کبی کوموره دینور (یحموم) یعفور وزننـده توتونه دینور دخان معنـاسنه (حمیم) یقین خصمه دینور جمعی احماء کلور خلیل واخلاء کبی وبعضا حمیم مفرده وجمعه ومذکره ومؤنثـه اطلاق اولنور وحمیم اسی صویه دینور حمیمه کبی جمعی حمائم کلور وصغوق صویه ده دینمکله ضد اولور ویك اسیجاق یاز وقتنه دینـور

*) اقچه درعین ودخی قلبیده زیف وستوق * دیدیلر پاکه نقی خالص اولان نسنه صمیم (*

(عین) زین وزننـده سکه لی وسکه سز التونه وحاضر ونقـد اولان ماله واقچه یه دینور ومعـانیٔ کثیره یه بالاشتراك اطلاق اولنور (زیف) حیف وزننده وزائف سالف وزننـده قلب ومغشوش اولان کم اقچه یه دینور (ستوق) تنور وقدوس وزنلرنده وتستوق عصفور وزننـده قلب وکمنز اقچه یه دینور سه توی فارسی معربیـدر اوچ قات دیمکدر که ایچی باقر یاخود قلای ایکی یوزلری کموش یاخود التون قاپلمه یاخود یالدزلمه اولور ومطلقا غشی غالب قلب اقچه یه ده دینور (نقی) غنی وزننده پاك ونظیف نسنه یه دینور (صمیم) حمیم وزننـده هرنسنه نك صافی وخالصنه ومحضی وصرفنه دینور

*) پك مسن آدمه قشم دینلور کرکسه ده * هم عملماندہ اولان پیرکهلم اوله کهیم (*

(قشم) جعفر وزننده قوجه مش مسن واختیـارکشی یه دینور وچوق یشـامش قوجه کرکس قوشنه دینور وایری نسنه یه دینور وارسلانه دینور وثاء قافیه سنده کچدیکی اوزره ام قشعم اولومك وداهیه نك کنیه سیدر (کهلم) سحاب وزننده و(کهیم) امیر وزننده پیر فانی وعمل مانده ویك یاشلو دوشکون وافتاده آدمه وصف اولورلر یقال رجل کهلم وکهیم اذا بلغ اقصی الکبر

*) دهرده مردم بدخوی حقیر ومذموم * رجل العارم فی الدهر حقیر وذمیم (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (رجل) رانك فتحی وجیمك ضمیـله نوع انساندن اوله رق حد بلوغندن آخر عمرینه قدر ذکوره دینور صبیـانه ونسوانه اطلاق اولنمز فارسیده مردم وترکیده ارکشی دینلور (عارم) صارم وزنـنده دائما ناسی قولا وفعلا رنجیده ایدن اولان بدخوی وبد مزاج زیانکار ودل آزار کیمسه یه دینور رجلك عارمه اضافتی موصوفك صفته اضافتی قبیلندندر بوایسه اکثر نحاته کوره جائز دکلدر مکر که بقلة الحمقاء کبی مؤل اوله یاخود بلاتأویل جوازنه ذاهب اولنلرك قولنه مبنی اوله ورجل معرفه یه اضافتله مبتدادر (فی الدهر) فی حقیر لفظنه متعلق ظرفیه در دهر دالك فتحی وهانك سکونیله زمان معنـاسنه یاخود مجازا عالم معنـاسنه اوله رق مؤخر حقیرك ظرفیدر (حقیر) خور وذلیل مبتذل کیمسه معنـاسنه مبتـدانك خبریدر (ذمیم) فعیل بمعنی مفعول اوله رق مذموم وملوم کیمسه معناسنه حقیر

اوزره

اوزره معطوفدر (حاصل معنی بداخلاق و بد مشرب اولان کیمسه ابناء زمان عندنده یاخود بوعالمده بلکه دوعالمده حقیر ومستحقر ومذموم ومبتذلدر دیمک اولور

*) نوادرکه یازلدی ایکی یوزاون درتده * آتمه یابانه صانو بده بونی کهنه تقویم (*
یعنی بو منظومهٔ نفیسه طرز لطیف واسلوب ظریف اوزره تدوین وتألیف اولنمش نوزمین ونوایجاد برمنظومهٔ مستثنادرکه تاریخ هجرتک بیک ایکیوز اون درت سالنده انشا اولنمشدر بونی اوزرندن ییل کچمش وحکمی معطل اولمش کهنه منجم تقویمی کبی انداختهٔ طاق نسیان ایتمه دیمکدر

*) پیرلکده بنی بوکونه ایدن تازه زبان * همت عالیهٔ حضرت سلطان سلیم (*
یعنی حواس وشعوره مورث ضعف وفتور اولان هنگام پیریده بنی بونک مثللی نظم بدیع نوآورده انشاسنه باعث قوی حضرت سلطان سلیم ثالثک همت عالیهٔ بیهمتاسی یعنی قدردان اهل معارف اولمغله ارباب هنرک قدروشاننی ترفیع واعلاسی اولمشدر دیمک اولور

) هوالرحیم الی العبد یغفر الاثام (
(هو) ضمیری آثار رحمتی هر آن مشهود وکافهٔ اذهانده ذات بی اندادی موجود اولان جناب معبوددن عبارت اوله رق مبتدادر (رحیم) کریم وزننده محسن ومنعم معناسنه اسماء حسنادن اولمق اوزره مبتدانک خبریدر (الی العبد) ده الی رحیمه متعلق حرف جردر عبد لفظی عبد بالایجاد معناسنه رحیمک مفعول به غیرصریحیدر (یغفر) باب ثانیدن فعل مضارعدر فاعلی تحتنده مستتر هو ضمیری رحیمه راجعدر وجمله سی رحیمک صفتیدر یاخود استینافدر (آثام) همزه نک مدیله ذنب وگناه معناسنه اولان اثمک جمعی وفعلک مفعولیدر (مفهوم عنوان عباده محسن حقیقی انجق غفار الذنوب اولان الله تعالیدر دیمک اولور

*) شهامه قلبی قوی اولمه هم زکاسی تمام * فخامه درا ولولق هم اولو کشیده همام (*
(شهامه) کرامه وزننده برکیمسه قوی القلب وزکی الفؤاد تیز فهم وکسکین ذهنلو اولمق معناسنه در بوکونه سریع الفهم پک زیرک وزکی کیمسه یه شهم ومشهوم دینلور (فخامه) کرامه وزننده حسی ومعنوی یعنی کرک وجود وجثه اعتباریله وکرک قدر وشان اعتباریله بویوک واولو اولمق معناسنه در (همام) غراب وزننده شجاع وسخی اولان سید ذیشان کیمسه یه دینور

*) ابل دینوردوه یه اورکوجیده اولدی سنام * شموخ ایمش یوجه لک هم آنک کبیده سنام (*
(ابل) همزه نک وبانک کسریله وتخفیفا بانک سکونیله دوه یه دینور واحده وجمعه اطلاق اولنور یاخود اسم جمعدر برسوری دوه یه دینور ایکی سوری دوه یه ابلان ایکیدن زیاده دوه سوریسنه همزه نک مدیله آبال دینور لفظندن مفردی یوقدر مفرد مذکری جمل مؤنثی ناقه در ابلک مصغری ابیله در (سنام) سحاب وزننده دوه نک اورکوجنه دینور وعلو وارتفاع معناسنه دینور ومرتفع ویوجه معناسنه اطلاق اولنور (شموخ) قعود وزننده یوجه لک ویوکسکلک معناسنه در یوجه نسنه یه شامخ دینور

*) مقدمه دینلور اولک بلوکه عسکردن * دی آرده خلف وامام اولک هم اویله در قدام (*
(مقدمه) دالک کسریله محدثه وزننده محاربه ده نفسنی سائر عسکر اوزره تقدیم ایدن طائفه یه دینور که مقدمة الجیش اوله جقدر فارسیده سرآهنک وترکیده چرقه جی وقراول تعبیر اولنور (خلف) خانک فتحی ولامک سکونیله جهات ستهدن آرده دینور وراء کبی (امام) سحاب وزننده (وقدام) زنار وزننده خلف مقابلیدر که اوکه دینور قیدام وقیدوم کبی فارسیده اوکه

دم حیض بدننده قالوب خلط ردی اولمغله ابتدای حملده مخالف نسنه لر آرزو ایدر حتی بعض اوقاتده کومور وچامور وطپراق مقوله سی غیر مأکول نسنه لری دخی اشتها ایدر بعده جنین جانلاندقده دم حیض جنبنه غدا اولمغله اول حالت زائل اولور فتحتینله وحم دخی وحام کبیدر (توحیم) تفخیم وزننده آش یرن خاتونه کوکلی استدیکی نسنه یی یدرمکه دینور

) حممه اولدی کوموز آدی توتوندر یحموم (

) دینلورهم خصمه اولدی سیجاق صوده حمیم (

(حممه) حانک ضمیله همزه وزننده مفرد در فحمه کبی برقطعه کوموره دینور جمعی صرد وزننده حمم در فحم وفحیم کبی کوموره دینور (یحموم) یعفور وزننده توتونه دینور دخان معناسنه (حمیم) یقین خصمه دینور جمعی احماء کلور خلیل واخلاء کبی وبعضا حمیم مفرده وجمعه ومذکره ومؤنثه اطلاق اولنور وحمیم اسی صویه دینور حممه کبی جمعی حمائم کلور وصغوق صویه ده دینمکله ضد اولور ویک اسیجاق یاز وقتنه دینور

*) اقچه درعین ودخی قلپیده زیف وستوق * دیدیلر پاکه نقی خالص اولان نسنه صمیم (*

(عین) زین وزننده سکه لی وسکه سز التونه وحاضر ونقد اولان ماله واقچه یه دینور ومعانیء کثیره یه بالاشتراک اطلاق اولنور (زیف) حیف وزننده وزائف سالف وزننده قلپ ومغشوش اولان کم اقچه یه دینور (ستوق) تنور وقدوس وزنلرنده وتستوق عصفور وزننده قلپ وکچمز اقچه یه دینور سه توی فارسی معربیدر اوچ قات دیمکدر که ایچی باقر یاخود قلای ایکی یوزلری کموش یاخود التون قاپلمه یاخود یالدزلمه اولور ومطلقا غشی غالب قلپ اقچه یه ده دینور (نقی) غنی وزننده پاک ونظیف نسنه یه دینور (صمیم) حمیم وزننده هرنسنه نک صافی وخالصنه ومحض وصرفنه دینور

*) پک مسن آدمه قشعم دینلور کرکسه ده * هم عمل مانده اولان پیر کهلم اویله کهیم (*

(قشعم) جعفر وزننده قوجه مش مسن واختیارکشی یه دینور وچوق یشامش قوجه کرکس قوشنه دینور وایری نسنه یه دینور وارسلانه دینور وثاء قافیه سندمکچدیکی اوزره ام قشعم اولومک وداهیه نک کنیه سیدر (کهام) سحاب وزننده و(کهیم) امیر وزننده پیرفانی وعمل مانده وپک یاشلو دوشکون وافتاده آدمه وصف اولورلر یقال رجل کهام وکهیم اذا بلغ اقصی الکبر

*) دهرده مردم بدخوی حقیر ومذموم * رجل العارم فی الدهر حقیر وذمیم (*

مصراع اول ثانینک ترجمه سیدر (رجل) رانک فتحی وجیمک ضمیله نوع انساندن اوله رق حد بلوغندن آخر عمرینه قدر ذکوره دینور صبیانه ونسوانه اطلاق اولنمز فارسیده مردم وترکیده ارکشی دینلور (عارم) صارم وزننده دائما ناسی قولا وفعلا رنجیده ایدر اولان بدخوی وبد مزاج زیانکار ودل آزار کیمسه یه دینور رجلک عارمه اضافتی موصوفک صفته اضافتی قبیلندندر بوایسه اکثر نحاته کوره جائز دکلدر مکر که بقلة الحمقاء کبی مؤول اوله یاخود بلاتأویل جوازنه ذاهب اولنلرک قولنه مبنی اوله ورجل معرفه یه اضافتله مبتدادر (فی الدهر) فی حقیر لفظنه متعلق ظرفیه در دهر دالک فتحی وهانک سکونیله زمان معناسنه یاخود مجازا عالم معناسنه اوله رق مؤخر حقیرک ظرفیدر (حقیر) خور وذلیل مبتذل کیمسه معناسنه مبتدانک خبریدر (ذمیم) فعیل بمعنی مفعول اوله رق مذموم وملوم کیمسه معناسنه حقیر

اوزره

اوزره معطوفدر (حاصل معنی بداخلاق وبد مشرب اولان کیمسه ابناء زمان عندنده یاخود بوعالمده بلکه دوعالمده حقیر ومستحقر ومذموم ومبتذلدر دیمك اولور

*) نوادادر که یازلدی ایکی یوزاون درتده * آتمه یابانه صانوبده بونی کهنه تقویم (*

یعنی بو منظومهٔ نفیسه طرز لطیف واسلوب ظریف اوزره تدوین وتألیف اولنمش نوزمین ونوایجاد برمنظومهٔ مستثنادرکه تاریخ هجرتك بیك ایکیوز اون درت سالنده انشا اولنمشدر بونی اوزرندن ییل کچمش وحکمی معطل اولمش کهنه منجم تقویمی کبی انداختهٔ طاق نسیان ایتمه دیمکدر

*) پیرلکده بنی بوکونه ایدن تازه زبان * همت عالیهٔ حضرت سلطان سلیم (*

یعنی حواس وشعوره مورث ضعف وفتور اولان هنکام پیریده بنی بونك مثللی نظم بدیع نوآورده انشاسنه باعث قوی حضرت سلطان سلیم ثالثك همت عالیهٔ بیهمتاسی یعنی قدردان اهل معارف اولمغله ارباب هنرك قدروشاننی ترفیع واعلاسی اولمشدر دیمك اولور

) هوالرحیم الی العبد یغفرالآثام (

(هو) ضمیری آثار رحمتی هرآن مشهود وکافهٔ اذهانده ذات بی اندادی موجود اولان جناب معبوددن عبارت اوله رق مبتدادر (رحیم) کریم وزننده محسن ومنعم معناسنه اسماء حسنادن اولمق اوزره مبتدانك خبریدر (الی العبد) ده الی رحیمه متعلق حرف جردر عبد لفظی عبد بالایجاد معناسنه رحیمك مفعول به غیرصریحیدر (یغفر) باب ثانیدن فعل مضارعدر فاعلی تحتنده مستتر هو ضمیری رحیمه راجعدر وجمله سی رحیمك صفتیدر یاخود استینافدر (آثام) همزه نك مدیله ذنب وکناه معناسنه اولان اثمك جمعی وفعلك مفعولیدر (مفهوم عنوان عباده محسن حقیقی انجق غفار الذنوب اولان الله تعالیدر دیمك اولور

*) شهامه قلبی قوی اولمه هم زکاسی تمام * فخامه درا ولولق هم اولو کشیده همام (*

(شهامه) کرامه وزننده بر کیمسه قوی القلب وزکی الفؤاد تیز فهم وکسکین ذهنلو اولمق معناسنه در بوکونه سریع الفهم پك زیرك وزکی کیمسه یه شهم ومشهوم دینلور (فخامه) کرامه وزننده حسی ومعنوی یعنی کرك وجود وجثه اعتباریله وکرك قدر وشان اعتباریله بویوك واولو اولمق معناسنه در (همام) غراب وزننده شجاع وسخی اولان سید ذیشان کیمسه یه دینور

*) ابل دینور دوه یه اورکوجیده اولدی سنام * شموخ ایمش یوجه لك هم آنك کبیده سنام (*

(ابل) همزه نك وبانك کسریله وتخفیفا بانك سکونیله دوه یه دینور واحده وجمعه اطلاق اولنور یاخود اسم جمعدر برسوری دوه یه دینور ایکی سوری دوه یه ابلان ایکیدن زیاده دوه سوریسنه همزه نك مدیله آبال دینور لفظندن مفردی یوقدر مفرد مذکری جمل مؤنثی ناقه در ابلك مصغری ابیله در (سنام) سحاب وزننده دوه نك اورکوجنه دینور وعلو وارتفاع معناسنه دینور ومرتفع ویوجه معناسنه اطلاق اولنور (شموخ) قعود وزننده یوجه لك ویوکسکلك معناسنه در یوجه نسنه یه شامخ دینور

*) مقدمه دینلور اولك بلوکه عسکردن * دی آرده خلف وامام اوك هم اویله در قدام (*

(مقدمه) دالك کسریله محدثه وزننده محاربه ده نفسنی سائر عسکر اوزره تقدیم ایدن طائفه یه دینورکه مقدمة الجیش اوله جقدر فارسیده سرآهنك وترکیده چرقه جی وقراول تعبیر اولنور (خلف) خانك فتحی ولامك سکونیله جهات سته دن آرده دینور وراء کبی (امام) سحاب وزننده (وقدام) زنار وزننده خلف مقابلیدرکه اوکه دینور قیدام وقیدوم کبی فارسیده اوکه

پتش وآرده پس دينور

*) مقامه مجلسه دينمش ذخى جماعت ناس * مكان مقام ديمك جايكهدر اويله مقام(*

(مقامه) مقاله وزننده اوتوره جق يره دينور مجلس كبى وقوم وجماعت معناسنه در (مكان) ميمك فتحيله و (مقام) مكان وزننده طوره جق واوتوره جق موضعه دينور فارسيده جايكه وجايكاه دينور

*) شحيم سمز كشيدر ايج ياغن سونده شحم * دينورمش ات ياغنه شحم آنى صتان شحام (*

(شحيم) لحيم وزننده اتلى جانلى سمين وسمز كيمسه يه دينور (شحم) كتف وزننده ايج ياغى يعه سنى سون كشى يه دينور اصل نظمده كلا المعنيين شحيم لفظنك معناسى اولمق اوزره ثبت اولنديغنه قاموس مساعد اولمديغندن مصراع تغير اولندى (شحم) لحم وزننده حيوانانك جوفندن چيقان ياغه دينوركه ايج ياغى واث ياغى دينور (شحام) شداد وزننده وشاحم صاحب وزننده ايج ياغى صتان كيمسه يه دينور

*) مسومه كوديلن آتلره دينورمش هم * كزن طوارلره مرعالرنده دينلدى سوام(*

(مسومه) معظمه وزننده مسبب اوله رق مرعايه صالبويريلوب كندى باشنه كوديلن آتلره وسائر مواشى يه دينور ونشان ايچون تمغا باصلمش اولان آتلره دينور (سوام) سحاب وزننده كندى باشنه اوتلاغه صالبويرلمش اولوب مرعاده باشى بوش كزن دوه لره وسائر مواشى وطوارلره دينور

*) طوار كه اوتليه يابانده سائمه اولمش * بها وقيمتى سويلشمه نك ماًلى سوام (*

(سائمه) سائبه وزننده ومراد فيدركه باشى بوش يبانه صالبويريلوب استديكى يرده كزوب اوتليان دابه ومواشى يه دينور (سوام) جدال وزننده بيعه عرض اولنان متاعك بايع ايله مشترى بيننده قيمتى سويلشملك يعنى اولا بايع دكرندن زياده استيوب مشترى آز ويروب بعده طرفيندن تنزل وترقى ايله بها سويلشله رك يننلرنده قرار داده اولوب بازارلشمق معناسنه در مساومه وتساوم واستيام كبى

*) پلازى جوزل وديمش كوكرجنه ورقاء * يبان كوكرجنك آديده يمامه يمام (*

(جوزل) كوكرجين پلازينه دينور وتازه جوانه اطلاق اولنور شاب نورس معناسنه وزهره دينلور سم معناسنه (ورقاء) حمراء وزننده طيوردن كوكرجنه دينور حمامه وسعدانه كبى (يمامه) سحابه وزننده و (يمام) سحاب وزننده ويمم فتحتنله يبانى كوكرجنه دينور حمام وحشى معناسنه واهلى كوكرجنه ده اطلاقى امام كسائيدن مرويدر

*) كوكرجنك آديدر صائمه يالكز زيرا * بوغازى طوقلى هر برقوشه دينلدى حمام (*

(حمام) سحاب وزننده كوكرجن قوشنه دينور على قول مطلقا بوينى مطوق اولان يعنى اصل لوننك غيرى لونله قلاده وكردانلق طاقلمش كبى اولان قوشه دينور كوكرجن وقمرى واوكيك كبى مفردى حمامه در فارسيده كبوتر دينور

*) اوقواوزاغه كيدن باى ايمش طحور وركوض * نصيبه هم اوقه ده سهم دينلدى جمعى سهام (*

(طحور) صبور وزننده و (ركوض) ينه صبور وزننده اوقواوزاق كيدن وچوق منزل آلان يايه دينور (سهم) سينك فتحى وهانك سكونيله حظ ونصيب معناسنه در واوقه دينور نبل كبى (سهام) جبال وزننده سهم مزبورك جمعيدر

*) جسدله بر برينه اورمه در مصادمه هم * طوقوشمه صث وتصادم آجتمه در ايلام (*

(مصادمه) مقابله وزننده سخت وصلابتلو اولان ايكى جسمى بر برينه چارپوب طوقوشدرمق

معناسنه

معناسنه در (صب) صادك فتحی و تانك تشدیدیله ایکی نسنه بر بریله طوقوشمق معناسنه‌در
و بر کیمسه یی عنف و قهرایله اوته قاقق معناسنه‌در (تصادم) تضارب وزننده چارپشمق
وطوقوشمق معناسنه‌در قوجلرك طقوشمه‌سی ودریاده قایقلرك طوقوشمه‌سی کبی (ایلام) همزه‌نك
کسریله بر کیمسه‌یه الم ویروب جسمنی یاخود جاننی آجتمقدر

*) اوکیم توکل ایده حقه قاوشور کرمه * فمن توکل للرب صادف الانعام (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (فمن)ده فا استینافیه من موصوله در ومحلا مرفوع مبتدادر
(توکل) تفعل بابندن ماضی مفرد مذکر غائبدر فاعلی اولان ضمیر مستتر موصوله راجعدر
جمله‌سی موصولك صله سیدر (للرب)ده لام جاره علی معناسنه در * ویخرون للاذقان *
نظم جلیلنده اولدیغی کبی رب اسماء حسنادن اوله رق فعلك مفعول به غیر صریحیدر (صادف)
راست کلمك وقاوشمق معناسنه اولان مصادفه دن ماضی مفرد در تحتنده مستتر هو ضمیری
فاعلی اوله رق مبتدایه راجعدر جمله سی مبتدانك خبریدر (انعام) همزه نك کسریله کرم
واحسان معناسنه صادف فعلنك مفعولیدر (حاصل معنی شول کیمسه که هر خصوصنده جناب
پروردکاره تفویض امور واعتماد وهر حالده استسلام وانقیاد ایده اول کیمسه نائل احسان
وحائز الطاف یزدان اولور دیمکدر

*) بقار افندیسنك حال وشانه اتباع * سن اول ادیب که اهل ادب اوله خدام (*

(ادیب) امیر وزننده عدل وسخاء وبذل وعطاء وحلم وحیاء وامانت ووفاء وصبر ورضاء
وعفت وشجاعت وتوکل وقناعت وتواضع وشفقت وانصاف ومروت و بالجمله شرعك ایجاب
وعقلك استحسان ایلدیکی اطوار واقوال ایله متصف اولان کیمسه یه دینور (خدام) خانك
ضمی ودالك تشدیدیله خادمك جمعیدر یعنی اتباع وخدم وحشم مقوله‌سی متبوعلرینك اثرینه
اقتفا وطورو روشنه اقتدا ایتمك عادت مستمره در سن ادیب اول که انلر دخی سنك اخلاقکله
متخلق اولوب مؤدب اولمغله تابع ومتبوع معزز ومحترم اوله دیمك اولور

) یصل العرش مع الحزن دعاء المظلوم (

(یصل) یعد وزننده باب ثانیدن فعل مضارعدر مصدری بر نسنه‌یه ایریشوب اولاشمق معناسنه
قعود وزننده وصول وغرفه وزننده وصله وعده وزننده صله‌در (عرش) فرش وزننده تحدید
وتقدیری عقول بشریه دن خارج وحقیقتی ومقداری علم الهی یه منوط اولان عرش
الرحمن در وبو ترکیبده فعلك مفعولیدر (مع) میمك وعینك فتحیله اسمدر وما بعدنه مضاف
اوله رق ظرفدر وبو ترکیبده جئتك مع العصر کبی زمان اجتماعه دلالت ایدر وعند البعض
مع مصاحبت معناسنه موضوعدر (حزن) حانك ضمی وزانك سکونیله وفتحتیله تاسه وغم
واندوه معناسنه مضاف الیهدر ومع مؤخر دعایه متعلقدر (دعاء) تضرع واستکانتله درکاه
قاضی الحاجاتدن برمطلبی نیاز طریقیله استمك معناسنه در (مظلوم) نفسنه یاخود مالنه جور
وظلم اولنمش عاجز وبیچاره کیمسه‌یه دینور * ما کل عنوان اتق دعوة المظلوم فانه لاحجاب
بینها و بین الله * اثرنجه بغیر حق تعدی ورنجیده اولنان مظلومك حزن قلب وانکسار
خاطره مقارن اوله رق ظالم ستمکارك علیهنده اولان دعاسی طباق سبع شدادی خرق ایله
عرش اعلایه واصل اولور (یعنی درکاه اجابتپناه عزتده مقبول ومستجاب اولمغله ظالم بلاسنی
بولور دیمکدر

*) بوغازك دیندی بمك یوتمه یرینه بلعوم * بلعمه یوتمه بوغازدر دخی حلق وحلقوم (*

(بلعوم) بانك ضمیله عصفور وزننده و بلعم قنفد وزننده بوغازده کائن و براوجی معده یه متصل

مجرانك اسميدر كه طعام وشراب اندن مرور ايله معده يه واصل اولور و بو كه مرئ دخى دينور
امير وزننده و بوغازده بر مجرا دخى واردر كه انك براوجى ريه يه يعنى اق جكره متصلدر هوا كيروب
چيقوب نفس اله جق مجرادر بو كه حنجره دينور حنظله وزننده وقصبه دينور وقصبة الريه
دينور تركيده بوغورتلق وخرطلق تعبير اولنور (بلعمه) دحرجه وزننده ناظمك بيانى اوزره
برنسه يى يوتمق معناسنه در بلع وابتلاع والتقام واستراط وازدقام كبى يك اكول اولان كيمسه يه
بلعم دينور جعفر وزننده (حلق) حاء مهمله نك فتحيله و(حلقوق) بلعوم وزننده وحا يرينه
زا ايله زلقوم انسانك وسائر حيوانك بوغازينه دينور فارسيده كلو دينور

*) اسب جبريل ديمش صاحب قاموس اما * جوهرى جمله ملكلر آتنه دير حيزوم (*
(حيزوم) حاء مهمله نك فتحيله قاموس محيط مؤلفى مجدالدين فيروزآبادى روايتى اوزره جبريل
امين عليه السلام حضرتلرينك فرسى اسميدر كه حضرت موسى عليه السلامى بحردن كچورمك
ايچون وبدر غزاسنده خاتم الانبياء عليه الصلاة والسلام حضرتلرينه نصرت ايچون صورت
بشره تمثل ايله اول آته سوار اولمشيدى واول آته فرس الحيوة دخى اطلاق اولنور ضال ومضل
اولان سامرى خبيث دست خبث پيوستيله ياپديغى عجل صورتنه انك اياغى ايزندن تراب آلوب
طرح ايتمكله حيات بولمش ايدى اما مشاهير ائمه لغتدن ابونصر اسماعيل بن حماد الجوهرى
صحاحنده اسب جبريله تخصيص ايتميوب على العموم زيرران ملائكه كرام اولان آتلردن هر برينه
دينور ديمكله اسم جنس اولور

*) ام كلثوم ايدى يك بنت رسوله كنيه * يوزى چوق اتلو اولان كيمسه يه ديمش كلثوم (*
(ام كلثوم) كاف عربيه نك ضميله عصفور وزننده مفخر كائنات عليه افضل الصلوات افنديمزك
بنات اربعهٔ طاهره لرندن برينك كنيه سيدر كه انلر زينب ورقيه وام كلثوم وفاطمة الزهراء
رضى الله تعالى عنهن حضراتيدر و بو ام كلثوم رضى الله عنها حضرتلرينى رسول الله صلى
الله عليه وسلم حضرتلرى رقيه رضى الله عنهانك وفاتندن صكره حضرت عثمان بن عفان
رضى الله عنه ه تزويج ايلمكله حضرت عثمان ذوالنورين لقبيله ملقب اولمشدر (كنيه) كافك
ضميله وكسريله اب وام وابن وبنت كلمه لرينك بريله مصدر اولان اسمه دينور واكثر ناسك كاف
فارسى ايله ام كلثوم ديدكلرى لحن فاحشدر (كلثوم) وزن مزبور اوزره يوزى وينماقلرى
اتلو وطولقون آدمه دينور

) قرم ايمش شول دوه كيم حفظ اولنور مش دول ايچون (
) قومك اولو سنه ده قرم دينور جمعى قروم (
(قرم) قافك فتحى ورانك سكونيله ناقه لره چكوب دوللى المق ايچون حفظ واختيار اولنان
اركك دوه يه دينور وسيد وذيشان اولان اولو كيمسه يه دينور (قروم) فحول وزننده ومعناى
اولده مرادفى اوله رق قرم مزبورك جمعيدر

*) جذم هر نسنه نك اصلى كوكى معناسنه در * جمعيده كلدى اقانيم ديمك اصل اقنوم (*
(جذم) جيمك كسرى وفتحى وذالك سكونيله هر نسنه نك اصلنه وكوكنه دينور انسان
وحيوان واشجار مقوله لرينه شاملدر اصل وام وجرثوم وجرثومه كبى (اقنوم) همزه نك ضميله
جرثوم وزننده ومرادفيدر كه اصل معناسنه در (اقانيم) اقاليم وزننده اقنومك جمعيدر نصارانك
اقانيم ثلاثه تعبيرلرى اصول ثلاثه ديمكدر و بو لفظ رومى معربدر

*) اخدم ومخدم ايمش صاحب اتباع وخدم * دخى جن تابعه لى كيمسه يه ديمش مخدوم (*
(اخدم) احمد وزننده و(مخدم) مكرم وزننده ومخدم معظم وزننده خدم وحشم صاحبى

كثيرالاتباع كيمسه‌يه دينور (مخدوم) معدوم وزننده جن طائفه‌سندن تابعه‌سى اولان كيمسه‌يه دينوركه خدام صاحبى تعبير اولنور

*) آدمه تابعه‌شول جندن اولان تابع كيم * قنده‌اولورسه برابراوله‌بروجه‌لزوم (*

(تابعه)صاحبه وزننده و(تابع)صاحب وزننده شول جنى وجنيه‌يه اطلاق اولنوركه دائما برانسانه‌صاحب وملازم اولوب نره‌يه كيدرسه‌تابع اولوب برابرجه كيدراوله

*) اوتك اوجه‌ظهور ايليه‌نى اولدى رشم * شول چيچك كيم ايو آچلامش اوله‌برعوم (*

(رشم) فيحتبنله هنوزظهور ايلمكه باشلمش اولوب يكى بتوب كلور اولان نباته دينور(برعوم) بلعوم وزننده و برعومه‌ها ايله و برعم وبرعمه قنفذوقنفذه وزنلرنده هنوز اچلامش چيچكه دينوركه طومورجق دينور

*) چون سذوم اولمشيدى قريه‌سى قوم لوطك * انلرك حاكم پرجور يده‌قاضئ سذوم (*

(سذوم) ذال معجمه ايله صبور وزننده دال مهمله ايله سدوم معربى اوله‌رق لوط عليه‌السلام قومنك مدينه‌لرى اولان صعبه وصعده وعمره ودوما وسدوم نام بلده‌لرك بريدر و بونلرك مجموعى حضرت لوط عليه‌السلامك قومى اوزره زيروزبر اولمغله مؤتفكات تسميه اولنمشدر اعاليسى اسافلنه منقلب اولمش واوستى التنه چوريلوب ترسنه دونمش معناسنه وتفسير ابى السعودده مسطور اولديغى اوزره بومدائن خمسه درتيوز بيك نفوسى مشتمل ايدى (قاضئ سذوم) مدائن خمسهٔ مزبوره‌دن سدوم شهرينك قاضيسيدركه ظلم وجورده مثل اولمشدر زياده جائر وستمكاراولان كيمسه حقنده (اجورمن قاضى سذوم) دينور قاضئ ماضينك جملهٔ جورندن برى بودركه بركون حضورنه ايكى خصم كلوب برى آخردن دعوى و بونك ذمتنده بيك درهم حقم وارديو اثبات مدعى ايلدى مدعى عليه دخى دينى اقرار ايدوب لكن بش سنه مؤجل اولمغله وعده‌سى تمامنده مستحق اوله‌جقدرسزدن نيازايده‌رمكه بش سنه تمامنده بيك درهمى ادا ايچون كتوردكده بلكه بو آدمى بوله‌مم كرم ايدوب وعده حلولنه قدر بونى حبس ايدك كه اولوقتده حاضر بوله‌يم ديمكله مدعى‌مرقومى بش سنه حبس ايتمشدر

) يك اوغورلوايمش ايمن هم اوغورسز حطباء نامبارك ديمه‌مفهومنده مشؤم ومشوم(*

(ايمن) اسعد وزننده ومراد فيدركه زياده اوغورلو وقوتلو وميمون ومبارك معناسنده‌در فارسيده فرخنده وخجسته دينور (حطباء) حمراء وزننده اوغورسز وميمنتسز ومنحوس كيمسه معناسنه اولان احطب لفظنك مؤنثيدر (مشؤم) مذموم وزننده و (مشوم) ملوم وزننده نامبارك يعنى اوغورسز ومنحوس كيمسه‌يه دينور

*) رجم قتل ايتمه دخى طاشلمه معناسنه‌در * اويله رجم اولنانه ديندى رجيم ومرجوم (*

(رجم) رانك فتحى وجيمك سكونيله قتل واماته ايتمك معناسنه‌در و بر كيمسه‌يى طاشلمق وطاشه طوتمق معناسنه‌در (رجيم) ذميم وزننده و (مرجوم) مردود وزننده طاشلنلمش كيمسه‌يه دينور وقوغولمش مردود ومطرود كيمسه‌يه دينور

*) ميوه‌سى رأس شياطين كبى براهل جحيم *قعردوزخده‌برآتشدن اغاجدرزقوم(*

(زقوم) تنوروزننده قعردوزخده يعنى جهنمك اصلنده ودبنده ثابت برشجر ناريدركه اغصانى دركات جحيمه مرتفع وواصل وميوه‌سى نهايت قبح وكراهت‌منظرده رؤس متخيلهٔ شياطينه شبيه ومشاكل وخشونت ومرارتده وكراهة رايحه وشدة حرارتده اقصاى غايته بالغ ايكن اصحاب جحيم غلبهٔ جوعدن ناشى ياخود زبانيه‌لرك جبر واكراهنه مبنى مضطر ومجبوراوله‌رق اندن اكل وتناول ايدرلر

*) خلقله الفتى چوق ايلمه مذموم وقبيح * كثرة الخلطة بالناس قبيح مذموم (*

مصراع اول ثانينك تفسير وترجمه سيدر (كثرت) كافك فتحى وثاء مثلثه نك سكونيله چوقلغه دينور قلت مقابليدر ومابعدنه اضافتـله معرفه اوله رق مبتدادر (خلطت) غربت وزننده قارشمق معنـاسنه در مخالطه واختلاط كبى (بالنـاس) ده باء جاره خلطته متعلقدر ناس سين قافيه سنك اول قطعه سنده كچديكى اوزره بنى آدم معناسنه خلطتك مفعول به غير صريحيدر (قبيح) غليظ وزننده كوتو وچركين معناسنه مبتدانك خبريدر (مذموم) مرجوم وزننده رذيل ومبتذل كيمسه معناسنه مبتدانك خبر بعد خبريدر (حاصل معنى الافلاس الافلاس الاستيناس بالناس مفادنجه مجالس ناس اكثرياما لا يعنى ايله مالامال واويله ياوه كويان ايله الفت واستيناس موجب خسران ومستوجب وبال اولمغـله اومقوله ناس صورتنده نسناس ايله كثرت مجالست شرعا وعقلا قبيح ومذموم ونقيضى اولان عزلت ووحدتك ممدوحيتى امام شافعى حضرتلرينك

* فظوبى لنفس وطنت قعردارها * مغلقة الابواب مرخى حجابها * قولندن معلومدر *

*) علمدر يادر انك آل ايوا يجولرينى * يوخسه ممكن دكل انسانه كوره جمع علوم (*

يعنى علوم غيرمتناهيه اولمغله دريای محيط بى ساحل مثابه سنده وفنون مسائل قعردرياده تكون ايدن لآلئ كرانبها منزله سنده در پس جميع علومى جمع واحاطه وكافهٔ فنونى استيعاب واستفاده افراد آفريده دن برفرده ممكن ومتصور دكلدر همان * ماحوى العلم جميعا احد * لا ولو مارسه الف سنه * انما العلم بعيد غوره * فخذوا من كل شئ احسنه * نشيده سنجه مانند در شهوار اولان علوم نافعه يى تحصيل واكتسابله فيضياب اول ديمكدر

) قل ما نعرفه الله تعالى اعلم (

(قل) لام قافيه سنك اوچنجى قطعه سنك عنوانى شرحنده كچديكى اوزره قليل اولدى معناسنه ماضيدر (ما) موصوله در (نعرفه) ده نعرف باب ثانيدن مضارع متكلم مع الغيردر تحتنده مستتر نحن ضميرى فاعليـدر ضمير بارز مفعوليدر وموصوله راجعدر وجمله سى موصولك صـله سيدر وموصول مع الصله قل فعلنك فاعليدر (الله) قطعهٔ شرعيه ده كچديكى اوزره اسم جلال كبريادر ومبتدادر (تعـالى) تفاعل بابندن فعل ماضيدر تعاظم بالوحدانية فى الالوهية وتبدخ بالتفرد فى الربوبية معنـاسنه تحتنده مستتر هو ضميرى فاعليدر واسم جـلاله متعلقدر جمله سى اسم جـلالك صفتيدر (اعلم) اعظم وزننده اسم تفضيلدر زياده بيليجى معناسنه تحتنده مستتر فاعليله جمله سى مبتدانك خـبريدر * مفهوم عنوان * وما اوتيتم من العلم الا قليلا * نص جليلى منطوقنجه بزم يعنى كافهٔ ذوى العقولك بيلديكمز بحردن قطره مثابه سنده اقل قليلدر الله تعالى جميع معلوماته عالم وعلمى هرنسنه يه شاملدر ديمك اولور

*) اولدى حزنيله ندامت ديمه مفهومى سدم * هم پشيمانلغه مانند تندم دى ندم (*

(سدم) فتحتينله ندم وزننده ندامت وپشيمانلق سببيله غمكين ومحزون اولمق معناسنه در ياخود مطلقا حزنلو وغمناك اولمغه دينور (تندم) تكلم وزننده و(ندم) سدم وزننده پشيمانلق و پشيمان اولمق معناسنه در ندامت كبى پشيمان اولمش كيمسه يه سادم وسدمان ونادم وندمان دينور سكران وزننـده

*) طارقنه دينلدى تئق كينلى حنق خشم اضم * پك غضبنا كه دى عتراس وغضبدر ضمضم (*

(تئق) تانك فتحى وهمزه نك كسريله طارقين كيمسه يه دينور غضوب وغضبان كبى (حنق) تئق وزننده وحنيق امير وزننده خشم وغيظ ايديجى دوه كينلو كيمسه يه دينور (اضم) غضب وزننده ومراديدر خشم وطارقنلق معناسنه در وحقد وكينه معناسنه وحسد معناسنه اطلاق

اولنور ومصدر اوله رق غضب ایتمك وطارلمق معناسنه مستعملدر (عتراس) عینك کسریله قرطاس وزننده وعتریس عفریت وزننده پك غضبلو جبار وغضبان کیمسه یه دینور مزمهر کبی (ضمضم) زمزم وزننده غضبلو وطارقین کیمسه یه دینور کتف وزننده غضب کبی ناظمك غضبدر ضمضم قولنده غضب ضادك کسریله در لکن اغضبلو ضمضم دیلیمه تغلیطلرین سالم اولوردی

*) غیظ ایمش کیرلی غضب کظم انی هضم ایتمکدر * کاظم اولدر که سکوت ایلیه جمعی کظم (*

(غیظ) غینك فتحی ویانك سکونیله غضب کامن یعنی کیرلو طارغنلق معناسنه در ومطلقا خشم وغضب معناسنده دینور وغضبك حدت وشدتنه دینور وبر کیمسه یی اغضاب ایدوب طارلتمق معناسنه دینور (کظم) کافك فتحی وظانك سکونیله غضبی واوفکه یی هضم ایدوب یوتمق یعنی مغضوب علیهدن اخذ انتقامه قادر ایکن کف نفس ایله اجرا وانتقامی ترك ایتمك معناسنه در محزون وغمناك کیمسه یه کظیم ومکظوم دینور (کاظم) ساکت وزننده ومرادفیدر که سویلیوب ابسم طوران کیمسه یه دینور (کظم) سکر وزننده کاظمك جمعیدر ساکتون معناسنه

*) لطمه سیله دخی لطم اولمش آنی اورمقده * هم طبنجه اوریلن یوزدیمه خد ملطم (*

(لطمه) تمره وزننده ضرب انواعندن سیله وشمار تعبیر اولنانه دینور (لطم) لحم وزننده کف مفتوحه ایله یعنی ال آیه سیله بر کیمسه نك یوزینه یاخود چپلاق بدننه سیله اورمق وشمارلمق معناسنه در صفع کبی (خد ملطم) ترکیب توصیفی اوله رق طبانجه ایله یعنی سیله ایله اوریلن یناغه ویوزه دینور خد الف قافیه سنك التجی قطعه سنده کچدی ملطم میمك ضمیله ملطوم معناسنه در

*) شنشنه عادته دیمش دخی خویه طبعه * بیلانك اوکیکی هم برکسك آدی اخزم (*

(شنشنه) شینلرك کسریله زبرجه وزننده دأب وعادته دخی خویه وطبیعته دینور وبر قطعه اته دینور (اخزم) احمر وزننده ارکك ییلانه دینور صمه واخلف کبی وجود وسخا ایله مشهور اولان حاتم طائی نك عمیسی یاخود پدرینك عمیسی اسمیدر که حاتم مزبورك جدی یاخود جدینك جدی ابو اخزم الطائی در اوغلو اخزم وفات ایدوب برقاج اوغللری قالمشیدی بر کون برماده ضمننده مجلسی جدلری اولان ابو اخزم اوزرینه خروج وهجوم وضرب وجرح ایتلریله اشبو * ان بنی زملونی بالدم * شنشنة اعرفها من اخزم * بیتنی نظم وایراد ایدوب پدرلری اخزم دخی کندیسنه بو کونه عقوق وعصیان صاحبی اولمغله اولادلری دخی انك کبی بدخوی اولدقلرینی اشعار ایلدی وبو شنشنة اعرفها من اخزم مصراعی ضروب امثالدن اولمغله ناظم تحریر بو بیتده مثل مزبورك جلند ایما ایتدی

*) نحب وغراره قرون ایله رعوم اولمش روح * نسمه جانه هم انسانه دینور جمعی نسم (*

(نحب) نونك فتحی وحاء مهمله نك سکونیله نفس ناطقه وروح حیوانی معناسنه در که فارسیده وترکیده جان دینلور ونحب بوندن ماعدا اوزنلق معناسنه در طول کبی واویقویه دینور نوم کبی وبرهان وحجته دینور ومسابقه ومباحثه ده اوکدل قومغه دینور وحاجت ومهمه دینور وبر شیئك مدت محدوده سنه دینور ویوریمکه دینور ومباحثه ده قونیلان کرانبها اوکدله دینور ونذر وایجابه دینور وبکاء شدیده دینور وخط وشدته دینور وبر نسنه نك مدتنك نهایتنه دینور واولومه دینور وقار اویوتنه دینور ووقت وزمانه دینور واوکسورکه دینور وقصد وهمته دینور وسمروب طاولنمغه دینور وعظیم الجثه اولان دوه یه دینور مجد الدین فیروز آبادی بصائرده نحب لفظنك

اشبو مكرمك معناسنى ابيات ثلاثه‌ده نوح ونظم ايلمشدر كه * طول ونوم و برهان مراهنة * وحاجة ممنح وللمسير والخطر * تغرف شد لكل سابقة اجل * وللتفتيش والموت واذكر فعل من قبروا * والوقت ثم سعال همة سمن * ضخم الجمال معانى النحب فاختبروا * ابياتيدر كه على وجه الترتيب والاجمال ترجمه اولنمشلردر (ضراره) رلفك تشديديله غداره وزننده و (قرون) صبور وزننده وقرونه‌ها ايله وقرين امير وزننده وقرينه‌ها ايله و (رعوم) صبور وزننده نفس معناسنه‌دركه روح انسانيدر حوباء ومهجه كبى روح ادنخى عمو بيدر و خيال معناسنه كامر فى قطعة الخاء شيوعنه بناء ترجمه موقعنده ايراد اولنندى (نسمه) فتحاتله روحه وجانه دينور وانسانه اطلاق اولنور وكوله وجاريه‌يه دينور وروحلك رلحتى لموجب اولان نفسه دينوركه صولوق آلوب ويرمكدر (نسم) فتحتينله نسمه‌نك جمع جنسيدر تمر وتمره كبى جمع صيغه‌سى نسمات كلور

*) دلسزه اخرس ولال اولله ابكم ديمش * پك صاغره كيمسه‌يه اطرش دى صاغر اولدى اصم (*
(اخرس) احمر وزننده دلسز كيمسه‌يه دينور جمعى خروس وخرسان كلور خالك ضميله (ابكم) اخرس وزننده و بكيم امير وزننده خلقى دلسز اولان كيمسه‌يه دينور وابله ونادان اولمغله نطقدن عاجز اولان دلسزه دينور ابكمك جمعى بكم و بكمان كلور بالك ضميله فارسيده دلسز وتكلمدن عاجز كيمسه‌يه لال دينور خال وزننده و بى زبان دينور (اطرش) اخرس وزننده واطروش اسلوب وزننده صاغره (وقولاغى آغر) كيمسه‌يه دينور ناظمك پك صاغره دينور ديديكى قاموسه مخالفدر زيرا قاموسك الطرش اهون الصمم قولى اطرش فى الجمله سمعنده خفا اولان صاغره ديمكدر بوتقديرجه پك صاغر كيمسه‌يه اصلح دى ديلنسه اصلح اولوردى زيرا اصلخ اصلا ايشتمز اولان باخود اذان پرده سيله صحيحه ايتمد نجه طوغمسان صاغره دينور (اصم) اعم وزننده صاغره دينور جمعى صم كلور فارسيده كر دينور

*) ديديلر فاتحه هر نسنه‌نك اولرينه * هر شيئك آخريدر خاتمه درهم خاتم (*
(فاتحه) فاكهه وزننده برشيئك اولنه اطلاق اولنور خافره وحافره وتباشير كبى (خاتمه) فاتحه وزننده ومقابليدركه برنسنه‌نك انجامنه وضوكنه دينور (خاتم) تانك فتحيله بو دخى برنسنه‌نك آخروانجامنه دينور ومهرلنه جك نسنه اوزره باصيلان مهره دينور و پرماغه طقيلان يوزكه و برطائفه‌نك الك آخرنده كلن كيمسه‌يه دينور تانك كسريله ده لغتدر معناى اخيره‌ده

) شوه چيركنلك ايمش چركنه هم دينلدى دميم (

) صاحب حسن وجمال اولنه ديمش فذعم (
(شوه) شينك فتحى وواوك سكونيله وشوهه تمره وزننده يوز چركين وبد وقبيح اولمق معناسنه‌در قبيح الوجه آدمه اشوه وكبريه المنظر خاتونه شوهاء دينور (دميم) دال مهمله ايله امير وزننده جثه‌سى حقير چركين آدمه دينور جمعى دمام كلور جبال وزننده ومؤنثى دميمه در جمعى ينه دمام كلوزوه‌جائم كلور (فذعم) غين معجمه ايله جعفر وزننده متناسب الاعضاء اسلوب واندامى كوزل حسن وجمال صاحبى كيمسه‌يه دينور وخوب ودلبر وممتلى يعنى طولغون يوزه دينور

*) حضرم ومحضرم اول كيمسه كه غايتده بخيل * دخى خضرم اوكه غايتله اوله اهل كرم (*
(حضرم) حانك وزانك كسريله زبرج وزننده غايتده بخيل وممسك جرى كيمسه‌يه دينور شحيح وضنين كبى واوزومك وخرمانك قوروغنه دينور فارسيده غوره دينور (محضرم) رباعى مجرددن اسم مفعول بنيه‌سيله مدحرج وزننده بخل وامساك معناسنه اولان حضرمه دنكه دحرجه وزننده‌در مشتق اوله‌رق زياده بخيل و بغايت ناكس كيمسه‌يه دينور لكن وزنه خلل وانكسار كلمكله بومصراع تغيير اولنوب * پك بخيله دى محضرم دخى حضرم اوله * دينلسه اولى

اولوردی (خضرم) معجمتین ایله ینه زبرج وزننده غایتده کریم الطبع وکثیر العطا سخی وجوانمرد کیمسه‌یه دینور وناسك حوایج ومهماتنی حمول ومتکفل متعین ودریادل کیمسه‌یه دینور وصویی چوق قیویه و بیوك دریایه دینور جمعی خضارم وخضارمه کلور

*) دائم اولماغه عذابه دخی حرصه دی غرام * مبتلا اولنه برنسنه‌یه دیمش مغرم (*

(غرام) سحاب وزننده دائم ومستمر و برقرار اولان شر وکریهه‌یه دینور ومطلقا برنسنه‌نك دائمی اولمسنه دینور واشکنجه وعذاب معناسنه‌در وحرص وولوع معناسنه‌در که برشیئه پك مجبورلکه ودوشکونلکه دینلور وهلاك وتباب معناسنه در (مغرم) رانك فتحیله مکرم وزننده زنجیر عشقه کرفتار اولان اسیر علاقه وهوایه دینور و بار کران دینی متحمل اولان بیچاره مدیونه دینور وبرنسنه‌یه حریص ومبتلا ومولع اولان کیمسه‌یه دینور

*) سکا ایتدك لغت اسرارین اشارت اکله * قد اشرنا لك اسرار لغات فافهم (*

مصراع اول ترجمه‌در (قد) حرف تحقیقدر کما مر (اشرنا) اجوف واوی اوله‌رق افعال بابندن ماضی متکلم مع الغیردر مصدری اولان اشارت برنسنه‌یی برکیمسه‌یه تعیین وتشخیص وجهیله کوسترمك معناسنه‌در متکلم ضمیری فعلك فاعلیدر (لك) ده لام جاره فعله متعلقدر کاف خطاب اشارتك مفعول به غیر صریحیدر (اسرار) همزه‌نك فتحیله ابرار وزننده سرك جمعیدر سرسینك کسری ورانك تشدیدیله درونده کتم واخفا اولنان رازه دینور وهرشیئك لب ومغزینه وخالص وکزیده سنه دینور واسرار فعلك مفعول به صریحی ولغاته مضافدر (لغات) قضاة وزننده لغت لفظنك جمعیدر لغت انساندن هرصنف غرض ومراملرندن کندیسیله تعبیر وافادهٔ مرام ایتدکلری اصوات والفاظدن عبارتدر (فافهم) ده فا فصیحه‌در افهم اعلم وزننده بیلمك وآکلمق معناسنه اولان فهمدن امر حاضردر تحتنده مستتر انت ضمیری فاعلیدر جملهٔ انشائیه فاء فصیحه‌نك انباء ایتدیکی شرط محذوفك جوابیدر (حاصل معنی لغت عربیه‌نك اسرارینی یعنی تفسیر وحدیثده مستعمل ومحاورات ادبیه‌ده متداول اولان افصح واعلالرینی علی وجه التعیین سکا کوستردم ایمدی کیفیت وحال بویله اولدیغنی بیلدك ایسه بو منظومه‌ده درج اولنان لغاتی فهم وحفظ ایله دیمکدر

*) چالش اعلام کروه علمادن اوله‌سن * صاحب علم اوله‌نك شهرتیدر توغ وعلم (*

(اعلام) همزه‌نك فتحیله علمك جمعیدر (علم) جبل وزننده برقومك سید وسرفرازینه وفائق الاقران اولان متعین وممتازینه دینور (کروه) کاف فارسینك ضمیله جنود وزننده فارسیدر فرقه وطائفه معناسنه (توغ) تانك ضمیله فارسیدر وترکیده دخی بویله‌جه مستعمل اوله‌رق وزرایه مخصوص موی رنکامیز ایله مصنوع شقه سز برنوع معروف علمدر (علم) قلم وزننده سنجاق تعبیر اولنان بیراغه دینور یعنی تضییع اوقات ایتمیوب جد وسعیله تحصیل علمه مواظبت ایله تا که معشر علمانك افاضل واماثلندن اوله‌سن زیرا علم وکمال ایله ممتاز اولان اهل هنرك شان وشهرتی وزیر توغ برداز علم افرازك شکوه وشهرتی کبی طنین انداز آفاقدر دیمك اولور

) جیٔ الی البیت حبیبی فنبیت وننام (

(جیٔ) جیمك کسری وهمزه‌نك سکونیله جاء یجیٔ دن امر مخاطبدر فاعلی تحتنده مستتر انت ضمیریدر کل سن دیمکدر (الی البیت) ده الی انتهاء غایت ایچوندر وجیٔ فعلنه متعلقدر (بیت) زیت وزننده خانه ومنزل کبی او واوطه معناسنه فعل امرك مفعول به غیر صریحیدر (حبیبی) ده حبیب فعیل بمعنی مفعول اوله‌رق سوکلو ومحبوب معناسنه‌در کما مر فی القطعة الاولی

من قافية الباء وحبيب ياء متكلمه مضاف وحرف ندا تقدير يله ياحبيبى ديمكدر (فنبيت) ده فاء عاطفه تعقيب ايچوندر جملهٔ ثانيه نك مضمونى جملهٔ اولى عقبنده اولدیغنى افاده ايدر (نبيت) كلمه سى بات يبيتدن مضارع متكلم مع الغير در تحتنده مستتر نحن ضميرى فاعليدر جمله سى جملهٔ سابقهٔ انشائيه او زره معطوفدر مصدرلرى اولان بيات ومبيت وبيتوتت كيجه وقتى برعمل ايله مشغول اولمق وكيجه بى برشغل ايله كچورمك معناسنه در (ننام) نام ينام دن يعنى باب رابعدن مضارع متكلم مع الغير در تحتنده مستتر فاعل ضميريله جمله سى نبيت جمله سى اوزره معطوفدر (ماكل عنوان اى بنم محبوب ودلدارم ويار وفا شعارم *ايتدك دل آواره مى بيخانه وآرام* لطف ايله يور خانهٔ عشاقه بو اخشام* نشيده سنجه احسان وعنايت ايدوب بنده خانه يى تشريف بيورك كه بركيجه جك بزده كيجه ليوب انس والفت ايدوب اكلنه لم وغنودهٔ بستر استراحت اوله رق همخواب اولوب اويويه لم ديمك اولور

*) قلبه القا اولنان خبرلى نسنه الهام * همدخى ايتمه در الهامى طلب استلهام (*

(الهام) همزه نك كسريله جناب فياض متعال بطريق الفيض عبدك قلبنه برخيرلى نسنه يى القا وتلقين ايلمك معناسنه در (استلهام) استرحام وزننده خيرلى مطلوبك قلبه الهام اولنمسنى خدادن طلب ايتمكه دينور

*) كرچه عشاق كروهنه دينورمش هيام * عشقله اولمغه مجنون كبى هم دينلدى هيام (*

(هيام) رمان وزننده هائم لفظنك جمعيدر مبتلاى عشق ومحبت اولان عشاقه اطلاق اولنور (هيام) غراب وزننده فرط عشقدن ناشى عاشقه عارض اولان جنونه مشابه حالته دينور كه سرسملك وآشفته لك تعبير اولنور ناظم نحريرك مجنون كبى تعبيرنده صورت مجازينده عقلادن اولان مجنون ليلايه يعنى قيس بن ملوحه تلويح وتلميح واردر

*) مستهام اولكه آنك قلبى اوله حيرتده *هامه باشك تپه سى جمعيده كلمشدرهام (*

(مستهام) مستدام وزننده متحير وآشفته واضطراب حيرتده اولان قلبه دينور بويله قلبى متحير كيمسه يه هائم وهيوم دينور صبور وزننده (هامه) ميمك تخفيفيله شامه وزننده انسانك وهرحيوانك باشنه دينور وطيوردن بايقوشه دينور بومه كبى (هام) حال وزننده مزبور هامه نك جمعيدر باشلره وبايقوشلره دينور

*)غيم ديمش بلوده دينلدى بلودلى كونه ده*هم بلودلنمه هوا اولدى اغامه اغيام(*

(غيم) غينك فتحيله بلوده دينور سحاب وغمام كبى وهوا بلودلى اولمق معناسنه در (اغامه) اقامه وزننده (واغيام) همزه نك كسريله وتغييم تعميم وزننده وتغيم ترحم وزننده هوا بلودلنمق وبلودلى اولمق معناسنه در اغمام كبى

*)انسجام وسيلان آقدر ومعناده سجوم*ياغمورك متصلا ياغمه سى اولمش اثجام(*

(انسجام) انهدام وزننده و(سيلان) فتحاتله جريان وزننده و(سجوم) قعود وزننده و(سجام) كتاب وزننده كوز ياشى و ياغمور وسائر مايع نسنه لر جريان ايدوب آقمق معناسنه در و(اسجام) همزه نك كسريله وتسجيم تسنيم وزننده پيدرپى متصل وارالقسز ياغمور ياغمق معناسنه در برنسنه دائمى ومتمادى اولمق معناسنه در

)اوسته استاذ ودخى نابل وتقن اوله ايمش دينلدى تلميذه شاكرده كلورجمعى تلام(*

(اوستاذ) همزه نك ضمى وسينك سكو نيله نه صنعتده اولورسه اولسون ماهر وحاذق اولان كيمسه يه دينور لكن علم وفضلده ماهر اولان كيمسه ده استعمالى غالبدر جمعى اساتيذ كلور مصابيح وزننده واساتذه كلور جهابذه وزننده وذال معجمه بدلى دال مهمله ايله استاد فارسيدر خواجه ومعلم معناسنه وفننده ماهر پيشه كر وپيشه ور اوسته معناسنه (نابل) قابل وزننده

اوق یایمقده واوق آتمقده اوستاذ تیز انداز دینور ومطلقا برایشده حاذق اولان اوسته یه دینور (تقن) تانك كسری وقافك سكونیله استاذ وحاذق وپیشه كر كیمسه یه دینور وسجیه وطبیعت معناسنه در (تلمیذ) تانك كسریله عفریت وزننده استاذدن علم تعلم ایدن طالب علمه واوسته دن صنعت اوكرنور اولان شاكرده وچراغه دینور و بر كیمسه نك تابعنه وخادمنه دینور جمعی تلامیذ وتلامذه كلور (تلام) سحاب وزننده تلمیذك جمعی اولان تلامیذ معناسنه اعجمی معربدر شاكردلر دیمك اولور یاخود تلام لفظنك اصلی تلامیذ اولوب آخرندن یا وذال حذف واسقاط اولنمغله ترخیم اولنمشدر منازل وجبا حبك ترخیمنده منا وجبا كبی

) شول چوجوقدركه فطیم اوله كسلمش ممه دن (

) چوجوغی هم ممه دن كسمكه ده دیندی فطام (

(فطیم) امیر وزننده ومفطوم مخدوم وزننده رضاعدن فصل وفطم اولنمش یعنی ممه دن وسوددن كسلمش صبی یه دینور جمعی فطم در كتب وزننده (فطام) فصام وزننده ومرادفیدر كه چوجوغك ممه دن كسلمه سنه دینور

*) مثلی نایاب اولان اینجویه دینور در یتیم * هم یتیم اوكسوزه دی جمعی یتامی ایتام (*

(دریتیم) تركیب توصیفی اوله رق نادر الوجود اولان بیوك واعلا اینجویه دینوركه درون صدفده یتیم یعنی فرد ویكانه و یالكز اوله رق تكون ایتمكله بیوك اولوب دانه سی اوچ مثقال مقداری اولدیغی مرویدر (نایاب) قلیل الوجود وكمیاب معناسنه فارسیدر تكیم ناظم مرحوم تحفه سنده * بولنور ایسه ده پك آز بولنان در نایاب * مصراعنده بیان ایتمشدر (یتیم) امیر وزننده پدری وفات ایدن طفل نابالغه دینور بعد البلوغ یتیم اطلاق اولنمز مكر ما كان علیه اعتباریله مجازا اطلاق اولنه ولساننمزده یتیم بابادن اوكسوزه دینور وانادن اوكسوزه یعنی یالكز والده سی فوت اولمش صبی یه عربیده عجی دینور غنی وزننده ووالدینی فوت اولمش چوجوغه لطیم دینور یتیم وزننده ویتیم یالكز ویكانه اولان نسنه یه دینور ونظیری آز بولنان عزیز الوجود نسنه یه دینور دریتیم كبی (یتامی) یانك فتحی والفك قصریله و(ایتام) همزه نك فتحیله یتیمك جمعلریدر

*) پك زیاده ییجی آدمه دینمش مطعم * رزقی چوق كیمسه ده مطعم یمكی چوق مطعام (*

(مطعم) میمك كسریله منبر وزننده كثیر الاكل كیمسه یه دینور حریص ومجلج واكول وسرواط كبی فارسیده بسیارخوار ولقمه شمار دینور تركیده اینهان تعبیر اولنور (مطعم) عینك فتحیله مكرم وزننده رزقی واسع بول دیرلكلو كیمسه یه دینلور (مطعام) میمك كسریله مضیاف وزننده ومرادفیدر كه طعامی مبذول ومسافری چوق كلور كثیر الضیافه كیمسه یه دینور فارسیده میزبانه وخاندان دینلور

*) وارش اولدركه ضیافاته كلور بی دعوت * هم طفیلی اویدرمق یمكیده اطعام (*

(وارش) صاحب وزننده طعام ییین كیمسه لرك ایچنه دعوتسز وچاغرلمقسزین صوقیلوب كیرن كیمسه یه دینوركه تركیده طالقاوق تعبیر اولنور واهل عشرت میانینه كیروب دعوتسز باده لرین ایچن شراب طالقاوغنه واغل دینور (طفیلی) تصغیر صیغه سیله سهیلی وزننده ضیافتلره وولیمه لره دعوتسز بی تكلف واران كیمسه یه دینور و بوطفیلی یاء نسبت ایله طالقاوق طائفه سنك پیری وسرنفری اولان طفیل بن زلال الكوفی یه منسوبدركه شخص مرقوم ولیمه لره وضیافتلره دعوتسز لاابالی اوله رق واردیغندن طفیل الاعراس یاخود طفیل العرائس

ایله ملقب اولمشیدی بعده هرطالقاوغی اکانسبت ایدوب طفیلی اطلاق ایلدیلر (اطعـام)
همزه نك کسریله اطعـام یدرمکه دینور

*) سفره ده هب بولنانی یمه‌در قم وفنوك * بوغازی طوقلغنه خدمت اید ن کیمسه طغام (*
(قم) قافك فتحی ومیمك تشدیدیله (وفنوك)فانك ضمیله سلوك وزننده برکیمسه سفره ده بولنان
طعامك جمله سنی سیلوب سپوروب یالیوب بوتمق وصحنده وسفره‌ده برنسنه براقیوبدو کتمك معناسنه
دیرلر (طغام) غین معجمه ایله سحـاب وزننده بوغازی طوقلغنه انجق قرتنی طیورمق ایچون
آخره خدمت ایدن دنی الهمه کیمسه‌لره دینور وفرومایه ودنی کیمسه‌لره دینور مفرد ی طغامه در
ها ایله

*) حطمه قتلق یله دیمش حطمه دوزخدر * قوری اوتك صمانکده اوفاغی اولدی حطام (*
(حطمه) تمره وغرفه وزنلرنده وحاطوم جارود وزننده ومرادفی اوله‌رق قوراق وقتلق یله دینور
حاء قافیه سنده یچن کلاح کبی (حطمه) حانك ضمیله همزه وزننده دارعذاب اولان جهنم اسمیدر
یاخود ابواب سبعه سنك مشتمل اولدیغی درکاتد ن بردر که نك اسمیدر لظی وسقر وهاویه کبی
ومطلقا شدتلو آتشه دینلور (دوزخ) دالك ضمی وزانك فتحیله فارسیده جهنمه دینور (حطام)
غراب وزننده قوری نسنه‌نك قرنتیسنه واوفاغنه دینور

*) فحمه وفحم کمور درهم اتك کبی فحیم * اولدی اسکات اولنان مفحم واسکات افحام (*
(فحمه) تمزه وزننده برقطعه کموره دینور (فحم) لحم وزننده وفحم جبل وزننده (وفحیم) امیر
وزننده کمورك قلیلنه وکثیرنه اطلاق اولنورلر جمعی جبال وزننده فحام وهموم وزننده فحوم
کلور (مفحم) حانك فتحیله مکرم وزننده سوزدن عاجز اولوب لال وخاموش اولان آدمه دینور
(افحام) الزام وزننده برکیمسه کلام خصوصنده خصمنه غالب اولمغله سویلیه جکنی دوکدوب
اسکات ایتمکه دینورکه چاکنه اوت طقامق تعبیر اولنور

*) غابه اورمان دخی ارسلان یتاغی اورمان غیل * اجمه بوك دخی بوکلر مبشه لکلر آجام (*
(غابه) طابه وزننده اشجار ملتفه دن عبارت اولان صیق اورمانه دینور غیضه کبی جمعی حذف
ها ایله غابدر (غیل) فیل وزننده بری برینه قارشمش وصارمشمش صیق وچالتلق اغاچلغه وسازلغه
دینورکه اکثریا ارسلان وسباع یتاغی اولور (اجمه) فتحاتله بری برینه کیرمش وقارشمش صیق
وکور اغاجلیغه ومبشه لکه دینورکه بوك تعبیراولنور اکثری مأوای سباعدر (آجام) همزه نك
مدیله اجمه نك جمعیدر بوکلره دینور

*) پك یشل اوتلی اولان باغچه ایمش مدهامه * مائل اولمق قره لق رنکنه هم ادهیام (*
(مدهامه) میم اولی نك ضمی وثانیـه نك فتحی وتشدیدیله ادهیامدن اسم مفعول مفرد مؤنث
بنیه‌سیله نباتاتی غایتله کثیر وفراوان وزیاده تاب وطراوتلو وریان اولمغله رنکی سیاهه مائل قویو
یشل اولان باغچه‌یه وصف اولور حمراء وزننده دهماء کبی حدیقة مدهامة و روضة دهماء دینور
ومنه قوله تعالی * مدهامتان (ادهیام) احمیرار وزنـنده برنسنه سیاه اولمق وسیاهلغه مائل
اولمق معناسنه در

*) نزغ ایمش وسوسه ایله بوزوب افساد ایتمك * دخی برنسنه‌یی اصلاحه دینورمش اثلام (*
(نزغ) نونك فتحی وزانك سکونیله قلبه وسوسه القا ایلمك معنـاسنه‌درکه وسواس خناس فعلیدر
وناس بینی بوزوب افساد ایتمکله بری برینه دوشورمك معنـاسنه‌درکه شیـاطین الانس اولان
مفسدلرك کاریدر ودائما میانهٔ ناسی افساد اید ن مفسده منبر وزنـنده منزغ ومکنسه وزنـنده
منزغه وشداد وزننده نزاغ دینور (اثلام) همزه نك کسری وثاء مثلثه نك سکونیله برنسنه‌نك

تلمه ورخنه سنی یعنی قریغنی وکدیکنی اصلاح ایدوب دوزلتمك معناسنه در که افعالك همزه سی
سلب وازاله ایچوندر نسخه لرده باء موحده ایله ابلام واقع اولمشدر لکن مراجعت ایتدیکمز
کتب لغاتده ابلام لفظنك اصلاح معناسنه کلدیکنه ظفر بوله مدق

(* فرونه دیندی اتون ودخی کلخنده قین * اولدی کلخانجیده قان که دیماس حمام *)

(اتون) صبور وزننده وتشدیدیله تنور وزننده اتمکجی وکرججی وکرمیدجی وبرداقجی
مقوله سنك فرونلرینه وحمام کلخنه دینور (قین) امین وزننده حمام کلخنه دینور وبرنسنه یه
لایق ومناسب اولان شیئه دینور (قان) شداد وزننده حمام کلخاننده خدمت ایدن کلخانجی یه
دینور (دیماس) دالك فتحیله وکسریله حمامه دینور وکیزلنوب تستر وتحفظ ایده جك نسنه یه
ویره دینور یرده وایزبه وقلبه کبی ولغم وسرداب کبی زیرزمینه دینور

(* قاب دیمك ظرف ما کنده انا ایله وعاء * دخی برنسنه یی طولدرمغه دیمش افعام *)

(ظرف) حرف وزننده ایچنه نسنه قونیلان شیئه دینور که قاب قاجاق تعبیر اولنور جمعی ظروف
کلور حروف وزننده (اناء) کتاب وزننده تنجره وصحن وطاس وابریق ولکن وکاسه مثللو قابه
قاغه نه دن اولورسه اولسون جمعی آنیه واوانی کلور (وعاء) کتاب وغراب وزنلرنده ظرف
کبی ایچنده نسنه حفظ اولنان قابه دینور کرك معدنیاتدن اولسون وکرك کبه وظغارجق وچوال
وزنبیل وطولوم مقوله سی ظرفلر اولسون جمعی اوعیه کلور (افعام) احرام وزننده عین مهمله
ایله وافغام غین معجمه ایله وتفعیم تفخیم وزننده برقابی برنسنه ایله طولدرمغه دینور

(* طوربه مخلاة ودخی هکبه یه دیمش عیبه * چواله کعد وجوالق دیمك اولمشدر نام *)

(مخلاة) مفتاح وزننده هکبه تعبیر اولنان ظرفك شق ونصفی مثابه سنده اولان طوربه یه دینور
وخاصة دیلنجی طوربه سنه شلاق دینور شداد وزننده (عیبه) تمره وزننده ایکی کوزلو کوجك
ظرفه دینور که هکبه تعبیر اولنور بیوکنه عربیده وترکیده خرج اطلاق اولنور خانك ضمیله
(کعد) سعد وزننده چوال دیدیکمز وعاء معروفك اسمیدر (جوالق) جیمك ولامك کسره لریله
وجیمك ضمی ولامك فتحیله وینه جیمك ضمی ولامك کسریله سرادق وزننده چوال تعبیر اولنان
ظرفك نامی وآدیدر جمعی جوالق وجوالیق کلور صحایف ومصابیح وزنلرنده

(* پك قرانلق کیجه حندس کیجه درکافرهم * شب یلدادیمه معناسنه در لیل تمام *)

(حندس) حاء مهمله نك کسریله زبرج وزننده لیل مظلم معناسنه در که پك قراکولق کیجه یه
دینور مطمئنه وزننده مدلهمه کبی وقراکولغه دینور ظلمت معناسنه جمعی حنادس کلور وحنادس
هر آیك آخرنده اولان اوچ مظلم کیجه یه دینور که انلره محاقده دینلور کامر فی قافیة القاف
لهجه ده خاء معجمه ایله خندس اعجامی تحریفدر (کافر) ساتر وزننده قرانلق کیجه یه ظلمتیله هر نسنه یی
ستر واخفا ایلدیکیچون واکنجی یه دینور تخمی یرده ستر ایتدیکیچون وایمان وتوحیدی ستر وانکار
ایدن خاسره دینور ومنکر نعمت اولان کفوره دینور ومظلم وسیاه بلوده دینور ودریایه وبیوك
دره یه وبیوك ایرماغه دینور وقراکولغه دینور غیهب وظلمت کبی (لیل تمام) تانك کسریله کتاب
وزننده وتمام لیلك صفتی اوله رق واضافتله لیل التمام ونسبتله لیل تمامی دخی جائزدر اطول لیالی
سنه درکه شمس جدی برجنه حلول ایتدیکی کیجه در (شب یلدا) الف دریا وزننده موسم
شتانك اول کیجه سی اولان شب درازمعناسنه فارسیدر ترکیده دخی مشهور اولمغله ترجمه موقعنده
ایراد اولندی

(* قاجاق یردیمه مهرب که مراغم اویله * آدمك بورنی سورمك یره اولمش ارغام *)

(مهرب) مطلب وزننده اسم مکان اوله رق قاجاق یره دینور فارسیده جای کریز دینلور ومصدر

میمی اوله رق انسان یاخود سائر حیوان برنسنه دن قورقوب یاخود اورکوب قاچمق معناسنه در
(مراغم) میمك ضمی وغینك فتحیله قاچاجق یره دینور مهرب معناسنه وکیده جك یره دینور سربه
ومذهب کبی (ارغام) ادغام وزننده برنسنه یی طپراغه سورمك معناسنه در و برکیمسه نك مرغمی رغامه
یعنی بورننی طپراغه سورمکه دینور که تذلیل وتحقیردن کنایه در

*) چونکه انکشت شهادت دیمه‌در سبابه * اورته وسطی دخی باش بارمغه دیمش ابهام (*
(سبابه) عبابه وزننده باش برماغك یاننده اولان بارماغه دینور سب و تهدید وقتنده رفع
اولدیغیچون فارسیده انکشت دشنام دینور و بو بارماغه مسبحه ومشیره ده اطلاق اولنور مقام
تسبیح وتمجیده واثناء توحید و تشهدده رفع ایله اشارت اولدیغیچون بومعناجه فارسیده
خداخوان وترکیده شهادت بارمغی تعبیر اولنور (انکشت) همزه نك فتحی وکاف فارسینك ضمیله
فارسیده مطلقا بارمغه دینور (وسطی) واوك ضمی والفك قصریله اوسطك مؤنثی اوله رق
اصبع وسطی معناسنه اورته بارمغه دینلور (ابهام) همزه نك کسریله اللك واایاغك باش بارمغنه
دینور وقپویی قپامق معناسنه کلور مؤلفینك ابهام ومبهم تعبیرلری بوندن مأخوذ در و برایش
مغلق ومشکل ومشتبه اولمق معناسنه در

*) صرچه بارمغه دی خنصر که یاننده بنصر * بارمغه دیندی بنان وهم اومعناده بنام (*
(خنصر) خانك وصادك کسریله اصبع صغرایه یعنی کوجك برمغه دینور که صرچه بارمق
تعبیر اولنور فارسیده کالوج دینور (بنصر) خنصر وزننده خنصرك یاننده یعنی صرچه
بارمق ایله اورته بارمق بیننده اولان بارمغه دینور که ترکیده آدسز بارمق دینور وفارسیده دخی
آدی لمولمغله انکشت بی نام دیرلر (بنان) سحاب وزننده بعض اهل لغت قولی اوزره اللرك
و ایاقلرك پارمقلرینه دینور اصابع معناسنه ناظمك مختاری بودر و بعض آخرك قولنه کوره
پارمقلرك اوجلرینه دینور که طرنق اولان بوعملردر انامل معناسنه مفردی بنانه در سحابه وزننده
(بنام) آخرده میم ایله وزنا ومعنی بنان کبی پارمقلره یاخود اوجلرینه دینور

*) خاصه‌ده عامه ده بونظم ایدیجی فائده‌یی * ذلك النظم مفید لخواص وعوام (*
مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (ذلك) مفرد مذکره اشارتیچون موضوع اولان ذا ایله
لام عماد وحرف خطابدن مرکب اوله رق ای مخاطب بونسنه معناسنه مبتدادر (النظم) اسم
اشارتك صفتی ومشار الیهیدر (مفید) فائده لندرمك ونفعلندرمك معناسنه اولان افاده دن
اسم فاعلدر تحتنده مستتر هو ضمیری فاعلی اوله رق مبتدایه راجعدر اسم فاعل فاعلیله
مرکب اوله رق مبتدانك خبریدر (لخواص) ده لام جاره مفیده متعلقدر خواص خانك فتحی
وصادك تشدیدیله خاصه نك جمعیدر خاصه هاء مبالغه ایله شان وشرف صاحبی متعین وممتاز
کیمسه یه دینور وخواص مفیدك مفعول به غیرصریحیدر (عوام) خواص وزننده ومقابلی
اوله رق عامه نك جمعیدر که قدر واعتباری وتعین وامتیازی اولمیان کیمسه لره اطلاق اولنور
وخواص اوزره معطوفدر (مآل کلام بونظم سلبس النظام یعنی نخبه اسمیله موسومه اولان
منظومهٔ رفیعة المقام حفظ وفهمنی التزام ایدن خواصك شان وشرفنی مضاعف و مزداد
وکمنام و بی شان اولان عوامی دخی حضیض خمولدن اوج شهرته اعلاء و اصعاد ایتمکله
خاصه وعامه نفعی شامل وهر مستفیده فائده‌سی حاصلدر دیمك اولور

*) رزق مقسوم ایدیکن اکله کمال وهنرك * ایتمه غبطه جهلا اولسه‌ده مرزوق و بکام (*
(رزق) رانك کسریله سهم و نصیبه و دنیوی واخروی عطایه و مطلقا کندیسیله انتفاع
اولنان شیئه دینور (غبطه) نشده وزننده برکیمسه نك نائل اولدیغی نعمتك زوالنی تمنی ایتمیه رك

کنديده آنك مثلنه نائل اولمغی تمنی ايلمك معناسنه در (بكام) بنام وزننده فارسيدر مرادينه
نائل اولان كيسه يه دينور* مضمون بيت فضل وكمال* وعلم عزيز المنال* نحن قسمنا خزانه سندن
قسمت ازليه ايله مقسوم اولان رزق وعطا* و بعض خلص عباده مال مقابلی احسان واعطا*
اولنان منافع جليله دن اولدیغنی بیلوب جهال بی کماله کمال بدلی اعطا اولنان ماله * واولوجهله
انلرده اولان سرور باله * وزفاه حاله رشك وغبطه ايتمه كه انك سهمنه مال بیمال * سنك
حصه كه علم و كمال بیهمال * اصابت ايتمكله نائل نصیب اعلی * وحائز قدح معلی * اولدیغکی
ادراك ايدوب قائلك اشبو* رضينا قسمة القدوس فينا * لنا علم وللجهال مال * فان العلم كنز
ليس يفنی* وان المال موئله زوال * قطعه سی مفادنجه رزق مقسومك اولان كنز لايفنی نك
قدرینی بیل * وجاهل متموله رشك وغبطه ايتمه دن صرف نظر قيل ديمكدر

) ذاك فی بحر كلامی كالنون (

(ذاك) اسم اشارت ايله كاف خطابدن مركب اوله رق ای مخاطب شو معناسنه مبتدادر كمامر
فی عنوان القطعة الثالثة من قافية الباء (فی) ظرفيه و مؤخر نونه متعلقدر (بحر) بانك فتحيله
دكزه دينور و مطلقا چوق صويه دينور لكن بوراده وسعت وكثرت ونفع علاقه لريله مجازا
مجموع منظومه ده مستعملدر و بحرك كلامه اضافتی لجين الماء كبی مشبه بهك مشبهه اضافتی
قبيلندندر (كلامی) یاء متكلمه اضافتله بنم كلامم ديمكدر (كالنون) ده كاف تشبيه ايچوندر
نون حروف هجادن يكرمی بشنجی حرفك اسميدر ميم قافيه سی رسيدهٔ ختام اولوب نون
قافيه سنك قطعهٔ اولی سی عنواننده ايراد اولنمه قرينه سيله بومعنی لفظ نونك معنای قريبيدر
و بو قطعه نك اول بيتنده كله جكی اوزره نون بالغك اسميدر كه بحسب المقام معنای بعيديدر
لكن ناظم نحرير توريه وايهام طريقيله بومعنايی مراد ايتدبكنه بحر لفظی دليلدر وكالنون
لفظی ظرف مستقر اوله رق مبتدانك خبريدر (مفهوم عنوان كثرت منافعنده بحره مشابه
اولان منظومه مك ايچنده شو نظم دلارايعنی بو قطعهٔ رنكين ادا نون منافعنما و حوت رونقپيرا
كبيدر ديمكدر

*) لقب حضرت يونس ذوالنون * جمعی انوان بالغك آديده نون (*

(ذوالنون) صاحب معناسنه اولان ذوكلمه سنك بالق معناسنه اولان نونه اضافتيله صاحب
الحوت معناسنه حضرت يونس علی نبينا وعليه السلام جنابلرينك لقب شريفلريدر قصه سی
تفاسيرده مبسوطه در (نون) بالغه دينور حوت معناسنه وحروف هجادن حرف معروفه
دينور و بازی يازه جق دويده دينور دواة ومحبره معناسنه (انوان) همزه نك فتحيله نونك جمعيدر
نونك كسريله نينان كبی نونات وحيتان ومحابر معناسنه

*) صالقمك كوك ديبی اولمش عرجون * خرمانك اورته بوداغيده عهون (*

(عرجون) عصفور وزننده خرما واوزم مقوله سنك صالقمنه ياخود صالقمك دبنه ياخود
صالقم قطع اولندقده اغاج اوزرنده قوريوب قلان صالقم دبنه دينور ناظمك مختاری معنای
ثالثدر مفسرين كرام عرجون اعوجاج معناسنه اولان انعراجدن فعلون وزننده اولمق اوزره
شمراخ معوج ايله تفسير ايلديلركه چوپلو صالقمك قوريوب اكيلمسی حالنه دينور (عهون)
قعود وزننده ناظمك بيانته كوره خرما اغاجنك تا اورته سنده اولان بوداغنه دينور لكن
قاموسك ثبتنه كوره عهون جلود وزننده قيون يوكی ياخود الوان رنكله بوياتمش يوك معناسنه
اولان عهن لفظنك جمعيدر اما خرمانك يبنی سنه يقين يعنی باشنه قريب يرده بتن خرمادالنه
عاهن دينور صاحب وزننده جمعی عواهن كلور صواحب وزننده

*) ذوشجون اولدی قارشمش سوزلر * حاجته دیندی شجن جمعی شجون (*

(ذوشجون) شینك ضمیله ذوفنون وزننده داللی بوداقلی شعب وفروع صاحبی نسنه یه دینور برقصه ایله قصهٔ اخرایه استدلال اولندقده ضرب اولنان اشبو (الحدیث ذوشجون) مثلی ذوفنون واغراض معناسنه اوله رق فرع وشعبه معناسنه اولان شجن لفظنك جمعیدرکه جبل وزننده در (شجن) فتحتینله حاجته ومهمه یه وکرکلونسنه یه دینور وهم وحزن وتاسه یه دینور ومطلقا هرنسنه نك شعبه سنه وفرعنه دینور (شجون) فنون وزننده شجن مزبورك جمعیدر اشجان کبی وشجن وشجون که قعود وزننده مفرد اوله رق محزون اولمق معناسنه در وبرکیمسه یی محزون ایلمك معناسنه در

*) دائم اولمق دیمه در دیمومه * همدخی کلدی اومعنایه وتون (*

(دیمومه) دالك فتحیله کینونه وزننده دائم وبرقرار وثابت وپایدار اولمق معناسنه در دوم ودوام کبی (وتون) قعود وزننده ووتنه وعده وزننده برنسنه منقطع اولمیوب متمادی ودائمی اولمق معناسنه در مثلا باشلی صوکبی وثابت برقرار اولان نسنه یه واتن دینور صاحب وزننده ودائم ودیوم دینور

*) لن ترانی بنی سن کورمزسن * اونیجه اوله بیلور کیف یکون (*

(لن ترانی) ترکیبنده لن لامك فتحی ونونك سکونیله نفی استقباله موضوع حرف ناصبدر تری رؤیتدن فعل مضارع مفرد مذکر مخاطبدر فاعلی تحتنده مستتر انت ضمیریدر نون نون وقایه در ویاء متکلم فعلك مفعولی اوله رق متکلم وحده ضمیریدر وبو جمله نك مفهومی ای مخاطب سن بنی کورمزسن دیمك اولور وبعض اهل لغت لن کلمه سنك تأکیدنفی استقباله دلالت ایتمسنه ذاهب اولملریله انلره کوره سن بنی البته کوره مزسن دیمك اولور (کیف یکون) ترکیبنده کیف کلمه سی الف قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنك اواخرنده شرح وبیان اولندیغی اوزره نیجه ونه کونه معناسنه اداة استفهامدر یکون فعل تام اوله رق یوجد ویحقق معناسنه در فاعلی هوضمیری تحتنده مستتر اوله رق متقدم مذکوره یاخود متکلم ایله مخاطب بیننده اولان شیٔ معهوده راجعدر (مفهوم ترکیب اوشی نیجه اولور ونیجه اوله بیلور معناسنه در استفهام تحقیقی یه وانکاری یه محتملدر

*) رکن هرنسنه نك اقوی طرفی * دخی میل ایتمکه ده دیندی رکون (*

(رکن) رانك ضمی وکافك سکونیله برنسنه نك پك قوی ومحکم اولان جانبنه وکوشه سنه دینور وامر عظیم معناسنه در ومدار قوت اولان نسنه یه دینور ملك ومال وعسکر ومتعلقات کبی وعزت وشوکته وقوت وقدرته اطلاق اولنور (رکون) قعود وزننده برنسنه یه صمیمی میل وتوجه ایلمك معناسنه در

*) پرده در کن واکنه جمعی * اولمش آتش یقه جق برکانون (*

(کن) کافك کسری ونونك تشدیدیله ایچنده برنسنه ستر وحفظ اولنان وعایه ومحفظه یه دینور وبرشیئك پرده لنوب کیزلنه جکی ستره یه دینور واوه واوطه یه اطلاق اولنور کافلرك کسریله کنه وکنان کبی (اکنه) اعنه وزننده کن مزبورك جمعیدر اشجار وزننده اکنان کبی (کانون) قانون وزننده وکانونه ها ایله آتش اوجاغنه دینور آتشی ستر وحفظ ایلدیکنه مبنیدر وفصل شتاده ایکی شهر رومی اسمیدرکه کانون اول وکانون ثانی تعبیر اولنور وکانون ثقیل وکران جان اولمغله مجلسه کثافت واغرلق ویرن کیمسه یه دینور

*) اسکی ماله دینلورمش عاهن * هم خزینه آدی قیطون یقطون (*

(عاهن) كاهن وزننده مدت مديده دنبر والده اولان قديمى اسكى ماله دينور تالد وتليدكبى ير حاضر معناسنه در ومقيم وثابت معناسنه در وفقير وكدايه دينور و بوقطعه نك بيت ثانيسى برخنده يكديكى اوزره خرمايتبسنه يقين يرده نابت اولان خرما دالنه دينور (قيطون) جيحون وزننده وناظمك بيانه كوره بنه وزن مز بوراوزره قلب مكانله (يقطون) ايچنده امتعه واشيا حفظ اولنان خزينه اوطه سنه وكيلاره دينور

*) ديندى صندوقه صوان ايله صيان * دخى صاقلنمش اولانه دى مصون (*

(صوان) صادك حركات ثلاثيله و (صيان) ينه صادك حركات ثلاثيله سحاب وكتاب وغراب وزنلرنده ايچنده اثواب حفظ اولنان صندوق مقوله سنه دينور (مصون) مقول وزننده محفوظ اولان نسنه يه دينور

*) عاين اولكيم يرامزكوز له باقر * بدنظر دكش اولاندر معبون (*

(عاين) عاهن وزننده يرامزكوزيله بقان يعنى باقديغى نسنه يه كوزى دكراولان كيمسه يه دينور وكوزى پك دكن بد نظر كيمسه يه معيان دينور محراب وزننده وعيون دينور صبور وزننده (معبون) مغبون وزننده يرامزكوز دككله نظرايرمش واصابت عينه اوغرامش نسنه يه دينور

*) شنئان بغض وعداوت ديمه در * خطب وشان امره دينور جمعى شئون (*

(شنئان) فتحاتله نزوان وزننده وشنأ شينك حركات ثلاثى ونونك سكونيله وشنأه حمزه وزننده ومشنأ مقعد وزننده ومشنئه مسئله وزننده و شنئان سلمان وزننده وهمزه سز شنان سحاب وزننده بغض وعداوت ودشمنلك ايلمك معناسنه در (خطب) خانك فتحى وطانك سكونيله مطلقا ايشه دينور شان وامر وكار معناسنه دركرك صغير وكرك عظيم اولسون جمعى خطوب كلور خانك ضميله لكن راغبك مفرداتده بيانى اوزره خطب شول امرعظيمه دينوركه انك حقنده تخاطب ناس كثيراوله بوصورتده اخص اولور (شأن) شينك فتحى همزه نك سكونيله امر وحال وايش معناسنه در السنه ده همزه يى الفه قلبله شان متداولدر (شئون) شجون وزننده وشئان جبال وزننده شأن مزبورك جمعيدر

*) ريب شك ايتمه دخى بود هرك * حادثاتينه دينور ريب منون (*

(ريب) عيب وزننده برنسنه ده برحالت توهميله واقع اولان شك وشبهه معناسنه در وبرماده سببيله نفس متخدش ومضطرب اولمق معناسنه وموجب اضطراب درون اولان حاجته دينور وباعث تعييب وتعيير اولان تهمته دينور وسوء ظنه دينور ودرونه خدشه واضطراب ايراث ايدن حوادث ونوائبه دينور (ريب المنون) اضافتله دهر و زمانده حادث اولان حادثات ونوائبه ودواهى ومصائبه دينور زيرا ريب موجب قلق واضطراب اولان نائبه ونازله يه دينور (منون) صبور وزننده دهره وزمانه دينور

*) سرينى فاش ايديجيدر علنه * آشكار اولمه علن كبى علون (*

(علنه) عينك ضميله همزه وزننده اصلا كتم سرايتميوب وديعهٔ قوهٔ حافظه سى اولان اسرارى ناسه ابراز وابداء وكشف وافشا ايتمك معتادى اولان كيمسه يه دينور (علن) فتحتينله و (علون) ظهور وزننده وعلانيه كراهيه وزننده برنسنه ظاهر وآشكار اولمق معناسنه دركه سرمقابليدر وفارسيده باز دينور

*) دل غمنا كله قيل حقه نياز * ادع الله بقلب محزون (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (ادع) بطريق الخضوع و التذلل حاجت طلب ايتمك معناسنه اولان دعادن امر مخاطبدر تحتنده مستتر انت ضميرى فاعليدر خطاب من يصلح

الخطابه عامدر (لله) لام جاره زائده ایله ادع فعلنك مفعوليدر (بقلب) ده باء جاره ادع فعلنه متعلقدر قلب اعضاء باطنيه دن يورك وكوكل تعبير اولنان عضوك اسمى اوله رق مفعول به غير صريحيدر (محزون) مغموم وزننده حزن وغم ايله متصف معناسنه قلبك صفتيدر غمناك نمناك وزننده عربى اولان غم ايله فارسيده ادات نسبت اولان ناك لفظندن مركب اوله رق غملو وحزين معناسنه در (حاصل معنى واضح وهويدادر)

*) سرنوشت كهر پاك اكثر * خاتمك نقشى كبيدر وارون (*

(سرنوشت) سينك فتحى ورانك سكونى ونونك ضمى وواوك كسريله فارسيده باش يازوسى معناسنه دركه تقدير ممتنع التغيير ازليدن عبارتدر تركيده آلن يازوسى تعبيراولنور (كهر) كاف فارسينك ضميله جوهر معناسنه دركه ذى قيمت طاشلره اطلاق اولنور جوهر وزننده كوهر كبى (وارون) قارون وزننده وراء مهمله يرينه ژاى فارسيه ايله واژون وها ايله وارونه وواژونه مقلوب ومعكوس وبدبخت ومنحوس ترس دونمش بركشته حال نسنه يه دينور وازكون وواژكونه كبى (محصول بيت افراد ناسدن ظريف واديب وپاك نژاد ونجيب يعنى هنرور ولبيب وپاكيزه نهاد واريب اولان دواتك اكثرينك طالعى ياور وبختى مساعد اولمغله نوشتهٔ ناصيهٔ آمالى * اشراف قوم لم ينالوا قوتهم * وشرارقوم فى النعيم الارغد * نشيده سنجه ظاهر حاله نظرا مقلوب ومنكوس * وفصوص ذى قيمك خطى كبى معكوسدر ديمكدر

) عون مولانا امان الخائفين (

(عون) عينك فتحى وواوك سكونيله ياردم ومدد معناسنه اعانه دن اسمدر ومعين وظهير معناسنه در ومولى يه اضافتله مبتدادر (مولى) ميمك فتحى والفك قصريله مالك الملك والملكوت حضرتلرينه اطلاق اولنور ومطلقا معين وناصر معناسنه ومنعم معناسنه ومعانى سائره ده استعمال اولنور ومولى متكلم مع الغير ضميرينه مضافدر (امان) سلام وزننده وامن سمن وزننده وامن فتحتينله وامنة فتحاتله خوفك ضديدركه آسوده وقورقوسز اولمق معناسنه مبتدانك خبريدر (خائفين) طائفين وزننده آمن مقابلى اولان خائفك جمعى اولمق اوزره قورقوجى كيمسه لر معناسنه امانك مضاف اليهيدر مفهوم عنوان غنى عن البياندر

*) اولدى ياردمجى معاون هم معين * استرز ياردم ديمكدر نستعين (*

(معاون) مقابل وزننده و(معين) مقيم وزننده ياردمجى يه دينور ولى وظهير ونصير كبى فارسيده ياور ودستكير دينور (نستعين) استفعال بابندن مضارع متكلم مع الغيردر عون وياردم استرز ديمك معناسنه در

*) شربهم اولمش صوسز ايچمه سى * طاتلى صوكيم پاك اقار ماء معين (*

(شرب) شينك حركات ثلاثى ورانك سكونيله صو بى وسائر مشروباتى ايچمك معناسنه در ناظمك صوسز ايچمه سى قولى تخصيصه مبنى دكلدر بلكه اكثريا مشروبات دفع عطش وتسكين حرارت ايچون شرب اولنمغله حكم اكثرى بى بياندر والابعضا شرب فقط تلذذ ايچون وتداوى ايچونده اولور (ماء معين) تركيب توصيفى اوله رق ناظمك بيانته كوره ماء عذب جارى وصافى معناسنه دركما ذكر فى نظمه لكن اهل لغتك ومفسرينك بيانته كوره معين مكين وزننده ومعيون منصور وزننده يريوزنده ظاهر وآشكاره جريان ايدن صويه دينوركه جرى وسيلانى رأى العين مشاهده اولنور واوله واخذ وتناولى سهل اوله غالبا ناظم مرحومك مأخذنده وماء معيون ومعين ظاهر جارعلى وجه الارض سهل المأخذ عبارهسنده نثاء مجدنك طاء مهمله ايله مرسوم اولمسندن نشأت ايلمشدر بوصورتده شول صوكيم ظاهر اقار ماء معين

دینیلك ظاهردر

*) هب ایچنلر اوله لذتیاب هم * دیمك اولمش لذة للشاربین (*

(لذة للشاربین) طعمنده اصلا طبعه منافر وصف مکروه بولنمامغله ایچنلر متلذذ وصفایاب اولان لذتلو وخوشگوار صو یه وسائر مشروباته علی طریق الوصف اطلاق اولنور زیرا لذت لامك فتحی وذالك تشدیدیله لذیذ وطاتلی معناسنه اولان لذك مؤنثی اولمغله شربة لذیذة معناسنه اولور یاخود لذت طتلیلق وخوشلق معناسنه مصدر اولور بوتقدیرجه یا تقدیر مضاف ایله ذات لذت یاخود رجل عدل قبیلندن اوله رق بطریق المبالغه مصدر وصف واقع اولمش اولور شاربین ایچیجی معناسنه اولان شاربك جمعیدر

*) جنته دیمش جنان قلبه جنان * قلبله تصدیق ایدنلر موقنین (*

(جنان) جبال وزننده اشجار ثمره یی مشتمل باغچه و بستان معناسنه اولان جنتك جمعیدر (جنان) سحاب وزننده قلبه اطلاق اولنور یاخود قلبده محل سر اولان روعه دینور که کوکل تعبیر اولنور ومطلقا برنسنه نك جوفنه وایچروسنه دینور والباسه دینور و کیجه یه یاخود کیجه نك ظلمتنه دینور وروحه دینور جان معناسنه (موقنین) ایقاندن اسم فاعل جمع مذکردر برنسنه یی شك وشبهه سز اعتقاد صحیحله بیلوب تصدیق ایدن کیمسه لره دینور حالت رفعنده موقنون دینور

*) خلد ایمش هم جنتك برآدیده * اهل تقوی جایی مثوی المتقین (*

(خلد) خانك ضمی ولامك سکونیله جنته اطلاق اولنور فردوس ودار السلام کبی واضافتله دار الخلد دخی دینور وخلد دوام وبقا یعنی ابدی ودائمی قالمق معناسنه در وحلی نسواندن بلازیکه دینور سوار معناسنه وکوپه یه دینور قرط معناسنه فتحاتله خلده کبی (مثوی المتقین) اضافتله الله تعالینك عقابندن نفسنی حفظ ووقایه ایدن کیمسه لرك منزل ومأواسی واقامتگاهی معناسنه در زیرا مثوی مأوی وزننده ومراد فیدر که منزل ومحل اقامت معناسنه در متقین اتقادن اسم فاعل جمع مذکردر متقی لغتده مطلقا برنسنه دن حذر ایدوب صاقنیجی معناسنه در وشرعده حق جل وعلا حضرتلرینك عذابنه مؤدی اولان معاصیدن نفسنی حفظ وصیانت ایدیجی کیمسه یه دینور

*) جنت اعلاده مخصوصا دخی * بیت حمد اولمش مقام صابرین (*

(بیت الحمد) اضافتله اثرده وارد اولدیغی اوزره جنات عالیاتده اهل ایماندن قضاء الهی یه رضا و بلایا ومصائبه بلاجزع صبر وتحمل ایدن صابرینه مخصوص قصور عالیه ومنازل رفیعه دن هر برینك اسمیدر قضاء ازلی یه حسن رضاء ومشاق طاعاته صبر ایله عهده وفاوسرا وضراده مواظب حمد وثنا اولملری باعث تسمیه وسبب جزاء اولمشدر

*) سز کیرك ای مؤمنین آنکه ابد * ساکن اولك فادخلوها خالدین (*

(فادخلوها خالدین) نظم کریمنده فا عاطفهٔ سببیه در ادخلوا دخولدن امر مخاطب جمع مذکردر جمع مذکر ضمیری علی سبیل التغلیب مؤمنین ومؤمناتدن عبارتدر مؤنث ضمیری جنته راجعدر خالدین خلوددن اسم فاعل جمع مذکردر که ابدی ودائمی برقرار معناسنه اولان خالدك جمعیدر الی غیر النهایه مکث واقامتکز مقدر اولدیغی حالده ای مؤمنین متقیلر سزلر جنته داخل اولك وکیرك دیمکدر مراد ناظم سورهٔ زمرك اواخرنده واقع * وقال لهم خزنتها سلام علیکم طبتم فادخلوها خالدین * نظم جلیلنك تفسیرینه ایماواشارتدر

*) غصه لنمزلر دیمك لایحزنون * جمله سی امنیت اوزره آمنین (*

(لایحزنون) باب رابعدن فعل مضارع نفی استقبال جمع مذکر غائبدر انلر مغموم ومحزون اولمزلر یعنی غصه لنمزلر وطاسه لنمزلر دیمکدر (آمنین) خالدین وزننده آمن لفظنک جمعیدر آمن صاحب وزننده وامین امیر وزننده قلبنده خوف واندیشه دن اثر اولمیوب درونی غصه واندوهدن سالم وآسوده اولان کیمسه یه دینور

*) هم یدنجی کوکده علیین مقام * صاعد اولورا کا روح مؤمنین (*

(علیین) عینک ولام مشدده نک کسری ویانک تشدیدیله بطیخ وزننده اولان علی کلمه سنک جمعی اوله رق سماء سابعه ده برموضع ومقامک اسمیدر که ابداندن مفارقت ایدن ارواح مؤمنین اورایه عروج وصعود ایدر یاخود علیین اشرف مواضع جناتک اسمیدر نته کیم سجین اشر مواضع نیرانک اسمیدر یاخود اشرف امکنهٔ جناتک اهالی وسکانننک اسمیدر یاخود سماء سابعه نک اسمیدر یاخود حفظه ملائکه سنک دفتر ودیوانلری اسمیدر که مؤمننک اعمال صالحه سی اورایه رفع اولنور یاخود درجات جناتک اعلاسی اسمیدر

*) چونکه غلمان اولدی خدام ارم * انده جنت قزلریدر حورعین (*

(غلمان) غینک کسریله ولدان وزننده کوله ومملوک معناسنه یاخود نوجوان اوغلان معناسنه ولان غلام لفظنک جمعیدر ممالیک وکوله لر یاخود مراهق ونوبالغ اوغلنلر معناسنه در لکن بطریق الغلبه اهل جنتک خادملری اولوب حسن وجمالده بیمثال وشباب وطراوتلری ابدالآباد دائم وبی زوال اولان نورس محبوبلره اطلاق اولنور (حورعین) جناب خلاق قدیر تعالی شانه حضرتلرینک عباد مؤمنین ایچون جنتده لابطریق التولد انشا وایجاد ایتدیکی ابکار بهیه وعذراء شهیه یه دینور که لسانمزده حوری تعبیر اولنور تعبیر وتوصیفدن خارج اولان حسن وجمال وملاحت بیمثاللرندن بومقامده فقط دیدهٔ عالمبهارلرینک حسننه یاخود شطرالحسن اولان بیاض جسم ایله ملاک ملاحت اولان عین دعجاء بیهمتالرینک لطافتنه تعرض اولندی زیرا حور حانک ضمیله حوراء کلمه سنک جمعیدر حوراء حمراء وزننده کوزینک سیاهی مستدیر ودکرمی بوقپاقلری اینجه ونازک واطراف وحوالیسی بیاض اولدیغی حالده چشمنک بیاضنک بیاضلغی صافی وسیاهنک سیاهلغی شدید وقوی اولان دختر پری پیکره دینور یاخود آهو کوزی کبی آغی اولمیوب بتون سیاه چشم اولان جنت نکارنه دینور یاخود بدنی سیم صافی کبی پک بیاض اوله رق کوزینک بیاض وسوادی خالص وقوی اولان محبوبه یه دینور (عین) عینک کسریله عیناء کلمه سنک جمعیدر عیناء حمراء وزننده واسعة العین اولان بادم کوزلی قزه وخاتونه دینور

*) شول ملکلر کیم یازار اعمالمز * آنلره دینمش کراما کاتبین (*

(کراما کاتبین) ده کرام عظام وزننده کریمک جمعیدر کاتبین کاتبک جمعیدر وایکیسیده منصوب اوله رق اشبو * وان علیکم لحافظین کراما کاتبین * نظم جلیلنده مقدر اولان ملائکه نک صفتلریدر زیرا تقدیر نظم کریم وان علیکم لملائکة حافظین در بوملکره حافظین اطلاقی عباد مکلفینک اعمال وافعالنی نقیر وقطمیر حفظ وضبط ایتدکلری ایچوندر وکرام ایله منعوت اولملری عندالله کرامت وعزت وعلو رتبه وحرمتلرینه مبنیدر وکاتبین ایله موصوف اولملری یوم قیامتده مکلفینه عرض واعطا اولنمق ایچون دنیاده کندیلردن صادر اولان اقوال واعمالی خیر اوشرا دفتر اعماللرینه کتب وتحریره مأمور ومؤکل اولدقلری ایچوندر

*) شاهدز حق تکریسی هر عالمک * نشهد الله اله العالمین (*

(مصراع اول ثانینک ترجمه سیدر (نشهد) باب رابعدن مضارع متکلم مع الغیر در واقعه مطابق

علم قطعی ایله بیلور واقرار ایده رزدیمکدر فاعلی تحتنده مستتر نحن ضمیریدر (الله) محذوف ان نك اسمی اوله رق منصوبدر (اله) کتاب وزننده معبود ونکری معناسنه‌در وان نك خبری اولمق اوزره مرفوعدر (عالمین) لامك فتحیله مایعلم به الصانع معناسنه اولان عالم لفظنك جمعیدر وبو عالم لفظی ماسوی اللهك مجموع من حیث المجموعنه اطلاق اولندیغی کبی اجناسندن هر بر جنسنه ده اطلاق اولنور عالم انسان وعالم حیوان وعالم افلاك وعالم عناصر کبی وجمعیتی بو اعتبار ایله‌در وعالمین الهك مضاف الیهیدر وان اسمیله وخبریله جمله‌سی منصوب المحل اوله رق نشهد فعلنك مفعولیدر وبو حروف مشبهه بالفعلدن اولان ان کلمه سنك حذفی هرنقدر خارج از قواعد حذف ایسه‌ده لاجل الضروره ناظم ارتکاب ایتمشدر

*) اهل کفرك قهریله اوهالکی * انه بالخزی مخزی الکافرین (*

(یعنه اول ثانینك ترجمه سیدر (انه) ده ان همزه نك کسری ونونك تشدیدیله حروف مشبهه بالفعلدندر کما مر مرارا ضمیر غائب الله تعالی یه راجع اولمق اوزره ان نك اسمیدر (بالخزی) ده باء جاره مؤخر مخزی کلمه سنه متعلقدر خزی خانك کسری وزانك سکونیله برکیمسه یر بلیه یه ورسوایلغه اوغرامغله بین الناس خور وذلیل اولمق معناسنه‌در بو معنی ایسه ترجمه یه ملایم دکلدر بلکه ترجمه یه موافق اولان واوی اوله رق بالخزو اولمقدر زیرا خزو خانك فتحی وزانك سکونیله قهر وغلبه معناسنه‌در مکر که ثلاثیدن مصدر اولان خزی افعالدن اولان اخزاء معناسنه درکه اهانت ورسوا ایلمك معناسنه‌در بو معنایه استعمالی ثابت اولورسه اصلاحی قابلدر وبالخزی مؤخر مخزینك مفعول به غیر صریحیدر (مخزی) افعال بابندن یعنی اخزادن اسم فاعل اوله رق افضاح واهانت ورسوای ایدیجی معناسنه درکه هلاك معنوی ایله اهلاکی مستلزمدر ومخزی تقدیرا مرفوع ان نك خبریدر (کافرین) کافرك جمعیدر کافر ایمان وتوحیدی ساتر اولان خاسره اطلاق اولندیغی میم قافیه سنك قطعهٔ اخیره سی شرحنده کچدی قالدیکه هلاك حجاز لغتنده وعامهٔ عرب لغتنده لازم اولمغله هالك هلاك وتباه اولان شیئه دینور ناظم ایسه مهلك معناسنه یعنی هلاك ایدیجی معناسنده استعمال ایتدی مکر که هلاك لفظنك متعدی اوله رق استعمالی عندلرنده ثابت اولان بنی تمیم لغتنه مبنی اوله والحاصل * اهل کفرك قهریله اوسهلکی * انه بالخز ومخزی الکافرین * دینلسه اولی اولوردی

*) پر زیان اولمقده انجق کافران * انما الکفار کانوا خاسرین (*

بنه معدم ثالثینك ترجمه سیدر وترجمه ده واقع اولان کافران لفظی کافرك آخرینه فارسیده ادات جمع اولان الف ونون الحاقیله کافرك جمعیدر (انما) الف قافیه سنك آخر قطعه سنده کچدیکی اوزره انجق معناسنه طرق قصردندر (الکفار) کافك ضمی وفانك تشدیدیله کافرك جمع مکسریدر ومبتدادر (کانوا) افعال ناقصه دن اولان کان فعلنك جمع مذکر غائبیدر جمع ضمیری اسمی اوله رق کفاردن عبارتدر (خاسرین) جمع مذکر سالم صیغه سیله تجارتده ضرر وزیانه اوغرامغله اصل مال اولان سرمایه یی ضایع وتلف ایدن کیمسه معناسنه اولان خاسرك جمعیدر وکان نك خبری اولمق اوزره منصوبدر وکان اسمیله وخبریله جمله سی مبتدانك خبریدر وبو خسراندن مراد خسران آخرتدر که نعیم مقیم مؤبده سبب اولان توحید وایمانی اراده لریله ترك ایدوب عذاب الیم مخلدی موجب اولان کفر وضلالی ترجیح واختیار ایتمه لرندن عبارتدر

*) آدمه شیطاندر خصم مبین * شر ومکرندن امان اولمه امین (*

یعنی شیطان لعین آدمه وبنی آدمه خصم قوی وعدو مبیندر الامان الحذر صقین انك

شرومكيده سندن وكوناكون مكر وحيله سندن آسوده وامين اوله يعنى وسوسه واغواسنه اتباعله آنك حزبندن اوله ديمكدر

) فاتبع مسلك اهل العرفان (

(فاتبع) ده فاء فصيحه ياخود استينافيه در اتبع همزه نك كسرى وتاء مشدده نك فتحيله موافقت ومتابعت ايدوب اويمق معناسنه اولان اتباعدن امر مخاطب مفرد مذكردر فاعلى تحتنده مستتر انت ضميريدر سن تبعيت ايله واوى معناسنه وبوقطعه ده مذكور اولان اتباعلره براعت استهلال خفى دكلدر (مسلك) منهج وزننده حسى ومعنوى طريق معناسنه فعل امرك مفعوليدر ومابعدنه مضافدر (اهل) همزه نك فتحى وهانك سكونيله برنسبك ياخود بردينك ياخود برصنعتك يابربيتك يابربلده نك جمع ايلديكى كيمسه لره دينور (عرفان) عينك كسريله برشيئى تأمل وتفكر وآثارينى ملاحظه وتدبر طريقيله ادراك ومعرفت معناسنه اهلك مضاف اليهيدر مفهوم عنوان علم وعرفان ومعرفت يزدان كنديلرى جمع ايلديكى ذواتك اثرينه اقتفا وانلره اقتدا ايله ديمكدر

*) صوسز اولانه دى عطشان نطشان * ساغب لاغب ايمش هم آج اولان (*

(عطشان) سكران وزننده معده سنه حرارت عارض اولوب صو صامش كيمسه يه دينور وزن مزبور اوزره حران ونجران وظمئان كبى مؤنثى عطشى وعطشانه در جمعى عينك كسريله عطاش كلور فارسيده تشنه دينور (نطشان) عطشان وزننده برلفظ مهملدر كه عطشان لفظنه مزاوجه واتباع طريقيله ذكر اولنور اتباع همزه نك كسريله اسراف وزننده بركلمه عقبنده ذكر اولنان كلمهٔ مهمله دن عبارتدر يقال عطشان نطشان اى ظمآن وحسن بسن اى مليح يعنى بونلرده كلمهٔ ثانيه ايچون معناى موضوع له يوقدر لسانمزده كتاب متاب آتش ماتش يصدق مصدق مقوله لرنده اولان مهملات بمعنالركبى (ساغب) صاحب وزننده وسغبان عطشان وزننده جايع وجوعان كبى قارنى آج آدمه دينور مؤنثنده ساغبه وسغبى وجمعنده سغاب دينور (لاغب) ساغب وزننده ومهمليدركه مزاوجه واتباعله ذكر اولنور

*) سائغ لائغ ايمش اوله طعام * كه اوله يوتمه سى هضمى آسان (*

(سائغ) سائل وزننده وسيغ سيف وزننده الماسيه ومحلبى وفالوذج مقوله سى بوغازدن سهولتله كچن ومعده يه ثقلت ويرميوب تيزجه هضم اولان طعامه وخوشكوار اولان شرابه دينور (لائغ) سائغ وزننده ليغ سيغ وزننده سائغ وسيغ كلمه لرينه اتباعا ذكر اولنور يقال طعام سائغ لائغ وسيغ ليغ

*) ناعس واعس امزغانجيدر * دخى سرخوشه دى سكران نكران (*

(ناعس) نائم وزننده نعاس عارض اولمش كيمسه يه دينوركه امزغانجى واويوقلبجى تعبير اولنور ياخود اويقو كلوب باصمغله حواس وقواسنه اويوشقلق وفتور عارض اولان كيمسه يه دينور (واعس) ناعس وزننده وناعسه اتباع ومزاوجه ايله ذكر اولنور (سكران) عطشان وزننده مست وسرخوش كيمسه يه دينور مؤنثى صرعى وزننده سكرى وسكرانه در (نكران) وزن مزبور سكران لفظنه اتباعله ذكر اولنور سرخوش مرخوش كبى

*) دينيدى فعلنده پشيمان اولنه * نادم سادم وندمان سدمان (*

(نادم) خادم وزننده برايشى اشلديكنه ياخود اشلمه سى ممكن ايكن ترك ايتديكنه ندامت وپشيمانلق عارض اولان كيمسه يه دينور وزن مزبور اوزره (سادم) نادمه اتباعله ذكر اولنور (ندمان) سكران وزننده نادم كبى فعلنده وقولنده پشيمان اولان كيمسه يه دينور نادمك جمعى جبال

وزننده ندام وندمانك جمعی نونك فتحیله ندامی در سكاری و زننده ووزن مزبوراوزره (سدیمان) ندمان كلمه سنه اتباعله ذكراولنور لكن سادم وسد مان ندامت و پشیمانلغه مقارن غمكین ومحزون كیمسه یه دینلكله توكید اولمق ظاهردر

*) تافه نافه ایمش شیٔ حقیر * صقر بقرك دخی معناسی یلان (*

(تافه) تاء مثناة و فاایله صاحب وزننده پك ناچیز وكمتر حقیر نسنه یه دینور (نافه) وزن مزبور اوزره نونله تافه كلمه سنه مزاوجه ایله ذكراولنور ونافه قورقق وضعیف القلب اولان جبان كیمسه یه ده دینور (صقر) صادك ضمی وقافك فتحیله زفر وزننده واضح وصریح اولان فاحش یلانه دینور سمانی وزننده صقاری كبی وینه وزن مزبور اوزره (بقر) ناظمك بیانی اوزره لفظ مهمل اولوب صقره اتباعا ذكر اولنور لكن قاموسك البقر كصرد الكذب والداهیة قولی دخی یقال جاء بالصقر والبقر وبالصقاری والبقاری ای بالكذب الصریح قولی كه صقرایله بقر بیننده كذلك صقاری ایله بقاری بیننده واوعاطفه ایرادی صقر وبقركذلك صقاری وبقاری (والتی قولها كذبا ومینا) قبیلندن اوله رق احد مترادفینی آخراوزره عطف وافادهٔ تأكیداولور قالدیكه مقتضای نظم صقر بقركلمه لرینك قافلری ساكن اولمقدر بوكا ایسه لغت مساعد دكلدر بو تقدیرجه (صقر بقر ایمش افك ویلان) دینلسه اولی اولوردی مكر كه اسكان ضرورت وزن ایچون اولمش اوله

*) مرتفعدر دخی سامك نامك * موضح موجح ایمش امرعیان (*

(سامك) صاحب وزننده عالی ومرتفع نسنه یه دینور باذخ وشامخ وقالص كبی (نامك) سامك وزننده ومهملیدركه اتباعا ذكراولنور (موضح) ایضاحدن اسم فاعل بنیه سیله واضح وبارز معناسنه دركه ظاهر وعیان اولان نسنه یه دینور (موجح) وزن مزبوراوزره ظاهر وعیان اولان نسنه یه دینور وموضح لفظنه اتباعله ده ذكراولنورلكن ایجاح ظهور معناسنه لازم وایضاح اظهار معناسنه متعدی اولمغله موضح اسم مفعول وموجح اسم فاعل اولمق اقتضا ایدر بو ایسه اتباعه منافیدر بوتقدیرجه * واضح واجح ایمش امرعیان * دینلسه واضح واجح اولوردی

*) هز بز كده ما كی خفت * هایع لایع ایسه شخص جبان (*

(هز) هانك كسری وزانك تشدیدیله وهاایله هزه كشایش خاطره وفرح ومسرته وجنبش نشاطه دینوركه ارتیاح وخفتی مستبعدر (بز) بانك كسری وزای مشدده ایله هز لفظنه اتباع ومزاوجه ایله تلفظ اولنور (هایع) بایع وزننده وهاع قاض وزننده هم جبان وهم ضعیف اولان قورقق وناتوان كیمسه یه دینور (لایع) هایع وزننده ولاع هاع وزننده مزاوجه واتباعله تلفظ اولنورلر یقال رجل هایع لایع وهاع لاع ای جبان ضعیف

*) قوجه قاری دخی شهله كهله * مسمغد مسمئد اولمش طاریلان (*

(شهله) شین معجمه نك فتحیله شمله وزننده قوجه قاری یه دینور عجوز وحیز بون كبی واورته یاشلو عاقله خاتونه دینور (كهله) شهله وزننده عندالبعض كهل لفظنك مؤنثیدركه وجودنده شیخوخت وقوجه لق اماره سی ظهور ایتمش اولان خاتونه دینور وبعض اهل لغت عندنده رجل كهل دینلور امرأة كهلة دینلمز الا شهله لفظنه اتباع وازد واجله امرأة شهلة كهلة دینلور ناظمك مختاری بوقولدر (مسمغد) اسمغدادن یعنی اقشعرار بابندن اسم فاعل صیغه سیله وغین معجمه یرینه عین مهمله ایله مسمعدینه مقشعر وزننده پرغضب اولوب زیاده تهور لنوب طاریلان كیمسه یه دینور وزن مزبور اوزره همزه ایله (مسمئد) بونلره اتباعله تلفظ اولنور

*) خبطه نبطه دیمه مفهومی زكام * قالمیان صبریده عیمان ایمان (*

(خبطه) خاء معجمه و باء موحده ایله تمره وزننده هنكام شتاده زكام علتنه اوغرامغه دینور (نبطه) نون ایله ینه تمره وزننده خبطه لفظنه ازدواجله بالمشاكله ایراد اولنور (عیمان) عطشان وزننده قاموسك بیانی اوزره اموال ومواشیسی تلف وزوجه سی فوت اولمش كیمسه یه دینور كه نوائب ورزایانك تواردندن ناشی صبر وتحملی قالمامغی مستبعدر (ایمان) ینه عطشان وزننده عیمان لفظنه اتباعله بالمزاوجه استعمال اولنور یقال رجل عیمان ایمان اذا ذهبت ابله وماله وماتت امرأته

*) بردیمك واحد قاحد اولمش * حاذق باذق ایو استادان (*

(واحد) معلومدر كه مبدأ عدد حسابه دینور تركیده بر تعبیر اولنور (قاحد) قافله واحد وزننده واحد لفظنه اتباعله ازدواجا استعمال اولنور (حاذق) ذالك كسریله عملده وصنعتده كركی كبی ماهر وكامل اولان استاده دینور (باذق) ینه صادق وزننده حاذق لفظنه اتباعله ایراد اولنور وباذق اوزم صوینـدن ادنی طبخله مطبوخ اولوب مسكر اولان شرابه ده دینور ترجمه ده واقع استادان قاعدهٔ فارسیه اوزره الف ونون الحاقیله استادك جمعیدر

*) ابدا سرمدا اولمق دائم * فوج موج آدیمی سیرك اسبان (*

(ابدا) فتحتینله دائم وجاوید معناسنه در وزمان طویل معنـاسنه دینور وزمان بیغایهٔ مستقبلده مستعمل ظرف زماندر مقابلی ازل در كه زمان ماضی بی نهایه ده مستعملدر (سرمد) جعفر وزننده همیشه ودائم معنـاسنه موضوع اولمغله وعدد حروفده ووزنده ابد لفظنه مشاكل اولمامغـله اتباع قبیلندن اولمیوب متوالیا ذكری تأكیده محمولدر ناظم مرحومك الفاظ مزدوجه بیننـده ذكری استطرادیدر (فوج) نظمك باصمه نسخه لرنده مرسوم اولدیغی اوزره فانك فتحیـله فوز وزننده در وناظمك ترجمه سنه كوره آدیمی سیرك اشكین ویوریكن آته دینور لكن قاموسده فوج جماعت ناس ورایحهٔ طیبه نك انتشاری وتهارك برودتی معنـالرندن غیری معنی ذكر اولنمامشدر بونلر ایسه ناظمك ذكر ایتدیكی معنایه اصلا ملایم دكلدر مكر كه سرعتله یوریمك معناسنه اولان افاجه دنكه افاده وزننده در اسم اوله یاخود ناظم مرحوم امهات سائره ده فوج لفظنك معنای مزبورده استعمالنه واقف اولمش اوله (موج) فوجه اتباع اولنور

*) كلیجیدر دخی بادی قادی * دیندی ابلیسه ده شیطان لیطان (*

(بادی) وادی وزننده ناظمك ترجمه سی اوزره كلیجی معناسنه در جائی وآتی وقادم كبی لكن قاموسده یاسی اصلیه اوله رق بادی ظاهر وآشكاره معناسنه ویاسی همزه دن مقلوب اولان بادی برفعله شروع ایدیجی وباشلایجی معناسنه اولمغله كلیجی معناسنده حقیقت اولمامق اقتضا ایدر سببیت علاقه سیله مجاز الاطلاقی قابل ایسه ده استعمالنه ظفریاب اوله مدق بو صورتده دخی ظاهر دیمه بادی قادی دینلسه یاخود باشلایجی دیمـه بادی قادی دینلسه فهم قاصرمه كوره اولی اولوردی ظن ایدرم (قادی) ینه وادی وزنـده بادی كلمه سنه اتباعله ایراد اولنور وقادی سرعت ایدیجی معنـاسنه مستعملدر (شیطان) راقافیه سنك ایكنجی قطعه سنده كچدیكی اوزره ابو الجن وابو مره ایله مكنی وسین قافیه سنك قطعهٔ اولی سنده سبق ایتدیكی اوزره ابلیس ووسواس وخنـاس ایله مسمی وتاء قافیه سنك آخر قطعه سنده كذران ایدن طاغوت لاغوتك اشهر اسامیسیدر (لیطان) شیطان وزننده واتباعله بالمشاكله ایراد اولنور

*) بومثللره اتباع دیمك * اكثر اهل لغت قولی همان (*

(اتباع) همزه نك كسری وتانك سكونیله ارداف وزننده اتباع فی الكلامدر كه اول قطعه ده بیان اولندیغی اوزره بر كلمه عقبنده ذكر اولنان كلمهٔ مهمله دن عبارتدر یعنی بو قطعه ده جفت اوله رق ذكر اولنان لغتلردن وبونلر امثالندن ایكنجی مرتبه ده ذكر اولنان كلمه لر ارباب لغتك اكثری عندنده

اتباع قبیلندندر

*) بعضیلرده دیدی توکید اما * قول اولده در انجق رجحان (*

یعنی بو مقوله لرك معناسی مقصود اولمیه رق مجرد اتباع ومزاوجه طریقیله ایراد اولنمسی اهل لغت عندنده اتفاقی اولمیوب بعض اصحاب لغت ثانی اولك مرادفی اولمق اوزره یاخود ملایم ومناسبی اولمق ملابسه سیله اولك تأکیدنی مفیددر دیدیلر لکن قول اول راجح وظاهر وقائلی اکثر ووافردر

*) اولوب اولکنه تابع ثانی * انك اولنمیه معناسی بیان (*

ناظم نحریر قول راجح اوزره اتباعه حمل ایدوب لفظ ثانی مهمل ومعناسی بیان اولنمامق ایله اتباعك معناسنی بیان ایلدی

*) شرطیء اوکیرمه در آره سنه * ایمه اولطرفه عطف عنان (*

یعنی اتباع واز د واجك شرطی وعلامتی تابع ایله متبوع بیننه واو عاطفه تخلل ایتمیوب بلا واو مسرودا ذکر اولنمقدر عطف جانبنه عطف عنان یعنی امالهٔ لجام ومیل واقدام ایلمه دیمکدر

*) حق امعانله حق ظاهر اولور * یظهر الحق بحق الامعان (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (یظهر) ظهوردن مضارع مذکردر (الحق) حانك فتحی وقافك تشدیدیله ثابت ومتحقق ونفس الامره مطابق قول وفعل واعتقاددن اعم اوله رق فعلك فاعلیدر (بحق) کلمه سنده باء جاره یظهر فعلنه متعلقدر و بورادە حق لایق وروا وجدیر وسزا معناسنه اوله رق فعلك مفعول به غیر صریحیدر (امعان) همزه نك کسریله انعام وزننده برخصوصده اجتهاد واهتمام ایله سعی بلیغ و بذل مقدور ایلمك معناسنه حقك مضاف الیهیدر وحقك امعانه اضافتی صفتك موصوفه اضافتی قبیلندندر مفهوم کلام لایق اوزره امعان نظر ایله حق عیان اولور دیمکدر

*) اتباع ایتمین اهل فسقه * اولور اقباله متبوع جهان (*

مفهوم کلام اهل فسق بدکاره متابعت وموافقت ایتمیوب یعنی انلرك راه کج ومحنه ومسالك معوجنه کتمیوب سمت سداده وسبیل رشاده سالك اولان کمسه اقبال تام وتوجه انام ایله خلق جهانه متبوع و پیشوا واهل صلاحه رهنما اولور دیمکدر

) فی المثنی نبذة هذا البیان (

(فی المثنی) فی ظرفیة مجازیه در مثنی میمك ضمی وثانك فتحی ونون مشدده نك فتحی والفك قصریله تثنیه لنمش یعنی کندینه برمثلی دخی ضم اولنمغله ایکی قات قیلنمش نسنه یه دینور واصطلاح نحاتده ماالحق آخره الف او یاء مفتوح ماقبلها ونون مکسورة لیدل علی ان معه مثله من جنسه معناسنه موضوعدر و بومقامده معنای اصطلاحی مراددر وجار مع المجرور ظرف مستقر اوله رق مؤخر نبذه نك صفتیدر (نبذه) ثمره وغرفه وزنلرنده برنسنه نك ناحیه سنه وطرفنه وقطعه سنه دینور ومقدم خبردر (هذا) قطعهٔ آتیه دن عبارت اولان بیانه اشارت اولمق اوزره مؤخر مبتدادر (بیان) سحاب وزننده تبیین لفظندن اسم مفعول اولان مبین معناسنه یعنی ذکاء وفطنته مقارن ایضاح واظهار اولنمش مرام ومقصود معناسنه اسم اشارتك صفتیدر مفهوم عنوان بوقطعهٔ مبینه کلام عربده تثنیه صیغه سیله ایراد اولنان اسملردن برنبذه و برمقداردر دیمك اولور

*) آسمانده آی وکوندر ازهران * مشرق ومغرب دیمکدر خافقان (*

(ازهران) همزه نك وهانك فتحه لريله اشهبان وزننده تثنيه بنيه سيله كواكب فلكدن آى ايله كونشه اطلاق اولنور ازهر غايت حسن وصفوت اوزره آق و براق ونير ولامع اولان شيئه دينور وبوملا بسه ايله قمرك اسما سندن اولمغله تغليبا شمس ايله قمره ازهران دينور قمران كبى و بونلرده لسانه خفيف اولان لفظى ثقيل اوزره تغليبدر قانديكه (ناظمك بوقطعه ده وقطعهٔ آتيه ده ازهران وخافقان وسعدان عنواننده ايرادى حالت رفعنه بناء در يوخسه نصب وجر حالتلرنده ازهرين وخافقين وحسنين دينور وقس على هذا (خافقان) وخافقين تثنيه صيغه سيله مغرب ايله مشرقه اطلاق اولنور ياخود افقلرينه دينور وعند البعض سماء ايله ارضك ايكى طرفلرينه دينور ياخود آسمان ايله زمينك نهايت بولدقلرى يره دينور

*) دى جديدان كيجه ايله كوندزه * هم صباحيله آيكندى ابردان (*

(جديدان) مديدان وزننده واجدان همزه نك وجيمك فتحى ودالك تشديديله تثنيه صيغه لريله كيجه ايله كوندزه اطلاق اولنور دائما متعاقبا تكرر وتجددلرى باعث اطلاق اولمشدر (ابردان) ازهران وزننده تثنيه بنيه سيله صباحله اخشامه اطلاق اولنور ايام شتاده صغوقلرى شديد وصيغده سرين اولدقلريچون تكيم ابردين دخى ديرلر وابردان ظل وفيئه يعنى قبل الزوال و بعد الزوال اولان كولكه يه دينور

*) ديندى مصران بصره ايله كوفه يه * مكه وطائف ديمكدر قريتان (*

(مصران) ميمك كسرى وتثنيه بنيه سيله بصره ايله كوفه يه اطلاق اولنور مفردى اولان مصر ام الدنيا ايله مكنى اولان بلدهٔ معروفه نك اسميدر (قريتان) وقريتين قافك فتحى ورانك سكونيله قريه نك تثنيه سيدر قريه اصل لغتده مصر جامع معناسنه دركه شهر عظيمه دينور بو اعتبار ايله مكهٔ مكرمه يه قريه تسميه اولنمشدر واشبو * على رجل من القريتين عظيم * نظم جليلنده كى قريتيندن مراد مكه ايله طائفدر مكه تغليب اولنمشدر زيرا طائف مكهٔ مكرمه يه ايكى مرحله مسافه ده واقع ثقيف قبيله سنك ولايتلرى اسميدر لكن بلدهٔ معظمه دكلدر وعند البعض قريه ناسك اجتماع ايلدكلرى موضعدن عبارتدر بو جهتله شهردن وكويدن اعم اولور لكن عرفا كويده استعمالى شايعدر

*) اشهران طبل وعلم معناسنه * امن وعدلكده مآلى افضلان (*

(اشهران) ازهران وزننده تثنيه بنيه سيله وضوح وشهرتى اولان ايكى عدد نسنه يه دينور بوملا بسه ايله طبل وعلم يعنى طاول ايله بيراغه اطلاق اولنور (افضلان) اشهران وزننده تثنيه اوله رق فضل ومزيه صاحبى شيلره دينور بو جهتله بين الناس بلند پايه ومعتبر اولان امن وسلامته وعدل وعدالته اطلاق اولنور

*) انفسان مجد وكرم مفهوميدر * همدخى سيف وقلمدر اقطعان (*

(انفسان) افضلان وزننده زياده نفيس ومرغوب اولان شيئه دينور بو وجهله بين الانام مرغوب ومعتبر اولان مجد وسيادته وكرم وسماحته اطلاق اولنور (اقطعان) افضلان وزننده قطعله وانقطاعله متصف اولان شى معناسنه اولان اقطع لفظنك تثنيه سيدر قاطع وكسيجى اولان قليج ايله مقطوع وكسلمش اولان قلمه اطلاق اولنور و بو اطلاق استعمال واحدده مشتركك معنيينى ارادهنك جوازينه مبنيدر

*) اطيبان اويقوايله ذوق جماع * بادهٔ رنكين ايلهات احمران (*

(اطيبان) افضلان وزننده قوهٔ ذائقه وباصره وشامه وسامعه ولامسه يعنى حواس ظاهره نك

استلذاذ

استلذاذ ایتـدیکی نسنه معناسنه اولان اطیب لفظنك تثنیـه سیدر بو ملابسه ایله حواسك باعث استراحتی اولان اویقو ایله لذتی جمیع قوایه ساری و باسرها اعضـاء بدنده جاری اولان وقاعه ومعـاملهٔ زوجیته اطلاق اولنور (احمران) اشهران وزننده قرمزی نسنه معناسنه اولان احمرك تثنیـه سیدر بومناسبتله شراب سرخ رنکله لحمه اطلاق اولنور واصفران کبی التون ایله زعفرانه ده اطلاق اولنور

*) ایبضان ك یاغلی اتله کنجلك * التون ایله زعفراندر اصفران (*

(ایبضان) احمران وزننده بیاض واقلق ایله متصف شیٔ معناسنه اولان ابیضك تثنیه سیدر زیاده یاغلی وسمز ات ایله شباب وکنجلکه اطلاق اولنور (اصفران) احمران وزننده صاری رنکلو شیٔ معنـاسنه اولان اصفرك تثنیه سیدر مثنی بنیه سیله ایراد اولندقده اصفراللون اولان التون ایله زعفران مراد اولنور

*) امران دیمه فقر و پیرلك * آچلیغه چپلاقلغه دی حافظان (*

(امران) همزه نك ومیمك فتحی وراءنك تشدیدیله زیاده آجی معناسنه اولان امر لفظنك تثنیه سی اولمق اوزره فقرواحتیاج ایله هرم و بغایت پیرلکه واختیارلغه اطلاق اولنور وادویه دن صاری سبزیدکلری آجی دارو ایله خردله اطلاق اولنور خردلده اولان حدت وحرافت حرارت منزلنه تنزیل اولنمشدر(حافظان)خافقان وزننده قارن اچلیغیله بدن چپلاقلغنه اطلاق اولنور و بوجوعله عریانلغه حافظین اطلاقی مهلکه و بیابانه مفـازه و یلان صوقمش کیمسه یه سلیم اطلاقی کبی تفأل قبیلندن اولدیغی محایاندر

*) اصغران دیمك زبان وقلب ایمش * همت ونفسه دینورمش اکبران (*

(اصغران) احمران وزننده صغیروکوچك شیٔ معناسنه اولان اصغرك تثنیه سی اوله رق لسان ایله قلبه اطلاق اولنور انسانك عزورفعتی بو ایکی عضوك طلاقت وسلامتندن وذل وحقارتی حقد وغش امثالی آفتدن اولدیغنی اشعار موقعنده ضرب مثل اوله رق * المرء باصغریه * دیرلر (اکبران) احمران وزننده قوتدن فعله چیقارلمسی قصدواراده اولنـان خصوصات خیریه یه عزیمت خالصه وهمت صادقه ایله نفس ناطقه یه اطلاق اولنور وحضرت صدیق اکبر ایله فاروق اعظم رضی الله عنهما جنابلرینه دینور

*) اجوفان غاران بطن وفرج هم * عورتك یوزی ایاغی موقفان (*

(اجوفان) اکبران وزننده ایچروسی واسع وککبش نسنه معناسنه اولان اجوفك تثنیه سی اوله رق قارن ایله فرجه اطلاق اولنور (غاران) جاران وزننده کهف ومغاره و یارق معناسنه اولان غار لفظنك تثنیـه سی اوله رق بطن ایله فرج نسوانه یاخود بطن انسانه واصـل اولان مأ کولات ومشروباتك مبدأی وطریقی اولان آغز ایله فرجه اطلاق اولنور یقال اهلك الناس الاجوفان ای البطن والفرج ویقال فلان یسعی لغاریه ای لفمه وفرجه (موقفان) مجلسان وزننده محل وقوف معناسنه اولان موقفدن تثنیه بنیه سیله طائفهٔ نسوانك یوزی ینه وایاغنه یاخود کوزلر یله الارینه اطلاق اولنور یقـال امرأة حسنة الموقفین ای الوجه والقـدم او العینین والیدین

*) رافدان نهر فرات ودجله در * دینه دی مرزاغوله صنو یه اسمران (*

(رافدان) حافظان وزننده تثنیه بنیه سیله کثیرالفیض والنفع اولان نهر فرات ایله نهر دجله یه اطلاق اولنور (فرات) غراب وزننده مشاهیر انهار عظامدن نهر کوفه اطلاق اولنان ایرماقدر که ترجان وارزنجان سمتلرندن مرور ونهر مراد ایله جمع اولوب ملاطیه طرفندن زوم قلعه سی التندن

عراقده هيت نام بلدهدن دشت كربلايه روان وانده نهر بغداد اولان دالك كسريله وفتحيله دجله ناميله مشهور اولان ايرماغله مجتمع اولوب بصرهنك شرق جانبندن كذران وكوفه قربنده بحر هرمزه منصب اولور (اسمران) احمران وزننده بياضلغى سواد ايله مشرب يعنى قره ياغز نبنه معناسنه اولان اسمرك تثنيه سى اولهرق رمح ومزراغله صويه اطلاق اولنور ياخود بغداى ايله صويه اطلاق اولنور هرنه قدر صوده لون يوغيسهده اسمر كبى كورينور

*) اصرمان هم قارغه ايله قورد ايمش * فيل وجاموسه دينورمش اقهبان (*

(اصرمان) اصفران وزننده تثنيه بنيه سيله طيوردن قارغه ايله سباعدن قورده دينور وطيوردن كوچكن ديدكلرى بيوك قوش ايله قارغه يه اطلاق اولنور بونلره اصرمان اطلاقى كسوب آيرمق معناسنه اولان صرمدن ياخود مكث وآرام ايلمك معناسنه اولان صرمدن مأخوذ اولمغه مبنيدر واصرمان جديدان كبى ليل ونهاره اطلاق اولنور كذران ومرورلريله انسانك مدت حياتنى قطع ايتدكلرى ملاحظه سيله در (اقهبان) اقطعان وزننده فيل ايله جاموسه اطلاق اولنور جبل عظيم معناسنه اولان قهب لفظندن مأخوذدر

*) كيم كلور ايكنجسيله عصرده * من بثانيها يجئ فى الزمان (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (من) استفهام انكارى ومحلا مرفوع مبتدادر كيم معناسنه (بثانيها) ده باء جاره مؤخر يجئ فعلنه متعلقدر ثانى بانى وزننده ايكنجى معناسنه فعلك مفعول به غير صريحيدر مضاف اليهى اولان مؤنث ضميرى اشبو نخبه اسميله بنام اولان منظومه يه راجعدر (يجئ) باب ثانيدن مضارع مذكردر كلور معناسنه تحتنده مستتر هو ضميرى فاعلى اولهرق مبتدايه راجع وجمله سى خبريدر (فى الزمان) ده فى يجئ فعلنه متعلقدر الزمان عهد خارجى اولهرق بو عصر و بو وقت معناسنه فعلك ظرفيدر مفهوم كلام بو عصر وزمانده بويله سلبس النظم ورنكين ادا وانواع محسناته دقت واعتنا اولنمش منظومهٔ بليغه نك ايكنجيسنه مصاحب يعنى شبيه ونظيرهسنى تأليف وترتيبه قادر كيم كلور يعنى كيمسه كلمز ديمكدر ناظمك ترجمه سندن قطع نظر باء جاره تعديه ايچون اولوب بو عصرده بونك مثلنى كيمسه كتورهمز معناسنه حمل اولنمقده ممكندر وهر حالده فخريهٔ شاعرانه قبيلندندر

*) ايكى كره باقمغه حاجت دكل * بركورشدن قدرين آكلر عارفان (*

يعنى بو منظومه نك حسن انتظامى رسيدهٔ رتبهٔ بداهت اولمغله اعادهٔ نظر وتفكر ودورادور تأمل وتدبره محتاج اولميوب بلكه اول وهله وبادى نظرده قدر وشرفن وسائر منظومه لر اوزره رجحان ومزيتن ارباب عرفان فهم وادراك ايدر ديمكدر عارفان لفظى قاعدهٔ فارسيه اوزره عارفك جمعيدر

) فكذا زين نظم الثنتان (

(فكذا) ده فا فصيحه كاف اداة تشبيه ذا اسم اشارت مشار اليهى نظم تأويليله قطعهٔ سابقه در (زين) تزييندن ماضى مفرد مذكر مجهولدر (نظم) منظوم معناسنه زين فعلنك نائب فاعليدر (ثنتان) ثانك كسريله بنتان وزننده ايكى عدده موضوع اولان اثنان لفظنك مؤنثى اولهرق نظمك مضاف اليهيدر مفهوم عنوان قطعهٔ سابقه ده ذكر وبيان اولنان مثنى لرى بيلدك ايسه اشبو قطعه دخى انك مثللو محاورات عرب عرباده تثنيه بنيه سيله ايراد اولنان الفاظك نظم وتأليفيله تحليه وتزيين اولنمشدر ديمك اولور

*) مشترى زهره ايكيسى سعدان * دخى مريخ وزحلدر نحسان (*

(سعدان) سينك فتحى وعينك سكونيله قوتلو وفرخنده ومبارك نسنه معناسنه اولان سعد لفظنك تثنيه سى اولمق اوزره كواكب سبعهٔ سيارهدن مشترى ايله زهره يلدزلرينه دينور (مشترى)

اسم

اسم فاعل صيغه‌سيله قطعهٔ سماويه‌ده كذران ايتديكى اوزره خنس وكنس اطلاق اولنان خمسهٔ متحيره‌دن سماء سادسه‌ده مركوز اولان كوكبك اسميدر فارسيده برجيس ديرلر (زهره) السنه‌ده شهرتى اوزره غرفه وزننده وقاموسك ضبطى اوزره هانك فتحيله تؤده وزننده فلك ثالثده مركوز اولان كوكب درئ سيارك اسميدر فارسيده ناهيد دينور (نحسان) سعدان وزننده وضدى اوله‌رق نامبارك واوغورسز نسنه معناسنه اولان نحس لفظنك تثنيه‌سى اوله‌رق ينه خمسهٔ متحيره‌دن مريخ ايله زحل يلدزلرينه دينور (مريخ) السنه‌ده شيوعى اوزره ميمك فتحى وراء مشدده‌نك كسريله وقاموسك ثبتنه كوره ميمكده كسريله سكين وزننده فلك خامسده مركوز اولان كوكبك اسميدر فارسيده بهرام دينور (زحل) حاء مهمله ايله زفر وزننده غير منصرف اوله‌رق سماء سابعه‌ده مركوز اولان يلدزك اسميدر فارسيده كيوان دينور وبونلره سعادت ونحوست اسنادى عالم سفلى‌ده وقوعه كلان منافع ومضاره مدار واسباب عاديهٔ جناب پروردكار اوله‌رق عالم علويده حسب الدور والحركه حادث اولان اتصالات فلكيه يعنى سبعهٔ سياره‌نك قران ومقابله‌لرى وتثليث وتربيعلرى ورجعت واستقامتلرى مثللى اوضاع سماويه‌در ديان منجمين قولنه مبنيدر

*) انسله جنه دينورمش ثقلان * كيجه كوندز ديمه‌درهم ملوان (*

(ثقلان) فتحاتله جبلان وزننده ثقل لفظندن تثنيه بنيه‌سيله انسله جنه اطلاق اولنور زيرا بونلرك هر برى سكان ارض اولمغله كويا كه ارضه آغرلق ويررلر ياخود حمل ثقيل اولان تكاليفى واماتى حمل ايله مثقللردر (ملوان) ثقلان وزننده تثنيه بنيه سيله جديدان كبى ليل ونهاره اطلاق اولنور ياخود ليل ونهارك طرفينه اطلاق اولنور كه كيجه ايله كوندزك اول وآخرلرندن عبارتدر مفردى عصا وزننده ملادر

*) عمران حضرت بو بكر وعمر * هم حسبنله حسندر حسنان (*

(عمران) عينك ضمى وميمك فتحيله عمرك تثنيه سيدر على طريق التغليب ابو بكر الصديق وعمر الفاروق رضى الله تعالى عنهما حضرتلرينه اطلاق اولنور اكبرين وشيخين كبى وبعضا عمر بن الخطاب وعمر بن عبد العزيز حضرتلرى مراد اولور (حسنان) ثقلان وزننده ينه تغليب طريقيله سبطى النبى عليه السلام وقرتى اعين اهل الاسلام حضرت حسن وحضرت حسين رضى الله تعالى عنهما جنابوالالرينه اطلاق اولنور

*) حرمان مكه مدينه ديمه‌در * اخشبان مكه‌ده واقع جبلان (*

(حرمان) حسنان وزننده حرم الله اولان مكهٔ مكرمه ايله حرم رسول الله عليه السلام اولان مدينهٔ منوره‌يه اطلاق اولنور اماكن سائره‌ده مباح اولان افعالك بعضيسى حرمين محترمينده محظور وممنوع اولديغيچون (اخشبان) احمران وزننده سخت وخشونتلى نسنه معناسنه ياخود جبل عظيم معناسنه اولان اخشب لفظنك تثنيه‌سى اوله‌رق مكهٔ مكرمه‌ده كائن جبل ابى قبيس ايله جبل احمره اطلاق اولنور

*) عسكران هم عرفاتيله منى * كومشه التونه ديمش حجران (*

(عسكران) جعفران وزننده موسم حجده جمعيتكاه جم غفير اولان موقف عرفات ايله كشنديده دماء ذبايح امنا واراقه اولنان منايه اطلاق اولنور (منى) ميمك كسرى والفك قصريله الى وزننده‌در وعسكران معسكران معناسنه‌در (حجران) حرمان وزننده معدندن چيقوب هنوز ذوب وصياغت اولنمامش كومش والتون معناسنه اولان حجر لفظنك تثنيه‌سى اوله‌رق مطلقا التونه وكومشه اطلاق اولنور

*) اجردان هم ایکی آی هم ایکی کون *رجبان اولدی رجبله شعبان (*
(اجردان) اجوفان وزننده تام وکامل نسنه معناسنه اولان اجرد لفظنك تثنیه سی اوله رق تمام ایکی کونه اطلاق اولنور کذلك کامل ایکی آیه اطلاق اولنور یقال * ما رأیته مذ اجردان * ای یومان تامان او شهران کاملان (رجبان) حجران زننده شهور اثنی عشردن واشهر حرمدن اولمغله ازقدیم ترجیب وتعظیم اولنه کلان شهر رجب ایله انی ولی ایدن شهرشعبانه تغلیبا اطلاق اولنور

*) قرتان اولمش ایکندیله صباح * دیدیلر لیل ونهاره فتیان (*
(قرتان) قافك فتحی وراك تشدیدیله مرتان وزننده سرینلك معناسنه اولان قره نك تثنیه سی اولمق اوزره صباح وقتی ایله اخشام وقتنه اطلاق اولنور قطعهٔ سابقه ده سبق ایدن ابردان کبی (فتیان) ملوان وزننده شاب وکنج معناسنه اولان فتا لفظندن مأخوذ تثنیه بنیه سیله کیجه ایله کوندوزه اطلاق اولنور جدیدان وملوان کبی تقول ماافعله ماکر الفتیان ای اللیل والنهار

*) ارذلان خوف وحذر دیمك ایمش * حفظ ایده جمله یی اندن یزدان (*
(ارذلان) احمران وزننده ردیٔ ومنفور وکوتو نسنه معناسنه اولان ارذل لفظنك تثنیه سی اوله رق مخلوقدن خوف وخشیت ایله کندیدن حذر اولنه جق مصیبته ومخاطره یه اطلاق اولنور وخوف یرینه عین الفعلنده راء ایله خرف که ارذل عمره بالغ اولمغله فرتوت ومعتوه اولوب بونامق ایله هلاکه مشرف اولمق معناسنه اولان خطره اطلاق اولنور یقال * عصمنا الله من الارذلین * ای الخوف والحذر او الخرف والخطر

*) بو ایکی نظم برا ینجو کوبا * درة واحدة ذا الاثنان (*
مقدم تالینك ترجه سیدر (درة) دالك ضمی وراك تشدیدیله بیوك اینجو دانه سنه دینور لؤلؤٔ کبیره معناسنه جمع جنسی سین قافیه سنك قطعهٔ اولی سنده مرور ایدن در لفظیدر جمع صیغه سی دررکلور (واحدة) اول الاعداد اولان برمعناسنه دره نك صفت مؤکده سیدر ودره مقدم خبردر (ذا) اشته بومعناسنه اسم اشارت اوله رق مؤخر مبتدادر (اثنان) واثنین همزه نك کسریله راء قافیه سنده اسماء عدد قطعه سنده یکدیکی اوزره ایکی عدده موضوع اوله رق ذانك مشار الیهیدر (واثنان) عددنك معدودی نظم تأویلیله بوقطعه ایله ماقبلنده کی قطعه در مفهوم کلام مثنی یانده نظم وانشاد اولنان شو ایکی قطعه کانه بردر یتیم کرانبها بلکه نزد ارباب عرفانده اندن دخی اعلادر دیمك اولور

*) ایکیده برده اوقو نظممی کیم * دریکاده دینورسه شایان (*
(ایکیده برده) تعبیری لسانمز اصطلاحاتندن اوله رق کاه وبیکاه کبی وقتلی وقتسز معناسنه وجابجا کبی آرالق آرالق معناسنه وکثیرا ما وکرارا مرارا کبی چوق کره وچوق چوق معناسنه مستعمل اولدیغی ثابت لطائفکونك اشبو * ایکیده برده قیروب طورمه بنم خاطریمی * کوکلم ای طفل زیانکار اوبونجق دکیله * نشیده سندن نمایاندر (دریکا) فارسیده در دانه وعربیده دریتیم کبی درون صدفده فقط بردانه تکون ایتمکله زیاده بیوك ورعنا اولان در شهوار بیهمتایه دینور (شایان) لایق وچسبان معناسنه در مآل معلومدر (ناظم نحریرك بوایکی قطعه نك ایکی آخر بیتلرنده ایکیده برده ایکی برلفظلرینی ایراد ایتمه سی محسنات بدیعه دندر

) هو الحی البدیع المبدع الخلاق للاکوان (
(هو) ضمیری جناب باری تعالی شانه حضرتلرینه راجع مبتدادر (الحی) قطعهٔ شرعبده

یکدی

ایجدیکی اوزره صفت حیات ایله متصف ذات معناسنه مبتدانك خبریدر (البدیع) سمیع وزننده برنسنه یی نمونه ومثالی یوغیکن انشا وایجادایدن ذات معناسنه اسماء حسنادن اوله رق الحی لفظنك صفتیدر (المبدع) ابداعدن اسم فاعل صیغه سیله بوده بدیع ومبتدع کبی مثالسز واورنکسز برنسنه احداث واختراع ایدیجی ذات معناسنه الحی کلمه سنك صفت ثانیه سیدر لکن بدیع ومبدع من حیث المعنی متحد اولمغله مجرد تأکید افاده ایدر مکر که بدیع برنسنه یی بلا مثال ایجاده مقتدر ذات معناسنه ومبدع بالفعل موجد معناسنه محمول اولمغله مغایرت اعتباریه یولنوب تأسیس اوله (الخلاق) رزاق وزننده یارادیجی معناسنه اوله رق قطعهٔ شرعیه ده کچن خالق لفظنك مبالغه سیدر وحیك یاخود مبدعك صفتیدر (للاکوان) ده لام جاره خلاقه متعلقدر اکوان همزه نك فتحیله وجود وحدوث معناسنه اولان کون لفظنك جمعیدر لکن بوراده مصدر بمعنی المفعول اولمغله کائنات ومکونات وموجودات ومصنوعات معناسنه اوله رق خلاق لفظنك مفعول به غیر صریحیدر مفهوم عنوان واضح وغنی عن البیاندر

) شو کیم جانلی اوله حیوان جماد اول نسنه کیم بیجان (

) بهیمه چارپا کیم درت آیاغیله کزن حیوان (

(حیوان) فتحاتله نزوان وزننده دیری وجانلی اولان مخلوقاتك جنسیدر که جمیع انواعنه وافرادینه شاملدر فارسیده راهبر وزننده جانور وجانمند دینور (جماد) سحاب وزننده دیری اولمیان جانسز نسنه یه دینور فارسیده بیجان دینلور (بهیمه) سفینه وزننده درت ایاقلی حیوانك جمیعسنه اطلاق اولنور بر یسنه وبحر یسنه شاملدر فارسیده چارپا دینور که درت ایاقلی دیمکدر علی قول مطلقا تمیز وادراکی ونکلمه اقتداری اولمیان جانلویه دینورکه انساندن ماعدا بالجمله حیوان اولور حمراء وزننده عجماء کبی

) اسد لیث وغضنفر قسوره رئبال وهم ضرغام (

) هزبر وحیدره عروه ضبارم هرثمه ارسلان (

(اسد) فتحتینله معروفدر که سلطان السباع اولان ارسلانه دینور (لیث) لامك فتحی ویانك سکونیله و(غضنفر) سفرجل وزننده و(قسوره) جهوره وزننده و(رئبال) همزه ایله وریبال یا ایله قرطاس وزننده و(ضرغام) بته قرطاس وزننده وضرغامه ها ایله وضرغم جعفر وزننده و(هزبر) هانك کسری وزانك فتحیله سجل وزننده وهزبر درهم وزننده وهزابر علابط وزننده (وحیدره) بیطره وزننده وحیدر صیقل وزننده وحادر غادر وزننده (وعروه) غرفه وزننده (وضبارم) ضادك ضمیله علابط وزننده وضبارمه ها ایله وضباثم ثاء مثلثه ایله (وهرثمه) هانك وثانك فتحه ریله وهرثم جعفر وزننده وهراثم ضبارم وزننده جمله سی ارسلانه دینور وبونك اسماسی کثیر درلهجه ده بشبوز مقداری مذکوردر

*) انك یاور یسی شبل وکنیه سی اولمش ابو الحارث * اسامه هم اودر خادر اولانی بیشه ده پنهان (*

(شبل) شینك کسری وبانك سکونیله صید وافتراس ایلمك درجه سنه کلمش ارسلان اینکنه دینور جمعی افلس وزننده اشبل واحوال وزننده اشبال وخبول وزننده شبول وجبال وزننده شبال کلور (ابو الحارث) راء قافیه سنده کنیه قطعه سنده سبق ایدن ابو الاشبال کبی ارکك ارسلانك کنیه سیدر وحارث رانك کسریله اسماء اسددندر (اسامه) همزه نك ضمیله ثمامه وزننده معرفه اوله رق ارسلانك علم جنسیدر (خادر) خاء معجمه ایله غادر وزننده ارسلان یتاغی اولان بیشه واورمان معناسنه مستعمل اولان خدر لفظندن وصف اوله رق اکثرا وقاتده یتاغنده

پنهان ومختفی اولان ارسلانه دینور

) دخی عریس وغاب غیضه اولمش مبشه سی انك (

) شری ومأسده خفان خفیه جمله شیرستان (

(عریس) سکیت وزننده وعریسه ها ایله ارسلان یتاغی اولان اورمانلغه دینور عرس عینك کسریله ارسلانه دینور (غاب) حال وزننده وغابه طابه وزننده (وغیضه) تمره وزننده بوك تعبیر اولنان صیق مبشه یه واورمانه دینور که اکثری ارسلان یتاغی اولور غیضه نك جمعی غیاض واغیاض کلور (شری) عصا وزننده جبل سلمی ده ارسلانی کثیر برطریقك اسمی وتهامه ده یرتیجی جانورلری چوق برطاغك اسمی اولمغله ارسلان یتاغی معناسنده استعمال اولنمشدر (مأسده) میمك وسینك فتحیله اسم مکاندر اسد محلی وارسلان مأواسی دیمکدر (خفان) شداد وزننده خاء معجمه وحاء مهمله ایله قاموسك بیاننه کوره دوه قوشنك یاوریلرینه وخد متکارلره وطولوقابه وبرنوع اوجکه دینور معنای مزبوره ورودی مذکور دکلدر مکر که دوه قوشی یاوریسی صیق اورمانلو محللرده محافظه ایلمکله حالیت محلیت علاقه سیله مجازا ارسلان یتاغی اولان مبشه زارده مستعمل اوله (خفیه) غنیه وزننده اغاجلری صیق چالیلق وکور اورمانه دینور که اکثری ارسلان مثواسیدر شیرستان فارسیدر شیر یعنی ارسلان محلی دیمکدر

*) دینور شول یرتیجی حیوانه ببراندن کامنده * کمال خوف وخشیتله اولور ارسلانلر لرزان (*

(ببر) باء اولینك فتحی وثانیه نك سکونیله صبرو زننده فارسیدن معرب والسنهٔ ثلاثه ده بو اسمله معروف یرتیجی جانورلردن برحیواندر که هندستانده نشأت ایدر وارسلانك دشمنیدر وارسلان اکا مقابله ومقاومتدن عاجزدر دیرلر برهان قاطع ترجمه سنده مذکور اولدیغی اوزره قوت وشجاعت وجرأت وجسارت ایله مشهور جهان اولان رستم داستان انك برینی هندستاندن انفار وشام طاغلرنده اهلاك ایدوب در پسندن برثوب بندیکدیروب محاربه ایامنده کیردی زیرا انك جلدندن اتخاذ اولنان ثوبی لابس اولان کیمسه یه قطعا سلاح تأثیر ایتممك خاصه سیدر واول جانوردن بریسی نوشروان زماننده ظهور وابناء سبیلی بیخواب وبیحضور ایتمکله دفعیچون بیك نفر سواری دلاور تعیین اولندی ظفر بوله مدقلرندن بشقه اکثری هلاك اولدی انتهی ملخصا (کام) کافك ضمیله مدام وزننده مأوی وخوش معناسنه درکه این تعبیر اولنور وغابه واورمان معناسنه در (لرزان) فارسیده دتره مك معناسنه اولان لرزه دن صفة مشبهه دردیره یجی معناسنه

*) سبنتی نمر وکثم ضرجع وهم عسبر وزمجیل * کلد ایله دخی کنعم دیمکدر جمله سی قپلان (*

(سبنتی) سینك وباء موحده نك فتحی وبعدنده نونك سکونی والفك قصریله حبنطی وزننده مشاهیر شجاعدن قپلانه دینور وجری وجسور اولان انسانه وحیوانه دینور یاسی الحاق ایچوندر زیرا سبنتاة دخی دیرلر جمعی ثوابت وزننده سبانت کلور (نمر) کتف وزننده ونمر نونك کسریله پوستی نمره لو یعنی آق وقره بنکلو اولان یرتیجی جانوره دینور که قپلان تعبیر اولنور (کثم) جعفر وزننده (وضرجع) ینه جعفر وزننده (وعسبر) قنفذ وزننده (وزمجیل) انجیل وزننده (وکلد) جبل وزننده (وکنعم) کثم وزننده بونلرك جمله سی بطش وقوت وقهر وسطوت صاحبی اولان قپلانه دینور فارسیده پلنك دیرلر

) دیمشلر فیله عیثوم ودلم شمشل دخی عیهم (

) دیشبسی اولدی طلحام لنلرك مأواسی هندستان (

(فیل) فانك کسریله نیل وزننده بو اسمله معروف عظیم الجثه قوی البنیه برحیواندر جمعی افیال وفیول وفیله کلور افراس وخیول وعنبه وزنلرنده مؤنثی ها ایله فیله در فارسیده باء فارسیه ایله

پيل دينور (عيثوم) عينك فتحيله قيصوم وزننده (دلم) داللك ضمى ولامك فتحيله (وشمثل) شينلرك كسريله زبرج وزننده (وعيهم) حيدر وزننده قرطاس وزننده عردار وعصفور وزننده كلثوم كبى جمله سى اسماء فيلدر (طلخام) قرطاس وزننده ديشى فيله دينور فيله كبى فيل ياوريسنه دغفل دينور جعفر وزننده و بو فيل نوعى ببر وزرافه كبى اقليم هندده تولدونشأت ايتمكله مأوالرى

هندستاندر بعض ديارسائره يه مجلوب اولمغله مصرده وجده ده مشهود مزاولمشدر

) دينورمش قورده ذئب وسيد وسيده نهشل وولاس (

) خليع وخيتعور والق وسلق سلفد وهم سرحان (

(ذئب) ذالك كسرى وهمزه نك سكونيله وهمزه يى يايه ابدالله ذيب كلب البر يعنى كلب وحشى وبيان كوپكى كه سباعدن قورد تعبير اولنان جانورك اسميدر جمعى كلاب وزننده ذئاب واكلب وزننده اذؤب كلور مؤنثى ها ايله ذئبه در (سيد) سينك كسريله سين وزننده قورده دينور وارسلانه ده دينور (سيده) ها ايله ديشى قورده وارسلانه دينور (نهشل) جعفر وزننده (ولاس) شداد وزننده (خليع) امير وزننده (خيتعور) خانك فتحيله حيزبون وزننده (الق) همزه نك كسرى ولامك سكونيله (سلق) الق وزننده (سلفد) سينك كسرى ولامك سكونى وفانك فتحى ودالك تشديديله قرشب وزننده وسلفت سينك كسرى ولامك تشديدى وفتحى وفانك سكونيله جردحل وزننده (سرحان) قرطاس وزننده جمله سى قورده دينور ذئب كبى كنيه سى ابوجعده در كامر فى قافية الراء ناظمك عباره سنده سلفد ياخود سلفد موقعنده لامسز سفد وقوعى هرنقدر لهجه يه فى الجمله موافق ايسه ده لكن قاموسده ذئب معناسنه كلسندن قطع نظر سفدكرك

داللك تخفيفله وكرك تشديديله اولديغندن تغيير اولندى

) دخى صرتلانه ديمش ضبع وعرجاء وحضاجرهم (

) ديشيسى ذيخه اولمش اركككى نعثل دخى عيلان (

(ضبع) ضادك فتحى وبانك ضميله سبع وزننده وبانك سكونيله طبع وزننده صرتلان وآندق تعبير اولنان وقورد شكلنده اولمغله يلپلى قورد تعبير اولنان يرتيجى جانوره دينور وضبع لفظى مؤنث سماعيدر نته كه بوقافيه نك قطعهٔ اخيره سنده كلور واركگنه ضبعان دينور ضادك كسريله وديشيسنه ضبعانه دينور ها ايله و بوضبع ماده سنده خلاف قاعده مؤنث مذكر اوزره يعنى لاجل التخفيف ضبع ضبعان اوزره تغليب اولنور پس ضبع مطلق ذكر اولندقده مذكر ومؤنثه شامل اولور جمعى ضباع واضبع كلور (عرجاء) حمراء وزننده بوده ضبع كبى صرتلانه دينور وعرجاء كلمه سى مؤنثدر بطريق التغليب مذكره ده اطلاق اولنور مذكرنده يعنى اركك صرتلانه اعرج ديئلمز و بو فى الاصل وصفدر انكيچون ضبع عرجاء دينور وغلبهٔ استعمال سببيله اسم اوله رق يالكز عرجاء دخى اطلاق اولنور سبب تسميه سى اولوب مفاصللرى كوشك اولديغندن وصول الى برمقدار قصه اولديغندن اغسق هيئتنده برطرفه تمايل ايله يكديره رك يوريمسيدر (حضاجر) حوادر وزننده جمع بنيه سيله مفرد اوله رق صرتلانك اسميدر عظيم البطن بيوك قارنلى اولديغيچون تسميه اولنمشدر كانه حانك كسرى وضادك فتحيله بيوك قارنلى حيوان معناسنه اولان حضجرك جمعيدر (ذيخه) خاء معجمه ايله طينه وزننده ديشى صرتلانه دينور

مذكرى ذيخ درپك تويلى اولان اركك صرتلانه دينور

(نعثل) نونك وثاء مثلثه نك فتحه لريله جعفر وزننده و (عيلان) حيران وزننده اركك

صرتلانه اطلاق اولنورلر

*) ايودردب جهرنه ديسم انك ياوريسى اولمش * ديشيسنه وطىء ايتدرمكيچون مائل انسان (*

(دب) دالك ضمی وبانك شده سیله آیو تعبیر اولنان معروف جانورك اسمیدر مؤنثی ها ایله دبه در جمعی همزه نك فتحیله ادباب وعنبه وزننده دببه كلور (جهیزه) یاء مثناة تحتیه و بعدنده زای معجمه ایله سفینه وزننده دیشی آیو یه یاخود یاوریسنه وانیكنه دینور (دبسم) یاء مثناة ایله حیدر وزننده آیو انیكنه دینور فسق وزننده جبس وشدید وزننده جبیس كبی یاخود آیونك كندیسنه دینور دب كبی عبارهٔ ناظمده جهیزه موقعنده باء موحده وراء مهمله ایله جعفر وزننده جهبر ودبسم موضعنده باء موحده ایله دبسم وقوعی ناظم مرحومك صاحب لهجه یه اتباعندن نشأت ایتمكله مخطئ اول متبوعدر زیرا جهبر ودبسم لفظلرینك آیو وایو انیكنه اطلاق اولنمسی دكل بو عنوانلرده معنای آخرده مستعمل اوله رق بیله لغت اولمدیغنه قاموس دلالت ایتمكله تغییر اولنمشدر (سنه) سینك فتحی ونونك تشدیدیله جنه وزننده دشی آیو یه دینور دبه وغاره وزننده قاره كبی ناظم نحریرك تحفه سنده مسطور اولان اشبو * دیشی آیو یه چقال كاهیجه طاغلرده آشوب * طوغرر آیو اوحیوانیكه دیرلر كرشال * بیتندن مستفاد اولدیغی اوزره آیوده شهوت مسافده زیاده غالب اولمغله قوردوتلكو وچقال وكلب مقوله لرینه مطاوعت وكندینه وطئ ایتدیر دیكندن ماعدا انسانی دخی كندویه وطئ وجماع ایتدرمك ایچون اشارت مخصوصه سیله اشارت ودعوت ایدر ایمش

*) دیشی مایمون زناه اركگی رباح ایمش آنك * دینورمش دونه رك اوینایجی اولانه ده رقصان (*

(زناه) صاحب لهجه نك ضبطی اوزره زانك فتحی ونونك تشدیدیله شداد وزننده قرده معناسنه در كه دیشی مایمونه دینور (رباح) باء موحده نك تشدیدیله رمان وزننده اركك مایمونه دینور وچكی اوغلاغنه ودوه كوشكنه دینور و مایمونك اسم مشهوری اولان قرد وجمعلری قرود وقرده دال قافیه سنك آخر قطعه سنده چكدی ومایمون تعبیر اولنان جانورك كنیه سی اولان ابوزنه كه زانك كسری ونونك تشدیدیله درنام فارسیسی اولان پوزینه لفظندن معرب ظن اولنور (رقصان) سكران وزننده دونه رك وقالقیه رق میمون كبی اوینیان كیسه یه دینور صاد قافیه سنده مرور ایدن رقاص كبی ورقصان مصدر اولور رقص كبی دونه رك اوینامغه دینور

) ثعالب كلدی جمعی دلكو ثعلب همدخی سمسم (

) دیشیسی ثهمله یاوریسی تتفل حیله پردازان (

(ثعالب) هیاكل وزننده ذكری آتی ثعلب لفظنك جمعیدر ثعلب جعفر وزننده دلكو تعبیر اولنان حیله ایله معروف جانورك اسمیدر وزن مزبور اوزره غشفل وهبطل كبی (سمسم) ینه جعفر وزننده وسماسم علابط وزننده بونلرده تلكویه دینور ثعلب كبی و ثعلب مذكر ومؤنثه دینور ومؤنثنده ثعلبه دخی دینور (ثهمله) ماده سنه قاموسده ظفریاب اولمدق لكن لهجه ده ثاء مثلثه نك ضمی وهانك سكونی ومیمك ضمیله قنفذه وزننده دلكونك دیشیسنه اطلاق اولندیغی مسطوردر (تتفل) تاء اولی نك فتحی وتاء ثانیه نك سكونی وفانك فتحیله جعفر وزننده وفانك ضمیله تتفل یشكر وزننده وتاء اولی نك وفانك كسریله زبرج وزننده وفانك فتحیله درهم وزننده واولك وثالثك ضمیله قنفذ وزننده وثالثك فتحیله جندب وزننده وتاء ثانیه اسقاطی وفانك تشدیدیله سكر وزننده تفل یدی لغتدر مجموعی تلكویه اطلاق اولنور ثعلب كبی یاخود تلكی انیكنه دینورلر جرو الثعلب معناسنه (حیله پردازان) حیله دوز بجیلر وحیله كارلر معناسنه فارسیدر

) چقال علوض وعلوش ابن آوی كنیه سی آنك (

) دخی وعوع اودركیم مبشه لكده چغرشورهر آن (

(علوض) عینك كسری ولامك تشدیدی وآخرده ضاد معجمه ایله سنور وزننده و (علوش)

ینه سنور وزننده آخرده شین معجمه ایله چقال تعبیر اولنان جانورك اسمیدر که کلبك وحشی برادری وتلکونك اورمان قرنداشیدر (ابن آوی) همزه‌نك مدی وواوك فتحی ومدیله مزبور چقالك کنیه‌سیدر اصلی افضل وزننده اءوی ایدی (وعوع) واولرك فتحیله اورمك واولومق معتادی اولان چقاله دینور وتلکویه ده دینور اورمك وچاغرمق معناسنه اولان وعوعه لفظندن مأخوذدر فارسیده شغال وشکال دینور کلاب وزننده

) دینور سکساره دلقم هم دلق نمس ودخی مقرض (

) معربدر که سموره دیمش بلغار وتاتاران (

(دلقم) دالك وقافك کسریله زبرج وزننده لهجه‌ده مسطور اولدیغی اوزره طاوق وکوکرجین مقوله‌سی طیورك عدوجانی اولان سکسار دیدکلری جانور بدکارك اسمیدر قاموسده دلقم عجوز کبی قوجه قاری یه دینور وپك مسن ویاشلو اولمغله دیشلری آشنمش اولان ناقه‌یه دینور دیوب سکساره اطلاقنه تعرض ایتمشدر (دلق) دالك ولامك فتحه‌لریله فارسیده قاف بدلی هاء رسمیه ایله وزن مزبور اوزره دله لفظنك معربیدر که ترکیده سکسار تعبیر اولنان سموره شبیه جانوره دینور وسمور وزردواوقاقم تعبیر اولنان جانورلره اطلاق اولنور که هر برلرینك پوستلرندن کورك یاپیلور وطاغ کدیسنه ده اطلاق اولنور کذا فی ترجمة البرهان القاطع اصل نضمده دلق لفظی دلقم اوزره مقدمدر لکن مقتضای وزن دلق لفظنك لامی اسکان اولنمسنی ایجاب ایدر اوکه ده کتب لغات مساعده اولمغله تقدیم وتأخیرایله تغییر اولندی (نمس) نونك کسری ومیمك سکونیله لهجه ده مزبور اولدیغی اوزره دلق کبی سکساره دینور وبعض اهل لغت عندنده نمس مصر دیارنده اولور سکساره بکزر برکوجك جانوردر که بیوك یلانلری قتل واکل ایدر دیدی صاحب قاموس قول ثانی یه قصر ایتدی قاموس شارحی دیر که حیوان مزبور بصدرمه شکلنده بر یصیجه جانوردر اکثری باغچه بکجیلری ازدهادن وبیوك یلانلردن خوف ایلدکلرنده آنی باغچه‌لرینه جلب ایدرلر مقاله سیله هیئتنی بیان ایلدی (مقرض) محسن وزننده سکساره دینور قطع معناسنه یاخود صاغه صوله صپارق اکری بوکری یوریوب کتمك معناسنه اولان قرض لفظندن مأخوذدر (سمور) تنور وزننده بو اسمله معروف برسیاه جانوردر پوستندن فاخر وذی قیمت کورك اولور جثه ده وشکلده سکساره بکزر وبو حیوان جانب شمالده دیار بلغارده وتاتارستانده نشأت ایتمکله بلغار اهالیسی وتاتار طائفه‌سی عجمه اوله رق سمور تسمیه ایتمشلر صکره عرب تعریب ایدوب حیوان مزبورده استعمال ومشاکلی اولان سکساره ده اطلاق ایلشلر

*) شکیمه فهد دیمش پارسه آدی پارسیجه یوز * قره قولاق عناق هم تفه کیم خادم شیران (*

(شکیمه) سفینه وزننده لهجة اللغاتده مسطور اولدیغی اوزره پارس تعبیر اولنان بربیچی جانورك اسمیدر لکن قاموسده شکیمه‌نك معانیسنی بیان مقامنده عار وحمیت وطبع وطبیعت وعهد وپیمان وشمم یعنی استکبار وترفع معنالرینی ذکر ایتدیکی محلده وعهد وشمم موقعنده بعض نسخ قاموسده وفهد وسم وقوعی تحریف وغلط اولدیغنی قاموس مترجمی تصریح ایتمشدر فلیراجع وشکیمه‌نك بعض معانیسی میم قافیه‌سنك ایکنجی قطعه سنده کچدی (فهد) مهد وزننده سباعدن پارس دیدکلری حیوانك اسمیدر وبو فهد بربیچیلقده وصحرامقده وچوق اویومقده مثلدر که افرس من فهد واوثب من فهد وانوم من فهد واثقل رأسا من فهد دینور پارسك پارسیجه یعنی فارسیجه اسمی (یوز) دریانك ضمی وآخرده زای معجمه ایله روز وزننده معلوم اوله که عربیده بینلرنده تواخی وتناسب اولان حروفك تبادل وانقلابلری سایغ وزایغ اولدیغی کبی

فارسيده دخى شايع وجائز اولمغله باء فارسيه ايله حرف فايه تبادل ايدرلر سپيد و سفيد و فارس
و پارس كبى پس فارسيجه و پارسيجه برمعنايه در و بوراده پارسيجه د ينلمكده پارسه مناسبت
خفى دكلدر (عناق) سحاب وزننده و (تفه) تانك ضمى وفانك فتحيله ثبه وزننده فارسيده
پروانك وسياهكوش وتركيده قره قولاق تعبيراولنان جانوره دينور عربيده قنفذ وزننده غنجل
واضافتله عناق الارض دخى ديرلر و پروانك معربى اولەرق فرانق دخى دينور علابط وزننده
وجانور مزبور دائما ارسلان اوكنجه سائر جانورلرى انذار وارسلانك قدومنى اخبار ايدەرك
خادم وچاوش مثابه سنده كيدر و بقيهٔ صيدى تناول ايدر

(ابوخالددر آنك كنيه سى قوندز آدى حارود* قضاعه هم اودركيم خايه سى جوق دردا يچون درمان)

(ابوخالد) ابوطالب وزننده قوندز تعبير اولنان جانورك كنيه سيدر حيوان مزبور هم برى وهم
مائى يعنى هم قرەده وهم صوده تعيش ايتمكله فارسيده سكاب وسكابى دينوركه سك آب وسك آبى
مخففيدر وعربيده كلب الماء وتركيده صوايتى وصوكو پكى اطلاق اولنور (حارود) حانوت
وزننده مرقوم قوندزك اسميدر كذافى اللهجة (قضاعه) قافك ضميله قراضه وزننده مزبور قوندزك
اسميدر قوندز خايه سى كه عربيده خصية القضاعه وفارسيده جند بيد ستر وآش بچكان دينور
معروف ادويه دندر

) كلنجك ابن عرس وسنعبه سرعوب اولمشدر هم اوقلى كرپى دلدل درت اياغيله ايدر جولان (*

(ابن عرس) عينك كسريله تركيده كلنجك وفارسيده راسو وموش خرما تعبير اولنان فارەدن
بيوك واياغى اوزون وكوزينك قپاقلرى دورك وكسك قولاقلى برجانوردركه تركيده آرص دخى
دينور (سنعبه) سينك وعينك ضميله قنفذه وزننده و (سرعوب) اسلوب وزننده مزبور كلنجكك
اسملريدر (دلدل) داللرك ضميله قنفذ وزننده ومرادفيدركه كرپى تعبير اولنان درت اياقلى
وآرقه سى تيكنلو جانوردر فارسيده خارپشت ديرلر وواو زياده سيله دلدول دخى دلدل كبى كرپى يه
دينور ياخود بونلر قنفذدن اخص اولەرق كرپينك بيوكنه واوقلى نوعنه دينور ودلدل فخر عالم
صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرينه اسكندريه ملكنك اهدا ايتدكلرى بغلهٔ شهبانك اسميدر
ودلدل امر عظيم وخطب جسيم معناسنه مستعملدر

) كدى سنور وهر وقيعم وخيطل ديمكدر هم دخى ضيون انك نوعندن اولان مسكنى يابان (*

(سنور) سينك كسرى ونونك تشديدى وفتحيله و (هر) هانك كسرى ورانك تشديديله
وهره هازياده سيله و (قيعم) قافله حيدر وزننده و (خيطل) خاء معجمه ايله ينه حيدر وزننده
كدى تعبير اولنان مونس واهلى جانورك اسملريدر عربى وفارسى بعض مرادفلرى طاقافيه سنك
قطعهٔ ثانيه سنده كچدى (ضيون) ينه حيدر وزننده ناظمك بيانى اوزره كدى نوعندن وحشى
اولوب صحرا ويابانده ساكن اولانه دينوركه يبان كديسى دينلور قاموسك ولهجه نك بيانى اوزره
اركك كدى يه دينور

) دى كلبه فلحس واعقد زغار ثمثم طازى هبلع (

) سلوقيه دينور صوى طازى يه مقبول صيادان (

(فلحس) حاء مهمله ايله جعفر وزننده كلبه دينور وقوجه آيو يه دينور دب كبير معناسنه
وحريص كيمسه يه و وارش وطفيلى كبى طالقاوغه وايوتى يه دينور (اعقد) احمر وزننده
كلبه اطلاق اولنور وقويروغى بورغاج قورده دينور ولساننده لكنت اولان پلتك كيمسه يه
دينور كلب لفظى عربى مشهور در فارسيده كاف فارسيه ايله سك وتركيده ايت وكوپك دينلور
(ثمثم) ثاء مثلثه لرك فتحه لريله فدفد وزننده كلب نوعندن آو بولوب چيقارمه ده ممارسه

ومهارتی اولان کلب معلمه دینور غرابی وزننده زغاری کبی فارسیده یوز ویوزه ویوزك وترکیده
زغار دینور (هبلع) درهم وزننده وهجرع جعفر وزننده کلب معلم قسمندن سریع العدو
وشدید القبض جست وچابك ویوکرك اولان کوپکه دینور فارسیده سك تازی وترکیده
طازی دینلور (سلوقیه) سینك فتحیله سروجیه وزننده صید وشکارده ماهر اولان صوی
ویوکرك طازی یه دینور که آوجیلر عندنده زیاده مقبول ومعتبردر حتی بومقوله طازی یی
دوشکنده برابر یاتیران مبتلا مشهود مز وطاوشان قوغارکن آقرداش یك بالکز بولندك دیو
چاغروب باغردیغی مسموعمز اولمشدر سلوقی وسلوقیه فی الاصل یمنده سلوق نام قریه یه منسوب
بیوك وصوی کلبلره وطازیلره دینوب صکره مطلقا صوی طازی یه اطلاق اولندی اهل سوق
طائفه سنك اکثری یورلیوب اوشنیوب دائما البش ویرشده شکار قاپق سوداسنده اولملریله
السوقیة کالکلاب السلوقیه اقوال عربدن اولدیغی صاحب کشاف نوابغ الکلم نام
مؤلفنده ذکر ایلمشدر

) دینور خنزیره عفرو یاوریسی خنوص ایمش آنك (
) دخی رت ارککیدر جمله سی ناپاك و مرداران (

(عفر) عینك کسری وضمی وفانك سکونیله فسق وشغل وزنلرنده مطلقا خنزیره دینور یاخود
ارکك خنزیره یاخود موزه تعبیر اولنان انیکینه دینور (خنوص) سنور وزننده خنزیر انیکنه
دینور وهرشینك کوچکنه دینور جمعی خنانیص کلور خنازیر وزننده (رت) رانك فتحی وتاء
مثناة فوقیه نك تشدیدیله ارکك خنزیره دینور و برقومك رئیس وسرکرده سنه دینور جمعی
رتوت کلور سهود وزننده خنزیر لفظی عربی مشهوردر فارسیده خوك وترکیده طوکوز
دیدکلری مردار ونجس العین جانوردر

*) بزه ممکن دکل مخلوق حقك جمله سن صایمق * لنا تعداد خلق الله کلا لیس فی الامکان (*
مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (لنا) ده لام جاره امکانه متعلقدر متکلم مع الغیر ضمیری امکان
منفی نك مفعول به غیر صریحی اوله رق بزه وبزمچون دیمکدر (تعداد) تکرار وزننده عد
واحصا کبی صایمق معناسنه مبتدادر ومابعدینه مضافدر (خلق الله) اضافتله الله تعالینك
مخلوقاتی دیمکدر (کلا) فانك ضمی ولامك تشدیدیله بعضا مقابلی اوله رق متعلقنك اجزاسنه
شمول واستغراقی مفید اولمق اوزره جملة وجمیعا معناسنه تعدادك تمییزی اوله رق منصوبدر
(لیس) افعال ناقصه دندر اسمی ضمیر مستتر تعداده راجعدر (فی الامکان) ظرف مستقر
اوله رق لیس کلمه سنك خبریدر ولیس اسمیله خبریله جمله سی مبتدانك خبریدر امکان ممکن
ومقدور معناسنه در (مفهوم کلام جناب خالق البرایانك لایعد ولایحصی اولان مخلوقاتنك
جمیع انواعنی علی وتیرة الاستقصا عدواحصا بزم وسعمزدن خارج ومقدور مز اولمدیغی
اظهر من ان یخفی در دیمك اولور

*) بهایم طینت اولمه سعیله اولکیم ملك خصلت * کمالی اولمین انساندر حیوان بی اذعان (*
(بهایم) سفاین وزننده صدر قطعه ده سبق ایدن بهیمه نك جمعیدر (طینت) خلقت وطبیعت
معناسنه در (خصلت) خوی وخلق وفضیلت معنالرینه در (اذعان) همزه نك کسریله خضوع
وسرفرو قیلمق ورام ومنقاد اولمق معناسنه در (بی) اداة نفی فارسیدر مفهوم کلام فهم وادراکدن
بی بهره اولان بهائم مثللو عبد القفا واللهازم وشکم بنده للك مسلکنه ملازم اولمه بلکه تحصیل
آداب وکمال ومکارم اخلاقی تتمیم واکماله سعی ایله خصال ملکیه یی احراز وبین الانام ممتاز
وسرفراز اول زیرا حلیهٔ کمال ومکارم وهنردن عاری اولان کیمسنه صورتا انسان حقیقتده

یولارسز برسرکش حیواندر دیمك اولور

* یابنی افهم بما کاه ابناء الزمان (*

(یابنی) ده یا حرف ندادر بنی بانك ضمی و نونك فتحی و یاء مشدده نك فتحی وکسریله ابن کلمه سنك مصغری و یاء متکلمه مضاف اوله رق ای بنم اوغلجیغم دیمکدر اصلی بنیوی ایدی بوراده تصغیر تحقیر ایچون دکلدر بلکه اشفاق ومحبت ایچوندر (افهم) اعلم وزننده فهمدن امر حاضردر اکله معناسنه تحتنده مستترانت ضمیری منادی اولان بنیدن عبارت اوله رق فاعلیدر (بما) ده باء جاره افهم فعلنه متعلقدر ما موصوله اوله رق افهمك مفعول به غیر صریحیدر (کاه) کافك فتحی ونونك تشدیدیله برنسنه یه کنیه وضع ایلمك معناسنه اولان تکنیه دن ماضی مفرد مذکردر کنیه کافك ضمی وکسریله اب وابن وام وبنت کلمه لرینك بریله مصدر اولان اسمه دینور را قافیه سنك ایکنجی قطعه سنك عنوانی شرحنده کچدیکی کبی مفعول ضمیری موصوله راجعدر (ابناء الزمان) اضافتله اسباب الامان وزننده ابناء العصر و بوقطعه ده کله جك بنو الدنیا و بنو الایام کبی بنی آدمدن اوله رق برعصرده موجود اولان اشخاصه دینور مفردنده ابن الزمان اطلاق اولنور وابن کلمه سی بناء ماده سندندر زیرا ولد پدرك بنا ایلدیکی عمارتدر بناء علیه برنسنه دن برشیء حاصل اولسه یاخود تربیه سیله نشو ونما بولسه یاتفقد واهتمامی یاخود خدمتنده کثرت قیامی یاخود اکا اکثر اوقاتده ملازمت ومصاحبتی اولسه بالاضافه اب وابن وام و بنت اطلاق اولنور ابو المسافر وابن السبیل وام الفضائل و بنت الصدر کبی و بوقطعه ده مذکور اولان کنیه لر بوقبیلدندر ناظم نحریر اب لفظی ایله مصدر اولان بعض کنیه لری را قافیه سنده برقطعه ده بیان ایلدیکی کبی ام وابن و بنت لفظلریله معنون اولانلرك بعضیسنی دخی بوقطعه ده ایراد ایلدی (مفهوم مصراع عنوان ای بنم فرزندموددتمندم ابناء زمان اولان فصحای عربك کنیه اوله رق استعمال ایتدکلری الفاظی بوقطعه دن فهم وحفظ ایله دیمکدر

*) آسمان ام النجوم ام السمادر کهکشان * ام شمله آفتاب وام درزه بوجهان (*

(ام النجوم) آسمانك یعنی افق شرقیسندن دائما کواکب طلوع ایدوب طوغار اولان سمانك کنیه سیدر (ام السماء) سحاب وزننده ناظم نحریرك الف قافیه سنده واقع قطعهٔ سماویه ده سه زبان اوله رق * هم مجره کهکشان یعنی صمان اوغریسیدر * مصراعیله سلك نظمه چکدیکی مجره نك کنیه سیدر (ام شمله) شینك فتحی ومیمك سکونیله تمره وزننده شعاع وضیاسی مابین الخافقینه شامل و بتون بتون روی زمینی احاطه واستیعاب ایدن آفتاب عالمتابك یعنی کونشك کنیه سیدر ودنیانك وخمرك دخی کنیه لریدر (ام درزه) دالك فتحی وراء مهمله نك سکونیله حمزه وزننده * دانه و برمزخرمندن مردم دانایه چرخ * بذل ایدزوار بنی اما بولسه برنادانه هب * نشیده سنجه همم عالیه اصحابی اولان ارباب کمالدن صفح واعراضی اکثر وفرومایه واسافله توجه واقبالی اوفر اولان دنیای ادانی پرورك کنیه سیدر اخسا واداثی وسفله مقوله سنه اولاد درزه اطلاق اولنور باصمه نسخه لرده شمله ده میم بدلی حاء ایله شحله ودرزه ده راء موقعنده واو ایله دوزه وقوعی ظنم تحریف نساخدر

*) صبحدر ابن ذکاء ام اللیالی ماهدر * دیر شب مهتابه ده ابن تمیر اهل بیان (*

(ابن ذکاء) غراب وزننده طلوع شمسدن حاصل اولان صباح وقتنك کنیه سیدر ذکاء شمسك علمی اولمغله اوزرینه لام تعریف داخل اولمز ومعرفه وتأنیث علتلریله غیر منصرفدر کذا فی ترجمة القاموس نظمده ام ایله مصدر ومعرف باللام اوله رق ام الذکاء وقوعی قاموسه مخالف اولمغله تغییره اجتسار اولندی (ام اللیالی) عوالی وزننده لمعان ونوریله کیجه لره خاص اولان

قمرك كنيه سيدر (ابن ثمير) ثاء مثلثه ايله امير وزننده شب مهتابك يعنى آى ايدنلغى اولان كيجه نك كنيه سيدر قاموسده ثمير قايمغى اوزرينه چيقمش سوده ياخود هنوز قايمغى چيقمامش سوده دينوردیوب بعده وابن ثمير الليل المقمر ديوب وجه تكنيه دن سكوت ايتمشدر

*) كيجه وكوندزكنيه سى ابناسمير ابناجمير * ابن يوم انجق نهاره ديديلر روشندلان (*

(ابناسمير) سين مهمله ايله امير وزننده وابن لفظنك تثنيه سى اولان ابنان كلمه سنك اضافتيله كيجه ايله كوندزك كنيه سيدر سمير دهر وزمانه اطلاق اولنور وكيجه برى بريله حكايه وافسانه سويلشن ياخود مطلقا محاوره ومكالمه ايدن كيمسه لرك هر برينه دينور مسامر كبى وليل ونهاره ابنا سمير اطلاقى معناى اوله مبنيدر يالكز كيجديه ابن سمير اطلاقى كندنده مسامره ومحاكات واقع اولديغنه محمولدر (ابنا جمير) ابنا سمير وزننده بوده ليل ايله نهارك كنيه سيدر كنديلرده ناسك اجتماعى واقع اولديغيچون زيرا جمير ناسك جمعيتكاهلرينه دينور مجتمع القوم معناسنه (ابن يوم) قوم وزننده انجق كوندزه ونهاره دينور يعنى شمسك طلوعندن غروبنه قدر زمانك كنيه سيدر صاحب قاموسك بصائر نام كتابنده بيانى اوزره يوم صبح صادقك طلوعندن شمسك غروبنه قدر ونهار طلوع شمسدن غروبنه قدر معتبر اولمغله يوم نهارك اصلى ومبدأى ونهار يومدن متولد كبى اولور

*) علم ايمش ام الفضائل اى ولدسعى ايت آكا * جهلدر ام الرذائل احترازايله امان (*

(ام الفضائل) شمائل وزننده خصلت ذاتيۀ حميده وفضل وشرف جهتيله اولان درجۀ رفيعه معناسنه اولان فضيلتك جمعى وام ايله مصدره اوله رق جميع خصال مرضيه نك مبدأ ومنشائى بولنان علمك كنيه سيدر (ام الرذائل) ام الفضائل وزننده ومقابليدركه جمله صفات ذميمه وخصال دنيه نك اصل واساسى اولان جهلك كنيه سيدر ناظم تحرير اوله حث وترغيب وثانيدن زجر وترهيب ايتمشدر

*) همدخى ام الندامه اولدى تعجيل وشتاب * باده درام الخبائث كيم آنك خبثى عيان (*

(ام الندامه) سحابه وزننده ام الندامات جمع بنيه سيله عربيده عجله وتعجيل وفارسيده شتابيدن وشتاب وتركيده ايومك تعبير اولنان خصلت ذميمه نك كنيه سيدركه اكثريا ندامت وپشيمانلق بوندن حاصل اولور وبو تعجيل فقط تزويج بنات ودفن اموات واطعام اضياف وانجاز مواعد مثللو مواضع عديده ده محمود ومحال سائره ده مذموم ومطرود در (ام الخبائث) رذائل وزننده جميع شروره باعث وداعى وكافۀ فساده سبب ومبادى وقبح خباثتى جمله يه ظاهر وبادى اولان خمرك كنيه سيدر ام الفساد كبى

*) بنت كرم وبنت عنقود ودخى بنت عنب * فارسيجه دختر رزوش شراب ارغوان (*

(بنت كرم) كافك فتحى ورانك سكونيله (وبنت عنقود) عينك ضميله عرجون وزننده (بنت عنب) عينك كسرى ونونك فتحيله اوچيده مايۀ فساد ومفتاح الشرور اولان خمرك كنيه سيدر عنب ياش اوزومه وعنقود صالقمنه وكرم اوزم كندنده حاصل اولان باغه واصمه يه دينكله كيمى بالواسطه وكيمى بلاواسطه خمرك اصل وامى مثابه سنده در فارسيده خمرك اسمى باده وكنيه سى دخترزودخترزدردخت وراء زياده سيله دختر دالك ضميله قزه دينور رزرانك فتحى وزاى معجمه نك سكونيله باغه واصمه يه دينور شراب عربيده مطلقا ايچيلن نسنه يه دينور تركيده اوزم صويندن اتخاذ اولنان مسكرده غلبه ايتمشدر ارغوان بواسمله معروف قرمزى چيچكدر بوراده شراب ارغوان ارغوان رنكلو شراب ديمكدر

*) بر بغدايدركه اولمش كنيه سى ام الطعام * ام مثوى هم اوخاتوندركه اوله ميزبان (*

(بر) بانك ضمی ورانك تشديديله جوبانتدن بغدايه دينور حنطه وقح كبی (ام الطعام) سحاب وزننده جميع اطعمه نك اصل واساسی مثابه سنده اولان بغدايك كنيه سيدر بوراده طعام مطلقا اكل اولنه جق شئ معناسنه در طعام غلبه استعمال ايله بغدايه ده اطلاق اولنور (ام مثوی) مأوی وزننده مسافره اطعام وضيافت ايتمك معتادی اولان مضيافه خاتونك كنيه سيدر مضياف وخاندان آدمك كنيه سی ابو المثوی در (ميزبان) فارسيده ضيف ومهمان معناسنه اولان ميز ايله صاحب وحافظ معنا سنه اولان بان دن مركبدر

*) چون بنو الدنيا ما كی اولدی جمله آدمی * هم بنو الايام ديمك اولمش ابنای زمان (*

(بنو الدنيا) دالك ضميله بو جهانده حالا موجود وكلش كچمش انسانك جمله سنك كنيه سيدر (بنو الايام) همزه نك فتحی ويانك تشديديله ابنـاء الزمان كبی حالا موجود اولان بنی آدمك كنيه سيدر بوراده ايام مطلق الزمان معناسنه اولان يومك جمعيدر ليل مقـابلی اولان يو مك جمعی دكلدر

) يك صداقتلی كزيده دوست ابن الانس ايمش (

) اسمی وار عنقا كبی هم قافده كنـدی نهان (

(ابن الانس) همزه نك كسری ونونك سكونيله يسرا وضرا ده يار وفادار وبؤس ونعمـاده اخلاص وصداقتی ثابت وپايدار خلوفی وصديق صفی اولان كزيده دوستك كنيه سيدر بو ايسه عنقاء مغرب وغول بيابان ووفاء نسوان ومروت ابنـاء زمان كبی موجود الاسم ومعدوم الجسم لفظ بيمعنادر (ربيع الابرار) ده مسطور اولديغی اوزره (عنقاء) حمراء وزننـده طويل العنق عظيم الجثه بر ديشی قوشك اسميدر كه حضرت موسی صلوات الله وسلامه علی نبينا وعليه زمانـنده پيدا اولوب حق تعالی اكا باركك دخی خلق ايتمكله تناسل وكثدكچه چوغالوب حضرت موسی عازم دار بقا اولدقدنصكره نجد وحجازه انتقال واختطاف صبيانه اشتغال ايتمكله بو كونه فساد وتسلطی بر طرف اولمغيچون پيغمبر وقت اولان خالد بن سنان حضرتلرينك دعاسيله آشيانه عدمه پرواز ايلمشدر كردنی اوزون اولديغيچون عنقاء دينوب طيرانده اغراب وابعـاد ياخود شكاری نابديد ايتديكيچون مغرب ايله توصيف اولنمشدر انتهی وبعضيلر حضرت سليمان عليه السـلام مرغ مزبوره برخصوصدن ناشی غضب ايتمكله كوه قافه پرواز وذهاب وبردخی ربع مسكونه عودت واياب ايتميوب همـان برآدی قالـدی ديرلر ناظم مرحومك قولی بوكه مبنيدر وعند البعض عنقـاء لفظی برمعنايه دال اولميان الفـاظ مهمله قبيلـندندر

) اولدی درويشان وسياحين بنو الغبرا دخی (

) ابن ارض اولمش غريب بيقرار ولامكان (

(بنو الغبراء) حمراء وزنـنده فقر وفاقه سببيله تراب وغباره ملتصق اولان درويشـانك يعنی فقرانك كنيه سيدر وهربری برارضدن وبرديـاردن اولان غربا وسياحين زمره سنك كنيه سيدر غبراء اغبرك مؤنثی اوله رق ارضه دينور وتوز رنكلی بوز شيئه دينور مفردی ابن غبراء در (ابن ارض) فرض وزننده وطنندن اغتراب ايدوب بريرده توطن وقرار كاهی اولميان غريب الديار ديمكدن كنايه در

) ام طلحه كهله اولمشدر چكركه ام عوف (

) ام عريط عقربه ديمش طوغاراندن زبان (

(ام طلحه) طانك كسريله هوامدن قل وكهله تعبير اولنان مؤذينك كنيه سيدر بشارت

الدروز دخی کنیه سیدر (ام عفو) جوف وزننده برمحله تردد ایده رك دونوب طولشمق معتادی اولان دشی چکرکه نك کنیه سیدر ارکك چکرکه یه ابوعوف دینور (ام عريط) عینك کسری ورانك سکونی ویاء مثناة تحتیه نك فتحیله درهم وزننده وام عريط امیر وزننده زهرناك اولان حشرات ارضدن عقرب دیمکله معروف مؤذینك کنیه سیدر فارسیده کژدم دینور ترکیده قویروغی قالقق و یوقاری معناسنه قویروغی اورو دینور وتحریف اولنوب قویروقلو دینور

*) ابن غمد ایمش قلیج پك کسکنی قصال انك * معنیٔ ابناء حرب اولمش دخی جنك آوران (*
(ابن غمد) غینك کسریله اسلحه دن قلیجك کنیه سیدر اکثر اوقاتده غمده یعنی قینده ملازم یاخود حین استعمالده قیندن طوغار کبی بارز اولدیغی ملاحظه سیله در (قصال) قاف وصاد مهمله ایله شداد وزننده وقاصل صارم وزننده ومقصل منبر وزننده زیاده کسکین قلیجه دینور (ابناء حرب) ضرب وزننده جنك وقتاله ملازم اولان اصحاب محاربه نك کنیه سیدر جنك آوران امور حربیه ده مهارتی اولان کیمسه لره دینور فارسیدر

*) موت ایمش ام دهیم وهمدخی ام اللهیم * ام کلبه سته درکیم هیچ قومز آدمده جان (*
(ام الدهیم) زبیر وزننده انسانی ناکهانی وآنسزین باصمق واستیلا ایتمك حال وشانی اولان اولومك کنیه سیدر (ام اللهیم) بوده تصغیر بنیه سیله زبیر وزننده خلق لهم وبلع والتهام والتقام ایدن موتك کنیه سیدر تاء قافیه سنده سبق ایدن ام قشعم کبی وبونلر داهیه وآفتك وبلا ومصیبتك دخی کنیه لریدر (ام کلبه) تمره وزننده (وام ملدم) منبر وزننده عربیده حمی وفارسیده تب وترکیده سته دیمکله معروف علتك کنیه لریدر که انسانی کلب عقور کبی طوتوب تاب وتوانی کسوب بیتاب وبیمجال ایدر

*) بنت صدر اندیشه اولمشدر سخن بنت شفه * بنت فکر ایمش دخی شعر لطیف شاعران (*
(بنت صدر) صادك فتحی ودالك سکونیله سینه وصدره مجاور اولان قلبدن تولد ایدن فکر وخیال واندیشه وملاحظه نك کنیه سیدر (بنت شفه) شینك وفانك فتحه لریله طوداق تعبیر اولنان عضولرك بیندن صادر اولان لفظ وکلامك کنیه سیدر فارسیده زادهٔ دهن تعبیر اولنور (بنت فکر) فانك کسری وفتحیله فکر دقیق ونظر عمیق ایله مقتضای حاله مطابقتی ومحسناته رعایتی تأمل وملاحظه ایدوب دوشونه رك اعمال وانشاده اولنان لطیف ورنکین وخوب مضمون اولان کلام موزونك کنیه سیدر

*) زادهٔ فکرم بو ابیات اولدی معناسی وفیر * ابن فکری هذه الابیات کانت ذا معان (*
مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (ابن فکری) اضافتله مقدم خبر اوله رق بنم شعر لطیفمدر دیمکدر ابن فکر لفظی بیت سابقده سبق ایدن بنت فکر کبی فیوضات قلبیه اولان نظم بدیعك کنیه سیدر فارسیده زادهٔ فکر وزادهٔ طبع وزادهٔ خاطر دینور (زاده) ساده وزننده طوغمق معناسنه اولان زاییدن فارسیدن اسم مفعولدر مولود وولد معناسنه (هذه الابیات) ده هذه اسم اشارت ابیات همزه نك فتحیله اسم اشارتك مشار الیهی وصفتی اوله رق مؤخر مبتدادر (ابیات) ایکی مصراعدن مرکب منظومه یه اطلاق اولنان بیتك جمعیدر بو مقامده مبتدا وخبر ایکیسیده معرفه اولمغله مبتدانك تقدیمی واجب اولان مواضعدن اولدیغیچون هذه الابیات ابن فکری دینلمك قواعد نحویه دن ایسه ده ضرورت شعردن ناشی تقدیم وتأخیر اولنمشدر قاعده یه موافق اوله رق اعرابده ممکندر لکن جزالة معنانك فوتی مستلزم اولدیغی خفی دکلدر (کانت) ناقصه اوله رق ماضی مؤنث غائبه در مستتر هی ضمیری اسمی ابیاته

راجعدر (ذامعان) ده ذا اسماء ستهٔ معتله دن انجق اسماء اجناسه مضاف اوله رق صاحب
معناسنه اولان ذو كلمه سنك حالة نصبي موقعنده اولمق اوزره كانت فعلك خبر منصوبيدر
باصيه لر ده يا ايله ذى معان وقوعى غلطدر معانى مبانى وزننده الفاظك مدلولى يعنى الفاظ
كندى ازاسنه وضع اولنان صورت ذهنيه دن عبارت اولان معنى لفظنك جمعيدر اكتفاء
بالكسره ياسى حذف اولنمشدر تنوينى تكثير ايچوندر وذا كلمه سنك مضاف اليهيدر جملهٔ فعليه
مبتدانك خبر ثانيسيدر (مفهوم كلام بو قطعه نك ياخود مجموع منظومه نك مشتمل اولديغى ابيات
بنم قوت فكريهم ايله اعمال ايتديكم شعر لطيفمدر ومعانيسى كثيردر ديمكدر

*) آه كيم اولمش شب بخت سيهكارم عقيم * طوغمازاندن طفل اميدم كه اولم شادمان (*

ناظم بو الكمال رنكين ادا شارح بى نواى بو العنا كبى بخت بدوارون وطالع ناساز واژكون حسبيله
مبتلاء زخم ناسور تنكدستى وضيق معاش هموم پيوسنيدن اشتكا ايدوب دير كه كندنده روى امل
بديدار اولمق جهتيله شب تاريك وليلهٔ ظلمايه شبيه اولان بخت سخت سياهم وطالع نامساعد
تيره كاهم نتاج مرام ومراددن عقيم وعاقر يعنى هر نقدر الليالى حبلى مثلنجه و * آبستن صفا
وكدردر ليال هب * كون طوغمادن مشيمهٔ شبدن نه لر طوغار * نشيده سنجه كيجه لر ام الحادثات ايسده
بنم شب ديجور بختمدن طفل اميد واملم طالع وظاهر اولماز كه بو ... از باب اقبال كبى
شادمان ومسرور وخندان اولم ديمك اولور

) ذاك ما انث سمعا ببيان (

(ذاك) باء قافيه سنك قطعهٔ ثالثه سى ونون قافيه سنك قطعهٔ اولى سى عنوانلرنده بيان
اولنديغى اوزره اى مخاطب شو مذكور معناسنه مبتدادر (ما) موصوله در (انث) تأنيث
كلمه سندن ماضى مجهولدر نائب فاعلى تحتنده مستتر هو ضميرى موصوله راجعدر جمله سى
موصولك صله سى وموصول مع صلته مبتدانك خبريدر (سمعا) فعلك نائب فاعلندن حالدر
(ببيان) ده باء جاره انث فعلنه متعلقدر بيان ايضاح واظهار معناسنه فعلك مفعول به غير
صريحيدر (مفهوم عنوان شو قطعه ده مذكور اولان الفاظ عربيه دن هر برلرنى كنديلرنده
علامت تأنيث اولان تاء والف مقصوره والف ممدوده يوغيكن عرب عربادن مؤنث اولديغى
حالده مسموع اولان لفظلرك معناى ماوضع لهلرينه تعرض اولنميوب فقط مؤنث سماعى
اولدقلرى افاده سنده در و بونلر مؤنث اولدقلرى كلام فصحاده مؤنث معامله سى اولنمق ايله
يعنى دار عامره ونار حاميه وريح عاصفه مثللى مؤنث ايله موصوف اولمق ومؤنث ضميرى
ارجاع اولنمق وبعضا دويره كبى تصغيرنده علامت تأنيث كتورلمك كبى دليللر ايله ايضاح
وبيان اولنمشدر ديمكدر)

*) نفس وعين ودخى سن واذنان * دار ودلو ايله هم است وكتفان (*

(نفس) نونك فتحى وفانك سكونيله روح معناسنه وقان معناسنه مؤنث سماعيدر يقال نفس
مطمئنة ونفس سائلة ونفس امازه بونلردن غيرى اون اوج معنايه دخى كلور كما فى القاموس
(عين) عينك فتحى وياءك سكونيله حرف عين قافيه سنك قطعهٔ اولى سى عنوانى شرحنده
بلديكى اوزره الفاظ مشتركه نك اشهرى ومعنا جهتندن اكثرى اوله رق كوزه وديزه وصو يك
منبعنه ومصبنه والتونه ومال حاضره وحروف هجادن بر حرفه وهر بر نسنه نك ممتاز وكزيده سنه
وبر قوم وقبيله نك رئيس وسركرده سنه وجاسوسه وبر نسنه نك ذات وحقيقتنه وكونشه
وترازونك كفه سنه وساير معانيسنه موضوع اوله رق مؤنث سماعيدر يقال عين باصرة وعين
جارية وعين خضراء وعين مضيئة الى غير ذلك جمعى عيون واعين كلور افلس وزننده (سن)

سينك كسرى ونونك تشديديله انسانك وحيوانك ديشنه دينور ضرس معناسنه وياشنه دينور عمر معناسنه وبو ايكى معناده ده مؤنث سماعيدر جمعى اسنان وتصغيرى سنينة در يقال سن حديدة وطالت سنه (اذنان) اذنك تثنيه سيدر اذن همزه نك ضمى وذالك سكونيله وضمتيله آلت سمع اولان قولاق معناسنه مؤنث سماعيدر يقال اذن واعية جمعى همزه نك مديله آذان كلور (دار) عار وزننده حجرات وعرصه يى مشتمل اولوب اطرافى دارًا مادار ديوار ايله محاط اولان منزله ودائره معناسنه مؤنث سماعيدر وشهر وبلده يه وخاصة مدينهٔ منوره يه ونشأهٔ اولى يه يعنى بتون دنيايه دار اطلاق اولنور نتكم جريرينك اشبو * دار مئ بما الضحكت من يومها * ابكت غدا بعدا لها من دار * بيتنده اولديغى كبى جمعى ديار وديارة وديارات وديران كلور داللرك كسريله وادوار وادوره كلور ابواب وابويه وزنلرنده (دلو) دالك فتحى ولامك سكونيله قيو ودولاب مقوله لرنده استعمال اولنان قوغه معناسنه مؤنث سماعيدر دلو جديدة علوقدينور جمعى كتاب وزننده دلاء كلور (است) همزهٔ وصلك كسرى وسينك سكونيله دبر ومقعد معناسنه مؤنث سماعيدر اصلى سينك فتحيله وفتحتيله سته ومصغرى ستيه در واست اصل وتمل واساس معناسنه كلور بومناسبتله است الدهر زمان قديمه اطلاق اولنور جمعى همزه نك فتحيله استاه كلور ادبار كبى (كتفان) كتفك تثنيه سيدر كتف كافك فتحى وتانك كسريله وكتف كافك كسريله مثل وزننده وفتحتيله جبل وزننده اوموز باشلرينك آرده اولان يصى كيكه دينور كه تركيده كورك وفارسيده شانه دينور مؤنث سماعيدر جمعلرى اكتاف وكتفه كلور قردة وزننده

*) هم سعير ايله جهنم دخى نار * ريح وفلك ايله عصا وعضدان (*

(سعير) امير وزننده يانمش وعلولنمش آتش معناسنه مؤنث سماعيدر مسعور كبى ومطلقا آتشه ولهبنه ده دينور ساعوره كبى (جهنم) جيمك فتحى ونونك تشديديله وجهنام جيمك حركات ثلاثيله جنت مقابلى اولان دار العذابك اسمى اوله رق مؤنث سماعيدر تأنيث وعلميت علتلريله غير منصرفدر ويك عميق ودبى درين قيويه دينور (نار) دار وزننده آتش معناسنه مؤنثدر جمعى نيران ونيره ونيار كلور جيران وقرده وجبال وزنلرنده (ريح) رانك كسريله فارسيده باد وتركيده يل تعبير اولنان هواى متحركه دن عبارت اوله رق مؤنث سماعيدر جمعى رياح وارياح وارواح كلور (فلك) فانك ضمى ولامك سكونيله مركب البحر اولان كمى يه دينور سفينه معناسنه مفرد اولور وسفاين معناسنه جمعده اولور جمعده اولان ضمه وسكون مفردده اولان ضمه وسكونه مغاير اعتبار اولنمغله مفرد قفل وزننده جمع حمر واسد زننده اولمش اولور ومفرد اولان فلك مركب تأويليله مذكر وسفينه تأويليله مؤنث سماعيدر ياخود فلك اسم جنسدر مذكره ومؤنثه ومفرده وجمعه اطلاق اولنور (عصا) فتحتيله كنديسنه اتكا واعتماد وهش ثمار واوراق وما آرب اخرايى مشتمل اولان دكنك معناسنه مؤنث سماعيدر جمعى عينك ضمى وصادك كسرى ويانك تشديديله عصى وكسرتيله عصى كلور مكنسه وزننده منسئه عصا مرادفيدر فارسيده دستواره دينور (عضدان) عضدك تثنيه سيدر عضد عينك حركات ثلاثى وضاد معجمه نك سكونيله وعينك فتحى وضادك كسريله كتف وزننده وضادك ضميله ندس وزننده وضمتيله عنق وزننده مؤنث سماعيدر ديرسكدن اوموز باشنده كوركه وارنجه عضوه دينور كه قول وبازو تعبير اولنور

*) هم لظى ايله جحيم ايله سقر * جمله سى اويله در ايله اتقان (*

(لظى) فتى وزننده آتشه ياخود علوينه ويالكنه دينور واعاذنا الله تعالى منها نزاعة للشوى

اولان جهنمك اسماسندن اوله رق مؤنث سماعیدر وعلمیت وتأنیث ایله غیرمنصرفدر (جحیم) امیر وزننده علوی غایتله شدید اولان آتشه دینور و بری برینك اوزرنده قات قات یننان آتشه دینور وچقور یرده یانان عظیم آتشه دینور وز یاده حار وسیجاق موضعه دینور و بو وجهلر ایله بئس المصیر اولان جهنمه وناد جهنمه اطلاق اولنور مؤنث سماعیدر (سقر) سقر وزننده لواحة للبشر اولان بئس المقرك اسمی اولمق اوزره مؤنث سماعیدر تأنیث وعلمیت یاخود وزن فعل وعلمیت سببلریله غیرمنصرفدر

*) قدم ورجل وسراویل اوبله * اصبع وکف ویمین ایله یدان (*

(قدم) قلم ووزننده ایلق تعبیر اولنان عضوك اسمی اولمق اوزره مؤنث سماعیدر (رجل) رانك کسریله قدم کبی ایاق معناسنه مؤنث سماعیدر قدمك جمعی اقدام ورجلك جمعی ارجل کلور (سراویل) سینك فتحیله صیغهٔ منتهی الجموع وزننده مفرد ومؤنث اوله رق دیزلك وشلوار مقوله سی طونه دینور اما واو یرینه باایله سرابیل قرطاس وزننده اولان سربال لفظنك جمعی اولمق اوزره کوملکه یاخود زرهه یاخود مطلقا لباسه دینور (اصبع) همزه نك حرکات ثلاثی وهر حرکه سنده بانك حرکات ثلاثیله لغتدرکه طقوز لغت اولور واصبوع اسبوع وزننده اوچنجی لغتدر الده وایاقده اولان پرمق معناسنه مؤنث سماعیدر جمعی اصابع کلور (کف) کافك فتحی وفانك تشدیدیله پرمقلرك اوجندن بیلکه قدر بش پرماغی مشتمل اولان پنجه معناسنه مؤنث سماعیدر اوستنه ظاهر الکف وایچنه باطن الکف وراحه دینور ترکیده ال آیه سی واوج دینلور جمعی همزه نك فتحی وکافك ضمیله اکف وضمتینله کفوف کلور (یمین) امیر وزننده حلف وقسم معناسنه مؤنث سماعیدر که ترکیده آند وفارسیده سوکند تعبیر اولنور ویمین یسار مقابلی اوله رق صاغ اله وصاغ طرفه دینور وخیر وبرکت معناسنه وزور وقوت معناسنه ده مستعملدر جمعی همزه نك فتحیله ایمان ومیمك ضمیله ایمن کلور (یدان) یدك تثنیه سیدر ید یانك فتحی ودالك تخفیفیله ویده ها ایله وید دالك تشدیدیله ویدی فتی وزننده اعضاء بدنیه دن اله دینور کف معناسنه یاخود پرماقلرك اوجندن اوموز باشنه وارنجه اطلاق اولنور مؤنث سماعیدر اصلی دالك سکونی وآخرده دخی یا ایله یدی در هدی وزننده بعده تخفیفا یا حذف اولندی قان معناسنه اولان دم کبی جمعی ایدی وجمع الجمعی ایادی کلور داللرك کسریله وید لفظی جاه ومنزلت ووقار ورزانت وزور وقوت وقدرت ومکنت وملك وولایت وعز وسلطنت وانقیاد واطاعت واحسان ونعمت وحرب وجماعت ومعین وناصر معنالرینه ده اطلاق اولنور

*) منجنیق ودخی قوس وارنب * ثعلب ودرع وذراع وورکان (*

(منجنیق) میمك وجیمك فتحه لری ونون اولینك سکونیله زنجبیل وزننده ومیمك کسریله ده لغتدر ومنجنون وزننده منجنوق ده دینور زمان سالفده محاربه لرده انکله اعدا اوزرینه طاش آتدقلری آلتك اسمی اوله رق مؤنث سماعیدر ادوات حربیه دن مدفع تعبیر اولنان طوب وخمبره نك حدوثندنصکره مهمل ومتروك اولمشدر جمعی منجنیقات ومجانق ومجانیق کلور (قوس) قافك فتحی وواوك سکونیله فارسیده کمان وترکیده یای تعبیر اولنان آلتك اسمی اوله رق مؤنث سماعیدر مصغری قویس وقویسة وجمعی قافك کسری وضمیله قسی وقووس واقواس کلور (ارنب) احمر وزننده وحوش بهائمدن طوشانه دینور اسم جنسدر ارککنه ودیشیسنه شاملدر بو صورتده ما نحن فیه دن دکلدر وبعض اهل لغت ارکك طوشانه خاء معجمه نك ضمی وزاین معجمتین ایله خزز ودیشیسنه ارنب اطلاق ایتدیلر ابن حاجبك وناظمك مختارلری بودر جمعی ارانب کلور (ثعلب) جعفر وزننده مؤنث سماعیدر دشی دلکویه دینور یاخود مذکر

ومؤنثه شاملدر جمعی ثعالب کلور کما مر قریبا (درع) دالك کسری ورانك سکونیله سین قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنده کچدیکی اوزره اثناء مقاتله ده بهادرلرك کیدکی تیمور حلقه لردن مصنوع زرخ تعبیر اولنان لباس معناسنه مؤنث سماعیدر جمعی دروع وادرع کلور حصون وافلس وزنلرنده وبو درعه جوشن ولبوس ده دینور کما مر ودرع نسوانه مخصوص فراجه وقیوراق مقوله سی اوسته کیلان ثوبه ده دینور (ذراع) کتاب وزننده مؤنث سماعیدر دیرسکدن اورته پرماغك اوجنه وارنجه مقداره دینور وساعد کبی قوله دینورکه کف ایله مرفق بینیدر وآرشونه دینور کما مر فی ثانیة العین مصغری ذریعه وجمعی اذرع وذرعان کلور (ورکان) ورکك تثنیه سیدر ورك واوك فتحی ورانك کسریله کتف وزننده ورانك سکونیله ترك وزننده وواوك کسریله شرك وزننده مؤنث سماعیدر تمره وزننده الیه دخی دینور فارسیده سرون وترکیده اوجه واوتراق یری وقیناق تعبیراولنان عضودرکه ایکی طرفلو اولور ایکیسنه ورکان دینور جمعی اوراك کلور قعود حالنده ایکی قیناقلری یره وضع ایتمکه تورك دینور

*)غول وفردوس وعروض اشعار*ذهب وشمس ایله ارض وعقیان(*

(غول) غینك ضمیله مؤنث سماعیدر برکیمسه نك هلاکنه سبب اولان نسنه یه دینور وآفت وداهیه یه دینور وغول بیابانی تعبیر اولنان سعلاة معناسنه درکه تنها بیابانده بعض شکل ایله انسانه مرئی اولوب یولدن اضلال وتلاعب ایدن برنوع جن طائفه سنه دینور ترکیده قونجلوز دیدکلری اوله جقدر یقال غالته الغول ای الهلکة اوالداهیة اوالسعلاة وبو معنای اخیرجه غولك وجودنی نفی واثبات وروم ایلی اولکه سنك بعض طرفلرنده ظهورایدن جادو وواپیر دیدکلری شخص خبیث غول نوعندن اولدیغی قاموس ترجمه سنده مبسوطدر فلیراجع (فردوس) فانك کسری ودالك فتحیله قطعهٔ شرعیه ده کچدیکی اوزره انواع اشجار مثمره یی مشتمل باغچه یه وخاصة اوزم باغنه دینور * واکلها دائم وظلها * نصیله موصوف اولان روضهٔ رضوانه دینور وجنت تأویلیله مؤنث سماعیدر جمعی فرادیس کلور مصابیح وزننده (عروض) صبور وزننده مؤنث سماعی اوله رق میزان شعره اطلاق اولنورکه فاعلاتن مفاعیلن متفاعلن مثللو افاعیل وتفاعیلدن عبارتدر شعر انکله معارضه وموازنه اولنوب موزونی ناموزوندن متمیز اولور وعروض شعردن هر بیتك مصراع اولنك جزء اخیرینه دینور تکیم مصراع ثانینك جزء اخیرینه ضرب دینور وعروض مکهٔ مکرمه ومدینهٔ منوره واطراف وحوالیلرینه اطلاق اولنور (ذهب) فتحتینله معدنیاتدن التونه دینور مؤنث سماعیدر مذکرده اولور (شمس)قطعهٔ سماویه ده سبق ایتدیکی اوزره کوکب نهاری اولان کونشك اسمی اوله رق مؤنثدر (ارض) قطعهٔ شرعیه ده کچدیکی اوزره یره دینور مؤنث سماعیدر (عقیان) عینك کسریله عمران وزننده قاموسك بیاننه کوره برجنس التوندرکه نبات کبی یردن نابت اولور فارسیده زررسته دینور مؤنث سماعیدر لهجه ده زیاده خالص اولان التونه دینوردیو مسطوردر هم نابت هم خالص اولمغله توفیق ممکندر

*) فرس وکأس وشمال وموسی*فهر وکرش وکبد ایله ساقان(*

(فرس) فتحتینله آته دینور ارککنه وقسراغنه اطلاق اولنور وقسراغه اطلاق اعتباریله مؤنث سماعی اولور جمعی افراس وفروس کلور فرسن زبرج وزننده مؤنث سماعیدر دوه قسمنك بقناغنه دینورکه طوارك طرنغی یرنده در وبوراده فرس یرینه فرسن اولمقده احتمال بعید دکلدر (کأس) کافك فتحی وهمزه نك سکونیله وتخفیفیله طاس وزننده کاس صو وشربت مقوله سی مشروبات ایچیله جك قابه دینور مؤنث سماعیدر جمعی افلس وزننده اکؤس وضمتینله

كؤوس كلور فارسيده جام دينور وكأس ايچيله جك مشروبه ده اطلاق اولنور و بومعناجه ده مؤنثدر يقال كأس مملوة وكأس طيبة (شمال) كتاب وزننده و ياء زياده سيله شيمال كه اشباع قبيلندندر وشملال زلزال وزننده صول الهوصول يانه وصول جهته اطلاق اولنور يمين مقابليدر ومؤنث سماعيدر جمعى كتب وزننده شمل وافلس وزننده اشمل وغير قياس اوزره شمائل كلور وشمال خوى وطبيعت معناسنه ده كلور بونك جمعى فقط شمائل كلور (موسى) ميمك ضميله اوسترہ ديدكلرى آلت حلقك اسمى اوله رق مؤنث سماعيدر اوسى يوسى دن مفعل وزننده اولمغله ميمى زائده و يادن مقلوب اولان الف اصليه اولمغله الف تأنيث دكلدر (فهر) فانك ضميله يهود طائفه سنك مدرسى يعنى هاوره سى معناسنه مؤنث سماعيدر (كرش) كافك كسريله وكرش كتف وزننده اشكنبه يه دينور كه كاوش كتورن حيوانلرده اولور انسانك معده سى مقامنده در و بو مؤنث سماعيدر (كبد) كتف وزننده وكبد كافك فتحى وبانك سكونيله وكبد كافك كسريله انسانك وسائر حيوانك جكر ينه دينور مؤنث سماعيدر جمعى كبود واكباد كلور (ساقان) ساقك تثنيه سيدر ساق قاف قافيه سنك قطعهٔ اولى سنده كچديكى اوزره طپوق ايله ديزك ارالغى اولان عضوه دينور كه تركيده اينجك ولحم وشحمى طرفنه بالدر دينور فارسيده پوژه دينور اماتركيده بجاق تعبيراولنان عضو قاسقدن طبانه وارنجه ممتد اولمغله فخذ ايله ساقى مشتمل اولور و بوساق لفظى مؤنث سماعيدر مصغرى سويقه وجمعى سينك ضميله سوق وكسريله سيقان وافلس وزننده اسؤق كلور وساق شدته دينور

*) خمر وهم بئرايله ملح وعقرب * عنكبوت ودخى حرب ونعلان (*

(خمر) تمر وزننده الف قافيه سنك التنجى قطعه سنده كچديكى اوزره شرب و تناول ايدن كيمسه يى سرخوش ايدن مسكر معناسنه مؤنث سماعيدر بعضا مذكرده اولور يقال خمر صافية وخمر ممزوج (بئر) بانك كسريله قويى يه دينور مؤنثدر جمعى آبار وابؤر كلور (ملح) ميمك كسريله مايهٔ لذت اطعمه اولان طوزك بريسنه اطلاق اولنور مؤنث سماعيدر قليلا مذكرده اولور جمعى ها ايله ملحه وميمك كسريله ملاح وهمزه نك فتحيله املاح كلور (عقرب) جعفر وزننده قطعهٔ سابقه ده ام عريط ايله مكنى اولان موذينك اسميدر و بونده تأنيث غالبدر بعضا مذكرده اولور (عنكبوت) عينك وكافك فتحه لرى ونونك سكونيله اورمجك ديدكارى معروف بوجكدر مؤنث اوله رق استعمالى غالبدر وبعضا مؤنثده عنكبه وعنكبات وعنكباء و مذكرنده عنكب دينور جمعى عناكب وعنكبوتات كلور وغرائبندندر كه اورمجكك سكز اياغى والتى كوزى واردر (حرب) حانك فتحيله جنك وجدال ومحاربه وقتال معناسنه مؤنث سماعيدر مقاتله اعتبار يله يقال وقعت بينهم الحرب وبعضا قتال اعتبار يله مذكرده اولور جمعى حروب كلور (نعلان) نعلك تثنيه سيدر نعل نونك فتحى وعينك سكونيله پابوج و پاپوش تعبيراولنان اياق قابنك انواعنه اطلاق اولنور كه هر ديارده بركونه ديكوب اياقلرينه كيرلر مؤنث سماعيدر تاء وحدتله نعله ده دينور جمعى نعال كلور چامورلقده كيلن نالين نعلين مجرفيدر وطوارك پاپوشى مثابه سنده اولان برده وره نعل دينور

*) ضرب وافعى ديمه ده اويله ايمش * ضبع وفأس ايله دخى هم فخذان (*

(ضرب) ضادك فتحيله اهل عروض اصطلاحنده بيتك جزء اخيرنه يعنى مصراع ثانينك اجزاسندن آخر جزءنه دينور بومعناجه مؤنث سماعيدر وضرب برنسنه يى برنسنه ايله اورمق و بر يردن سير وسفر ايتمك ومطلقا كيتمك و بر يرده اقامت ايتمك ومثل وشبيه وصنف ودرلو معنالرينه موضوعدر بونلرده مذكردر (افعى) افعى وزننده ييلان انواعندن انكرك تعبيراولنان حيهٔ خبيثه نك اسمى اوله رق مؤنث سماعيدر جمعى افاعى كلور (ضبع) قطعهٔ سابقه نك فوقنده

اولان

اولان قطعه‌ده بسط و بیان اولندیغی اوزره صرتلانك اسمی اوله‌رق مؤنث سماعیدر (فأس) کأس وزننده اغاج کسدکلری بالطه معناسنه مؤنث سماعیدر جمعی افؤس وفؤس کلور (فخذان) فخذك تثنیه سیدر فخذ ذال قافیه‌سنده کچدیکی اوزره کتف وزننده وتمر وزننده او یلق تعبیر اولنان عضوك اسمی ومؤنث سماعیدر

*) اولکه تذکیر ایله تأنیثنده * سن مخیر اوله سن انده همان (*

یعنی اول قطعه دن بورایه کلنجه ذکر اولنان لغتلرك اکثرنده تأنیث متفق علیه ومطرد و بعضیسنده غالب وراجحدر اما اول لغتلرکه تأنیث وتذکیری مساوی اولمغله متکلم مخیر اوله انلر لغات آتیه دردیمکدر

*) رحم سکین وقفا وسلطان * سلم ومسك دخی عنق ایله لسان (*

(رحم) رانك کسری وحانك سکونیله ورحم کتف وزننده نسوانده ودیشی حیوانده دول یتاغنه دینور که ولد آنك ایچنده تکون ایدر وخصملغه دینور وخصملغك اسباب ووسائلی اولان اخوت وعمومت مقوله‌لرینه دینور تأنیثی قرابت اعتباریله درمذکر اوله‌رقده مستعملدر یقال رحم موصول ورحم موصولة جمعی ارحام کلور (سکین) سینك کسری وکافك تشدیدیله بچاغه دینور مذبوحی حرکتدن اسکان ایلمسی تصورینه مبنیدر مذکر ومؤنث اولور جمعی سکاکین کلور (قفا) عصا وزننده و بعضا ممدود اوله‌رق سماء وزننده بیونك ارقه طرفنه دینور که انسه تعبیر اولنور وبونك تأنیث وتذکیری مساویدر جمعی اقفیه واقفاء کلور همزه‌لرك فتحیله (سلطان) برهان وزننده حجت وبرهان ودلیل معناسنه ووالی وپادشاه معناسنه وپادشاهك قدرت وسطوتی معناسنه دررجل وبرهان اعتبارلریله مذکر وحجت وقدرت تصورلریله مؤنث اوله‌رق استعمال اولنور جمعی سلاطین کلور (سلم) سینك کسری ولامك سکونیله صلح معناسنه درکه بارشمق تعبیر اولنور صلح اعتباریله مذکر نقیضی اولان حرب لفظنه حمل ایله مؤنث اولور اما سلم که سینك ضمی ولامك تشدیدیله سکر وزننده درجه ومرقات کبی نردبانه دینور بوتأنیثی غالب اولان صنف اول قبیلندندر ابن حاجبه اقتفا ایله ناظمك اهمال ایتدیکی قبیلدندر (مسك) میمك فتحیله جلد معناسنه درکه حیواناتك دریسنه دینور تذکیر وتأنیثی جائزدر برقطعه سنه مسکه دینور تمره وزننده جمعی مسوك کلور (عنق) عینك ضمی ونونك سکونیله وعنق ضمتیله وعنق صرد وزننده وعنیق امیر وزننده جید معناسنه درکه بیونه وکردنه دینور تذکیر وتأنیثی مساویدر جمعی اعناق کلور (لسان) کتاب وزننده مابه النطق اولان دله دینور تذکیر وتأنیثی جائزدر وتأنیثی جارحه یاخود آلت قول اولمه اعتباریله‌در جمعی السنه والسن کلور

*) دخی اسماء لیالی وضحی * حال هم اویله دیر اهل عرفان (*

(لیل) سیل وزننده غروب شمسدن صبح صادقك طلوعنه قدر یاخود طلوع شمسه قدرمدتدن عبارت اوله‌رق مذکر ومؤنث اولور یقال مضی اللیل ومضت اللیل جمعی نظمده مذکر اولدیغی اوزره لیالی ویاء ثانیه‌یی حذفله لیال اوقلب مکانله لیائل کلور مصغری لییله در ولیله لیلك مفردیدر تمر وتمره کبی (ضحی) ضادك ضمیله هدی وزننده قباقوشلق تعبیر اولنان وقته دینور تذکیر وتأنیثی مساویدر وضحی کونشه اطلاق اولنور یقال ارتفعت الضحی ای الشمس وبومعناجه فقط مؤنثدر (حال) بال وزننده انسان کندی اوزرینه اولدیغی کیفیت یعنی نفسی وبدنی ووصفی اولان امور متغیره دن انسانه مختص اولان هیئته اطلاق اولنور صحت ومرض وقوت وضعف وغنا وفقر وسرور وغم کبی وبوحال کلمه‌سی لفظی اعتباریله مذکر هیئت وصفت اعتباریله مؤنثدر جمعی احوال واحواله کلور

*) قدر وهم ليث وطريق ايله سرى *هم سلاح اويله درآكلر مردان (*

(قدر) قافك كسرى و دالك سكونيله اوانيدن تنجره وچوملك مقوله سنه دينور باقردن و بالچقدن اولانه شاملدر منقعه كبى باقردن و طاشدن مصنوع چوملكه مرجل و بالچقدن اولانه فخار وايچنده طعام بشراولنه برمه دينور و بوقدر لفظى لفظى اعتباريله مذكر وآلت طبخ اولمه اعتباريله مؤنثدر جمعى قدور كلور صدور وزننده (ليث) لامك فتحى و يانك سكونيله ارسلانك ارككنه ودشيسنه اطلاق اولنور جمعى ليوث كلور اسود وزننده (طريق) امير وزننده معلومدركه يوله دينور تذكير وتأنيثى مساويدر جمع مؤنثى اطرق كلور افلس وزننده وجمع مذكرى طرق واطرقه واطرقاء كلور نذر وارغفه وانصباء وزنلرنده جمع الجمعى ضمتينله طرقات كلور (سرى) سينك ضميله هدى وزننده كيجه ايله يوله كتمكه دينور كرك كيجه نك اولنده كرك وسطنده وكرك آخرنده اولسون وبو مؤنثده ومذكرده اولور تقول اعجبتنى سراه واعجبنى سراه اى سيره فى الليل (سلاح) كتاب وزننده عموما آلت حربه ياخود خاصة قليچ ومزراق و پاله و بچاق كبى دمور دن اولان آلت حربه دينور وسلاح آلت حرب تأويليله مؤنث ولفظى اعتباريله مذكر اوله رق استعمال اولنور مذكرنك جمعى اسلحه مؤنثك جمعى سلاحات كلور (مردان) فارسيده اركشى معناسنه اولان فرد وزننده مرد لفظنك جمعيدر سلاحى استعمال خواص رجالدن اولمغله سلاح مؤنث دخى اولسه قدرنى واستعمالنى انجق رجال پرمجال فهم ايلرديمك اولور

*) ابن حاجب بوقدرجه وزنا * ايلمش كرچه بلاغتله عيان (*

(مناقب) جليله سى مفتاح السعاده ده وتاريخ ابن خلكانده مبسوط اولديغى اوزره تاريخ هجرتك بشيوز يتمش ياخود يتمش برسنه سى صعيد مصردن اسنا نام بلده ده پانهادهٔ عالم شهود والتيوز قرق التى شوالنك اون التنجيسى يوم خميسك مجروه سنده محروسهٔ اسكندريه ده عازم دار الخلود اولان صاحب التصانيف المنقحه جمال الدين ابو عمرو عثمان بن عمر الحاجب رحمه الله كه كافيه وشافيه ومختصر منتهى ومؤلفات معتبرهٔ سائره صاحبيدر اسماء مؤنثهٔ سماعيه يى دخى چند ابيات منظومهٔ بليغه ايله سلك نظمه كشيده ايتمشدر بنده دخى اول علامهٔ يكانه وفهامهٔ فردوس آشيانك اثرينه اقتفا وانك بيان ايتديكى مقدار ايله اكتفا ايتدم ديمك اولور هرنقدر باعث اطناب ايسه ده تيمنا ابن حاجب مرحومك نظمى دخى بومحله ثبت واملا اولنمق مناسب كورلمكله تحرير اولندى

* نفسى الفداء لسائل وافانى * * بمسائل فاحت كروض جنانى *
* اسماء تأنيث بغير علامة * * هى يافتى فى عرفهم ضربان *
* قد كان منها مايؤنث ثم ما * * خيرت فيه لاختلاف معان *
* اما الذى لابد من تأنيثه * * ستون شبه العين والاذنان *
* والنفس ثم الدار ثم الدلو من * * اعدادها والسن والكتفان *
* وجهنم ثم السعير وعقرب * * والارض ثم الاست والعضدان *
* ثم الجحيم ونارها ثم العصا * * والريح منها واللظى ويدان *
* والغول والفردوس والفلك التى * * فى البحر تجرى وهى فى القرآن *
* وعروض شعر والذراع وثعلب * * والملح ثم الفأس والوركان *
* والقوس ثم المنجنيق وارنب * * والخمر ثم البئر والفخذان *
* وكذاك فى ذهب وفهر حكمهم * * ابدا وفى ضرب بكل مكان *
* والعين للينبوع والدرع التى * * هى من حديد قط والقدمان *

وكذاك

* وكذاك فى كبد وفى كرش وفى * * سقر ومنها الحرب والنعلان *
* وكذاك فى فرس وفى كأس وفى * * افعى ومنها الشمس والعقبان *
* والعنكبوت تحوك والموسى معا * * ثم اليمين واصبع الانسان *
* والرجل منها والسراويل اتى * * فى الرجل كانت زينة العريان *
* وكذا الشمال من الاناس ومثلها * * ضبع ومنها الكف والساقان *
* اما الذى قد كنت فيه مخيرا * * هو كان ستة عشر فى التبيان *
* السلم ثم المسك ثم القدر فى * * لغة ومثل الحال كل اوان *
* واللبث منها والطريق وكالسرى * * ويقال فى عنق كذا ولسان *
* وكذاك سماء الليالى والضحى * * وكذا السلاح لفاتك طعان *
* والحكم هذا فى القفا ابدا وفى * * رحم وفى السكين والسلطان *
* وقصيدتى تبقى وانى اكتسى * * ثوب الفناء وكل شئ فان *

(اصل) نظمده نوع اولدن اولان اسماء مؤنثه التمش عدد اولوب ترتيب ناظمده اللى طقوز اولمسى ينبوع الماء معناسنه اولان عين لفظنى ابن حاجب افراد بالذكر وناظم تحرير مطلق العين ده ادخال ايتمسنه مبنيدر وابن حاجبك لابد من تأنيثه قولى اغلب وارجعه محمولدر

*) دخى سكسان قدرين بولمشيدم * ايتدم انلرى اما اتيان (*

(يعنى) مؤنث سماعينك ايكى نوعندن اوله رق اصل نظمده مذكور اولان يتمش التى عدد مؤنثادن غيرى كلام عربده سكسان قدر دخى اسماء مؤنثه بولمش ايدم لكن لعلة آتيه انلرى سلك نظمه نظم ايتدم ديمكدر

*) اويله بر اهل كماله حاشا * ناسزا ايلمه عزو نقصان (*

(حاشا) كلمه سى تبرئه وتنزيه افاده ايدر (عزو) عينك فتحى وزانك سكونيله بركيمسه يه برشئ نسبت ايتمكه دينور ناسزا فارسيده لايقسز معناسنه در يعنى هرنقدر خارج ازنظم ابن حاجب برطاقم الفاظ مؤنثه بولدم ايسه ده كندى نظممده قلمه المدم زيرا انلرى ايراد علامة ابن حاجب كبى دامن كمالى شائبهٔ نقصدن برى اولان ذاته نقصان وقصور عزو واسناد ايتمك ايجاب ايدر بوايسه بزه كوره لايقسز وكستاخلقدر ديمك اولور لكن نفس الامرده اسماء مؤنثه ذكر اولنان يتمش التى عدده منحصر اولميوب بلكه اسماء حروف هجا واسماء بلدان وآخرلرينك كسرا وزره بناسيله عرار وعرعار وقرقار و پاچه معناسنه اولان كراع وتذكير وتأنيثى مساوى اولان جراده وبقره وحمامه مثللو اسماء مؤنثه نك وجوديله اعتراض اولنور ايسه اولا اسم عدد حصرى مفيد دكلدر ديه رك جواب ثانيا مطلع قصيده ده اشعار اولنديغى اوزره ابن حاجب فهامه نك نظمى سائلك سؤال وطلبندن ناشى اولمغله استقراء تام اولنميوب همان حالت راهنه ده مستحضرى اولان الفاظ مؤنثه يى على الفور سلك نظمه كشيده ايتمكله نقصان نظمده در ناظمده دكلدر ديو جواب ممكندر

*) هر هجا حرفى مؤنث انجق * احتياطا انى ايتدم اعلان (*

(هجاء) كساء وزننده برلفظك حروفنى تقطيع ايلمك معناسنه در مثلا الفاظ عربيه نك حروفنى جامع اولان كلماتك اولى اولان ابجد كلمه سنك حروفنى الف باء جيم دال ديو تعداد ايلمكدن عبارتدر وبو يكرمى سكز حرفدر كه حروف هجاء وحروف ابجد تعبير اولنور وبونلرك مسماسى اولان اب ج د حرفدر اسماسى اولان الف باء جيم دال اسماء مؤنثه در يقال الف ممدودة اومقصورة وباء موحدة وجيم عربية ودال مهملة وقس على هذا (احتياط) برخصوصده حزم وبصيرت

ايله عمل (واعلان) اظهار معناسنه در

*) هم مؤنثده مذكرده اولور * تقدر وار ايسه اسم بلدان (*

(يعنى) اسماء حروف انجق مؤنث اوله رق مستعمل اولمغله مؤنث سماعينك صنف اولندن اولديغى كبى مصر ودمشق وحلب وحمص كبى علامة تأنيثدن عارى اولان اسماء بلدان بقعه وبلده ومدينه وقريه اعتباريله مؤنث وبلد ورستاق تأويليله مذكر اولمغله تأنيث وتذكيرى جائز اولان صنف ثانيدن اولور ديمكدر امامكه ومدينه وبصره وكوفه مثللو علامة تأنيث بولنانلر مؤنث لفظى غير حقيقيدر

*) اولمه مانند زنان غفلتده * لاتكن غافلة كالنسوان (*

(لاتكن) كون ناقصدن نهى مخاطب اسمى تحتنده مستتر انت ضميرى اوله رق سن اولمه ديمكدر (غافلة) فاعله وزننده غافلك مؤنثى اوله رق ظاهرا فعل ناقصك خبر منصوبيدر لكن اسمى مذكر خبرى مؤنث اولوب بينلرنده مطابقت واتحاد خارجى بولنمامق حسبيله حمل صحيح دكلدر مگر كه غافلة لفظى خبر محذوفك صفتى اولوب لاتكن نفسا اوذاتا غافلة تقديرنده اوله ياخود فعل ناقص مذكورك خبرى محذوف اولوب غافلة مقدر تكون لفظنك مقدم خبرى اوله رق لاتكن غافلا كما تكون النسوان غافلة سبكنده اوله ياخود لكل جواد كبوة مثلنجه ناظم تحرير نهى وتحذير ايتديكى محذورده واقع اولمقده جملهٔ محتملاتدندر (كالنسوان) ده كاف حرف تشبيهدر نسوان غلمان وزننده لفظنك غيريدن اوله رق امرأة لفظنك جمعيدر نساء كبى (حاصل معنى قلت تيقظ وتبصردن ناشى ماينبغى يى سهو وترك خصوصنده ناقصات العقول اولان نسوان كبى اولمه ديمكدر

*) اراولان وار ايسه چيقسون كورهلم * بو هنر بخشيدر ايشته ميدان *

ناظم تحرير مؤنثات سماعيه يى تحرير عقيبنده بر نوع مذكر سماعى يه دخى ايما ايدوب ديمك استركه چوق كيمسه زى ذكورده جلوه كر وزعمنجه دعواى مردى ورجوليت ايدرسه ده نفس الامرده حليهٔ رجال اولان فضل وكمالدن بى بهره وعارى ونزد فحولده همان مذكر سماعى قبيلندندر ميدان معارفده بويله بر هنر ابراز ايدهجك مرد دانا وار ايسه كمينگاه خفادن خروج ايتسون كورهلم ديمك اولور

) والكم يارهط ان لم تتقوا (

(والكم) ده وا كلمهسى باب ندبه يه مخصوص حرف ندادر مثلا زيده برداهيه ومصيبت اصابت ايتدكده اكا اظهار تفجع وتأسف موقعنده وازيداه دينور (لكم) لام تعليل ايله مندوب اولان ضمير خطاب جمعدن مركبدر وبو وا كلمهسى اتفجع واتلهف منابنه نائب اولمغله تقدير كلام اتفجع واتحزن لاجلكم سبكنده اولور (يارهط) ده يا حرف ندادر (رهط) رانك فتحى وهانك سكونيله بر كيمسهنك قوم وقبيلهسنه دينور اصلى ياء متكلم ايله يارهطى در اكتفاء بالكسرة ياسى حذف اولنمشدر ياقوم كبى (ان لم تتقوا) ده ان حرف شرطدر لم تتقوا نفسى عذابدن وقايه معناسنه اولان اتقادن فعل مضارع بجحد مطلق جمع مخاطب اولهرق فعل شرطدر جزاسى ماقبلى قرينهسيله محذوفدر تقدير كلام ان لم تتقوا الله ولم تجتنبوا عن المعاصى تستحقوا العقاب ديمكدر

*) سز يتك ايچك كلوا هم واشربوا * ايتميك اسراف ديمك لاتسرفوا (*

(كلوا) خذوا وزننده طعام مقولهسنى تناول ايدوب يمك معناسنه اولان اكل لفظدن امر مخاطب جمع مذكردر ايها الرجال سز يتك معناسنه مفرد مخاطبى كل مؤنثى كلى جمع مؤنثى كلن كاور كافلرك ضميله (اشربوا) اعلموا وزننده مشروبات مقولهسنى ايچمك معناسنه اولان شرب

لفظندن

لفظندن یه امر مخاطب جمع مذکردر سز ایچك معناسنه (لاتسرفوا) حدی متجاوز صرف وخرج معناسنه یاخود شرعك رخصتی اولمیان محله مالی صرف وانفاق ایتمك معناسنه اولان اسرافدن نهی مخاطب جمع مذکردر

*) اولدی روح الله خلقك رحمتی * کسمه یك امیدکزلاتقنطوا (*

(روح الله) رانك فتحی وواوك سکونیله واسم جلاله اضافتله حق تعالی حضرتلرینك رحمت واحسانی معناسنه‌در وبومعناده رانك ضمیله روح الله دخی دینور نته که لاتیئسوا من روح الله نظم کریمنده رانك ضمیله‌ده قرائت اولنمشدر ورانك فتحیله روح راحت واسایش وعموم دنیادن فرج وتنفیس وسرین اسن ملایم روزکارده اطلاق اولنور (لاتقنطوا) برنسنه‌دن رجا وامیدك کسمك معناسنه اولان قنوطدن نهی مخاطب جمع مذکر اوله‌رق وزنا ومعنا لاتیئسوا کبیدر که امیدکزی کسمك دیمکدر

*) زحف ایمش عسکر یوریمك دشمنه * قاچمه یك مفهومیدر لاتهربوا (*

(زحف) زانك فتحی وحاء مهمله‌نك سکونیله مطلقا یوریمك معناسنه‌در قعود وزننده زحوف وفتحاتله زحفان کبی وزحف تسمیه بالمصدر اوله‌رق دشمن طرفنه طوغری چکیلوب کیدن عسکره‌ده دینور (لاتهربوا) رانك ضمیله یعنی باب اولدن نهی مخاطب جمع مذکر اوله‌رق لاتفروا معناسنه‌درکه قاچمه یك وفرار ایتمیك دیمکدر

*) شولکه هیچ بیلمزا کادیندی جهول * بیله‌در علم اکلیك سز افقهوا (*

(جهول) صبور وزننده جاهلك مبالغه‌سیدر زیاده جاهل ونادان اولان علم وعرفان مفلسی ودانش واستعداد یوخسولی کوردل وامی کیمسه‌یه دینور (علم) عینك کسریله برنسنه‌یی حق معرفتله بیلمك معناسنه‌درکه جهلك مقابلیدر (افقهوا) اعلموا وزننده برنسنه‌یی ذهن وفطنتله فهم ایدوب اکلمق معناسنه اولان فقه لفظندن امر مخاطب جمع مذکردر سز فهم ایدك واکلیه‌یك دیمك اولور

*) دوشمه طوح وعثره وذرو وسقوط * نهض قالقمق قالدیرك سز ارفعوا (*

(طوح) طانك فتحی وواوك سکونیله برنسنه الدن یاخود عالی محلدن اشاغی‌یه دوشمك معناسنه‌در وهلاك اولمق یاخود هلاکه مشرف اولمق معناسنه دینور یائی اوله‌رق طیح کبی وبرو یابانده یول آزوب متحیر اولمق معناسنه‌ده دینور (عثره) عینك فتحی وثاء مثلثه‌نك سکونیله وهاسز (عثر) وامیر وزننده (عثیر) وکتاب وزننده (عثار) انسانك وسائر حیوانك ایاغی سورچوب وتوکزیوب یره دوشمك وقپانمق معناسنه‌در (ذرو) ذالك فتحی ورانك سکونیله مطلقا دوشمك وخصوصا اغزدن دیشلر دوشوب دوکلمك معناسنه‌در وروزکار برنسنه‌یی توزیدوب هوایه صاورمق وخرمن مقوله‌سنی صاورمق وبرنسنه‌یی قیرمق وسرعت وشتابله کتمك معنالرینه مستعملدر (سقوط) قعود وزننده ومسقط مطلب وزننده دوشمك معناسنه‌در (نهض) نونك فتحی وهانك سکونیله ونهوض قعود وزننده قالقمق معناسنه‌در قیام کبی (ارفعوا) افتحوا وزننده برنسنه‌یی اشاغیدن یوقری قالدرمق معناسنه اولان رفع لفظندن امر مخاطب جمع مذکر اوله‌رق سز قالدیرك دیمکدر

*) عهر ایتمکدر زنا وسبو بغی * سز یقین اولماك دیمك لاتقربوا (*

(عهر) عینك فتحیله وکسریله وفتحتینله نهر ومصر ومطر وزنلرنده منکوحه ومملوکه اولمیان خاتونه زنا ایتمك معناسنه‌در عینلرك ضمیله عهور وعهوره وخساره وزننده عهاره کبی (بغی) یاء مشدده ایله غنی وزننده وبغو عدو وزننده عاهره وفاجره زناکار عورته دینور عیهره کبی یبطره وزننده لسانمزده باشی طشره روسبو دینور (لاتقربوا) لاتقنطوا وزننده برنسنه‌یه قریب ویقین

اولمق معناسنه اولان قرب لفظندن اوله‌رق باب رابعدن نهی مخاطب جمع مذکردر برفعله
قربدن نهی فعلدن نهیدن ابلغدر

*) صوچلونك تأديبی حد جمعی حدود * سترّاورتمك دفع ايدك هم ادرؤا (*

(حد) حانك فتحی ودالك تشديديله جرم وجنايت ايدن كيمسه‌يی بردخی اول قباحته معاودتدن زاجر وساٸرلری بالعبره اومقوله معصيته مجاسرت وارتكابدن مانع اولور شیٸ ايله تأديب ونكال ايتمك معناسنه‌در كه حد زنا وحد قذف وحد شرب خمروحد سرقه مثللو حد شرعی مراددر (حدود) شهود وزننده حد مزبورك جمعيدر وحد ايكی نسنه بيننده حاجز وحاٸل اولان شيئه دينوركه تركيده سنور تعبير اولنور وحد برشيئك غايت ومنتهاسنه دينور وهر شيئك حدتلو وكسكين طرفنه دينور ودفع ومنع ايلمك معناسنه اطلاق اولنور (ستر) سينك كسری وتانك سكونيله برنسنه‌يی حسی ياخود معنوی اورتمك وكيزلمك معناسنه‌در غفر وغطی وتغطيه وتسجيه كبی (ادرؤا) اقرؤا وزننده عربيده دفع فارسيده باز كشتن وبازداشتن وتركيده صاومق معناسنه اولان درء لفظندن امر مخاطب جمع مذكردر ناظم مرحوم بو بيتله ادرؤا الحدود بالشبهات حديث شريفنده واقع حدود وادرؤا كلمه‌لرينی بيان ايتمشدر

*) اولدی جمع اولمق تكأكؤ كرچه كيم * آچيلوبده طاغلك افرنقعوا (*

(تكأكؤ) تزلزل وزننده اشخاص عديده ياخود اشياء كثيره بربره تجمع وتحشد واحتفال وتراكم ايدوب بركك معناسنه در زلزله وزننده كأكأه كبی وبرنسنه دن خوف ايلمكله چنليوب كيرودونمكه دينور وتكلمدن عاجز اولوب دل طولاشمق معناسنه در عی وفهاهت كبی (افرنقعوا) همزه‌نك وقافك كسره‌لريله انكشاف وتنحی يعنی آچيلوب الارغه اولمق وكيرو چكلمك وطاغلمق معناسنه اولان افرنقاع لفظندن امر مخاطب جمع مذكردر كيرويه چكيلوب آچيلك وتفرق ايدوب طاغيلك ديمكدر صحاح جوهريده مذكور اولديغی اوزره عيسی بن عمر النحوی بركون راكب حمار اوله‌رق برمحله كيدركن اثناء راهده حماردن دوشمكله برطاقم خلق باشنه تجمع ايدوب بركدكده مزبور باعث جمعيتدن استفهام وخلقی باشندن صاومق ايله دفع زحام داعيه‌سيله * مالكم تكأكأتم علی تكأكؤكم علی ذی جنة افرنقعوا عنی * قولنده وجاحظدن نقلا علامهٔ زمخشرينك فاٸق نام كتابنده مسطور اولديغی اوزره ابو علقمة البصری بركون بصره چارشوسنده كيدركن صفراسی هيجان وغلبه ايدوب مغمی عليه اوله‌رق دوشدكده اهل سوق باشنه اوشوب مزبوری مصروع ياخود مجنون اولدی ظنيله كيمی بيلكنی وكيمی باش پارمغنی صيقمق وكيمی قولاغنه اذان اوقومق مثللو اوضاع ايله اذا وتضييق ايتدكلرنده برتقريب يدلرندن وثوب وتفلت وزحام ناسدن تخلص ايتدكده * مالكم تكأكأتم علی كما تكأكؤن علی ذی جنة افرنقعوا عنی * مقاله سنده واقع اولان تكأكؤ وافرنقاع الفاظ غريبهٔ غير مأنوسة الاستعمالدن اولمغله ناظم نحرير بو بيتده معنالرينی بيان ايلمشدر وبو كلمه‌لرك غرابتنه بناء مصرع ابو علقمه‌يه حاضر اولنلردن بعضيسی دعوه فان شيطانه يتكلم بالهندية ديمشدر يعنی مزبوری حالنه براقك زيرا تسلط ايدن جنی لغت هنديه ايله تكلم ايديور ديمكدر

*) دی بهيره ست وغری قادينه * هم نكاحيله الك سز انكحوا (*

(بهيره) بانك فتحی وهانك كسريله عقيله وزننده ومرادفيدركه قومی بيننده سيده ومحترمه ونافذة الكلم اولان مخدره خاتونه دينوركه تركيده قادين وفارسيده بانو دينور (ست) سينك كسری وتانك تشديديله صاحب لهجه‌نك اطلاقنه كوره بهيره مرادفيدركه شريفه وكريمه خاتونه دينور وبين العرب قادين معناسنده ست اطلاقی مشهوردر لكن قاموسده ست اسماء

عدد دن التی عدد معناسنه اولمغله قول وجاریه مقوله سی قادینلرینه یاستی دیوندا وخطاب
ایتدکلری یاست جهاتی تأویلنده درکه تملك تامدن کنایه در یاخود ستی دیمك لحندر صواب
اولان سیدتی دیمکدر دیمکله غلط اولمسنه ذاهب اولمشدر (غری) غین معجمه نك ضمی وراء
مهمله نك تشدیدیله حبلی وزننده قوم وقبیله سی بیننده سیده ومطاعه اولان خانمه وقادینه
دینور (انکحوا) عقدوتزوج معناسنه اولان نکاحدن امر مخاطب جمع مذکردر سزلر عقدنکاح
ایله تزوج ایدك دیمکدر و بو نکح ینکح باب ثانیدن وثالثدن مستعمل اولمغله امرنده کافك کسریله
اضربوا وزننده وکافك فتحیله افتحوا وزننده دخی جائزدر

*) لطف واحسان استین جادی ایمش * مرحمت ایدك دیمکدر ارحموا (*

جادی زعفرانه وخمره دخی اطلاق اولنور *

(جادی) هادی وزننده ومجتدی مهتدی وزننده عطیه واحسان وبخشش طلب ایدن کیمسه یه دینور
مصدری عصا وزننده جدا وفحوی وزننده جدوی درکه لطف ومنحه یه وعطیه یه ده دینور (ارحموا)
اعلموا وزننده رقت وشفقت وتعطف واسرکمك معناسنه اولان رحم لفظندن امر مخاطب جمع مذکردر

*) استمك اولدی رواد وابتغاء * بغیه مقصود استه یك سز ابتغوا (*

(رواد) قتال وزننده ومراوده مطالبه وزننده وریاد کتاب وزننده اراده ومشیت معناسنه درکه
برنسنه یی طلب ایدوب استمکه ودیلمکه دینور (ابتغاء) ابتداء وزننده وبغاء غراب وزننده وبغاهدی
وزننده وبغیه کدره ونشده وزنلرنده وتبغی تحدی وزننده واستبغاء استسقاء وزننده طلب
ایلمك واستمك معناسنه در (بغیه) بانك ضمیله وکسریله ینه کدره ونشده وزنلرنده وبغیه غنیه
وزننده مهم ومقصوده وحاجت ومطلوبه دینور (ابتغوا) ابتغادن امر مخاطب جمعدر

*) ایره مزسز خیره انفاق ایتمه دن * لن تنالوا البر حتی تنفقوا (*

مصراع ترکی مابعدنك تفسیریدر (لن تنالوا) برمطلبه نائل ودسترس اولمق معناسنه نال
ینال نیلادن یعنی باب رابعدن تأکید نفی استقبال جمع مذکر مخاطبدر سز واصل وبالغ اوله مزسز
دیمکدر البرده لام تعریف جنس یاخود عهد خارجیدر (بر) بانك کسری ورانك تشدیدیله خیر
وفضل وحسنه معناسنه فعلك مفعولیدر وبرخیر اکمل واحسان اتم وافضلك محلی اولان
جنته اطلاق اولنور (حتی) انتهاء غایت ایچون حرف جردر (تنفقوا) مال مقوله سنی خرج
وصرف ایتمك معناسنه اولان انفاقدن فعل مضارع جمع مذکر مخاطبدر ومضمر ان کلمه سیله
منصوبدر وان مع الفعل تأویل مصدرده اوله رق حتی ایله مجروردر وبو باب اکتفادن
اولمغله انفاقك متعلقی محذوفدر حتی تنفقوا مما تحبون تقدیرنده در (حاصل معنی ایها المؤمنون
سزلر عندکرده محبوب اولان اموال واشیانك بعضنی فی سبیل الله بذل وانفاق ایتمدکجه برالله
وبرالعبد فی نفسه وبرالعبد فی غیره یه شامل اولان جنس بره وحقیقة خیره نائل وواصل
وزمرهٔ ابرار واخیاره داخل اوله مزسز یاخود الله تعالی حضرتلرینك فضل واحسانه
وجنت ورضوانه بالغ ونائل اوله مزسز دیمکدرنته کیم ابن کمال مرحوم بطریق الاقتباس والاکتفاء
شو قطعه ده ایضاح ایلمشدر * سودیکك اشیانی انفاق ایتمسك * منزل مقصوده ایرمز سعی اوقو *

* بوما آلك صدقنه شاهدیتر * لن تنالوا البر حتی تنفقوا *

*) نظممز آسان وخوشدر اوقویك * نظمنا سهل لطیف اقرؤا (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (نظمنا) ده نظم متکلم ضمیرینه اضافتله بزم نظممز معناسنه
مبتدادر کامر فی عنوان القطعة الثالثة من قافیة اللام (سهل) اهل وزننده آسان وقولای
نسنه معناسنه مبتدانك خبریدر (لطیف) امیر وزننده خوش ونازك معناسنه خبر بعد خبردر
(اقرؤا) افتحوا وزننده اوقومق معناسنه اولان قراءتدن امر مخاطب جمع مذکردر (حاصل معنی

اغنی عن البیان در

*) یادکارمدر جهانده بوکتاب * قدری عالیدر بیلك سز اعلموا (*

(یادکار) دالك سکونی وکاف فارسیه ایله تاجدار وزننده دوست طرفندن کلان تحفه وهدیه معناسنه فارسیدر ترکیده دخی مستعملدر ارمغـان کبی (اعلموا) همزه‌نك کسریله ارحموا وزننده بیلك معناسنه اولان علم لفظندن امرمخاطب جمع مذکردر یعنی بوکتاب مستطاب طالب علم سعادتمآب اولان احبابه بنم طرفمدن یادکار وارمغاندر وبوتحفه مك قدری عالی ومرتبه سی سامیدر سزلر دخی علومرتبه وسمو منزله سنی لایقیله بیلك یعنی فهم وحفظنه تقید واهتمام ایله لوح دروندن اوساخ جهلی سیلك دیمکدر

) هؤلاء لنا بفضل اله (

(هؤلاء) ها حرف تنبیهدر اولاء همزه‌ء اولی‌نك ضمی ولامك فتحی ومدی وآخرك کسر اوزره بناسیله وهدی وزننده اولی مفردمذکره اشارته موضوع اولان ذا کلمه سنك ومفردمؤنثه اشارت ایچون اولان ذه کلمه سنك لفظلرینك غیریدن جمعلریدرکه ایشته شونلر وایشته انلر دیمك اولورکه نظملره یاخود قطعه‌لره اشارت اوله جقدر وهؤلاء مبتدادر (لنا) جارمع المجرور ظرف مستقر اوله رق مؤخر فضلدن حالدر (بفضل اله) ده فضل احسان وعنایت ولطف ومزیت معناسـنه در وجارمع المجرور ظرف مستقر اوله رق مبتدانك خبریدر اله کتاب وزنـنـده معبود معناسنه فضلك مضاف الیهیدر وتنکیری تعظیم ایچوندر مفهوم عنوان ایشته شونظملرك ترتیب وانشاسی بزم ایچـون اولدیغی حالده مجرد فضل الهیدر دیمك اولور

*) جبهه آلن که کلور جمعی جباه * شفه طوداق انکده جمعی شفاه (*

(جبهه) جیمك فتحی باء موحده نك سکونیله انسانك یوزندن سجـده حالنده یره کلان موضعه دینورجبین کبی فارسیده پیشانی وترکیده آلن تعبیر اولنور وجبهه منازل قمردن برمنزل اسمیدرکه اسد صورتنك جبهه سیدر وجبهه آت نوعنه دینورکما فی ثانیـة التاء (جباه) جبال وزننده جبهه نك جمعیدر آلنلر معناسنه (شفه) شینك وفانك فتحه لریله وشینك کسریله ده لغتدر انسانك طوداغنه دینور فارسیده لب دینور (شفاه) جباه وزنـنـده شفه نك جمعیدر شفوات کبی

*) قدری افزون ایتمه در اجاه * همدخی قدر ومنزلتدر جاه (*

(اجاه) همزه‌نك کسریله بر کیمسه‌یی شرف وجاهت جاه ومنزلت صاحبی قیلوب قدر واعتبارینی زیاده قیلق معناسنه در توجیه کبی (جاه) قدر ومنزلت ومنصب ورفعت معناسنه در جاهه کبی

*) روبرو اولمه درمواجهه ده * یوزینه قارشودر وجاه وتجاه (*

(مواجهه) مقـابله وزنـنـده (ووجاه) قتال وزننده یوز یوزه وقرشو قرشویه اولمق معناسنه در (وتجاه) واوك حرکات ثلاثیله (وتجاه) تانك حرکات ثلاثیله برنسنه نك حذاسـنه ومقـابلنه وقرشوسنه دینور

*) دی تفوه تکلم ایلمکه * فوه اغزجمعی سویلنور افواه (*

(تفوه) تکلم وزننده ومرادفیدرکه سوزسویلك معناسنه در نطق وفوز وزننده فوه کبی (فوه) فانك ضمیله اسماء ستهٔ معتله دندرکه حالت رفعنده نوح وزننده فوه وحالت نصبنده حال وزننده فاه وحالت جرنده تیه وزننده فیه دینور وهاایله فوهه وفانك حرکات ثلاثیله فم کبی که جمله سی انسانك وسائرحیوانك اغزینـه دینور فارسیده دهن ودهان دینلور (افواه) افواج وزنـنـده فوهك جمعیدر افام کبی

*) قاه طاعت وقه انك کیدر * طاعت ایتمك ایمش دخی ایقاه (*

(قاه) قافله جاه وزننده طاعت وانقیاد وفرمانبری معناسنه در وجاه منزلت معناسنه کلور ووسعت ورفاه اوزره اولان دیرلکه دینور (وقه) واوك فتحیله وعدوزننده بوده طاعت وامثال معناسنه‌در (ایقاه) همزه‌نك کسریله واستبقاه استیجاب وزننده انقیاد واطاعت ایدوب فرمانبر اولمغه دینور

*) اولدی کرچه تأوه آه ایتمك * چوق دعا ایدیجی اولان اواه (*

(تأوه) تأسف وزننده وتأویه تمویه وزننده واوه همزه‌نك فتحی وواوك سکونیله آلام جسمانیه یاخود اکدار روحانیه عارض اولدقده آه ایتمك واوه دیمك معناسنه در (اواه) اواب وزننده کثیرالدعاء والتضرع اولان کیمسه‌یه دینور یاخود علم یقین صاحبی کیمسه‌یه یاخود اجابت دعایه موقن وجازم اولان آدمه یاخود رحمت وشفقت صاحبی رقیق القلب کیمسه‌یه یاخود فقیه وعالم کیمسه‌یه اطلاق اولنور یاخود مؤمن مرادفیدر واواه کلمه سنك معنای حقیقیسی چوق آه ایدیجی کیمسه دیمکدر معانیء مزبوره ده ملازمت علاقه سیله مجاز مرسل اوله رق استعمال اولنور

*) بکزمکدر مشاکهت اما * هم انکله مرادف اولدی شکاه (*

(مشاکهت) مشابهت وزننده و(شکاه) کتاب وزننده بر نسنه آخره بکزمك معناسنه در مشابهت ومشاکله ومضاهاة ومضارعه ومحاکاة ومماثله کبی فارسیده مانیدن ومانستن دینور

*) برکوزل عورت ایدی ماء سماء * دخی حسن وطراوته دی مهاه (*

(ماء السماء) اضافتله سمادن یعنی سحابدن نازل اولان آب خوشکوار صفوتمداره اطلاق اولنور صکره صفوت ولطافتده مشابهته مبنی بنات عربدن بردختر صاف منظر پری پیکر بونکله تسمیه اولندی که ملوك عراقدن نعمان ابن المنذرك والده سیدر و بو خاتونك سلاله سندن مسندنشین مملکت عراق اولان جماعته بنوماء السماء اطلاق اولنور قاموسك بیاننه کوره مزبوره نك بوندن غیری اسمی بوقدر بعضیلر اسمی ماویه ولقبی ماء السماء در دیدکلرینی نفی ایتمشدر (مهاه) سحاب وزننده حسن وطراوت ورونق ولطافت معناسنه‌در وحسن وجمال صاحبی خوب وزیبا نسنه‌یه دینور ورفق وسهولتله یورویشه دینور وامید ورجایه دینور وسهل وآسان اولان شیئه دینور

*) هی اول عورت واوارده هو * هم انك غیریسی دیمکده سواه (*

(هی) هانك کسری و یانك فتحیله ویانك تخفیفی وتشدیدیله مفرد مؤنث ضمیریدر (هو) هانك ضمیله مفرد مذکر ضمیریدر و بونلر ذوی العقولك و بهائمك وجماداتك مؤنث ومذکرندن کنایه اولورلر ناظمك عورت وار تعبیری مؤنث ومذکر معناسنه در تخصیص ایچوندکلدر (سواه) ده سوی سینك کسری وضمی والفك قصریله غیری وماعدا معناسنه درکه فارسیده دکر ودیکر و یازونیر لفظلریله وترکیده اوزکه وارتق و بشقه لفظلریله ادا اولنور ضمیر غائبه اضافتله انك غیریسی دیمك اولور

*) دهدهه برشیی یوارلمه در * ناس معناسنه کلور دهداه (*

(دهدهه) دحرجه وزننده ومرادفیدر که برنسنه‌یی یوارلمق معناسنه در (دهداه) سلسال وزننده خلق خرده وکوجك دوه‌یه دینور جمعی دهاده کلور ودهداه ناس و بشر کبی بنی آدم معناسنده‌ده استعمال اولنور یقال ما ادری ای الدهداه هو ای ای الناس کذا فی ترجمة الصحاح للوانی رحمه الله

*) انتباه اویقودن اویانمقدر * هم اویاندرمغه دینور انباه (*

(انتباه) اشتباه وزننده اویقودن اویانمق معناسنه در تنبه وتیقظ واستیقاظ کبی فارسیده

بيدارشدن دينور (انباه) همزه نك كسريله ايقاظ وزننده ومرادفيدركه اوياندرمغه دينور
[illegible] فارسيده بيداركردن دينور [illegible]

*) ديندى رافه حضورصاحبنه * وسعت امرعيش اولدى رفاه (*

(رافه) صاحب وزننده ورفيه امير وزننده معاشى واسع ورزقى فراوان اولمغله راحت وآسايش وحضوربال صاحبى اولان مترفه كيمسه يه دينور (رفاه) سحاب وزننده ورفاهه سحابه وزننده ورفاهيه كراهيه وزننده امرمعاش وسعت وسهولت اوزره اولمق معناسنه در وبركيمسه نك معيشتنى تنظيم ايله رفاه وراحته مظهرقيلمغه ارفاه وترفيه دينلور

*) كنه دى هرشيئك نهايتنه * كنهنى آره مقدر استكناه (*

(كنه) كافك ضمى ونونك سكونيله برنسنه نك قصوى وغايتنه وانجام ونهايتنه دينور وبرشيئك جوهرحقيقتنه دينور وبرنسنه نك قدر ومقدارنه دينور وبرشيئك وقت وهنكامنه وسمت وجهتنه دينور (استكناه) استقصاء وزننده برنسنه نك انجام ونهايتنى وكنه وغايتنى اراشدرمق واراشديره رق غايتنه واصل وبالغ اولمق معناسنه در اكاه واكتناه وتقصى كبى

*) اكلمق استمكدر استفهام * دخى صورمق ديمكدر استنقاه (*

(استفهام) استكناه وزننده برنسنه يى فهم ايتمك واكلمق استمك معناسنه در استعلام واستعراف كبى (استنقاه) قافله استفهام وزننده برنسنه يى تفحص ايدوب صوره رق فهم وادراك ايلمكه دينور

*) بنم اشباهى شرح ايدن اوغلو * انى ابن شارح الاشباه (*

(مصراع) اول ثانينك ترجمه سيدر (انى) ده ان مكسوره حروف مشبهه بالفعلدندر نون ثالثه نون وقايه ياء متكلم محلا منصوب ان كلمه سنك اسميدر (ابن) همزه نك كسريله ولد ذكر يعنى اوغول معناسنه ان نك خبريدر (شارح) صاحب وزننده بركتابده واقع مشكل ومبهم ومخفى وموجز مقوله سنى تحريرايله كشف وايضاح ايدن كيمسه يه اطلاق اولنور وابن كلمه سنك مضاف اليهيدر (اشباه) همزه نك فتحيله معتبرات كتب فقهيه دن زين الدين ابن نجيم مصرينك مؤلفى اولان كتاب معروفك اسميدر ناظم نحرير محمد وهبى وپدرلرى احمد راشد وجدلرى فحول علمادن مرعشى محمد افنديدركه زماننده مدينهٔ مرعشده مفتئ معارفدار وسچاقلى زاده مرحوم ايله همعصر وهمجوار ايدى اشباه ونظائرك فن اولنى شرح ايدوب توفيق الاله فى شرح الاشباه ديو تسميه ايلمشدر ايمدى ناظم مرحوم شارح الاشباهك اوغلونك اوغلودر اب الاب اب منزله سنه تنزيل اولنمق متعارفدر

*) فاعلاتن مفاعلن فعلن * ايده آبامه مغفرت الله (*

(يعنى) بوقطعه بحرخفيفدندر لكن حشولرى مخبون وضرب وعروضلرى محذوف ومخبوندر (آباء) همزه نك مديله بابا معناسنه اولان ابك جمعيدركه مراد اب واجداد اوله جقدر ما آل مصراع شرحه محتاج دكلدر

) شاعر المفلق يجلوا الكلمات فى فيه (

(شاعر) شاطر وزننده شعرسويلين يعنى موزونيتنى قصد ايله كلام موزون تكلم ايلين آدم معناسنه مبتدادر (مفلق) برشئ عجيب وامرغريب پيدا ايلمك معناسنه اولان افلاق لفظندن اسم فاعل بنيه سيله مضامين عجيبه ومعانئ نادره وغريبه اختراع ايدن شاعر ماهر بليغه اطلاق اولنور شاعرك مفلقه اضافتى موصوفك صفته اضافتى قبيلندن اولمغله الشاعر المفلق سبكنده اولور وشاعرك عند العرب مراتب عديده سى واردر فصاحت وبلاغتده يكانه وطرح مضامين وسوق معانى وتعبير دلنشينده فريد زمانه اولان شاعر ماهره شاعر مفلق وخانك كسريله

فعليل وزننده خنذيذ اطلاق اولنور كه اعلاى مراتبدر اندن دون اولانه شاعر دينور دخى دون اولانه تصغير صيغه سيله شويعر دينور دخى محظ اولانه عصفور وزننده شعرور دينور دخى اشاغى رتبه سنه متشاعر دينور كذا فى القاموس ونظمى فصاحت و بلاغتدن بمراحل بعيد ومعناسى بى رابطه وناسديد اوله رق ادعاى شاعريت ايدن هرزكو ياوه كاره باعر دينور كذا فى ترجمه (يجلو) جيم ايله باب اولدن اوله رق برنسنه يى كشف وعيان ايتمك معناسنه ياخود برنسنه نك پاصنى اچوب مصيقل ومجلى قيلمق معناسنه اولان جلو وجلاء مصدرلرندن مضارع غائبدر وحاء مهمله ايله حلاوتدن يحلو اوقنمقده صحيحدر (كلمات) معنـايه موضوع اولان لفظ معناسـنه اولان كلمه نك جمعى اوله رق فعلك فاعليدر جمله سى مبتدانك خـبريدر (فى) ظرفيه در (فيه) ده فى آغز معناسنه دركلام فى شرح القطعة السابقة ضمير مجرور شاعره راجعدر مفهوم عنوان شاعر بليغك تكلم ايتديكى الفـاظ هنوز لسا نندن منفك اولمقسزين معناسى سامعه منكشف وعيـان اولور ياخود قند مكرر كبى شيرين وطتلو كلور ديمكدر

) شكل واندامى بغايت خوش اولان كيمسه وجيه (

) دخى توقـيرايله تعظيم ايله اكـمق تنويه (

(وجيه) امير وزننده برقومك سيد وذيشاننه دينور ومطلقا جاه ورفعت وقدر ومنزلت صاحبى كيمسه يه دينور ناظم تحريرك بغايت متناسب الاندام حسن صورت صاحبى كيمسه يه دينور ديديكى اكثريا جاه ومنصب صاحبى اولان كيمسه لر آرايش ايله حسن وجمال صاحبى ظن اولنمغـه مبنى اولمق محتملدر لكن وفيه مافيه (تنويه) تنبيه وزننده بركيمسه يى تعظيم وتوقير ومناقبنى تشهيرايله شان وشرف ويروب بلندقدر ونامدار ايلمك معناسنه در و بركيمسه يى رفع صوت و بلند آوازايله چاغرمق معنـاسنه در

*) فقه ونقه آكلمه معناسنه در فهم كبى * عالم علم شريعت اولنه دينلدى فقيه (*

(فقه) فانك كسرى وقافك سكونيله برنسنه يى ذهن ويره رك كركى كبى آكليوب بيلمك معناسنه در بعده شرف وفضيلتنه بناء علم دين وشريعتـده علم غالب اولديكه علم فقه ايله متعارف اولان علم شريف اوله جقدر ياخود اصول وفروع وتفسير وحديث مجموعنه شاملدر (نقه) نونك فتحى وقافك سكونيله ونقه فتحتينله بيلمك وآكلمق معناسنه در استنقاه كبى كمامر آنفا (فهم) فانك فتحى وهانك سكونيله وفهم فتحتينله وفهـامه سحابه وكتابه وزنلرنده وفهاميه يانك تخفيفيله طواعيه وزننده آكلمق معناسنه در حتك ودرك وزكن ولقن وتفطن كبى (فقيه) اميروزننده علوم شرعيه يه عالم اولان آدمه دينور جمعى فقهـاء كلور

*) قوللق ايتمكده تأله كه عبادت كبيدر * طاعت ايتديرمه دخى حضرت حقه تأليه (*

(تأله) لامك تشديديله تكلف وزنـنـده حضرت بارى يه قوللق ايلمكدركه لازمهٔ دين اسلام اولان طاعاتى ادايه تكلفله سعى واهتمام ايلمدن عبارتدر (عبادت) كتابت وزنـنده وعبديت ياء مشدده ايله وعبودت وعبوديت عينلرك ضمى وثانيده ياء مشدده ايله تنسك وايقاه واستيقاه كبى طاعت معناسنه دركه طابمق وقوللق ايتمك تعبير اولنور (تأليه) تنبيه وزننـده بركيمسه يى حق تعـالى يه طاعت وقوللق ايتديرمكه دينور

*) اشتهـار وشرفه چونكه نباهت ديمش * شرف وشهرت وشانى اولان آدمه نبيه (*

(نباهت) كرامت وزننده بركيمسه نام وشان وشرف وشهرت صاحبى اولمق معناسنه دركه خمول مقابليدر (نبيه) امير وزننده ونابه صاحب وزننده عاليقدر ونامدار شهرت وشان وذات وزمان صاحبى كيمسه يه دينور

مبادی وزننده كملك وكوتولك و بدلك وشر وشور معناسنه اولان سينك ضميله سوء لفظنك غير قياس اوزره جمعيدر كه حانك ضميله حسن لفظنك غير قياس اوزره جمعی اولان محاسن كلمه سنك مقابلی وضديدر پس مساوی كملكلر وكوتولكلر و بدلكلر معناسنه ومحاسن ايولكلر وكوزللكلر معناسنه اولور و بو محاسن ايله مساوی من حيث المعنی متضاد ان ايكن كرك وزننده وكرك هر برلری علی غير قياس جمع اولمقده يا خود ايكيسيده جمع اولوب مفردلری مسموع اولمقده توافق واتحادلرينه بناء ناظم تحرير عينيله عبارهسين تعبير ايلدی ومحاسن محسن لفظندن كه مقعد وزننده اسم مكاندر جمع اولور بدن انسانده موضع حسن وجمال اولان يرلره دينور

*) مهمان ثوی ودی مقيمه دخی ثاوی * مثوی دينلور منزله كيم جمعی مثاوی (*

(ثوی) غنی وزننده ضيف معناسنه دركه فارسيده مهمان واصل تركيده نونك ضميله قونق ولسانمزده مسافر تعبير اولنور ومهمان ايچون تهيئه وترتيب اولنان اوه واوطهيه دينور واسيره وكرفتاره دينور وحرمين محترمينك برنده مجاور اولان كيمسهيه دينور (ثاوی) واوك كسريله بريرده مكث واقامت ايدن كيمسهيه دينور (مثوی) مأوی وزننده منزل مراديدر كه داروخانه معناسنه در وصحرالرده واقع قوناق يرينه اطلاق اولنور مضياف وخاندان كيمسهيه ابو المثوی ومضيافه خاتونه ام المثوی تكنيه اولنور كامر (مثاوی) ميمك فتحيله مثوينك جمعيدر

*) مأوی دی رجوع ايليهجك منزله هردم * رجعت ايدهرم بن ديمه مفهومينده آری (*

(مأوی) ميمك وواوك فتحيله والفك قصريله جابجا كنديسنه رجوع اولنور اولان منزله ويورده دينور باءة ومباءة كبی حاله ومقاله وزنلرينده (آوی) رجع يرجع معناسنه اولان اوی يأوی دن فعل مضارع متكلم وحده صيغهسيله بن رجوع ايدهرم وكيرو وكلورم معناسنه در اصلی همزتينله در تخفيفا همزهٔ ثانيه الفه قلب اولندی

*) تشتيت طاغتمق كه شتات اولدی طاغلمق * جمع ايديجيدر همدخی جامع كبی حاوی (*

(تشتيت) تفريق وزننده واشتات اسكات وزننده مجتمع اولان افرادی ياخود اجزايی آيروب طاغتمق وپراكنده ايتمك معناسنه در (شتات) سحاب وزننده لازمدر كه طاغلمق معناسنه مصدردر واسم اولور طاغنق وپراكنده معناسنه وطاغتمق وتارمار ايلمك معناسنه متعديه اولور (جامع) طاغنق نسنهلری بركدرمك معناسنه اولان جمع لفظندن اسم فاعلدر جمع ايديجی وبركديريجی معناسنه (حاوی) جمع واحراز ايلمك معناسنه اولان حوايه دن اسم فاعلدر بابا ووزنا واعلالا قاضی كلمهسی كبيدر

*) مشكل مرضك داء عضال اولدی ما كی * مشغول دوا اولمغه ده ديندی تداوی (*

(داء عضال) ماء زلال وزننده معالجه ومداوات قبول ايتمكله اطبايی چاره وتدبيردن عاجز قيلن پك مشكل ودشوار مرضه دينور زيرا داء علت ومرض معناسنه در عضال غراب وزننده صعب ودشوار معناسنه در (تداوی) تانك فتحی وواوك كسريله مريض علتنه دوا وعلاج ايله مشغول اولمغه دينور

*) جوع آجليغهدی خوو مجاعه دخی اويله * هم جايع وهاقی آج اولاندر دخی طاوی (*

(جوع) جيمك ضميله آجليغه دينور كه طوقلق معناسنه اولان شبع مقابليدر (خو) خاء معجمهنك فتحی وواوك تشديديله جوع معناسنه دركه آجليغه دينور وعسل معناسنه دركه باله دينور وخانه ومنزل مقولهسی منهدم اولوب يقلمق معناسنه در (مجاعه) مقاله وزننده آجقمق معناسنه مصدردر جيمك فتحيله جوع كبی (جايع) صاحب وزننده وجوعان سكران وزننده وصفلردر

قارنی آج کیمسه‌یه دینور مؤنثی جایعه وجوعی در سکری وزننده جمعلری جیمك کسریله جیاع ورکع وزننده جوع کلور (هافی) قاضی وزننده و (طاوی) بنه قاضی وزننده وطوی طانك فتحی کسریله بونلرده آج وکرسنه کیمسه‌یه دینورلر

*) غی ورهق و بغی وعتو آزمغه دیمش * عاتی کبی آزغن دیمك اولمش دخی غاوی (*

(غی) غینك فتحی و یانك تشدیدیله حقدن عدولله سرکشلك ایدوب ازغون وکراه اولمق معناسنه‌در سحابه وزننده غوایه کبی وغی متعدیده اولور آخری آزدروب اضلال ایتمك معناسنه وغی جهنمده بروادی اسمیدر اعاذنا الله من ذلك (رهق) فتحتینله غی وعدوان وسفه وطغیان معناسنه‌در و برنسنه‌یی غشی ایدوب بوریمك معناسنه‌در ومنهیات ومحرماتی وشر وشوری وظلم وجفایی ارتکاب ایتمکده دینور وحمق وخفت معناسنه و بر کیمسه‌نك ارقه‌سندن یتشمك یاخود آردنه دوشوب طلب ایده‌رك یاقلشوب چاتمق معناسنه‌در (بغی) بانك فتحی وغینك سکونیله کراهلق وطغیان ایتمکه دینور وهرنسنه‌ده حدی تجاوز وتعدی ایتمکه دینور و برنسنه‌یی طلب ایتمکه دینور وعورت روسبی اولوب زنا ایتمکه دینور و بر کیمسه‌یه تغلبله ظلم وستم ایلمکه دینور ویلان سویلمکه دینور (عتو) علو وزننده وعتی عینك ضمی وتانك کسری و یانك تشدیدیله وعتی کسرتینله حدی متجاوز تکبر وسرکشلك ایتمکه دینور (عاتی) قاضی وزننده وعتی غنی وزننده حدی متجاوز علو واستکبار ایدن آزغون کیمسه‌یه دینور (غاوی) قاضی وزننده وغوی غنی وزننده وغیان ریان وزننده وصغلردر آزغون وکراه کیمسه‌یه دینور وغاوی کوچك باشه دینور رأس صغیر معناسنه وچکرکه‌یه دینور

*) صچرایجی وثاب وجرادا ولدی چکرکه * حسبان ایمش آنك آدی هم جندب وهاوی (*

(وثاب) شداد وزننده پرتاوایدوب صچرامق معناسنه اولان وثوبدن مبالغهٔ اسم فاعلدر که چوق پرتاو ایدوب صچرایجی انسانه وحیوانه دینور (جراد) سحاب وزننده اسم جنس اوله‌رق چکرکه‌یه دینور که معروفدر هم وثاب وهم طائردر مفردی جراده‌در و بو جراده‌نك تذکیر وتأنیثی مساویدر مذکره ومؤنثه اطلاق اولنور ارکك چکرکه‌یه عصقول وحنظب وعنطب دینور وجراد ناس معناسنه استعمال اولنور وسارق اولان کیمسه‌یه دینور اوغرادیغی یری نباتدن تجرید ایدن جراده تشبیه ایله (حسبان) عثمان وزننده چکرکه‌یه دینور وتعداد ایدوب صایمق معناسنه‌در وحساب لفظندن جمع اولور وعذاب و بلا وشر وشوره وهوایه آغوب چیقان غباره دینور وکوچك اوقلره دینور (جندب) جیمك ضمی ونونك فتحیله وجندب قنفذ وزننده وجندب درهم وزننده انواع جراددن برنوع چکرکه‌در بعض اهل لغت ارکك چکرکه ایله و بعضیسی اوجاق چکرکه‌سی وکیجه چکرکه‌سی ایله بیان ایتمشدر (هاوی) غاوی وزننده چکرکه‌یه اطلاق اولنور جابی کبی فارسیده فتحتینله ملخ وخاتم وزننده خایك دینور

*) راوی صویه قانیجی روایت ایدیجی هم * آت اوزره قیام ایدیجی کیمسه دخی راوی (*

(راوی) هاوی وزننده صو مقوله‌سی مشروبات‌دن اولان نسنه‌یی ایچوب قانمق معناسنه اولان ری لفظندن اسم فاعل صیغه‌سیله صویه قانمش سیراب کیمسه‌یه دینور که عطشان وظمئان مقابلیدر ریان کبی وراوی کاتب وزننده اولان روایت لفظندن اسم فاعل اولمق اوزره حدیث یاخود شعر مقوله‌سنی تحمل وحفظ ایدوب آخره نقل وحکایه ایدیجی کیمسه‌یه دینور وراوی آت اوزره بغلنمش کبی متین ومحکم طوران فارس وجندی کیمسه‌یه دینور کویا که رواء دیدکلری ایپ ایله مربوطدر

*) دکله سوزمی کیم بنم ایدیجی روایت * فاسمع بکلامی انا راوی (*

مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (فاسمع) ده فا فصیحه یاخود زائده‌در اسمع اعلم وزننده دكلك
وایشتمك معناسنه اولان سمع لفظندن امر مخاطبدر فاعلی تحتنده مستترانت ضمیر یدرسن ایشت
ودكله معناسنه (بكلامی) ده باء جاره فعل امره متعلقدر كلامی یاء متكلمه اضافتله بنم سوزمی
معناسنه فعلك مفعول‌به غیرصریحیدر (انا) متكلم وحده ضمیری اوله‌رق مبتدادر (راوی)
نقل وروایت ایدیجی معناسنه مبتدانك خبریدر مفهوم جمله بن روایت ایدیجیم دیمكدر ایكنجی
انا راوی جمله‌سی اولكنك تأكیدلفظیسیدر ترجمه‌دن قطع نظر ایكنجی راوی معنای اوله یاخود
معنای ثالثه محمول اولمقده ممكندر مآل معلومدر

*) فعلن فعلاتن فعلاتن * فخریه‌می ظن ایلمه بیهوده دعاوی (*

یعنی بوقطعه صدر وابتداسی اصلم حشولری وعروض وضربلری مخبون اولان بحر رمل مثمن
الاجزادندر فخریه اوكونمك معناسنه‌در (بیهوده) بانك كسریله عبث وفائده‌سز نسنه معناسنه فارسیدر
(دعاوی) واوك كسریله نواحی وزننده وواوك فتحیله فتاوی وزننده دعوی كلمه‌سنك جمعیدر (محصول
كلام جابجا نظممك مزیه ورجحانی ایراد ایله فخریه وتمدح ودعوای كمال ایده‌رك مباهاة
وتبجح ایتدیكمی لاف وكذاف وبیهوده صلف وخلاف ظن ایلمه زیرا بومدعام كواهی ذوق
سلیم ایله مثبت ومبرهندر دیمك اولور

*) بن باغ هنرسنبلیم سنبله بسته * نابینك اصولنده مقام ایسه رهاوی (*

(سنبل) قنفذ وزننده بو اسمله معروف خوشبو وبغایت لطیف ودلجو شكوفه در كلدن اول
آچیلور ومائی وبیاض ومور وكلكون وپنبه اوله‌رق انواع والوانی اولور (سنبله بسته)
تركیبی بستهٔ سنبل معناسنه دركه سنبل دیكره مربوط دیمك اولور بونكله ناظم مرحوم سنبل
زاده لكنی بلكه سنبل ابن سنبل اولدیغنی ایما ایدر وسنبله موسقیده برپرده وآهنك اسمیدركه
مخیرسنبله دخی دینور كذلك بسته موسقیده برآغازهٔ مركبه اسمیدركه بسته‌نكار دخی درلر
حصار وحجاز وسكاه نغمه‌لرندن مركبدر نابی شعر وانشاده فائق الاقران خیریه وتحفة
الحرمین وسیر ویسی تكمله‌سی كبی آثار عدیده صاحبی وصاحب الدیوان وشهرت شایعه‌سی
غنی عن البیاندر * بری اخواننك یازدی تأسف برله تاریخن * زلیخای جهاندن چكدی
دامان یوسف نابی * نشیده سنجه دیكر (نابی بحضور آمد) تاریخنجه بیكیوز یكرمی دورت
تاریخنده عازم داربقا اولمشدر اصول بوراده فن موسقینك اساسی اولان اون ایكی مقامدن
عبارتدركه هر برلرینه اصل تعبیر اولنور (رهاوی) سماوی وزننده مقامات دوازده‌دن
بربنك اسمیدر و(رها)هدی وزننده نهر فرات قربنده واقع رقه ایالتنك قاعده‌سی ونابی
مرحومك مولدی اولوب السنه‌ده اورفه دیمكله معروف بلدهٔ دلارانك اسمی اولمغله جناب
نابینك رهاوی اولدیغنه‌ده رمز وایما واردر (محصول بیت كرچه بن سنبل ابن سنبلم لكن
هركسك بیلدیكی سنبل دكلم بلكه پرور شیافتهٔ قوة قدسیه اوله‌رق ریاض معارفده شكفته
اولمش بر نوظهور سنبلم دیمكدر ونابینك صیت وصدای آثاری مقام رهاوی كبی طنین انداز مسامع
حجاز وعراق ونهاوند واصفهان اولمش ایسه بنم آهنك كلام مخیرسنبله پرده‌سنه رسیده اولمغله
ولوله‌ساز نفوس عشاق وعشیران وراحت الارواح اهل جهان اولمقده اوج بالایه راست
ارتقا وصبای راحت افزا كبی روح وریاسی عالمه منتشر وعربان وعجمه صفا بخشادر
دیمك ایله بر فخریه نوادادر

* لایخل الكلم ابجازی (*

(لایخل) برنسنه‌یه ضعف وفتور ووهن وقصور ایراث ایتمك معناسنه اولان اخلال دن مضارع

نفی استقبال صیغه سیله وهن وخلل ویرمز دیمکدر (کلم) کافک فتحی ولامک کسریله لفظهٔ واحده معناسنه اولان کلمه نك جمعیدر وفعلك مفعولی اولمق اوزره منصوبدر (ایجازی) ده ایجاز اطناب وزننده ومقابلی اوله رق اختصار معنا سنه فعلك فاعلیدر و یاء متکلمه مضافدر مفهوم عنوان بومنظومه ده معانیٔ الفاظی بیانده بعضا ایجاز واختصار ایتدم ایسه ده ایجاز مخل دکلدر دیمك اولور

*) معزفه چالغیجیلرك سازی * تغنیه ایرلمغه آغازی (*

(معزفه) میمك کسری وعین مهمله نك سکونی وزای معجمه نك و فانك فتحه لریله مکنسه وزننده و معزف منبر وزننده وعزف عینك فتحی وزانك سکونیله ساز قسمنه دینور نای وطنبور ورباب وسنطور کبی جمعی معازف کلور یقال فلان الهاه ضروب المعازف عن ضروب المعارف (تغنیه) تعمیه وزننده سازنده وخواننده ومطرب مقوله سنك مقامات موسیقی یه مقارن طربناك آوازه آغاز ایتمه لرندن عبارتدر تغنی وغرد وتغرید وتغرد کبی فارسیده سرود و ترکیده ایرلمه تعبیر اولنور

*) هم کوزل شاره تدعب دیمه ده * دلبرك ایلمسیدر نازی (*

(شاره) ساره وزننده وشور ثور وزننده وشوره تمره و زننده وشیار کتاب وزننده وشوار سحاب وزننده حسن وجمال معناسنه در وهیئت وقیافته ولباس وکسوه یه وسمن وسمزلکه وکندیله تزین اولنان زینت وآرایشه دینور (تدعب) عینك تشدیدیله تسحب وزننده ومراد فیدر که محبوبك شوخلق ایله ناز وشیوه ایدوب نازلنمسنه دینور لام قافیه سنك اول قطعه سنده کی دل ودلال وادلال کبی

*) اولدی هم نخبه نقاوه شولکم * اوله شبتك سچیلن ممتازی (*

(نخبه) نونك ضمی وخانك سکونیله غرفه وزننده ونخبه نونك ضمیله همزه وزننده برنسنه دن سچیلوب اویرتلنمش اولان کزیده ومختار نسنه یه دینور منتخب ومنتجب کبی نته کیم بومنظومه سائر منظومه لردن اعلا ومنقح اولدیغنه مبنی نخبه تسمیه اولندی (نقاوه) سحابه وثمامه وزنلرنده برنسنه نك کزیده ومختارینه اطلاق اولنور منتقی ومصطفی کبی

*) غزو ایمش دشمنله اوغراشمق * کافره جنکه کیدنیدر غازی (*

(غزو) غینك فتحی وزانك سکونیله وغزوان فتحاتله وغزاوة عداوة وزننده دشمنله جنك وقتال ایتمکه کتمك ودشمنله اوغراشوب محاربه ایتمکه دینور و برنسنه اراده وطلب ایتمکه دینور (غازی) قاضی وزننده دشمن اوزره جنکه کیدن کیمسه یه دینور جمعی زانك تخفیفیله غزاة کلور قضاة وزننده وغینك ضمی وزانك تشدیدی والف مقصوره ایله غزی کلور ودلی وزننده غزی کلور

*) جارحه آولیجی قوشه دینور * طوغانك آدیده اولمش بازی (*

(جارحه) بارحه وزننده یاره لمق یاخود کسب ایتمك معناسنه اولان جرحدن مأخوذ اوله رق شاهین وطوغان وعقاب واتماجه مقوله سی یرتیجی قوشه وارسلان وقپلان وقورت مقوله سی یرتیجی جانوره دینور وانسانده ال وایاق کبی آلت کسب اولان عضوه دینور جمعی جوارح کلور کواسب کبی (بازی) غازی وزننده و بازدار وزننده جوارح طیوردن طوغانه دینور اجدل وصقر کبی جمعی بزاة کلور قضاة وزننده و بوازی و بیزان کلور

*) اعجمی دی عربك غیر یسنه * دیر عجملر عربی یه تازی (*

(اعجمی) احمری وزننده مبالغه نفسنه نسبتله واعجم ارقم وزننده عربدن اولمیان کیمسه یه دینور رومی وترکی وهندی وایرانی کبی مفردی وجمعی مساویدر واعجمی واعجم کلامی فصاحت

ویان اوزره ادایه مقتدر اولمیان کیمسه‌یه دینور ودلسزه اطلاق اولنور اخرس معناسنه (تازی) تا ایله بازی وزننده فارسیدر عربی معناسنه مردم تازی رجل عربی واسب تازی خیل عربی وزبان تازی لسان عربی معنالرینه در

*) مروزی بلدهٔ مروه منسوب * شهر ری نسبتی اولمش رازی (*

(مروزی) مولوی وزننده ایران اولکه سنده خراسان ایالتنده مرو نام بلده‌یه منسوب کیمسه‌یه دینور بو نسبت غیر قیاس اوزره منسوب الیه اولان مرو لفظنه برزای معجمه زیاده سیله در و بلدهٔ مزبوره‌یه نسبتده مرویده دینور بعضلر بلدهٔ مزبوره‌یه منسوب اولان انسان ایسه مروزی واشیاء سائره اولورسه قیاس اوزره مروی دینلور دیدیلر مثلا رجل مروزی وثوب مروی دیرلر دیدی (رازی) شامی وزننده عراق عجمده بلدهٔ عظیمهٔ مشهوره اولان ری شهرینه منسوب کیمسه‌یه و نسنه‌یه دینور تفسیر کبیر صاحبی اولان ترجمان المتکلمین وفخر الملة والدین محمد بن عمر بن الحسن التیمی البکری المعروف بالامام الرازی ری شهرینه منسوبدر برهان قاطع ترجمه‌سنده شویله نقل ایدر که ایکی شهزاده وار ایدی برینک اسمی ری ودیکرینک اسمی راز ایدی دو برادر بالاتفاق بر شهر بنیاد ایلدیلر بعد التکمیل هر بری کندی اسمیله تسمیه اولنمق مراد ایتمکله بینلرنده منازعه پیدا اولدی عقلادن بری حسما لمادة النزاع شهری برینک اسمنه مضاف و اهلنی بریسنک نامنه منسوب اولمغی رأی ایتمکله شهر مزبوره ری وخلقنه رازی دینلمک اوزره نزاعه فیصل ویرلدی استطراد مدت عمرنده باذنجان کورمدک براعرابی شهر مزبوره وارب سوق سبزواتده باذنجانی کورمکله استغراب ایدوب کزیده و مختارندن بردانه سنی بر پوله اشترا واهل بادیه‌یه اهدا واعجوبه نما اولمق اوزره درهمیان ایتمش ایدی ناکهان باذنجانهٔ مزبوره خرق همیاندن ساقطه وماصدق (لکل ساقطة لاقطه) اولمغله تحصیل دیکرینه دسترس اوله میوب واسمنی دخی سهو ایتمکله بیله میوب ناچار کیر برخاسته سن درکف ایده‌رك مجمع ناس اولان اسواقده کشت وکذار * و ایهاالساکنون ببلدة ری * هل وجدتم بمثل هذا الشیئ * یشبهه فی الطول والثخانه * لکنه اسود منه شوی * نشیده سیله باذنجان مفقودی تعریف ایلدیکی اضاحیك منقوله دندر

*) عیشمی نسبتی عین شمسك * لفظ منحوت ایمش اکله رازی (*

(عیشمی) عینك فتحی و یاء مثناتك سکونیله علقمی وزننده عین شمسه منسوب دیمکدر وعین شمس دیار مصرده بر قریه اسمیدر و بو الفاظ منحوته قبیلندندر لفظ منحوت وکلمهٔ منحوته اهل لغت اصطلاحنده شول لفظه اطلاق اولنور که کلمتین فصاعدا کلمهٔ واحده قلنمش اوله مثلا عین شمس وعبد الشمس وعبد القیس کبی اسم مضافلره نسبتده ایکی حرف کلمهٔ اولی دن وایکی حرف کلمهٔ ثانیه دن اخذ ایله بر کلمهٔ رباعیه ترکیب اولنوب عیشمی و باء موحده ایله عبشمی وعبقسی دینلور و بسمله وحمدله وسبحله وحولقه وحیعله الفاظ منحوتهٔ مشهوره دندر و بونحتك معناسی اغاج مقوله سنی یونمق در مثلا نجار ایکی یاخود اوچ قطعه اغاجی یونوب بر برینه ضم ایله بر نسنه یاپدیغی کبی متکلم دخی کلمتین یاخود زیاده‌یی نحت و فضله سنی طرح ایدوب کلمهٔ واحده قیلمه سندن عبارتدر راز فارسیدر مافی الضمیر اولان سره دینور

*) دیندی افخام یوکلندره‌رك * آدمه ایلمکه اعزازی (*

(افخام) همزه‌نك کسریله اعظام وزننده و مرادفیدر که بر کیمسه‌یی تبجیل وتعظیم وتکریم وتفخیم ایدرك اولولمق وقدر وشاننی اعلا ایدوب بین الناس عزیز و محترم قیلمق معناسنه در

*) هنبر آت کشنه ییجیدر صاهل * هم ضهیل اولمش آتك آوازی (*

(هنبر) صاحب لهجه نك ضبطى اوزره درهم وزننده و صاحب قاموسك ضبطى اوزره هانك كسرى و نون مشدده نك فتحى وبانك سكونيله صنبر وزننده آته دينور فرس معناسنه وهنبر صنبر وزننده اوكوزه دينور وهنبر زبرج وزننده صرتلانه واشك صپاسنه دينور (صاهل) صاحب وزننده كشنه ييجى آته دينور (صهيل) امير وزننده آتك آوازينه وسسنه دينور وآت كشنمك معناسنه مصدرده اولور صاهله كبى

*) ايكى كاهن ايديلر شق وسطيح * شهرتى واردخى كاهن حازى (*

(شق) شينك كسرى و قافك تشديديله ايكى يارلمش نسنه نك برقطعه سنه دينور بو مناسبتله نوشروان زماننده ظهوره كلان كاهن مشهوره علم اولمشدر كه كاهن مزبور برالّلى و برآياقلى و بركوزلى و برقولاقلى عجيب الهيكل وطرفه قيافت نصف وجود انسانيدن عبارت ايدى (سطيح) فعيل وزننده صو طلومنه اطلاق اولنور بوملابسه ايله بنوذئب قبيله سندن زمان جاهليتده موجود بركاهن مشهوره علم قيلنمشدر كه باشندن غيرى جسدنده اصلا كمك يوغيدى بعثت نبويدن مقدم طلوع آفتاب رسالتى اخبار ايلمشيدى اوچيوز سنه معمر اولدى ليلهٔ مولد نبويده نوشروانك سراينك اون درت عدد كنكره وكرلرينك سقوطى خصوصنى اندن استكشاف ايتديلر وجودنده اصلا كميك اولمامغله بريره كتورد كده بو غجه كبى دوروب بوكرلرايدى وغضبناك اولدقده طولوم كبى شبشوب قالقار ايدى كرچه زمان جاهليتده كاهن چوق ايدى لكن شهرتده بونلرك عديلى يوغيدى بناء عليه ناظم شهرتلرينى تصريح ايلدى (حازى) غازى وزننده قوشى يرندن اوچورمغله فالجيلق وتكهن ايلمك معناسنه اولان حزو كلمه سندن وصف اوله رق كاهن معناسنه در كاهن دخى عربيدر كامر فى القطعة الاولى من قافية الفاء لكن شيوعى حسبيله ترجمه موقعنده ايراد اولندى سياق نظمدن بادئ نظرده ذهنه تبادر ايدن حازى دخى شق وسطيح كبى بركاهن معروف اسمى اولمقدر لكن صحاحده وقاموسده وترجمه لرنده حازى نامنده كاهن مخصوص اولديغى مثبت دكلدر وكاهن شول كيمسه يه اطلاق اولنور كه كنديله جن وشياطين بيننده نوع مناسبت اولمغله بو عالم عناصرده جريان ايدن بعض امور جزئيهٔ مستقبله يى انلردن استعلام وكنديدن استكشاف ايدنلره افاده واعلام ايدر اوله و بو طائفه نك خاتمه سى زمان جاهليتك اواخرنده موجود اولوب كنديلرندن اخبار عجيبه مروى باخصوص فخر الانام عليه الصلاة والسلام افنديمزك قبل ولادته قريب العهدده تشريفلرينى وكافهٔ خلقه مبعوث اوله رق نبى آخر زمان وخاتم الانبياء اوله جغنى اخبار ايدن شق وسطيح نام كاهنلردر (ولا كهانة بعد النبوة) مصبداقنجه بو طائفه بعد النبوة مغيباته اطلاعدن محجوبلردر و بومقوله علم غيب ادعا ايدن اخوان شياطينى تصديق كفر اولديغى * من اتى كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما انزل على محمد * حديث شريفيله مبرهن وكتب شرعيه ده مبيندر

*) ترجمه ده سوزيمى كيزليه يوق * لبس فى ترجمتى الغازى (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (لبس) فعل ناقصدر يوق معناسنى افاده ايدر كامر مرارا (فى ترجمتى) ده فى ظرفيه در ترجمه دحرجه وزننده برلغتى آخر لغت ايله تفسير وبيان ايلمك معناسنه در وياء متكلمه مضافدر جار مع المجرور ظرف مستقر فعل ناقصك مقدم خبريدر (الغازى) ياء متكلمه اضافتله مؤخر اسميدر انغاز همزه نك كسريله كلامدن مراد اولان معناىى ستر وتعميه ايتمكه دينور كامر فى القطعة الاولى من قافية الزاء (حاصل معنى بو منظومه ده لغات عربيه يى لسان تركى ايله ترجمه ده اخفاء مراد ايتمدم ديمكدر

*) نظمن اولدی خاتمه نزدیك * چوغه طوتسون ظرفا بو آزی (*

(ختام) کتاب وزننده برنسنه‌نك انجام وآخرینه دینور خاتمه کبی (نزدیك) نسرین وزننده فارسیدر یقین وقریب معناسنه‌در (ظرفا) شرفاء وزننده ذکی وزیرك ظرافتلو کیمسه معناسنه اولان ظریفك جمعیدر ما کل ظاهردر

) انما الله الینا الهادی (

(انما) حروف مشبهه بالفعلدن اولان ان مکسوره ایله ماء کافه دن مرکب اوله‌رق طرق قصردندر ترکیده انجق معناسنی افاده ایدر ودائما جملهٔ خبریه اوزرینه دخول ایدر اسم جلال مبتدادر (الینا) ده الی حرف جردر ومؤخر هادی لفظنه متعلقدر متکلم مع الغیر ضمیری هادینك مفعول به غیر صریحیدر (هادی) قاضی وزننده هدایت ایدیجی یعنی مطلوبه موصل طریقه ارشاد ودلالت ایدیجی معناسنه در مفهوم عنوان ظاهردر

*) بره واحد دی برنجی حادی * سادس التنجی هم اوله سادی (*

(واحد) صاحب وزننده مبدأ اعداده دینور که فارسیده یك وترکیده بر تعبیر اولنور (حادی) هادی وزننده مرتبهٔ اولی ده واقع اولان نسنه‌یه اطلاق اولنور که برنجی تعبیر اولنور (سادی) صاحب وزننده التنجی مرتبه ده اولان شیئه دینور (سادی) حادی وزننده سادس معناسنه درکه التنجی دیمکدر سینی یا یه ابدال ایله درکه نته کیم خامس لفظنده خامی دخی لغتدر وسادی مهمل ومسبب دوه‌یه وحادی نغمه ایله دوه سور یجسنه دینور کاسیجیٔ

*) یك سخی آدمه ایمش نادی الکف * هم ندا مجلسه دینمش نادی (*

(نادی الکف) حامی الصف وزننده وندی الکف نقی الخد وزننده الی آچق سخی وکریم کیمسه‌یه دینور (ندا) عصا وزننده نمنا کلغه و یاشلغه دینور و یغموره دینور و یاش طبراغه دینور وات یاغنه دینور شحم معناسنه (نادی) حادی وزننده وندی غنی وزننده وندوه تمره وزننده ناسك برکدکلری مجلس وانجمنه اطلاق اولنور

*) سن عتاب ایتمه دیمك لاتنهر * اولدی سائل چوده لنجی آدی (*

(لاتنهر) لاتقهر وزننده برکیمسه‌یی زجر وآزار ایله سورمك وبد معامله ایله دفع ایدوب قوغمق معناسنه اولان نهر لفظندن نهی مخاطبدر (سائل) عائل وزننده برکیمسه‌دن مال مقوله‌سی نسنه‌یی طلب ایدوب استمك معناسنه اولان سؤال لفظندن اسم فاعل بنیه‌سیله استیجی ودیلنجی معناسنه‌در و برکیمسه‌دن برنسنه‌یی بیلك طلب واستدعا ایدن کیمسه‌یه دینور معنای اولك جوابی ال ایله اولور که سائلك مطلوبنی اعطا ایتمکدر ومعنای ثانینك جوابی دل ایله اولور که صوریلن نسنه‌یی خبر ویرمکدر

*) سور یجیسی دوه‌نك حادی العیس * سرعت ایدن دوه آدی خادی (*

(حادی العیس) عینك کسری ایله ثانی العید وزننده نغمه وترانه ایله دوه‌لری تشویق ایدوب سرعت وشتاب ایله سوریجی کیمسه‌یه دینور زیرا حادی حاء مهمله ایله برنجی معناسنه اولدیغی کبی غنا ونغمات ایله دوه‌لری تشویق ایدوب دلخواه اوزره سیر وسرعتلرینه باعث اولان دوه مغنیسنه ده دینور ودوه قسمنك صوت حسن ایله نغماتدن زیاده محظوظ ومتشوق اولدیغی هم مشهور وهم مشهوددر (عیس) فی الاصل شول بیاض دوه‌لره دینور که بیاضلرینه نوعا قمر اللق قار یشق اوله که بوز دوه اوله جقدر ومطلقا دوه‌یه اطلاق اولنور مفردی اعیس ومؤنثی عیساء کلور احمر وحمراء کبی (خادی) خاء معجمه ایله خالی وزننده آدیملرینی سیرك وکنیش آته‌رق سرعتله یورین دوه‌یه دینور مصدری خدی وخدیان کلور فتحتله

*) انشطاب اقمه ایمش مور کبی * نهر ایرمق دره اولمش وادی (*

(انشطاب) انفجار وزننده ومرادفیدر که صو مقوله سی مایع نسنه لرك اقمه سنه دینور میم قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنده کچن سجوم وانسجام وسیلان کبی (مور) میمك فتحی و واوك سکونیله اقمق معناسنه در جری وجریان کبی ومور برنسنه عرضی جهتندن ایکی طرفه طوغری طالغه کبی سرعتله واروب کلمکه دینور و برنسنه بری اوته دبرنوب متحرك اولمغه وچالقنوب مضطرب اولمغه وطبراق توزوب هوایه صاورلمغه اطلاق اولنور (نهر) شهر وقر وزنلرنده صو مجراسنه دینور که چای وایرمق تعبیر اولنور فارسیده جوی ورود دینور جمعی انهار وضمتیله نهر وافلس وزننده انهر کلور صاحب مصباحك بیاننه کوره نهر ماء جاری فراوان معناسنه اولوب مجاورت علاقه سیله مجراسی اولان دره یه اطلاق اولندی پس جری النهر کلامنده جریانی نهره اسناد حقیقی اولمش اولور سال المیزاب قبیلندن اولمز (وادی) حادی وزننده طاغلر و تپه لر ارالقلرنده اولان آچق وچوقور یرلره دینور که دره تعبیر اولنور صویی اولسون ویا اولمسون جمعی قطعهٔ ارضیه ده کچدیکی اوزره اودیه کلور واوداء کلور انهار وزننده اوداة کلور هاایله واودایه کلور

*) بضع قانمق دخی امعان اویله * دیندی نجران صوسزه هم صادی (*

(بضع) بانك فتحی وضادك سکونیله و بضوع قعود وزننده و بضاع سحاب وزننده ری معناسنه در که صویه قانمق تعبیر اولنور فارسیده سیراب دینور و بضع کسمك و یارمق وتزوج ایتمك وجماع ایتمك معنالرینه کلور و برنسنه دن بر بلوکه وقطعه یه دینور واوج عدددن طقوزه وارنجه عدده دینور بانك کسریله بضع کبی (امعان) همزه نك کسریله صویه طویوب قانمق معناسنه در یقال امعنت الارض اذا رویت کذا فی الجوهری وصواقمق معناسنه در یقال امعن الماء اذا جری کما فی القاموس وامعان پك ایراق سکرتمك معناسنه در و برخصوصده فوق الحد اجتهاد ومبالغه ایلمك معناسنه در که امعان نظر بوندندر و برکیسه نك مالی چوغالمق معناسنه ومالی آزاولمق معناسنه ده مستعمل اولمغله ضد اولور و برکیسه نك حقنی انکار ایدوب آلوب کتمك معناسنه و بر کیسه نك حقنی اقرار ایتمك معناسنه اولمغله بو جهتله دخی اضداددندر (نجران) نونك فتحی وجیمك سکونیله عطشان وزننده ومرادفیدر که صوصامش انسانه وحیوانه دینور وقپوسوه سنه دینور (صادی) حادی وزننده وصدیان سکران وزننده وصدی کتف وزننده بونلرده صوسزه دینور ظمآن کبی مؤنثی صادیه وصدیاء در

*) قوقلمق شم ودخی استشمام * قوقوسی خوب دیمکدر قادی (*

(شم) شینك فتحی ومیمك تشدیدیله و (استشمام) استفهام وزننده وشمیم امیر وزننده وتشمم تکلم وزننده وتشمیم تفهیم وزننده برنسنه یی قوقولمق معناسنه در که حواس خمس ظاهره دن برنده اولان قوتدن عبارتدر نشق وسوف واستیاف کبی (قادی) صادی وزننده وقدی غنی وزننده وقدی یانك تخفیفیله طعمی لذیذ وقوقوسی خوش اولان طعامه دینور چیچك صویله ممزوج سکری طعاملر وکلبشکر وسائر اطعمهٔ نفیسه کبی

*) صاریلق صفرت واصفر صاری * زعفران آدینه ایدع جادی (*

(صفرت) صادك ضمی وفانك سکونیله معروفدر که الواندن صاریلق لونه دینور وسیاهلغه ده دینمکله اضداددن اولور (اصفر) احمر وزننده صفرتدن وصفدر صاری نسنه یه دینور فارسیده صاری یه زرد وصاریلغه زردی دینلور مؤنثی صفراء در وصفراء آلتونه ده اطلاق اولنور (ایدع) همزه نك فتحی و یاء مثناة تحتیه نك سکونیله ودالك فتحیله احمد وزننده زعفرانه دینور که مشهوردر عامه تحریفله صفران دیرلر وبقم چوبنه دینور وایکی قرداش قانی دیدکلری دارویه دینور

و برنسنه‌یی مذکور ابدع ایله یعنی زعفران ایله بو یامغه تبدیع دینور (جادی) حادی وزننده
وجادیا الف مقصوره ایله زعفرانه دینور وخمرو باده‌یه دینور

*) خارق عاده خلاف معتاد * عادتك نسبتی اولمش عادی (*

(خارق عادة) اضافتله طائف طابه وزننده عادة اللهك یاخود معتاد ناسك خلافی اوزره وقوعه كلن شیئه اطلاق اولنور آتشك یاقممسی وانسانك صواوزرنده یوریوب باتممسی كبی و بو خارق انبیاء كرام علیهم الصلوة والسلام حضراتندن تحدی‌یه مقارن صادر اولان معجزاته واولیاء اللهدن وقوعبولان كراماته و بعض مجاذیب ومضطرین حقلرنده ظهوره كلن معونته اطلاق اولنور ومسیلمة الكذاب مثللورنه حاصل اولان اهانته واستدراج وسحر وشعبذه مقوله‌لرینه دینور (عادی) یانك تشدیدیله توره وآیین معناسنه اولان عادته منسوب دیمكدر وعادی قدیم زماندن قالمش شیئه اطلاق اولنور كویا كه عاد قومنه منسوبدر حصن عادی و بئرعادیه كبی

*) نغمه ایدیجی مغنی اولمش * دخی خوانندمیه دیمش شادی (*

(مغنی) تغنیه دن اسم فاعل بنیه سیله سامعه فرح وطرب ایراث ایدن نغمات مطربه والحان مؤثره ایله مقامات موسیقی‌یی اجرا ایده‌رك موزون اشعار اوقیان كیمسه‌یه دینور فارسیده خواننده وخوشخوان وخانك ضمی ونون ساكنه‌نك یاء اوزره تقدیمیله خنیاكر وخانك كسری و یاء ساكنه‌نك نون اوزره تقدیمیله خنیاكر دینور وتركیده ایرلایجی تعبیر اولنور (شادی) حادی وزننده نغماتله شعر اوقویان مطرب وخوانندمیه دینور مغنی كبی ونغماتله دوه سوق ایدن كیمسه‌یه دینور حادی العیس كبی و برطرفه قصد وتوجه ایدن كیمسه‌یه و برنسنه‌یی آخره بكزه‌دیجی كیمسه‌یه دینور

*) سن امین اولمه دیمك لاتأمن * دیدیلر دشمنه شانی عادی (*

(لاتأمن) لاتحزن وزننده خوفك ضدی اولان امن لفظندن نهی مخاطبدر سن امین اولمه یعنی آسوده‌دل وقورقوسز اولمه بلكه خوف وهراس و بیم واحتراس اوزره اول دیمكدر (شانئ) مهموز اللام اوله‌رق قارئ وزننده وهمزه‌یی یایه ابدالله شانی قاضی وزننده بر كیمسه‌یه بغض وعداوت ایدیجی كیمسه‌یه دینور كه فارسیده وتركیده دشمن دینلور (عادی) قاضی وزننده قالی و باغض وعدو كبی دشمنه دینور جمعی قضاة وزننده عداة كلور

*) كرچه آزدرمه‌در اطغا اما * طوغری یول كوستریجیده هادی (*

(اطغاء) اغواء وزننده ومرادفیدر كه بر كیمسه‌یی طاغی وغاوی قیلوب اضلال ایدوب آزدرمق معناسنه و برخصوصده حد ومقدارینی تجاوز ایتدیروب ضال وكمراه ایلمك معناسنه در (هادی) بو قطعه‌نك عنوانی شرحنده كچدیكی اوزره حسی ومعنوی طوغری یول كوستریجی دلیله ومرشده دینور وافرادندن ایلرو ومتقدم اولان كیمسه‌یه ونسنه‌یه دینور واوق ومزراق تمرننه وارسلانه واعضاء حیواندن بیونه اطلاق اولنور جمعی هداة وهوادی كلور وهوادی اللیل كیجه‌نك اوائلنه اطلاق اولنور وهوادی الابل دوه سوریسنك اوكلرنده اولوب ابتدا ظهور ایدن دوه‌لره دینور

*) انجق اول ایدن اولدی اظلم * انما الاظلم كان البادی (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (انما) قطعهٔ شرعیه‌نك آخرنده بیان اولندیغی اوزره طرق قصردندر انجق معناسنی افاده ایدر (الاظلم) ظلمدن افعل تفضیل اوله‌رق زیاده سیله ظلم وجور ایدیجی ستمكار كیمسه معناسنه مبتدادر (كان) افعال ناقصه دندر اولدی معناسنه اسمی مبتدایه راجع ضمیردر (بادی) شانئ كبی فی الاصل مهموز اولوب كثرت استعمالله همزه سی تخفیف اولنه‌رق قاضی وزننده برشیئه بدأ وشروع ایدیجی كیمسه معناسنه كان فعلنك

خبريدر جمله سى مبتدانك خبريدر وبادى معتل اللام اوله رق ظاهر وآشكار معناسنه در
(مفهوم كلام شخصين ياخود قومين بيننده وقوع بولان ظلم وبيداد طرفيندن اولدقده
هر برلرينه ظالم اطلاق اولنور ايسه ده ظلمه اول شروع ومباشرت ايدن آخردن اظلم اولور
زيرا هم ظالم وهم آخرك ظالم اولمسنه سبب اولمغله ظلمى مضاعف اولمش اولور بناء عليه البادى
اظلم مثل مجراسنه جارى اولمشدر وخير ومنفعت خصوصنده بادى بونك خلافنه در بناء عليه
الخير بالخير والبادى اكرم والشر بالشر والبادى اظلم دينلمشدر

*) ايلدم نظم حروفى اتمام * قيلدى اول رب معين امدادى (*

يعنى قافيه لرى حروف هجا ترتيبى اوزره نظم وترتيب اولنان منظومه يى جناب پروردكارك اعانه
وامداديله تكميل واتمام ونظم لغات بو محلده رسيدهٔ حسن ختام اولدى ديمكدر

*) مثنويات لامثال العرب * اينتخبنا الكل من علم الادب (*

(مثنويات) مثنوى لفظنك جمعى ومبتداء محذوفك خبريدر مثنوى معنوى وزننده كلام منظوم
انواعندن ابيات عديده يى مشتمل شول شعره دينور كه هر بيتك مصراعلرينك قافيه لرى
متحد اولوب لكن بيت سابقك ولاحقك قافيه لرينه مطابقتى ملتزم اولميه بو منظومه نك
ديباجه سى وبوندن بو يله ختامنه قدر اياتى كبى وبوكا فارسيده دو بيتى اطلاق اولنور
(لامثال) ده لام جاره تعليل ايچوندر امثال همزه نك فتحيله مثل لفظنك جمعيدر مثل فتحتينله
شول كلامه دينوركه بين الناس فاشى وسائر وايراد واستعمالنده برشيئى شئ آخره تشبيه وتمثيله
دائر اوله يعنى موردى اولان هيئت ايله مضربى اولان هيئت بيننده وجه مناسبت ونوع
مشابهت دركار اوله ومثل لفظى بوندن غيرى شبه ونظير معناسنه وحجت ودليل معناسنه
وقصه وداستان معناسنه مستعملدر وبرنسنه نك صفت عجيبه سنه اطلاق اولنور (عرب)
فتحتينله ناسدن طائفهٔ معروفه دركه عجم مقابليدر (انتخبنا) برنسنه نك كزيده واعلالرينى
سچوب المق معناسنه اولان انتخابدن ماضى متكلم مع الغيردر متكلم ضميرى فاعليدر (كل)
كافك ضمى ولامك تشديديله الفاظ عمومدندر لفظا ياخود تقديرا مضاف اليهنك افرادينه
ياخود اجزاسنه شمول واستغراق افاده ايدر لام تعريف مضاف اليهدن عوضدر كل واحد
من الامثال المذكورة تقديرنده اوله رق فعلك مفعوليدر من حرف جر اوله رق انتخبنا فعلنه
متعلقدر (علم الادب) اعمك اخصه اضافتيله شول علمه دينوركه كلام عربك تلفظى ياخود
كتابتى خصوصلرنده وقوع بولان خطا وخطل ولحن وخلل مقوله سندن كنديله احتراز
اولنه وبو علوم ادبيه نك اصولى لغت وصرف واشتقاق ونحو ومعانى وبيان وعروض
وقافيه در وفروعى خط وقرض الشعر وانشا ومحاضرات در وكليات ابو البقاده علم تواريخ ايله
فن بديع دخى فنون ادبيه دن معدود در (حاصل معنى بوندن بو يله الى آخر المنظومه طوال
الاذيال درت عدد قطعهٔ بلاغتما كه عرب عربا بيننده شايع الاستعمال اولوب علوم ادبيه دن
اخذ والتقاط ايله كشيدهٔ سلك اللآل اولان مرواريد ضروب امثال ونوادر جواهر اقوال
ودرر مصطلحات ادبا وغرر كلمات فصحاء افاده سى ضمننده نظم اولنمش مثنويلردر كه بونلرده
معناى ماوضع لهدن غيرى بالمناسبه معناى ديكر قصد اولنوب ومعناى مقصود تركيب كلامدن منفهم
اولميوب سماعه موقوف اولمغله ناظم نحرير سكسان ايكى عدد قطعه هاى سابقه ده حقيقت لغويه يى
ذكر وبيان ايلدكدنصكره سائر ارباب نظمك رهياب ظفر اوله مديغى مجاز مجازده دوز دراز
كرم ران ميدان راز ومانند شاهباز اوج بالاى كنايات واستعارات تمثيليه ده بالا پرواز
اولوب سخنسازلكده مهارتن ابراز ومنظومهٔ بلاغت طرازين سائرلردن افراز ايتمكله عرصهٔ معارفده

قصب السبق احرازايلمشدر فلله دره

*) ذوالمعارج حضرت رب كريم * هم اودر مفهوم ذوالعرش العظيم (*

(ذوالمعارج) بطريق الوصف جناب رب العزته اطلاق اولنور چونكه ذواسماء ستهٔ معتله دن اسماء اجناسه مضاف اوله رق صاحب ومالك معناسنه در (معارج) مدارج وزننده سلم ونردبان معناسنه اولان معراج لفظنك جمعيدر و بومقامده برى برى اوزرنده مترتب اولان طبقات سموات ساميه دن عبارتدر كه ملائكهٔ كرام اوامر الهيه ايله نزوللرى عقبنده ينه مقام معلوملرينه عروج وصعود قصد ايتدكلرنده طبقات افلاك درجات مدرجه يعنى پايهٔ نردبان مثابه سنده اولمغه مبنيدر پس ذوالمعارج مالك الافلاك معناسنه اولمش اولور (ذوالعرش العظيم) اجرام علويه واجسام سفليه يى دائرا مادار محيط اولان عرش اعظم من كل الوجوه قبضهٔ قدرتنده مسخر اولان جناب عظيم السلطانه اطلاق اولنور

*) فخر عالم صاحب الخاتم اودر * سيد اولاد آدم هم اودر (*

(صاحب الخاتم) اضافتله فخر عالم صلى الله تعالى عليه وسلم افنديمز حضرتلرينك اسماء شريفه سندندر سند صحيح ايله ثابت اولان حليهٔ سعادتده مبين اولديغى اوزره كتفين مباركتينى بيننده جناب احسن الخالقين جل وعلا حضرتلرينك ايداع بيورديغى خاتم نبوتى حامل اولديغى باعث تسميه اولمشدر (سيد اولاد آدم) تتابع اضافتله وسيد ولد آدم افراد ايله باعث خلقت عالم صلى الله تعالى عليه وسلم افنديمزك اسماء مباركه سندندر وتحديث نعمت مقامنده * انا سيد ولد آدم ولا فخر * حديثى لسان معجز بيانلرندن صادر وكافهٔ بنى آدمك سيدى وافضلى اولديغى امر ظاهردر

*) همدخى ابن العواتك اول رسول * والدى وش امهاتى پاك اصول (*

(ابن العواتك) ضواحك وزننده عاتكه نك جمعيدر عاتكه قومى بيننده شرف ورياست وقدر ومنزلت صاحبه سى حسيبه ونسيبه خاتون معناسنه اولمق ملابسه سيله اسماء نسواندندر سيد ولد آدم صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرينك جداتنده طقوز نفر عاتكه كلمشدر كه انلره عواتك تعبير اولنور اوچ نفرى سليم قبيله سندندر برى عاتكه بنت هلالدر كه هاشمك جدينك والده سيدر و برى عاتكه بنت مرة بن هلالدر كه هاشمك والده سيدر و برى عاتكة بنت اوقص بن مرة بن هلالدر كه وهب بن عبد منافك والده سيدر كه رسول كبريا حضرتلرينك من جهة الام جده سيدر اشبو بنى سليم قبيله سندن اولان عواتك مزيد شرفلرى وقرب نسبلرى جهتندن تخصيص بالذكر طريقيله نبى اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرى * انا ابن العواتك من سليم * بيورمشلردر وعواتك مزبوره نك التى نفرى سليم قبيله سنك غيريدندر يعنى فخر الانام عليه الصلاة والسلام حضرتلرينك آباء واجدادى مجد وسيادت ايله متصف اولديغى كبى امهات وجداتى دخى اصالت وطهارت صاحبه لريدر وبوجهتدن ابن العواتك ايله كنيه اتمشدر

*) هم ابو البطحاء اوفخر المرسلين * وار حديثنده بو تعبير مبين (*

(ابو البطحاء) بودخى فخر الانبياء عليه وعليهم الصلوات والتحايا حضرتلرينك كنيه لرى جمله سندن اولديغى وحديث نبويده بو تعبير دلبذيرك بولنديغى ناظم نحريرك تصحيح كرده سى ايمش لكن بو فقير تحرير شرح اثناسنده فى الجمله كتب احاديث وسير تتبع ايتمش ايسه مده دسترس اوله مدم حديث مرسوم معلوم ذر ايتلزومى اولان فضلادن متوقعدر كه هامش شرحه تحشيه قيله رق جبر نقصان بيورملر (بطحاء) حمراء وزننده كنديده خرده چاقل طاشلرى اولان واسع

دره یه وسیل صویی مجراسنه دینور که اکثریا بین الجبال اولور مکهٔ مکرمه نك وادیلری کبی
الله تعالی اعلم قبل الهجره صاحب الحجة والسلطان علیه صلوات الرحمن حضرتلرینك
بطحاء مکه یه ملازمتی باعث تکنیه اولمق احتمال اقربدر

*) حضرت آدم ایمش عرق الثری * چون ابوت اندن اولدی ابتدا (*

(عرق الثری) اضافتله جناب ابو البشر آدم علیه السلام حضرتلرینك لقب شریفلریدر
چونکه (عرق) عینك کسریله هر نسنه نك اصل واساسنه ومبنی علیه و بنیادینه دینور (وثری)
ثانك فتحی والفك قصریله رطوبتلو نمناك طپراغه دینور عنصر اعظمی خاك نمناك اولان نوع
انسانك اصل واساسی یعنی ابوت جهتیله عرق و بنیادی جناب آدم صفی الله اولمغله عرق الثری
اطلاق اولندی

*) حضرت نوح اولدی شیخ الانبیاء * هم نجی الله اوذات مجتبی (*

(شیخ الانبیاء) اولو العزم اول وابو البشر ثانی اولان حضرت نوح علیه السلام جنابلرینك
لقب شریفلریدر مهمانسرای عالمده مکث واقامتلری معاشر انبیاء کرامدن اکثر یعنی
عمر عزیزلری سائر پیغمبران ذوی الاحترام حضراتنك عمر شریفلرندن ازید واوفر اولمسی
باعث اطلاق اولمشدر نسب شریفلری ومدت متطاوله خیاتلری حاقافیه سنك ایکنجی
قطعه سنك بیت اخیری شرحنده کچدی فلیراجع (نجی الله) اضافتله بودخی ملاح سفینهٔ هدایت
ونجات جناب نوح برکزیده صفات حضرتلرینه لقب خاص اولمشدر فرمان ذوا الجلال ایله
ظهوره کلان طغیان باران وطوفان قیامتنشان سببیله روی زمینده موجود کافهٔ کفار غرقاب
هلاك وتبار اولدقده جناب رب معین نوح علیه السلامی مع توابعه سفینهٔ حکمت دفینه ده
حفظ وانجا بیوردیغی باعث تلقیب اولمشدر

*) اولدی مفهوم ابو الضیفان هم * اول خلیل الله مبذول النعم (*

(ابو الضیفان) ضادك کسری ومدیله مسافر ومهمان معناسنه اولان ضیفك جمعیدر پس
ابو الضیفان مسافرلر باباسی دیمك اولمغله مسافرین وغربایه بذل نعم فراوان و بسط بساط
رحمت واحسان خصوصنده اب رحیم مثابه سنده اولان جناب ابراهیم خلیل الله علیه وعلی
نبینا صلوات الاله حضرتلرینه مخصوص کنیه اولمشدر تاریخ قدسده ابن عباس رضی الله
عنهمادن روایت ایدرکه حق تعالی حضرت ابرهیم علیه السلامه ثروت و یسار ومال بسیار
ویروب انلردخی شاکر الانعمه غربا ومسافرینه دار الضیافه اوله رق ایکی قپولی بر مهمانخانه
بنا ایدوب وسطنده طعام ایله طولو برسفره دائما مبسوطه ودرون مسافرخانه ده طرف طرف
هنکام شتاده قیش البسه سی وایام صیفده یاز البسه سی مهیا وآماده ومهمانسرایك قپولری
روز وشب مفتوح وکشاده اولمغله آینده ورونده بو خانهٔ یمنه کندی خانه سی کبی کیروب سماط
مبسوطدن دلخواهی اوزره ییوب واستدیکی لباسی کیوب چیقوب کیدرردی ومهمانخانه ده طعام
وثیاب نقصان بولدیجه جناب سخانهاد مکارم اعتیاد نقصانتی فی الحال اکمال واتمام ایدردی
وجناب ابراهیم مهمان نواز بلا ضیف طعام یمك معتادی اولمغله بالذات کندولری مهمان
بولمق قصدیله ماشیا جوانب اربعه یه جستجو و بولدقلرینی کائنا من کان ضیف ایدینوب
سعادتخانه سنده بالمعیه طعام وضیفك انواع خدمات واکرامنده اهتمام واتفاقا ضیف بولنمز سه
جایع اولدقلری حالده صائم اولورلردی

*) حضرت عیسی ایمش ذو النخله هم * اولدی روح القدس جبریله علم (*

(ذو النخله) خرما اغاجی صاحبی معناسنه اوله رق جناب روح الله عیسی بن مریم علیهما السلام

حضرتلرینك لقب شریفلریدر باعث تلقیب نفخهٔ روح القدس ایله حضرت مریم بنت عمرانك حملی متحقق اولدقده برقاچ میل مسافه خارج قدسده واقع قریهٔ بیت اللحمه واروب وضع حمل اماره لری ظاهر وظهور ولدتقرب ایتدکده استناد واستتار ایچون برقوریمش وباشی کسلمش خرما اغاجنه التجا واتکا ایدوب اول اثناده حضرت عیسی پانهادهٔ عالم شهود اولدقده اول درخت خشك بیسر فی الحال تازه وتر اوله رق برپرك وبر اولدیغی سورهٔ مریمده * وهزی الیك بجذع النخلة تساقط علیك رطبا جنیا * نظم جلیلنك تفسیرندن مستباندر (روح القدس) سین قافیه بیتك ایکنجی قطعه سنده یکدیکی اوزره نفوس معصبت مأنوس انسانی اوساخ عصیاندن مزکی ومطهر اولان آیات قرآنیه وفیوضات سبحانیه ایله معشر انبیاء اوزره نازل اولان پیك رب العزة جبرائیل امین حضرتلرینك علم شریفلریدر

*) هم شعیب ایدی خطیب الانبیا * ایلمشدی قومی غایت اقتدا (*

(خطیب الانبیاء) اضافتله اشهر اقوال اوزره شعیب بن میکائیل بن یشجر بن مدین بن ابراهیم علیهما السلام حضرتلرینك لقب مبارکلریدر جناب نبوتمآب شعیب کبار انبیاء کرامدن اولوب دل آکاهلری علم وحلم وحکمتك معدنی وزبان معجز بیانلری فصاحت وبلاغتك منبعی اولمغله مباحثه ومناظره ده بیمثال ودائما تبلیغ احکام وعبادت رب الانام ایله اشتغال اوزره اولوب نیجه موجز ومفصل مواعظ حسنه ونصایح لطیفهٔ مستحسنه ایله قومنی طریق مستقیمه وشرع قویم حضرت ابراهیمه دعوت ایتمکین جناب سید الاصفیا شان شریفلرنده خطیب الانبیا دیو ثنا بیورمشلردر

*) ذوالخلا ابو بکر خیر الناس ایمش * فخر ایله ذوالرأی هم عباس ایمش (*

(ذوالخلاء) خانك ولامك فتحه لری والفك مدیله برکیمسه ایله یالکز قالوب خلوت ایتمك وسرداش اولمق معناسنه اولمغله ذوالخلاء محرم اسرار معناسنه اولور بناء بر ین بیت * آخر انبیایه اول یار * ثانی اثنین اذهما فی الغار * مفادنجه خاتم الانبیاء علیه افضل التحایا حضرتلرینك یارغار وفاداری ودائم الاوقات مستشار صداقتشعاری ومحرم اسراری اولان صدیق اکبر وشان ساطع البرهانلرنده * ابو بکر خیر الناس الا ان یکون نبی * ودخی * والله ماطلعت الشمس ولاغربت علی احد بعد النبیین والمرسلین افضل من ابی بکر * حدیث شریفلری شهادتیله بعد الانبیاء افضل البشر اولان حضرت ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه جنابلرینك لقب عالیلریدر (ذوالرأی) رانك فتحی وهمزه نك سکونیله رأی رزین وتدبیر اصابتقرین صاحبی اولان کیمسه یه دینور بناء علیه عقال عقول جهور ومزلقهٔ افکار اصحاب شعور اولان مشکلات امور ناخن رأی صائب ودستیاری فکر ثاقبلریله منحل اولان عم النبی علیه السلام عباس بن عبد المطلب رضی الله تعالی عنه حضرتلرینه لقب اولمشدر حتی اسد الله الغالب علی بن ابی طالب کرم الله وجهه وقعهٔ الجملده طلحة بن عبیدالله حضرتلری قضارسیده اولدقده دلدل اسمیله مسمی اولان بغلهٔ بیضایه سوار وآثار حزن وملال وجه شریفلرنده ظاهر وبدیدار اوله رق * رحم الله العباس کانما کان یطلع علی الغیب من وراء ستر رقیق صدق والله مانلت من هذا الامر شیئا الا من بعد شر لاخیر معه * قولیله حضرت عباسك رأی ومشورتنده اصابتی وکندوسنك رأی عباس ایله عامل اولدیغنه ندامتی محمد بن طلحه عقد الفرید نام کتابنده تفصیلا بیان ایلمشدر

*) هم سراج الجنة اول پرنور وفر * حضرت فاروق کیم یعنی عمر (*

(سراج الجنة) اضافتله جنتك سراجی دیمکدر (سراج) کافك وزننده جیم قطعه سنك اولنده

كچه‌لركی اوزره ایقاد اولنمش شمع وقندیل و مشعله مثلی آلت تنویره دینور و چراغ عالمتاب اولان خورشید انوره اطلاق اولنور (جنت) معلومدر پس سراج الجنة جنتك شمعی یاخود شمسی دیمك اولور كه مراد سرتاپا نور ذاتی ایله روشن ومنور اولان جنان اهالیسنه مورث نور دیكر اولان جناب عدالتمآب عمر بن الخطاب حضرتلری اوله جقدر (اخرج البزار عن ابن عمر رضی الله تعالی عنهما وابن عساكر عن ابی هریرة رضی الله تعالی عنه ان رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم قال * عمر سراج اهل الجنة * لكن ناظم ضرورت وزن ایچون حذف مضاف ایتمشدر واسماء اصحاب بدرك ناظمی جعفر برزنجی دخی * وبفاتح الامصار فی غزواته * مصباح اهل الخلد سیدنا عمر * دیمكله سراج ایله جنتی مرادفلریله تعبیر ایتمشدر وجناب عمر بن الخطابه فاروق دخی اطلاق اولنور قال رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم * ان الله جعل الحق علی لسان عمر وقلبه وهو الفاروق فرق الله به بین الحق والباطل * كذا فی الصواعق لابن حجر الهیتمی رحمه الله (پرنور) روشنی انوار توحید ومعرفتله طولو دیمك اولور (فر) فانك فتحی ورانك سكونیله فارسیدر نور وضیا وتمكین ووقار وفضل ومزیت وزیب وزینت معنالرینه‌در

*) رابع الاسلام دینلك ایله هم * حضرت عثمان اولمشدر علم (*

(رابع الاسلام) اضافتله حلیهٔ اسلام ایله متحلی اولان ذوات كرامك رابعی یعنی صنف ذكوردن اوله رق سلطان الانبیاء علیه اكمل التحایا حضرتلرینه ایمان ایدن سابقین اولینك دردنجیسی دیمكدر (صاحب المغازی ابن اسحاق قولی اوزره اول من آمن من الرجال ابو بكر ومن الصبیان علی ومن الموالی زید بن حارثه ورابعهم عثمان بن عفان رضی الله تعالی عنهم‌در وحضرت عثمان كندینك اسلامده سابقیتنی بیان معرضنده انی لرابع اربعة فی الاسلام بیورمشدر بناء علیه رابع الاسلام جناب جامع القرآن صاحب الحلم والحیاء والعرفان عثمان ذو النورین حضرتلرینه علم خاص اولمشدر

*) پك تواضع كارایدی بی ارتیاب * ذات علیای علیدر بوتراب (*

(ابوتراب) طپراغه ملازم معناسنه اوله رق امیر المؤمنین یعسوب الموحدین قدوة المتواضعین كرار غالب علی بن ابی طالب كرم الله وجهه حضرتلرینك كنیهٔ مرغوبه‌لریدر صحیح بخاری ومسلمدن مروی اولدیغی اوزره بركون سید كائنات علیه افضل التحیات حضرتلری جناب علی المرتضی‌یی مسجد شریفده تراب اوزره یاتمش وارقه سنده‌كی رداسنك برشقی اوزرندن دوشمش اولمغله جسد شریفلرینه توز وطپراق بولاشمش اوله رق غبار آلود بولدقده رسول الله مبارك اللریله جناب حیدر فاتح خیبرك رأس وجسدنه ملتزق اولان ترابی مسح وازاله ایده رك مظهر حسن نوازش وتلطیف وایكی دفعه * قم اباتراب قم اباتراب * خطاب مستطابیله سمع حقایق جمع عالیلرین تشنیف بیورمغله من بعد جناب علی تواضع پیشه‌یه كنیه اولوب وزد والالرنده ابو الحسن وابو الریحانتین مثلی كنیه‌لرندن ابو تراب كنیه‌سنی احب اولدیغی مناقب ومآثرلری باینده مسطوردر (تواضع كار) دائما تواضع معتادی اولان ذاته دینور (بی ارتیاب) شكسز وشبهه‌سز دیمكدر

*) سید اشبان اهل الجنه‌هم * اول حسن ایله حسین محترم (*

(سید اشبان اهل الجنة) تركیبنده سیدان سیدك تثنیه‌سیدر مابعدنه اضافتله تثنیه نونی ساقط اولمشدر (سید) جید وزننده برقوم بیننده شرف وشان صاحبی عظیم القدر ورفیع المنزله اولان اولو كیمسه‌یه دینور (شبان) شینك ضمی وبانك تشدیدیله دلی قانلی جوانلر وگنج ییكیتلر معناسنه جمعدر شینك وباء اولینك فتحه‌لریله شباب كبی مفردلری بانك تشدیدیله شاب لفظیدر

پس سيد اشبان اهل الجنه ديمك اهل جنتك حديث السن وشاب اولنلرينك سرکرده
وسرفرازی ديمك اولور که اصحاب سننك طرق عديده ايله تخريج ايتدکلری * الحسن والحسين
سيدا شباب اهل الجنة * وبعض روايتده * سيدا شبان اهل الجنه * حديثی شهادتيله مراد
قرة العين سيد الانبياء وكبد پارهٔ فاطمة الزهراء وثمرهٔ فؤاد على المرتضى فخر الدين والدنيا
امام حسن وامام حسين رضى الله تعالى عنهما حضرتلريدر وبو خبر بشارت اثر انجق سبطين محترمين
حضرتلرينه محمول اولورنته كيم * سيدا كهول اهل الجنة شيخين مكرمين * يعنى صديق اكبر ايله فاروق
اعظم رضى الله تعالى عنهما حضرتلرينه محمول اولديغى كبى

*) مادر موسى وعيسى در همين * غالبا خير نساء العالمين (*

(خير نساء العالمين) خيرك نسايه ونسانك عالمينه اضافتيله عالم ناسك صنف اناثنك افضلى
وعند الله رفعت درجه وثواب جهتلريله اكملى حضرت موسى عليه السلامك مادر سعد اخترى
يعنى والدهٔ عصمتپروری يوخابذ بنت لاوى بن يعقوب عليه السلام ايله حضرت عيسى عليه
السلامك والدهٔ محترمه لرى مريم بنت عمران بن ماثان اولمق قول راجح واحتمال غالبدر زيرا
* واوحينا الى ام موسى ان ارضعيه * الآيه منطوقنجه ام موسى عليه السلام مظهر وحى
الهام ونائل تبشير رب الانام اولمشى و * فارسلنا اليها روحنا فتمثل لها بشرا سويا * دخى
* قال انما انا رسول ربك لاهب لك غلاما زكيا * مدلولنجه ام عيسى عليه السلام حامل وحى
الهى اولان جبريل امين عليه السلامى رأى العين مشاهده وشرف خطاب بشارت ما آيله
متشرفه وبكام اولمشى وامام بخارينك ابو سعيد الخدرى رضى الله عنه حضرتلرينك مروياتندن
اوله رق تخريج ايتديكى * ان النبى صلى الله عليه وسلم قال الحسن والحسين سيد اشباب اهل
الجنة الا ابنى الخالة عيسى بن مريم ويحيى بن زكريا وفاطمة سيدة نساء اهل الجنة الا ما كان
من مريم * حديث شريفى دلالتيله مريم العذراء رضى الله عنها فاطمة الزهراء رضى الله
عنها دن افضل واولوجهله نسوان عالمينك سائرلرندن دخى اكمل اولمسى لازم كلور * فائده
حكى العلامة المتقن السراج ابن الملقن رحمه الله فى شرحه لعمدة الاحكام خلافا من الائمة
فى نبوة مريم وآسية وساره وهاجر وحوا وام موسى واسمها يوخابذ بنت لاوى بن يعقوب
بن اسحاق بن ابراهيم عليهم السلام قاله البغوى فى معالمه وابن الجوزى فى تبصرته وقد قيد
هذا الاسم العلامة الحافظ ابن ناصر الدين بمثناة تحتية مضمومة ثم واو ساكنة ثم خاء معجمة
مفتوحة ثم الف ثم باء موحدة مفتوحة ثم ذال معجمة وهو غير مصروف للعجمة والتأنيث كذا
فى شرح الامالى للمقدسى وقال الامام السيوطى فى شرح نقاية العلوم له يوحانذ بالياء التحتية
والحاء المهملة والنون والذال المعجمة اسم ام موسى صلوات الله وسلامه على نبينا وعليه انتهى

*) جملهٔ زوجات خير المرسلين * هر برى عصمتله ام المؤمنين (*

(ام المؤمنين) عموم واستغراقى مفيد جمع محلى باللام اولان مؤمنين لفظنه والده معناسنه اولان
ام لفظنك اضافتيله جميع مؤمنينك والده سى يعنى تزوج ونكاحنك حرمت مؤبده ايله تحريمى
فرمودهٔ رب العزت وازهر جهت احترام وتعظيمى واجبهٔ ذمت امت اولمغله والدهٔ شفيقه
منزله سنده منزله اولان ازواج طاهرات عصمت آيات فخر كائنات عليه افضل الصلوات
حضرتلرندن هر برلرينه اطلاق اولنور جمعنده امهات المؤمنين دينلور نته كيم * النبى اولى
بالمؤمنين من انفسهم وازواجه امهاتهم * نص جليلنده وقوعى كبى وبو عقد اللاآل سلك
ازدواج پرايتها جه منتظمه اولان ازواج مطهرهٔ مدخول بها خديجه بنت خويلد بن اسد
وسوده بنت زمعة بن قيس وعايشة بنت ابى بكر الصديق وزينب بنت خزيمة بن الحارث

الانصاریه وحفصه بنت عمر بن الخطاب وام سلمه هند بنت ابی امیة وزینب بنت جحش الاسدیه
وام حبیبه بنت ابی سفیان وجویریه بنت الحارث المصطلقیه وریحانه بنت زید النضیریه ومیمونه
بنت الحارث الهلالیه وصفیه بنت حیی بن اخطب الخیبریة رضی الله تعالی عنهن حضراتیدر
ومعتبرات کتب سیرده ثبت وتحقیق اوزره امهات مؤمنینك رشتهٔ ازدواجه انتظاملری دخی
سلك تحریره کشیده اولدیغی ترتیب اوزره در والله اعلم

*) کنیهٔ یك اسب فخر الانبیا * اولدی ام المرتجز عالمبها (*

(ام المرتجز) ارتجازدن اسم فاعل بنیه سیله شهنشاه کشور رسالت واشهب سوار میدان
شجاعت صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك طویله بند اصطبل سعادتلری وشرفیافتهٔ معلف
تملکلری اولان افراس جیاد ظفراعتیاد سبعهٔ متفق علیهادن براسب صبار فتارك کنیه سی
اولمق اوزره مرسومدر لیکن قاموسده ام لفظی اسقاط ایله مرتجز منطلق وزننده سلطان
خیل الانبیا حضرتلرینك سواد بن حارث نام اعرابیدن اشترا بیوردقلری اسب رهنورد بادپیمانك
اسمی اولمق اوزره مسطوردر وفرس مر قومك صهیلی بغایت خوب وبلند اولمغله منشد
رجز معناسنه اولان مرتجز ایله تسمیه بیورلدیغی مزبوردر اسب مسفورك اسمی مرتجز وکنیه سی
ام المرتجز اولمغله قولین بینی توفیق قابل وام لفظی اصل واساس وملازم معنالرنده مستعمل
اولمغله انوثیت اقتضا ایتدیکی ام الفضائل کبی ظاهردر (فائدهٔ زائده قصدیله رحبهٔ صحیفه ده
کیت خامه یه جزئیجه رخصت جولان وبرمقدار ارخای عنان ایله میدان ویرلمك مناسب
کورلمکله اسماء افراس سائرهٔ نبوی دخی ذکر وبیان اولنمشدر مربوط اصطبل خاص
نصرت اختصاص نبوی اولان افراسدن بری سینك فتحی وکافك سکونیله سکب درکه
اک اول داخل طویلهٔ تملکلری اولان اسب عالیسنددر یلیسی وقویروغی سیاه طوری اولوب
جبهه سنده غره سی وارایدی آب روان کبی منسکب وغایت اشکنلو اولمسی باعث تسمیه
اولمشدر ودیکری سکب وزننده ورد درکه لونی کلکون یعنی آچق طوری اولمغله ورد ایله
بنام اولمشدر ودیکری کتف وزننده طرب درکه غایت شوخ طبیعت ونشاطلو اولمسی بادیٔ
تسمیه اولمشدر معرکهٔ خیبرده سپهسالار کتیبهٔ اخیار سعادتله اکا سوار اولمشیدی وبری کاب
وزننده لزاز درکه مصر واسکندریه ملکی مقوقس رسول اکرمك ام ولدی ماریه نام جاریه ایله
ودلدل نام بغلهٔ موزون اندام ایله برابر ارسال واهدا ایلدیکی طوناتمش اسب دلکش خرامدر
واسب مر قومك براسمی دخی میمون در ودیکری امیر وزننده یاخود زبیر وزننده لحیف درکه
طرف باهر الشرف نبوی یه ربیعة بن البراء اهدا ایلمشیدی قویروغی قیللری کور ویك اوزون
اولمغله مماس اولدیغی محلی چارشف کبی اورتر اولمغله اسم مرقومله تسمیه اولنمشدر وآخری
دخی لام بدلی نونله زبیر وزننده نحیف درکه بحسب الخلقه اندامنده نحافت اولمق باعث تسمیه
اولمشدر (یك) فارسیده بر معناسنه (اسب) آت معناسنه (عالمبها) قدر وقیمتی تقویم مقومیندن
افزون بلکه دنیا ومافیها اکا نسبتله حیز اعتباردن ساقط ودون دیمکدر

*) اولدی حبل الله قرآن کریم * هم دخی دین مبین مستقیم (*

(حبل الله) اضافتله جناب خاتم الانبیاء اوزره منزل اولان قرآن کریمه دینور ووضع الهی
اولان شرع قویمه ودین مبین مستقیمه اطلاق اولنور * واعتصموا بحبل الله جمیعا * نظم
جلیلنده بو معنالر ایله مفسردر قال القاضی فی تفسیره واعتصموا بحبل الله ای بدین الاسلام وبکتابه
لقوله علیه السلام * القرآن حبل الله المتین لاتنقضی عجایبه * الحدیث استعار له الحبل من حیث
ان التمسك به سبب للنجاة عن الردی ای الهلاك فی الدارین کما ان التمسك بالحبل سبب السلامة

اوریحانه بنت شمعون القرظیه یعنی ام المؤمنین ریحانه حضرتلری بنی النضیردن زیدك دختری بوخسه بنی قریظه دن شمعونك ... روایت بیننده اختلاف واقع اولمشدر *

عن التردی ای السقوط یعنی مکان مرتفعدن او رغان و پلاموز مثللو حبل وثیق مأمون الانقطاعه تمسك ایله متدلی اولوب صارقان کیمسه سقوط وهلاکدن امین ومأمول ومطلوبنه وصول ایله ظفریاب وکامیاب اولدیغی کبی قرآن عظیم الشانه ودین اسلام متین الارکانه تمسك واعتصام ایدن کیمسه دخی درکات جحیمه هوی وسقوطدن مصون وجنان ورضوانه وصول ایله کامیاب وممنون اولوردیمکدر وحبل بطریق المجاز کندیسیله مطلقا برنسنه یه توصل اولنان شیئه دینور بوتقدیرجه حبل الله نبی علیه السلامه وعقله ده دینور

*) ربقة الاسلام ایمش احکام دین * اهل ایمانه اودر حبل متین (*

(ربقة الاسلام) رانك کسریله فقره وزننده وفتحیله تمره وزننده اسلامك قلاده وزینتی یاخود اهل اسلامك بوغازینه طاقلمش بویون باغی مثابه سنده اولان نسنه دیمکدر که مراد دین اسلامك متضمن اولدیغی عقاید صحیحه واحکام شرعیه درزیرا بواحکام رصین الاحکام ایله تربق وتقلد صاحبنی محظورات ومنهیاته انطلاق وترددن مانعدر اسلام اقرار باللسان وتصدیق بالجنان ووفاء حق الشرع بالارکان والاستسلام لله تعالی فی جمیع ماقضی وقدر بالقبول والاذعان ایله معرفدر دین وایمان معلومدر حبل متین بیت سابقك شرحندن مستبانذر

*) شول حدیث الغاشیه امر عظیم * باقیامتدیغه یانار جحیم (*

(حدیث الغاشیة) ترکیب اضافیسنده حدیث رواتك نقل واخبار ومستمعینك استماعله اعتبار ایتدیکی کلام معناسنه در غاشیه برنسنه یی حسی یاخود معنوی تغطیه وستر ایدوب بوریجی شیئه دینور صفتدر موصوفی داهیهٔ شدیده وبلیهٔ عظیمه اولمغله اشبو * هل اتیك حدیث الغاشیة * نظم جلیلنده اهوال وشدایدی اهل موقفی احاطه واکتناف ایدن قیامتدن یاخود حرارت وعلوی اهل نارك وجوه وجودینی تغشیه واستیعاب ایدن نار جهنمدن عبارتدر اعاذنا الله منها بفضله

*) نکتهٔ والای فقر الانبیاء * فقرحاله ایلمك حسن رضاء (*

(فقر الانبیاء) اضافتله انبیاء کرام علیهم السلام حضراتنك ضیق معاش وتنکیٔ زندکانیدن اصلا متضجر اولمیوب کفاف نفس مقداری بلغهٔ یسیره ایله قناعت واکتفا وبوحاله حسن رضا وکمال ارتضالرندن عبارتدر زیرا اموال دنیای کثیفه دیدهٔ حقایق دیدهٔ مخلصینده مانند جیفه اولمغله انبیاء عظام حضراتی تارك دنیا وقلت معاش ایله قناعت واکتفا بیوررلر ایدی یعنی دست استغنا بیوست عالیلرینه کیرن اموال وامتعه یی دمبدم اصحاب استحقاقه بذل وایثار وار باب احتیاجی ترجیح واختیار بیورمق عادت مستمره لری اولوب نفس وعیاللرینه معاش اولمق ایچون ادخار ایتمزلر ایدی ضنك معاش ایله تعیشلری انجق اعراض دنیادن کمال مرتبه اعراض واول متاع کثیر المضاری عدم مبالات ایله ابغاضلرینه مبنیدر والانبیاء عظامی مقام مدحده فقر وضرورتله توصیف جائز دکلدر زیرا فقر عندالناس اوصاف تحقیردن معدود اولمغله اول وصف ایله توصیفدن احتراز لازمدر بلکه زهد ایله توصیف دخی سزا دکلدر زیرا زهد عندالناس مرغوب ومعتبر اولان نسنه دن اعراضه دینور انبیا علیهم السلام عندنده حطام دنیانك ذره قدر قدر واعتباری یوقدر که اندن اعراضلرینه زهد اطلاق اولنه کما بین فی المواهب اللدنیة للقسطلانی قال الشیخ بدرالدین الزرکشی فی شرح البخاری * لم یکن النبی صلی الله تعالی علیه وسلم فقیرا من المال قط ولاحاله حال الفقر بل کان اغنی الناس بالله لقد کفی امر دنیاه فی نفسه وعیاله * ثم قال والمراد من قوله * اللهم احینی مسکینا * استکانة القلب لا الفقر والمسکنة وقال العلامة الشیخ ابن الحجر الفقر فخری وبه افتخر موضوع قال استاذی وسندی خاتمة المحققین خلیل النعیمی المفتی بمغنیسا تغمده الله بغفرانه واسکنه فی فرادیس جنانه علی تقدیر صحة الحدیث الفقر الی الرب

والاحتیاج

والاحتياج اليه فى كل حال فخرى اذمعرفة هذا الفقر مما يفتخر به الانسان فانه كمال الايمان وعين العرفان والا فالفقر الى الممكن وعرض الحاجة اليه سواد الوجه فى الدارين وخجالة شنيعة فى النشأتين ايمدى فقر الانبياء تعبيرى معناى ظاهرى يه محمول اولميوب بلكه كفاف نفس مقدارى عيش قليل ايله قناعت واكتفايه حسن رضا معناسنه محمول اولديغنه مبنى ناظم نحرير نكتهٔ والا ودقت معنى ايله تعبير ايلدى (والا) فارسيده اعلا معناسنه در

*) اولدى حرث الآخرة خير وثواب *جنة المأوى ايمش نعم المآب (*

(حرث الآخرة) اضافتله اشبو * من كان يريد حرث الآخرة نزدله فى حرثه * نظم جليلنده واقع حرث الآخرتدن مراد اعمال صالحهٔ دنيويه اوزره دار آخرتده ترتب ايدهجك اجر وثواب اولمغله * من كان يريد * باعماله * ثواب الآخرة * ديمك اولور حرث فى الاصل ارضه القاء بذور ايدوب تخم اكمكه دينور والقاء بذرسببيله حاصل اولان محصوله دينور وكسب وكار ايله جمع مال ومنال ايتمكه دينور بومقامده اعمال صالحه نك ثمرات ونتايجى اولان اجر وثوابى بذوردن حاصل اولان غلال ومحصولاته تشبيه ايله بطريق الاستعاره مثوبات اخرويه مراددر * ولذلك قيل الدنيا مزرعة الآخرة (نعم المآب) نعم الثواب وزننده ومرادفيدر كه عباد مؤمنينه مأوى ومنزل ومآب ومرجع اولمق اوزره اعداد اولنان جنتدر (نعم) نونك كسريله افعال مدحدندر مخصوص بالمدح محذوفدر نعم المآب هى تقديرنده جنت نه كوزل مرجع ومآب ومكان مستطابدر ديمك اولور

*) صبغة الله فطرة الله اولدى هم *ياخود اول امر ايتديكى فعل اهم (*

(صبغة الله) يعنى *صبغة الله ومن احسن من الله صبغة * نظم جليلنده واقع صبغه لفظ شريفى * فطرة الله التى فطر الناس عليها * نظم كريمنده واقع فطرت معناسنه در فطرت لفظى خلقت وطينت وجبلت كبى آفرينش ويراديلش معناسنه در ياخود الله تعالى حضرتلرينك كافهٔ مكلفينه امر وايجاب ايتديكى ايمان واسلام معناسنه در پس فطرة الله وصبغة الله جناب فياض مطلقك نوع انسانى عقل سليم ايله بهائمدن ممتاز وافراد ومعارف آلهيه يى ادراكه ودين مبين اسلامى قبوله متمكن ومتهيئ ومستعد اوله رق خلق وايجاد ايتمسندن عبارتدر كه *كل مولود يولد على فطرة الاسلام *حديث شريفى مفادنجه مقتضاى خلقتلرى اوزره ترك وابقا اولنسه لردين قويم وطريق مستقيم اوزره ملازم ومستمر اولوب سمت ضلاله كتمزلر ايدى يعنى دين حق اديان باطله يه تبديل ايتمزلر ايدى لكن شياطين الانس والجنك اغواسيله اكثر ناس موجب خلقتى اخلال وتبديلى صحيح ومستقيم اولميان تبديل فطرته اجتسار ايله سالك راه ضلال اولديلر وبوصبغ يعنى بويه ثوابى اوساخ وادناسدن مطهر وزينت مرغوبه ايله مزين وثوبك اجزاسى بينده حال ومتداخل اولديغى كبى ايمان واسلام دخى مؤمنينى ارجاس كفردن مطهر وحليهٔ معتبره ايله مزين وقلوب مؤمنينه نافذ ومتداخل اولمغله على طريق الاستعاره ايمان وعرفاندن وملت اسلامدن صبغه ايله تعبير اولندى (اهم) اعم وزننده شانه زياده اعتنا واهتمام اولنه جق شيئه دينور

*) خيمة الله سايهٔ عرش برين * اويله تعبير ايتدى خير القائلين (*

(خيمة الله) اضافتله عرش اعلايه اطلاق اولنور زيرا عرش فرش وزننده كنه وحقيقتى ومقدار وعظمتى افهام ذوى العقولدن بيرون وتحديد وتقديرى علم آلهى يه منوط ومرهون اولان ياخود حقيقتى يكپاره ياقوت احمردن وياز برجد كون پريشل جوهردن اولوب انوار آلهيه دن متلالئ وتابان وعظمت وجسامتى علم محيط واجب الوجوده مخصوص وشايان اولان عرش الرحمانه دينور كه جنتك سقفى وسايبانى منزله سنده اولمغله عرش دينلدى وعرش خيمه وچادره دخى ديمكله عرش

اعظمه خيمة الله اطلاقی و بوتعبير اصدق القائلين عليه الصلاة والسلام حضرتلرينك بعض احاديث شريفه سنده وارد اولديغی تصحيح كردهٔ ناظمدر (برين) قرين وزننده فارسيدر پك اعلا وزياده مرتفع نسنه يه دينور بهشت برين كبی لكن مصراع اول * خيمة الله اولدی هم عرش برين * عبارەسيله اولسه اولی اولوردی زيرا عرش وخيمه ظل وسايه يعنی ضح مقابلی اولان كولكه معناسنده مستعمل دكللردر. بلكه مظله وسايبان يعنی تحتنده كولكه لنجك كولكه لك معناسنده مستعمللردر

*) سهم الاسلام اولدی معناده سلام * كيم آنك پرزخمی كفار لئام (*

(سهم الاسلام) اضافتله اهل اسلامك حظ ونصيبی معناسنه اولەرق تحية الاسلام اولان سلام عليكم جمله سنه اطلاق اولنور و بوسلام دنياده اهل اسلامه مخصوص تحيت ودعا اولوب ملل سائره بو نصيبدن بی بهره ومحروم ونشأهٔ اخرىده دخی * تحيتهم يوم يلقونه سلام * وتحيتهم فيها سلام * نظم جليللری منطوقنجه اهل ايمانه اختصاصی مجزوم در زيرا قبل الاسلام طائفهٔ عرب بری برلرينه ملاقی اولدقده حياك الله عبارەسيله تحيت ايدرلر ايديكه طول حيات ايله دعادر بعد الاسلام * فاذا دخلتم بيوتا فسلموا علی انفسكم تحية من عند الله مباركة طيبة * نظم كريمی مفادنجه اهل اسلام بری برينه ملاقی اولدقده طول حياتی متضمن وآفات دينيه ودنيويه دن خلاص وسلامتی مستلزم اولان السلام عليكم تحيتی ثابت ومشروع اولمغله سلامه سهم الاسلام اطلاق اولندی و بوسهم لفظی بهره ونصيب معناسنه اولديغی كبی آلات حربيه دن اوق معناسنده كلكله اهل اسلامه سلامتدن تسليم كردهٔ حظ موفور وكفار خساستشعاره تيردلشكاف آسا مورث زخم ناسور اولديغنه ناظم تحرير رمز وايما ايلدی فلله دره (پر) فارسيده طلو معناسنه اولمغله كثرت افاده ايدر (زخم) سهم وزننده جراحت ويارە معناسنه فارسيدر (لئام) سهام وزننده لئيم لفظنك جمعی وكفارك صفتيدر لئيم ذميم وزننده دنی وفرومايه كيمسه يه دينور

*) دينديی ربانی كمال اربابنه * علمله عامل علوم اصحابنه (*

(ربانی) رانك فتحی و باء موحده نك تشديديله ربان لفظنه منسوبدر كه رحمان وزننده صفتدر تربيه ايدیجی معناسنه ياخود رب كلمه سنه منسوبدر كه مصدر بمعنی الفاعلدر زيرا عالم اولان كيمسه دائما علمی تربيه وترويج ايلك اوزره اولور بو نسبتلره كوره ربانی عالم ودانا وفاضل بيهمتايه اطلاق اولنور ياخود رب حقيقی اولان جناب پروردكاره منسوبدر كه عارف بالله اولان عالم عامله وجميع احوال واطوارده متأله ومتعبد اولان انسان كامله اطلاق اولنور وربانی كلمه سی ربه منسوب اولديغی تقديرجه الف ونون مبالغهٔ نسبت ايچوندر

*) حكمت لقمان نصح و پنداميش * هم وصايای حكم پيونداميش (*

(حكمت لقمان) اضافتله رفعت عثمان وزننده معنای تركيبيسی حضرت لقمانك حكمتی يعنی موجوداته متعلق اتقان علم ومعرفتی واعمال صالحه واخلاق فاضله اوزرينه ملكهٔ تامه استحصاليله استكمال نفس انسانيه يه مكنت وقدرتی واقوال وافعالده استقامت واصابتی ديمك اولور لكن عرف ادباده مطلقا بركيمسه يی مصالح دنيويه يه سوق ودلالت ومنافع اخرويه يه ارشاد وهدايته دائر پند ونصيحته وموعظهٔ مؤثرهٔ پرعبرته اطلاق اولنور حكمت ايله معروف ومشهور اولان حضرت لقمانك نسبنده ونبوتنده اختلاف اولنوب بعضيلر حضرت ايوب عليه السلامك همشيره زاده سی ياخود والده سنك همشيره زاده سی اولمق اوزره لقمان بن باعورادر ديوب نبوتنه ذاهب اولديلر لكن قول جمهور اوزره عبد حبشی اولوب بعد العتق

حضرت

حضرت داود عليه السلام خدمتنده مقيم وكثير الصمت والتفكر برذات دانا وحكيم ايدى جناب لقمانه اعطا كردهٔ فياض مطلق اولان حكمت نظريه وعمليه يعنى مدار استكمال نفوس بشريه اولان معارف الهيه واخلاق فاضلهٔ مرضيه كلمات حكمت آيات وعبرت غاياتندن معلوم ارباب شعور وحكمته متعلق نصايح وجيزهٔ بليغه ومواعظ مؤثرهٔ لطيفه‌لرينك بعضيسى سورهٔ لقمانده محكى ومذكور و بعضيسى دخى تفاسيرده وتواريخده مبسوط ومسطوردر فليراجع (نصح) نونك ضميله وعظ ونصيحت ايتمك معناسنه دركه تركيده اوكوت ويرمك دينور (پند) باء فارسيه ايله فند وزننده نصيحت واوكوت معناسنه در (وصايا) عطايا وزننده وصيتك جميدر وصيت بركيمسه برنسنه نك فعلنى ياخود تركنى آخر كيمسه يه سپارش ايدوب اصمارلمغه دينور (حكم) حانك كسرى وكافك فتحيله حكمت مزبوره نك جمعيدر (پيوند) فرزند وزننده جمع و تأليف وضم وتركيب معناسنه فارسيدر پس عرفده حكمت لقمان تكميل نفوسه دائر وصاياى حكمت آميز ايله نصح و پند دن عبارت اولور

*) بيلكه آيتده اولان قصد السبيل * خيره موصل راهه اولمقدر دليـل (*

(قصد السبيل) اضافتله نصب الدليل وزننده في الاصل استقامة الطريق يعنى يول طوغرى اولمق معناسنه مصدردر لكن اشبو * وعلى الله قصد السبيل ومنها جائر ولوشاء لهديكم اجمعين * آيت كريمه سنده واقع قصد السبيل بطريق الاستعاره سبيل قاصد ومستقيم معناسنه وصف اوله رق ياخود سالكك حالنى سبيله اسناد طريقى ايله مجازا اوله رق نصب ادله وارسال رسل وانزال كتب ايله الله تعالى حضرتلرى كافهٔ ناسى خير محض اولان توحيد وايمانه دعوت ونعيم ورضوانه موصل طريق مستقيمه ارشاد ودلالت ايتمك معناسنه‌در

*) واحد ابن الواحد او معروف اولان * قدر عز وشانله موصوف اولان (*

(واحد ابن الواحد) تركيب توصيفى ايله معناى تركيبيسى براوغلى بر ديمكدر لكن عرف لغتده كندى و پدرى عز ورفعت وفضل ومعرفت وقدر ومنزلت وشان وشرف ايله معروف وموصوف اولان كيمسه يه اطلاق اولنور وحيد ابن وحيد و بادخ ابن بادخ كبى والحاصل بوراده وحدت علم وفضيلت وسائر مزيت جهتيله اولمغله وحيد الدهر وفريد العصر كبيدر

*)ضيف ابراهيم مهمان كريم * هم ملك خصلت اوله‌هم مستقيم(*

(ضيف ابراهيم) اضافتـله اشبو مثنويانك اوائلنده مذكور اولان ابو الضيفان ابراهيم عليـه صلوات الرحمن حضرتلرينك مسافرلرى ديمكدر كه مراد * هل اتيـك حديث ضيف ابراهيم المكرمين * نظم جليلنك تفسيرنده مذكور اولديغى اوزره انسان صورتنـده ومهمان هيئتنده جناب خليل الرحمانك خانهٔ سعادتنه قدوم وتشريف ايدن ملائكهٔ كرام حضراتيـدر لكن عرف فصحاده ضيف ابراهيم صاحب خانه عندنده مكرم ومبجل وذاتنـده علم وكمال وفضائل اعمال ايله محلى ومكمل اولوب ضرورات بشريه‌دن اولان اكـل وشرب امثالندن ماعدا خصال ملكيه وفعـال مرضيه واقوال واطوارنده استقامت واعتـدال وحسن سجيه ايله موصوف اولان ضيف محترمه اطلاق اولنور (ضيف) فاقافيه سنك اول قطعه سنده كچدى مفردات سائره محتاج بيان دكلدر

*) معنى تعبير اوتاد البلاد * بلده نك اركانى اهل اعتماد (*

(اوتاد البلاد) افعال العباد وزنـنده بلده لرك اعيان واشرافى اولان رؤسا وسركارلرينـه وحل وعقد صاحبى اولوب رأى وتدبيرينـه وثوق واعتماد اولان ايش ارلرينـه اطلاق اولنور (اوتاد) همزه نك فتحيـله وتدك جمعيدركه مابه الاحكام اولان چبوى يه وقازيغـه

دینور (بلاد) جبال وزننده شهر وقصبه معناسنه اولان بلده نك جمعیدر ایمدی ارکان بلاده
یعنی عز ومنعه صاحبی اولوب اهالیٔ بلده یی ظلمه نك واشقیانك تعدیسندن محافظه ایدن
کیمسه لره اوتاد البلاد تعبیری خفی دکلدر

) اولدی رجب الراحه دیمکدن مراد دستی پراحسان اولان مرد جواد (*

(رحب الراحه) اضافتله دائما جود وسخا و بذل وعطا معتادی اولوب خلقه بر واحسانی
شامل وانعام فراوانه چوق کیمسه لر نائل اولان مرد جواده یعنی شخص کرم اعتیاده دینور که
بسیط الید ومبسوط الیدکبی بغایت سماحتلو وکریم الطبع اولان کیمسه دن کنایه در چونکه
(رحب) رانك فتحی وحاء مهمله نك سکونیله وسعتلو وککیش معناسنه در (راحه) ساحه
وزننده کف معناسنه درکه ال آیه سی واویج ایچی معناسنه اولمغله معنای ترکیب الی وسعتلو
و بول دیمنك اولور که غنا وسخا لازملریدر لسانمزده دخی الی بول والی آچق لفظلریله
ثروت و یساردن وانفاق وایثاردن کنایه اولنور (دست) مست وزننده ال معناسنه
(پر) باء فارسیه نك ضمیله طولو معناسنه (مرد) فرد وزننده انسان وآدم معناسنه فارسیلردر
وانشالرده شایع الاستعمالدر

*) جود معن وجود کعب اولمش مثل * چون سخاده انلر ایدی بی بدل (*

(جود معن) اضافتله معن نام کیمسه نك جود وسخاسی دیمکدرکه مراد خلفاء عباسیه نك
ایکنجیسی اولان منصور خلیفه نك وزراسندن معن بن زائدة الشیبانی درکه خلیفهٔ مشارالیه
طرفندن یمن امارتیله کامور بعده اقلیم خرسانه والی اولمغله جاه وقدری والاتر اولان ذات
مکارم سماتدر شجاعت وشهامتده رستم ثانی وجود وسماحتده رشك آور حاتم طائی اولمغله
بر کیمسه یی جود وعطا وکمال سخا ایله وصف مراد ایتدکلرنده معن بن زائده در دیو مومی الیهه
تشبیه وتمثیل ایله ضرب مثل اولنور مزبورك جملهٔ جودندندرکه برکون بر کیمسه کندویه اجملنی
ایها الامیر خطابیله بنه جك بردابه طلب ایتدکده شخص مرقومه برناقه و برفرس و بر بغله
و برحمار و برجاریه اعطا ایدوب بونوعلردن ماعدا بنلمسی متعارف نسنه معلوم اولیدی آنی دخی
ویرردك دیدیکی *وایاجود معن ناج معنا بحاجتی* فلیس الی معن سواك شفیع * بیتنك قائلنه
اوج کون متوالیة یوز بیك درهم فضه اعطا ایتدکده قائل مرقوم نائل اولدیغی مبالغی
استکثار و بوقدر مال فراوانی حوصلهٔ استحقاقنه الدیره مدیغندن شاید استرداد اولنور ایسه
مال بولمش مغربی به دونمش ایکن صفر الید قالمق ملاحظهٔ فاسده سیله فك رابطهٔ اقامتی
اختیار ایدوب داخل حوزهٔ تملکی اولان اوچیوز بیك درهمی حموله لرینه تحمیل وشتاب
و تعجیل ایله سوی وطنه نقل وتحویل ایدوب فرداسی بنه معتاد اولان روزی تأدیه اولنمق ایچون
شخص مزبور مطلوب اولنوب بولنمدیغی اخبار اولندقده عجله ایتمش مقصودم خزینمده دراهم
ودنانیردن نسنه قالمینجه قدر کل یوم بوقدر مبلغ ویرمك ایدی دیدیکی محاضراتده ومستظرفده
مسطوردر معن مزبور هجرتك یوزاللی ایکی سالنده عازم دار الاسخیا اولدقده مرثیه سنده انشاد اولان
قصیدهٔ طویله ابیاتندن *اباقبر معن کیف واریت جوده *وقد کان منه البر والبحر مترعا* نشیده سی
دخی کمال جودینه دالدر (جود کعب) اضافتله سخاده ضرب مثل اولان کعب بن امامة الایادی
دیمکله معروف جواد جاهلیدرکه زمان جاهلیتده جود وعطا وایثار وسخا کندیلره منتهی
اولان اوچ شخصك بریدر ایکنجیسی بیت آتیده مذکور حاتم طائی اوچنجیسی هرم بن سناندر
کعب مزبور بر مفازه ده بر کیمسه ایله همراه اولوب اثناء راهده شدت حرارتدن بیتاب ومشرف
هلاك وتباب اولدقلرنده مصحوب معیتی اولان مطره سنده فقط بر کیمسه نك حیاتی محافظه

ایله سدرمق ایده جك مقداری ماء یسیر بولنمغله رفیقنی نفسی اوزره ترجیح وایثار ایدوب
اول ماء حیاتی اکا اشراب ایله احیا وهلاك کدن انقاذ وانجاو کندوسی عطشان نطشان اولدیغی
حالده اقلیم عدمه روان اولمغله مکارم اخلاقدن اولان بذل وایثارده ضرب مثل اولمشدر

*) جود فضل وجود حاتم اویله هم * خصلت ایدی انلره بذل وکرم (*

(جود فضل) اضافتله فضلك سخاسی دیمکدرکه مراد ابا عن جد خلفاء عباسیه وزراسندن
وصاغرا عن کابر بذل وعطا ایله مشهور آفاق اولان برامکه جمله سندن ابو العباس فضل
بن یحیی بن خالد بن برمك البرمکیدرکه وافر الجود والندی و باهر السماحة والعطاء بر ذات مکارم
خصال سماحت شیماء ایدیکی تاریخ ابن خلکان وتواریخ سائره ده مسطور واشعار شعراده مذکور
والسنهٔ انامده مشهور اولمغله بذل وکرمده ضرب مثل اولمشدر فضل مزبور هجرتك یوز قرقنجی
سالنده سرنمون ساحهٔ وجود و یوز طقسان اوچ تاریخنده کذرکاه بقایه ورود ایلمشدر رحمه الله
(جود حاتم) حاء مهمله نك فتحی وتانك کسریله صاحب و زننده زمان فترتك حامل لواء سماحتی
حاتم بن عبدالله الطائی درکه سجیهٔ مادر زادی اولان بذل وانفاقه دائر اخبار کثیره سی اکثر
من ان یحصی واظهر من ان یخفی واشهر من ان یذکردر

*) هم قریع الدهر شول ذات مجید * کیم اوله وقتنده رفعتله وحید (*

(قریع الدهر) اضافتله فرید العصر وزننده فضائل و کمالات ومکارم اخلاقده وحید العصر
وعدیم الاقران و بین الناس نافذ الکلام و رفیع القدر سید وذیشان اولان کیمسه یه دینور وقومه
اضافتله قریع القوم ده دینور سید القوم معناسنه وقریع مقارعه ومحاربه ده غالب اولان
شجیع و بهادر کیمسه یه دینور

*) فخر خندف ایلمکدر افتخار * کثرت نسلله بر عالی تبار (*

(فخر خندف) معنای ترکیب اضافی خندف نام خاتونك افتخار ومباهاتی دیمکدر (خندف) خانك
ودالك کسریله زبرج وزننده لیلی بنت حلوان بن عمران نام خاتونك لقبیدرکه اجداد والانژاد
سلطان الانبیاء علیه وعلیهم افضل التحایادن الیاس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنانك زوجه سیدر
خندف مزبوره نك صلب الیاسدن عمرو وعامر وعمیر نام اوغوللری وجوده کلمشدرکه اجداد
نبویه دن عمرو مدرکه لقبیله ملقب اولمشدر و بومدرکه وعامر وعمیر فطانت وکیاست وشجاعت
وشهامت اصحابندن اولوب والده لری خندف حیاتنده نسل وذریتلری تکاثر ایتمکله مزبوره
خندف نسوان قبیله میاننده کثرت اولاد واحفاد ایله تفاخر ایدر اولدیغندن فیما بعد بر کیمسه حسب
ونسب اوله رق قوم وقبیله سنك چوقلغیله مباهات وافتخار ایلدکده افتخر فخر الخندف
دیو مثل مجراسنه جاری اولمشدر (تبار) هزار وزننده فارسیده خصم واقربا وقوم وقبیله
معناسنه در واصل زاده صوی و پاکنژاد معناسنه در

*) اولدی قرطا ماریه شئ جلیل * قدر وقیمتله جهانده بی عدیل (*

(قرطا ماریه) اضافتله ماریه نك کوپه لری دیمکدر زیرا قرطان قرطك تثنیه سیدر اضافتله
نون ساقط اولمشدر قرط قافك ضمیله کوپه یه دینور کما مر فی قافیة الطاء (ماریه) جاریه
وزننده اسماء نسادندر بوراده مراد بلاد عنده کائن ملوك کنده بناتندن ماریه بنت ارقم یاخود
ماریه بنت ظالم بن وهب نام خاتوندرکه * اعزمن قرطی ماریه * دخی خذه ولو بقرطی ماریه *
مثللرینك منشائیدر اصلی بودرکه ماریهٔ مرقومه نك قولاغنه طاقندیغی کوپه لرده قرق بیك
التون قیمتلو جواهر نفیسه یاخود کوکرجین یمورطه سی قدر ایکی عدد شهدانه اینجو وار ایدیکه
مثلی کورلمش دکل ایدی ماریهٔ مزبوره اول کوپه لری آرایش نشأهٔ اخری قیلمق قصدیله

كعبهٔ معظمه‌یه اهدا و خازن خزانهٔ كعبه دخی آلوب بیت شریف ایچره تعلیق ایلدی من بعد برنسنه زیاده نفیس وكرانبها اولدقده اعز من قرطی ماریه و برنسنه‌یه ترغیب وعلی ای حال احراز واستحصالی خصوصنده اغرا وتشویق ضمننده خنده ولو بقرطی ماریه مثل ولدی یعنی اول نسنه‌نك مقابلنده ماریه‌نك كوپه‌لرینی ویرمك اقتضا ایدرسه دخی ویروب آله سن دیمك اولور

*) سبحهٔ زیدان اولان هم بیمثال * كیم همان مثلی بولنمقدر محال (*

(سبحهٔ زیدان) تركیبنده سبحه غرفه وزننده لسانمزده تسبیح تعبیر اولنان مدار تسبیحدن عبارتدر زیدان سلطان وزننده ملوك قحطانیان تعبیر اولنان سلاطین یمندن سبا القبیله ملقب عبد شمس بن یشجب بن یعرب بن قحطانك شهزاده‌سی اولوب عمومی الیهك هر بردانه‌سی ككلك یمورطه‌سی جمنده بر طاقم یاقوت احمرایله دریكتای بیهمتادن مخلوط اوله‌رق تنضید وتنظیم اولنمش برسبحهٔ بیمثالی اولمغله نفاست وعزتده مثل اولوب عادتا نظیری بولنمق محال اولان نسنه حقنده (اعز من سبحة زیدان) دیو ضرب مثل اولنور

*) زبدة الاحقاب نادر بولنان * مثلنی بولمغه لازم چوق زمان (*

(زبدة الاحقاب) اضافتله معنای تركیبیسی نیجه كره سكسان ییللرك خلاصه‌سی دیمكدر زیرا (زبده) عمده وزننده هر نسنه‌نك كزیده‌سنه وخلاصه‌سنه دینور (احقاب) همزه‌نك فتحیله باء موحده قافیه‌سنك ایكنجی قطعه سنده كچدیكی اوزره سكسان ییله اطلاق اولنان حقب لفظنك جمعیدر لكن عرف بلغاده بركیمسه یاخود برنسنه صفت كمالده نوعنه تفوق ایله نادر الوجود اولوب انك مثلی برقاچ قرنده بر بولنور اولورسه اومقوله عزیز الوجود نسنه‌یه زبدة الاحقاب دینلور

*) معنء اوتاد ارض اولمش نجبال * همدخی اهل علوم پر كمال (*

(اوتاد الارض) اضافتله یرك چویلری دیمكدر زیرا اوتاد همزه‌نك فتحیله دال قافیه‌سنك ایكنجی قطعه سنده كچدیكی اوزره چوی وقازق معناسنه اولان وتدك جمعیدر ارض قطعهٔ خامسه‌نك عنوانی شرحنده كچدیكی اوزره یره دینور پس اوتاد الارض كرهٔ زمینك حسا باعث متانت واحكامی اولان طاغلره دینور كما قال الله سبحانه وتعالی * الم نجعل الارض مهادا والجبال اوتادا * دخی نشر شرایع واحكام ایله عالم سفلینك معنی مدار سكون وآرامی وموجب نظام وانتظامی اولان علماء ربانیونه اطلاق اولنور

*) چون نماز آدی عماد الدین ایمش * قیلمیانلری خراب آیین ایمش (*

(عماد الدین) اضافتله دینك دیره‌كی دیمكدر زیرا (عماد) كتاب وزننده دیره كه دینور دعامه واسطوانه كبی (دین) دالك كسریله مجموع احكام شرعیه‌دن عبارتدر ناظم نحریر بو بیتله اشبو * الصلاة عماد الدین فمن اقامها فقد اقام الدین ومن تركها فقد هدم الدین * حدیث شریفنه ومعنای منیفنه تلمیح ایدر یعنی اركان معلومه وافعال مخصوصه‌دن عبارت اولان نماز كه معلوم عالمیاندر كانه هیئت مجموعه‌سی حجرهٔ مبنیه یاخود قبهٔ مضروبه مثابه‌سنده اولان امر دینك مدار قوامی اولان دعامه وستونی منزله‌سنده اولمغله شرائط واركاننه رعایت ایله محافظه ومداومت ایدن كیمسه‌نك بنیان دینی مؤسس الاركان وتهاون وتكاسل ایله ادا واقامه‌سندن روگردان اولانلر خراب آیین وهادم بناء دین اولمغله اهل خسران اولدیغن بیان ایدر خراب آیین یقوب ویران ایتمك معتادی اولان كیمسه معناسنه وصف تركیبی در آیین شاهین وزننده فارسیده رسم وعادته دینور

*) هر عفیف الجبهه اولدی بی نماز * بوزسوروب چونكیم یره ایتمز نیاز (*

عفیف

(عفيف الجبهه) اضافتله معناى تركيبيسى اللى عقللو و پرهيزكار ديمكدر زيرا جبهه الى ديو معناده قافيه سنك اول قطعه سنده كچدى (عفيف) خفيف وزننده محرماتدن وقبايحدن پرهيز واجتناب ايديجى معناسنه در لكن بو مقامده على طريق التجريد جزء معناسى اولان مطلقا اجتناب واحتراز ايديجى معناسنده مستعمل اولمغله تفسير واقع اولان مصراع ثانى مفادنجه جبهه سى سجده و رجاندن متباعد ودور اولان تارك صلاة معناسنده عرف اولمشدر (بى نماز) بانك كسريله فارسيده نمازسز ونماز قيلمز اولان بى دينه دينور تركيده بانك فتحيله بيماز اندن محرفدر (نياز) حجاز وزننده رجا وعرض احتياج معناسنه فارسيدر

*) يك صلاحه ديديلر زهد الحسن * يوغسه زهدك اكرهابى هاسن (*

(زهد الحسن) تركيب اضافيسنده (زهد) زانك ضمى وهانك سكونيله عند الناس مرغوب ومعتبر اولان لذائذ فانيه وحظوظات نفسانيه دن پرهيز واعراض ايتمكه دينور (الحسن) لام عهدايله ابو سعيد حسن بن يسار البصريدر كه اتباع سنت سيد المرسلين واقتداء سيرت اصحاب گزينده رهبر شهراه يقين اولان سادات تابعين وكبار سلف صالحيندن بر ذات ملكسمات ايدى والد ماجدلرى اولان ابو الحسن يسار كاتب وحى النبى زيد بن ثابت الانصارى الخزرجى رضى الله تعالى عنه حضرتلرينك بنده معارفپرورى ومادر سعيد اخترلرى امهات المؤمنين دن ام سلمه هند رضى الله تعالى عنها حضرتلرينك جاريه عفت گسترلرى يدى مشار اليه حسن بصرى حضرتلرى علم وعمله امام همام وزهد وعفتده قدوة الانام وصلاح وتقواده مشهور وبنام وفصاحت وبلاغته مقارن مواعظ بليغه مؤثره ده اسوه علماء اعلام اولمغله زهد وصلاحده وسائر اوصاف مز بوره ده ضرب مثل اولديغى معلوم خواص وعوامدر ناظم نحرير هضما لنفسه كنديى حليه زهد وصلاحدن عارى عد ايدوب سائر برهنكام لباس تقوايى نفسيله تسويه ايتمشدر عفى الله عنه

*) بيل زكاة الجاه احسان ايتمه در * چوق دل ناشادى شادان ايتمه در (*

(زكاة الجاه) اضافتله منصب ومنزلتك زكاتى ديمكدر (زكاة) حصاة وزننده قطعه شرعيه ده كچديكى اوزره طهارت ونماو بركت معنالرينه اولوب بعده عرف شرعده نصابه بالغ اولان مالدن فقرايه انفاق اولنان مقدار معينه اطلاق اولندى اصلى صدقه وزننده زكوه اولمغله واودن منقلبه اولان الف صورت واوده كتب واملا اولنور لكن بينه الف تلفظ اولنور صلاة لفظى دخى بو بابده در (جاه) حال وزننده كاف قافيه سنك قطعه ثانيه سنده كچديكى اوزره وجه لفظى بى باخود لغت مستقله اوله رق قدر ومنزلت وعز ورفعت ومنصب ورياست معناسنه در مس اصحاب جاهك آحاد ناسه قولا وفعلا وانفاقا اوسات واحسانلرى چوق دل ناشادى يعنى محزون ومغموم كوكللرى مسرور وشادان ايلملرى منصب ومنزلتلرينك دوامنه وعز ورفعتلرينك ازدياد وقوامنه باعث اولمغله عرف ادباده زكاة الجاه اطلاق اولندى

*) اولدى اعط القوس باريها ديمك * اهله تفويض ايله كارى هاديمك (*

(اعط القوس باريها) مثلنده (اعط) كلمه سى اعطادن امر مخاطبدر (قوس) قافك فتحى وواوك سكونيله اسلحه قديمه دن اولان ياى معناسنه اعطانك مفعول ثانيسيدر (بارى) سارى وزننده اغاج يونغق معناسنه اولان برى لفظندن اسم فاعل صيغه سيله اغاج مقوله سنى يونوب اصلاح ايتمكده حذاقت ومهارتى اولان استاد كيمسه معناسنه اعطانك مفعول اوليدر مضاف اليهى اولان مؤنث ضميرى نون قافيه سنك قطعه اخيره سنده كذلك ايتديكى اوزره مؤنث سماعى جمله سندن اولان قوسه راجعدر (معناى) تركيبيسى ياى تراش ايتمك مراد ايدن ناتراش كيمسه يه

خطابا بابه جغك يابى صنعتنده حاذق اولان كامكر كامله ويروب اكا باپدر ديمكدر (مآل) مزبور عهده سندن كلية جكلك ايشه مباشرت ايله بيهوده نفسكى اتعاب ومصلحتى افساد ايتميوب اربابنه احاله وتفويض ايت ياخود استقلال اوزره كوره ميجكك مصلحتده اهل وقوفدن استعانه واستمداد ايت ديه جك محلده ضرب وايراد اولنور نته كيم شاعرك اشبو *ياباری القوس بريا لست تحسنها * لاتفسدنها واعط القوس باريها * بيتندن مستفاددر

*) اهل تفسيره كوره قول صواب * قلبى ايتمك پاك تطهير الثياب (*

(تطهير الثياب) اضافتله البسه واثوابى طاهر و پاك ايتمك معناسنه در زيرا (تطهير) برنسنه يى مستقذراتدن پاك ايتمك معناسنه در تركيده آريتمق دينور (ثياب) ثوبك جمعى دبو باء موحده قافيه سنك ايكنجى قطعه سنده كچدى لكن اشبو وثيابك فطهر نظم جليلنك تفسيرنده مفسرين كرام حضراتى ثوب لباسى انواع قاذوراتدن حفظ ووقايه ونجس اصابت ايدرسه غسل ايله محو وازاله ايتمك معناسنه حمل ايله تفسير ايتدكلرى كبى نفس وقلبى اخلاق ذميمه وافعال قبيحه دن يعنى قلب وقالبى مالاينبغى مقوله سندن تهذيب وتنظيف ايتمك ايله ده تأويل ايتديلر زيرا اهل صلاح وعفته عربيسده طاهر الذيل وفارسيده پاكدامن اطلاقى واهل فسق وفجوره ملوث الثوب وآلوده دامن تعبيرى حقيقت عرفيه اولمشدر ناظم تحريرك قول صواب تعبيرندن مرادى وجه اولى تخطئه دكلدر بلكه وجه ثانينك دخى صواب اولديغن افاده در

*) ناصح الجيب اولكه غايت پاكدل * اولميه قلبنده اصلا غش وغل (*

(ناصح الجيب) ظاهر الثيب وزننده خالص ونقى معناسنه اولان ناصح لفظنك قلب وصدر معناسنه اولان جيب لفظنه اضافتيله درونده اصلا غل وغش اولميوب غايت پاك ضمير وصافدل ومأمون الغائله اولان كيمسه يه اطلاق اولنور (غش) غينك كسرى وشينك تشديديله منافقانه معامله ايله مكر وخيانته دينور (غل) غش وزننده درونده مضمر اولان حقد وكينه يه وعداوت كامنه يه دينور

*) آسمانه ديديلر تاج الفلك * هم ملوكه ياقشور اوله دبمك (*

(تاج الفلك) شجر الاراك ويوم الاحد كبى اضافت بيانيه ايله ياخود دار الاخرة وحق اليقين مثللو موصوفك صفته اضافتيله افلاك تسعه دن هر برلرينه اطلاق اولنور (تاج) الف قافيه سنك اوچنجى قطعه سنده كچديكى اوزره ملوك وسلاطينك مجوهرات مضبته ايله محلى ومرصع اوله رق باشلرينه كيدكلرى افسر شاهى واكليل پادشاهى يه دينور (فلك) فتحتينله آسمانه يعنى كوكه دينور سماء كبى پس افلاك علويه افلاك سفليه نك وافلاك سفليه عالم عناصرك افسر پرزيب وزيورى بمثابه سنده اولمغله طبقات افلاكدن هر برينه تاج الفلك اطلاق اولندى وملوك وسلاطينه تاج الفلك اطلاقى عرب عرباء دن منقول ومسموع دكل ايسه ده نورعدللرى ظلمتكدهٔ عالمى تابدار وجمله رعيه نك باشلرى اوزرنده برلرى دركار اولمغله انلره دخى تاج الفلك اطلاقى سزا وشاياندر ديمكدر

*) جنة الدنيا ما آكى اولدى شام * اولمز اويله بلدهٔ جنت مشام (*

(جنت الدنيا) اضافتله دنيانك جنتى ديمكدر جنت الف قافيه سنك اولكى قطعه سنده دنيا ايجى قطعه سنده مذكور ومشروحدر (شام) سام وزننده بلاد عظيمهٔ كثيره وقرى وقصبات وغيره يى مشتمل آيات جليله نك اسميدر لكن بو مقامده السنهٔ ناسده مشهور ومتداول اولدنغى اوزره اشهر بلدانى اولان دمشق الشام مراد در بلدهٔ مزبوره نك زمينى جريان جداول وانهار ايله ريان ودرون و بيرونى منبت اشجار مثمرهٔ ملتفت الاغصان وحدائق و بوستانى سبزه زار وكلستان

اولمغله نمونه نمای روضهٔ جنان اولدیغندن جنت الدنیا اطلاق اولندی جنت مشام قوقولی دیمکدر

*) برجبلدر شام قربنده لکام * یمش ابدال اللکام ایچون مقام (*

(لکام) غراب وزننده ولکام رمان وزننده دمشق الشام قربنده برجبل عظیمك اسمیدر که انده رجال غیبدن اوچلر ویدیلر وقرقلر مقامی واردر که حالا زیارتکاهدر اکا جبل اللکام دینور وجابجانده عقد انجمن عبادت ایدن اهل الله طائفه سنه ابدال اللکام دینور (ابدال) همزه نك فتحیله اولیاء الله زمره سندن برجماعتدر که حضرت حق جل وعلا انلری وجه ارضده اقامت یعنی بعض مصالح خلقك تصرفی خصوصنده اذن معنوی ایله مظهر خلافت ایتمشدر وانلر دائما یتمش نفر اولورلر قرق نفری ایالت شامده واوتوز نفری بلاد سائره ده اولورلر ایچلرندن بریسی ارتحال دار بقا ایلدکده سائر ناسدن برینی انتخاب وانك یرینه اقامه واجلاس ایدرلر

*) سرة الارض اولکه بی ریب وکمان * معنیٔ اقلیم رابعدر همان (*

(سرة الارض) اضافتله یرك كوبكی یاخود وسطی والطف وافضل اولان معتبر محلی دیمکدر زیرا (سرة) سینك ضمی وراء مشدده نك فتحیله بدنده كوبك تعبیر اولنان موضعه دینور (وسرة الوادی) دره نك وسطنه وانفع وخوشتر اولان یرینه دینور (وسرة الارض) کرهٔ ارضدن ربع مسکونك عمارت جهتندن اکثری وسکان وقطانی ناسك خلقا وخلقا اعدلی وهواسی حرارت وبرودتده معتدل اولمغله انواع ثمرات واصناف زروع ومحصولاتك منبتی اولان اقلیم رابعه اطلاق اولنور واقلیم ثالث وخامسدن اقلیم رابعه ولی ایدن اراضی واهالیسك حکمی دخی اقلیم رابع کبیدر معلوم اوله که اهل جغرافیا یعنی هیئت ارض وصورت اقالیم بیاننه تصدی ایدن علماء هیئت کرهٔ زمیندن ربع مسکون تعبیر اولنان قطعهٔ ماهوله ومعموره یی طولا غربدن شرقه یوزسکسان درجه اولمق اوزره یدی قسمه تقسیم وهر برقسمنه براقلیم تسمیه ایتدیلر ومبدأ طولی بعضیلر اوقیانوس تعبیر اولنان بحر محیط غربینك ساحلندن وبعضیلر بحردن اون درجه ایچرو جزایر خالدات وجزایر السعداء اطلاق اولنان التی عدد جزیره لردن اعتبار ومنتهاسنی جهت شرقده آخر العمرانات اولان اقصای صین اولمق اوزره عدو شمار ایتدیلر وعرضا سطح معدل النهارده کائن خط استوا دائره سندن جهت شمالده منتهای عمارت اولان التمش التی عرضنه قدر دردیلر وما نحن فیه اولان اقلیم رابعك مبدأنك عرضی اوتوز اوچ درجه اوتوز یدی دقیقه واطول نهاری اون درت ساعت اون بش دقیقه ومنتهاسنك عرضی اوتوز سکز درجه اللی درت دقیقه واطول نهاری اون درت ساعت قرق بش دقیقه اولمق اوزره تحریر وبیان ایتدیلر وبلاد غربدن طنجه وافرنجه وبحر روم ده ردوس وقبرس جزیره لری وانطالیه وطرسوس وطرابلس الشام وانطاکیه وحلب وملطیه ودیار بکر وارزنجان وموصل وتبریز وهمدان وکاشان وجرجان وسائر بونلره محاذی اولان بلدان داخل اقلیم رابع اولدیغن بیان ایتدیلر وبو اقلیم رابعده یکرمی بش جبل عظیم ویکرمی ایکی نهر کبیر بولندیغن واهالیسنك لونی اسمر ایله ابیض میاننده اولدیغن بیان ایتدیلر کذا فی شرح الچغمینی ملخصا (ریب) شبهه دیو قطعهٔ شرعیه ده کچدی (کمان) کاف فارسیه نك ضمیله بمعنی الریب والظن در

*) باقی فتوحاتینه شیخ اکبرك * اول فیوضات خدایه مظهرك (*

(شیخ اکبر) کاشف الحقایق والاسرار *وزبدة الاحقاب والاعصار* الشیخ الامام محیی الملة والدین ابو عبد الله محمد بن علی العربی الطائی الحاتمی الاندلسی قدس الله سره العزیز حضرتلریدر شیخ مشار الیه جانب مغربده کائن اندلس جزیره سی بلادندن مرسیه نام بلده ده هجرتك بشیوز التمش سنه سی رمضانك اون یدنجی اثنین کیجه سی منشیهٔ عدمدن سرنمون ساحهٔ وجود اولوب علوم ظاهره وباطنه ده پیشوای اماثل * ورهنمای افاضل *

واصحاب قوهٔ قدسیه دن برذات عزیزالفضائل ایدی صغیر وکبیر مؤلفاتی بشیوزدن تجاوز
اولدیغی تصحیح کردهٔ ثقاتدر * مکهٔ مکرمه ده مجاورتی اثناسندن فتوحات مکیه نام کتاب حقایق
نصابی تألیف واملا بعده دمشق الشامه کلوب انده شرفبخش ایو ایکن التیوز اوتوزسکز
سنه سی ربیع الاخرنك اون ایکنجی جمعه کیجه سی فیوضات الهیه ومعارف ربانیه نك محل
ظهوری اولان روح پرفتوحلری آشیانهٔ بدندن طیران وعازم سوی روضهٔ رضوان اولدقده
جسد شریفلری صالحیة الشامده دفین خاك سیاه وتربهٔ متبرکه لری زیارتگاه اولیاء الله
اولدیغی معلوم اصحاب انتباهدر

*) انده در تفصیل ارض السمسمه * ایتمزادراك انی هر شخص سمه (*

(ارض السمسمه) اضافتله معنای لغویسی صوسام یری دیمکدر زیرا سمسم سینلرك کسریله
زبرج وزننده شیروغن تعبیر اولنان یاغ کندیدن استخراج اولنان دانه نك اسم جنسیدر واحدی
سمسمه درکه بردانه صوسامه دینور لکن اهل تصوف وارباب مکاشفه لساننده شیخ مشار الیهك
فتوحاتنده خلقت ابو البشر آدم علیه السلام بابنده مفصلا بیانی اوزره بو عالم جسمانی اطلاق
اولنان عرش اعظم وما حواه نك وراسنده برارض واسعة الفضاء وبر عالم غیر معلوم المبدأ
والمنتهی واردر واول تفصیلك اجمالی بودرکه جناب عظیم القدرت جل وعلا حضرت آدم
علیه السلامی طین پرحکمتندن خلق وتصویر ایتدککده خمیرهٔ طینت آدمدن برمقدار فضله
قالدی اول فضله دن شجرهٔ مبارکهٔ نخله یی خلق ایلدی بو جهتله نخله حضرت ابو البشرك
اختی وبزم عمته مز اولدیغی لسان شرع ناطق ونخله یی مؤمنه تشبیه حدیثی طرق عدیده ایله
ثابت واشجار سائره یی متجاوز نخله ایچون اسرار عجیبه وانسانه مشابهت غریبه متحققدر
* وبعد خلق النخله اول طین حکمتقریندن سمسمه مقداری فضله قالدی جناب باسط ومقتدر
اول فضلهٔ یسیره یی مدو بسط ایدوب بر عالم وسیع الفضا قیلدیکه عرش وکرسی وسموات
وارضین وجنان وجحیم اول ارضده وضع اولنسه صحراء وسیعة الانحایه القا اولنان حلقه
مثابه سنده اولور واول ارضده طور عقلدن خارج عجایب وغرائب لایعد ولایحصی در وجناب
فعال لما یرید اول ارضده هر لحظه ده عوالم کثیره خلق ایدوب انلر دائما ذات مقدس کبریایی
تقدیس ایدرلر واول عوالمده بزم صورتلریمز اوزره عالم دخی واردرکه عارف بالله انی
کوردکده اول عالمده کندی نفسنی مشاهده ایدر واول ارض اجسام طبیعیهٔ طینیهٔ بشریه دن
برشیئ قبول ایتمز ارباب مکاشفه دن اولان عارفلر اول ارضه دخول مراد ایتدکلرنده اجسام
فانیه وهیاکل عارضه لرین بو ارض دنیاده ترك ایدوب ارواح مجرده لریله دخول ایدرلر حتی
عرفاء اهل جنت دخی جنتدن اول ارضه وصول قصد ایتدکلرنده هیاکل باقیه لرندن منسلخ
اولوب فقط ارواحلری رهیاب وصول اولور وبو ارضك بعض احوال غرابت اشتمالی
وعوالمنده عالم انسانك صوری دخی موجود اولدیغی بیان ذیلنده عبدالله بن عباس رضی الله
عنهما حضرتلرینك * حتی ان فیهم ابن عباس مثلی * بیوردیغی ارباب مشاهده عندنده رسیدهٔ
رتبهٔ صدق وصحتدر وبو مطلبك بیانی ضمننده اخوان حقایق شناسانمزدن باهر الجد والمساعی
الشیخ الفاضل محمد الساعی المغنیسی حضرتلرینك لسان ترکی اوزره علی وتیرة الاجمال کشیدهٔ
سلك نظم اللآل قیلدیغی ابیات آتیه نك بو مقامه ادراج اولنمسی مناسب کورلدی

* شیخ اجل ایتمش بیان دیمشکه ارض السمسمه * طین ابی الانسانَدن قالمشدی باقی برنیمه *
* اندن یارتدی نخله یی باقی قالوب صوسام قدر * اندن یراتدی برفضا کیم اولدر ارض سمسمه *
* کر بو جهانی سر تسر قو یسك آنك اورتاسنه * صحراده بر صوسام قدر دردر واران اول عالمه *

* دنیایه هرنه کیم کلد اول عرصه ده مثلی اوله * بر برینه فعلی اویه بوسوزك اصلی یوق دیمه *
چون ابن عباس دیدیکم بن کبی اول ارض ایچره وار * برابن عباس داخی دیرنقل ایتدی اهل الله همه *
* مرغوب غرائب نسنه‌لر اول عرصه‌ده مملودرر * اهل شهود اولان کوررسائرلری اندن عمه *
* اول ارضه صرف ارواح کیرورهیکللری یولده قالور * اهل بصیرتلر بیلور بیلمز آنی شخص سمه *
هذا ملخص مافی الفتوحات ومن اراد التفصیل فلیرجع الیها

*) اهل کشف آکلرنه اول ارض وسیع * وارایمش انده نیجه صنع بدیع (*

(اهل کشف) وراء حجابده اولان امور غیبیهٔ حقیقیه یه واقف ومطلع اولان کیمسه‌یه دینور (وسیع) امیر وزننده بول وککیش نسنه‌یه دینور * ارض مرقومه‌نك کمال فسحت ووسعتی وانده بولنان مصنوعات بدیعه ومخلوقات عجیبه‌نك وفرت وکثرتی آنفا بسط و بیان اولندی

*) احتیاطا ایلدم ایما سکا * یاد ایدر اهل تصوف جابجا (*

(احتیاط) همزه‌نك کسریله حزم و بصیرت اوزره عمل ایلمك معناسنه در (ایما) همزه نك کسریله اشارت معناسنه در (یاد) باد وزننده فارسیدر برنسنه یی ذکر ایدوب اکمق معناسنه (تصوف) تکلف وزننده باطنا وظاهرا آداب شریعته رعایت وسنت سید المرسلینه کمال متابعت یعنی رذائل اخلاقدن نفس وقلبی تخلیه وتصفیه واعضا وجوارحی انواع آفات بدنیه دن تطهیر وتزکیه ایله آثام جلیه وخفیه دن مجانبت واخلاصه مقارن مجاهدات عملیه وریاضات نفسیه ومراقبات قلبیه یه مواظبتدن عبارتدر منوال محرر اوزره اهل تصوف بغایت نادر الوجود اولدیغندن امام ابو حامد الغزالی حضرتلری عصرنده بولنان متصوفه زمره سندن الا من عصمه الله ایله استثنا ایتدیکندن ما عداسنی عند الله فجار ومنافقیندن وعند ارباب القلوب حمقاء جاهلیندن عد ایلدیکنی صحیح بخاری شارحی فاضل کرمانیدن نقلا راغب اوائل سفینه ده بعبارته تحریر ایلمشدر پس شیخ سعدی حضرتلرینك کلستانده * این مدعیان درطلبش بیخبرانند * کفته سی اکثر متصوفهٔ زمانه نك ماصدق حاللری ونابی مرحومك خیریه ده * هله چوق جرأت وچوق ترك ادب * ایلمك دعوای نزدیکیٔ رب * مقاله سی یاوه کویان طائفه نك صفت کاشفهٔ احواللری اولدیغی امعان نظره محتاج دکلدر (جابجا) بعض کره واحیانا ما آکنده اولدیغی دیباجه ده کچدی

*) ام انوار السماء خورشید ایمش * فلسفی نور نجوم اندن دیمش (*

(ام انوار السماء) اضافتیله اشرف الکواکب اولان آفتاب عالمتابك کنیه سیدر زیرا ام لفظی نون قافیه سنك یدنجی قطعه سنده بیان اولندیغی اوزره هرنسنه نك اصل واساسنه ومنشأ وعمادنه دینور و بر جماعتك رئیسنه واشرفنه دینور (انوار) همزه نك فتحیله قطعهٔ رابعه نك عنوانی شرحنده کذران ایدن نورك جمعیدر (سماء) کوکه دینورکه معلومدر پس ام انوار السماء افلاکنه مرکوز اولان اجرام منیره نك یعنی ثوابت وسیارات تعبیر اولنان یلدزلرك اشرف واشهری واضوء وانوری دیمك اولور (فلسفی) جعفری وزننده فلاسفه طائفه سنه منسوب دیمکدر فلاسفه فیلاسوفك جمع جعلیسیدر (فیلاسوف) فانك فتحیله لسان یونانیده محب حکمت دیمکدر حکمایه فلاسفه اطلاقی بوجهتله در (خورشید) خانك ضمیله فارسیده کونشه دینور (نجوم) رجوم وزننده نجمك جمعیدر نجم یلدز دیو قطعهٔ رابعه ده کچدی لکن ناظم مرحومك * فلسفی نور نجوم اندن دیمش * قولی بو مقامده ام لفظی اصل ومنشاء معناسنه محمول اولمغه وفلاسفه واهل هیئت عندنده جمیع کواکبك نوری شمسدن مستفاد اولمغه مبنیدر مع هذا مذهب اهل هیئتی بیان معرضنده شرح جغمینی وحواشیسنده الکواکب منیرة بالذات

ودائما الا القمر قوللری وشرح مواقفك والكواكب كلها شفافة مضيئة بذواتها الا القمر قولی فقط قمرك نوری عارض وشمسدن مستفاد اولوب كواكب سائره بذواتها مضيئه ومنيره اولديغی عند الحكما متفق عليه اولديغن اشعار ايدر بو صورتده ناظم مرحوم * هم كونشدر ام انوار السماء * جمله انجمدن اودر چون پر ضياء * ديبه ام انوار السماء كبی روشنا اواوردی

*) آسمانه ديندی هم ام الغياث * جابجا غيث ايتديكيچون ابتعاث (*

(ام الغيـاث) اضافتله فلكك كنيه سيدر ناسك حين احتيـاجلرنده مدد وغوثی اولان مطر وغيثك مبدأ ومنشائی اولديغی باعث تكنيه اولمشـدر زيرا غياث مدد ونصرت معنا سنه ديو ثاء مثلثه قافيه سـنده كچدی (غيث) ياغمور ديو الف قافيه سنك قطعهٔ رابعـه سنده كچدی (ابتعاث) افتعال وزننده كوندرمك معناسنه در بعث وارسال كبی (جابجا) طرف بطرف وارالق ارالق معنالرنده فارسيدر كامر مرارا

*) وعد صادق وعد اسماعيل هم * كيم اوله انجازی البت ملتزم (*

(وعد اسماعيل) اضافتله اسماعيل عليه السلام حضرتلرينك وعدی ديمكدر (وعد) واوك فتحی وعينك سكو نيـله بر كيمسه يه سوز ويرمك يعنی بر منفعتلی نسنه يی ايده جكنی وايشليه جكنی خبر ويرمك معنـاسنه در (اسماعيل) اجداد والانژاد فخر كائنـات عليه افضـل التحيات جمله سندن اسماعيل بن ابراهيم عليهما السلام حضرتلريدر كه حق تعالی جل وعلا حضرتلری كلام قديمنده آنی * واذكر فی الكتاب اسماعيل انه كان صادق الوعد * نظم كريميله مدح وثنـا بيور مشـدر تفسير تيسيرده ابن عباس رضی الله تعـالی عنهما حضرتلرندن روايت ايدر كه حضرت اسماعيل عليه السلام برقومله بر محلده ملاقاتی مواعده ايدوب مشار اليه حضرتلری يوم ميعـاد ده محل معهوده واروب قوم مزبور خلف ايتملريله ايفـاء وعد ايچون اول محلده بلا زاد ولاطعـام علی التوالی اوچ كون مكث وآرام بعده قوم مزبور كلمكله وعدی انجـاز واتمام ايتـديكيچون مظهر ستايش رب الانام اولدی تفسير قاضی وابی السعودده مذكوردر كه اشبو * قال يا ابت افعل ما تؤمر ستجدنی ان شاء الله من الصابرين * نظم جليلی منطوقنجه ذبح اولنمق اوزره صبری وعد ايدوب ظهور فدايه قدر وعد صبره وفا ايلديكی صادق الوعد اولديغی بيلمك خصوصنده سكا كافيـدر پس اول ذاتك وعده كمال وفاسی قرآنده مذكور والسنه ده مشهور اولمغله من بعد زيد وعمرودن هر كيمكه انجاز وعدی نفسنه التزام ايدينورسه انك وعد صادقنه وعد اسماعيل اطلاق اولنور (انجاز) همزه نك كسريله وعده وفا ايتمكه دينور (البته) ديباجه ده بيان اولنديغی اوزره قطعی المفاد اولان مضمون جمله يی تأكيد ايچون ايراد اولنور (ملتزم) درعهده اولنمش نسنه يه دينور

*) قدرت ودولت ايمش برد الفراش * روح وراحت ايله ايتمك انتعاش (*

(برد الفراش) فصل الخطاب وزننده معنای لغويسی دوشك اويقوسی ديمكدر كه دوشك اوزرنده يتـان كيمسه نك اويقوسی اوله جقـدر اضافت ادنی ملابسه ايچوندر زيرا بوراده برد لفظنك معانيسندن نوم معنـاسی مراددر فراشدن مراد فراش ناعمدر كه نرم ويومشق اولان چلتـه ودوشك مقوله سيدر پس بويله جامه خواب نرم ونازك او زرنده غنودهٔ بستر استراحت اولمق لازمهٔ رفاه وثروت اولمغـله اهل لغت بطريق الكنايه دولت وقدرته ومال ومنـال وحسن حال ايله آسايش وراحته برد الفراش اطلاق ايتديلر (روح) رانك فتحی وواوك سكو نيـله راحت وآسايش معناسنه در (انتعاش) افتعـال وزننـده اياغی سورچوب دوشن كيمسه نك قالقمه سنه دينور لكن كلام ناظمدن متبـادر اولان حسن زندكانی ايله تعيش معناسنه

محول اولمقـدر مكركه بعد الفقر والفاقه دسترس اولنان قدرت وثروت ملاحظـه سنه مبنى اوله فافهم

*) پاك ايلر مفهوم صابون الذنوب * خالص اولان توبه دير اهل قلوب (*

(صابون الذنوب) معناى تركيبيسى كناهلرك صابونى ديمكدر چونكه صـابون عربى وفارسى وتركيده مشترك اوله رق مستعمل اولان صابون معروفدر لكن تركيب مزبورده مضـاف اليه اولان ذنوب صابون متعارف ايله غسل وتطهير اولنور مقوله دن اولمديغى قرينه سيله على طريق الاستعـاره توبهٔ نصوح اطلاق اولنان توبهٔ خالصه معناسنده استعمال اولندى يعنى صابون ابدان واثواب مقوله سندن اوساخ وانجـاس محسوسه يى تطهير وتنظيف وآثار ادناسى محو وازاله ايتـديكى كبى توبهٔ صادقه دخى * التائب من الذنوب كمن لاذنب له * منطوقنجـه ارجاس معقولهٔ آثامى كان لم يكن حكمنه ادخال ايده رك بالكليه محو وازاله ايتمكله اهل قلوب وارباب بصيرت توبهٔ خالصـه يه صابون الذنوب اطلاق ايتـديلر (معلوم اوله كه صابون لفظى مترجم قاموسك مصباح منيردن نقلى اوزره دفع ومنع معنـاسنه اولان صبن ماده سندن فاعول وزنـنـده صيغهٔ مبالغه در زيرا ابداندن وسائر نسنه دن اوساخى مبالغه ايله ازاله ودفع ايديجيـدر ديدى (وصاحب اللهجه نك بعض كتبدن نقلى اوزره صابونك موجدى عبـد الرحمن بونى اولمغـله بو يله بر صنعت عجيبه اختراعنى هر كس استحسـان وآفرين كويان اوله رق * اصاب البونى * ديمه لريله كثرت استعمالدن ناشى كـلام مزبور اختصار اولنوب صابون ديمديلر ديدى (توبه) حاء مهمله قافيه سنك قطعهٔ ثانيه سنده كچدى مفردات سائره معلومه در

*) همدخى النقد صابون القلوب * نقدا قچه پاك ايدر دلدن كروب (*

(صابون القلوب) اضافتله اصطلاح ادباده نقدا قچه معناسنده مستعملدر زيرا آنقاپيان اولنديغى اوزره آلت تطهير اولان صابون تطهير معنوى ايله مطهر معناسنده مستعملدر پس دراهم جراحات قلوبه مراهم وجبين مصالح بيننده تسر الناظرين التون حلى ايله مكتوب اولان دينار * صفراء لاتنزل الاحزان ساحتها * لومسها حجر مست به سراء * نشيده سنجه ساحهٔ مسرتمساحه سنى غموم وكروبدن بمراحل بعيد اولديغى نمودار والحاصل النقود تحل العقود فقره سنجه مفتاح مقـاصد ومقلاد اوطار اولان نقود موجوده نك ناخن همتى مشكل كشاى مطالب دشوار * ومسرت بخشاى قلوب صغار وكبار * اولديغى اطوار توانكراندن ظاهر وبديداردر (كروب) قلوب وزننده غم وحزن وتاسه معنـاسنه اولان كربك جمعيدر

*) پك مطهر نسنه در طست العروس * ميل ايدر هر پاككدل والانفوس (*

(طست العروس) معناى تركيبيسى كلين لكنى ديمكدر زيرا (طست) طانك فتحى وسين مهمله نك سكونيله لكن تعبير اولنان انايه وقابه دينور كه ايچنده ال وسائر نسنه يايقنور بونك اصلى ايكى سين ايله طس اولمغله سين ثانيه تايه قلب اولنمشدر وقاموسك بيانى اوزره عربى الاصل اوله رق طى قبيله سى لغتيدر لكن سائر اهل لغتك بيانى اوزره فارسيده شين معجمه ايله طشت وطا بدلى تا ايله تشت معربى اولمق اوزره مرسومدر (عروس) صبور وزننده كو يكو يه وكلينه دينور ديو زاء معجمه قافيه سنك اول قطعه سنده كچدى پس كلينلرك لكنلرى ثروت ويسارنه كوره كيمى مصيقل كموشدن وكيمى مجلى طونباق مقوله سندن وادنى مرتبه اوانى نحاسدن اولوب تميز قلايلنمش اولمق معتاد اولمغله كانناما كان بر نسنه زياده پاك ونظيف اولوب ارباب طبيعت اكا ميل ورغبت ايدر اولدقده اهل لسان اول شيئه طست العروس اطلاق ايدرلر (مطهر) اسم مفعول بنيه سيله طهارتنه دقت واهتمام

اولنمش نسخه‌یه دینور (پاکدل) وصف ترکیبی اوله‌رق قلبی صفوتلو کیمسه‌یه دینور (والانفوس) نفوس والاوذوات عالیه معناسنه‌در

*) اولدی کرسی سلیمان النبی * تختگاه عدل ودادك اعجبی (*

(کرسی سلیمان) اضافتله حضرت سلیمانك سریری وتختی دیمکدر زیرا (کرسی) تخت دیو قطعهٔ ثالثه‌ده کچدی سلیمان انبیاء بنی اسرائیلدن سلیمان بن داود علیهما السلامدر تاریخ مرآت کائناتده وعلامهٔ الروم ابو السعود مرحومك اشبو * وحشر لسلیمان جنوده من الجن والانس والطیر فهم یوزعون * آیت کریمه‌سنك تفسیرنده بیان ایتدکلرینك اجمالی بودرکه حضرت سلیمان صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه حضرتلرینك اقامتگاه جنود متنوعه‌سی اولان دیوانخانهٔ عظمت آشیانه‌لرینك طول وعرضی یوزر فرسخ اولوب ربعی یعنی یکرمی بش فرسخی آرامگاه نوع انسان وربع دیکری قرارگاه طوائف جن وشیطان وربع آخری مأوای اصناف مرغان وربع رابعی مثوای انواع سائرهٔ حیوان اولمق اوزره تخصیص وتحدید اولنوب جنود بشریه‌یه مخصص اولان ربعك حاق وسطنده برفرسخی یعنی طولا اون ایکی بیك وعرضا کذلك اون ایکیبیك ذراع محلی معمول جنیان اوله‌رق زربفت یعنی خالص التون ایله حریردن طوقونمش چارکوشه ویکپاره مثلی نادیده وناشنیده بربساط بیهمتا ایله دوشنوب اول بساط موجب الانبساطك میاننده انواع صنایع بدایع واصناف جواهر زواهر ایله مرصع زرخالص العیاردن مصنوع نظاره‌سی حیرتبخش نظار اولور حیثیتده برتخت عالیبخت مرتفع وضع اولنوب جناب سلیمان علیه السلام سعادتله انده اورنك نشین عزواجلال اولوب انس وجن ووحوش وطیور میاننده فصل حکم وقضاء ومراسم عدل ودادی کما ینبغی انفاذ واجرا ایله احکام دینیه‌یی احکام وامور ملکیه‌یی تنظیم واتمام بیورورلر ایدی پس بوسریر سلطانیکه انده مراسم عدل وداد کما هو حقه اجرا وایراد اولنه اصطلاح اهل لسانده اکا کرسی سلیمان اطلاق اولنور تختگاه ادات اسم مکان اولان گاه لفظیله تخت یری دیمکدر لکن حلول علاقه‌سیله نفس تخت مراد اولور داد فارسیده عدل مرادفیدر (اعجب) زیاده اندن تعجب اولنه‌جق نسنه‌در

*) هم اودر حکم سلیمان کیم اکا * وجه اصوبله اوله حکم وقضا (*

(حکم سلیمان) اضافتله حضرت سلیمانك حکم وقضاسی یعنی فصل خصومتده شونسنه شویله‌در دیو قطع وامضاسی دیمکدر زیرا جناب سلیمان علیه السلام هنوز هنگام طفولیتده ایکن استعداد مادرزادی اولان ذکا وفطانت وفهم وفراست وامر اجتهادده اصابت رسیدهٔ رتبهٔ غایت اولمغین پدر خلافتپرورلری داود علیه السلام حضرتلری امور معظمه‌یی بونلر ایله مشاوره بیورورلر ایدی وحال صغرنده حکم وقضاده اصابتی جمله‌سندن بری قصص انبیاده مذکور اولان حکم اصابتقرینیدرکه ایکی خاتون برر ولد نوزادلر یله بیابانده بولنوب صبیلری برمحله وضع وکندولری شغللریله مشغوللر ایکن ناکهان برقورت کلوب کودك شیرخوارهٔ انك برینی اختلاس وافتراس ایتمکله باقی قلان طفل رضیعی هر برلری بنمدر دیو ادعا وخصوص مرقومی حضور داود علیه السلامه رفع وانها ایتدکلرنده طرفین بینه‌دن عاجز اولمغین صغیر مزبوری النده طوتوب کتورن خاتونه ذات الید دیو حکم اولنوب طشره چیقدقلرنده حضرت سلیمانه راست کلوب ماوقعی فص وحکایه ایتدکلرنده امر ایدوب بر بچاق کتوردیلر بعده بیوردیکه چونکه شاهدکز یوقدر بوچوجوغی ایکی بچه ایدیسونلرتا که مناصفه طریقیله اقتسام ایده‌سز دیدکده ذی الید اولان خاتون رضا ویروب او بریسی فریاد ایدرك یاسلیمان بن حصه‌می خصمه باغشلدم تك معصوم تلف اولمسون دیدکده حضرت سلیمان ولد مزبوره رحم وشفقت ایدن خاتوندر دیو

حکم ایلدیکنی داود علیه السلام استماع ایتدکده حکم سلیمانی تحسین وامضا وفراست سلیمان علیه السلامدن متعجب ومسرور اولدیغی حالده شکر خدا ایلدی واول جمله دن بری دخی اشبو *وداود وسلیمان اذ یحکمان فی الحرث* آیه کریمه سنده مذکور اولان حکم سلیمان علیه السلامدر که تفاسیرده مفصلا مسطوردر فارجع الیها پس هر بر حکم شرعی که زیاده وغایت صواب وجه‌له قضا اولنمش اوله اهل ادب اکا حکم سلیمان اطلاق ایدرلر

*) اولدی نقش الفص رأی عاقلان * کیم سقیمی مستقیم ایده همان (*

(نقش الفص) اضافتله معنای لغویسی خاتمك خطی دیمکدر زیرا نقش برنسنه‌یی لونلرو بویه‌لر ایله الاجه ایلمك معناسنه اولوب بومعنادخی مثلا بیاض کاغدا اوزره سیاه یاخود سرخله یازو یازمقده موجود اولدیغندن مطلقا خطه نقش اطلاق اولنور (فص) فانك حرکات ثلاثی وصادك تشدیدیله یوزك قاشنه وخاتمك طاشنه دینور جمعی فصوص کلور ایمدی نون قافیه‌سنك اول قطعه‌سنك مقطعنده بیان اولندیغی اوزره نقش خاتم وارون ومعکوس اولمغله بادیٔ نظرده سقیم کبی کورینوب بعد الطبع والتمهیر حسن واستقامتی ظاهر اولدیغی کبی اهل وقوف وکار آزما اولان عقلانك انجام کاری فکر دقیق ایله مطالعه ایده‌رك متبصرانه رأی وتدبیرلری دخی سقیمی مستقیم یعنی امور مشکله‌یی بروجه سهولت تنظیمه مدار قویم اولمغله اومقوله رأی رزینه اضابترهینه نقش الفص اطلاقی اصطلاح اولنشدر

*) دیندی ماء الوجه جاه ودولته * همدخی شرم وحیا وعزته (*

(ماء الوجه) اضافتله یوز صویی دیمکدر زیرا ماء صو وجه یوز معناسنه معروفلردر لکن عربیده ماء الوجه وفارسیده آب روی وترکیده یوز صویی معروف اولان صو معناسنه اولمیوب بلکه دولت وثروت وقدر ومنزلت وشرم وحیا وعزت وحرمت معنالرنده مستعمللردر مثلا برکیمسه آخر کیمسه دن عطیه مقوله‌سی برنسنه طلب ایتدکده بذل فلان ماء وجهه فی هذا الامر دیرلر که فلان کیمسه شو خصوصده آب رویی دوکدی یعنی قدر ومرتبه‌سنی حط وتزییف ایتدی یاخود شرم وحیاسنی ضایع ایتدی دیمکدر پس جر وسؤال وعرض احتیاج طریقیله سائلك یوزی صوینی آلوب مسؤل ومأمولی اعطا ایدن کیمسه حقیقتده اهل همت وکریم وجوان مرد اولمیوب بلکه مبادلة الشیٔ بالشیٔ قبیلندن اولمغله ظرفای عجم آنی تجار مقوله‌سندن عد ایتدکلری اشبو *سودا کرست هرکه دهد زر بآب روی* آنکس که بی سؤال دهد اهل همت است * بیتندن منفهمدر

*) اولدی صیاد القلوب اول خوش کلام * کیم ایده جلب قلوب خاص وعام (*

(صیاد القلوب) اضافتله معنای لغویسی کوکللر آوجیسی دیمکدر زیرا صیاد شداد وزننده آوجی وقلوب قلبك جمعی اوله رق کوکل معناسنه معروفلردر پس صید قلوب قلوب نلسنی جلب وتسخیردن کنایه اولمغله اهل لسان اصطلاحنده صیاد القلوب شول کیمسه‌یه دینور که کلام لطافت ارتسام وسخن دلکش پر انتظام ایله جذب جنان انام وجلب قلوب خواص وعوام ایتمکده معروف وبنام اوله

*) دی غلام الخالدی کیم شول قوله * پك مؤدب عاقل وصادق اوله (*

(غلام الخالدی) معنای اضافی معلومدر که خالدینك قوله‌سی دیمکدر مراد شعرادن ابوعثمان الخالدی دیمکله معروف کیمسه‌نك غلام صداقت ارتسامیدر که کیاست وشهامتده وصدق واستقامتده وآدابه رعایتله حسن خدمتده کندیسیله مثل ضرب اولنوب مناقب عیدی جامع ومحاسن ممالیکی مستجمع اولان غلامه اکیس من غلام الخالدی واصدق من غلام الخالدی

واجسن ادبا من غلام الخالدى دينور غلام مز بورك حسن آدابله اتصافى ابن سكرة الهاشمى يه بالغ اولدقده ابو عثمانه نامه تحرير ايدوب نه جنس غلامدر ديو استكشاف ايلدكده ابو عثمان جوابنده او عبد دكلدر ولد دلپسند مدر ديو جواب تحريرى نفح المجلوب نام كتابده مسطور در بو صورتده غلامدن مراد مطلقا نوجوان ودلى قانلى اوغلان ديمك اولور

*(برمفاد نظم قرأن مجيد * پك يقينلق نكتهسى حبل الوريد)*

(حبل الوريد) اضافهٔ بيانيه ايله ياخود لجين الماء قبيلندن اولمق اوزره بيونده اولان جان طمرى وشاه طمرى ديدكلرى ايكى طمردن هر برلرينه دينور زيرا (حبل) حالك فتحيله ايپه دينور وهر عضوده ايپه مشابه اوزون وقالين اوله رق اصيل وقوام بدن اولان طمرلره دينور قفادن نازل ارقه طمرينه حبل الظهر وقول طمرينه حبل الذراع دينلديكى كبى (وريد) سعيد وزننده صفحهٔ عنقك مقدمنده يعنى كردنك اوك طرفنده حلقومك ايكى جانبلرنده باشدن وارد ونازل ووتين تعبير اولنان يورك طمرينه متصل ايكى طمرلردن هر بررلريدركه انسانه غضب عارض اولدقده منتفخ اولوب مسواك كبى اولورلر تثنيهسنده وريدان دينور ايمدى اشبو * ونحن اقرب اليه من حبل الوريد * آيت كريمهسنده واقع حبل الوريددن مراد بو ايكى طمرك بريدر بونده وريد فعيل بمعنى فاعلدر باشدن وارد اولديغيچون ياخود بمعنى مفعولدر مورد روح اولديغيچون پس نظم جليلك مفادى ومفسرينك بيانى اوزره حبل الوريد فرط قرب يعنى پك يقينلق مفهومنده مثل اولمشدر

*(هب تفاسير اهليده او يله ديمش * آسمان مفهومى ذات الرجع ايمش)*

(ذات الرجع) اضافتله صاحبة الرد والصرف ياخود صاحبة الفائدة والنفع معناسنه اولمغله سمايه اطلاق اولنور زيرا اشبو * والسماء ذات الرجع * نظم جليلنك تفسيرنده مفسرين كرامك بيانى اوزره فلك هر بردورهسنده اجزاسندن جزء معين مبدأ حركتى اولان موضعه ينه رجوع ايتمكله كانه جزئى اول محله صرف وارجاع ايتمش اولديغى ياخود شمس وسائر كواكب غروب ايله غيبوبتدنصكره ينه مطلعهنه ارجاع ايدر اولديغى ياخود حركت دوريهسى سببيله عالم سفلى سكاننه نفع وفائده افاده ايدر اولديغى ياخود بحاردن آلديغى صويى ينه وجه ارضه افاضه وامطار ايدر اولديغى باعث اطلاق اولمشدر لكن معناى اخيره كوره سمادن مراد سحاب اولور

*(شق اولور هر نسنه دن چونكيم همين * اولدى ذات الصدع معناده زمين)*

(ذات الصدع) اضافتله عناصر اربعهدن عنصر خاكه يعنى يريوزينه اطلاق اولنور زيرا صدع صادك فتحى ودالك سكونيله هر صلابتلو اولان نسنهده كائن يارىغه وچتلاغه دينور ويرى شق ايدوب چيقان نباته دينور پس وجه ارض مع صلابتها نباتات واشجار ايله منصدع ومنفلق وعيون وانهار وسيول امطار ايله متأثر ومنشق اولديغيچون ذات الصدع اطلاق اولنور (زمين) يمين وزننده مفارسيده يره دينور

*(فلسفيات اهلى فرفير الفلك * ماهتابه ديديلر بى ريب وشك)*

(فرفير الفلك) اضافتله فلكك آهو بچهسى ياخود خفيف المشرب نوجوانى ديمك اولور زيرا فرفير كبريت وزننده وفرفور عصفور وزننده وفرفار ثرثار وزننده كيك وكچى وبقر وحشى مقوله سنك ياوريلرندن قوتله پرتاو ايدوب صحرامه وديشيلرى اوزره نزوان ايدوب آشمه كرتهسنه وارمش اولنلرينه دينور وانساندن سبكمشرب خفيف المزاج اولان نورسيده شاب نجوانه دينور پس قمر حركت خاصه سيله اون ايكى برجى ويكرمى سكز منزلى برآيده دور ايتمكله سبعهٔ

سیارهٔ سائره دن تیز رو وشتابان وسریع السیر اولدیغی نمایان اولمغله عنـد الحکماء بطریق التشبیه فرفیر الفلك اطلاقند شایان کورلمش (ماهتاب) فارسیده آی آیدنلیغنه دینور واون درت اون بش کیجه‌لك بدر اولمش آیه دینور لکن بوراده مطلق قمر معناسنده مستعملدر (فلسفیات) علم حکمته دائر مباحثدن عبارت اولدیغی قریبا بیان اولندی

*) حامل المسك اولدی معنادهٔ انیس * مشك وش بوی موالاتی نفیس (*

(حامل المسك) معنای ترکیب اضافیسی یاننده مسك طاشیجی کیمسه دیمکدر زیرا حامل برنسنه‌یی یوکلنوب کوتوریجی معناسنه در مسك میمك کسری وسینك سکونیله غین معجمه قافیه سنده بیان اولندیغی اوزره طیب معروفدر که اقلیم چینك وچین ملحقاتندن خطا وختن دیارینك بریه و بیابانده کائن برنوع آهولرك کوبکلرنده تکون ایدرا کا فارسیده نافهٔ مشك وترکیده کوبك مسکی تعبیر اولنور لکن لسان ادباده حامل المسك شول برانیس عاقل وجلیس صادق وکامله دینور که صداقت صمیمیه واخلاق حسنهٔ مرضیه یه ملابس کلام دری النظام تکلم ایدرکن کویا دهان غالیه فشانندن رایحهٔ طیبه منتشر اولوب دماغ جانی معطر ایدر اوله (انیس) موانس ومصاحب معناسنه در (مشك وش) میمك ضمی وشین معجمه‌نك سکونیله ینه غین قافیه سنده بیان اولندیغی اوزره مسك کبی معناسنه فارسیدر (بوی) موی وزننده فارسیدر قوقو ورایحه معناسنه (موالات) میمك ضمیله صداقت ودوستلق (نفیس) مرغوب ومعتبردر

*) حسن طاووس اولدی حسن برکمال * هم اکا حسن التدارج بیکمال (*

(حسن طاووس) معنای ترکیب طاووسك کوزللیکی دیمکدر زیرا (حسن) حانك ضمیله ملاحت وکوزللك معناسنه معروفدر (طاووس) طالوت وزننده بو اسمله معروف قوشدر که سراسر وجودنده اولان تویلری انواع الوان رنکین ایله منقش ومزین و بغایت خوب منظر واحسن اولدیغندن ناشی ابو الحسن وابو الوشی کنیه‌لریله بنام وحسن وجمالی رسیدهٔ رتبهٔ کمال اولان تشنه‌یه بطریق المثل احسن من طاووس اطلاقی معروف خواص وعوامدر بنابرین مظهر جمال باکمال اولان حضرت روح الامینه * طاووس سدره نشین * وسراپای انداملری حسن عالمبهادن عبارت اولان حورعینه وغلمان جنان بهجتقرینه * طاووس خلدبرین * اطلاق اولنور وزیاده حسندار کیمسه‌یه طاوس الحسن اطلاق ایدرلر (حسن التدارج) ترکیبنده (تدارج) عساکر وزننده تدرج لفظنك جمعیدر (تدرج) جعفر وزننده تذرو فارسی معربی اوله‌رق سوکلون و بعض دیارده قیل قویروق تعبیر اولنان قوشك اسمیدر طائر مرقوم حسان طیوردن اولدیغی بلکه طاووسدن دخی احسن وزیبا عد اولندیغی ابو الحسن ناصر العلوینك طیر مرقومی وصف ایچون انشاد ایتدیکی ابیاتندن اشبو * فان فخر الطاووس یوما بحسنه * فلا حسن الادون حسن التدارج * بیتندن مستفاددر بناء علیه حسن منظر صاحبی اولان کیمسه‌یه وآخر نسنه‌یه احسن من التدرج دیو ضرب مثل اولنور

*) هم رخ الشطرنج اوکیم قدری بلند * مستقیم ورکن دولت هوشمند (*

(رخ الشطرنج) ترکیبنك معنای لغویسی سطرنجك اوبونك رخ تعبیر اولنان مهره‌سی وآلتی دیمکدر زیرا رخ رانك ضمی وخانك تشدیدیله وفارسیده تخفیفیله طیور جنسندن عنقا کبی موجود الاسم مفقود الجسم برعظیم قوشدر که فیل وکرکدان مثللو جسیم جانورلری پنجهٔ قهریله قاپوب طیران و یاوریلرینه طعمه ونواله اولمق ایچون آشیانه‌سنه روان اولدیغی وطیر مرقوم خطا وهند اقلیملرنده وچین ایله ترکستان میانده بربادیهٔ غیر مسکونه‌ده بولندیغی منقول ومحکیدر وسطرنج مهره‌لرندن برمهره‌در که طیر مرقوم اسمیله مسمادر (شطرنج) شینك کسری

ورانك فتحيله وسين مهمله ايله ده لغتدر معروف اويوندركه قاموس و برهان قاطع ترجمه لرينك
بياني اوزره لعب مزبوري نوشروان عهدنده داهرهندى نام حكيم ياخود داهرك اوغلو صيصه
اختراع ايلمشدر ودرر منتخباتده مرسوم اولديغى اوزره حكماى هنددن لجلاجك اختراع كرده سيدر
وبو شطرنج لفظى عربى الاصل اولميوب شبنك فتحيله شترنك ياخود شترنج ياخود صدرنك ياخود صدرنج
فارسى معربيدر عربيده جرد حبل بابنه الحاق ايچون شبنى وسينى مكسور قيلنمشدر فتحى غلط مشهوردر
لكن اصطلاح ادباده رخ الشطرنج بردولتده احراز رتبهٔ رفيعه ايتمش هوشمندو عاقل وامور
دولتده كاركذار وسداد واستقامتله عامل حل وعقد ورتق وفتق صاحبى اولان ذات والاقدره
اطلاق اولنور مهرهٔ مرقومه نك عرصهٔ سطرنجده راست ومستقيم اوله رق سيروحركتى واسب
وفيل مهره لرندن زياده تصرف ومكنتى باعث اطلاق اولمشدر

*) مغنئ حسن البداوه بى كمان * حسن خلق ذاتئ بهجت نشان (*

(حسن البداوه) تركيبنك معناى لغويسى صحرانك حسن ونضارتى ياخود برنسنه نك اول ظاهر
وپيدا اولان افرادنك ياخود اجزاسنك رونق ولطافتى ديمكدر زيرا (حسن) بهجت كبى
كوزللكدر (بداوه) سحابه وزنده صحرا و بيابانه دينور و برنسنه نك اك اول ظاهر اولانه دينور
لكن تركيب مزبورلسان فصحاده بركيمسه نك نشوونماسى كندى اوزره اولديغى حسن خلق
مادرزادنه وذات مكارم سماتنه آرايش ذاتى اولان خصال حميدهٔ خداداده اطلاق اولنور
موسم بهارده صحرانك انواع ازهار وخضراوات ايله تاب وطراوتى ملابسه سى ياخود اول
مايبدو من الشئ مقوله سنك بهجت وملاحتى ملاحظه سى باعث اطلاق اولمشدر (حسن خلق)
كوزل خوى ديوتا قافيه سنك اول قطعه سنده كچدى (ذاتى) عرضى وطارى مقابليدر (بهجتنشان)
كوزل علامتلو ديمكدر

*) خلقله حسن مدارا دائما * اولدى رأس العقل سعى ايله اكا (*

(رأس العقل) معناى تركيب عقلك باشى واعلاسى ديمكدر زيرا (رأس) رانك فتحى وهمزه نك
سكونيله اعضاء حيوانيه دن باشه دينور وهرشيئك يوقريسنه واعلاسنه دينور (عقل) عينك
فتحيله اشيانك حسن وقبحى كندى واسطه سيله تميز وادراك اولنان قوهٔ معنويه يه دينور لكن
اهل لسان عرفنده (رأس العقل) ديوناسله دائماروى دل كوسترمرك حسن معامله ورفق
وسهولتله نوازش وملاطفه ايلمك معناسنده مستعملدر وبو حسن مداراة ومدارا يعنى احبا ايله
استيناس والفت واجبهٔ مروت وفتوت ودرونده مضمر اولان كينه وعداوتى ستروا خفا ايله وقت
فرصته قدر اعدايه تواضع ولينت مستوجب آسايش واستراحت اولديغى ريب واشتباهدن
عارى نته كيم خواجه حافظ شيرازينك * آسايش دوكيتى تفسيراين دوحرفست * بادوستان
تلطف بادشمنان مدارا * كفته سى وابن وردى لاميه سنده * دار جار الدار ان جار وان * لم تجد صبرا
فما احلى النقل * نشيده سى وحكماء عربك جناس تامى متضمن اشبو دارهم مادمت فى دارهم *
وارضهم مادمت فى ارضهم * مقاله سى مثل مجراسند جارى اولمشدر *

*) سومك اسب ومالى حب الخير ايمش * بونده چون معناسى خيرك غير ايمش (*

(حب الخير) اضافتله عند الناس مرغوب اولان نسنه يى سومك معناسنه در زيرا (حب) حانك
ضمى وكسرى ورانك تشديديله محبت كبى سومك معناسنه در (خير) كرارا مرادا كچديكى
اوزره مطلقا خلقك ميل ورغبت وعلاقه ومحبت ايلديكى نسنه يه دينور لكن حضرت سليمان
عليه السلامدن حكايهٔ اشبو * فقال انى احببت حب الخير عن ذكر ربى * نظم جليلنده خير خيل
وفرس ايله ودخى * وانه لحب الخير لشديد * نظم كريمنده مال كثير ايله مفسر اولمغله اعمك بعض

انواعی مراد اولمش اولور یاخود خیر لفظی خصوصیله خیل معناسنه کذلك مال فراوان معناسنده موضوع اولمغله بو نظم جلیلرده معنای متبادرك غیری مراد اولمش اولور (اسب) فارسیده آته دینور

*) زهرة الدنیا بغایت حرص مال * جمع اموال ایلمك روز ولیال (*

(زهرة الدنیا) ترکیبی دنیانك زیب وزینتی دیمکدر زیرا (زهره) زای معجمه نك فتحی وهانك سکونیله اشجار ونباتاتك چیچکنه دینور ودنیایه اضافتیله (زهرة الدنیا) بو عالم دنیانك حسن و بهجت ونضارتنه وتاب ورونق واطافتنه اطلاق اولنور ناظم مرحومك بیاننه کوره ترکیب مزبور برکیمسه نك زیاده حرص وطمع ایله جمع امواله انهماك وتهالکی وروز ولیال یعنی فی جمیع الاوقات والاحوال تکثیر وادخاره اهتمام وتکالبی معناسنده مصطلح اولمق اقتضا ایدر لکن معنای مزبورده مستعمل اولان * شهوة الدنیا * ترکیبی دخی *سکرة الدنیا * ترکیبیدر زهرة الدنیانك معنای مرقومده استعمالنه ظفریاب اولنه مدیغندن بشقه مناسبت دخی المدیغی خفی دکلدر فتأمل (روز) فارسیده کوندز معناسنه در (لیال) لیلك جمعیدر

*) ابن یومه فکر فردا ایتمین * خرج وصرفنده محابا ایتمین (*

(ابن یومه) ترکیبی ابن کلمه سنك یوم لفظنه و یومك ضمیر غائبه اضافتیله معنای لغویسی مرجع ضمیر اولان کیمسه ایچنده بولندیغی کونك اوغلو دیمکدر لکن اصطلاح فصحاده لا یألف الدرهم المضروب صرتنا * لکن یمر علیها وهو منطلق * انا اذا اجتمعت یوما دراهمنا * ظلت الی طرق المعروف تستبق * قطعه سی صفت کاشفهٔ حالی ومجموع مالملکنی بذل وانفاقده بی پروا ولاابالی اولان ذات حاتمی السماته کنیه اولمشدر * یوم لفظی نهار کبی کون وکوندز معناسنه معروفدر (فکر) اندیشه وتأمل معناسنه در فردا فرما و زننده فارسیده یارنکی کون دیمکدر عربیده غد کلمه سی کبی (خرج وصرف) لفظلری بذل واعطا معناسنه در (محابا) میمك ضمیله مدارا وزننده توجه والتفات واحتراز واجتناب معنالرنده مستعملدر

*) حسنی خوش کوسترمه سوداء العروس * ضد ایله کشف ایلر اشیایی نفوس (*

(سوداء العروس) ترکیب اضافیسی لغتده کلینك سیاه رنك جامه والبسه مقوله سی نسنه لرینه دینور زیرا (سوداء) حمراء وزننده سواد ایله متصف سیاه نسنه معناسنه اولان اسود لفظنك مؤنثیدر (عروس) کابین دیو زای معجمه قافیه سنك قطعهٔ اولی سنده کچدی پس اول نمایشده ابراز حسن طلعت وچهرهٔ سمنکون دوشیزه یی آچمق قصدیله لیلهٔ زفافده عروسی جامهٔ عنبر فامله تزیین بین العرب دأب دیرین اولمغله بو معنادن (سوداء العروس) ایله تعبیر اولنوب صکره اصطلاح اهل لسانده خصوص سواد وعروسدن قطع نظر مطلقا برنسنه نك حسن ذاتی سنه برقات دخی رونق و نضارت وآب وتاب وملاحت ویرمکله باعث فزونیٔ حسن وجمال اولان زیب وزیوره اطلاق اولندی چونکه الاشیاء تنکشف باضدادها مفادنجه دلبر زهره پیکر سپید اندامی جامهٔ سیهفام بغایت خوب ودلارام کوستردیکی شاعردار مینك اشبو * قل للملیحة فی الخمار الاسود * ماذا اردت بزاهد متعبد * قد کان شمر للصلاة ازاره * حتی قعدت له بباب المسجد * قطعه سندن و شاعر دیکرك * رأیتك فی السواد فقلت بدر * بدا فی ظلمة اللیل البهیم * بیتندن مستبان در

*) کنجلك هنکامیدر برد الشباب * پیرلردن صو یولورمش اول ثیاب (*

(برد الشباب) ترکیب اضافیسی لغتده کنج کیمسه لرك لباسی وخرقه سی دیمکدر زیرا برد و برده بالرك ضمیله چبوقلی چتاری وقماش مقوله سنه دینور وجبه وخرقه تعبیر اولنان البسه یه دینور

عربك * جبة البرد جنة البرد * قوللرنده اولديغى كبى (شباب) سحاب وزننده كنجلك زمانه
دينلور وشاب لفظنك جمعى اوله رق كنجلر ودلى قانلو يكتلر معناسنه كلور كما مر فى ثالثة الباء
لكن اصطلاح ادباده برد الشباب كنجلك هنكامى وجوانلق زمانى معناسنده عرف اولمشدر
حديث السن اولان شبابك جلود و بشره لرى برديمانى كبى ر ونقلو وملاستلو و رنكين وطراوتلو
اولديغى باعث اطلاقدر وقتا كه هنكام شباب پادر ركاب شتاب اولوب شيخوخت و پيرى طارى
اولدقده رهزن كاربان يال وبال اولان كذران ماه و سالك دست تعديسيله برد الشباب نزع
وسلب اولنوب اكا بدل جامهٔ كهنهٔ شيب پرعيب الباس واكسا اولنديغى جز مكردهٔ پير و برنادر

(* اولدى هم بيض الانوق اول بينال * مثلى بولنمق عديم الاحتمال *)

(بيض الانوق) بيت العروس وزننده قرتال يمورطه سى ديمكدر زيرا (بيض) بانك فتحيله قوش
نوعنك يمورطه سنه دينور اسم جنسدر قليله وكثيره اطلاق اولنور واحدى بيضه در تمر تمره كبى
(انوق) صبور وزننده فتحاتله رخمه مراد فيدركه فارسيده دال وتركيده قرتال تعبير اولنان
مشهور قوشدر طير مرقوم بيضه سنى و ياوريسنى تعرض اغياردن محافظه ايچون بغايت صرب
طاغلر باشنده يالچين قيارده يووه ياپوب يمورطلديغيچون وصولى مشكل وصعب المنال اولان
نسنه لر حقنده عرب عربا انكله مثل ضرب ايدوب * اعز من بيض الانوق وابعد من بيض
الانوق * ديرلر و برنسنه زياده ايدر نوادر دن اولوب قرطا ماريه كبى مثلى بولنمق عديم الاحتمال
اولدقده تشبيه بليغ طريقيله اكا بيض الانوق اطلاق ايدرلر قالديكه نسخ مطبوعه ده بيض
الانوق موقعنده بيض النوق واقع اولمشدر نوق نونك ضميله ديشى دوه معناسنه اولان ناقه نك
جمعى اولمغله معناى تركيب دوه يمورطه سى ديمك اولور بو ايسه نادر الوجود وصعب المنال
مقوله سندن اولميوب بلكه عادتا وجودى محال اولديغندن بشقه قاموسده ولهجه ده و مجمع
الامثال مختصرنده مرسوم اولان اعز من بيض الانوق وابعد من بيض الانوق مثللرى اولوب
بيض النوق مثلنه ظفرياب اولنه مديغندن مصراع اول تغيير اولندى

(* بيضة الديك اولسه بر كره اولور * آرهين صانمه آنى هردم بولور *)

(بيضة الديك) تركيبى لغتده خروس يمورطه سى ديمكدر زيرا بيضه آنفا كچديكى اوزره تمره
وزننده بردانه يمورطه يه دينور (ديك) دالك كسريله طاوق نوعنك اركگنه دينوركه فارسيده
وتركيده خروس وخروز دينور و بو خروس قسمنك مدة عمرنده بركره طغورديغى يمورطه يه
بيضة الديك دينور وقنسز وعقيم يمورطه سى معناسنه بيضة العقر اطلاق اولنور لكن اهل
لسان كائنا ما كان برنسنه بغايت نادر الوقوع اولوب هرزمان دسترس اولمديغندن اكا
بيضة الديك ديرلر

(* پك مزين خانه در بيت العروس * كيم ايدر كسب فرح اندن نفوس *)

(بيت العروس) لغتده يكى كلينك اوى ديمكدر زيرا بيت زيت وزننده او واوطه تعبير اولنان
منزله دينور فارسيده خانه دينلور (عروس) قريبا كچديكى اوزره يكى كلينه دينور وكويكويه ده
اطلاق اولنور من القديم هر دياره معتاد ومتعارف اولديغى اوزره تزوج ابكار ايدن كيمسه لر
على مقاديرهم نوعروس ايچون برخانهٔ خاصه تخصيص وتعيين * وآنك جدران اربعه سنى
انواع جهاز زرين تار ايله همرنك نكار خانهٔ چين ترصيع و تزيين ايدوب بيت الزفاف
وزفافخانه وجهاز اوطه سى تعبير ايتدكلرى خانهٔ بى بهانه اوله جقدر * لكن ظرفاى اهل
لسان تشبيه بليغ طريقيله مطلقا مزين ومجلى اولوب نظاره سى فرحبخش نفوس وعيون
ومورث انبساط درون اولان هر برخانهٔ مسرتمشحونه بيت العروس اطلاق ايدرلر

*) فارس الابلق اولان شهرتشعار * راكب الابلق هم اوله نامدار (*

(فارس الابلق) و (راكب الابلق) تركيبلرينك معناى لغويسى آلاجاق آته بنيجى كيمسه يه ديمكدر زيرا صاحب وزننده فارس وراكب پياده و يايا مقابليدر كه فارسيده سوار وتركيده بنيجى وبندلى كيمسه يه دينور ابلق احمر وزننده اياقلرينك سكيلى او يلقلرينه وارمش اركك آته دينور كه الاجاق تعبير اولنور مؤنثى بلقادر فرس ابلق چشم اعدايه افراس سائره دن مهيب كورنمكله و بتخصيص روز فيروز غزوهٔ بدرده فارس يكران ميدان شجاعت مقداد بن الاسود رضى الله تعالى عنه حضرتلرينك ادهم ظفرتوأملرى ابلق اولمغله اصحاب بدره نصرت وامداد ايچون انزال اولنان جنود مجندهٔ ملائكهٔ عظام عليهم السلام حضراتى دخى براى موافقت مقداد ابلق سوار اولدقلرى تصحيح كردهٔ مفسرين كرام اولديغندن فيمابعد شهامت وجلادت ايله شهرتشعار و بغايت بهادر ونامدار اولان كيمسه كرك پياده وكرك سوار فارس الابلق وراكب الابلق وصفلريله توصيف اولنمغه نزد بلغاده قرار و يرلمشدر

*) يك ذكى اولاندر اذكى من اياس * كيم اوله ادراكى خيرتبخش ناس (*

(اذكى من اياس) تركيبى هواذكى من اياس تقديرندهدر كه فلان كيمسه فهم وفطانتده اياسه فائقدر ديمك اولور زيرا اذكى ذال معجمه ايله وفاء وزننده اولان ذكاء لفظندن اسم تفضيلدر كه زياده تيز فهم وسريع الادراك افكار صائبه وفراست صادقه صاحبى اولان كيمسه يه دينور (من) كلمه سى تفضيليه در (اياس) كتاب وزننده اعلام رجالدندر بوراده مراد اياس بن معاوية بن قرة المزنى در اياس مزبور فرط ذكاده يكتا ورشد وكياستده بيهمتا ذهن وقاد وطبع نقاد صاحبى برذات فراستنهاد اولمغله * اذكى من اياس * وازكن من اياس * مثللرينك موردى اولمشدر محاضرات وادبياتده نوادر كثيره سى مسطور در حتى فاضل مدائنى مومى اليهك نوادر واخبارنى مستقلا جمع وتدوين ايدوب كتاب مرسومى زكن اياس ايله موسوم قيلمشدر خلفاء راشديندن معدود اولان عمر بن عبد العزيز حضرتلرى اياس مزبوره بصره قضاسنى توجيه وتقليد وآنده الى ماشاء الله حكومت ايله شريعت غرايى تأييد ايدوب هجرتك يوز يكرمى برنجى سالنده روان نادره دانلرى سوى راستكويانه روان وجسمان مخزن العرفانلرى ضجيع مضاجع خاموشان اولمشدر (ادراك) همزه نك كسريله علم معناسنهدر (خيرتبخش) وصف تركيبى اوله رق واله وحيران قيليجى ديمكدر

*) شول نسيم الراح مفهومى ذكاء * طيب اخلاقه دينورهم جابجا (*

(نسيم الراح) تركيبنك معناى لغويسى اضافهٔ بيانيه ايله شادى وسرورك لطيف روزكارى ياخود اضافهٔ لاميه ايله دوزوكشايشلى اوله رق كثير النبات اولان محلك آهسته وملايم اسن هواسنى ديمك اولور زيرا (نسيم) اميروزننده انسانه صفا وانبساط بخش ايدن لطيف روزكاره دينور (راح) حان وزننده شادى وسروره دينور وكنديسنده انواع نباتات بتمش اولان دوز وكنشلو صحرايه دينور لكن اصطلاح ادباده نسيم الراح تركيبى اكثريا فهم وفراست وفرط فطانت معناسنده و بعضا اخلاق حسنهٔ طيبه واوصاف پسنديدهٔ مرضيه معناسنده استعمال اولنور افكار سديده واخلاق حميده اصحابى جليس وقريننه مورث فرح وسرور و باعث صفا وحبور اولديغى علاقهٔ مصححه اولمشدر

*) بنات الفكر اوكيم ايلرخطور * خاطر اصحاب رأيه بى قصور (*

(بنات الفكر) تركيبنك معناى لغويسى فكر واندیشه نك قيزلرى ديمكدر زيرا (بنات) بانك فتحيله بنت لفظنك جمعيدر كه قيزلر ديمكدر فكر فانك كسريله برنسنه ده اعمال نظر وتأمل

ایلمکدر و بو بنت کلمه سی ابن لفظی کبی برنسنه جهتندن حاصل اولان شیئه دینور کما مر تفصیله فی القطعة السابعة من قافیة النون و بوراده بومعنایی ارادهیه مبنی اهل لسان رأی و تدبیر اصحابنك خاطر اصابتمظاهرلرینه خطور ایدن فیوضات غیبیه وسنوحات قلبیه‌نك کنیه سی اولمق اوزره استعمال ایدرلر

*) معنیٔ بیت القصیده منتخب *هرنه‌ده اولورسه اولسون اویله هب (*

(بیت القصیده) انواع شعردن قصیده تعبیر اولنان شعرك پك کزیده بیتنه دینور زیرا بیت ایکی مصراعدن مرکب منظومه‌یه اطلاق اولنور (قصیده) سفینه وزننده اکثر ادباء عندنده یدی بیتدن زیاده اولوب شاعر انکله تهنیه یاخود تعزیه یاخود تاریخ یاخود تمدیح مقوله‌سی برمقصود قصد ایدر اوله قصیدهٔ مرقومه‌ده ابیات سائره‌دن بلیغ ورنکین وجودت طبعه تصادفله دلنشین واقع اولان بیت نادر المضمونه بیت القصیده اطلاق اولندی صکره اهل لسان تعمیم ایدوب هرشیئك کزیده واعلاسنه ومنتخب ومستثناسنه بیت القصیده اطلاق ایلدیلر نته کیم عین القلاده واول الجریده ودرة التاج وفذلکة الحساب امثالی دخی هرنسنه‌نك کزیده ومختارنه دینور

*) همدخی حسن تخلص اول کلام *ایلیه مابعدنه تلمیح تام (*

(حسن التخلص) صفتك موصوفه اضافتی قبیلندن اوله‌رق خروج حسن یاخود انتقال حسن معناسنه‌در لکن اهل بلاغت عندنده شاعر وصف خوباندن مدح ممدوحه یاخود افتخار وشکایت واعتذار جنایت مقوله‌لرندن تحصیل مناسبت ایله بینلرنده ملایمته رعایت ایده‌رك اصل مقصوده انتقالدن عبارتدر کقول البحتری فی جعفر البرمکی *قدقلت للغیث الرکام ولج فی *ابراقه والح فی ارعاده *لاتعرضن لجعفر متشبها * بندی یدیه فلست من انداده * وقول الاخر *امطلع الشمس تبغی ان تؤم بنا * فقلت کلا ولکن مطلع الجود * السنهٔ ثلاثه‌ده نظم اولنان قصائد بلیغه‌ده امثالی خفی دکلدر

*) نکتهٔ حسن البیان اولمش همان * پك بلاغتله ادای شاعران (*

(حسن البیان) ینه صفتك موصوفه اضافتیله مطلق مرام ومقصودی کوزلجه ایضاح واظهار ایلمك معناسنه‌در لکن اصطلاحده شعرا زمره سنك مرام ومطلبلرینی سلاسهٔ نظم وجزالهٔ معنایه مقارن مقتضای حاله مطابقت ومحسنات بدیعیه‌یه رعایت ایله بلیغانه ادا ایتملرینه دینور

*) افصح من دغفل اولسکیم پك فصیح * هرکلامی اوله غایتده ملیح (*

(افصح من دغفل) ترکیبنده افصح زیاده فصیح معناسنه اسم تفضیلدر فصیح دیو اچق سوزلو وطلاقتلو اولوب کلامی لحن وخطا و لکنتدن خالص وسالم اولان متکلمه دینور من کلمه سی تفضیلیه‌در دغفل دال مهمله‌نك فتحی وغین معجمه‌نك سکونیله جعفر وزننده اسامیدندر بوراده مراد فصاحتده وعلم انسابده عصرینك فریدی اولان دغفل بن حنظلة السدوسی الشیبانی النسابه‌در که زماننده قبائل عربك نسبلرینی اندن اعلم واضبط کیمسه یوغیدی حضرت معاویه آنی اوغلونه عربیه وانساب ونجوم تعلیمی ایچون استاد تعیین ایلدیکی مختصر ربیع الابرارده مرسومدر مرقوم دغفل غایت فصیح وهر کلامی لطیف ومليح اولمغله من بعد فصاحتده انکله ضرب مثل اولندی کذلك برکیمسه انساب ناسه غایت آشنا اولدقده ینه مزبور ایله ضرب مثل اولنوب (انسب من دغفل) دینلدی

*) شول کلامه دینیلدی کیم سحر البیان * قلبه تأثیر ایده افسون وش همان (*

(سحر البیان) ترکیبنده (سحر) سینك کسریله مطلقا مأخذی لطیف ودقیق اولمغله ناظرك یاخود سامعك قلبنی رام وتسخیر ایدن شیئه دینور وجادولغه اطلاق اولنور (بیان) سحاب وزننده

متکلم مرام ومقصودنی ذکاء وفطنته مقارن افصاح وایضاح ایلمکه دینور پس سحر البیان
لجین الماء قبیلندن اوله رق البیان کالسحر سبکنده اولمغله سحر وافسون کبی قلبه تأثیر ایدن
لطیف ومؤثر کلامه اطلاق اولنور وناظم تحریر بو بیتله اشبو (ان من البیان لسحرا) حدیث
شریفنه تلمیح ایدر

*) طیب اشعار اولمش انفاس الریاح * خوش نفسلر بویله ایتمش اصطلاح (*

(انفاس الریاح) ترکیبی ادنا ملابسه ایچون اولیجی اضافتله روایح طیبه نك معتدل وملایم اسن
روزکارلری دیمکدر زیرا (انفاس) همزه نك فتحیله نفسك جمعیدر نفس فتحتینله نسیم هوایه
یعنی لطیف وملایم اسن روزکاره دینور (ریاح) میاه وزننده رایحه وقوقو معناسنه یاخود خوش
وطیب نسنه معناسنه اولان ریح لفظنك جمعیدر پس روایح طیبه یه ملابس لطیف روزکار مشام
دماغی رشك آورنافهٔ تاتار ایتدیکی کبی طیب اشعار یعنی اشعار طیبه ونظم رنکین دخی مشام
جانی نکهت معنویه ایله لبریز وسر شار ایتدیکیچون انفاس معطره اصحابی اولان ادباء بخش صفا
جهت جامعه سیله اشعار بلیغه یه انفاس الریاح اطلاق ایتمشلردر

*) شاعرك حسن اداده بهتری * من له طبع کطبع البحتری (*

(من له طبع کطبع البحتری) ترکیبی تفسیر معرضنده اولان مصراع اول قرینه سیله معنای
مقصودی فصاحت و بلاغته ملابس نظم سلیس وتعبیر نفیس ایله حسن اداده ماهر اولان
شاعری تعریف وتوصیف موقعنده اولمغله تقدیر کلام الشاعر المفلق المجید للشعر هو الذی
وجدله طبع کأن کطبع البحتری دیمك اولور (طبع) طانك فتحیله انسانك مجبول ومفطور
اولدیغی سجیه وخلیقه سنه دینورکه فارسیده سرشت وترکیده یرادیلش تعبیر اولنور (بحتری)
بانك ضمی وحاء مهمله نك سکونی وتاء مثناتك دخی ضمیله بحتره منسوب دیمکدر بحتر قنفذ وزننده
طی قبیله سندن بر بطنك پدرلی پدرکه بحتری دیمکله معروف ومشهور اولان ابو عباده ولید بن
عبید البحتری الطائی انك سلاله سندندر مزبور ایکیوز التی تاریخنده کوفه ده پانهادهٔ وجود
وایکیوز یتمش طقوز تاریخنده بغداد ده عازم دار الخلود اولمشدر کتب ادبیه ده مسطور اولان
اشعاری جودت طبعنه شاهد عدلدر (بهتر) فارسیده ایو واعلا معناسنه اولان به لفظیله ادات
تفضیل اولان تر کلمه سندن مرکب اوله رق درهم وزننده زیاده کزیده واعلا معناسنه در

*) هم عبید الشعر شول رنکین ادا * سویلیه آزاده نظم دلکشا (*

(عبید الشعر) تصغیر بنیه سیله معنای لغویسی کلام منظومك بنده جکی وقولجغزی دیمکدر
لکن ادباء اصطلاحنده حق شعری کماینبغی ادا ایدهرك نظمنی معایب شعردن سالم وآزاده
وانواع محاسن ایله پیراسته ایتمکله قلوب سامعینه کشایش وانبساط افاده ایدر حیثیتده نظم
رنکین وشعر پر مضامین سویلین شاعر باهر الاستعداده اطلاق اولنور عبیدك تصغیری تکریم
وتعظیم ایچوندر وعبودیت خدمت ورعایت معناسنی متضمن اولمغله مآل ترکیب خادم الشعر دیمك
اولور آزاده مطلقا عیب ونقیصه دن سالم اولان نسنه معناسنه (دلکشا) دلربا وزننده وصف
ترکیبی اوله رق کوکل آچیجی وقلبه انبساط ویریجی معناسنه فارسیلردر نظم لفظی مابعدنه مضافدر
ماقبلنه ربطی دخی جائزدر تأمل

*) نوهوسلرکیم یازر شعر ابتدا * دیدیلر باکورة الاثمار اکا (*

(باکورة الاثمار) ترکیبنك معنای لغویسی میوه لرك ترفنده سی دیمکدر زیرا باکوره ترفنده معناسنه
(واثمار) انهار وزننده ثمار کبی یمشلر ومیوه لر معناسنه اولدیغی راء قافیه سنك قطعهٔ رابعه سنده
کچدی لکن ادباء ترکیب مزبوری بطریق التشبیه فن شعره یکی هوسکار اولان متشاعرلرك

شکسته وبسته وهنوز نضج وکمالی بولمدق خلم ونپخته اوله رق کار اولده خود پسندانه قاله
وقلمه الدقلری اشعار جومضشعارده استعمال ایدرلر

*) جائزه ویرمك ایمش قطع اللسان * اکثریا آورانی شاعران (*

(قطع اللسان) معنای متبادری آلت تکلم اولان عضولسانی کسمکدرلکن عرف لغتده الاحسان یقطع اللسان مفادنجه اطالهٔ لسان وزبان درازلك ایدن کیمسه‌یی یاخود قدح وطعن ایله حرف اندازلك ایتمه سندن تحاشی واحتراز اولنان کیمسه‌یی عطیه واحسان ایله اسکات ایلمك معناسنه مستعملدر (جائزه) فائده وزننده ویرکو وعطیه معناسنه در شاعران شاعرك جمعیدر

*) اولدی هم شعرابن شعره اول حریف * شاعرنا منتظم شعری سخیف (*

(شعرابن شعره) اضافتیله ابن شعره نام کیمسه‌نك شعر ونظمی دیمکدر (شعره) شینك کسریله عانه معناسنه درکه انسانده قاسق تعبیر اولنان عضوه وانده بتن قیللره دینور وابن شعره قاسق قیلنك کنیه سیدر لکن اوائلده زعمنجه شاعر ماهر کچینن بر متشاعر یاعری ظرفای عرب تحقیر وتهکم قصدیله ابن شعره لقبیله تلقیب وصکره هر برشعر سخیفکه انك اشعار رکیکه وبی‌مزه سنه مماثل اوله اومقوله هذیانه شعرابن شعره اطلاقنی تسبب ایتمشلر (حریف) امیر وزننده برکیمسه‌نك حرفت وصنعتنده مشارکنه دینور لکن محاوراتمزده دون مرتبه اولان شخصده ومحقر کیمسه مقامنده مستعمل اولمغله ناظم دخی اول موقعده ایراد ایلدی نامنتظم نقیله واسم فاعل صیغه سیله انتظامسز ورابطه سز نسنه‌یه دینور (سخیف) خفیف وزننده هرنسنه‌نك یوفقه وضعیفنه وایشه یرامز اولاننه دینور

*) نکتهٔ رنکین ترویق اللسان * اولدی تزیین کلام خوش بیان (*

(ترویق اللسان) اضافتله جارحهٔ کلام اولان لسانی تزیین وتحسین ایلمك معناسنه در زیرا (ترویق) تزیین وزننده برنسنه‌یی نقش ورقش ایله محلی ومزین قیلمغه دینور لکن آلیت ومحلیت علاقه‌لریله کلامه زینت وآرایش ویروب مقصودی بیان واضح ایله ادا ایتمك معناسنده مستعملدر

*) ابلغ من جعفر اولکیم پك فصیح * جمله کفتاری بلاغتله صحیح (*

(ابلغ من جعفر) ترکیبنده ابلغ لفظی دیباجه‌ده مرور ایتدیکی اوزره زیاده بلیغ معناسنه اسم تفضیلدر (بلیغ) دیودرونده مضمر اولان غایهٔ مرامنی الفاظ فصیحه وعبارات سلیسه ایله ادا وافاده‌یه قادر اولان متکلمه دینور من تفضیلیه در (جعفر) عنبر وزننده اعلام مشترکه دندر بوراده خلفاء عباسیه‌نك بشنجیسی هارون الرشیدك وزیرا رسطونظیری جعفر بن یحیی بن خالد البرمکیدرکه اخلاق حمیده واطوار پسندیده اوزره مجبول ومفطور وجود وسخا واحسان وعطاسی حد وحصردن بیرون اولدیغی مشهور وبو اوصاف جمیله دنصکره فصاحت وبلاغتده وانشا وکتابتده وحید العصر اولمغله * ابلغ من جعفر * مثلنك منشائی اولدیغی معلوم جمهوردر تاریخ ابن خلکانده مسطور اولدیغی اوزره مشارالیه برکیجه هارون الرشید حضورنده حسب المصالح موادمتفرقه‌یه دائر مختصر مفید اوله رق بیکدن زیاده مکاتیب واوامر تحریر ایدوب جمله سی قانون بلاغته مطابق وشرع شریفه موافق بولندیغی مزبورك بغایت سریع القلم وعلم انشاده علم اولدیغنه کواه بی اشتباهدر علم فقهی امام ابو یوسف حضرتلرندن اخذ وتعلم ایتمشدر جعفر برمکینك هارون الرشید وزارتنده احراز ایتدیکی رتبهٔ رفیعه‌یه هیچ بر خلیفه‌نك وزیری نائل اولمامش وخلیفهٔ مشارالیهك جعفر بن یحیی‌یه درکار اولان صدق مودت وفرط محبتنك مثلی کورلمامش ایکن * اصحاب السلطان اعظمهم خطرا اعظمهم خطرا * مفادنجه هجرتك بوزسکسان یدی تاریخنده کشتهٔ تیغ هارون وآل برامکه‌نك عروقی منطوع وثروت وسامانلری

واروب اولوب اصابت عين الكمال ايله پايمال وحادثات دهر ايله برهمزده حال اولدقلری مشهور وكتب تواريخده مسطوردر

*) كاتب ابلغ ايدى عبدالحميد * حيف كيم منصور آنى ايتدى شهيد (*

ناظم مرحوم بو بيتله (ابلغ من عبد الحميد) مثلنه ايما ايدر مراد عبد الحميد بن يحيى دركه ابتدا فن كتابتك قواعدنى قوانين بلاغتله تمهيد وانشا واملانك اركانى تشييد ايدن كاتب مجيد حميد ايدى بناء عليه * بدئت الكتابة بعبدالحميد وختمت بابن العميد * دينلمشدر (عبدالحميد) مزبور فصاحت و بلاغت وفن انشاده كمال ومهارتله مشهور برذات فضائلسمات اولوب ملوك امويه آنى خدمت كتابتده چوق مدت استخدام واولوجهله امور سلطنتلرى قوام وانتظام اوزره اولديغى منصور خليفه جابجا يادوبنى مروانك غلبه سى بجاجك سبنى وعبدالحميدك قلميله اولديغن ايراد ايدردى ناظمك تصريحى اوزره عبدالحميد مزبور خلفاء عباسيه نك ايكنجيسى اولان منصور خليفه نك امريله قتل وازهاق وزمرهٔ شهدايه الحاق اولنمشدر لكن مختصر ربيع الابرارك هامشنده ومرآت كائناتك مسطرنده مسطور اولديغى اوزره كاتب مزبور خلافت منصوره ادراك ايتيوب خلفاء عباسيه نك اولى اولان عبد الله السفاحك مسند نشين خلافت اولديغى خلالنده يعنى هجرتك يوز اوتوز ايكنجى سالنده اجل موعوديله ارتحال داربقا ايدن مشاهيردن معدود اولديغى قول ناظمه منافيدر مكركه منصور مزبورى برادرى سفاحك خلافتنده تسميم مثللى قتل خفى ايله اعدام ايتمش اولديغى تصحيح ايديلمه زكردهٔ ناظم اوله

*) چون بنات الدهر اولمش حادثات * بد ظهورات جهان بى ثبات (*

(بنات الدهر) معناى تركيب زمانك قزلرى ديمك اولور زيرا بانك فتحيله بنات بنت لفظنك جمعيدر بنت قز ديو تاقافيه سنك اول قطعه سنده كچدى (دهر) زمان ديو را قافيه سنك اول قطعه سنده كچدى لكن اصطلاحده بنات الدهر زمانك نو بنو پيدا اولوب ظهوره كلان حوادث ووقايعنه و بلايا ومصائبنه ودواهى ونوائبنه كنيه اولمشدر (حادثات الدهر وحوادث الدهر واحداث الدهر وحدثان الدهر وريب المنون دخى نو بنو تكون ايدن موحش داهيه لره دينور (بد) بانك فتحيله فارسيده كوتو معناسنه در

*) غبغب خوبان تفاح الفرح * قلب عاشقده قوماز اصلا ترح (*

(تفاح الفرح) معناسنه تركيب نشاط وسرور ويريجى المادېمك اولور زيرا تفاح رمان وزننده خواكهدن الما تعبير اولنان ميوه يه دينور كامر فى رابعة الراء (فرح) فتحتينله سرور وساونج ديو حاء مهمله قافيه سنده كچدى لكن عرف ادباده بطريق التشبيه محبوب ومحبوبه نك چكه سى التنده مسكت الماسى رسمنده كائن كبكب وزننده غبغب تعبير اولنان يومر يجه اته دينور كه سمز كيمسه لرده اولور اويله كيمسه يه چتال چكه لى تعبير اولنور و بوغبغب دلبر سمين سمين تنده باعث فزونئ حسن وملاحت اولديغى ملابسه سى وخاصيت تفاح اولان مفرحيت وقلبه تقويت ادعاسى سبب اطلاق اولمشدر فارسيده سبب زنخدان دينور كه چكه الماسى ديمكدر (خوبان) جمع فارسيدر خوبلر وكوزللر معناسنه (ترح) فرح وزننده وضديدر كه غم وهم وحزنه دينور

*) جب يوسف ديمه در چاه ذقن * عاشق دلخسته درآ كادوشن (*

(جب يوسف) معناى تركيب يوسف قيوسى ديمكدر كه بلاد شامدن طبريه شهرينه اون ايكى ميل مقدارى مسافه ده واقع برقيودر كه اخوه سى يوسف عليه السلامى اول بيره القا ايتمشلر

ایدی لکن عرف ادباده جب یوسف ترکیبی بعض خوبانك الت چکه سنك وسطنده اولان نقره وچقوره دینورکه موجب رونق بازار حسن وآن وافتادکان عشقك تهافت وتساقط ایتدکاری چاه خطرگاه بی اماندر فارسیده چاه ذقن وچاه زنخدان اطلاق اولنور (چاه) جیم فارسیله قویو معناسنه در عربیده جیمك ضمی وبانك تشدیدیله جب وبئر کبی (ذقن) فتحتینله چکه واکك معناسنه در فارسیده زنخ وزنخدان کبی (دلنشنه) کوکای صوسز وقلبی حرارتلی ویورکی یانق دیمکدر

*) طرة الصبح اول معنبر کیسوان * رونق آرای جبین دلبران (*

(طرة الصبح) ترکیبنك معنای لغویسی اول نهارك اوجی وکناری یاخود صبح صادقك کیسوی سیهتاری دیمك اولور زیرا طره طانك ضمی وراء مشدده نك فتحیله هرنسنه نك طرف وکنارینه دینور وتازه دخترلرك جبهه لرنده کنار فسدن نشر وابراز اولنان کیسو وکاکله اطلاق اولنور (صبح) صادك ضمیله فجر صادقه ومطلقا اول نهاره دینلور لکن عرف ادباده علی وتیرة التشبیه دلبرانك چهرهٔ ضیا بهرهٔ تابناکلرینه رونقبخش حسن وبها اولان کیسوی عنبربوی سیهفام طرة الصبح نامیله بنام اولمشدر (معنبر) مجوهر وزننده عنبر وعود وغالیه مقوله لریله تبخیر وتعطیر اولنمش خوشبوی نسنه یه دینور (کیسوان) نوجوان وزننده خوبانك آلنلرنده کاکل اطلاق اولنان زلف قطعه سنه دینور جمع فارسیدر (رونق آرا) حسن بزه یجی وطلعت جماله زینت وآرایش ویریجی معناسنه وصف ترکیبیدر (جبین) امیروزننده جبهه مرادفیدرکه چهرهٔ انساندن آلین تعبیر اولنان عضوه دینور فارسیده پیشانی دینور (دلبران) کوزللر دیمکدر

*) دلبرانك ایتمه سینه اکتحال * کوز کوره حرق السیاج اولمش ماآل (*

(حرق السیاج) معنای لغویسی ساج اغاجی یاقمق معناسنه در زیرا حرق حاء مهمله نك فتحیله برنسنه یی یاقمق معناسنه در احراق کبی (سیاج) میاه وزننده ساج لفظنك جمعیدر ساج ابنوس اغاجی نوعندن دیو جیم قافیه سنده کچدی لکن لسان ظرفاده * اسود من محروق الساج * مثلنجه شجرهٔ ساج خلق سیاه ایکن احراق ایله شدید السواد اولمق جهت جامعه سیله خوبان عشوه جویان چشم آهولرینه کحل صفاهان چکمه سیچون مستعاردر (اکتحال) همزه نك کسریله کوزه سورمه چکمکدر کوز کوره تعبیری محاوراتده علنا وآشکاره معناسنده مستعملدر [illegible] اکتحاله مقارنتنده لطافت آشکاردر [illegible]

*) حبة القلب ایسه خال دلبران * مشك وعنبروش مشام آرای جان (*

(حبة القلب) حانك وباء مشدده نك فتحه لریله دال قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنده کچن سویداء مرادفیدرکه احشاء بدندن یورك تعبیر اولنان مضغه نك وسطنده اولان نقطه کبی سیاه قانه دینور فارسیده دانهٔ دل تعبیر اولنور لکن ظرفای عرب بطریق الاستعاره * دانهٔ خانه باق جنت رخسارنده * نیجه صبر ایلسون اللهی سورسك آدم * نشیده سنجه * رونقفزای رخسار تابدار خوبان * ویغماکر صبر وتحمل افتادکان * اولان خال غالیه فام عنبرمشامه اطلاق ایدرلر * مانند سویداء دل قلوب عشاقده جانشین * وخیالخانهٔ خاطرده مداما ثابت ومکین * اولدیغی جهت جامعه در (خال) مال وزننده عربیده وفارسیده مشترك اوله رق شول نشانه ونقطه یه دینورکه لونی سائر اعضانك لونه مخالف اوله صفحهٔ بیضاده نقطهٔ سوداء کبی ترکیده بك وبنك تعبیر اولنور عربیده شامه دخی دینور میمك ضمیله مشك میمك کسریله مسك معناسنه اولدیغی غین قافیه سنده وبو مثنویاتده بیان اولندی (عنبر) جعفر وزننده طیب معروف اسمیدر

مشام

(مشام آرای جان) وصف ترکیبی اوله رق جان دماغنی مزین ومعطر ایدیجی دیمك اولور (خال) خوبانی سیاهلقده ورائحه‌ده نافهٔ مسك ایله عنبره تشبیه ظاهردر

*) خال خوبان نقطة المبكارهم * اوله مشکین بوی عنبر بارهم (*

(نقطة المبكار) ترکیبنده مبكار صباح وزننده میوه سی سائردن اقدم ادراك ایدوب یتشور اولان خرما اغاجنه دینور و (نقطة المبكار) خرمانك صالقمی ایچنده اول قزارمش وقرارمش اولان دانه یه دینور که عنقودك هیئت مجموعه سنه نسبتله بك مشابه سنده اولمغله ادراك ثمره مترقب اولنلرك نصب عینیدر بو ملابسه ایله عشاقك مطمح نظری ومطرح بصری اولان خال خوبانه بطریق المثل نقطة المبكار اطلاق اولنور قالدیکه نسخ مطبوعه‌ده مبكار موقعنده بیكار وقوعی تصحیف ظن اولنور زیرا لغات عربیه ده بیكارك معناسی دکل لفظنه بیله طفر یوله مدق (مشکین بوی) مسك قوقولی معناسنه (عنبربار) عنبر یاغدیریجی معناسنه وصف ترکیبلردر و بونلر مشبه بهك اوصافندن دکللر ایسه ده زعم عشاق اوزره مشبهك عرض لازملری اولدیغیچون ایراد اولنمشدر

*) ابن اسبوعین ایمش بدر اولمش آی * روی خوباندر آنی تشبیه جای (*

(ابن اسبوعین) ابن غیر مولودك اسبوعینه اضافتیله ایکی هفته‌لك بدر اولمش آیك کنیه سیدر چونکه اسبوعین اسبوع لفظنك تثنیه سیدر (اسبوع) اسلوب وزننده فارسیده وترکیده هفته تعبیر اولنان ایام سبعهٔ معروفه‌نك اسمیدر بعده فصحاء عرب بطریق التشبیه خوبان ماهرویان مهلقایه ابن اسبوعین اطلاق ایلدیلر بنا برین ظرفاء عجم دخی اویله نورس دلبر ماه پیکر وقمرطلعته لسانلرنجه مه دوهفته تعبیر ایتدیلر نتکیم مولانا جامی حضرتلری * دوهفته شد که ندیدم مه دوهفتهٔ خودرا * بچاروم به که کویم غم نهفتهٔ خود را * بیورمشدر (بدر) قدر وزننده جرم ودائره سی نور ایله طولمش اولان اون درت اون بش کیجه‌لك آیه دینور (روی خوبان) کوزللرك یوزی معناسنه (جای) مکان ومحل معناسنه فارسیلردر

*) شقة الفشق دهان یار ایمش * چونکه طوطی وش شکرگفتار ایمش (*

(شقة الفشق) معنای ترکیب نشاط وشادینك شقی ونصفی دیمك اولور زیرا (شقه) شینك کسری وقافك فتحی وتشدیدیله اوزونلغنه یاریلان نسنه‌نك برقطعه سنه دینور (فشق) فانك وشینك فتحه لریله نشاط وفرح ونشوه وطرب معناسنه در لکن عرف ادباده بطریق الکنایه محبوبلرك لب ودهاننه یعنی ناز وشیوه وغنج وعشوه ایله گفتار شیرین مذاق لذتبخش ذائقهٔ عشاق اولان اغزنه ودوداغنه اطلاق اولنور (طوطی) مشهور طیر ناطقدر (شکرگفتار) طاتلی سوزلی معناسنه در

*) قوس حاجب ابروان دلبران * عاشق زاره جگرهردم کمان (*

(قوس الحاجب) اضافت بیانیه ایله یاخود مشبه بهك مشبهه اضافتیله یای کبی قاش دیمکدر یاخود اضافت لامیه ایله ملوك دربانلرینك یایی دیمکدر زیرا قوس قافك فتحیله یایه دینورکه معروفدر (حاجب) صاحب وزننده کوزاوزرنده طولانی ومقوس اوله رق بتمش قیللره دینورکه فارسیده ابرو وجمعنده ابروان دینور ارغوان وزننده ترکیده قاش تعبیر اولنور وحاجبك تثنیه سنده حاجبان دینور وحاجب ملوك واکابر قپولرنده آحاد ناسی بلا اذن دخولدن مانع وحائل اولان دربان وقواس مقوله سنه دینورکه قپوجی ونوبتجی تعبیر اولنور اوائلده ابواب ملوکی اسلحهٔ قدیمه دن اولان اوق ویای ایله بکلرلر ایمش پس ابروی خوبان صورتا عاشق بیچاره قصدینه قورلمش کمان ومژکان خونچکان بی امانلری هدف سینهٔ افتادگانه

سهم صائب آسا بلای جان وقضای ناکهان مشابه سنده اولمغله نزد ادباده قوس الحاجب اطلاقنه شایان اولمشدر

*) خط خوبانه دینور خط الزوال * تیره ساز صفحهٔ مهر جمال (*

(خط الزوال) اهل هیئت عندنده شمسك وسط فلكدن یعنی دائرهٔ نصف النهاردن غروب سمتنه دوندیکی موهوم ومفروض جزکیدن عبارتدر وخط بركیمسه نك یوزنده جزكیلر پیدا اولمق معناسنه وتازه اوغلان مزلف اولمق معناسنه مستعملدر كه نوخط وخط آورده تعبیر اولنور لكن عند الادباء خط الزوال خوبان مهرولرك آفتاب جمالی غایة الارتفاع درجه سنه ارتقا ایله كمال بولدقدنصكره مغرب ریش شبرنك جانبنه میل وانتقالندن یعنی روی دلجوی دلبرده سرزدهٔ ظهور اولان خط نوخیز سببیله رونق وضیاء جمالك زوالندن كنایه اولور كه مزلفلك كرته سنه وارمش محابیب كذشتكانك وچاریورتبه سنه رسیده اولمش جوانانك حاللری وصائب مرحومك * كاریان خط نمی دانم چه بار آورده اند * این قدر دانم كه نرخ بوسه ارزان میشود * نشیده سنجه رایكانی وصاللری هنكامیدر (تیره ساز) صافی اولان نسنه یی بولاندریجی ورونقلی مجلی نسنه یی طونوقلاندریجی معناسنه وصف تركیبیدر (صفحه) قصعه وزننده عریض ویصی اولان شیئه دینور صفحة القمر كبی (مهرجمال) مشبه بهك مشبههٔ اضافتیله كونش كبی تابدار اولان حسن وجمال دیمكدر

*) دلبرك دندانیدر حب الغمام * اولدی حب المزن هم طولو یه نام (*

(حب الغمام) صب السحاب وزننده و (حب المزن) رب الحسن وزننده دانه معناسنه اولان حبه لفظنك اسم جنسی اولان حب كلمه سنك سحاب معناسنه اولان غمام ومزن لفظلرینه اضافتیله بولت دانه سی دیمكدر كه بعضا ایام صیفده بولتدن دانه دانه یاغان بوز پارچه لرینه دینور كه فتحتینله برد وحب القر دخی دینور فارسیده تكرك ویخچه وسنكچه وتركیده طولو تعبیر اولنور بین الادباء صفوت ولطافت ورونق وجه شبهلریله خوبانك دیشلرینه اطلاق اولنور (دندان) خندان وزننده فارسیده دیشه دینور عربیده ثغر ومبسم وسن دینلور جمعلری ثغور ومباسم واسنان كلور

*) نوخطانك خطیده حب الشباب * سنبل نوخیز اما مشكناب (*

(حب الشباب) بنه صب السحاب وزننده كنجلك علو وظهوری یاخود حانك كسریله طب النشاط وزننده جوانلغك چاری ونباتی دیمك اولور وعلی التقدیر بن مراد محبوبلرك یعنی ترلیوب عذارنده زلف واری اینجه مویلر ظهور ایتمه سندن عبارتدر كه فارسیده نوخط وجمعنده نوخطان تعبیر اولنور واشبو روضة العشاق اولان روی كلبوی خوبانده نودمیده اولان موی شبویی بعض اهل هوا رنك ورونقده شكوفه انواعندن هنوز آچلمش سنبل ازرقه تشبیه ایتملرینه مبنی سنبل زاده مرحوم سنبل نوخیز تعبیر ایلدی وبعضیلر دخی شاعرك اشبو * لما التحی ومحی الزمان جماله * وكساه ثوب غمامة ومحاق * نبت البنفسج فی حوالی خده * فسقیته بدمعی المهراق * كتب الزمان بخطه فی خده * هذا جزاء معذب العشاق * نظم بلیغی مفادنجه ازهار مطبوعه دن بنفشه یه تشبیه ایلدی وللناس فیما یعشقون مذاهب (مشكناب) خالص وصافی مسك اذفر معناسنه فارسیدر مراد رایحهٔ طیبه ایله توصیفدر (ماآل كلام نوخطلری تسلیه والها وافتاده لری ترغیب واغرایه دائر مقدمات شعریه قبیلندندر

*) اولدی هم طیف التلاقی یه ماآل * دلبرانك ایتمه سی وعد وصال (*

(طيف التلاقى) اضافتله ملاقات ووصالك خيال نومسى ديمكدر زيرا (طيف) ضيف وزننده اويقو ايچره عارض وطائف اولان خياله دينور (تلاقى) تساوى وزننده بربريله قاوشمق وبولشمق وكورشمك معناسنده در پس زمرهٔ خوبانك عشاق وصلتجويانه فلان وقت سنكله همبزم انس والفت اولورم ديو وعد وصلت ايتمه لرى اكثريا مواعيد عرقوب قبيلندن اولوب عالم رؤياده مشاهده اولنمش خيال كبى برحالت اولمغله وعد مزبوره طيف التلاقى اطلاقى مصطلحاتدن اولمشدر

*) چونكيم آيرلمز كوزلردن رقيب * چاره نه ديرلر اكا ثانى الحبيب (*

(ثانى الحبيب) اضافتله محبوبك ايكنجيسى ديمكدر كه مراد آوجى زغارى وارى پير ونكار دلشكار اولان رقيب بدپيكر ونابكار اوله جقدر چونكه رقيب مسفور بين العشاق بغايت مبغوض ومنفور وحتى نام منحوسنى دخى دواوين شعراده اكثريا معكوس ومنكوس تحرير ايلدكلرى مشهود ومشهور اولمغله محبوبه اضافتى ازهر جهت ناروا ومذهب دوستداران‌ده عين خطا قبيلندندر لكن موذئ مرقومك دائما محاببه عرض لازم مثابه سنده مقارنتى دركار اولمغله جار ناچار السنهٔ ادباده ثانى الحبيب اطلاقنه ضرورى قرار ويرلمشدر ديمك اولور (رقيب) صليب وزننده حارس ونكهبان معناسنده دركه كوزجى ديمكدر وبرنوع خبيث وموذى يلانه دينور عاشق رقيبى بوكه تشبيهه مبنى اولمق انسب كورينور

*) معنئ شكوى المحب اولدى خشوع * اشتكاده ايتمك اظهار خضوع (*

(شكوى المحب) دعوى المحق وزننده دوستك شكايتى يعنى محبوب طرفندن محبنه ودوستنه عائد اولان جفا وجنايتى محبك ينه محبوبنه اخبار وحكايتى ديمكدر بومقوله شكايت عنف وتهور ايله اولميوب بلكه رفق وملايمت وخضوع واستكانت ايله اولديغندن مطلقا تواضع وتذلل اظهار ايده رك وقوع بولان بث شكوايه شكوى المحب اطلاق اولندى شكوى وشكايت وتشكى واشتكاء بركيمسنه ضعف حالنى آخره اخبار وصبر وتحملدن خارج اولان حزنى غيره افاده واظهار ايتمكه دينور

*) هم شفيع المذنب اولمش اعتذار * اولمق اقرار ايله كويا توبه كار (*

(شفيع المذنب) كفيل المفسد وزننده صوچلونك شفاعتجيسى ديمكدر لكن اصطلاح فصحاده معتذرك اعتذارينه يعنى بركيمسه جنحه سنى اقرار واعتراف ايله عذر وبهانه سرد ايده رك قصورينك عفونى ديلك ايلمسنه دينور زيرا * اذا اعتذر الجانى محى العذر ذنبه * وكل امرئ لايقبل العذر مذنب * ما آلنجه مذنبك اعتذارى شفيعك شفاعتى كبى جرم وقباحتى ماحى وعفوذنوبه باعث وداعى اولديغى بديدار وكناهنى اعتراف ايدن توبه كار اولديغى آشكاردر

*) ابنة الزرجون شراب پرفرح * هم ابو الانوار اولمشدر قدح (*

(ابنة الزرجون) وبنت الزرجون فتحتيله قربوس وزننده وتخفيفراى اسكانيله شمعون وزننده شراب مفسدتمابك كنيه سيدر (زرجون) عربى الاصل اولهرق يا خود التون رنكلى ديمك معناسنه اولان زركون فارسى معربى اولهرق اوزم اصمه سنه دينور بوتقديرجه باده نك كنيهٔ ديكرى اولان بنت الكرم مرادفى اولور ومسكت تعبير اولنان صارى اوزومه اطلاق اولنور بوصورتده بنت العنب وبنت العنقود مرادفى اولمش اولور (ابو الانوار) ازهار وزننده مرادفى اولهرق بللور قدحك كنيه سيدر دمبدم ايچنه قونيلان اشربهٔ كونا كونك الوان متنوعه سيله ملون كورنمسى ازهار رنكارنكه مشابهتى حاكى اولديغى باعث تكنيه اولمشدر

*) ابن دن وهمدمی ام طرب * باده درکیم فسق تولیده سبب (*

(ابن دن) کوب زاده معناسنه باده مقابلسنه عاده نك کنیه‌لری جمله سندندر (دن) دالك فتحی ونونك تشدیدیله شراب مقوله سینك ظرفی اولان کوب انواعنه دینور (ام طرب) بوده نشأه بخش سرمستان وام الفسوق والعصیان اولان شراب خراب آیین خباثت نسانك کنیهٔ دیکریدر (طرب) فتحتینله انسانه کال فرح وسروردن یاخود غم وحزندن عارض اولان خفت ویکیلکه دینلور

*) هم اکا دینلشکه تریاق الهموم * نوش ایدنجه دفع اولورسم غموم (*

(تریاق الهموم) آلام روحانیه نك دافعی واحزان درونیه نك مزیلی ومانعی معناسنه مشروبات مسکره‌یه اطلاق اولنور (تریاق) تمساح وزننده عربیده افعی وترکیده انکرك تسمیه اولنان ییلانك لحمیله برطاقم اجزادن مرکب دوای معروف اسمیدرکه ییلان وعقرب مثللی زهرلی هوام صوقمسنك ضررینی دافع وسمیتلی نسنه‌لر تناول ایتمش اولان کیمسه‌یه مفید ونافعدر (هموم وغموم) ضمتینله درون انسانه عارض اولان حزن وکدر واندوهدر (نوش) فارسیده ایچمك معناسنه‌در (سم) سینك فتحی ومیمك تشدیدیله فارسیده زهر وترکیده آغو تعبیر اولنان مضر ومهلك نسنه‌در جمعی سموم کلور وبو باعث فراموشیٔ غمومه تریاق الهموم اطلاقی هموملك سمومه تشبیهنه مبنی اولدیغن شاعربی ادبك اشبو * انا المسموم ما عندی بتریاق ولا راقی * ادر کأسا وناولها الا یا ایها الساقی * نشیده سی اشراب ایتدیکی معلوم هوشیاراندر

*) دیندی غایت آجلغه حادی الشغب * بولدیغن یراویله آج اشخاص هب (*

(حادی الشغب) وادی التعب وزننده تابع الفتنه معناسنه‌در زیرا حادی تابع وپیرو معناسنه‌در شغب باء موحده قافیه سنك قطعهٔ ثانیه سندم کچدیکی اوزره فتنه وفساد وشروشور معناسنه‌در پس (الخلة تدعو الی السلة) مثلنجه غایت آج ومحتاج اولمق ارتکاب فتنه وفساده بادی واومقوله فقروفاقه اکثریا تحریك شروشوره مبادی قبیلدن اولمغله فرط مجاعه‌یه حادی الشغب اطلاق اولندی ناظم تحریرك اویله آج کیمسه‌لر بولدیغن یر تعبیری بولدیغی هرزه‌یی یردیمکدر وبومعنی امثال مولدیندن * الکلب الحریص ینقب الاتون * مثلنك مفادیدرکه ترکیده آج کلب فرون دلر مثلنك مثلی وآجلق صوفیلغی بوزار دیدکلرینك ملایمیدر

*) جایع کالذئبه وکاللغوه‌هم * قارنی کبی کوزی آج اهل شکم (*

(جایع کالذئبة) دیشی قورد کبی آج دیمکدر و(جایع کاللغوه) دیشی کلب کبی آج دیمکدر زیرا جایع قارنی آج اولان انسانه وسائر حیوانه دینورکه شبعان مقابلیدر ذئبه ذالك کسری وهمزه‌نك سکونیله سباع وحوشدن قورد تعبیر اولنان کلب بیابانینك دیشیسنه دینور (لغوه) غین معجمه‌نك سکونیله کلبه وزننده ومرادفیدرکه دیشی کوپکه دینور کذا فی حیوة الحیوان للدمیری وبوکلب وحشینك وکلب اهلینك قوهٔ هاضمه‌لری غایت قویه اولمغله آجلق لازمهٔ مزاجلری اولدیغی خصوصا دیشیلری انکلدیکی وقت فرط جوعله مشهور وساحهٔ قناعتدن بمراحل دور اولدیغی وبرقورده برقیونك ربعی کفایت ایدر ایکن فرط حرصندن ناشی ظفر بولدیغی سوریدن اغنام کثیره‌یی افتراس واتلاف ایتمك معتادی اولدیغندن آج کوزلو یعنی جمع وادخاره حریص ومکب اولان قناعتسز کیمسه حقنده ادبای عرب بونلر ایله ضرب مثل ایدوب (هو جایع کالذئبة واجوع من الذئبه) دیرلر (وفلان جایع کاللغوة واجوع من اللغوة) تعبیر ایدرلر (شکم) شینك کسری وکافك فتحیله فارسیده انسانك وحیوانك معده‌سنه واشکنبه‌سنه دینور پس اهل شکم عبد البطن دیمك اولور

*) دیدیلر بوغازه دهلیز الحیات * چونکیم اجلقدن اولور شاید ممات (*

(دهلیز الحیات) اضافتله طعامك مدخلی اولان فم ایله مقری اولان معده بیننده اولان بوغازه اطلاق اولنور که مابه قوام الحیات اولان مأکولات واغذیه نك مجراسیدر چونکه دهلیز عفریت وزننده مدخل حجره اولان باب ایله مقر وآرامگاه اولان محل مفروشك میانیدرکه لسانمزده ده دهلیز وقپو ارالیغی دینور حیات صاغلق ودیریلك معناسنه درکه معلومدر پس آجلیغك امتدادی وکذرکاه غذا اولان حلقومك انسدادی مورث ممات وعکسی ممد حیات اولمغله استعارهٔ مکنیه طریقیله بوغازه دهلیز الحیات اطلاق اولندی

*) اولدی حتف الانف موت با اجل * یعنی بی قتل وقضای پرخلل (*

(حتف الانف) موت وزننده ومرادفی اولان حتف لفظنك بورون معناسنه اولان انف لفظنه اضافتیله برذی روحك فوتی اجل قضا تعبیر اولنان قتل وضرب وغرق وحرق وافتراس سباع ولدغ هوام مثللو عارضه لرتأثیر یله اولمیوب دوشکنده یاخود اولدیغی یرده اجل موعودیله وفات ایلمسنه اطلاق اولنور برکیمسه نك بو یله بلا عارضه فوتی بیان موقعنده عرب (مات فلان حتف انفه) دیرلر و بومقوله موتك انفه تخصیصی اکثریا محتضر حالت نزعده صولوغنی بورندن الوب ویره رك قضاء نحب ایلمسنه مبنی در یاخود بعض عرب مریضك روحی انفندن ومجروحك روحی جرحندن ویاره سندن خروج ایدر دیو زعم وتخیللرینه مبنی در

*) سیف هندی یه مهند اولدی نام * ایدن اعلا اوله مرتیغ بنام (*

(مهند) معظم وزننده فی الاصل هندستانده معمول ومصنوع اولمش اولان اعلا قلیجه دینور سیف هندی وسیف هندوانی معناسنه بعده مطلقا هر برکزیده وتام و بغایت اعلا وممتاز وبنام اولان قلیجه مهند اطلاق اولندی نته کیم کعب بن زهیر رضی الله عنه حضرتلرینك بانت سعاد ایله مصدره اولان قصیدهٔ برده سنده اشبو * ان الرسول لسیف یستضاء به * مهند من سیوف الله مسلول * بیتنده اولدیغی کبی (تیغ) تانك کسری ومدیله فارسیدر شمشیر کبی قلیج معناسنه بنام معروف ومشهور دیمکدر

*) معنیٔ ساطور قصاب آشکار * اهل غیبت دیللریچون مستعار (*

(ساطور القصاب) ناطور العلاف وزننده حیوان بوغازلمق حرفتی وتفریق لحوم معتادی وصنعتی اولان کیمسه نك بیوك بچاغنه دینور لکن لسان ظرفاده زباندرازلق وحرف اندازلق ایله ناسك لحومنی قطع وتفریق وعرض وناموسنی هتك وتمزیق ایدن اصحاب غیبتك لسان جفا نشان مفسد تفشانینه اطلاق اولنور استعارهٔ مکنیه طریقیله (غیبت) غینك کسری ومدیله معروفدر

*) اهل الاهواء اولمش انواع ملل * اعتقاداتی اولنلر پرخلل (*

(اهل الاهواء) ترکیبنده اهواء همزه نك فتحی والفك مدیله هوی لفظنك جمعیدر هوی هانك فتحی والفك قصریله مطلقا نفسك میل وآرزو وایته دیکی نابجا ولایقسز نسنه یه دینور لکن عرفده اهل الاهواء دیو جبریه وقدریه وروافض وخوارج ومشبهه ومعطله ومرجئه مثللو هوای نفسه اتباعله اهل سنت والجماعتك معتقدندن میل وعدول ایدوب اعتقاد باطل اوزره اولان اهل قبله یه اطلاق اولنور که ملهٔ اسلامیه نك فرق ضاله سی اوله جقدر واهل اسلامك غیری اولان ملل متنوعهٔ کفاره دخی دینلور

*) بیل قبیح اصحاب روحانیتی * اهل هندك بت پرستان نکبتی (*

(اصحاب الروحانیة) رانك ضمیله هند اقلیمنده کائن طوائف مشرکیندن برطائفه درکه زعملرنجه سبعهٔ سیاره یه نفس وروح اثبات ایدوب ارواح کواکبه پرستش وعبادت ودعوهٔ زحل ودعوهٔ

مشتری ومریخ وشمس وزهره وعطارد وقمر نامیله موسومه برطاقم عزایم کفریه وافسونهای سحریه یه کوشش واشتغال ایله صنعت سحرده مهارت اوزره اولدقلری محکیدر بت پرستان وصف ترکیبی اوله رق بونه طاپیجیلر دیمکدر عزبیده عبدة الاصنام معناسنه ناظم تحریر طائفۀ مزبوره نك قبیح الفعال واهل نکبت وو بال واصحاب شرك وضلال اولدقلرینه تنبیه ایلمشدر فتدبر ۃ

*) همدخی اصحاب اشخاص اویله در * حال اصحاب هیاکل بو یله در (*

(اصحاب الاشخاص) همزه نك فتحیله برنسنه نك او زاقدن کورینن شبحی وقرالتیسی معناسنه اولان شخص لفظنك جمعیدر بت پرستان هنددن طائفۀ مسفوره یه اصحاب الاشخاص اطلاقی کواکب مزبوره نك اشباح واشخاصنه توجه ایله پرستش وعبادتلری وانلردن مقصود ومراملرینه استعانتلری ملابسه سنه مبنیدر وطائفۀ مرقومه یه همزه نك کسریله افلاس وزننده اصحاب اشخاص دخی اطلاق اولنور تسخیر وقهره دائر سحر وافسون ایله بعض کیمسه لری تعجیز وازعاج وتشویش واضطرابه دوچار ایدوب بیچاره وبی علاج قیلدقلری ملاحظه سنه مبنیدر (اصحاب الهیاکل) منازل وزننده هیکلك جمعیدر (هیکل حیدر وزننده بوتخانه یه وصورته دینور قدماء حکما عنده کواکب انوار مجرده نك ظلال وهیاکلی اولمغله کواکب نیره نك باخصوص سبعۀ سیاره نك هر برلری ایچون اول کوکبك لوننه وطبیعتنه مناسب برطلسم دوزوب واول طلسم ایچون بربیت بناء ایدوب اول بیوته هیاکل النور دیرلر ایدی دیار هندده وممالك چینده اصحاب سحر وافسون هیاکل مرسومه ده مکث وآرام ایتملریله اصحاب هیاکل اطلاق اولنمشدر

*) سحره دائر انلرك اعمالی هب * کوسترزلر چوق فسون بوالعجب (*

یعنی اصحاب الروحانیه واصحاب الاشخاص واصحاب الهیاکل اطلاق اولنان شرذمۀ شرذمتك اعمال قبیحه وافعال رذیله لری سحره متعلق یعنی فنون سحردن اولان علم نیرنجات وعلم سیمیا ودعوت کواکب وتسخیرات واحه دائر عزائم مثللو اسبابه تشبث ایله خلاف معتاد امور عجیبه وکوناکون افعال غریبه احداث واظهار ایدرلر ازانجمله طاشکبری زاده مرحومك مفتاح السعاده نام تألیفنده مسطور اولدیغی اوزره ملوك هنددن بری دعوت زحل ایله مشغول ایدی ناکاه برملك عظیم ملك مسفور اوزره استیلا قصدیله مفاجئه * وعسکر انجم شماریله جوانب دار الملکنی احاطه ومحاصره * ایتدکده ملك محصورك خواص وارکانی بغایت مضطرب وبیقرار * وخصمك غلبه واستیلاسنه ترقب وانتظار * اوزره درمانده وناچار اولوب * ملك مزبور ایسه اصلا ممانعت وتحدی واسباب محاربه یه تصدی ایتمیوب همان دعوت زحل ایله اوقاتکذار اولوردی * برکون بعض خواص وندماسیله همنشین ایکن ناکاه جانب سمادن صاعقه وار برشئ هولناك نزول * وارکان مجلس بیم وهراس ایله متفرقا هر بری برمحله حلول ایدوب * ملکدن غیری کیمسه قالمدیغی حالده نازل اولان نسنه پیشکاه ملکده مستقر اولدقده خواص اصحابنی چاغردی کوردیلرکه نحاسدن مصنوع برظرف مثلث الشکلدر وننده دشمن جانلری اولان ملکك سر مقطوعی وضع اولنمش * وعسکری دخی منهزم وپریشان قیلنمش * وکندی ملکلری روحانیت زحل ایله منصور بولنمش * ملك مرقوم حضار مجلسه خطاب ایدیکه بیلورم که دعوت کوکب ایله اشتغالم ایچون سزلر بنی تسفیه وتحمیق ایتدیکز ایدی لکن دعوت کوکبك ادنی منفعتی اشته بودر دیو ختم کلام ایلدی وامام فخر رازی حضرتلرینه معزو اولان سر مکتوم نام کتابده بوطائفه یه صابئیه وعبدۀ کواکب اطلاق اولندیغی وسبعۀ سیاره یه دعوات وتسخیرلری وصورت پرستشلری واعمال سحریه ایله متحابین بیننده القاء عداوت وزوجین میاننده احداث بغضاء ومفارقت وعقد رجال وعقد لسان وعقد نوم وتغییر ابدان وتغییر قلوب

وتخریب منازل وتمریض اصحاء وتسلیط حمی مثللو افعال غریبه واعمال عجیبهٔ نامرضیه لری مبسوط ومفصلدر فلیراجع (فسون) جنون وزننده افسون مخففیدر که ترکیده آوسون درلر سحره متعلق رقیه وعزیمتلره دینور (بو العجب) تعجب واستغراب اولنه جق نسنه یه دینور

*) اولدی کل الصید فی جوف الفرا * ایتمك اقرانه تفوق ادعا (

(کل الصید فی جوف الفرا) مثلنده کل کلمه سی الف قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنده کچدیکی اوزره مدخولنك جمیع افرادنه یاخود اجزاسنه شمول واحاطه سنه دلالت ایدر (صید) قید وزننده مصید معناسنه درکه بری وبحری و وحشی حیوانه دینورکه آولانمش وقبضهٔ تسخیره النمش اوله کامر فی ثانیة الدال (فی) ظرفیت ایچوندر (جوف) خوف وزننده انسانك وسائر حیوانك قارنته ودرونته دینور (فراء) سحاب وزننده حمار وحشی یه دینور کامر فی الاخیرة من قافیة الراء لکن کلام مزبور مثل اولوب ومثللر وقف اخیر اوزره موضوع اولمغله بوراده همزه دن تجرید اولنوب عصا وزننده فرا دینلور کل کلمه سی صیده مضاف مبتداء فی جوف الفرا ظرف مستقر خبری اوله رق مجموع آولر حمار وحشی درونده داخل ومندرجدر دیمك اولور مثل مزبورك مورد ومنشائی ترجمهٔ قاموسده مذکور اولدیغی اوزره برکره آوجیلر صید شکاره چیقوب کیمی طاوشان وکیمی کیك مقوله سی حیوانلر صید ایدوب وبریسی بریبان اشکی شکار ایدوب سرکرده وامیرلرینه کتوردکلرنده امیر مرقوم حمار وحشی یه نسبت خرده وات صیود دن معدود اولان خرکوش وآهو مثللولری نظرهٔ التفاتدن ابعاد * وحمار وحشی یی ترجیح واستحسان ایده رك کلام مزبوری ایراد ایلدی * کویا که اکبر صیود اولمغله مجموعنك مقامنده اولمشدر بعده اشیاء کثیره مقامنده قائم اولان برشیء عظیم حقنده ضرب مثل ایلدیلر انتهی لکن مجمع الامثال مختصرنده مسطور اولدیغی اوزره موردی بودرکه اوچ نفر کیمسه صید شکار قصدیله صیدکاهه چیقوب بری برلرندن خبرسز بری بر ارنب وبری بر ثعلب واو بری بر حمار وحشی صید ایدوب صاحب الارنب صاحب الثعلب ایله تلاقی ونائل اولدقلری شکارلر ایله افتخار وتباهی ایدرلر ایکن حمار وحشی صاحبی دخی ورود وموافاة وکل الصید فی جوف الفرا مقاله سیله همصنعتلرینه تفوق ومباهاة ایلدی من بعد برنسنه یی یاخود برکیمسه یی اقران وامثالنه ترجیح وتفضیل مقامنده ضرب مثل اولندی ومنه قوله علیه الصلاة والسلام لابی سفیان بعد اسلامه یا اباسفیان انت کما قیل کل الصید فی جوف الفرا انتهی ناظم تحریر مجمع الامثال مسلکنی ترجیح وتصریح ایلدیکی ظاهردر

*) اول الحساد ابلیس لعین * هر حسود اولمش اکا هم تابعین (

(اول الحساد) ترکیب اضافیسنده اول لفظی همزه نك فتحی و واوك تشدیدیله آخر مقابلیدرکه برنسنه نك ابتداسنه ومقدمنه دینور حساد فجار وزننده حاسدك جمعی اولدیغی وحاسد دیو کیمه دینلدیکی دال قافیه سنك قطعهٔ ثانیه سنك بیت اخیری شرحنده کچدی یعنی بدیع فطرت وصنیع قدرت اولان حضرت آدم صفی الله عالیجاه با امر آله مسجود ملائکهٔ کرام * وهزار عز ورفعتله پانهادهٔ دار السلام * اولدیغی مشهود ابلیس پرتلبیس اولدقده نهاد شیطنت اعتیادنده مرکوز اولان مکابرهٔ نار وابا اعلان واظهار * وشان سعادتنشان ابو البشرده سرزدهٔ ظهور اولان الطاف بی پایان الهیه یی استکنار * ایله کینه وحسدی درکار * وبو شنشنهٔ شنیعه ال اول ملعون ابدیدن صدور ایتمکله اول الحساد اطلاقیله شهرتشعار * اولدی وبو خصلت ذمیمه ده پیرو لعین اولان زمرهٔ حسودان توابع شیطان اولمش اولدیغی واضح وآشکاردر

*) دیندی سوء ظنه جاسوس العیوب * پك فنا خصلتدر آنی صانمه خوب (

(جاسوس العيوب) تركيب اضافيسنده جاسوس جاموس وزننده شر ومضرته متعلق اسرار غيری تجسس ايدوب اراشدیرن كيمسه يه دينور (عيوب) ضمتيله عيبك جمعيدر معنای تركيب خلقك خفی وكزلو اولان عيبلرينی تفتيش وتفحص ايديجی كيمسه ديمك اولور * لكن اذا ساء ظن المرء ساءت فعاله * ويبحث عن عيب النقی وهومعيب * ما آنجه سوء ظن صفة ذميمه سی تجسس عيوب خصلت رديه سنك مباديسندن اولمغله لسان ادباده سوء ظنه جاسوس العيوب اطلاق اولندی (خصلت) خوی ديولام قافيه سنك قطعهٔ اولی سنده كچدی

*) بيلكه رأس الجهل عجب بو العجب * همدخی رأس الخطايادر غضب (*

(رأس الجهل) تركيبنده (رأس) رانك فتحی وهمزه نك سكونيله انسانك وحيوانك باشنه دينور وهرنسنه نك بالاسنه ويوقريسنه اطلاق اولنور (جهل) علم ومعرفت مقابليدر پس رأس الجهل جهالت ونادانلغك باشی ونهايت درجه سی ديمك اولور لكن لسان ادباده بركيمسه كندی رأينی واطوارينی استحسان واستصواب ايدوب بكنمك معناسنه اولان عجب خصلت ذميمه سنده حقيقة عرفيه اولمشدر زيرا كندی رأينی واوضاع واطوارينی بكنمش خود پسند كيمسه امور وخصوصنده آخر كيمسه لر ايله مشورت ايتمز * وغيرك نصيح وپندينی طوتمز وجهلنك ازاله سی اسبابنی استحصال مسلكنه كتمز * اولديغندن حق وجهالتك اقصای مراتبی اولان جهل مركب واديسنده كمراه * وغالب احوالی فاسد وتباه اولديغی بی اشتباهدر (رأس الخطايا) تركيبنده خطايا خبايا وزننده ذنب وكناه معناسنه اولان خطيئه لفظنك جمعيدر معنای تركيب كناه ومعصيتلرك باشی ديمك اولور وبو تركيب حب الدنيا رأس كل خطيئة مفادنجه اخلاق رديه دن حب دنيا غريزهٔ ذميمه سنه اطلاق اولنديغی كبی مساوی اخلاقدن خشم وغضب سجيهٔ كريهه سنه اطلاق اولنور زيرا استيلاء تهور وغضب * هر برمكروه ومنكری ارتكابه بادی وسبب * وباعث هلاك وعطب اولديغی مشاهد ومجربدر *

*) اولدی قلع الصمغ كيم اويله غضب * محو مغضوبه اوله كلی سبب (*

(قلع الصمغ) جمع الجمع وزننده ياش اغاجدن ظهوره كلان زمق وساقز مقوله سنی قوپرمق معناسنه‌در زيرا قلع برنسنه يی قوپارمغه وصمغ صاد مهمله وغين معجمه ايله اغاج پوصنه وساقزينه دينور لكن تركيب مزبور لسان ظرفاده شدت غضب ومبالغه دار غنليغه اطلاق اولنوركه اول خشم وغضب مغضوب اولان كيمسه نك محو واعدامنه سبب اولور درجه يه بالغ اوله وبو صمغ غايت لزوجتلی اولمغله قلع وانتزاعی اغاجك بعض قشرينی برابر قوپارمغی مستلزم اولديغی باعث اطلاق اولمشدر

*) عفوه مظهر اولمق اثمار الذنوب * چونكه عفو ايله بولور لذت قلوب (*

(اثمار الذنوب) انهار العيون وزننده كناهلرك ميوه لری ديمك اولور وبو تركيب مخالب المنية قبيلندن اولەرق ذنوبی اشجاره وعفو وصفحی فواكه واثماره تشبيهه مبنی استعارهٔ مكنيه‌دركه عقوبت ونكاله مستعد ومترقب اولان مسیء ومجرمك جرم وكناهندن عفو وتجاوز اولنمق ايله معاملهٔ جميله * لذت وجدانيه وانبساط روحانيه يه وسيله اولديغی باعث استعاره اولمشدر *

*) هم سماحت صيقل الاحساب ايمش * چون صفا بخش دل احباب ايمش (*

(صيقل الاحساب) تركيبنده صيقل هيكل وزننده قلج مقوله سنك پاسنی آچوب جلا ويرن كيمسه يه دينور احساب همزه نك فتحيله حسب لفظنك جمعيدر حسب فتحتينله علو ورفعت وشرف اصالت معناسنه‌در معنای تركيب شان وشرفه جلا ورونق ويريجی معناسنه اولوب صكره جود وعطا وسماحت سخاده حقيقت عرفيه اولمشدر زيرا بذل وعطا دائما صاحبنك

قدروشرفنه شعشعه وجلا وقلوب احبابى زنك همومدن تصفيه ايتمكله مورث صفا اولديغى روينمادر

*) بد سوزك تأثيريدر جرح اللسان * كيم اوله زخم درون مرد مان (*

(جرح اللسان) قرح الختان وزننده دل ياره سى ديمكدركه بركمسه يى سب وشتمه وعرض وناموسنى قدح وطعنه وهجو ومذمته دائردلريش ودل آزار اولان كلام نابهنجارك قلب انسانده تأثيرندن كنايه اولوركه * جراحات السنان لها التئام * ولايلتام ماجرح اللسان * نشيده سنجه جرح سيف وسناندن اشد وبرء والتامى عدم قبولى مشاهددر (زخم) ياره (درون) قلب (مردمان) آدملر معناسنه فارسيلردر

*) صدق ثوبه طوغروسوز دربى ريا * احتمال كذب آنده ناروا (*

(صدق ثوبه) تركيبنك مضاف اليهى اولان (ثوبه) لفظى جرعه وزننده اساميدن اوله رق ثوبة بن عبيد نام راستكوى صادق اللهجه نك اسميدر مزبور ثوبه سراءوضراءده صدق واستقامتى درعهده والتزام ونفاق ومداهنه وصورت معامله مقوله سى اوضاع ومعاملاتدن مجانبتى ذمت همتنه ايجاب والزام ايتمكله صدق مقالده مثل اولوب سداد واستقامتى محقق ومجزوم وكذب ودروغ اوله احتمالى منتفى ومعدوم اولان كلام صدق ارتسامه صدق ثوبه اطلاق اولندى تنكيم كذب اولديغى بغايت جلى واحتمال صدق بالكليه منتفى اولان كلامه كذب مسيلمة وكذب سجاح اطلاق اولنمشدر

*) صدق معناسنده ظن الالمعى * اوله تعريف ايتدى زيرا اصمعى (*

(ظن الالمعى) تركيبنده (ظن) اعتقاد غير جازمك وجود وعدمى بيننده راجح اولان تردد واحتماله دينوركه فارسيده كمان وتركيده سزمه وصانمه تعبير اولنور (المعى) احمرى وزننده بغايت جودت ذهن وفرط ذكاء ورأى صائب صاحبى كمسنه يه دينور لكن امام اصمعى المعى لفظنى الذى يظن بك الظن كان قدراى وقدسمع عباره سيله تعريف ايتمكله واقعه مطابق ونفس الامره موافق خبر صادقه ظن الالمعى اطلاق اولندى (اصمعى) احمرى وزننده علم لغتده وسائر ادبياتده امام وحديث وتفسيرده وفنون كثيره ده مشهور وبنام اولان ابوسعيد عبدالملك بن قريب بن اصمع دركه جدنه منسوبدر مزبور اصمعى هارون الرشيدك ومأمون خليفه نك اعتبار والتفاتلرينه مظهر اولوب ايكيوز اون بش تاريخنده عهد مأمونيده ارتحالى داربقاايدن مشاهير اعلامدندر

*) اولدى تاج الهدهد اول شئ جليل * كيم اوله افتادهٔ دست رذيل (*

(تاج الهدهد) تركيبنده تاج قطعهٔ ثالثه ده بكديكى اوزره ملوكه مخصوص باش كسوه سيدر هدهد هارك ضميله چاوش قوشى وايبكلو تعبيراولنان معروف قوشدر طائر مرقوم مخفرات طبوردن ايكن باشنده خلقى تاج مشابه سنده نسنه بولنمغله فرومايه دن اولان كمسنه نك قبضهٔ تملكنده اولان شئ جليل القدره بطريق التشبيه تاج الهدهد اطلاق اولندى

*)ذوعيال اولمق ايمش جرالبقر * چكسه انواع ضرورت كيم بقر (*

(جرالبقر) تركيبنده جرجيمك فتحى وراءنك تشديديله برنسنه يى جذب ايدوب چكمكه دينور لكن بوراده مصدر اسم فاعل معناسنه اولمغله جار وجاذب معناسنه در (بقر) فتحتينله برخصوصده يورلمق وعاجز وبيچاره قالمق معناسنه اولمغله يورغنليغى وعجز وضرورتى چكيجى يعنى سوء حاله واضطراب باله باعث ومؤدى اولجى معناسنه اولور پس بركمسه كثير العيال اولمق يعنى نفقه وكسوه وسائر مؤنتلرى كندى اوزرينه لازم كلن اقربا ومتعلقاتى چوق اولمق غالبا ضيق معاشه ابتلا وفقر وفاقه يه دوچار ومبتلا اولمغى مستلزم اولدبغندن كثرت عيال

صاحبی اولمغه بحر البقر دینلدی

*) فقر وفاقه دبغه درصفر الانا * پرغنا ایله بزی یار بنا (*

(صفر الاناء) ترکیبنده صفر صادك کسری وضمیله بوش وخالی معناسنه در اناء کاب وزنده تابه وتبجره وصحن وطاس وکاسه مقوله سی ظروفه دینور که لسانمزده قاب قاجق تعبیر اولنور جمعی آنیة وجمع الجمعی اوانی کلور امدی بومقوله اوانینك زاد وزواده وسدرمق ایده جك اقوات وتوشه دن تهی وخالی اولمه سی فقر وفاقه یی مستلزم اولمغله صفر الاناء فقردن وفقیردن کنایه اولمشدر

*) چونکه ثوب الصحه اولمش عافیت * صو یلورامانه چاره عاقبت (*

(ثوب الصحة) مشبه بهك اضافتیله امراض واسقام وانواع بلایا وآلامدن عافیت وسلامت وجمیع مکارهدن ازاده و برائت اوزره اولمغه اطلاق اولنور وجه تشبیه اشتمال واستیعابدر * وبو ثوب مجازی ومستعارك بقاسی ناياب * وانجام کار نزع وسلبی منصوص وبی ارتیابدر *

*) پك صغوق صحو الکوانین اولدی هم * سن ایچندن کی همان کورکی اودم (*

(صحو الکوانین) ترکیبنده صحو محو وزننده کوك یوزنده بلوط اولمیوب هوا ایاز واچق اولمق معناسنه در کوانین قوانین وزننده کانونك جمعیدر کانون وسط شتاده ایکی عدد شهر رومی اسمیدر که کانون اول وکانون ثانی تعبیر اولور صیغهٔ جمع مافوق الواحده محمول اولمغه مبنی یاخود کانونینی شباطه تغلیبه مبنیدر چونکه هنکام شتاده هوانك کشاده ومکشوف اولمه سی غالبا سختیٔ سرده وشدت برده بادی اولمغله لدی الادباء ترکیب مزبور پك صغوق معناسنده معروف ومشهور اولدی کورکی ایچندن کیمك تعبیری حرارت غریزیه یه قوت ویره جك اشربهٔ حاره استعمالندن کنایه در

*) دیندی پك قورقاقلیغه جبن الرباح * شول قدرکیم قورقه پك اسسه ریاح (*

(جبن الرباح) ترکیبنده جبن جیمك ضمی وضمتینله قورقاقلق معناسنه در (رباح) باء موحده ایله صباح وزننده سجیهٔ رضیهٔ شجاعتدن بی بهره و بغایت جبان وبی زهره اولان رباح خراسانی نام کیمسه درکه * انی احس بعصفور طار فؤاده * وان طنت بعوضة طال سهاده * یفزع من صریر الباب * ویرهب من طنین الذباب * ان نظرت الیه شزرا * اغمی علیه شهرا * یحسب خفوق الریاح * قلقلة السلاح * وقعقعة الرماح * اسجاعی صفت کاشفه سیدر مر قوم رباح حسب الاقتضا و بالضروره برعسکر ایچنده بولنوب لشکرکاهده ناکاه حیوان اورکونجلیکی وقوع بولدقده آتنك کمینی الینه آلوب فرط دهشتندن فرسك رأسیله ذنبنی فرقه اقتداری مسلوب اوله رق قویروغندن کله مك داعیه سنده وافر اوغراشوب اغزینی وبورتی بوله مدقده متحیرانه فرسه خطابا فرض ایده لم جبهه‌ك عریض اولمش اماناصیه‌ك نه پك اوزامش دیو کلام حیرت انجام تفوهی رفقاسندن منقولدر بنابرین زیاده خوف وفشل و بیم ووجل ایله وهاملیغه جبن الرباح اطلاق اولندی

*) هم جبان الکلب اوکیم مضیاف اوله * خانه سی هردم مسافرله طوله (*

(جبان الکلب) ترکیبنك معنای لغویسی ظاهردرکه کلبی قورقاق دیمکدر لکن فصحای عرب ترکیب مزبوری بطریق الکنایه مضیاف وخانه دان ودوست دارندهٔ مهمانان اولان کریم وجوانمرد کیمسه‌یه اطلاق ایله فلان جبان الکلب دیوب مضیاف معناسنی مراد ایدرلر زیرا خلقی چوق ضیافت واطعام ایتمك معتادی اولان کیمسه نك کلبی مهمانلرك کثرت تواردندن انیس اولوب خاموش طورمه سی یاخود هر برمسافره اوردیجه برطاش یدیکندن قورقوب پك آز

اورمه سی باعث اطلاقدر

*) ابخل من اهل مرو اویله لئیم * کیم اوله بخلیله غایتده ذمیم (*

(ابخل من اهل مرو) ترکیبنده ابخل بخیلك افعل تفضیلیدر (مرو) میمك فتحی ورانك سکونی
وآخرده واو ایله خراسان اولکه سنده بر بلده نك اسمیدر نسبتنده مروی دینور حربی وعربی
وزنلرنده وخلاف قیاس برزای منقوطه زیاده سیله مروزی دینور بلدهٔ مزبوره نك غالب اهالیسی
بخل ودنائت ولؤم وخساست ایله موصوف اولدقلرندن زیاده آج کوزلی ممسك ومفسل و بغایت
حرص و بخل ایله مذموم ومدخول اولان کیمسه یه بطریق المثل ابخل من اهل مرو اطلاق
اولنور بو اهل مرو مسافرت و یکدیکر ایله عقد مرافقت ایتدکلرنده عادتلری هر برلری
قصابدن بشقه جه بشقه جه متفاوت المقدارات آلوب هرناکس کندی لحمنه برایب باغلیه رق
طبخ ایچون مجموعنی برقدره القا وهر بری کندی لحمنك ایپنی النده طوته رق طبخ واشتوا ایتدکلرنده
هر بری کندی کوشت پاره سنی اخراج ایله آیریجه آیریجه اکل والتقام بعده لحوم مزبوره نك
صوینی حصه لری مقدارنجه اقتسام ایتدکلری و بونك امثالی حسابلکده افراطلری مستطرفه
ومحاضراتده مسطوردر

*) حارس المرآت شخص بدلقا * اوله عکس صورتی نفرتفا (*

(حارس المرآت) صاحب المشکات وزننده معنای ماوضع لهی آیینه صقلا یجی دیمکدر
لکن لسان فصحاده بطریق الکنایه بد پیکر وکریه المنظر اولان چرکین کیمسه یه اطلاق
اولنور اواخر مثنویاتده کله جك جاحظ کبی بد چهره وقبیح المنظر اولان کیمسه آیینه یه نظر
ایتدکده مرآتده منعکس اولان صورت قبیحه سندن متوحش ومتنفر اولمغله مرآت مجلا یه
نکاه ونظردن استنکاف ایدراولدیغی باعث اطلاقدر

*) هم ابو البیضا حبش اشخص ایمش * کنیه بالضد ایلین اویله دیمش (*

(ابو البیضاء) اخو الحمراء وزننده جیش جیشنك یعنی حبش عسکرینك وقره لر جماعتنك
کنیه سیدر و بو کنیه اعمی ومکفوفه ابو البصر اطلاقی کبی کنیه بالضد قبیلندندر زیرا حبش
حاء مهمله نك و باء موحده نك فتحه لریله قره لر طائفه سندن برصنفك اسمی اولمغله طائفهٔ
مرقومه ابو السوداء اطلاقنه شایان ایکن ضدیله کنیه لنمشدر (اشخص) خانك ضمیله افلس
وزننده انسانك وسائر نسنه نك قرشودن کورینن شبحی وقرالتیسی معناسنه اولان شخص
لفظنك جمعیدر خصوص واشخاص کبی

*) بغلة الشطرنج شخص بی لزوم * شول نفوس زائده کبی ملوم (*

(بغلة الشطرنج) ترکیبی لعبهٔ سطرنجك بغله تعبیر اولنان مهرهٔ موهومه سی اوله جقدر
سطرنجك معروف بازی اولدیغی وکیمك اختراع کرده سی اولدیغی وفارسیدن معرب اولدیغی
مثنویاتده * هم رخ الشطرنج اوکیم قدری بلند * بیتنك شرحنده بیان اولندی واشبو لعب
ایکی شاه کینه دار پیاده وسوار عسکرلریله رزمکاه ومعرکه ده صف بستهٔ حرب و پیکار
واحدهمانك آخره غلبه سی یاخود یکسان وقیم کله سی پدیدار اولنجه قدر مضاربه ومقابله یه
صرف مکنت واقتدار ایتمه لرینك مثالی اولوب وطرفینك جنودنده اسب سوار وفیل سوار
اعتبار کردهٔ اهل اعتبار اولمغله عرصهٔ سطرنجده اسب وفیل آلات معتبرهٔ کر وفردن معدود
ومحصی وقاطرك هنکام هیجاده یری اولمامغله بی لزوم و بی اقتضا اولدیغندن نفوس زائده واشخاص
بی فائده قبیلندن اولوب مصلحته یرامیان کیمسه یه علی طریقة التمثیل بغلة الشطرنج اطلاق
اولندی کذلك بر کیمسه نابجا و یولسز ایش ایشلدکده یاخود وجودسز واصلسز کلام سویلدکده

* زاد فى الشطرنج بغلة * ديو ضرب مثل اولنور

*) جامع الاحزان مفهومى كيجه * ارزرا كدار مغموى كيجه (*

(جامع الاحزان) تركيبى معلومدر كه آلام روحانيه يى طوپلبوب بركدر يجى ديمكدر لكن اهل لسان ميانده مبتلاى علل واسقام ياخود هجر وفراق ايله مضطرب و پر آلام اولان كيمسه نك كيجه سنه اطلاق اولنور زيرا بومقوله كيمسه لرك شب وحشت زده سى باعث فزونئ احزان اولديغى امرء القيسك * تطاول ليلك بالاثمد * ونام الخلى ولم ترقد * نظمندن ونابى مرحومك * وعدهٔ خاطر فريبك دزد خواب ايتدك بوشب * تارو پود جامه خوابم سوز وتاب ايتدك بوشب * بيتندن مستفاددر

*) پك محاله ديندى تعقاد الرتم * حل مشكل عقدهٔ امر اهم (*

(تعقاد الرتم) تركيبنده (تعقاد) تعداد وزننده برنسنه يى عقد ايلمك يعنى ربط وبند ايدوب باغلمق معناسنه در (رتم) كتم وزننده وفتحتينله قيريلوب اوفانوب خرد مرد اولمش نسنه يه دينور وسپارش اولنان نسنه يى تذكر ايدوب اونتمامق ايچون بر كيمسه نك ياخود كنديسنك برمغنه باغلديغى ايپلكه دينور تمره وزننده رتمه كبى معناى اوله كوره ممكن ومتصور اولمين نسنه ده استعمال اولنور زيرا تفريق اجزاء ايله خرد خاش اولمش نسنه نك اكثرى رابطه بند التيام اولمق حيز امكاندن ابعد وعادتا محال ومستبعد اولديغى واضحاتدندر ومعناى ثانيه كوره تنظيم وتسويه سى صعوبتلى ودشوار وحل عقده سى موقوف ناخن مرد كاركذار اولان امور مهمه ده استعمال اولنور زيرا سپارشى فراموش ايتمك ايچون برمغنه خيط مذكير باغلمق ملزوم الزميدر

*) كرديتورسه دونه خرط القتاد * كار مشكلدر ديمك اولور مراد (*

(دونه خرط القتاد) مثلنده (دون) دالك ضميله امام وقدام معناسنه در (خرط) اغاج قبوغنى صويمق وقتاد برتيكنلى اغاجك آدى ديو دال قافيه سنك قطعهٔ ثالثه سنده بحه ى شجرمز بور بغايت سخت وصلابتلى وتيكنلرى زياده صيق وحدتلى اولمغله ال ايله قبوغنى صويمك پك عسير وصعوبتلى اولديغندن اهل لسان مشكل ايشلرده ضرب مثل ايدوب (اصعب من خرط القتاد) ودونه خرط القتاد ديرلر كه قتادك قشرينى صويمدقجه اوشبئه ظفر بولنماز واومطلوبه نائل اولنماز ديمك اولور دونه لفظنده ضمير غائب برامر معهوده راجعدر نته كيم (دون عليان خرط القتاد) مثلنده مرجع ضمير اظهار اولنمشدر (ودونه نقل الصخر) بو مثلك مثليدر

*) مشكل ايش بواسه سهولت برمرام * ديرلر اولدمده اكا جذب الذمام (*

(جذب الذمام) تركيبنده (جذب) جيمك فتحى وذال معجمه نك سكونيله برنسنه يى حسى ياخود معنوى چكوب اوزاتمق معناسنه در (ذمام) ذال معجمه ايله كتاب وزننده حق وحرمت معناسنه در كه اهمال واضاعه سى موجب قدح ومذمتدر پس جذب الذمام برنسنه نك حق وحرمتنى لايق اوزره چكوب يرينه كتورمك مألنده اولمغله برمشكل مصلحت بروفق مراد سهولتله حصوله ير اولدقده مثلا چيقق يرنده كلدكده حصل لنا جذب الذمام اطلاق ايدرلر

*) اولدى عام ابن عمار اول سنه * كيم اوله هر حالتى مستحسنه (*

(عام ابن عمار) تركيبنده عام شام وزننده سنه ويل معناسنه در عمار شداد وزننده خلفاى عباسيه دن معتصم باللهك وزيرى احمد بن عمار بن شاذى البصريدر كه مراد بن عمارك حج ايدوب مكه ده مجاور اولديغى سنه اوله جقدر اجمال قضيه اولدر كه معتصم خليفه مزبور ابن عمارى وزارتدن عزل ايدوب دفتردار ايتمك مراد ايتدكده استعفا وجانب خليفه دن نياز ورجا ايلديكه بوسنهٔ مباركه ده احرام بسته حج كعبهٔ عليا وخاك عطرناك روضهٔ مطهره يه جبين سا

اولوب برسنه مکهٔ مکرمه ده مجاورت بعده عودت ایله خدمات خلیفه ده بذل جهد ایلمکه نیت ایلیه
قبل خلیفه دن بو مسئولنه مساعده ارزان بیورلدقدنصکره کندی حوایجنه صرف ایچون
اون بیك التون عطیه و یکرمی بشبیك التون دخی حرمین محترمین اهالیسنه استدیکی کبی
تفریق واعطا ایتمکیچون احسان خلیفه اولدقده ابن عمار بغداد بهشت آباددن فك رابطهٔ
اقامت ایله حرمین محترمینه وصول واعطا کردهٔ خلیفه اولان اوتوز بشبیك التونی و مصحوب
معیتی اولان اموال فراوان سائره سنی اهالیٔ حرمینه بذل واعطا وفقراء بلدتینی بالجمله توانکر
واغنا ایتمکله بین العرب مثل اولوب خیر و برکتی مبذول وهر حالتی مستحسن ومقبول اولان سنه یه
عام ابن عمار دینلدی

*) همدخی عام جمیله اویله سال * عالم انده اوله یك فرخنده حال (*

(عام جمیله) ترکیب اضافیسنده (جمیله) سفینه وزننده امراء جلیل الشاندن ناصر الدوله محمد
بن حمدان نام امیرك دختر سعد اختری جمیله خاتوندر هجرتك اوچیوز التمش التی سالنده حج
ایدوب موسم حجده کافهٔ حجاجی نبات سکر ایله معمول سویق ایله اسقا وریان وتکریما للبیت
حرم شریفده اون بیك التون نثار ایله فقرانك جیب آماللرین ملآن وهر کیجه تا بصباح شموع
عنبر ایقاد ایله ساحهٔ حرم محترمی معطر و پر انوار واوچیوز عدد عبد وایکیوز رأس جاریه اعتاقیله
اکتساب مبار وصلات جزیله ایله فقراء حرمینی قید معاشدن آزاده وحجاج مسلمینك پیاده لرینی
ارکاب ایچون بشیوز رأس راحله اعداد وآماده ایدوب تفریق اموال واظهار محاسن نشر مکارم
خصوصنده قصهٔ حجی مشهوره وانواع خیرات ومبراتی معلومه ومشهوده اولان زبیده
خاتونه فائقه اولمغله سال حجی خیر و برکتده ضرب مثل اولوب خلق عالم کندیده آسایش
حال وآرامش بال ایله منتظم الاحوال اولدیغی سال میامن اشتماله عام جمیله اطلاق اولندی
(فرخنده) فانك فتحی وخانك ضمیله فارسیدر مبارك ومسعود ومیمون معناسنه ترکیده قوتلو
واوغرلو دینور

*) کنیهٔ اولمش آتشه ام القری * چونکه طبخ اطعمه محتاج اکا (*

(ام القری) ترکیبنده قری الف مقصوره ایله رضا وزننده برکیمسه آخرلری مهمان ایدوب
قونوقلمق وضیافت ایتمك معناسنه در چونکه ضیافت اطعام طعامدن عبارت اولمغله آتش
ضیافتك اصل واساسی یعنی اطعمهٔ مطبوخه نك موقوف علیهاسی اولدیغندن ام القری
ایله کنیه لنمشدر

*) پاك ایسه طبخ طعام ایچون محل * مطبخ داود اولور ضرب المثل (*

(مطبخ داود) ترکیبنده مطبخ مطلب وزننده طعام پشورمك ایچون تخصیص اولنان آشخانه یه
دینور داود اسامیدندر کرچه کتب امثالده ومجمع المشاهیرده ظفریاب اوله مدق ایسه ده مراد
نبوت ایله سلطنتی جامع اولان حضرت داود علیه السلام اولمق ظاهردر زیرا مطبخ داود جفان
کالجواب وقدور راسیات ایله مالی اولوب هردم طبخ اطعمه دن خالی اولمز ایکن ینه رخام
مفروشه سی اوزره یاغ وبال مقوله سی نسنه دوکلسه لسان ایله یلانور حیثیتده پاك وناقی اولمسیله
ضرب مثل اولمغله شایاندر

*) روزکاره دیدیلر ام العذاب * شدتندن اولدی چوق یرلر خراب (*

(ام العذاب) ریح عقیم وریح صرصر وریح عاتیه وریح عاصفه اطلاق اولنان شدتلی روزکارك
کنیه سیدر سورهٔ قمرده وسورهٔ حاقه ده منصوص ومذکور وتفاسیرده مبسوطا مسطور اولدیغی
اوزره طول قامت وفرط جسامت وکمال قوتلرینه مغرورا (من اشد منا قوة) مؤداسنه جاهلانه

اجتسار واجترا وحضرت هود عليه السلامه ايمان وانقياددن اعراض و پرستش اصنامه اكباب
واصرار ايله سزاوار سوء جزا اولان عاد قومنك شديد العصف اولان هوا ايله هلاك وتباب
وبلاد يمنده عالج نام محل ايله شجر عمان نام موضعك ميانده ترصيص وتشييد ايتدكلرى بنيان
رصين الاساس وزعملرنجه ممتنع الاندراس عدايتدكلرى حصون حصينه وقصور ذات العمادلرى
خراب ويباب اولديغى وغزوهٔ خندقده احزابدوزخ مآبك باركاه وخيامى زير وزبر وكندولرى
پريشان و پراكنده اولهرق هلاك معنوى يه مظهر اولدقلريچون شديد الهبوب اولان روزكاره
ام العذاب اطلاق اولندى

*) هم عذاب الهون شدتلى عذاب * پك اهانت ايله اولنمق عقاب (*
(عذاب الهون) * فاليوم تجزون عذاب الهون بما كنتم تستكبرون * نظم جليلنك تفسيرندن
مستفاد اولديغى اوزره ادنى ملابسه ايچون اولان اضافتله ذل وحقارتى وفرط اهانتى مشتمل
اولان عذاب شديده دينور زيرا هون نون وزننده وهوان عذاب وزننده خاكسارى وحقارته
وخزى وفضاحته دينور

*) نكتهٔ عض البنان اولمش ندم * غيظ ايمش عض الانامل ديمهم (*
(عض البنان) تركيبنده عض عينك فتحى وضادك تشديديله برنسنه يى ديش ايله اصرمق معناسنه
بنان سحاب وزننده پرمقلر ياخود پرمقلرك اوچلرى معناسنه اولمغله معناى لغويسى پرمق اصرمق
ديمك اولور لكن شاعرك * غيرى جنى وانا المعاقب فيكم * فكانني سبابة المتندم * نظمندن لايح
اولديغى اوزره بركيمسه يه برخصوصدن ندامت و پشيمانلق عارض اولدقده غالبا بلاشعور پرمغنى
اصرمق وقوعه كلديكنه مبنى اهل لسان تركيب مزبورى بطريق الكنايه ندامت معناسنده
استعمال ايدرلر (عض الانامل) تركيبنده انامل اصابع وزننده پرمقلرك اوجلرينه يعنى كنديده
طرنق اولان بوغوملرينه دينور مفردى همزه نك وميمك حركات ثلاثيله انمله دركه مجموعى طقوز
لغت اولور و بوتركيب خشم وغضبك شدتندن وغيظ وكينه نك وعداوت وطار غيلغك
وفرتندن كنايه اولور نته كيم * واذا خلوا عضوا عليكم الانامل من الغيظ * آيهٔ كريمه سندن ظاهردر

*) اولدى خط الرمل ايله عد الحصى * غايت ايله حزنه اولمق مبتلا (*
(خط الرمل) عد النمل وزننده قوم اوزرينه جزكو چكمك ياخود اشكال حروفى نقش ايله يازو يازمق
معناسنه در (عد الحصى) شق العصا وزننده خرده واوفه جق چاقل طاشلرينى صايمق معناسنه در
لكن خصوص مزبورلر عبث و بى طائل يعنى فائده سز و بى حاصل اولمغله كار عاقل اولمديغندن
اكثريا بغايت حزن وكدره مبتلا اولان كيمسه لردن متحيرانه صدوزينه مبنى آلام واحزانه ابتلادن
كنايه اولوب فلان يخط الرمل و يعد الحصى قوللريله هم وحزنه مبتلادر ديمك معناسنى مراد ايدرلر

*) معنى اعدى من العقرب همين * پك عداوت ايلين خصم مبين (*
(اعدى من العقرب) مثلنده اعدى عداوتدن افعل تفضيلدر عقرب جعفر وزننده هوامدن
زهرلو وموذى جانور معروفك اسميدر كنيه سى نون قافيه سنك يدنجى قطعه سنده كچديكى اوزره
ام عريطدر و بوعقرب كندويه تعرض ايده نده واينميه نده تعرض ايدوب صوقمغله حيه دن
اخبث وهر مخلوقه ضرر وعداوتى اشهر اولمغله دشمن جان اولان عدو مبينه اعدى من العقرب
ديلمشدر

*) همدخى ظلم الجلنداية ما آل * پك زياده ظلمه ايتمك اشتغال (*
(ظلم الجلنداء) تركيبنده جلنداء جيمك ضمى ولامك فتحى والف ممدودمايله وجيمك ولامك ضمه لرى
والف مقصوره ايله جلندى زمان سالفده عمان اولكه سنك شاهى اولان ظالم بيدادك اسميدر

ابو منصور ثعالبینك نفحه‌ده وقاضینك وابو السعودك تفسیرلرنده بیاننه كوره سورهٔ كهفده
* وكان وراءهم ملك يأخذ كل سفينة غصبا * نظم جليلنده مذكور اولان ملك غاصبدن مراد
اشبو جلندی بن كركرنام ظالمدر ظالم مرقومك ظلمی عیوقه چیقمش اولمغله ضرب مثل اولوب
زیاده ظالم وغدار اولان بی رحم كیمسه‌یه اظلم من جلنداء دینلمشدر

*) نكتهٔ طوق الحمامه مختلف * لیك اصح اولكیم امارات شرف (*

(طوق الحمامه) تركیبنده طوق فوق وزننده حلی نسا انواعندن زیب وآرایش ایچون بیونه طاقدقلری
طردانلغه دینور ومطلقا حلقه وچنبر مثللو برنسنه‌نك چوره‌سنه دائرا مادار كچوریلان شیئه دینور
حمامه سحابه وزننده وحمام سحاب وزننده اهلی وبابانی كوكرجنه وقمری واوكیك مثللو بوغازنده
كوق وقلاده اولان هر برقوشه دینور كما فی الثالثة من قافیة المیم پس طوق الحمامه كوكرجین
مقوله‌سنك بوغازنده لوننك غیری لونله اولان ریش مطوقدن عبارتدر تركیب مزبورك لسان
فصحاده استعمالی مختلف فیه اولوب بعضا بر كیمسه‌نك بوینه لعنت حلقه‌سی كبی كچورلمش ذل
وحقارت وخزی وفضاحتده مستعمل ایسه‌ده لكن اصح اولان نشان شرف وشان وعلامهٔ
عزور جحان اولان امر جلیل العنوانده استعمال اولنور زیرا حمامه حضرت نوح علیه السلامك
سفینه‌ده پیك وراندی اولوب آثار غضب پروردكاردن اولان طوفانك انقطاعی امارسیله تبشیر
ایتدیكیچون دعاء ابو البشر ثانی ایله طیور سائره‌دن برای امتیاز طوق شرف ایله سرفراز قیلندی
ومطلقا برآسنه‌یه دائم ولازم وهر حالده مقارن وملازم اولان شیئه طوق الحمامه مثل ضرب
اولنور كما فی نفحة الثعالبی

*) چون سمندر آدی طیر النار ایمش * شولكه هم تاب آور آزار ایمش (*

(طیر النار) اضافتله آتشده تعیش ایدن قوش دیمك اولور نته كیم صوده تعیش ایدن قوشلره
طیر الماء دینلور وبو مخلوق آتش مألوف ثعالبینك نفحه‌ده قطع وحصری ودمیرینك حیوة الحیوانده
وبكرینك كتاب المسالك والممالكده مختارلری اوزره دیار هند وممالك چینده مخصوص بر نوع طیر ناریدر كه
بالخاصیه كندویه آتش تأثیر ایتمز وآتش ایچنده وقوف ایله متلذذ اولور وبعضلرك روایتی
اوزره جار پا انواعندن تلكو جسمنده اوزون قویرقلی بیاض وقرمزی ویشل وبنفشی الوان ایله
ملون برجانوردر وجودنه دیكن وبتراق مقوله‌سی خار وخس یاپشدقده یاخود بدنی وسخ آلود
اولوب كرلندكده ظفر بولدیغی آتشه كیروب خس وخاردن واوساخ واوضاردن پاك ووجودی
راحتلك اولور وبو كندن طوقنمش اولان ثوبی كرلندكده آتشه القا ایدوب تطهیر ایدرلر
وبو كندن مصنوع اولان فتیل زیت مقوله سیله قنادیلده مدت مدیده ایقاد اولنوب فتیله
اصلا خلل كلمز دیو محكیدر وعجایب مخلوقاتده قزوینی سمندر مرسوم ملك یوجك فاره مقداری
برجانور اولدیغنی دخی حكایه ایلمشدر وبو اقوال ثلاثه‌نك مجموعی صحیح اولوب جانور مزبور
اوج نوع اولمقده حوصلهٔ امكاندن خارج دكلدر وما ذلك على الله بعزيز * وطیر النار
دیو علی طریق التمثیل تاب آور آزار یعنی جور واذایه صبر وتحملی بدیدار اولان جفاكش
ومحنتكار كیمسه‌یه اطلاق اولنور

*) اولدی طیر الدوله هم مرغ هما * سایهٔ بالی سعادت انتما (*

(طیر الدولة) اضافتله دولت قوشی دیمكدر كه عربیده بانك ضمی ولامك فتحیله بلح وفارسیده
لسانمزده متداول اولدیغی اوزره هانك ضمیله هما واعمك اخصه اضافتیله مرغ هما دیدكلری
قوش اوله جقدر طائر مرقوم طوغان جثه سنده وبرمقدار طولانی اجق مائی رنكلو قویروغی
منقش جیغه لو برمسعود ومتیمن قوش اولدیغندن عرب ضرب مثل ایدوب * ایمن من بلح * دیدلر

السنه ده مشهور اولدیغی اوزره همانك ظلی کیمك اوزرینه دوشسه اول کیمسه عز واجلال ودولت واقبال ایله مرفه البال ومنتظم الاحوال اوله رق سرآمد اقران وامثال اولور * ناظم تحریر همای مزبورك قنادینك کولکه سی سعدو برکته منتمی ومنسوب اولدیغنی نظمه ادراج ایله طیر الدوله اطلاقنك وجهنه ایما ایلدی

*) هم عقاب الجو صاحب اعتلا * خیلی مشکل دسترس اولمق اکا (*

(عقاب الجو) ترکیبنده عقاب غراب وزننده سباع طیورك سیدی اولان قره قوش نوعندن طوشنجل دیدکلری قوشدر (جو) جیمك فتحی وواوك تشدیدیله هواء یعنی مابین الارض والسماء معناسنه در عقاب مزبور بالا پرواز و بنی آدمك و سباع وحوشك وصولی متعذر اولان اماکن مرتفعه و یالچین قیالرده لانه ساز اولدیغیچون عزت وغلبه ومنع طلبه ده کندیله مثل ضرب اولنوب اعز من عقاب الجو وامنع من عقاب الجو دینلور بنابرین عز وعلا ورفعت واعتلا صاحبی اولمغله کندویه دسترس اولمق یعنی الی ایریشوب ظفر بولمق مشکل ودشوار ومقابله ومقاومتی صعب اولان زورآور وذوالاقتدار کیمسه یه بطریق التشبیه عقاب الجو اطلاق اولنور

*) ظل سلطان ودخی ظل الغمام * تیز کچوبده اولمیاندر بردوام (*

(ظل السلطان) ترکیبنده ظل ظانك کسریله حفظ وحمایه وحراست ووقایه معناسنه اولمغله پادشاه سایه سی یعنی ملك وسلطان حمایه سی دیمك اولور (ظل الغمام) ترکیبنده غمام سحاب وزننده ومرادفی اوله رق سحاب سایه سی یعنی شمسی ستر ایدن بلوط قطعه سنك کولکه سی دیمك اولور لکن بو ترکیبلر لسان فصحاده ثبات ودوامی وقرار وقیامی اولمیوب ابناء زمانه صداقتی کبی سریع الانقضاء وتیز کلوب کچمکله قواق کولکه سی کبی عدیم البقا اولان نسنه لرده استعمال اولنورلر

*) بولدی ضحك الارض اومعناده ثبات * ظاهر اولمق انده ازهار ونبات (*

(ضحك الارض) اضافتله یرکولمه سی دیمکدرکه بطریق الاستعاره وجه ارضك حیوة معنوی ایله خنده ناك اولمسی یعنی انواع نبات و بهارك تر و تازه اولمسندن واصناف شکوفه وازهارك اچیلوب ظهوره کلمسندن عبارتدرکه خندهٔ ارباب مسرته مشابهتی ظاهردر

*) نکتهٔ ضحك الافاعی اولدی هم * خندهٔ پرزهر اهل غم وهم (*

(ضحك الافاعی) ترکیبنده افاعی همزه نك فتحیله اضاحی وزننده افعینك جمعیدر افعی اعمی وزننده حیه نوعنك زیاده اخشی اولان انکرك یلانه دیمکله معنای ترکیب انکرلرك کولمه سی دیمك اولور لکن فصحا ترکیب مزبوری دل ناشادی سموم غموم * وهلاهل هموم * ایله دلفکار ومغموم * اولان کیمسه نك بر امر اغرب وقوعنده احیانا کولمه سنده استعمال ایدرلر شاعرك اشبو * تضحك ان مرت به ممکورة * ضحك الافاعی فی جراب النور * قولنده اولدیغی کبی درون خباثتمونی زهر قتال ایله مشحون اولان افعیٔ مرقومه نك دیشلری کورینور حیثیتده اغزینی اچمغله وقوع بولان خندهٔ صوریسنه تشبیهه مبتیدر وعربك * ضحك الجوزة بین الحجرین * مثلی مثل مزبورك مثلیدر

*) صیحة الحبلی خطر آوازه سی * هولناك اولور ولادتده سسی (*

(صیحة الحبلی) ترکیبنده صیحه صادك فتحیله سسی چقدیغی وقدرتی یتدیکی قدر بلند آواز ایله سسلنمکه دیتورکه ترکیده چاغرمق و باغرمق واوله مك تعبیر اولنور حبلی الف مقصوره ایله کبری وزننده کبه خاتونه دیتور لکن کبه خاتونلرك وضع حمل اثناسنده صیحه وصراخی هولناك یعنی قورقنج وایشیدن کیمسه لری بلکلدوب اورکودیجی اولدیغی ملابسه سیله مطلقا خوف وخطری وفزع وحذری متضمن اولان غریو وفریاده صیحة الحبلی اطلاقی زبانزد

فصحا

فصحا اولمشدر

*) چوق اولان نسنه تفاريق العصا * همده خي وافر زمان صاحب بقا (*

(تفاريق العصا) تركيبنده تفاريق تفرقه نك جمعى اولەرق بر نسنه دن آيرلمش قطعه لرده و پارچه لردر عصا الف مقصوره ايله دكنكه ديتكله قيرلمش عصانك متفرقاتى و بولكلرى ديمك اولور طائفهٔ اعراب شكست اولان عصايى قتى چوق تقطيع واجزاء وهر برقطعه سندن برمازمه احداث وانشاء ايتملريله چوق اولان نسنه لره وچوق زمان امتداد و بقاسى اولان شيلره تفاريق العصا اطلاق اولنمشدر ترجمهٔ قاموسده * انك خير من تفاريق العصا * مثلنك ابتدا قائلى ومثل مزبورك موردى ومقطعات عصادن مصنوع اولان لوازمك بيانى مفصلا مسطوردر فليراجع

*) پك سمز آدم ايمش جار الامير * هم اكا ضيف الامير اولمش نظير (*

(جار الامير) تركيبنده امير كبير وزننده برقوم اوزره فرمانرو يعنى امر ونهيله حكمنى انفاذ واجرا ايدن كيمسه يه دينور كه بك و والى ومنسلم مقوله سى اصحاب رياستدن عبارتدر پس جار الامير بكلك قومشوسى ديمك اولور كه لسانمزده بك قولتوغنده دينور (ضيف الامير) بكلك مهمانى ديمك اولور لكن بو تركيبلر على طريق الكنايه بسى قيونى كبى چار پهلو يعنى سمز وجسامتلو اولان كيمسه يه اطلاق اولنورلر زيرا جارمز بور امثال فارسيه دن اولان (بن چراغدان تاريكست) مثلنه ماصدق اولميوب امير حق جاره رعايت ومسافرينه حرمت ايتدكده جار وضيفك تن پرورلكى دركاردر ديمك اولور

*) هم طويل الذيل اصحاب غنا * اكثرى مسرف اولور چون اغنيا (*

(طويل الذيل) تركيبنده ذيل ثوبك اتكى معناسنه اولمغله معناى تركيب اوزون اتكلو ديمك اولور لكن على وتيرة الكنايه ثروت ويسار صاحبى اولان غنى وزنكين كيمسه يه اطلاق اولنور * ان الغنى طويل الذيل مياس * مفاد نجه اكثر اغنيا سرفى شرف ظن ايتملريله زنان زمانه كبى جامه ولباسلرينك اتكلرين * سپورر يوللرى جاروب سو قادر اتكم * مصراعنه مصداق قيلەلرى باعث اطلاق اولمشدر

*) حصن تيما اولدى شول حصن حصين * كيم اوله غايت رصانتله متين (*

(حصن تيماء) تركيبنده حصن حانك كسريله اعدادن تحصن وتحفظ اولنەجق متين قلعه يه ومحكم بنايه ووصولى قابل اولميان صرپ موضعه دينور تيماء صحراء وزننده شام ايله حجاز ماييننده بر بلده در وآنك زياده متين بر حصن حصينى واردر كه سد اسكندر كبى احكام وحصانتده ضرب مثل اولنورلكا حصن تيماء دينور وحصن ابلق وابلق فرددخى دينلور نفحهٔ ثعالبيده مسطور اولديغى اوزره آنى حضرت سليمان عليه السلام حجارهٔ دهما ايله كلس ايضدن يعنى اچيدن بنا ايتمكله سواد وبياضك اختلاطنه مبنى ابلق تسميه اولندى واواطرفلرده اندن غيرى قلعه اولمديغندن فرد اطلاق اولندى حصن مزبوره ملوك بنى اسرائيلدن عاديا نام كيمسه بعده وفاء عهدده مثل اولان سموءل بن عاديا مالك اولملريله بونلره صاحب الحصن الابلق دينلور شعراء جاهليه دن اعشى * ارى عادياء لم يمنع الموت ماله * وفرد بتيماء اليهودى ابلق * بناه سليمان بن داود حقبة * له ازج صم وطى موثق * يبارى كبيذات السماء ودونه * ملاط ودارات وكلس وخندق * ابياتيله ابلق فردك دروازهٔ مسدوده سن كشف وابلاق ودر سر بسته سندن ازالهٔ ابهام واغلاق ايلمشدر

*) اولدى خف الرافضى پك بول ديك * مسح پاى ايچون آنى بول ايلمك (*

(خف الرافضى) تركيبنده خف خانك ضمى وفانك تشديديله انسانك اياغنه كيديكى جزمه ومست

وادك وجدك مقوله سى اياق قابنه دينور رافضى فرقهٔ رافضه يه منسوب اولان كيمسه يه دينور رافضه شيعه طائفه سندن برفرقه يه اطلاق اولنور كه مقدما زيد بن زين العابدين على بن الحسين بن على المرتضى رضى الله عنهم حضرتلرينه بيعت ايدوب بعده زيدك حضرت ابو بكر وعمر رضى الله عنهمادن تبرى ايلمسنى استدعا ايلدكلرنده زيد بن على حضرتلرى انلره جوابنده جدامجدم عليه الصلاة والسلام حضرتلرينك حياتنده وزير ومشيرلرى و بعد وفاته خليفهٔ عدالتصيرلرى اولان شيخين مكرمين جنابلرندن نه كونا تبرى ايده يم ديو ابا وامتناع ايتديكيچون زيدى ترك ايدوب يانندن طاغلمه لريله رافضه اطلاق اولندى نسبتنده رافضى و جمعنده روافض دينور بوفرقهٔ فتنه انكيز خف اوزره مسحى تجويز ايتميوب مذهب باطلارى چپلاق اياق اوزره مسح ايتمك اولديغندن نزع خفه محتاج اولمقسزين اياق اوزره مسح متيسر اولمق داعيه سيله خفلرين واسع و بول ايتلريله وسعت وفراخيده مثل اولوب مطلقا ككيش و پك بول اولان نسنه يه خف الرافضى واوسع من خف الرافضى دينور

*) چون بنات الصدر ايمش مافى الضمير * سينه ده رازنهان وش جايكير (*

(بنات الصدر) نون قافيه سنك قطعهٔ سابعه سنده كچن بنت صدرك جمعى اوله رق قلب انسانده سر پنهان كبى مضمر ومستتر وسينه ده دائما جايكير ومستقر اولان افكار واندیشه لرك كنيه سيدر

*) ايلمك مافى الضميرى آشكار * اولمش افضاح حبيراى كامكار (*

(افضاح الحبير) تركيبنده افضاح همزه نك كسريله صباح برى آغاروب اچلمق معناسنه حبيرحانك جيم اوزره تقديميله حصيروزننده حبيره حظيره وزننده آق طاشلو برمعناسنه اولمغله معناى تركيب بياض طاشلو براوزرينه صباحك آيدنلغى دوشوب روشنا اولمغيدركه سائر برلردن زياده تابدار وآيدنلق اولور لكن تشبيه مركب طريقيله يعنى قلب وضميرى كيجه يه وانده مضمر اولان معنايى ظلمت ليل ايله مستور اولان شيئه ومعناى مضمرى ابراز واظهارى صبحك اسفرارينه تشبيهله فصحا تركيب مزبورى اظهار اسرارده استعمال ايلديلر

*) هم جزاء شوله دركيم شول جزا * ايلوكه كلك بولوب چكمك جفا (*

(جزاء الشوله) تركيبنده جزاء وفاء وزننده برنسنه مقابلنده اولان مكافاته وويرلن عوضه دينور (شوله) شينك فتحيله شملة وزننده عدوان قبيله سندن بربون واوغوز جاريهٔ حمقانك اسميدركه السنهٔ عربده شولة الناصحه ديمكله مشهوره در حمقاء مزبوره على الاشتراك برقاچ كيمسه لرك مملوكه سى اولوب كلفت ومحنت ايله وجوده كله جك بعض منافعك كسبيله موليلرينه نصح ضمننده اخطار ايتدكده انلردخى اول عمل دشوارى دوش پيهوشنه تحميل ايدوب هزارتعب ومشقت ايله وجوده كتوردكده اولكندن اصعب برمصلحت ديكرى اخطار انلرده آنى دخى ايشلمكه اجبار وهلم جرا اوقاتى بوحال اوزره كذار! ودائما نصح وپنديله غيريلر منتفع اولوب كندوسى ثقلت وجفايه كرفتار اولمغله سوء مجازاتده جزاء سنمار كبى مثل ونصح وپنديله آخركيمسه منتفع وكندوسى متضرر اولان كيمسه حقنده شولة الناصحه ضرب مثل اولمشدر

*) نكتهٔ تشمير ساعد كشف ساق * سعى وهمتله اموره اتساق (*

(تشمير الساعد) تركيبنده تشمير تشهير وزننده تولدن وبجاقدن اثوابى يوقرى صيغايوب چرمكه دينور ساعد صاحب وزننده انسانك كفندن ديرسكنه قدر اولان عضوه دينور پس تشمير ساعد قول صغامق اولور (كشف الساق) تركيبنده ساق طبوقدن ديزه قدر اولان

عضوه دیمکله بجاغی آچمق و صیغامق معناسنه اولور لکن بوترکیبلر برکیسه برمصلحته سعی واهتمامله مباشرت ایدوب بذل برای حصول اولمسنه بذل مقدور ایلمسندن کنایه اوله‌رق استعمال اولنورلر نته کیم لسانمزده دخی فلان کیسه شو خصوصه اتك در میان ایتدی وصیغاندی چرندی و بالدری بجاغی صیغادی تعبیر اولنور که معنای کنایه لری مراد در اتساق اتفاق وزننده برلسنه منتظم اولمق معناسنه در

*) انلره دیمشکه اقارالشتاء * ناموافق وقتده اوله هباء (*

(اقارالشتاء) ترکیبنده اقار همزه‌نك فتحیله قمرك جمعی اولمغله قیش کیجه‌لرینك آیلری ومهتابلری دیمك اولور لکن قیش کیجه‌لرنده بردوسردلك شدتندن بوجیلر بوله کیده مدیکندن وارباب ذوق مهتاب صفاسی ایده مدیکندن * هنکام شتاده لیلهٔ قمراء ضایع وهبا اولمغله طبعه موافق اولمیان وقتده حصوله کلان امر مرغوبه قمرالشتاء وجمعنده اقارالشتاء زبانزدهٔ بلغا اولمشدر

*) خد عذرا کوفهٔ بهجتمآب * حیف بن کوردم آنی غایت خراب (*

(خد عذراء) ترکیبنده خد یکاق معناسنه عذراء عذارانك مفردی اوله‌رق بکرقز معناسنه اولدیغی الف قافیه سنك التنجی قطعه سنده کچمش اولمغله مآل ترکیب جاریهٔ ملیحهٔ خریده نك مجمع محاسن اولان روی دلجوبی دیمك اولور لکن ترکیب مزبور بطریق التشبیه نهر فراتك کنار غربیسنده واقع اقلیم ثالث بلدانندن کوفه شهرینه اطلاق اولنور بلدهٔ مزبوره الف قافیه سنك قطعهٔ خامسه سی شرحنده بیان اولندیغی اوزره عصر سلفده بغایت آبادان وازهرجهت ایله معمور ورونق و بهجتك مرجع ومآبی اولمغله کمال حسن ایله مشهور اولدیغیچون اطلاق اولنمشدر فی الاصل ماننده بغداد بربندر عظیم اولوب الحالة هذه برقریه مثابه‌سنده قالدیغی وآنکده دخی بیوت ومنازلی * پاسبانی بوم اولو بدر پرده داری عنکبوت * مصراعنه ماصدق اولدیغی ایران سفارتنده ناظمك مشهودی اولمغله اظهار اسف ایلدی

*) اولدی هم دیك مزبد اول حقیر * جلب ایده حددن فزون نفع کثیر (*

(دیك مزبد) ترکیبنده دیك دالك کسریله خروس معناسنه در مزبد باء موحدهٔ مشدده‌نك کسریله محدث وزننده بررجل اسمیدرکه مزبد مضحك دیمکله معروفدر صاحب المذهب امام مالك حضرتلرینه معاصر ایدی مزبدك وخروسنك قصه سی اولدرکه مزبد مزبور شوخ مزاج ومضحك وعالیجناب اولمغله فقیرالحال ایکن تجمل ایدردی زیاده ضرورت حالی اثناسنده اتفاق عید اضحی کلدی دارافلاس مدارنده اکله صالح فقط برسالخورده خروسندن غیری نسنه بولنممغله زوجه‌سنه امر ایتدیکه بن صلوة عیدی ادا ایدوب کلنجه قدر شوخروسی ذبح وطبخ ایت بزده رسم عیدی اقامه واجرا ایده‌لم دیوب مصلی یه کتدی خاتون خروسی اخذ و کرفت ایده‌یم دیرکن دیك مزبور لسان حال ایله ابن المفردیه‌رك بالای بامه صعود واندن دار جاره هبوط ایلدی خاتون دخی وراسندن قالمیوب اوراده طوتمق قصد ایتدکده جاردیکرك دارینه جان آتدی بومنوال اوزره جداردن جداره وداردن داره پرواز ایده‌رك کیمنك دیوارندن کرج وکرمد مقوله‌سی نسنه‌لر دوشوره‌کله بن دیوارده بولنان نسنه‌لری خاکسار و کیمنك قاروره وچینی مثللو اوانیسنی شکست مکست ایله اضرار و کیمنك سود و یاغ و بال مقوله‌سی نسنه‌لرینی دوککله هر واردیغی دارده برکونه خسار ایلدی انجام کار خروس خاتونك پنجهٔ قهرینه کرفتار اولدقده جیران مزبد خاتونه خطاب ایله مبارك کونده بو خروسی بودرجه ازعاج ونفسکی بورتبه اتعابك وجهی نه در دیو استفسار اولدخی واقع حالی اظهار واخبار ایتدکده جیرانی اسخیاء بنی هاشمدن اصحاب یسار اولمغله خاتونه برمقدار توقف ایدوب خروسی ذبح ایلمه بزجار یمزك بو حالده اولمسنه راضی اولمایز

دیوب درحال کیمی اوج بش عدد غنم و کیمی برقاج رأس بقرو کیمی انواع ذخائر اهدا وارسال
ودارمزبد ناطق وصامت ایله مالامال اولدی خاتون على الفور بر کبش سمینی ذبح ایله نصب قدور
واختباز ایچون تسجیر تنور ایدرکن مزبد منزلنه رجوع ایدوب کوردیکه دارنك حولوسی شیاه
وبقرات ایله ملاٰن ومطبخی انواع خبرومیرایله طولوب همحال مطبخ توانکران اولمش خاتوننه
آیا بوقدر خیر ونمانه جهتدن رونما اولدی دیو سؤال اولدخی بیان ماجرا وحکایهٔ حال ایتدکده
مزبدك خانهٔ خاطری لبریز سرور وعیدبربالای عید ایده‌رك غایت فرحناك ومسرور اولوب
مضحك ایکن ضاحك وعائل ایکن مال فراوانه مالك اولدی ودیك میمون جالب نفع افزون اولمغله
فیمابعد رعایت واحترامنده سرموقصور ایلمه دیو خاتونه تنبیه اکید ایله وصیت ایلدی بنابرین
دیك مزبد مثل اولوب بیقدر وحقیر ایکن حددن زیاده منافع جلب ایدن کیمسه حقنده ووضیع
ومبتذل ایکن شان وشرف تحصیل ایدن کیمسه حقنده ضرب اولندی قالدیکه نسخ نظمده
صاحب الدیك مدید وزننده مزید واقع اولمش ایسه‌ده ابومنصور ثعالبینك نسخه سنده ومحاضراتده
مثبت ومقید اولدیغی اوزره محدث وزننده مزبد اولوب واعجامدن قطع نظر املاده مشابهت
بولنمغله نسخ منظومه تحریف وتصحیفه محمول اوله‌رق مصراع اول تغییر اولندی

*) دودة القز اولکه غیره نفع ایدر * کندو نفسنه ویرر اما ضرر (*

(دودة القز) ترکیبنده دوده دال اولینك ضمی وثانیه‌نك فتحیله کوچك قورتجغزه وبوجکه دینور
اغاجده ومیوه‌ده وسرکه‌ده وقاذوراتده تکون ایدن قورتلر والبسه‌یی افساد ایدن کووه وایپك
بوجکی مقوله‌لری دوده انواعندندر (قز) قافك فتحی وزای معجمه‌نك تشدیدیله ایپکه وابریشمه دینور
پس دودالقز ودودة القز ایپك قوردی دیمکدرکه اطوار غریبه واحوال عجیبه صاحبی اولان
بوجکدر وبودابه‌نك حال وشانی کندی نفسنی وقایه ایچون نسج واعمال ایتدیکی حریر کندینك
اهلاك واعدامنه وغیریلرك انتفاعنه وحصول مرامنه مؤدی اولمغله اهل لسان بطریق التمثیل
کسب ماله حرص واکباب وجمع وادخار ایچون دائما نفسنی اتعاب ایتمك معتادی اولان غافل
خیبتمآب ایچون ضرب مثل ایتمشلردر نته‌کیم ابو الفتح البستی اشبو * الم تران المرء طول حیاته *
معنی بامر لایزال یعالجه * کدود کدودة القز ینسج دائما * ویهلك غما وسط ماهو ناسجه * نظمیله
وشاعر دیکر * یفنی الحریص بجمع المال مدته * وللحوادث مایبقی ومایدع * کدودة القز ماتبنیه
یهلکها * وغیرها بالذی تبنیه ینتفع * نشیده‌سیله بومعنایه ایما ایتمشلردر

*) ابرة الخیاط هم ایدن زیان * غیرینك نفعن ارایوب هر زمان (*

(ابرة الخیاط) همزه‌نك کسریله درزی ایکنه‌سی دیمکدر ایکنه‌نك حالی کثرت استعمال ایله
آشنمق وقیرلمق مثللو ضرر وزیان ودرزی اجرت خیاطت وصاحب الثوب کرم وسردن نفسنی
وقایه وصیانت ایتمك نمایان اولدیغندن اهل لسان ترکیب مزبوری مثل طریقیله کندی مصالح
ومنافعنی براغوب دائما پیرعشقنه آخرك مصلحتیله اوغراشن آفرین دلبسنه اطلاق ایدرلر

*) دیندی شول اشخاصه تجار هجر * نفع آرر کن ایدرلر پك چوق ضرر (*

(تجار هجر) ترکیبنده تجار فجار وزننده بیع وشرا ایدن تاجرك جمعی هجر فتحتینله عمان ایله بصره
بیننده بحرین اطلاق اولنان بلده‌نك مجموع اراضیسنك اسمی اولمغله معنای ترکیب برای تجارت
ارض هجره کیدن کیمسه‌لر دیمك اولورکه مراد زمان سالفده هنوز طریق تجارته مهتدی اولمیان
نوهوسان تجاردن برقاج کیمسه‌لر مال ومتاع محلندن اوزاق کتدکجه قیمتی افزون اولور خیالیله
ینبوع النخل جانبندن کلیتلو خرما الوب بلادینه کتدیلر کوردیلرکه اول طرفده سرمایه‌دن
رخیص بها ایله درآوردن دخی نقل ایله دیار آخره عزم ایتدیلر والحاصل هر واردقلری یرده رایج

اولیوب کامد اولمغله طی مراحل ایدرك انواع حرمانك كانی وجیدی واعلاسنك معدن ومكانی اولان ارض هجره حط رحال و بضاعهٔ مزجاتلرین دیار بدیار كزدیرمدن ملال كلمكله چاروناچار یوق بهاسنه فروخت ایتمكه قرار و برملریله كلی زیان وخسار ایتدیلرفیما بعد حال خسران مآللری مثل اولوب جستجوی منافع ایدركن كلی ضرر وزیانه اوغرایان كیمسه حقنده ضرب اولندی ودخی انواع معارف وفضائل ایله متحلی اولان ذاتك مجلسنده اظهار كمال داعیه سنده اولان حدینی بلمز خود فروش كیمسه حقنده * كمستبضع التمر الی هجر * مثلی ضرب اولنور وهجر یمنده بر بلده نك وقرب مدینه ده برقریه نك دخی اسملریدر قلال هجریه بونلرك برینه منسوبدر

*) دینیدی حسن الظن انكیچون غفلته * مكر ناسه مانع اولوردقته (*

(حسن الظن) اضافتله بر كیمسه غیریلری صادق ومستقیم وایوصانمق معناسنه در لكن سببیت علاقه سیله مجازا خالی ذهنلكه وغفلته اطلاق اولنورز یرا غفلت حیله كاران ناسك مكروحیله سنه ودسیسه وخدعه سنه قلت مبالات وعدم دقت ایله حسن ظنه سببدر

*) اصلی یوقدن كوسترش بی آب وتاب * قوری عنوانیله رقراق السراب (*

(رقراق السراب) تركیبنده (رقراق) وقواق وزننده پلاپیمق و پارلادامق معناسنه (سراب) شراب وزننده موسم صیفك صیجاق كونلرنده نصف نهار وقتنده چوقور اووه لرده یره ملاصق اوله رق صوكبی لمعان ایدرشكلنده ایراقدن كوریتن پوصارق معناسنه اولمغله معنای تركیب سراب مزبورك ایشیلیوب پارلمه سنه دینور لكن لسان فصحاده بطریق الاستعاره بر كیمسه نك اصلی فصلی یوق قوری عنوان ایله رونقسز ومالسز عرض كالا وكوسترش ایده رك پارلمه سنده مستعملدر

*) وعدكاذبدر دخی لمع السراب * تشنكان پارلر صانوركو یاكه آب (*

(لمع السراب) اضافتله سراب مزبورك صوكبی لمعان ایدوب پارلمسی دیمكدر لكن اهل لسان تركیب مزبوری بطریق التمثیل وعدكاذب معناسنده استعمال ایدرلر زیرا سراب محل بعیددن آب ناب هیئتنده لایح اولمغله تشنكان یعنی صوسزلرانی صو پارلیور ظنیله سوی سرابه شتاب ایدرلر محلنه واردقده مأموللرندن مأیوس اولدقلری كبی خواهشكران آب احسان دخی اصحاب ثروتدن كندیلره برنسنه موعود اولدقده انجاز خلیاسیله حرارت ضرورتی اطفایه داتشنه ایكن مواعید عرقوبیه دن اولدیغی واضح اولدقده دركار اولان حرمانلری باعث تمثیلدر

*) اولدی هم مخ البعوض ایچون مآل * اویله نادركیم بولنماسی محال (*

(مخ البعوض) تركیبنده مخ میمك ضمی وخاء معجمه نك تشدیدیله كمكده اولان ایلك معناسنه (بعوض) یهود وزننده سیوری سكك معناسنه اولمغله سیوری سكك ایلكی دیمك اولور صاحب كشافك * یامن یری مد البعوض جناحها * فی ظلمة اللیل البهیم الالیل * ویری عروق نیاطها فی نحرها * والمخ فی تلك العظام النحل * اغفر لعبد تاب من فرطاته * ما كان منه فی الزمان الاول * نظمیله اولان مناجاتنك ظاهری اوزره مخلوقاتك اضعف واصغرندن اولان بعوضك عظم ومخی وارایسه ده ابصاری بصیرحقیق یه مختص برحال وغیریلرك احساس ومشاهده سی امر محال اولمغله ماننده كبریت احمر ناموجود یاخود غایت عزیز ونادر الوجود اولان نسنه حقنده (اعز من مخ البعوض) مثلی ضرب وایراد اولنور كذلك شاعرك * ابحتك كل ماتحویه كفی * ولوكلفتنی مخ البعوض * قوانده اولدیغی كبی موجود اولمیان نسنه ایله تكلیف اولندقده (كلفتنی مخ البعوض) امثال عربیه دندر

*) زینة الله دینسه مقصود ومرام * جامهٔ خوب ومزیندر تمام (*

(زينة الله) تركيبى * قل من حرم زينة الله التى اخرج لعباده * نظم جليلنك تفسيرنده مذكور اولديغى اوزره نباتدن اخراج اولنان قطن وكتان وحيواندن اخراج اولنان حرير وصوف مقوله سندن اتخاذ اولنان ملابس جميله يه واسباب تجملدن اولان البسهٔ مزينه يه اطلاق اولنور

*) نكتهٔ فالوزج السوق اولدى هم * ظاهرا خوب ودرونى اوله كيم (*

(فالوزج السوق) تركيبنده (فالوذج) ذالك فتحيله لغت مواده يا خود پالودهٔ فارسيه معربى اولمق اوزره اطعمهٔ لذيذه دن پلته ومحلبى والماسيه تعبير اولنان حلويانه دينور (سوق) سينك ضميله چارسو و بازار معناسنه اولمغله معناى تركيب چارشو محلبى سى ديمك اولور چونكه بو مقوله اطعمه نك اسواقده خرج عالم اوله رق صاتلمق اوزره معمول اولنلرى اكثريانيك وبدى تميزه مقتدر اولميان صبيانى الداتمق داعيه سيله مصنوع اولوب صورت ظاهره سى بياغى پالوده حقيقتى بى مزه لكله آلوده اولديغيچون على طريقة التمثيل شكل ومنظرى حسن وخوى وخلقى بد ومستهجن اولان كيمسه حقنده ضرب مثلدر

*) دينسه مرآت الغريبه بيلنه در * پاك وصفوتلى مجلا نسنه در (*

(مرآت الغريبة) مشكات الحبيبه وزننده وطن وديارندن دور وعرض كالاى جمال ايده جك اهل وجيراننده ن اغتراب ايله پرشور اولان خاتونك آيينه سى ديمكدر چونكه مبتلاى كربت غربت اولان زن نظرمرآته رغبت ايتديكندن آيينه سى ژنك و پاسدن عارى وناظرك نفسيله طونو قلمقدن خالى اولمغله مطلقا پاك وصفوتلو ومجلا اولان نسنه يه مرآت الغريبه دينلمشدر لكن نمحهٔ ثعالبى ده ومجمع الامثال مختصرنده مسطور اولديغى اوزره غريبه قوم وعشيرتنك غيريه تزويج اولنان خاتوندر كه وجهنك محاسن ومقابحنده ن برشئ اخفا ايتمك ايچون دائما مرآتنه جلا و بروب سيلكى تعهد ايدر اولمغله آيينه سى غايت مجلوه اولور بناء عليه برنسنه زياده نقى وصاف اولدقده (انقى من مرآت الغريبه) ديوضرب مثل اولنور وزياده مجلى وتابدار نسنه بوكا تشبيه اولنور نته كه ذوالرمه نام شاعرك * ووجه كمرآة الغريبة اسجح * قولنده واقعدر خذ ماصفا ودع ماكدر

*) ديديلر شول حوضه مرآت السما * كيم اوله آيينه وش صفوتنما (*

(مرآت السما) اضافتله فلكك آيينه سى ديمكدر لكن ناظمك اشعارى اوزره بطريق التشبيه شول حوضه اطلاق اولنور كه درونى نظافتلو وپاك وصوبى صافى و براق اولمغله صورت سما كنديده منعكس اولور اوله

*) ربط امنيت ايمش حبل الجوار * حبل عى اولمش دخى دشوار كار (*

(حبل الجوار) تركيبنده حبل حانك فتحيله ايب واورغان مقوله سنه دينور عهد و پيمانه اطلاق اولنور (جوار) كتاب وزننده قومشولغه دينور و بر كيمسه يه لدى الاقتضا امداد واعانه وحفظ وحمايه ايلمك اوزره عقد اولنان عهد وامانه وميثاق و پيمانه اطلاق اولنور پس معناى اولقرينه كوره استعاره طريقيله وثانيلره كوره اضافهٔ بيانيه ايله بر كيمسه يه اطمينان ايله ربط قلب ايدوب اندن كمال مرتبه امنيت ودوستلغنه وثوق واعتماد ايتمك معناسنه اولور (حبل العى) تركيبنده (عى) عين مهمله نك فتحى ويانك تشديديله شول كيمسه يه دينور كه مراد ايلديكى ايشك يولنى بيله ميوب و بوله ميوب شاشوب قالمش اوله ياخود مباشرت ايلديكى خصوصك عهده سندن كله ميوب عاجز وناچار اولمش اوله پس حبل العى عاجز ودرمانده ايپى ديمك اولوب و برنسنه دن اظهار عجز اول شيئك عسر وصعوبتنى مستلزم اولمغله تركيب مزبور زياده كوچ ودشوار اولان كار مشكلده استعمال اولندى نسخ مطبوعه ده مهمله بدلى

مبجه ایله حبـل الغی دوشمکله ازغونلق وضلال ایچی دیمك اولور انکدخی توجیهی قابلدر

*) همدخی مفهوم مندیل الامان * رای ایچون المق اکا بردن نشان (*

(مندیل الامان) ترکیبنده (مندیل) میمك کسریله قندیل وزننده پیشکیر ودستمال مقوله‌سنه دینور (امان) سحاب وزننده خوف وخطردن آسوده وقورقسز اولمق معناسنه در ملوك سالفه‌دن بری خصمیله محاربه اثناسنده برطاقم منادیل ملوکانه استصحاب ایدوب حین غلبه‌ده جانب خصمدن اخذ وگرفت اولان کیمسه‌لردن رای طلب ایدنلره علامت امان اولمق ایچون برینی احسان انلردخی باشلرینه اورتمکله زیرحمایه‌ده اولدقلرین اعلان ایتملریله فیما بعد کأنما ماکان رؤسادن رای ایچون الینان نشانه اطلاق اولندی

*) حیرة النجم اولدی شاشقن کزمه هم * حیرة الضب اوله شاشمق دمبدم (*

(حیرة النجم) ترکیبنده (حیرت) غیرت وزننده شاشقنلق معناسنه (نجم) نونك فتحیله یلدز معناسنه اولمغله یلدزك تحیری وشاشمه‌سی دیمك اولور بوراده نجمدن مراد قطعهٔ سماویه‌ده مذکور اولان خنس وکنس درکه سبعهٔ سیاره‌دن زحل ومشتری ومریخ وزهره وعطارددر بونلرك سائر نجوم کبی شرقدن غربه سیر وحرکتلرندن غیری کندی تدویرلرنده بشقه‌جه حرکت مخصوصه‌لری دخی اولوب اول حرکه‌لرنده اوضاع متحیرانه ایله گاه تثاقل و بطائت وگاه شتاب وسرعت وگاه مکث واقامت وگاه استقامت اوزره حرکت وگاه دخی ادبار ورجعت ایتملریله بونلره خمسهٔ متحیره اطلاق اولندی بومناسبه ایله برکیمسه‌دن صادر اولان حرکات نامنتظمهٔ والهانه‌یه * حیرة النجم * واومقوله کیمسه‌یه * احیر من النجم * مثللری ایراد اولنور (حیرة الضب) ترکیبنده ضب ضادك فتحی وبانك تشدیدیله حشرات ارضدن کار دیدکلری جانوره دینور وبوکلر قسمنك طبعنده نسیان اولمغله اکثریا جحرینی واینی ضایع ایدوب اوراده بوراده متحیرانه هیمان وشاشقن شاشقن گشت وگذار وجولان ایتدیکی مشهود اعراب وعربان اولمغله حیرت وضلالده وحمق وبلادتده مثل اولوب بوصفتلر ایله متصف اولان کیمسه‌لر حقنده * احیر من الضب واضل من الضب وابلد من الضب * دیو ضرب مثل اولنور

*) اولدی هم مفهوم اسلوب الحکیم * ایتمه تعریض کلامی مستقیم (*

(اسلوب الحکیم) ترکیبنده اسلوب همزه‌نك ضمیله طریقت وطرز وطور معناسنه (حکیم) امیر وزننده حکمت ایله یعنی علم ومعرفت وقول وفعلده اصابت ایله متصف کیمسه معناسنه اولمغله اسلوب الحکیم دیمك کندویه مهم اولانك غیریدن سؤال ایدن سائله مسئولك غیریدن جواب ویرمکله سکا لایق اولان اوندن سؤال دکلدر بلکه شوجوابك مسئله‌سندن سؤالدر دیمك قصدیله متکلمك اهمی ترکی اوزرینه تعریض ایتمکدر

*) حاطب اللیل ایلین خلط کلام * سویلیوب ده گفتگوی بی نظام (*

(حاطب اللیل) اضافتله کیجه وقتی حطب جمع ایدن اودونجی‌یه دینور لکن ترکیب مزبور بطریق التشبیه دیرمه چاتمه قارمه قاریش نظامسز ورابطه‌سز کلام سویلیان کیمسه‌یه اطلاق اولنور جهت اطلاق ظلمت لیلده اودون دیوشیرن کیمسه النه نه راست گلورسه آلدیغی کبی بودخی خلط کلام ایدوب لسانه رطب ویابس نه گلورسه آنی تفوه ایتدیکیدر کذلك سکوتی موسقی یرینه گچرکن بنه آغزی طورمایوب صاچه صپان کلامله دیردریاته مجبور اولان مکثار ویکشاق کیمسه‌یه اطلاق اولنور وجه اطلاق حاطب اللیلك برکدیر دیکی چالی چرپی ایچنده بعضا ییلان وعقرب مقوله‌سی موذیات بولنمغله من حیث لایشعر انی دخی حامل اولوب الی بلاسنه اوغرادیغی کبی آغزینه نه گلورسه انی سویلیان یاوه‌گودخی اکثریا دیلی بلاسنه اوغرادیغیدر

*) خیط باطل اولکه غایتده طویل * طول قدی حمقنه اوله دلیل (*

(خیط باطل) اضافتله ایام صیفده نصف نهار وقتلرنده جانب سمادن اشاغی طوغری اورمجك آغنك خیوطی کبی اینجه اینجه ایپ رسمنده اوله رق هواده اوینار کبی مرئی اولان خیوط موهومه یه دینور که اوزونلقده واینجه لکده مثل اولوب * اطول من خیط باطل وادق من خیط باطل * دینور وبوکا مخاط الشیطان ولعاب الشمس دخی دینلور چوجقلر شیطان اورمجکی تعبیر ایدرلر لکن ظرفا ترکیب مزبوری علی طریق التشبیه قیافتنامه قولنجه طول قدی حماقتنه دلالت ایدن پك اوزون بویلو کیمسه یه اطلاق ایدرلر وجه تشبیه طول بی طائلدر وحقیقتده اصلی ووجودی اولمیان نسنه یه ده اطلاق ایدرلر

*) پك زیاده حمق ایمش حمق جحی * آنکیچون یازدیلر چوق ماجرا (*

(حمق جحی) ترکیبنده جحی جیمك ضمی وحانك فتحیله هدی وزننده فزاره قبیله سندن دجین بن ثابت نام کیمسه نك لقبی یاخود غیری بر کیمسه نك اسمیدر وبو جحی عربك نصر الدین خواجه سیدر ساده دل وخالی ذهن بر کیمسه اولمغله کندیدن ابلهانه صادر اولان افعال واقواله دائر فقره لر کتب ادبیه ده مسطوره وحکایاتی بین العرب خواجه مرحومك حکایاتی کبی اضاحیك مشهوره دندر ازجمله ترجمهٔ قاموسده مذکور اولدیغی اوزره برتارلاده برکون چفت سورر کبی اوته بری اولطه ایده رك برنسنه جستجو ایدرکن بر کیمسه کوروب سببندن سؤال ایلدکده کچن هفته بو تارلانك ایچنه برمقدار اقچه دفن ایتمشیدم حالا بوله میورم دیدی اول کیمسه آیا هیچ برنشان ایلمدکمی دیدکده بلی اول کون اوزرنده برقطعه سیاه سحاب اولمغله آنی نشان ایتمشیدم اول سحابه یی دخی کوره میورم دیدی ونفحهٔ ثعالبیده مسطور اولدیغی اوزره جحی برکون برطرفه کیدرکن یولده برطاقم چوجقلره تصادف ایدوب اللرنده برطوغان میته سنی اشاغی یوقاری آتوب اوینارلر کوردکده بازیٔ مرده نك اشتراسنه طالب اولوب بونی بکا بردرهمه صاتارمیسکز دیدکده انلر دخی بلی دیمکله بردرهم ویروب آلدقده چوجقلر آیا بو اولمش طوغان برصوغان ایتمز ایکن بردرهم ویروب الدیغك نه حماقتدر دید کلرنده ای احمقلر یا بو دیری اولسه اللی آلتونه ویرمزلر دیو جواب ویردی ومختصر ربیع الابرارده مزبور اولدیغی اوزره مرقوم بر کیجه پدرینك جاریه لرندن برینك یتاغنه واروب جاریه یی اوخشامغه باشلدقده جاریه اویانوب کیمدر او دیدکده صوص بن بوبام دیمکله جحه سنی توریه واخفا خلیاسیله اچقده براقدیغی مثللی حماقتلری اکثر من ان یحصی اولمغله فیما بعد حمق وبلادتی جلی اولان کیمسه حقنده احمق من جحی ضرب مثل اولدی

*) حمق بیهس اویله برشیٔ عجاب * کیم اوله احمق ایکن حاضر جواب (*

(حمق بیهس) ترکیبنده بیهس حیدر وزننده بین العرب جحی وابن هبنقه کبی حماقت ایله معروف بر کیمسه در لکن مع حماقته تعجب اولنور حیثیتده محلکوی وحاضر جواب اولمغله احمق حاضر جواب حقنده ضرب مثل اولمشدر ازجمله بیهس مزبور بر کیمسه ایله نهانی حسبحال ایدرلر ایکن برآخر کیمسه کلوب نه یلان سویلشیورسکز دیدکده سزك اوصاف جمیله واخلاق حمیده کزی ذکر یله اکلنیور ایدرك دیدیکی کبی

*) کارمکروهه دینور حکم النسا * مرد اولنلر ایتسون اندن اتقا (*

(حکم النسا) اضافتله عورتلرك حکمی یعنی شول نسنه شویله در یاخود شویله اولسون دیو امضا ایتمه لری معناسنه در چونکه طائفهٔ نسوان ناقصات العقل والعرفان اولملریله اکثریا حکم وقضالری نهج اصابتدن بیرون وخطا وخلله مقرون اولدیغی * شاوروهن وخالفوهن *

آثرندن دخی * ذل من أسند امره الی امرأة * خبرندن مستبـاندر پس بوملابسه ایله مطلقـا وهن وخطـاده وتنفر واستکراه اولنه جق امر ناسزاده ضروب امثـالدن اولمشـدر کذلك (رأی النساء) ترکیبی دخی مثـل مز بورك مثلیدر نتکیم شاعر اشبو * ثنتان یعجز ذوالصناعة عنهما * رأی النساء وامرة الصبیـان * اماالنساء فمیلهن الی الهوی * واخوالصبی یجری بکل عنان * نظـمیله ایضاح مآل ایلمشدر

*) پك ثقیل آدم ایمش حمای روح * بختشوعه اویله ایتمشدر سنوح (*

(حمی الروح) اضافتـله روحه عارض اولان سته دیمکدر لکن مراد علی طریق التشبیـه غایت کران جان ومنفورالقلوب اولان مستثقل کیمسه اوله جقدرکه ثقلت جلدی حمای محرقه آسا اهل مجلسه کلال وانقبـاض وملال ایراث ایتمکله دفعنه چاره جوی اولورلر و بو یله ثقیل الروح حقنده بو تعبیر ابتداء هارون الرشیدك رئیس الاطبـاسی اولان بختشوع بن جبرائیل نام حکیمك خاطرینـه سنوح ایتمش اولدیغی تصحیح کردهٔ ناظم اولمش کبی منفهم اولور لکن نفحهٔ ثعالبیده مسطور اولدیغی اوزره بختشوع حکیم مأمون خلیفه یه (یاامیرالمؤمنین لاتجالس الثقیل فانا نجد فی کتبنا ان مجـالسة الثقیل حمی الروح) دیدیکی متقدمیندن حکایه اولدیغی مفیددر قالدیکه بختشوع یاء مثناة تحتیه نك فتحی وخاء معجمه نك سکونی وتاء مثناة فوقیه نك فتحی وشین معجمه وعین مهمله ایله اسم سریانی اوله رق عبدالمسیح معناسنه در کذا فی هامش روض الاخبار

*) اهل ثقلت دفعنه حسن حیل * خاتم طاووس ایمش ضرب المثل (*

(خاتم الطاووس) ترکیبنده خاتم مایختم به معنـاسنه درکه مهر تعبیر اولنور و برنسنه نك آخرینه وصوکنه دینور (طاووس) طیر معروفك اسمیدر وکـرمشه دینور واسماء رجالدندر پس معنای ترکیب طاووس قوشنك قویروغی یاخود طاووس نام کیمسـه نك مهری یاخود کومشدن مصنوع خاتم دیمك اولو ناظمك بیانی اوزره ظرفا ترکیب مزبوری برمجلسه بسط بوریای کثافت ایله ایراث قبض ایدن ثقیل نخراشی اعمال لطائف الحیل ایله دفع وازاحه ایتمه خصوصنده ضرب مثل ایتمشلر لکن مورد مثله ظفریاب اولنه مدی

*) حالب الضأن اولسکه غایتده دنی * همدخی خاسی الذهب جومردغنی (*

(حالب الضأن) ترکیبنده حالب جالب وزننده سود صاغیجی معناسنه (ضأن) همزه نك سکونیله قیون معناسنه اولمغله معنـای ترکیب قیون صاغیجی دیمك اولور لکن قیون صاغمق معتـادی اولان کیمسه اکثریا اسافل ناسدن چوبان مقوله سی اولمق ملابسه سیله دنی ومبتذل کیمسه دن کنایه اولور (خاسی الذهب) ترکیبنده خاسی عاصی وزننده جوز وفندق مقوله سیله بازیچهٔ طفلاندن اولان چفتمی تکمی اوینایان دیمکله التون ایله چفتمی تکمی اوینایجی کیمسه دیمك اولورکه آهنکنه التون ویریجی غنی سخیدن کنایه اولور یاخود (حاسی الذهب) حاء مهمله ایله بین العرب جود وسخا ایله مشهور اولان عبدالله بن جدعان نام کیمسه درکه دائما التون طاسدن شرب واحتسا ایتمکله حاسی الذهب تسمیه اولندی بعده بطریق التمثیل هر برغنی سخی یه اطلاق اولندی

*) خسته دیمش دخی دهن الحصا * چون بخیلان سنکوش سختی نما (*

(دهن الحصی) ترکیبنـده دهن دالك ضمیله یاغ معنـاسنه (حصی) عصا وزننده چقل تعبیر اولنـان اوفاجق طاشلر معناسنه اولمغله چقل طاشی یاغی دیمك اولور لکن تشبیه طریقیـله قلبلری طاش کبی سخت وقتی طاشدن یاغ چیقمدیغی کبی اللرندن عطا واحسانه دائر نسنه چیقمیان بخیللرك خست وامساکنه اطلاق اولنور

*) معنیٔ دهن ابی ایوب هم * سحر ایله ایتمك عملر دمبدم (*

(دهن ابی ایوب) اضافتله ابو ایوب نك تطیب ایچون سوردیکی یاغ دیمك اولور که مراد
عباسیه‌دن منصور خلیفه نك وزیری ابو ایوب الموریانی اوله جقدر وزیر مزبورك انواع
عطریات غالیه‌دن مصنوع زیاده خوشبوی برنوع دهنی اولمغله هر بار حضور منصوره
اعتزام ایتدکده انکله تدهن ایدردی مرحومك نزد خلیفه ده وقع واعتباری آن بآن
مزداد وهر برخصوصده منصور کندویه مجبور اوله رق رام ومنقاد اولدیغنی ارکان دولت
معاینه ایتدکلرنده ابوایوبك دهنی سحرایله معمولدر دیمه لرینه مبنی عمل سحرده مثل اولوب
بر کیمسه برشاهی یاخود غیری برصاحب جاهی کندویه رام وتسخیر ایتدکده * معه دهن
ابی ایوب * دیو ضرب مثل اولدی

*) خبط عشوا کاه اصابت که خطا * هر دینور مطلق خطایه جابجا (*

(خبط عشواء وخبط العشواء) ترکیب اضافیلرنده (خبط) خاء معجمه نك فتحیله کیجه وقتی کاه
جاموره وچقوره وکاه خس وخار مقوله سی شیء محذوره باصه رق کور کیدیشی کبی کورمه دن
کتمك معناسنه (عشواء) حمراء وزننده کیجه ایله کوزی کورممکله ایاقلرینی کیفما اتفق
اورایه بورایه اوروب چاله رق یورر اولان ناقه معناسنه اولمغله شبکوردوه نك کورمه دن
کیدیشی دیمك اولور لکن فصحا ترکیب مزبوری کاهی اصابت وکاهی خطا ایدن کیمسه نك
حالنی بیان معرضنده ضرب مثل ایدوب یخبط خبط العشواء دیرلر نتکیم زهیر بن ابی سلمی
اشبو * رأیت المنایا خبط عشواء من تصب * تمته ومن تخطیء یعمر فیهرم * نظمیله
ایما ایتمشدر وبعضا دخی مطلقا خطاده استعمال ایدوب قول وفعلنده دائما خطا ایدر
اولان کیمسه حقنده * رکب متن عمیاء * وخبط خبط عشواء * واخبط من عشواء *
مثللرینی ایراد ایدرلر

*) رنج نقرس آدی داء المترفین * اغنیا چونکیم اولور راحت نشین (*

(داء المترفین) ترکیبنده داء مد ایله علت ومرض معناسنه (مترفین) نعمت چوقلیغی معناسنه
اولان اترافدن اسم مفعولك جمعی اولمغله معنای ترکیب رزق ونعمتی وسعتلی وحسن زندکانی ایله
بکام ورفاهیتلی کیمسه‌لرك رنج وعلتی دیمك اولور لکن ظرفا اکثریا اعمال شاقه کلفتندن آزاده
وامین وناز ونعیم ایله بستر راحتده تن پرور ومرفه نشین اولان کروه مترفینه اصابت ایدن
یاخود انلره چندان مضر اولمغله حاللرینه نوعا ملایم عد اولنان نقرس علتنه اطلاق ایدرلر
(نقرس) زبرج وزننده برکونه ورم ووجع اسمیدر که طوبوقلرك واباق برماقلرینك مفصللرنده
یعنی اوینایق یرلرنده حادث اولور

*) اولدی داء البطن اول سر نهان * زاولمیه ظاهرده بردرلو عیان (*

(داء البطن) اضافتله قارن آغریسی ویورك آغریسی تعبیر اولنان وجع معناسنه در لکن
بطریق التشبیه درون انسانده مضمر ونهان اولوب بروجهله خارجده نشان واماره سی نمایان
اولمیان سر سربسته یه اطلاق اولنور ودفعنه چاره وعلاج مشکل اولان شر مستوره وفتنهٔ
خفیه یه دینور نته کیم بعض سلف حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه فتنه سنی بیانده
* ان هذه الفتنة کداء البطن لایدری من این یؤتی له * بیورمشدر وشاعرك * وبعض خلایق
الاقوام داء * کداء البطن لیس له دواء * قولنده شر مستوره اطلاقی مستور دکلدر

*) اخون من ذئب پك خائن اولان * هر کسه بیهوده خصم مال وجان (*

(اخون من ذئب) ترکیبنده اخون زیاده خائن وغدار معناسنه (ذئب) نون قافیه سنك
قطعهٔ سادسه سنده کچدیکی اوزره سباعدن قورد معناسنه در ویوقورد نوعی بین العرب

خيانت وغدر وختل وخبث طبع وظلم وعداوت وعدو يعني سرعت سير مثللي صفات مختلفه ايله متصف و بو صفتلرده يكانهٔ سباع اولمغله هر بر وصفي مثل اولوب * فلان اخون من ذئب * واغدر من ذئب * واختل من ذئب * واخبث من ذئب * واظلم من ذئب * واعدى من ذئب * واجول من ذئب * ديلور

*) ذئب يوسف يوغيكن هيچ تهمتي * متهم اولنغله بولمق شهرتي (*

(ذئب يوسف) عليه السلام كه قصه وحكايتي وكندويه عزو اولنان تهمت وجنايتدن برائتي تفاسير وتواريخده خصوصا مولانا جاميڭ ونظاميڭ وحمد يڭ يوسف و زليخا نام مؤلفاتنده مسطور والسنه ده مشهور اولمغله مثل اولوب بركيمسه اصلا صنعي ومدخلي اولمديغي جنحهٔ فظيعه ايله افترايه اوغرايوب اتهام اولندقده تشبيها ذئب يوسف اطلاق اولنور

*) ذئب الانسان اولدي شيطان لعين * آدمه چونكيم اودر خصم مبين (*

(ذئب الانسان) بانطق نبي ذيشان دشمن دين آدميان اولان شيطان لعنت عنواندن عبارتدر نتهكيم امام احمد بن حنبل وطبراني اسناد جيد ايله * الشيطان ذئب الانسان كذئب الغنم * حديث شريفني روايت ايتمشلردر يعني ذئب معتارف نوع غنمي نه كونه وادئ هلاكه اوغرادوب اغتيال ايدر ايسه شيطان دخي نوع بني آدمي اويلجه ورطهٔ هلاكه القا واضلال ايدر ديمك اولور

*) ذئب اهبان برعجب سر غريب * غير ناطق سويلمك نطق عجيب (*

(ذئب اهبان) اهبانه تكلم ايدن قورد ديمك اولور (اهبان) عثمان وزننده صحابهٔ كرامدن اهبان بن اوس الاسلمي حضرتلريدر قصه سي اولدركه مومي اليه قبل الاسلام جوار مدينه ده قيونلريني كودركن ناكاه برقورد كلوب قيونڭ برني اسور يدن آيردقده اهبان دخي صيحه ايده رك اوزرينه هجوم ايتدكده قورد قيوني براغوب قويريغي اوزره اوتوروب كلام فصيح ايله ياعبدالله بڭا رزقم بيننده حائل مي اولورسن ديدي اهبان دخي نه عجب امر غريبدر كه قورد بڭا كلام سويليور ديدكده قورد ينه تكلمه آغاز ايدوب سڭا بوندن اعجبني خبر ويره يم ديه رك الى ايله مدينهٔ منوره يه اشارت ايدوب شو خرمالغڭ ايچنده ياخود شو حرتين بيننده الله تعاليڭ رسولي نامنه اولمشي واوله جغي خبر ويرر وخلقي ايمان وتوحيده وطاعت رب مجيده دعوت ايدر اكا اجابت ايتمزسڭز ديدكده اهبان حضرتلري همان قيونلريني وديعهٔ خير الحافظين ايده رك على الفور رسول اللهه كلوب قصه يي وقوعي اوزره قص وانبا وشرف اسلا مله احراز رتبهٔ عز وعلا ايتمكله فيما بعد كندويه مكلم الذئب واولادينه بنوا مكلم الذئب ديمكله شهرتما اولديغي كتب صحيحهٔ احاديثده مسند ومثبتدر بنابرين قصه زياده اعجب واغرب اولان نسنه حقنده هو ذئب اهبان وهذا كذئب اهبان ديو ضرب مثل اولندي

*) چوق زمان كين طوتمه در حقد الجمل * خصلت مذمومه در صانمه كوزل (*

(حقد الجمل) تركيبنده حقد حانڭ كسريله عداوتي قلبنده امساك ايتمك يعني دروننده كين طوتمق معناسنه (جمل) فتحتينله اركك دوه معناسنه اولمغله معناي تركيب دوه كيني ديمك اولور چونكه دوه قسمي كنديدن رنجيده وآزار كورديكي كيمسه يه كين باغليوب مدت مديده دنصكره دخي فرصت بولورسه اخذ انتقام ايتمك معتادي اولمغله كينه وانتقامده مثل واوب بو خصلت ذميمه انسانده دخي بولندقده حقد الجمل اطلاق اولنيدي و بومقوله حقود وكيندار كيمسه يه لسانمزده دوه كينلي تعبيري رايكاندر

*) حلم نائم تیز کچن وقت حضور * دولت دنیا ایدر اویله عبور (*

(حلم النائم) ترکیبنده حلم حالك ضمیله احتلام کبی رؤیاده جماع ایتمك یعنی السنه ده دوش ازمق تعبیر اولنان حالت وقوعه کلمك معناسنه اولوب و بو حالت سریع الانقضا، برلذت موهومهٔ مخیله دن عبارت اولمغله سرعت وشتابله عبورایدن هنکام ذوق وصفادن ومقلوب لابقا اولان دولت دهر بیوفادن کنایه اولور * نته کیم بعض حکما تابوت اسکندری کورد کده * انظر الی حلم النائم کیف انقضی والی سحاب الصیف کیف انجلی * دیمشدر و بعض شعرا وصف دنیاده * احلام نوم اوکظل زائل * ان اللبیب بمثلها لایخدع * دیمشدر

*) حلم یقظان اولکه بی اصل ومآل * حالت رؤیا کبی وهم وخیال (*

(حلم الیقظان) ترکیبنده یقظان سکران وزننده نائمك ضدی اوله رق اویانق کیمسه معناسنه اولمغله بیدار کیمسه نك احتلام اولمه سی دیمك اولور بو حلم ایسه نوم ورؤیایه مخصوص اولوب حالت یقظه ده وجودی اولمدیغنه مبنی خارجده وجودی اولمیه رق قوهٔ واهمه ومتخیله ده متصور اولان آمال عاطله وامانی باطله مقوله سی مالیخولیایه اطلاق اولنور

*) کیز لو ایچمك باده یی شرب الیهود * کیفنی صاقلر اوقوم بدنمود (*

(شرب الیهود) اضافتله یهودیلرك شراب ایچمه سی دیمك اولور چونکه طائفهٔ خائفهٔ یهود هرنه قدر شرب خمرایله مذاق آلود ایسه ده طوائف سائره کبی اعلان وافشا ایتمیوب صکاری یهودیلردن دخی ستر واخفا ایتمکله بعض عیاش بد معاشك لغرض ما تك وتنها باده نوش اولمسنه بطریق التشبیه شرب الیهود اطلاق اولندی

*) خدعة الایام ایمش نوش شراب * تاب غم تا ایتمیه قلبی کباب (*

(خدعة الایام) ترکیبنده خدعه تمره وغرفه وزنلرنده مکر وحیله معناسنه اولوب مضاف تقدیریله خدعهٔ هموم الایام دیمك اولمغله انسانه اکثر زمانده عارض اولوب تاب وحرارتی قلبه تأثیرایدن غم وحزنك طرد ودفعنه چاره وحیله دیمك اولور واشبو مقوله احزانك اندفاعی شرب مسکرات ایله ازالهٔ عقل وهوشه موقوف اولمق زعمنده اولان ظرفای فساق عیش ونوش خدعة الایام اطلاق ایتمشلر

*) سرعة السمع اولمقدر غایت سریع * سرعة العیر اویله هم سیر بدیع (*

(سرعة السمع) ترکیبنده سمع سبنك کسری ومیمك سکونیله ازکك قورد لك دیشی صرتلانه آشمه سیله تولد ایدن جانورك اسمیدر جانورمزقوم قوتده ضبعدن وجرأت وخفتده ذئبدن فزونتر اولدیغی خصوصا سرعة سیرده ریاح وطیوردن اسرع وتیز رو اولدیغی حیوة الحیوانده مسطر ور بر کره پرتاو ایتدکده اوتوز ارشوندن زیاده صیچرادیغی ترجمهٔ قاموسده مذکوردر بناء علیه سرعت وشتابده مثل اولوب زیاده تیز رفتار اولان انسان وبغایت یوکرك اولان حیوان حقنده * اسرع من سمع * ضرب مثل اولمشدر وجانورمزقومك قوهٔ سامعه سی نهایت درجه ده اولمغله حس سمعی قوی اولان کیمسه حقنده اسمع من سمع دخی ضروب امثالدندر (سرعة العیر) ترکیبنده عیر طیر وزننده حمار وحشی معناسنه در و بو حمار وحشی چرا کاهه کتدکده خصوصا بر محلده انسان اولدیغنی حس ایتدکده زیاده تیز کیتمکله * اسرع من العیر * ضروب امثالدن اولمشدر

*) زهو دیك وزهو طاووس وغراب * یورعکده ناز وجنبشله شتاب (*

(زهو الدیك وزهو الطاووس وزهو الغراب) ترکیبلرنده زهو سهو وزننده فخر وتعظم وعجب وخیلا وکبر ونخوت معناسنه اولمغله معانیٔ تراکیب خروسك فخر وتعظمی وطاووسك عجب

و پنداری وقارغەنك تكبر وافتخاری دیمك اولور چونكه حسان طیوردن معدود اولان خروس شوخ طبع وزندوست مزاج اولمغله طاوقلر ایله اجتماع هنكامنده پهلوان واری آپل آپل یوریه‌رك وباشنی هوایه دیكوب بیون قباردوب قنادسوزویه‌رك خروسلندیغی وطاووس دخی حسن صورتنه وریاش منقشنه وزیباسنه نظرایتدكده خصوصا دیشیسی كندینه ناظر اولدیغی حالده دجاجهٔ هندی كبی قباروب كرواری قویرق اچه‌رق وبال وپرینك زینت وآرایشنه بقارق طفره فروش مباهات اولدیغی وغراب خباثتمآب دخی بیلمم نه‌یه مبنی یوررکن باشنی ایكی طرفه اماله ایله كاه برقنادینك وكاهی اوبرقنادینك اوزرینه باقه‌رق اوضاع متكبرانه ایله خرام ورفتار داعیه سنده اولدیغی مشهود ظرفا اولمغله بونلرك زهو وفخری مثل قلنوب ناز وشیوه ایله خرامان اولان خودبین وخودفروش حقنده * ازهی من الدیك وازهی من الطاووس وازهی من الغراب * مثللری مضروب اولمشدر قالدیكه نسخ مطبوعه‌نك بو محلنده واقع * حسن طاوس اولدی حسن بركمال * بیتی منظومه‌ده التی صحیفه مقدم بعینه مسطور واوراده شرح وبیانی مزبور اولمغله ثبت واملادن كف خامه اولندی

*) رجل طاوس اولدی شول شئ قبیح * نزد زیبانسنه‌ده اوله فضیح (*

(رجل الطاوس) طاوسك ایاغی دیمكدر چونكه نفس طاوس حسن ولطافتده مثل اولدیغی كبی زیاده قبیح اولان ایاقلری دخی قبح وكراهتده مثل اولوب بر زیبانسنه‌نك اجزاسنده برشئ كریه بولندقده یاخود اخلاق حمیدهٔ كثیره ایله متصف اولان كیمسه‌ده مورث فضاحت اولور برخصلت ذمیمه بولندقده یاخود برایو كیمسه‌نك ولدی ناخلف اولدقده بطریق التشبیه * رجل طاوس اطلاق اولنور نته‌كیم بو معنالرده * انف الظبی وكلف البدر وشوك الورد * دخی مثللردر

*) شوا‌كه ممكن اولمیه شبب الغراب * چون اودر دائم سیه بی ارتیاب (*

(شبب الغراب) تركیبنده شبب عیب وزننده صاچ وصقال مقوله سنك اغارمقلغنه دیمكله قارقه‌نك تویلرینك اغارماسی دیمك اولوب غراب ایسه آق باباكبی طول ودراز معمر اولسه‌ده ینه بال وپری اغارمیوب دائما سیاه ربش اولدیغی امر آشكار اولمغله تأبیدده مثل اولمشدر مثلا شونسنه ابدا اولمزدیمه معرضنده * لایكون ذلك حتی یشبب الغراب * دیو وشوایشی ایشلمك بنم ایچون اصلا متصور دكلدر دیمه موقعنده * لاافعله حتی یشبب الغراب * تعبیریله ضرب مثل اولنور نته‌كیم * لاافعله حتی یبیض القار وحتی یلج الجمل فی سم الخیاط * دخی امثال تأبیددندر

*) چون غبار الشبب ایمش ریش سفید * كردپای اسب عمرنابدید (*

(غبار الشبب) تركیبنده غبار غراب وزننده توز معناسنه اولمغله قوجه‌لق واختیارلق توزی دیمك اولور كه بطریق الاستعاره ریش سفیدده یعنی صاچك صقالك اغارمسنده مستعملدر ماكل مثل موی سیاه اوزره عارض اولان بیاضلیغی ماننده فرس رهوار كشت وكذار ایدن عمر سابق مثلا شبنك كردپاینك یعنی ایاغندن قالقان بوز توزك سیاه نسنه اوزره تراكمنه تشبیهه مبنیدر

*) پیر اولنجه اكله دم بن بی خبر * بل بوكلك اولدیغن قوس الكبر (

قوس الكبر) تركیبنده قوس قافك فتحیله یای معناسنه كبر كافك كسری وباء موحده‌نك فتحیله پیرلك وقوجه‌لق معناسنه اولمغله اختیارلق یایی دیمك اولور كه پیرلك هنكامنده بل بوكلوب یای كبی مقوس اولمق حالتنده مستعمل مثلدر وبو معناده مثل اولدیغنه بالفعل نفسمده مشاهده ایدیكمده واقف اولدم دیمكدر

*) اولیجق موی سفیدی آشکار * لحیه‌نك دیرلر که سربال الوقار (*

(سربال الوقار) ترکیبنده سربال قرطاس وزننده کوملکه دینور ومطلقا ملبوس اولان لباسه دینور وقار سحاب وزننده آغرمشربلولکه دینور که محافظهٔ عرض ناموسی موجب خصلت حمیده‌در چونکه برکیمسه‌نك مسن اولوب صقالی اغرمقلیغی *صبح پیری میدمید ازکف بنه پیمانه را * مرهم کافورشد موی توزخم شانه‌را * نصحیله متنصح اولوب خفت مزاجه دائر اولان لایقسز نسنه‌لری ترکله رزانتلو وتمکینلو اولمسنی مشتمل اولمغله صقالك آغرمسنه سربال الوقار اطلاق اولندی

*) اولدی پك مأیوسلق یأس الغریق *شدت بیم وخطر هول الحریق (*

(یأس الغریق) صویه غرق اولمش کیمسه‌نك حیاتندن قطع امید ایتمسی دیمکدر پس بویله غرقاب اولان کیمسه سباحت شناس اولمدقده وساحهٔ نجاته موصل تشبث ایده‌جك برنسنه بولمدقده بلغهٔ حیاتدن بغایت مأیوس اولدیغی ملابسنه سیله مطلقا فرط یأسله مأیوسلقده مثل اولمشدر (هول الحریق) یانغنك خوف وخطری واندیشه وتلاشی دیمکدر لکن حریق علولنوب شدتلندکده زیاده هائل وقورقنج اولملق ملابسیه سیله مطلقا خوف واضطرابده مثل اولمشدر

*) بد نظرله بولمه‌درنا که‌زوال * اهل جاهه نکبتهٔ عین الکمال (*

(عین الکمال) اضافتله بررتبهٔ رفیعه صاحبنك عزوجاهی درجهٔ کماله بالغ ومنتهی اولمغله هرکورن کیمسه متعجب اوله‌جق کرته‌یه واردقده ناکهان نکبات دهردن برنکبت اصابتیله منکوب اولسه اصابتهٔ عین الکمال دینلور وجیه من بورلك کمالی اصابت عینه بادی اولمغله کانه کمالك عینی اصابت ایتمش اولور * ومنه قول بعضهم فی الدعاء لبعض اهل الجاه صرف الله عنك عین الکمال

*) هرنه دم برکیمسه ایلرسه خطا * اولمش آکاه ایلمك قرع العصا (*

(قرع العصا) رمی الحصا وزننده القرع بالعصا معناسنه‌در که دکنك ایله برنسنه‌یی اورمق دیمك اولور حکماء عربدن عامر بن الظرب العدوانی بغایت مسن وپیر اولدقده شعورینه فی الجمله خلل کلوب کندی رأینه اعتمادی اولمغله اوغلارینه تنبیه ایلدیکه مصالح ناسی تنظیم وتمشیت وقتنده اکر کلامم اسلوب نظامدن چیقوب بیهوده وخلاف سمتنه منصرف اولورسه عصا ایله اشبو دیوارده معلق اولان قلقانی قرع ایدوب بنی آکاه ایده سزانلردخی مرسومدن بعضا سهو وخطا سرزدهٔ ظهور اولدقده برطبق فرمودهٔ پدر عصا ایله قرع مجن ایدوب مزبور متنبه اولدقده * ان العصا قرعت لذی الحلم * دینلمکله کلام مزبور مثل اولوب ذی الحلم یعنی عقل ورشد صاحبی کیمسه ادنی تنبیه ایله متنبه اولوردیه‌جك مقامده ضرب اولنمغله قرع العصا برکیمسه‌دن جابجا سهو وخطا واقع اولدقده نوجهله اولورسه اولسون آنی ایقاظ وآکاه ایتمکده مثل اولمشدر

*) اولدی قرع السن پشیمانلق دیمك * لبلرین دیشلرله کویا چینه‌مك (*

(قرع السن) اضافتله دیشلری بربرینه اورمق معناسنه اولوب وبومعنی اکثریا برکیمسه‌یه برخصوصدن ندامت عارض اولدقده وقوعه کلمکله بدا وپشیمانلقده مثل اولمشدر وبرکیمسه‌یه خشم وغضب عارض اولدقده ظهوره کلمکله غیظ وتهورده دخی مثل اولمشدر لسانمزده دیشلری قیجر قیجر ایتدی تعبیری بو معنادندر

*) ایرپلان ایکی محب ابناسبات * اولمیه ممکن بولشمق تامات (*

(ابناسبات) ترکیبنده مضاف همزه‌نك کسریله ومضاف الیه غراب وزننده اوله‌رق سبات نام کیمسه‌نك اوغللری دیمك اولور مزبور سبات زاده‌لر ایکی برادر اولوب بری شمسك محل طلوعنه اطلاع داعیه‌سیله مشرق طرفنه واو بری محل غروبنه وقوف قصدیله مغرب جانبنه عزیمت ایدوب من بعد بری برلرینه ملاقاتلری میسر اولمماغله بعدالافتراق اجتماعلری وقوع بولمیانلر حقنده ابناسبات ضرب مثل اولمشدر

*) فاقیٔ عینیه اول صاحب خطا * کیم پشیمانلقدن ایلر چوق بکا (*

(فاقیٔ عینیه) ترکیبی فاقیٔ لفظنك عینیه وعینین لفظنك ضمیر غائبه اضافتلریله کوزلرینی کندی چیقاروب کور ایدیجی کیمسه دیمك اولور لکن ترکیب مزبور کندیدن بیوك خطا صدور ایتمکله بغایت ندامت و پشیمانلق عارض اولوب لیـل ونهار کریه و بکا ایله زار وزار اولان کیمسه‌یه اطلاق اولنور

*) لیلة الحره اوشب کیم باکره * بکرنی ایتدیرمیه زائل اره (*

(لیلة الحرة) ترکیبنده حره حانك ضمیله دره وزننده نسبه وعتیقه خاتونه دینمکله اصیله وکریمه خاتونك کیجه‌سی دیمك اولور لکن اصطلاح ادباده شول لیلهٔ زفافه دینورکه عروس باکره دامادچلبی‌یه مغلوبه اولمیوب بکرنی ازاله ایتـدیرمیه پس اول کیجه نفسنی تسلیمدن وزوجنی تمکیندن امتناع ایله لکدکوب پای استغنا اولان عروس ممتنعه حقنده * باتت بلیلة حرة * دیرلر اضافتله کذلك * باتت بلیلة حرة * دیرلر وصفیتله کویا اول دختر حره وکریمه اولمغله اول کیجه مغلوبه اولمدی دیمك یاخود، ذات کیجه حره وکریمه اولمغـله مزبوره‌یی مغلوبه قیلدی دیمك ملاحظه‌سنه مبنیدر ووصفیتله اللیـلة الحرة هرآیك اول کیجه‌سنه دینور نته که امر بالعـکس اولدقده یعنی شب ازدفافده عروس بکرینی ازاله‌یه زوجنی تمکین ایتدکده * باتت بلیلة شیباء * و بلیلة الشیباء * دیرلر ولیلة الشیباء هرایك آخر کیجه‌سنه دینور

*) پك معظم مکر ایمش کیدالنساء * اهل عرضی حفظ ایده اندن خدا (*

(کیدالنساء) طائفهٔ زنانك مکر وخیانتی وحیله وخباثتی دیمك اولور لکن زمرهٔ نسوانك مکر وحیله‌سی عظیم اولدیغی عزیز مصردن حکایهٔ تنصیص کردهٔ نظم قرآن وجمیع ازمنه وامکنده‌ده شایع ورایکان اولمغله علی طریق التشبیه مطلقا عظیم اولان مکر وحیله‌یه کیدالنساء اطلاق اولندی

*) لیلة الحلفا شب فسق وفجور * بومثل ایتدی فرزدقدن ظهور (*

(لیلة الحلفاء) ترکیبنده حلفاء فاایله حمراء وزننده جاغرقان وشماطه‌جی عورته دینمکله زن صنیجه‌زنك کیجه‌سی دیمك اولور که فرزدق بعض فسـاق ایله بر کیجه بردیرانیه نك یعنی سکان مناستردن بر نصرانیه‌نك مهمان خانه‌سنه واروب مسفوره‌نك عندنده لحم خنزیر تناول وکؤس خمور تعاطی وتداول اولندقدنصکره مرسومه‌نك البسه‌سنی استراق واکتسا وانواع وقاحت وفضاحته اجترا ایله ذروهٔ فسق وفجوره ارتقا ونصرانیهٔ مزبوره‌نك مسلمانلر عیبدنر کاهدر مقوله‌سی بانك وصیاحنی اصلا اصغا ایتمیه‌رك جرجنه یه چیقدقلری کیجه اوله‌جقدر فیمابعد شخص بی حیا خلاعت وجلاعتك غایتنه بالغ وتعاطیٔ فواحشك نهایتنه واصل اولدیغی کیجه‌یه * لیلة الحلفاء * کذلك * لیلة الفرزدق * ضرب مثل اولمشدر فرزدق سفرجـل وزننده مشاهیر شعراء اسلامیه‌دن ابوفراس ایله مکنی همام بن غالب بن صعصعه نام شاعرك لقبیدر فرزدق مزبور جریر نام شاعر ایله همعصر وهمهجو اوایکیسی دخی هجرتك یوز اون سالنده عازم دارالقرار اولمشلردر

*) پك مصیبتلی کیجه لیل الهریر * جمله‌یی مأمون ایده رب قدیر (*

(لیل الهریر) معنای ترکیبیسی کلبك شره علامت زعم اولنان صرلمه‌سی یاخود فرط اسهالله

يورك سورمه سى كيجه سى ديمك اولور لكن ليل الهرير بكر بن وائل قبيله سيله بنى تميم قبيله سى مياننده وقوع بولان محاربه نك كيجه سيدر كه فرداسى كونه يوم الهرير دينور انده سيد تميم وشجاع بنى مجاشع اولان حارث بن بيبه ورجال تميمدن وافر كيمسه قتل اولنوب بنى تميمه مصيبت عظيمه اصابت ايتمش اولديغندن اول كونه يوم الهرير و كيجه سنه ليل الهرير اطلاق اولنمش بعده كندنده داهيهٔ عظيمه وحادثهٔ فجيعه ظهوره كلان هر برليل ونهاره ليل الهرير و يوم الهرير بطريق التشبيه ضرب مثل اولمشدر

*) ديندى مكرالله استدارجه هم * چون آنك انجاميدر غايتده كم (*

(مكر الله) اضافتله اشبو * ومكروا ومكرالله والله خير الماكرين * آيت كريمه سنده بطريق المشاكله جناب مقدس كبريايه اسناد اولنان مكر اوله جقدر كه مألى * سنستدرجهم من حيث لايعلمون واملى لهم ان كيدى متين * نظم جليلندن مستفاد اولان استدراجدر يعنى كافر وعاصى كفر وعصيانده توغل واصرار ايتدكجه جناب رب العزت ادامهٔ صحت وفزونى نعمت ايله امهال ودرجه درجه عذاب اليمه تقريب وايصال ايتمه سى كيد ومكره تشبيهه مبنيدر

*) اورته لق خلقى ايمش نقدالبلد * اولميانك معتبرك معتمد (*

(نقد البلد) فقد الجلد وزننده بلده نك رايج اقچه سى ديمك اولور لكن اكثر بلدانده بين الناس اخذ وعطاده دوران ايدن نقود جودت ايله رداءت بيننده متوسط اولمغله اشرافله اسافل ميياننده اولان اوساط ناسه بطريق التشبيه نقد البلد اطلاقى امثال عربدن اولمشدر

*) هم اسيرالهند ايله شيخ الغريب * سويلينلر اصلى يوق كذب عجيب (*

(اسير الهند) تركيبى كفار هند يدنده اسير اولمش كيمسه ديمكدر لكن اوائلده ابناء عربدن برشخص كذوب بن مجوس هند يدنده مدت مديده اسير اولدم و بلاد هندده اعجوبه نسنه لر كوردم ديو تعجب واستغراب اولنه جق چوق نسنه لر سويلمش بعد التجسس شخص مرقوم اوراده اسير اولمه دكل ديار هندى بلنكه رؤياده بيله كورمش اولديغى تبين ايتمكله استبعاد اولنه جق اكاذيب عجيبه سويليان كيمسه يه اسير الهند واكذب من اسير الهند ديو ضرب مثل اولندى (شيخ الغريب) اضافت بيانيه ايله كذلك الشيخ الغريب وصفيله وطنندن دور وجدا وسير وسياحت ايله شهر تما اولان پير بى نوادن عبارتدر چونكه (جهانديده بسيار كويد دروغ) مفادنجه بومقوله خانه بردوشلغله اوقاتكذار اولان سالخوردهٔ روزكار هر وارديغى دار ودياره برطاقم اعجوبه اكاذيبى احترام واعتباره مدار اتخاذى نمودار اولمغله مطلقا اصل واساسى اولميان اكاذيب مخترعه سويليان كيمسه حقنده مثل اولمشدر

*) شول ثقيل اشخاصه كيم بداختلاط * هم رقيبه ديديلر غيم الشباط (*

(غيم الشباط) شبب الغراب وزننده شهور روميه دن آخر فصل شتا اولان شباط آينك بلودى ديمكدر چونكه هنكام شتاده سيما موسم بهارك تقربى اثناسنده آفتاب عالمتابك عرض ديدار ايتمسى ناطق وصامتك طباعنه چسبان هوانك مغيوم ومغموم اولمسى مورث انقباض واحزان اولديغى ملا بسه سيله سوء معاشرت صاحبى اولان شخص ثقيل كنافتما ونزد عشاقده اندن اثقل وبدتر اولان رقيب بد لقادن هربرلرينه بطريق المثل غيم الشباط اطلاقى شايان كورلمشدر

*) اولكه كافات شتاده عبقره * نكتهٔ كافات ابن سكره (*

(كافات الشتاء) كذلك كافات الشتوة اسملرينك اوللرى حرف كافله مصدر اوله رق موسم شتاده الزم اولان نسنه لر ديمك اولور واول نسنه لره حاجات الشتاء اطلاق اولنور كه شعرادن

ابن

ابن سکره کنیه سیله معروف محمد بن عبد الله الهاشمی البغدادی انلری اشبو * جاء الشتاء وعندی من حوایجه * سبع اذا القطر عن حاجاتنا حبسا * کن وکیس وکانون وکأس طلا * بعد الکباب وکس ناعم وکسا * قطعه سیله تعداد واظهار ومحمود شیرازی بولوازم سبعه نك مرجعی شیء واحد اولدیغن اشبو * یقولون کافات الشتاء کثیرة * وماهی الا واحد غیر مفتری * اذا صح کاف الکیس فالکل حاصل * لدیك وکل الصید یوجد فی الفرا * قطعه سیله اقتصار ایلمشدر قالدیکه ناظم مرحومك نظمی اوزره ابن سکره تمره یاخود غرفه وزننده اولمق اقتضا ایدر حال بوکه قاموسده واوقیانوسده ومقامات حریرینك یکرمی بشنجی مقامه سنده وروض الاخیارك هامشنده تصریح وتصحیح اولندیغی اوزره شینك ضمی وکاف مفتوحه نك تشدیدیله ابن سکره اولمغله تغییر یسیر ارتکاب اولندی (عبقر) هر نسنه نك مرغوب ومستثناسنه

دینور کامر فی الاولی من الدال

*) کنج ایکن ریش سیه مسك الشباب * اندن اعلا اولەمز مش مشکناب (*

(مسك الشباب) اضافتله کنجلك مسکی دیمك اولور لکن بطریق الاستعاره ریش سیاهه یعنی هنکام شبابده آرایش انسان وزیب وزیور ابدان اولان حاجب وشارب ومژکان مقوله سی مویلرك همرنك نافهٔ مسك سیاه اولمسنه اطلاق اولنور که زیاده اعلا غالیه دن عالی وغالی در

*) آق صقالده اولدی کافور الشباب * کور بنور بارد ایدر زن اجتناب (*

(کافور الشباب) کنجلکك کافوری دیمکدر چونکه کافور دیدکلری طیب معروف غایت بیاض اولوب وطبیعتی زیاده بارد وتناولی قاطع شهوت اولدیغی کبی لحیهٔ بیضا دخی سفید اولوب وکبر سندن نشأت ایتمکله حرارت غریزیه نك فتورینه وشهوتك انقطاعنه بادی وشاعرك اشبو * کفاك بالشیب ذنبا عند غانیة * وبالشباب شفیعا ایها الرجل * نشیده سی مفادنجه طائفهٔ زنانك نفرت وبرودتنه باعث اولمقلغی ملابسه سیله آق صقاله کافور الشباب

اطلاق اولنمشدر

*) هم مطایای حوادث روز وشب * یوکانور صبح ومساچوق بو العجب (*

(مطایا الحوادث) ترکیبنده مطایا عطایا وزننده مطیه نك جمعی اوله رق مرکوب اولان بند دابه لری معناسنه (حوادث) حادثه نك جمعی اوله رق دهر بوقلمونك نوبنو پیدا اولان وقایع ونوائبی معناسنه اولمغله حادثات دهرك مرکبلری وبندلری دیمك اولور که مقصود ومرام دائما کنندیلرنده تعجب واستغراب اولنه جق کونا کون وقایع ظهوره کلان لیل ونهار در

و بو ترکیبك مستعار اولدیغی ظاهردر

*) باده معناسنده مصباح السرور * دیدیلر زهاد مفتاح الشرور (*

(مصباح السرور) شادی ومسرتك چراغی وآلت تنویری دیمك اولور (مفتاح الشرور) انواع فسق وفسادك قپوسنی آچغه آلت وسبب دیمك اولور لکن ترکیب اول عند الفساق وترکیب ثانی عند الزهاد ام الخبائث اولان خمره اطلاق اولنور بعضیلر ایکیسنی دخی اعتراف ایله

الخمر مصباح السرور لکنها مفتاح الشرور دیمشدر

*) پك لذیذ اولان مذاق الخمر ایمش * کیفله سرمستلر اویله دیمش (*

(مذاق الخمر) ترکیبنده مذاق میمك فتحیله برنسنه نك طعمنی طاتمق معناسنه اولمغله خمر پر خماری طاتمق معناسنه اولور کرچه خمر ذاتندن مر المذاق اولمغله نزد هوشیارانده تلخناك ومنفوردر لکن کیف بلاسیله سرخوشلر لذیذ عدا یتدکلرندن زیاده حلو المذاق معناسنه مذاق الخمرویك لذتلونسنه حقنده

الذ من الخمر دیوب ضرب مثل ایتمشلر

*) قلة الجرذان فقروفاقه در * اولقدركيم مستحيل الطاقه در (*

(قلة الجرذان) تركيبنده (جرذان) جيمك ضميله جرذك جمعيدر جرذ زفر وزننده فاره جنسنك اسانمز ده كه تعبيراولنان بيوك نوعنه ديمكله تركيب مزبور فاره لرك قلتى ديمك اولور و بوراده قلت عدمدن كنايه اولور بردارده فاره قسمنك نابود اولمه سى اول دارك زادو زواده دن فارغ وخاليه اولمسنى مستلزم وخلوخانه يه فقروفاقه لازم كلمكله تركيب مزبورضيق معاش وضرورت حال معناسنده بطريق الكنايه استعمال اولنمشدرنته كه ملوك امويه دن عبدالملك بن مروانه برعجوزهٔ فقيره * ان بيتى لخال عن الجرذان *عبارهسنى مشتمل برعرضحال تقديم ايلدكده مشار اليه دقيقه شناس اولمغله فهم مراد ايدوب اكاقتى وافر اجناس ذخائر احسان ايلمشدر كذلك قيس بن سعد بن عباده حضرتلرينه برخاتون خانه مده جرذان عصادن قورقز وانساندن قاچه مزاولديلرديدكده بن انلرى ارسلان كبى صيچرادرم ديوب خاتونك خانه سنى انواع خير و مير ايله ملا ن ايلمشدر

*) ناشر الاذنين د ى شول طامعه * صبت نفعه ايده وقف سامعه (*

(ناشر الاذنين) قولقلرينى يايوب اچيجى كيمسه ديمك اولورلكن اصطلاحده شول دنى وطمعكار كيمسه يه دينوركه دائما قوهٔ سامعه سنى كندويه عائد منافعه دائر كلامى استماعه حصر ايدوب سائر كلامى قولا غنه قويمز اوله

*) هم نظيف المطبخ اول شخص لئيم * كيم يمك پشمزاونده ازقديم (*

(نظيف المطبخ) تركيبنده (نظيف) پاك معناسنه (مطبخ)مقعد وزننده اسم مكان اوله رق آشخانه ياخود (مطبخ) منبر وزننده اسم آلت اوله رق تنجره معناسنه اولمغله آشخانه سى ياخود تنجره سى نظافتلو كيمسه ديمك اولور و بو مطبخ ومطبخك طهارت ونظافتى كنديلرنده طبخ طعام اولنممغله عدم استعمالدن ناشى اولمغله واريمز مقوله سى خسيس ولئيم كيمسه دن كنايه اولور صفت ذامه در

*) پك ثقيله ديندى كابوس السحر * مجلسه ايركن كلوبده كيج كيدر (*

(كابوس السحر) تركيبنده (كابوس) سين قافيه سنك آخر قطعه سنك اولنده كچديكى اوزره اويقوده عارض اولان آغر باصمه حالتى معناسنه (سحر)فتحتينله كيجه نك آخرى يعنى طك يرى اغارمزدن مقدمجه اولان وقت معناسنه اولمغله وقت مزبورده عارض اولان كابوس ديمك اولورچونكه آخرليلده عارض اولان كابوسك ثقلتى اشد وزمانى دخى اول ليلده وقوع بولاندن ممتد اولمغله برمجلسه بلالزوم بسط بساط كثافت وايركن كلوب كيج كتمكى عادت ايدن ثقيل خاطر خراش ومندر چوريدن تعبير اولنان ناتراش حقنده (كابوس السحر واثقل من كابوس السحر) مثللرى ضرب اولنور

*) نكتهٔ كابوس يقظان ديمه هم * پك كرانجان اهل ثقلت بدشيم (*

(كابوس اليقظان)ده (يقظان) سكران وزننده اويانق كيمسه معناسنه اولمغله اويانقلق حالنده كوزكوره اغر باصمق ديمه اولور و بو كابوس حالت نومه مخصوص برعارضه اولمغله تركيب مزبور حقيقتى اولميان مجاز قبيلندندركه پك كرانجان يعنى بغايت ثقيل الروح ونادان و بداخلاق و بى عرفان اولان كيمسه حقنده اهل لسان بطريق المثل ايراد واطلاق ايلمشلر

*)هم غراب نوح اوپيك ناسزا * كيج كله كنديكى يردن دائما (*

(غراب نوح) عليه السلام اول غرابدركه انى جناب نبى الله هنكام طوفانده آنى بوزنده صويى چكيلوب آچلش يروارميدر ديو تجسسه مأمور ايدوب سفينه دن ارسال بيورمشيدى غراب

مرسوم صو اوزرنده برجیفهٔ طافیه بولوب انی تناول ایله امرار زمان وفرمان شیخ الانبیایی فراموش ونسیان ایله خدمت مأموره سن اداو اخباردن بطائت وتثاقلی نمایان اولمغله فیمابعد غراب مزبورك بطائتی مثل اولوب برخصوص ایچون بعث وتسیار اولنان ساعی واولاق مقوله سی کندیکی محلدن کیچ کلدیکنده (ابطاء من غراب نوح) دیو ضرب مثل اولنمشدر

*) قاضیٔ جبل ده شول قاضی الجبل * حکمی نامرضی وکند ومبتذل (*

(قاضی الجبل) ترکیبنده (جبل) جیمك فتحی وباء موحدهٔ مشدده نك ضمیله حمص وزننده وثعالبینك نفحه سنده ثبت ایتدیکی اوزره جیمك ضمی وباء مشدده نك فتحیله سکر وزننده بغداد ایله واسط میاننده دجله کنارنده واقع بر بلده نك اسمی اولمغله بلدهٔ مزبوره نك قاضیسی دیمك اولور قاضیٔ مرقوم قالبنه قاضی دوکه جك برهیکل مصور یعنی صورت بشرده بقر و (افقه من الحمار) مثلنه شایان برجاهل ابتر ایدی برکون یالکزجه برمدعی کلوب برکیمسه دن دعوی ایتدکده احضار خصم ایتمکسزین مدعی ایچون حکم ایدوب بعده منفرد اوله رق خصمی کلدکده حکم سابقنی نقض ایدوب انك قول مجردی ایله دخی حکم ایتدیکی مأمون خلیفه نك مسموعی اولوب مرقومی عزل مؤبد ایله عزل ایتمکله حالی مثل اولوب حکم وقضاسی مغایر شرع ونامقبول وکندیسی بین الناس مبتذل ومدخول اولان قاضیٔ جهول حقنده (اجهل من قاضی جبل) دیو ضرب مثل اولمشدر منظومه نك مقتضاسی مثل مزبور فتحتیله قاضی الجبل اولمقدرکه طاغ قاضیسی واورمان حاکمی دیمك اولور بودخی معنای مراده ملایم خصوصا ایودیدکلری جانوره قاضی الجبل اطلاقی جهتیله خیلی مناسبت الور ایسه ده لکن کتب امثالده وادبیات سائره ده مقدما بیان اولنان وجهله اوزره مثبت ومصحح اولمغله تغییر یسیر ارتکاب اولندی

*) هب برابرلردر اسنان الحمار * اوله هردرلو مساوات آشکار (*

(اسنان الحمار) حمارك دیشلری دیمکدر چونکه حمار قسمنك دیشلری بیننده صغیر وکبیر ووجه دیکر ایله تفاوت اولمیوب جمله سی یکسان اولمغله تساوی وتماثلده مثل اولوب من جمیع الوجوه مشاکل وسیان اولان نسنه لره (سواسیة کاسنان الحمار دخی سواء کاسنان الحمار) دیو ضرب مثل اولنور نته که شاعرك اشبو *سواء کاسنان الحمار فلاتری* لذی شیبة منهم علی ناشیٔ فضلا *قولنده واقعدر و بومثل (سواسیة کاسنان المشط) مثلنك مثلیدر

*) پك فنا خویلردر اخلاق البغال * الحذر اولمه اوکونه بدخصال (*

(اخلاق البغال) ده (بغال) بانك کسریله بغلك جمعیدر بغل بانك فتحی وغین معجمه نك سکونیله دواب جنسندن قاتره دیمکله معنای ترکیب قاترلرك خویلری دیمك اولور چونکه اخلاقك زیاده فناسی اعراق متضاده نك تجاذب ایتدیکی اخلاق متباینه اولوب و بوقاتر قسمی دایسی آت اناسی اشك اولمغله طبایع مختلفه واخلاق متفاوته صاحبی اولان نوعین متخالفین بیننده متولد ناجنس اولدیغندن مجمع خصال ردیه اولمقده مثل اولوب غایت فنا وکوتو خویلره وتلون مزاجه (اخلاق البغال) اطلاق اولندی نته که شاعرك اشبو *مالی رأیتك لاتدوم علی المودة للرجال * خلق جدید کل یوم مثل اخلاق البغال* قولنده واقعدر

*) خیر اخو الشر واخو الخیر اولدی شر * خیرسز دادرده اولسه قیل حذر (*

(اخو الشر) شر وضرك قرانداشی (اخو الخیر) خیر ونفعك برادری دیمك اولور یعنی خیر وشر ونفع وضر دائما محل واحده توارد و بینلرنده درکار اولان تضاد وتخالفه اکثریا الحوین میاننده وقوعبولان تنازع وتحاسد منزله سنه منزل اولمغله بینلرنده اثبات اخوت اولنمشدر

*) شبهه معناسنده دراخت الحرام * شبهه لودن اتقا ایلر کرام (*

(اخت الحرام) حرامك همشیره سی یعنی شبیهی ونظیری دیمك اولورکه مراد حل وحرمتده اشتباه اولنان شبهه لو نسنه اوله جقدر و بومقوله لرده * فمن وقع فی الشبهات یوشك ان یقع فی الحرام حدیث شریفی مفادنجه جانب حظر راجح اولمغله اهل تقوی شبهه لو نسنه لردن اجتناب ایدن دیمکدر

*) اولدی للحیطان آذان دیمه هم * سرکی برفرده آچه نیك وکم (*

(للحیطان آذان) ترکیبنده حیطان حانك کسریله حائطك جمعی آذان همزه نك مدیله اذنك جمعی اولمغله معنای ترکیب دیوارلرك قولاقلری واردر دیمکدرکه مراد هر سویلنن سوزی شاید وراء جدارده ایشیده جك کیمسه واردر دیمك اولور * وبومثل افشاء سردن تحذیر موقعنده ضرب اولنورنته که شاعرك اشبو * واحتفظ علی السر باخفائه * فان للحیطان آذانا * قوانده واقعده

*) سر غربال ودخی سر زجاج * کشف راز ایتمك ایمش بی احتیاج (*

(سر الغربال) ترکیبنده غربال قرطاس وزننده ترکیده تحریفله قلبور دیدکلری وعایه دینور ودف ودائره دیدکلری آلت لهوه دینور (وقوغجی ونمام کیمسه یه دینور (کشف اسراره هیچ حاجت مس ایتمکسزین برکیمسه افشاء راز ایتدکده * لاح سر الغربال * دیو ضرب مثل اولنور وبومثل غربالك هر برمعناسندن مأخوذ اولمه نك مناسبتی خفی دکلدر (سر الزجاج) ده زجاج غراب وزننده صرچه وبللور مقوله سی اوانی یه دینور (زجاج قسمی شفاف اولوب درونده موضوع اولان نسنه یی لا محاله حکایه و اظهار ایتمکله بلا موجب کشف و ابراز اولنان سر خصوصنده (صحص سر الزجاج) دیو ضرب مثل اولنور

*) اختلاج العین دیندکده مآل * مژده ایله اولمه در فرخنده حال (*

(اختلاج العین) کوز سکرمك معناسنه درکه معروفدر لکن هر لسان اوزره ترتیب اولنان اختلاج نامه لرقولنجه کوز سکرمك اکثریا فرح وسروره اشارت ودیدار احباب ایله فرخنده حال ومسرور البال اولمغه مژده و بشارت عد اولندیغیچون مژده وتبشیرده مثل اولوب فلان کیمسه مژده لندی موقعنده (اختلج عینه دینور)

*) اولدی ساعات التلاقی چوق سرور * چون او وقت البت غایت حبور (*

(ساعات التلاقی) ترکیبنده (ساعات ازمنه معناسنه تلاقی بر برینه راست کلوب کورشمك و بلوشمق معناسنه اولمغله محبینك تصادف وملاقاتی زمانلری دیمك اولور لکن بر برینك لقاء و وصلتنه متحسر وآرزوکش اولان کیمسه لر هنکام وصلتده لبریز سرور وسرشار انواع شادی وحبور اولدقلری ملابسه سیله بطریق الکنایه مطلقا فرط سرور وطربه (ساعات التلاقی اطلاق اولندی

*) قوش ایله ایتمك تفاؤل زجر طیر * نهی اولندی چونکه یوقدر انده خیر (*

(زجر الطیر) اجر الغیر وزننده قوش ایله تفاؤل ایدوب فالی کوتو کلکله تطیر وتشاؤم ایدوب قوشی صوتیه وآوازیله یاخود طاش مقوله سی نسنه اتمق ایله طرد ایدوب اورکتمك وقاچرمق معناسنه در وبو زجر وطیره زمان جاهلیت توره سندن واعراب جهسانتما ب عادتندن اولوب اصل واساسی اولمدیغندن * اذا تطیرتم فامضوا وعلی الله فتوکلوا * دخی لا عدوی ولا طیرة * مثللو احادیثله ابطال اولنمشدر

*) زلة الرأی اولدی عاقلدن خطا * حسن تدبیر ایلر ایکن جابجا (*

(زلة الرأی) ترکیبنده زله زانك فتحیله ایاق سورچوب قایمغه دینور وکلامده یاخود فکر وتدبیرده

خبط وخطا وقوع بولمغه دینور رأی زانك فتحیله اعتقاده وفكر واندیشه یه دینور پس برعاقل كیمسه اكثریا رأی وتدبیرنده اصابت ایدركن بعضا غفلت وخطا ایتسه زلة الرأی اطلاق اولنور

*) رأی حاقن رأی صارب یكما آل * یعنی فكر فاسد و باطل خیال (*

(رأی الحاقن ورأی الصارب) تركیبلرنده (حاقن حاء مهمله ایله (وصارب صاد مهمله ایله ایكیسیده حابس البول معناسنه اولمغله حبس بول ایدیجی كیمسه نك فكر واندیشه سی دیمك اولور چونكه ادرار عارض اولدقده اختیاریله حبس بول ایتمك یاخود لعلة بول محتبس اولمق حضور قلبه وجمعیت خاطر ایله اعمال فكر ورویته مانع اولمسیله فكرك سقامتنی وذهنك عدم استقامتنی مستوجب اولمق ملابسه سیله بر كیمسه مطلقا فكر وخیالنده خطا ایتدكده * رأی

فلان رأی الحاقن وتدبر تدبیر الصارب * دینلور

*) زلة العالم شوكیم مشهور اوله * زلة الجاهل اوكیم مستور اوله (*

*) یعنی عیب عالم اولور آشكار * جاهلك عیبنه یوقدر اعتبار (*

بیت لاحق بیت سابقی ایضاح ومعنای مقصودی افصاح ایچوندر یعنی عالم ودانانك خطا ونقیصه سی بین الناس شایع ومشهور * وجاهل ونادانك عیوب فضیحه سی مغمور ومستور اوله كلدیكی ملابسه سیله عیوب ونقایصدن مطلقا فاشی ورایكان اولانه (زلة العالم)

وسر بسته آسا باشی اورتلو قلانه (زلة الجاهل اطلاق اولنمشدر

*) اتفاق ایتمشلر ایكن اولا * اختلاف قوم ایمش شق العصا (*

(شق العصا) تركیبنده شق شینك فتحیله برنسنه یی یارمق وآیرمق معناسنه در (عصا دكنكه دینور (وایتلاف واجتماعه دینلور پس شق العصا معنای اوله كوره استعاره طریقیله ومعنای ثانی یه كوره حقیقت اولمق اوزره بر كیمسه بو جماعتدن مفارقت ایدوب آیری بوی چكمكه دینور بویله كیمسه حقنده * فلان شق العصا * دیرلر جماعته مخالفت وجمهوردن مفارقت ایتدی دیمكدر

*) همدخی ابن المذلق اولن فقیر * مخنت افلاسله زار وحقیر (*

(ابن المذلق) میمك ضمی ولام مشدده نك فتحیله معلق وزننده عبد شمس قبیله سندن برصوی ذكوردی كیمسه نك كنیه سیدر كوانه كندیسی ونه آبا واجدادی مدی الدهور پنجۀ افلاسدن تخلیص كریبانه چاره بوله مملو ودائما كهنه پوش وقوت لایموت ایله تحم نوش اولمسلرندن وهایت اولنه تملو بناءً علیه مشاهیر مفلسیندن معدود اولوب سكلری مفلسلر حقنده * افلس من ابن المذلق ضرب مثل اولمشدر عبارۀ ناظم مذلقك محسن یاخود مكرم وزننده اولمه سنی اقتضا ایدر لكن قاموسنده واوقیانوسده تصحیح وتصریح اولندیغی اوزره معظم وزننده اولمغله تغییره حاجت مس ایلمشدر

*) ابن مر قوم الذراعین اولدی خر * جاهل ابتر هله آندن بتر (*

(ابن مر قوم الذراعین) تركیبنده مرقوم خطوطلی وچزكیلی نسنه معناسنه ذراعین ذراعك تثنیه سی اوله رق اعضادن قول تعبیر اولنان عضوك معناسنه اولمغله قوللری چزكیلنك اوغلو دیمك اولور كه مراد فارسیده خر وتركیده اشك دینلكلری دابه در وبو كنیه حمار قسمنك اوك قوللرنده اكثریا خلقی اوله رق سیاه چزكیلر اولمق جهتیله در بعده حمار بلادتشعارك نوع دیگری یعنی ایكی ایاقلی كوچك قولقلی بیوك برادری اولان جاهل ابتر بد اختروند خی بینلرنده دركار اولان مناسبت تامه اعتباریله (ابن مر قوم الذراعین) دینلدی

*) الأم من ابن قرصع اولن لئیم * كیم اوله غایتده تا ثله ذمیم (*

(الأم من ابن قرصع) تركیبنده الأم ارقم وزننده زیاده لئیم وناكس معناسنه قرصع جعفر وزننده اهل یمندن برخسیس ودنی كیمسه نك اسمی اولوب وآنك اوغلو كه ابن قرصع در لئیم ابن لئیم

برنا خلف ذميم اولمغله ايكيسى دخى لوم ودنائتله مثل اولوب غايتله دنى كيمسه يه (الأم من قرصع والام من ابن قرصع) دينلدى

*) اولدى مولى الموالى پك رذيل * صدمهٔ فقر وحقارتله ذليل (*

(مولى الموالى) تركيبنده مولى ميمك فتحى والفك قصريله معانئ كثيره بيننده مشترکدر لكن بو راده آزاد اولمش كوله معناسنه ياخود حليف ومعاهد كه بى كس ومجهول النسب اولمغله بر كيمسه ايله عقد موالات ايدن كيمسه معناسنه اولوب موالى ميمك فتحيله مزبور مولى نك جمعى اولمغله معناى تركيب عتق وآزاد اولنمش كوله لرك معتق وآزادلسى ديمك اولور ياخود بى كس ومجهول النسب اولمغله غيرك حليف ومعاهدى اولان كيمسه لر ايله عقد موالات ايدن كيمسه ديمك اولور وعلى التقديرين رذالت وحقارتى مستلزم اولمغله مطلقا فقر وحقارتك شمارينى ... يمش خوار وحقير كيمسه يه مولى الموالى اطلاق اولنور

*) پك شاآمت ديغه در شؤم البسوس * نفرت ايلراندن البته نفوس (*

(شؤم البسوس) تركيبنده شؤم شينك ضميله نحوست واوغورسزلق معناسنه در بسوس عبوس وزننده بسوس بنت منقذ التميميه ديدكلرى قاريدر كه شوم قد ملكده مثلدر نفحه ده و مجمع الامثالده وادبيات سائره ده مرسوم اولديغى اوزره قصه سى اولدركه مشؤمهٔ مزبوره ديار آخرده اولان همشيره سنى وهمشيره زاده سى جساس بن مره يى زيارت قصديله وطنندن فك رابطهٔ اقامت وجارد لرى اولان سعد بن شمس الجرمى دخى مسفوره ايله رفاقت ايدوب منزل جساسه حط راحلهٔ شاآمت ايتمشلر ايدى و بوسعد الجرمينك ناقه سى جساسك دوه لريله مرعايه كيدوب جساسك صهرى وانشته سى اولان كليب بن وائلك قوروسنه ولرمغله كليب قاينك ضيفنك ناقه سى اولديغنى بيلميوب لرك جهادن الخراج ايچون براوق اتدقده ناقه نك ضرعنه اصابت ايدوب ناقهٔ مجروحه ممه سندن سود ايله قان نجريان ايدرك جساسك منزلنه كلدى بسوس بو حالى كوردكده واويلا وجاريته اولان الها شدن بث شكوى واخذ انتقامه تحريض واغرايه دائر برطاقم اشعار فتنه انكيز انشا ايتكله جساسك عرق حميتى منتفخ اولوب بسوسه خطابا اى خالته جزع وفزع ايلمه جار يكك ناقه سنى مقابلنده برمعتبر فحل قتل اولنور ديديكى سمع كليبه واصل اولدقده عليان تام لحلمنى مراد ايدر ظنيله * دون عليان خرط القتاد * مثلنى ارسال بعده جساس كليبى اغفال وبرطعنهٔ مثخنه ايله ديار عدمه ايصال ايتكله جساس ايله كليبك قبيله لرى اولان تغلب بن وائل و بكر بن وائل قبيله لرى ميانده حرب وقتال ايله تعادى تمام قرق سنه متمادى اولديغى اغراء بسوسدن ناشى اولمغله شاآمت ونحوستده مثل اولوب غايت شوم قدم واوغورسز كيمسه حقنده * اشأم من البسوس * دينلدى قاموسده واوقيانوسده بسوس منحوسه يهوديه اولوب شأمتى لجهت ذيكر ايله اولديغى مرسومدر فليراجع بسوس تميميه و بسوس اسرائيليه دن هر بريسى مترآمد مشؤمين اولوب ايكيسنده مثل مزبوره مورد ومنشأ اولمقده ... مستبعد كلدو ...

*) جمله اولاد زنا ايچون تمام * كنيه اولمش ابن احلام النيام (*

(ابن احلام النيام) تركيبنده احلام همزه نك فتحيله دوش آزمق معناسنه اولان حلم لفظنك جمعى نيام جبال وزننده نائمك جمعى اولمغله اويقوده احتلام اولان كيمسه لرك ولدى ديمك اولور لكن اصطلاحده ابتداده وطئ حرامدن وجوده كلمش ولد زناره كنيه اولمشدر تكيم (ابناء الدهالير وابناء السكك وابناء الفراش المشترك وابناء البغايا) دخى بويله مجهول الاب حرام زاده يچلره اطلاق اولنور

*) ابن ثله اولدی شخص کاردان * ابن حره پاك دامن مرد مان (*

(ابن ثله) ثانك ضمی ولام مشددهنك فتحیله جماعت انسانی معناسنه اولمغله قوم وجماعتك اوغلی دیمك اولورکه مراد کاردان یعنی ایش بیلیجی وامور مصالحه حسن صورت ایله تمشبت ویریجی کیمسه اوله جقدر چونکه بویله مصالح ناسی لایقیله تنظیم وتسویه صددنده اولان شخص کارکذار قوم وقبیله سنه ولدبار مثابه سنده اولدیغی امر آشکار در (ابن حره) ثله وزننده نسبیه وکریمه خاتونك اوغلو معناسنه اوله رق عفتلوو پرهیز کار عرق طاهر کیمسه نك کنیه سیدر

*) شول عیر وحده اولمش مکر * اختلاط ناسدن ایدن حذر (*

(عیروحده) مصغرا ومضافا یعنی عیر لفظی کاربان معناسنه اولان عیرك تصغیری اوله رق وحده لفظنه اضافتله ناسله الفت واختلاطدن احترازایدن منزوی کیمسه یه دینور ودائما کندی رأینی بکنور اولان خود بین ومتفرد بالرأی اولان کیمسه یه دینور وزیاده بخیل اولمغله طعامنی یالکزجه ییوب مسافردن خوشلنمز جری کیمسه دن کنایه اولورکانه کاربان وجمعیتله کیدیله جك محله یالکزجه کیدر دیمك تصوربنه مبنیدر

*) اولدی هم مفهوم اکسی من بصل * قات بقات جامه کین اهل کسل (*

(اکسی من البصل) واکسی من بصلة صوغاندن زیاده لباس کییجی دیمکدر یعنی لباس معرفتدن عاری اولان مر المذاق کیمسه صوغان ولاهنه کبی قات بقات ثیاب ایله ظاهرینه آرایش ویردکده بطریق المثل * هواکسی من البصل * واکسی من الکرنب * دینلور مرحوم خواجه نصر الدین برکون دکرمانه وارمش اتفاق برقاچ کیمسه لر تازه بوغاچه پشرمشلر و برقاچ باش صوغان کسمشلر مرقوملر خواجه یی کوردکده مرحبا ایدوب خواجه دخی برکات ایله دعا ثناسنده * طرف الفتی یخبرعن ضمیره * مثلنجه مرحومك باقشندن طعامه اشتهاسنی حس ایتد کلرنده ایچلرندن بریسی بطریق المطایبه خواجه افندی مقامه مناسب فارسی برقطعه سویلمك شرطیله سنزده بیورك دیدکده بلاتوقف * دکره نست دونراست * اوکودنلر کیدراست * بوغاچه کوملکجك قالمش * صوغان قات قات کیراست * دیه رك مثل مزبوره تلمیح ایله بوغاچه نك باشنه کچدیکی منقولدر!

*) نکتهٔ نار الذباله دیمه هم * آتش قلب حسود بدشیم (*

(نار الذباله) ترکیبنده ذباله ذالك ضمیله ثمامه وزننده وبانك تشدیدیله ذباله رمانه وزننده موم وچراغ وقندیل مقوله سنك ایقاد اولنمش فتیلنه دینور لکن علی طریق التشبیه درونی نار حسد ایله محترق ایکن ینه محسوده نوازش ایدوب یوزه کولیجی حسوده اطلاق اولنور نته کم ابن المعتزك اشبو * کم حاسد حنق علی بلا * جرم فلم یضرنی الحنق * متضاحك نحوی کما ضحکت * نار الذبالة وهی تحترق * قطعه سنده واقعدر * وغیره نفعی اولوب کندی نفسنه ضرر ایدن کیمسه یه اطلاق اولنور

*) اولدی صب الزیت فی القندیل هم * رشوتیله کسب انوارهم (*

(صب الزیت فی القندیل) ترکیبنده صب ماضی مجهول زیت نائب فاعلی قندیلك الف لامی عهد خارجی یاخومضاف الیهدن عوض اولوب صب الزیت فی قندیله معناسنه اولمغله فلانك قندیلنه زیتون یاغی دوکلدی وقونلدی دیمك اولور لکن ترکیب مزبور مال ومنالی وشهرت وشانی اولمین کیمسه راه ارتشای لعنت انتمایه سلوکله کسب رفاه ایدوب پارلهدقده بطریق المثل ایراد اولنور

*) هم رشاء الحاجه دیندی رشوته * چونکه بادی آب وتاب حاجته (*

(رشاء الحاجه) ترکیبنده (رشاء) کساء وزننده حبل وایپ معناسنه (حاجه) جیمك فتحیله

كشينك محتاج اولديغي نسنه معناسنه اولمغله معناى تركيب حاجت وماز مه نك اپى ديمك اولور
چونكه ايپ واورغان ايله قيودن صوچقارمق ويوك باغلمق مقوله سى منافعه توصل اولنديغى
كبى برمطلبك حصولى ضمننده ويريلن رشوت ايله دخى اومطلبك حصولنه توسل اولنمغله
بطريق التشبيه رشوته (رشاء الحاجه) دينلدى

*) اولدى كافور التجارب آق صقال * پيرلردر آزمايشكار حال (*

(كافور التجارب) تركيبنده (كافور) غايت بياض صمغ معروفدر (تجارب) مساجد وزننده
برنسنه يى تكرار بتكرار اختبار ايدوب صنه مق معناسنه اولان تجربه نك جمعيدر وبو تركيب
حقيقتى اولمين مجاز قبيلندن اوله رق آزمايشكار حال يعنى مرة بعد اخرى امورى امتحان ايله
واقف احوال اولان پيرلرك آق صقالنه دينور

*) ياسمين الشيب ايمش موى سفيد * جابجا اولدقده امانودميد (*

(ياسمين الشيب وياسمون الشيب) تركيبلرنده (ياسمين) وياسمون سينلرك فتحيله عالمين وعالمون
وزنلرنده شكوفه انواعندن معروف بياض چيچكدر (شيب) عيب وزننده قوجه لقدر
وبو تركيب دخى حقيقتى اولميان مجاز قبيلندن اوله رق شجر ياسمينك اوراق سبزى مياننده دميده
وظاهر اولان بياض چيچكه تشبيها سياه صقال ايچنده ارالق ارالق ظهوره كلان موى سفيده
يعنى بياضلق دوشوب قرسپمكه دينور

*) مهر كنده شولكه غايت ذى بها * كرقز اوغلان اولسه كوچ يتمز اكا (*

(مهر كنده) تركيبنده (مهر) نهر وزننده خاتون تزوجنده تسميه وتعيين اولنان بدل نكاحدر كه
فارسيده وتركيده كابين تعبير اولنور (كنده) كافك كسريله قبائل يمندن برقبيله در قبيلهٔ
مرسومه قيزلرينى يوز دوه دن اقل مهر ايله تزويج ايتميوب بعضا بيك دوه يه قدر مهر ويردكلرى
والدقلرى اولمغله فرط غلاده مثل اولوب برنسنه غايت كرانبها وغالى اولدقده (اغلى من مهور
كنده) ديو ضرب مثل اولنور

*) دينسه ثقب اللؤلؤ اولدر كيم مال * دختر الوب ايلمك بكرين مزال (*

(ثقب اللؤلؤ) تركيبنده (ثقب) ثاء مثلثه نك فتحى وقافك سكونيله دلك دلمك معناسنه
(لؤلؤ) لاملرك ضمه لرى وهمزه لرك سكونيله مجوهرات اقسامندن اينجو معناسنه اولمغله معناى
تركيب خريده يى يعنى دلنمدك اينجويى دلمك معناسنه در لكن بطريق التشبيه قز اوغلان قز
تعبير اولنان دختر خريده يى جامه خواب وصاله الوب بكرينى ازاله ايتمكه دينور وجوه
تشبيه اظهر من ان تخفى در

*) ديندى كسر الفستقه بكر المغه * لجهٔ تنك صفايه طالمغه (*

(كسر الفستقه ده) فستقه فانك وتانك ضمه لريله قنفذه وزننده وتانك فتحيله جندبه وزننده
فستق جنسنك واحدى اولمغله شام فستغى تعبير اولنان ميوه دن بردانه يه دينور معناى تركيب
فستق قرمق اولور لكن بودخى ثقب اللؤلؤ كبى بكر بالغه المق ودلخواه اوزره بر مراد اولوب
ذوق وصفا بحرينه طالمق معناسنده اصطلاح ظرفادن اولمشدر

*) اولدى فتح الحصن اول معناده هم * قلعه فتح ايتمك كبى كوياهم (*

(فتح الحصن) معلومدر كه غيرك دست تصرفنده اولان قلعه يى قهر وغلبه ايله قبضهٔ تسخيره
الوب متصرف اولمغه دينور لكن بودخى سابقلرى مثللو افتراع وافتضاض يعنى عذراء شهيه نك
بكرينى ازاله ايله نائل مراد اولمق معناسنده مصطلحات ادبادن اولمشدر

*) اتصال الحبل مفهومى زفاف * ربط الفت ايله اولمق سينه صاف (*

(اتصال الحبل) ترکیبنده (اتصال) برنسنه آخره اولاشق وبتشك اولمق معناسنه (حبل) ایپ واورغان یاخود عهد وپیمان معناسنه اولمغله ایپلرك یاخود عهدلرك اتصالی دیمك اولور لکن بورادہ حبلدن مراد کندیسیله انس والفت ربط اولنان حبل مجازی اولمغله داماد ایله عروسك ابتداء وصلتده عقد یسمان محبت ایله سینه صاف بلکه حبالهٔ آغوشه چکوب ناف بناف اولدقلری لیلهٔ زفافه دینور

*) نکتهٔ ادخال بسرة فی النواة * اجتماع جامعین وجامعات (*

(ادخال البسرة فی النواة) ترکیبنده (بسره) بانك ضمیله خرما قوروغی معناسنه (نواة) حصاة وزننده چکردکی معناسنه اولمغله خرمایی چکردکنه ادخال ایدوب یرلشدرمك دیمه اولور لکن ترکیبك معنای حقیقیسی متصور اولمیوب بلکه ذات خرمایی املس وطولانی اولمغله الت رجله تشبیه ونوانك شق وشکافنی نسوانك موضع معهودنه تشبیه طریقیله رجل جامع ایله مرأهٔ جامعهنك اثناء وطئ ده وقوعبولان مجامعتلری حالتیچون مستعار اولمشدر

*) اولدی فض الکبس واعلاق الختام * بکرازاله ایتمه بروفق مرام (*

(فض الکبس) ترکیبنده (فض) فانك فتحی وضادك تشدیدیله مهرلو نسنهنك مهرینی بوزمق معناسنه (کبس) کافك کسری ومدیله نسوانك رحمنده چوجق یتاغی اولان مشیمه معناسنه اولمغله مقصود اولان ازالهٔ بکر دلالتی ظاهردر (اعلاق الختام) ده (اعلاق) همزهنك کسریله برعضوه الزاق علق ایتمك یعنی سلوك یاپشدرمق معناسنه (ختام) کتاب وزننده مهرمومی معناسنه اولمغله مآل ترکیب مهرمومنی سلوك واری یاپشدرمق دیمه اولور لکن الت تناسلی درازلقده مهر مومنه ودختر دوشیزهنك سلوکلیه جك عضو معهودنه اصابت ایتدکده اجرای دم ایتمه ده سلوکه تشبیه ایله ازالهٔ بکر ایچون مستعاردر

*) قاصرات الطرف اوخوش منظر نسا * زوجنك غیرینه باقمز دائما (*

(قاصرات الطرف) ترکیبنده (قاصرات) قاصرهنك جمعیدر قاصره حابسه معناسنه در (طرف) حرف وزننده کوز معناسنه درعین کبی پس قاصرات الطرف اسم فاعلك مفعولنه اضافتیله نساء قصرن ابصارهن علی ازواجهن معناسنه اولمغله کوزلرینی زوجلرینك دیدارینه قصر وحبس ایله زوجنك غیریدن کف ابصار ایدن نساء عفتمداردن عبارتدر مفردنده قاصرة الطرف دینلور خوش منظرلق یعنی ذات جمال اولمق مفهومندن جزء وکل ایسه ده حسن عالمبها ایله متصفه اولان نساء جنانك مدحنده وارد اولدیغنه تلمیح ایچون تقیید اولندی

*) دی بنات الطارق اول حسنالره * نسلی پاك وحسنی مستثناره (*

(بنات الطارق) علاء بن الطارق بن الحارث بن امیة بن عبدشمسك قزلری دیمکدر مزبورهلر علو حسبده وشرف نسبده سائرلردن مستثنا وممتاز وحسن وجمالده بیهمتا وسرافراز اوللریله ضرب مثل اولمشلردرنته که انلردن هند بنت عتبه وقعهٔ احدده مخاذیل مشرکینی اغراقصدیله اشبونحن بنات طارق نمشی علی النمارق الدر فی المخانق والمسك فی المفارق ان تقبلوا نعانق اوتدبروانفارق فراق غیروامق ارجوزهسیله مباهات ایلمشدر بنابرین مطلقا ذات جمال اولان نسوهیه بنات طارق اطلاق اولنور

*) ام قرفه بك عزیز اولان نسا * اصل ونسلی صاحب عزوعلا (*

(ام قرفه) قافك کسریله ربیعة بن بدرك قزی ومالك بن حذیفة بن بدرك زوجه سیدر مرسومهنك دائرهسنده جملهسی کندی محرملری اولهرق اللی عدد دلاور زورآورك اللی

قبضهٔ سيف صارملری اصلمشيدی بناء عليـه اصل ونسلی عزيز وعالی اولان عزيزه ومنيعه خاتون حقنده مرسومه ايله ضرب مثل اولنوب (اعز من ام قرفه وامنع من ام قرفه) دينلور

*) هم انابيب القنا ديمك تمام * مدحت آبا واجداد كرام (*

(انابيب القنا) تركيبنده انابيب مصابيح وزننده انبوبك جمعی انبوب اسلوب وزننده بوغوم معناسنه (قنـا) عصا وزننده قارغی مزراق معناسنه اولان قناتك جمعی اولمغله معنای تركيب قارغی مزراغك بوغوملری ديمك اولور لكن انابيب القنا منتظم وهموار ومتساوی المقـدار اولمقـده مثل اولوب آباء واجدادی شان شرفده حائز قصبات السبق اولان كيمسنه حقنده آباؤه كانابيب القنا ديو ضرب مثل اولنور

*) اولكه خضراء الدمن بين النسا * كندی خوب واصل ونسلی ناسزا (*

(خضراء الدمن) تركيبنده خضراء حمراء وزننده تروتازه اولان بقول ونباتاته دينور سبزوات معناسنه (دمن) دالك كسريله سپورندی وقاذورات آتيلان مزبله يه دينور جمعی عنب وزننده دمن كلور معنای تركيب سپورندیلك سبزه سی ديمك اولور لكن بطريق المثل فرومايه نسبدن وجوده كلمش اولان جميل وحسنا خاتونه دينور كه اشبو * اياكم وخضراء الدمن * حديث شريفله اندن تحذير بيورلمشدر وبومثل ابتداء لسان بلاغتفشان نبويدن صادر اولان جوامع الكلمدن اولمغـله شرف خطاب ايله مشرف اولنلردن بعضيسی وماذاك يارسول الله ديدكده * المرأة الحسناء فی منبت السوء * ايله بيان بيورلمشدر

*) باقة النرجس عجوز بدلقا * موسفيد وزردروی وسبزپا (*

(باقة النرجس) تركيبنده باقه ناقه وزننده برطوتام شكوفه يه وبردمت اوته دينور (نرجس) نونك فتحی وكسريله نركس فارسيدن معرب اوله رق معروف چيچكدر كه زرين قدح تعبير اولنور ماك تركيب برطوتام نركس ديمك اولور وبونرجسك ساقی سياهه مائل يشل وشكوفه سنك ذيلی بيـاض واورته سنده صاری قدحی اولمق ملابسه سيله بطريق التشبيه صاچی اغارمش ويوزی صرارمش وبجاقلری قرارمش وشاعرك اشبو * عجوزة من وجهها * كم غاب بدر واحتجب * فشعرها كفضة * والسن لاشك ذهب * قطعه سنه ماصدق اولور كرته يه وارمش بدپيكر وكريهة المنظر اولان پيره زن فرتوته اطلاق اولنور

*) رقة الحافر فسادات زنان * هر بری تخديشه در ناخن زنان (*

(رقة الحافر) تركيبنده رقت دقت وزننده تنك ويوفقه معناسنه (حافر) فانك كسريله دابه نك طرنغی معناسنه اولمغله معنای تركيب طرنق يوفقه لیغی ديمك اولور لكن علی وتيرة الكنايه زنا وفجور ايله درون رجاله ناخن زن تخديش اولان فاحشه لرك خشنه اطلاق اولنور تكيم بويله فاجره لره لسانمزده طرنغی قربجه لی تعبير اولنور

*) ذات نحيين اولمه در رسوای عام * شغل بخل وحرصله بين الانام (*

(ذات نحيين) تركيبنده نحيين نحيك تثنيه سيدر (نحی) نونك كسريله فسق وزننده وفتحيـله وحی وزننده مطلقا طلومه دينور زق كبی علی قول خاصة ياغ طلومنه دينور معنای تركيب ايكی طلوم صاحبه سی خاتونه ديمك اولور ناظم تحرير بو بيتـله * اشغل من ذات النحيين * مثلنك موردنه ومضربنه ايما ايلمشدر اصلی بودر كه تيم الله بن ثعلبه قبيله سندن برخاتون زمان جاهليتك اواخرنده ايكی طلوم ياغ ايله سوق عكاظه كلوب خارج بازارده زحامدن خالی برمحـلده ياغ صاتاردی خوات بن جبير الانصاری رضی الله عنه قبل الاسلام ياغ المق صورتيله يانه كلوب جاشنيسنه باقمق ايچون طلومك برينك اغزينی چوزدردی اندن بركره طاتدقدنصكره ديكر طلومك اغزينی دخی

چوز دروب اندن دخی طساندی خاتون طلوملری آغزلری باغسز اوله رق بر بر اللریله طرتدقده میدانی خالی بولغله مبایعه یی غیری کونا معامله یه چوروب بر بشقد آلش ویریشه مباشرت ایلدی خاتون مدافعه یه تصدی ایلسه یاغ بالکلیه هدر اوله جغی بدیدار اولمغله بالضروره بو بازارلغه رضا کوستردی من بعد بغایت مشغول اولان کیسه حقنده اشغل من ذات النحیین مثل اولدی بعد زمان خوات توحید واسلامله شرفیاب وغزوهٔ بدره شهود ایله کبار اصحاب کرامدن اولدقده احیاناً سرور انام علیه الصلاة والسلام مادهٔ مزبوره یه تعریض ایله ملاطفه بیوردقلرنده امامنذ اسلمت فلا دیو جواب ویررایدی

*) اولیله مشکل عارکیم عارالنسا * قومنه اوله ابد خجلت فزا (*

(عار النساء) ده عار نار وزننده عیب وتقیصه لازم کلهجك ومورث شرم وخجالت اوله جق شیئه دینلدکه طائفهٔ نسوانك موجب فضاحت اوله جق افعال قبیحه سی دیمك اولور لکن مطلقا بر کیمسه دن صدور ایدن فعل منکر مجموع متعلقاتنك عرض وناموسنی مختل ومکدر ایدوب مدت متطاوله تحت خجالتده سرنکون اولملرینی ایجاب ایدر حیثیتده اولدقده بطریق المثل عارالنساء دینور

*) ربنا الرحمن ستار العیوب * انه بالعفو غفار الذنوب (*

(ربنا) مبتدا (الرحمن) صفتی یاخود خبریدر (ستار العیوب) اضافتله مبتدانك خبری یاخود خبر بعد خبریدر انه ضمیر ربه راجع ان کلمه سنك اسمی (بالعفو) ده باء سببیه مابعدنه متعلق اولمغله عفو لفظی غفارك مفعول به غیر صریحی اولور (غفار الذنوب) اضافتله اننك خبریدر بومفرداتك معنالری کرارا مرارا کچدی حاصل معنی بزم منعم حقیقی اولان ربمز عبادنك عیبلرینی مبالغه ستر ایدیجیدر تحقیق اول ذات خطاپوش مجرد عفو ورحمتی سببیله اهل ایمانك کناهلرینی مغفرت ایدیجیدر دیمك اولور

*) فاعلاتن فاعلاتن فاعلات * اول محامدله پسندیده صفات (*

یعنی مثنویاتدن بو قطعه بحر رمل مسدس الاجزادندر لکن عروض وضربلری سابع ساکنی حذف ایله مقصوردر ناظم نحریر ذیل قطعه ده افراد متعلمینه خطابا مدح وستایشه بادی اولان خصالی کسبله یعنی اشبو مثنویاتده سلك نظمه مندرج اولان دررمعارفی احراز ایله اوصاف واطواری بکنامشلردن اول دیو نصیح ایلشدر

*) هکذا من نفایس الامثال * نادرات جواهر الاقوال (*

(هکذا) الف قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنده بکدیکی اوزره شو بلجه و بونك کبی معناسنه مبتدادر (من نفایس الامثال) ظرف مستقر (نادرات) رفعله ظرف مستقرك فاعلی اوله رق مبتدانك خبریدر نادرات جواهره جواهر اقواله مضافدر (حاصل معنی شو قطعهٔ سابقه ده ایراد اولنان نفیس ومرغوب مثللر کبی اشبو قطعهٔ مشروع فیهاده ذکر وایراد اولنه جق ونادرالوجود اولان جواهر کرانبها کبی مثل ونظیری غایت آز بولنه جق اقوال فصحادخی نفایس امثالندر دیمك اولور مراد ناظم امثال آتیه نك حفظنه تشویقدر

*) معنیٔ صاحب الهراوه بلی * وصف فخر رسلده اولدی جلی (*

(صاحب الهراوه) ترکیبنده هراوه هانك کسریله حمایه وزننده مطلقا عصایه یاخود ضخامتلو قالینجه عصایه دینلکه معنای ترکیب عصاصاحبی یاخود عصای ضخمه صاحبی دیمك اولور و بونکله صاحب القضیب وصاحب اللواء وصاحب البراق کبی فخر عالم صلی الله تعالی علیه وسلم توصیف اولنور زیرا کتب سالفه ده خاتم الانبیاء صاحب الهراوه ایله مسمی اولدیغی ورسول اکرم

صلى الله تعالى عليه وسلم اكثر اوقاتده يد مؤيدلرنده عصانك عصا واكا اتكا واعتصا بيورديغى وصحراده اداء صلاة اثناسنده امامنه ركز عصا اولنديغى ولين العصا اولديغى يعنى طبع مكارم نبع عاليلرنده اصلا تهور وغلظت اولميوب رفق وملايمتله حسن سياست صاحبى اولديغى باعث تسميه وتوصيف اولمشدر

*) كرجلاء القلوب دينسه همان * صفوتيله تلاوت قرآن (*

(جلاء القلوب) تركيبنده جلاء جيمك كسرى والفك مديله قلج وآيينه مقوله سنك پاسنى آچوب صيقل ايلمك معناسنه وير كيمسه نك غم وحزنى كشف وازاله ايلمك معناسنه اولمغله معناى تركيب قلبلرك ژنك معنويسنى كيدروب صاف ايلمك ياخود هم وغمى دفع ورفع ايدوب فرحناك قيلمق معناسنه اولور چونكه حضور قلبله تأمل وتدبره مقارن تلاوة قرآن هموم دنيايى ازاله وقلوبدن اوساخ وساوسى دفع واماطه ايتمكه وسيله اولديغى مأثور ومشعور اهل شعور اولمغله مبالغة جلاء القلوب اطلاق اولنمشدر

*) عمل صالح اولقدر پرنور * كما كاديديلر مهور الحور (*

(مهور الحور) تركيبنده مهور شهور وزننده قريبا مهر كدهبابنده كچن مهرك جمعيدر (حور) نور وزننده تون قافيه سنك ايكنجى قطعه سنده جنت قزلرى ديو ذكر اولنان حور عيندن عبارتدر پس مهور الحور جنت قزلرينك تزوجنده تسميه وتعيين اولنان بدل نكاح ديمك اولور چونكه تصريح كرده آثار اولديغى اوزره جنتك ثمنى ايمان وتوحيد وحور عينك مهرلرى اعمال صالحه در يعنى المرء بو نلر ايله واصل ونائل اولنور ديمكدر

*) ديمك اولمش حبائل الاسلام * عهد اديانى ربط واستحكام (*

(حبائل الاسلام) تركيبنده حبائل قبائل وزننده عهد وميثاق معناسنه اولان حبلك غير قياس اوزره جمعى اولمغله اسلامك عهدو پيمانلرى ديمك اولور يعنى دين اسلامى كما هو حقه التزام ايدن كيمسه اوزره لازم كلان اعتقادات حقه واعمال صالحه دن عبارت اولور

*) كيمياء السعاده فضل وكمال * ايتمه هم حسن خلقى استكمال (*

(كيمياء السعاده) تركيبنده كيميا كافك وميمك كسرلريله سيميا وزننده لغت مولده ياخود معرب اولهرق اكسير تعبير اولنان جوهردركه باقره طلا اولنسه التون اولوز ديرلرندكه زاى معجمه قافيه سنك ايكنجى قطعه سنده فى الجمله بيان اولنمشدر (سعاده) كرامه وزننده نيكبخت وخوب طالع اولمق معناسنه در پس كيمياء السعاده بختى ابو وطالعى كوزل وقوتلو اولان كيمسه نك نائل اولديغى كيميا ديمك اولور كه ناظم مرحومك بو مقطعه مزبورمده * كيميا فضل وهنردر وار ايسه دنياده * قولى اوزره علم وهنر وفضل وكمالدن عبارتدر و كيمياء السعاده مكارم اخلاقه دخى اطلاق اولنور

*) جهل ايمش حجت زنادقه هم * اوله كور عالمه جهانده علم (*

(حجة الزنادقه) تركيبنده حجت حانك ضميله دليل و برهان معناسنه در زنادقه عمالقه وزننده زنديقك جمعيدر زنديق زانك كسريله ايكى اله قديم اثبات ايدن ثنويه طائفه سنه دينور ياخود ربوبيته وآخرته ايمان واعتقادى اولمين كافر بى دينه دينور ياخود درونده كفرنى اضمار واخفا ايدوب صورتا ايمان واسلام اظهار ايدن ملحد ومنافقه دينور ايمدى معناى تركيب زنديقلرك دليلى ديمك اولور چونكه بو مقوله زنديقلرك بديهى البطلان اولان مذهبلرينى اثبات معرضنده ايراد ايتدكلرى شبهات جهل مركبدن ناشى جهل مخصوصدر لكن مجازا هر بر جهله حجة الزنادقه اطلاق اولنمشدى

قيندى

*) دیندی برجبسه کاتب الافلاك * سرین اهل قلم ایدرادراك (*

(کاتب الافلاك) صاحب الاملاك وزننده کوکلرك کاتبی دیمکدر که عرب وفرس وروم منجملرینك اتفاقیله سبعهٔ سیاره‌دن سماء ثانیه‌ده مرکوز اولان عطارد یلدزیدر که فارسیده تیر دینور نته که ثالثه‌ده مرکوز اولان زهره‌یه فارسیده ناهید وخامسه‌ده اولان مریخه بهرام وسادسه‌ده اولان مشتری‌یه برجیس وسابعه‌ده اولان زحله کیوان دینلور نته که ناظم مرحومك تحفه‌سنده نون قافیه‌سنده دخی مرسومدر پس اجماع اهل لغت واتفاق اهل نجوم اوزره عربیده کاتب الافلاك فارسیده دبیر چرخ ودبیر آسمان اطلاق اولنان کوکب فارسیده تیر تعبیر اولنان عطارددر یوخسه برجیس اطلاق اولنان مشتری دکلدر و بو عطارد کاتب سپهر اولمغله رئیس الکتاب اولوب ارباب قلمه حاکمدر که سائر سیارات ایله اتصالاتندن نشأت ایدن سعد ونحسدن زمرهٔ کتاب واهل قلم بهره‌مند شادی والم اولورلر بو جهتله انك اسرارنه اول باول ارباب قلم واقف اولدقلرینی ناظم اشعار ایلمشدر وکاتب دیوان آسمان عطارد اولدیغنی باقی مرحوم دخی ترتیب سیارات اوزره انشا ایتدیکی قصیده سنده اشبو * دست اورمشیدی کلك شهابه دبیر چرخ * طغرا تویس حکم خداوند انس وجان * بیتیله ومشتری وزرا وعلما وحکامه منسوب اولوب حال وشانی تدبیر امور جمهور اولدیغن اشبو * تدبیر معظمات امور جهان ایچون * یاقشدی شمع فکرتی برجیس نکته‌دان * بیتیله ایضاح ایلمشدر ایمدی بو تفصیلدن معلوم اولدیکه دبیر آسمان تیردر برجیس دکلدر پس ناظمك * دیندی برجبسه کاتب الافلاك * دیدیکی دینلمشه بکزمیور بوصورتده * دیندی هم تیره کاتب الافلاك * دینلسه سقیم مقال تیرکبی مستقیم وهدف غرضه راست کلوب اصابت ایتمکله تقویم بولنور ظن اولنور برجیس درویش وادریس وزنلرنده‌در

*) یازیه دیدیلر لسان الید * نطق آنك زباندن ازید (*

(لسان الید) الك دیلی دیمکدر که یدك کاری اولان یازی ایچون مستعاردر زیرا لسان ما فی الضمیری ابانه وانباء ایتدیکی کبی خط دخی خامهٔ خاطرده اولانی ابراز وافشا ایدر بلکه لسانك ما فی الضمیره دلالتی فقط مخاطبه حاصل وخطك دلالتی حاضر وغائبه وقریب وبعیده شامل ومدی الدهور انطاق واستنطاقی قابل اولمغله نطق ید نطق لساندن ازید اولدیغی وارستهٔ قید اشکالدر بناء علیه * لسان الید انطق * دینور نته که * لسان الحال انطق من لسان المقال * دینلور * ولسان الدمع * ولسان المیزان * دخی بویله‌در

*) خبرایله مژده‌جی حامهٔ نوح * که بشارتله اوله راحت روح (*

(حامهٔ نوح) علیه السلام اول کوکرجیندر که (هم غراب نوح اوپیك ناسزا) بیتی شرحنده ذکری کذران ایدن غراب نکبت مآب مبعوث اولدیغی خدمتده فرمانبر اولمیوب ابطا ایتدکده جناب نجی الله نجیا وجه ارضده صوینی چکیلوب منکشف اولمش بولورمیدر یو تجسسه مأمور بیوردقلری حامه‌در که فرمان شیخ الانبیا ایله بالا پرواز واطراف وآفاقه دقتله نظر انداز اوله‌رق چوق زمان کچمه‌دین ارض بارزه‌یه وصول واندن برقاج دانه اوزمی مشتمل برعنقودی درمنقار وایاقلرین طین مستر مدار ایله تطیین ایله علی الفور قفول ایدوب اصحاب سفینه‌یی تویید مسرتله دلشاد وابشار ایتمکله مژده و بشارتده مثل اولوب من بعد بیلم مضرت انجامله تبشیر ایدن مژده‌جی‌یه حامهٔ نوح اطلاق اولندی و بو حامة السفینه دخی دینلور و بعض احوالی (نکتهٔ طوق الحمامه مختلف) بیتنده ادا اولندی فلیراجع

*) ازکن من ایاس اهل ذکا * که اوله عقل ورشدی بیهمتا (*

(ازکن من ایاس) ترکیبنده ازکن قوت حافظه وکیاست فائقه وفراست صائبه صاحبی تیز فهم

وحاضر جواب كيمسه معناسنه اولان زكن لفظندن افعل تفضيلدر اياس كتاب وزننده مزينه قبيله سندن اياس بن معاويه بن قرة المزنى دركه تفصيل احوالى وزكن وذكاده مثل اولديغى مثنويانك بوندن ايكيوز يكرمى طقوز بيت اقدم كچن * بك ذكى آدمدر اذكى من اياس * بيتى شرحنده كچدى اورايه مراجعت اولنسون

*)عدل واحسان سيرة العمرين * حسن طلعتده صورة القمرين(*

(سيرة العمرين) تركيبنده سيرت سينك كسريله سنت وطريقت وحالت وهيئت وطرز وروش معنالرينه (عمرين) تغليب طريقيله حضرت ابو بكر وعمر رضى الله تعالى عنهما حضرتلرينه اطلاق اولنمغله بونلرك طرز وطريقتلرى ورعيتلرينه عدل وداد ايله حسن سياستلرى ديمك اولور عصر سعادتدنصكره هيچ برعصرده بونلرك عدل ودادلرى كبى عدالت وسيرت حسنه لرى كبى حسن سيرت معهود اولمديغندن عدل واحسانده مثل اولمشدر (صورة القمرين) بطريق التغليب شمس ايله قمرك صورت وهيئتلرى ديمكدر بونلر موجودات جسمانيه نك اضوء وانورى اولمغله حسن طلعتده وكمال جمالده مثل اولمشدر بناء عليه حسن طلعت وحسن سيرت كنديده مجتمع اولان كيمسه حقنده بلغاء * رأيت بفلان صورة القمرين وسيرة العمرين * ديرلر تكيم ناظم تحرير ديباجه ده جمع اولوب انده خصال العمرين طلعت ذاتى جمال القمرين ديمشدر

*) سيرة اردشيرا وطرز حسن * كه اوله جمله طورى مستحسن(*

(سيرة اردشير) تركيبنده اردشير زنجبيل وزننده اول ملوك ساسانيان اولان اردشير بن بابك بن ساساندر مزبور بغايت عاقل وعادل وامر رياستده وحسن سياستده ماهر وكامل ايدى كرچه آتش پرست ومجوس ملت ايدى لكن صاحب حسن تدبير وعدل وداد ايله تنظيم احوال عباده اهل دقت ايدى مزبورك رياست وسياسته وتسويهٔ احوال رعيتنه دائر كلمات عبرت سماتى قتى چوقدر ازجمله اذا رغب الملك عن العدل رغب الرعية عن الطاعة واوحش الاشياء عند الملوك رأس صار ذنبا وذنب صار رأسا * ولاسلطان الا برجال ولارجال الا بمال ولامال الا بالعمارة ولاعمارة الا بالعدل وحسن السياسه وشر الملوك من خافه البرى واعتمد عليه الجرى مثللو كلمات دلاويز نصيحت آميز ايله اقرانندن ممتاز برشاه سرفراز نصفتپرداز اولمغله حسن سيرتده مثل اولمشدر

*) اولكه غايتده مطعم ومضياف * كنيه اولمش اكا ابو الاضياف(*

(ابو الاضياف) ضيفلرك ومهمانلرك باباسى ديمكدر كه مسافره حرمت ورعايت وچوق چوق طعام وضيافت ايتمك معتادى اولان خاندان ومهمان نواز كيمسه نك كنيه سيدر

*) ابن ماء السما ماكى همان * آب احسانى چوق ايدن جريان (*

(ابن ماء السماء) ابن الغيث وابن المطر كبى يأغمور اوغلو ديمكدر كه خلق اوزره آب احسانى نازل وجارى وباران نيسان كبى نفع وطائلى جمله يه شامل وسارى اولان كيمسه نك كنيه سيدر ياخود ماء السماء ملوك عراقدن نعمان بن المنذرك والده سى اسمى اولمغله ابن ماء السماء انعام واحسانده مثل اولان نعمان اولوب كثير العطا وجزيل الاحسان اولان كيمسه يه بطريق المثل اطلاق اولنور

*) رمضان ايدر ابو البركات * نعمت حقدر انده بى غايات (*

(ابو البركات) نما وبركتلرك اصل ومنشائى معناسنه ماه رمضان كثير الفيضانك كنيه سيدر شهر مزبور اهل صومه دنيوى واخروى منبع فيوضات الهيه ومنبع نعم نامتناهيه اولديغى باعثيله كنيه اولمشدر

✱) باب الابواب دیمه در تو به ✱ داخل اولماغه چالش اول صو به (✱

(باب الابواب) قپولرك قپوسی یعنی ابواب عدیده یی مشتمل اولان سرایك دروازه سی وحولوقپوسی دیمکدر که بطریق التمثیل هشت بهشته دخولك باب اولی اولان تو به مراد اولور زیرا شرك جلی وخفیدن وسائر معاصی ومناهیدن تو به ورجوع بولنمادقجه سالکه باب رضا فتح اولنمیه جغی ومحل رضوانه دخول ووصول بولنمیه جغی تنصیص کرده تنزیل مبیندر

✱) ام آدم دیمك زمین اولمش ✱ خلقتك اصلی چونکه طین اولمش (✱

(ام آدم) حضرت آدم علیه السلامك والده سی یعنی خلقت وفطرتنك اصل ومنشائی دیمکدر زیرا جناب ابو البشرك عنصر اغلبی وجزء اعظمی تراب میمنت مآب اولدیغی تصریح کرده قرآن معلوم کافهٔ آدمیاندر

✱) احذروا من اصابع الایتام ✱ الرین بدعایه آچه مرام (✱

(احذروا من اصابع الایتام) معنای ترکیب یتیملرك پارمقلرندن حذر ایدك دیمکدر که آنلرك اللرینی بد دعایه قالدیروب آچغنه بادی اولان ظلم وتعدیدن تحاشی واحتراز ایدك دیمك اولور و بو تعبیر بعض سلفدن مأثوردر نتکیم فرزدقك اشبو ✱ رب امر ترکته بجهد ✱ حذرا من اصابع الایتام ✱ قولنده واقعدر

✱) هم بلوغ الاشد دینلسه مآل ✱ کله در برصبی یه رشد وکمال (✱

(بلوغ الاشد) ترکیبنده اشد همزه نك فتحی وشینك ضمیله کمال قوت وعقلدر که انسانده بعد البلوغ حاصل اولور ولفظ مزبور بعض اهل لغت عندنده جمع بنیه سی اوزره مفرد و بعض آخر عندنده مفردی مستعمل اولمیان جموعدندر و بو لفظ ✱ ثم لتبلغوا اشدکم ✱ دخی ✱ حتی اذا بلغ اشده ✱ نظم کریملرنده استحکام قوت ومتانت عقل ایله مفسر اولمغله مآلی صبینك جسمنه قوت وعقلنه رشد ومتانت کلدیکی چاغ دیمك اولور

✱) اصدق من قطا دینورسه مراد ✱ دائما صدقی ایلین معتاد (✱

(اصدق من قطا) ترکیبنده قطا حصا وزننده طیوردن بغرتلق قوشی دیمکله معروف قوشلر معناسنه جمعدر مفردی حصاة وزننده قطاة در طائر مرقوم دائما نسق واحد اوزره اوتوب صوتی تغییر ایتمدیکندن وصوتی دخی قطا قطا اولمغله اسمی طوغریجه بیان وحکایه اولدیغندن صدق ایله موصوف وراستکو بلق ایله مثل اولوب دائما صدقی اعتیاد ایدن کیمسه حقنده اصدق من القطا دیو ضرب مثل اولنور

✱) امراء الکلام شاعرلر ✱ یك بلاغتله نظمه قادرلر (✱

(امراء الکلام) شعراء المرام وزننده ✱ واسئل القریة ✱ قبیلندن اوله رق امراء اهل الکلام معناسنه درکه ارباب سخنك امیرلری یعنی رؤسا وسرکرده لری دیمك اولور لکن اصطلاحده فصاحت و بلاغته مقارن نظم سلیس انشاسنه مقتدر اولان شعراء سخنورانه اطلاق اولنور

✱) الجلجانیة العراق دیمك ✱ نوع لکنتله نازلی سو یلك (✱

(الجلجانیة العراق) ترکیبنده جلجانیه طنطرانیه وزننده تأکید نسبت ایچون الف ونون زیاده سیله جلجه یه منسوب دیمکدر جلجه زلزله وزننده متکلم کلامی سلاسته ادا ایلمیوب اغزنده لقمه چیکنر کبی تردید ایده رك نوع لکنتله یعنی پلتك واری سو یلك معناسنه در (عراق) کتاب وزننده بر واسع اولکه درکه دار الملکی بغداددر بصره و کوفه وواسط کبی نیجه ممالکی مشتملدر پس الجلجانیة

العراق تعبیر مضاف ایله لجلجانیة اهل العراق دیمك اولور بونلرك اکثرسکانی سیما نسوان وخوبانی نوعا پپه کی بایدانسی سویلدکلرنه لجلجه ده مثل اولوب مطلقا اویله ادا ایله نازلی وشیوه‌لی سویلمکه لجلجانیة العراق دینلمشدر

*) اولدی هم غفلة الرقیب دیمك * وقت فرصت نه وقت طیب دیمك (*

(غفلة الرقیب) ترکیبنده غفلت برنسنه‌یی قلت تحفظدن ناشی سهو وترك ایتمك معناسنده (رقیب) عموما نکهبان وکوزجی معناسنه وخصوصا محبوبلرك ناظر وحامیسی معناسنه اولمغله معنای ترکیب محبوبك نظارتنه نصب نفس ایدن رقیبك غفلت وذهولی دیمك اولور پس انلرك غفلتی عشاقك وقت فرصتی وهنگام وصلتی اولمغله لدی العشاق زیاده اطیب اولدیغندن اختلاس فرصتده مثل اولوب هرنه مطلبه اولورسه اولسون فرصت وقتنه غفلة الرقیب اطلاق اولنور ومطلقا طیب ولذیذ عد اولنان نسنه‌یه دینور * نته‌که بعض حکماء حیات دنیانك زیاده محبوب ومشتهی و بغایت سریع الانقضا اولدیغن وصفده معرضنده * الدنیا اطیب من غفلة الرقیب واقصر من جلسة الخطیب * دیمشدر

*) اعمر من دوید عمری طویل * که معمراوله فتی چوق ییل (*

(اعمر من دوید) ترکیبنده دوید واوك فتحیله زبیر وزننده رجال جاهلیه‌دن دوید بن زیدنام کمسه درکه درتیوز اللی سنه معمر اولوب زمان اسلامی معتوه و بی شعور اولدیغی وقتد ادراك ایلدی شخص هرشوم طول عمرده مثل اولوب بو زمانه نسبتله چوقجه یشاین کمسه‌یه اعمر من دوید دینلدی

*) شول کیجه لیلة العروس اولمش * کیم نشاط آور نفوس اولمش (*

(لیلة العروس) زفاف کیجه سی دیمکدرکه غایت مفرحاتدن اولدیغی جای اشتباه دکلدر بناء علیه هر برشب فرحزا ولیلة نشاط افزایه بطریق التشبیه * لیلة العروس * اطلاقی مصطلحات ظرفادن اولمشدر

*) هم نسادر شقایق الاعوام * باخصوص اوله رخلری کلفام (*

(شقایق الاعوام) ترکیبنده شقایق کلنجك لاله سی دیدکلری قرمزی و خوشمنظر شکوفهٔ معروفه درکه موسم بهارده زینتبخش دشت وصحرادر اعوام ییل وسنه معناسنه اولان عامك جمعیدر پس شقایق الاعوام نیجه سنه‌لرکلکون وبهجتمون اولان لاله‌لر دیمکدرکه بطریق التشبیه طائفهٔ نسوانه خصوصا خدورخسارلری همرنك شقایق النعمان اولان زنانه اطلاق اولنور شقایق معهوده کبی وقت ربیعه خاص اولمیوب فصول اربعه ده شقایقلندیغیچون اعوامه مضاف قیلنمشدر

*) غیرة الدیك اولدی شول غیرت * ایلمك حفظ عرضنه دقت (*

(غیرة الدیك) ترکیبنده غیرت عرض وناموسه خلل کله‌جك حالتدن عرضنی حمایه ایلمك معناسنه درکه قسقانمق تعبیر اولنور بومعنا خروسك ازواج معامله سی ایتدیکی طاوقلری حمیتنده بدیدار اولمغله خروس امرغیرتده مثل اولوب عرضنه غیور وحامی اولان کمسه حقنده * اغیرمن الدیك * دیو ضرب مثل اولنور

*) اویله هم غیرة الجمل دیمك * زوجه سن حفظه اهتمام ایتمك (*

(غیرة الجمل) ارکك دوه‌نك حفظ وحمیتی یعنی مایه تعبیر اولنان ناقه‌یی آخر دوه‌لردن قسقانوب صاقنمه سی دیمك اولور بومعنی دوه‌ده دخی مشهود ومشهور اولمغله غیرت وحمیتده مثل اولوب اومقوله حامی الحما وغیور کمسه حقنده اغیر من الجمل دیو ضرب مثل اولنور

*) اول نسادر صواحب یوسف * بدخصائل سزای لومه تف (*

(صواحب یوسف) ترکیبنده صواحب صاحبه نك جمعی صاحبه برکیمسه یه مصاحبه ومقارنه اولان خاتونه دینکله (صواحب یوسف) شول خاتونلردر که جناب زلیخا حضرت یوسف علیه السلامی انلره عرض ایلمشدر قصه لری تفاسیرده وتواریخده مسطور وسوء اخلاقلری مذکور اولمغله مثل اولوب من بعد اخلاق ذمیمه وخصال ردیه ایله لوم وتعییره سزا اولان نسایه صواحب یوسف اطلاق اولندی

*) زن ثیب عجالة الراکب * که آر رتیز سوار اولان صاحب (*

(عجالة الراکب) ترکیبنده عجاله عینك ضمیله تیز الدن عجله ترتیب اولنان ماحضر شیء معناسنه اولمغله معنای ترکیب دابه سنه بنوب برسمته کیده جك کیمسه ایچون مختصری وما حضر نسنه دیمکدر که انك ایچون مکث ایلمك اقتضا ایتمز اوله عربك التمر عجالة الراکب قولنده اولدیغی کبی پس زن ثیبك یعنی زوجی وفات ایتمکله یاخود طلاق ویرمکله طول قلان خاتونك تزوجی ماحضر قهوه التی ترتیبی کبی سهل الحصول اولمغله وثیب مزبوره تیز الدن راکب اوله جق صاحبدن نفسنی دریغ ایتمکله راکب علی الفور مقصودنه وصول بولمغله * الثیب عجالة الراکب * امثالدن اولوب هر بر سهل الحصول نسنه ده ضرب اولنور

*) همدخی عفة الازار دیمك * بیل زنادن مجانبت ایتمك (*

(عفة الازار) ترکیبنده عفت عصمت وزننده قبایحدن ومنکراتدن پرهیز واجتناب ایتمك معناسنه ازار همزه نك کسریله بلدن اشاغی طوتیلان فوطه وپشتمال مقوله سی معناسنه اولمغله معنای ترکیب ازارك عفاف وطهارتی دیمکدر که صاحبنك عفتی مراد در پس برکیمسه عفیف الازار دیمك نامحرمه کشف عورت ورفع ازار ایتمش دیمك اولور که وطئ حرامدن مجانبت ایدیجی دیمه اولورنته که بویله عفیف کیمسه یه فارسیده پاکدامن وترکیده حرامه اوچقور چوزممش دینور

*) بوسهٔ دلبران برید النیك * ابتدادن اوفعله اولدر پیك (*

(برید النیك) ترکیبنده برید فرید وزننده الچی واولاق وساعی معناسنه نیك نونك فتحیله جماع معناسنه اولمغله معنای ترکیب نیکك پیکی وساعیسی یعنی جماعك مبدئی وداعیسی دیمك اولور چونکه خوبانی درکنار ایله بوس وتقبیل محرك شهوت اولمغله وقاعه بادی اولدیغی کثیر الوقوعدر

*) رأی فاسد اطاعة النسوان * انلرك چونکه عقلیدر نقصان (*

(اطاعة النسوان) همزه نك کسریله عورتلره مطیع ومنقاد اولمق معناسنه در لکن ناقصات العقل اولان نسوانه اطاعت وانقیاد رأی واندیشه ده موجب خطا وفساد اولمغله فلان کیمسه شو خصوصده فکر فاسد ایتدی دیه جك یرده مصطلحات ادبادن اوله رق فلان اطاع النسوان دینلور

*) عثرة الرأی ایمش خطا ایتمك * تیر اندیشه نابجا کتمك (*

(عثرة الرأی) ترکیبنده عثره هفوه وزننده ومرادفی اوله رق زلة الرأی بیتنده بجدیکی کبی برکیمسه نك اباغی قایوب سورچکله یره قپانمق معناسنه در لکن عثرة الرأی استعارهٔ مکنیه طریقیله فکر واندیشه ده خطا ایتمك وسهم نظر هدف مقصوددن منحرف کتمك معناسنه مستعملدر

*) آه کیجلك که بی ثبات اولمش * آدی باکورة الحیاة اولمش (*

(باکورة الحیاة) ترکیبنده باکوره کافك ضمیله اول ایریشن نسنه یه وابتدا ایشن میوه یه دینور کما مر فی رابعة الراء (حیاة) دیریلکدن وعمردن عبارتدر پس باکورة الحیاة استعاره بالکنایه طریقیله یعنی عمر وحیاتی فاکههٔ لذیذه یه تشبیهله فاکههٔ غیر متعارفه نك ترفنده سی اولان

هنکام شباب بی ثبات معناسنده مستعملدر

*) انعم من حزیم دینسه ما کی * فیض نعمتله اولمه در خوشحال (*

(انعم من حزیم) ترکیبنده حزیم امیر وزننده دائما رشد و بصیرتله اموری مضبوط ایدوب اتقان واستحکام جهتیله طوتان مدبر کیمسه یه یعنی آشین بیلن اشن بیلن ایشین بیلن فقیر اولمز مصراعنه ماصدق اولان حازم ومتبصر آدمه دینکله و بومقوله منعم وخوشحال اولمقده مثل اولمغله فیضان نعمت ایله رفاه حال صاحبی اولان کیمسه حقنده انعم من حزیم دیو ضرب مثل اولنمشدر

*) دینسه خط الملائکه فرضا * یازینک ذمنی ایدر ایما (*

(خط الملائکه) ترکیبی بطریق التشبیه خط کریهه اطلاق اولنور و بوتعبیر صورت مدحده ذمی مفید اولان تعبیراتدندر زیرا ملائکۀ کرامک خطوطنی بوعالمده بنی آدم اوقیه بیلمک ممکن ومتصور اولمدیغندن هر برقاعده سز ورابطه سز اوقونمز درجه ده ردی اولان خطه بطریق التمثیل خط الملائکه اطلاق اولنور

*) اولدی هم ابصر من الوطواط * کیجه اینجه یازی یازن خطاط (*

(ابصر من الوطواط) ترکیبنده وطواط واوک فتحیله یراسه قوشی دیو شین قافیه سنک ایکنجی قطعه سنده کچدی و بووطواط کرچه روز روشنده کورمز لکن بعد الغروب وقبل الطلوع زیاده بینا وحدید البصر اولوب بعوضه مقوله سی خردوات ذبابی صید ایتدیکندن کیجه وقتی فرط ابصارده مثل اولمغین کیجه لرده اینجه یازی یازن واوقیان کیمسه حقنده ابصر من الوطواط باللیل دیو ضرب مثل اولنور

*) نکتهٔ فأرة العرم دیده هم * پک قوی ایش کورن ضعیف آدم (*

(فأرة العرم) ترکیبنده فأرم معلومدرکه صیچان دیدکلری حیواندر (عرم) عینک فتحی ورانک کسریله ایکی طاغ اراسنده واقع دره نک اوصوینی حبس ایچون یاپیلان سد و بنیده دینور یس فأرة العرم الف قافیه سنک یدنجی قطعه سی شرحنده کچن * تفرقوا ایدی سبا * مثلنک مورد اولان سبأ خلقنک املاک وضیاعلرینی ور باغ وبساتینلرینی غارت ایدن سیل اولمه دن وقایه وتحصین ایچون جبلین بیننده واقع نهرک اوکنه غایت رصانت واحکامله سد اسکندر آسا بنا وتشیید ایتدکلری سد سدیدی نقب ایدوب دلمکله * فارسلنا علیهم سیل العرم * نص جلیلنک مضمونی عبرتمونی ظهوره کلوب کفر وطغیانلرینک جزای سزاسنی بولملرینه سبب اولان فارهٔ معهوده دن مأخوذ فاره نوعندن کوسنک تعبیر اولنان کورصیچاندر قصهٔ پرغصه لرینک تفصیلی تفاسیرده وقصص انبیاده مسطور وقطعهٔ مزبوره ده اجمالا مزبوردر فلیراجع ایمدی شاعرک اشبو * قد غرقت املاک حمیر فأرة * و بعوضة قتلت بنی کنعان * نشیده سنجه بر بعوضه نا چیزه نمرود بن کنعان کبی جبار عنیدی قتل ایتدیکی کبی بر فارهٔ حقیره دخی بو قدر کفاری پلیدی غارت ایدن سیل آیدوب املاک وضیاعلرینی بالکلیه افنا وهبا وکتدیلرینی موردی مثل تفرقوا ایدی سبا قیلمسی آیة من آیات الله اولمغله مثل اولوب برضعیف کیمسه غایت متین مصلحت کوردکده ویرشخص حقیر برامر عظیمه مباشرت ایدوب آنی وجوده کتوردکده اول کیمسه یه بطریق المثل فأرة العرم اطلاق ایدرلر

*) دیسه ر صحبة السفینه همان * بی صداقت کورشمه در یاران (*

(صحبة السفینه) کیده و قایقده بولنسان کیمسه لرک بربرلریله الفت و مصاحبت ایتملرندن عبارتدر چونکه بیت واحد مثابه سنده اولان سفینه اکثریا اشخاص مختلفة الطباعی حاوی و بالضروره بکدیکر ایله الفت واستیناسی مقتضی اولوب لکن هر بری دیکرک محرم

اسراری ومجرب الاطواری اولدیغندن حسبحال بما کل صوری اویله سطحی جه برالفت اولدیغنه مبنی صداقتسز وحقیقتسز کورشمکدن کنایه اولمغله بو یله صورت معامله محاوره ایدن کیمسه لره صحبوا صحبة السفینه دینلور

*(معنیٔ قوة القلوب نه خوب * وصلته وعده ایتمهدر محبوب)*

(قوة القلوب) قلبلرك احکام وقوتی یعنی باعث وثوق واطمینانلری اولان حالتی دیمکدرکه لسان ظرفاده خوبانك وعدهٔ خاطر فریبله وعد وصال وقلوب عشاقی خوشحال ایتمه لرینده اطلاق اولنور

*(خال خوبان قراضة الابریز * خردهٔ زر اکا کوره ناچیز)*

(قراضة الابریز) ترکیبنده قراضه قافك ضمیله حذافه وزننده کسنتی وقرپندی معناسنه (ابریز) همزه نك کسریله اصلا غشی اولمیان خالص التون معناسنه اولمغله معنای ترکیب زر خالص العیارك قطعه سی وقرپندیسی دیمك اولور لکن اصطلاح ظرفاده دلبرانك روی دلجوی وکردن سیم کونلرنده حبة القلب اولان خال زرین فامه اطلاق اولنورکه التون حبه لر اکا نسبتله زرهٔ ناچیز کبی بیقدر وبی اعتباردر

*(غالیات الشباب موی سیاه * پیرلکده سفیه اولور ایواه)*

(غالیات الشباب) ترکیبنده غالیات غالیه نك جمعیدر غالیه عالیه وزننده طیب معروف اسمیدرکه ترکیده تجریفله قلیه مسك تعبیر اولنور کوبك مسکی وعنبر وبان یاغی وسائر خوشبو ادهاندن ومعطر نسنه لردن مرکبدر ابتدا آنی جالینوس حکیم اختراع ایلمشدر زیاده قیمتلو وکرانبها اولمغله غالیه تسمیه اولنمشدر لکن شبابه اضافتله کنجلك غالیه لری دیمك اولورکه غالیه کبی سیاه ومرغوب اولان مولر ومژکان وابرولر معناسنده مصطلحاتدن اولمشدر (مسك الشباب) کبی لکن بو غالیه نك قوقوسی چیقوب یاسمین الشیب ایله کافور الشیبانك رایحه لری استشمام اولندیغنه پیر روشن ضمیر اظهار اسف ایلمشدر

*(دیمك اولمش ضرائر الحسنا * بد حسودان زمرهٔ فضلا)*

(ضرائر الحسناء) ترکیبنده ضرائر ضادك فتحیله ضره نك جمعی ضره قوم وزننده برزوجك تحت نکاحنده اولان ایکی زوجه نك هر برلرینه دینکله معنای ترکیب کوزل خاتونك ضره لری واورتاقلری دیمك اولور چونکه برمقتضای غیرت جبلیه ضرائر بیننده تحاسد وتباغض درکار خصوصا ضرهٔ حسنایه حسدلر وکینلری امر آشکاردر پس بومناسبتله فضلاء کرامك حساد لئامنه ضرائر الحسناء اطلاقی امثال ادبادن اولمشدر نتکیم شاعرك *حسدوا الفتی اذلم ینالوا سعیه * فالقوم اعداله وخصوم * کضرائر الحسناء قلن لوجهها * حسدا وبغیا انه لدمیم * قطعه سنده واقعدر بناء علیه بینلرنده بغض وعداوت دائمه وکین وحسد راسخه اولان کیمسه لر حقنده * بینهم داء الضرائر * دیو ضرب مثل اولنور

*(اصلد من زناد او شخص بخیل * سنکدل سخت روز میم ورذیل)*

(اصلد من زناد) ترکیبنده اصلد احمر وزننده چماق طاشی کبی غایت سخت وقتی نسنه معناسنه در (زناد) جیاد وزننده زندك جمعیدر زند قند وزننده چقماغه وچقماق طاشنه دینور معنای ترکیب چقمق طاشندن قتی دیمك اولور لکن بطریق التمثیل قلبی قتی وسنکین ویوزی پنسك دریسی خشین بین الناس مذموم ورذیل اولان بخیل کیمسه حقنده (اصلد من زناد) دیو ضرب مثل اولنور

*(طیران العصا نفاق وشقاق * بعضه تبدیل اولنمه حسن وفاق)*

(طيران العصا) نزوان القطا وزننده عصانك اوچقلبغى يعنى قوت بازو ايله آتلدقده هواده اوچركبى كتمكلكى ديمك اولور لكن بطريق الكنايه برقوم وجماعت بيننده اولان حسن وفاق والفت بغض وشقاق ومنافرته مبدل اولوب افتراق آرا ايله هر برى برطرفه بوى چكدكده * طارت عصاهم شققا * ووقع بينهم طيران العصا * ديو ضرب مثل اولور

*) شمسه ديمش قطيفة المسكين * كرمساز برهنكان زمين (*

(قطيفة المسكين) ده قطيفه سفينه وزننده يانبولى كبه سى واحرام كبى تويلو وهاولو ثوبه ديمكله معناى تركيب فقير وچبلاق كيمسه نك كبه سى واحرامى ديمك اولور يعنى بومقوله صچاقلو وهاولو ثوب بوريان كيمسه يى كرمساز اولوب ايصنديغى كبى شمس دخى برهنه وعريان اولان كيمسه يى هنكام شتاده ايصيدوب قزديرديغى ملابسه سيله آفتاب عريانتا به قطيفة المسكين اطلاق اولندى

*) دخى قرن الغزاله كفتارى * مهرك اول ظهورانوارى (*

(قرن الغزاله) تركيبنده قرن قافك فتحى وراءنك سكونيله قرن الشمسدركه كونش طلوع ايدركن دائرهٔ قرصنك الك اول ظهور ايدن جزئندن عبارتدركه حاجب الشمس دخى اطلاق اولنور ياخود پرتو شعاعنك اولنه دينوركه ابتدا ظاهر ومستفيض اولور (غزاله) سحابه وزننده اسماء شمسدندر كما مر فى رابعة الالف وبومهر منيره غزاله اطلاقى خبوط الشمس ولعاب الشمس وخيط باطل اطلاق اولنان خيوط شعاعى ايپلك غزل ايدركبى احداث وتمديد ايلديكى تصورنه مبنيدر پس قرن الغزاله جرم شمسك اعلاسى ياخود اول ظهور ايدن نور وضياسى معناسنده حقيقت لغويه ايسه ده اول امردن ذهنه تبادر ايدن كيك بوينوزى معناسى اولمغله مصطلحات سلكنه منسلك قيلنمشدر

*) صحبة الفرقدين اوخوش الفت * كه ايده ايكى دوست چوق مدت (*

(صحبة الفرقدين) تركيبنده (فرقدين) جعفرين وزننده قطب شمالى يه قريب ايكى كوكبدر هر برلرينه فرقد اطلاق اولنور وجانب قبله ده ايكى كوكبه دخى دينور وبونلر مادار الفلك بربرلرينه مصاحب وملازم اولملريله دوام صحبتده مثل اولوب ايكى يارهمدم مدت مديده حسن الفت ايتدكلرنده (صحبا صحبة الفرقدين) ديوضرب مثل اولنور (واطول صحبة من الفرقدين) ديو ضرب مثل اولنور

*) نكتهٔ افقر من العريان * پك فقير وحقيرا ولان انسان (*

(افقر من العريان) تركيبنده (عريان) عينك ضميله چبلاق كيمسه معناسنه والاسماء تنزل من السماء مفادنجه برچبلاق زكورد كيمسه نك اسمى اولمغله فقر وفاقه ده مثل اولوب غايتله فقير وخور وحقير اولانى كساء وصغر الاناء كيمسه حقنده (افقر من العريان واحوج من العريان) ديوضرب مثل اولنور

*) همدخى صفقة ابى غبشان * ايته دركار وكسبده خسران (*

(صفقة ابى غبشان) تركيبنده (صفقة) تمره وزننده بيعك انعقادى وقتنده بايع ايله مشترى ال اله المقه دينوركه ازقديم بيعك قطعى اولديغنى ابراز موقعنده متعارف اولمغله بيع بات قطعى معناسنده استعمال اولندى (ابى غبشان) كنيه سنده (غبشان) غين معجمه نك فتحى وضمى وباء موحده نك سكونيله سلمان وعثمان وزنلرنده خزاعه قبيله سى رجالندن بركيمسه دركه (اخسر صفقة من ابى غبشان) مثلنك منشأيدو اصلى بودركه قريشدن مقدم بيت معظمك خدمتى ومفتاحى خزاعه قبيله سى يدنده اولمغله ابوغبشان الخزاعى بيت

مكرمك خدمتنه متولى ومتصرف وصاحب مفتاحلق شرفيله متشرف ايدى بركون مرقوم
خيمتاب رؤساء قريشدن قصى بن كلاب ايله طائفـده همبزم شراب اولوب كركى كبى مست
وخراب اولديغى حالده مفتاح كعبه يى برطلوم شراب مقابلنده قصى جانبلرينـه بيع وتسليم
قصى دخى عقد مرقومه برقاچ كيمسه لرى اشهاد ايله رشتهٔ معامله يى توثيق وتميم ايلدكدنصكره
درحال مفتـاح بيتى اوغلو عبـدالدار بن قصى يه اعطا وعلى جناح الاستعجال مكهٔ مكرمه يه
اطاره واسرا ايلدى مزبور عبـدالدار شتـاب ايله مكه يه وصولنده صوت بالا ايله ندا ايدوب
اى معشر قريش ايشته جديكز اسماعيل عليـه السلامك بيتنك مفتاحنى الله تعـالى سزه
غدرسز وظلمسز رد ايلدى ديه ارك خدمت كعبـه نك توليتنه نائل اولدى بعـده ابوغبشان
هوشيار اولوب كيف بلاسيـله وقوعه كلان كيفيت هائله يه واقف اولدقده يعنى ابلغ نافعى
اخبث مضره بيع واستبدال ايتـديكنه وبين القبـائل مايهٔ شرف وامتيازلرى اولان سدانهٔ
بيت مفت ومجانا الدن كتديكنه بغـايت نادم وپشيمان وحمق وخسرانى طنين انداز مسامع
عالميان اولمغله احوال پرملالى مثـل اولوب زياده نادم ومتحسر وبغايت احمق وباخر وبيع
وشراده مبالغه مغبون وخاسر اولان كيمسه لره (اندم من ابى غبشان واحمق من ابى غبشان
واخسر من ابى غبشان) ديو ضرب امثـال اولنور قال بعض الشعراء * باعت خزاعة بيت الله
اذ سكرت * بزق خمر فبافازت ولاربحت *

*) شخص منحوس ايمش غراب البين * انى كورمك اوله نحوست عين (*

(غراب البين) تركيبنده بين بانك فتحيـله فرقت وجدالق معنـاسنه اولمغله معنـاى تركيب
ايريلق قرغه سى ديمك اولور چونكه طائفهٔ عرب غرابك اسمندن غريب وغربت واغترابى
من جهـة الاشتقـاق اخذ ايتملريله تشاؤم ايدوب كوردكلرى يرده طاشليوب ازعاج
ايتملرينـه مبنى بنى آدمدن زياده توحش ونفور ايدر ايكن وقتا كه برقوم مرعى طلبيچون يورت
دكشديروب آخر محله كوچدكلرنده درحال غراب مواضع يورتلرينـه يم ويـيه جك بولمغيچون
شتـاب ايدوب كاسه وسپورنديلكلرنده اشمـك معتـادى اولمغـله عنـاز لمره كلمز الاينونت
وفراقدنصكره كلور ديو غراب البين تسميه سيله تشاؤم ايتملريله بو تشاؤم مجرد برامر ادعائى اولوب
قطعا اصلى وفصلى يوق ايسه ده صنف اعراب بوزعم اوزره كلوب كتملريله شئامت ونحوستده مثل
اولوب لقاسى عين نحوست عدا ولنان اوغورسزه (اشأم من غراب البين) دينلدى

*) برقوشك مالك الحزين آدى * هم اولان غصه لنمه معتادى (*

(مالك الحزين) تركيبنده (مالك) لفظى مالك المياه معنـاسنه (الحزين) لفظى رفعـله
عطف بيـان اوله رق طيور قسمندن اياقلرى وبوينو اوزون بلشون ديدكلرى قوشدر كه دائما
انهار وعيونك منبعلرينه قريب اماكنده مكث وآرام ايتمكله مالك المياه دينلمشدر وصولر نقصان
بولمغه باشلدقده زياده محزون اولمغـله حزين اطلاق اولنمشدر امام دميرينـك جاحظدن
نقلى اوزره طائر مرقومك حال وشانى اعاجيب عبرتمادندر زيرا مرغ مزبور دائما منبع انهاره
ملازم وفصل ربيعـده آب روان جوش وخروش ايله جريان ايلديكى اوانده زياده طربناك
وفرحان اولوب وقتا كه صيف وخريفده مياهه قلت ونقصان طارى اولدقده غمناك ومحزون
وبلكه صو دوكنور ديو خوفندن ناشى شرب وسدرمق ترك ايله عطشان اوله رق هلاك اولور
ايمش بو ملابسه ايله نفاد ارزاق خصوصنده غصه واندوهى اغنيادن ايدن خريص واجمعه
بطريق التمثيل مالك الحزين اطلاق اولندى

*) هم طلاق الرجال عزل اولمش * شخص معزوله خيلى هزل اولمش (*

(طلاق الرجال) ترکیبنده (طلاق) طانك فتحیله مطلقا قیددن تخلیه معناسنه موضوع اولمغله معنای ترکیب ارککلك کیمسه لرك قید و بند مثابه سنده اولان حکومت و ریاستدن تخلیه وعزل اولنمنی معناسنده استعمال اولنمشدر لکن ریاستدن معزول اولان کیمسه قید نکاحدن خلاص اولمش یعنی زوجندن بوشانمغله باشی بوش قالمش خاتون کبی اولمسی تصورینه مبنی عزله (طلاق الرجال) وشخص معزوله (امیر طالق وحاکم مطلق) اطلاقی هزل وسخریه یی متضمن اولمشدر

(*آکذب من اخیذ صبحان هم * پك یالانجی خبیث اولان آدم*)

(اکذب من الاخیذ الصبحان) مثلنده (اخیذ) امیر وزننده مأخوذ معناسنه درکه اسیر وطوتساق تعبیر اولنور (صبحان) صادك وباء موحده نك فتحه لریله صبوح شربنه تعجیل ایدن آدمه و برمحله سحری ایرکن کیدن کیمسه یه دینور منشأ مثل اولدرکه بر قبیله دن بر کیمسه کیجه ایله ارکن قالقوب بادیه ده کیدرکن بر بلوك عسکره ملاقی اولوب جیش مرقوم بونی اخذ وکرفته ایله قومنك محلندن سؤال ایتدکلرنده جیش مزبورك دماغلرنده فساد اولوب اخیذ مرسومك قومنی اغاره داعیه سنده اولدقلرینی فهم ایتمکله سمت دروغه کیدوب بن طشره ده ایدم اونلر قالقوب اوزاق محله کیتمشلر ایکی کوندر بنده ارارم بوله مدم بادیه ده نباتات ایله سدرمق ایده رم دیدکده حربه ایله بطننی طعن ایدوب قارندن سود چیقمغله کذبی ظاهر اولوب برمقدار دخی کیتدکلرنده شبخون قصده ایتدکلری قبیلهٔ مرقومه یه واصل اولدیلر من بعد اخیذ مزبور کذب ودروغده ضرب مثل اولدی

(*چونکه کذب مسیله مشهور * اکذب اخبث ایدی اول مقهور*)

(کذب مسیله) ترکیبنده مسیلمه میمك ضمی ولامك کسریله یمامه اهالیسندن بنو حنیفه قبیله سندن ابو ثمامه کنیه سیله مکنی مسیلمة بن حبیب نام اکذب واکفردر که عصر سعادتك اواخرنده ادعاء نبوت ایدوب خلافت صدیق اکبرده حربه وحشی ایله اهلاك واغتیال ومقر کذابیته ارسال اولنمشدر اکاذیب حمق هیبتقه‌دن اشهر وجهل ابی جهلدن اظهردر ازجمله بکا نازل اولان وحی سماویدر دیدیکی * اذکروا نعمة ربکم واشکروها اذ جعل لکم الشمس سراجا والغیث ثجاجا وجعل لکم کباشا ونعاجا ودیکلوده جاجا وفضة وزجاجا وذهبا ودیباجا ومن نعمته علیکم اذا خرج لکم من الارض رمانا وعنبا وریحانا وحنطة وارزانا مثلو کلمات مسجعه (والفیل ما الفیل وما ادریك ما الفیل له ذنب وثیل وخرطوم طویل مقوله سی ترهات بیهنسا ایله سیکمغزان یمامه یی اغفال واضلال ایلمدیکنده ویه ایمان ایدنلردن بر یکچشم کیمسه معجزه اوله رق عین عورا سنك صحتنی التماس ایلدکده دست برآوردهٔ دعا اولوب بعده عین مأوفه اوزره بزاق کراهتمذاقی القا ایتدیکی کبی او بر کوزی دخی کور اولوب لبت عینیه سواء تمنیسنك خلافی ظهور ایتدیکی کبی هرخارق عاده‌لری اهانتدن عبارت اولمغله * اکذب من دب ومن درج * مثلنه ماصدق اولوب فی بعد حدی متجاوز مبالغه ایله آشری یالان سویلین کذاب خبیث حقنده * اکذب من مسیلمة الکذاب * دیو ضرب مثل اولندی

(*شعرنانه ازوناپسندادا * قعقعات الرحی ایش کویا*)

(قعقعات الرحی) ترکیبنده قعقعات قافلرك فتحه لریله قعقعه نك جمعیدر زلازل وزننده قعاقع کبی قعقعه زلزله وزننده سلاح آوازه سی وکوك کورلمسی ودکرمان کورلتیسی کبی نعره وصوتلره دینور رحی حاء مهمله ایله عصا وزننده دکرمانه دینور پس قعقعة الرحی وقعقعات الرحی دکرمان طاشلرینك بربرینه مساسندن وچقلداقلرینك تحرك واضطرابندن حاصل اولان اصوات

متابعه‌سی وکورلتبسی دیمك اولور لکن تشبیها شاعر باعرك ناساز ورابطه‌سز وارباب سلیقه
عندنده سزاوار تحسین اولمیوب دکرمان کورلتبسی کبی یعنی اولان شعر بیا آنه اطلاق اولنور
قعقعه وزننده جعجعه دخی بو یلجه‌درنته که وعدایدوب وفا ایتمین کیمسه حقنده * جعجعة ولا اری
طحنا * دیو ضرب مثل اولنور اسمع جعجعة دیمکدر

*) اولدی هم غرة السراب دیمك * اصلی یوق نسنه‌دن امید ایتمك (*

(غرة السراب) ترکیبنده غرة غینك کسری وراء مشدده‌نك فتحیله برکیمسه‌یی باطل و بیهوده نسنه
اطماعیله الداتمق معناسنه (سراب) قطعهٔ سابقه‌ده رقراق السراب ترکیبنده مشروح اولدیغی اوزره
ایام حاره‌ده چقور اووه‌لرده صو هیئتندن لمعان ایدن پوسارقدن عبارت اولمغله معنای ترکیب
سرابك صوسز کیمسه‌ﻟﺰی الداتمسی دیمك اولور لکن مواعید عرقوب کبی اصلی یوق نسنه‌دن
امید نفع ایتمکه علی طریق الاستعاره غرة السراب اطلاقی و بویله اصلسز آمال باطله وامانی عاطله
ایله طمع خام وخلیای بی انجامه دوچار اولان کیمسه‌یه مغرور السراب اطلاقی مصطلحاتدن اولمشدر

*) دینددی ادباره مشیة السرطان * بکرو اولمقده بخت ادباران (*

(مشیة السرطان) ترکیبنده مشیه میمك کسریله یوریمك و یوریش معناسنه‌در سرطان فتحاتله
ینکج تعبیر اولنان حیوان مائیدر که دائما اهل ادبارك بخت واروني کبی کجرو یعنی اکری اکری و یان یان
کتمك معتادیدر پس معنای ترکیب ینکجك یوریشی دیمك اولور لکن بطریق المثل اقبالك ضدی
اولان ادبار ونحوستده مستعملدر نتکیم شاعرك اشبو * فرأیك فی الادبار رأی اخذته * وعلمته
من مشیة السرطان * قوانده واقعدر وانامل السرطان ترکیبی اوقونمه‌دن مبراخط کریهده مستعملدر
نته که بعض ظرفای کتاب برخط ردینك وصفنده نظرت فی خط منحط کخط ارجل البط علی الشط
وانامل السرطان فی الحیطان دیمشدر

*) هم حدیث خرافه‌در اوکلام * اصلی یوقدر دیه آنکیچون انام (*

(حدیث خرافه) ترکیبنده خرافه خاء معجمه‌نك ضمیله ثمامه وزننده عذره قبیله‌سندن برکیمسه‌در که
آنی جن طائفه‌سی قاپوب برزمان جنیلر ایله کشت وکذار ایتمش ایدی بعده وقت ینه قبیله‌سنه
عودت ایدوب مشاهده ایلدیکی عجائبی وطور عقلدن خارج غرائبی نقل ایدر ایدی ناس کندیسنی
تکذیب ایلمریله من بعد حدیث خرافه کذب صریحده مثل اولوب تعجب واستغراب اولنه‌جق اخبار
لطیفهٔ کاذبه وحکایات غریبهٔ نادره خصوصنده ضروب امثالدن اولوب اکاذیب نامعقوله‌یه
حدیث خرافه اطلاق اولندی

*) شول نمایش که خیری یوق اصلا * دینددی نار الحباحب اشته اکا (*

(نار الحباحب) ترکیبنك معنای لغویسنده اقاویل مختلفه واردر زیرا حباحب حاء اولی‌نك ضمی
وثانیه‌نك کسریله علابط وزننده برنوع بوجکه دینور که کیجه وقتی قنادلری وقویروغی شمعه کبی
لمعان ایدر فارسیده شبتاب وترکیده آتش بوجکی و یلدز بوجکی دینلور وحباحب یاخود ابو حباحب
محارب قبیله‌سندن غایت بخیل برکیمسه ایدیکه مهمان خوفندن کیجه ایله خیمه‌سنده آتش یاقز ایدی
بالضروره یاقق ایجاب ایتدکده خرده واینجه اوطونلر ایله یقار ایدیکه پك پارلمغله ذهاب وایاب
ایدنلر کوروب کلیه‌لر شاید ناریله استضائه وانتفاع ایده‌جك برکیمسه حس ایتدیکنده فی الحال
اطفا ایدر ایدی قطامی نام شاعرك اشبو * الا انما نیران قیس اذا اشتوا * لطارق لیل مثل نار الحباحب *
قولی بو معنایه ملایمدر و بعضلر نار الحباحب آت قسمی سرعتله کیدرکن نعللری طاشه طوقنمغله
چیقان شراره وقفلجم تعبیر اولنان آتشدر دیدی وائمهٔ ادبیه‌دن جاحظ کوز ایله کورلموب طلب
اولندقده حقیقتی ووجودی اولمیان ناردر دیدی نابغه‌نك اشبو * و یوقدن بالصفاح نار الحباحب

قولی معنای اخیرله ملایمدر وعلی جمیع التقادیر برنسنه‌نك نمایشی وکوریلشی خیرلو ومنفعتلوظن اولنوب لکن اصلا نفع وطائلی اولمدقده نارالحباحب دیو ضرب مثل اولنور

*) ترهات البسابس اویله مقال * که ما ألی اوله خیال محال (*

(ترهات البسابس) ترکیبنده ترهات تانك ضمی وراء مشدده‌نك فتحیله ترهه‌نك جمعیدر ترهه سکره وزننده وتره هاء اصلیه ایله سکروزننده فی الاصل اوتسز وصوسز قفر خالی یعنی قیرو بیابان معناسنه اولوب بعده بیهوده وباطل نسنه ایچون وکلام مجانین کبی صاچمه صیان وفائده‌دن خالی هرزه وهذیان اولان کلام ایچون استعاره اولندی بسابس وساوس وزننده بسبسك جمعیدر بسبس بارك فتحیله عسعس وزننده بوده تره کبی اوتسز صوسز چول وبیابان معناسنه موضوع اولوب بیهوده اشیا وباطل ویعنی کلام ایچون مستعاردر پس ترهاتك بسابسه اضافتی بیانیه اولمغله تأکید افاده ایدوب عقل وخیال باطل ومحال عداینه‌دیکی کلام بیما آکلره اطلاق اولنور

*) دیمك اولمش تجاهل العارف * بیلدیکندن تذاهل عارف (*

(تجاهل العارف) معنای ترکیب برنسنه‌یی بیلن کیمسه بیلمزلك اظهار ایدوب لاادری دیمسی یاخود بیلمزلکدن کلوب استفهام ایتمسی معناسنه محسنات بدیعهٔ معنویه دندر وبوکا امام سکاکی سوق المعلوم مساق غیره لنکتة تسمیه ایلمشدر نته که بعض بلغانك مدحده مبالغه نکته‌سیله اشبو * لاادری ابدر زاهرام جبینه * وبحر زاخرام یمینه * قولنده وشاعرك * اثغر ماری ام اقحوان * وقد ماری ام خیزران * وطرف ماتقلب ام حسام * ولفظ ماتساقط ام جمان * نظمنده اولدیغی کبی

*) شیٔ نادر تبسم المکروب * مانع خنده‌در چون حزن وکروب (*

(تبسم المکروب) معنای ترکیب مکروب ومحزون اولان کیمسه‌نك کولمه‌سی دیمکدر لکن بویله غمناك وغصه‌لو کیمسه‌نك خندان اولوب کولمه‌سی نوادردن اولمق ملابسه‌سیله مطلقا نادر الوقوع اولان نسنه‌ده اصطلاح اولمشدر

*) معنیٔ قد تحلل العقدی * ییل غضبلر سکونه دیندی (*

قد تحلل العقد) ترکیبنده قد حرف تحقیق تحلل تفعل بابندن فعل ماضیدر انحل کبی چوزلدی معناسنه عقد عینك ضمی وقافك فتحیله عقده‌نك جمعی وفعلك فاعلیدر عقده دوکه دینور وخشم وغضبه اطلاق اولنور پس ترکیب مزبورك تحقیق دوکوملر چوزلدی معناسنه دلالتی متبادر وعقدهٔ درون اولان غضب وکینه ساکن وزائل اولدی معناسنه دلالتی غیر متبادر اولمغله مصطلحات سلکنه ادراج اولندی قال فی القاموس تحللت عقده اذا سکن غضبه ناظم تحریرك فعلی مذکر ایرادی مؤنث غیرحقیقینك ظاهرنه اسناد اولنمسنه مبنیدر لکن عقدی لفظنك آخرنده‌کی یاء ظاهرا دالك کسره‌سنی اشباعدن حاصل اولمغله عقدك جری بی وجهدر مکرکه قد کلمه‌سنی حذف له مصدر مضاف اوله رق تحلل العقدی دینله یاخود یاء نسبیه اولمغله احمری واحوری کبی نفسنه نسبت قبیلندن اولدیغی تصحیح کردهٔ ناظم اوله فتدبر

*) اتیه من عماره دینسه مراد * فخر وکبری ایدن کشی معتاد (*

(اتیه من عماره) ترکیبنده اتیه افضل وزننده متکبر ومتعظم معناسنه اولان تایه وتیاه وتیهان لفظلرینك افعل تفضیلیدر عماره ثمامه وزننده اسامیدندر بوراده مراد عمارة بن حمزة بن میموندر که سخاوکرمده علم وبغایت عالیجناب وفخر وتعظم صاحبی برذات نزاهتمآب ایدی خلفاء عباسیه‌نك اولی اولان سفاحك بعده منصور خلیفه‌نك دفتردار عالیمقدارلری وندیم معالیمدارلری ایدی بغایت علو جنابله محافظهٔ وقاری ونزاهت طبع ایله تعظم وافتخاری مثل اولوب زیاده عظمت فروش اولان کیمسه حقنده اتیه من عماره دیو ضرب مثل اولنور مزبورك نزاهت طبعی وکبر

ونخوتی برکون سفاح خلیفه زوجه سی ام سلمه یه وصف ایلدکده ام سلمه خلیفه یه دیدیکه شمدی عماره یی
دعوت ایدوب شو مجوهر تسبیحم که اللی بیك التونه اشترا ایلدم کندینه هبه ایله قبول ایدرسه انك اولسون
ایتمزایسه کمال نزاهتی رأی العین مشهود مز اولسون دیمکله خلیفه عماره یی حرمسرایه دعوت واثنای
محادثه ده شو سبحه ظرف وتحف قبیلندندر بونی یادکارم اوله رق سز استعمال ایدك دیو اوزرینه آتدی
عماره دخی سبحه یی اوکنه وضع ایدوب ختام مجلسده علی حالها براقوب کتدی غالبا اونتدی
دیه رك وراسندن برخادم ایله ارسال ایتدکلرنده ینه النه المایوب غلام مرقومه بنده سکا هبه ایلدم
دیوب کتمکله خادم رجوع قهقری ووقوع حالی اخبار وانبا ایلدکده ام سلمه خادمه بیك التون
اعطا ایدوب سبحه یی الدیغی وعماره نك علو همتی نمایان اولدیغی کذلك منصور خلیفه نك
مجلسنده دخی محافظهٔ شرف ووقاره دائر برقصهٔ دیکری مستظرفك یکرمی طقوزنجی
یابنده مسطوردر

*) پك تکبر تجبر قیصر * عادتی اولمق افتخار اکثر (*

(تجبر قیصر) ترکیبنده تجبر تکبر وزننده ومرادفی اوله رق کبرلنمك وبیوکلنمك معناسنه در قیصر
صیقل وزننده روم ملتنك قراللرینك لقبیدر عجم شاهلرینه کسری لقبی کبی وابتدا قیصر ایله
ملقب اولان اغستوس نام قرال ایدی قبل ولادته والده سی فوت اولوب بطننی شق ایله اخراج
ایلدیلر روم لغتنده اول رسمه تولد ایدن مولوده قیصر دینمکله مسفوره واخلافنه قیصر اطلاق
اولندی وبو قیاصره بغایت کبر ونخوتله آلوده متکبر وخودبین اولملریله تعظم وجبروتده مثل
اولوب بو مقوله تعظم وافتخاره تجبر قیصر دیو ضرب مثل اولندی

*) هم دیمکدر تلون الحربا * حالدن حاله دونمه صبح ومسا (*

(تلون الحربا) ترکیبنده تلون برنسنه نك رنکدن رنکه کرفتکلیکنه وکونا کون کورنمکلکنه دینور
حرباء حانك کسری والفك مدیله ترکیده قباکلری وفارسیده آفتاب پرست دیدکلری جانورك
اسمیدر دائما کونشه توجه واستقبال ایدوب شمسك دوریله بیله جه دور ایتمکله مجوسی
وابو الزندیق اطلاق اولندی حین طلوعده بوز رنکلو بزکلر اولوب بعد الارتفاع لوننه رونق
کلوب حرارتك تأثیری تزاید ایتدکجه کونا کون الوان ایله متلون اولور پس بو ملابسه ایله متلون
المزاج اولوب اخشامی صباحنه بلنکه برساعتی اوبرساعتنه اویمیان دوامسز کیمسه حقنده فلان
متلون تلون الحرباء دیو ضرب مثل اولنور

*) احول من ابی براقش هم * متلون محیل اولان آدم (*

(احول من ابی براقش) مثلنده احول برحاله دونمك معناسنه اولان حول لفظندن
افعل تفضیلدر ابو براقش بانك فتحی وقافك کسریله قاموسك بیاننه کوره کرکی جمنده برکوچك
طائر یابانیدر که تویلرینك اوجی غایت آق واورته سی قرمزی واشاغیسی سیاه اولور برنسنه دن
قورقوب اورکدکده تویلری قباروب طاوس کبی کونا کون الوانله متلون اولور وقزوینی نك
عجایب مخلوقاتنده یازدیغی اوزره بوینی وایاقلری اوزون ومنقاری قرمزی لقلق قوشی
جمنده کوزل صوتلی برقوشدر هرساعتده اصفر واحمر وازرق واخضر لونلریله متلون اوله رق
کورینور بوجهتلر ایله تلون مزاج حسبیله دالدن داله قونان کیمسه یه (ابو براقش اطلاق اولنور
وبو الهوس وبی ثبات وخداع وحیله کار وهرجایی یادکار حقنده (احول من ابی براقش دیو
ضرب مثل اولنور

*) اکادینشکه هم ابو قلمون * اوله غایت تلونات نمون (*

(ابو قلمون) قافك ولامك فتحه لریله برنوع دیبای رومی یه دینور که حالا جانفزا محرکی اوله رق

جانفس دیدکلری دیبای زیبادر الوانٔ موجلر ایله رنك آمیز کورینور وصوده تعیش ایدن حیوانلردن برجانور آدیدرکه برجانوری صید ایتمك قصدنده اولسه کندوسنی انك شکلنه قویوب اول جانور دخی کندی نوعندن قیاس ایتمکله احتراز ایلمیوب شکار اولور وسابق الذکر حرباء دیدکلری قیاکلرینه دخی بوقلمون دینور وبرنوع صوقوشنه دخی دینورکه هر بارصویه طالوب چیقدقجه الوان رنکلر ایله نمایش ایدوب بشقه چشید کورینور پس بو جهتلر ایله ظاهرا وباطنا متلون کیمسه یه ابوقلمون دینور واومقوله کیمسه حقنده احول من ابی قلمون دیوضرب مثل اولنور وحوادث مختلفه اعتبار یله دنیادن کنایه اولنور

*) بغلهٔ بودلامه یك معیوب * کیم اوله جامع جمیع عیوب (*

(بغلة ابی دلامه) ترکیبنده ابودلامه دال مهمله نك ضمیله زند بن الجون نام شاعر نادره کونك کنیه سیدر مزبور ابودلامه خلفاء عباسیه دن منصور ومهدی خلیفه لرك نمك مجلسلری ایدی مرقومك نوادر عجیبه وحکایات مضحکهٔ کثیره سی مستطرفده ومحاضراتده مسطور در مزبورك غایت کریه المنظر وکثیر العیوب لنك ولاغر بر استر معایب کستری اولمغله عیوب ظاهره وباطنه سنی تفصیل وتعدادی مشتمل برقصیدهٔ طویله انشا ایتمکله مزبور قاطرك عیوبی السنهٔ ناسده رایکان وکثرت عیوبده مثل اولوب من بعد برنسنه مجمع عیوب اولدقده ماهوالا بغلة ابی دلامه دیوضرب مثل اولمشدر

*) اولدی شول کیمسه کیم ابوغبشان * حمق ایله کورر کرز خسرانٔ (*

(ابوغبشان) بوندن یکرمی بیت اقدم صفقة ابی غبشان بیتنك شرحنده حمق وبلادتی نمایان اولان شخص خزاعی پرخسر اندر زیانکار مرقوم بلاهت وغباوتی وفرط حماقتی حسبیله معاملهٔ داد وستدده سالم خاسر کبی چوق زیان کورمکله مثل اولوب حماقتی اضاعهٔ سرمایه یه بادی اولان کیمسه یه ابوغبشان دینلدی

*) ابن ملاص اولدی شخص لئیم * ابن ملاج هم بخیل ذمیم (*

(ابن ملاص) ده ملاص شداد وزننده یاش بالق کبی الده آوجده طورمیان یك صبر ینجق وقایپجق نسنه یه دیمکله ابن ملاص دباره جی وحیله طغیارجغی فرومایه ولئیم کیمسه نك اوغلو معناسنه سبب ود شنامدر (ابن ملاج) ده ملاج شداد وزننده کذلك ابن ملجان ده ملجان سکران وزننده شول بخیل کیمسه یه اطلاق اولنورکه کمال بخل ودنائتندن ناشی ناقه وقیون مقوله سی صاغم حیواننی صاغدیغی صورتده جوارده اولنلر سود طلب ایدرلر دیو صاغمیوب اغزیله ممه سندن امراوله پس ابن ملاج بخیل ابن بخیل معناسنه الفاظ شتومدندر

*) اولدی هیان بن بیان هم * اصلی معلوم اولمیان آدم (*

(هیان بن بیان) هانك وبانك فتحه لری ویالرك تشدیدیله وهی بن بی کذلك تشدیدیله مجهول الذات والنسب اولان کیمسه دن کنایه اولورلر وجهی بودرکه هی بن بی حضرت آدم علیه السلام احفادندن ایدی وقتاکه سائر اولاد واحفادی ربع مسکوندن بر برطرفه متفرق اولدقلرنده اولدخی برجانبه عازم اولمشیدی لکن نابود ونابدید اولمغله من بعد نام ونشانی محسوس اولمدی پس بومناسبتله اهل لسان اصلی ونسلی معلوم اولمیان بی نام ونشان کیمسه یه هی بن بی ومبالغه قصدیله هیان بن بیان اطلاق ایدرلر

*) اشأم من طویس غایت شوم * یك شآمت ماکی شوم البوم (*

(اشأم من طویس) مثلنده اشأم اوغورسزلق معناسنه اولان شآمتدن افعل تفضیلدر طویس زبیر وزننده برمخنث مدنی اسمیدر مقدما اسمی طاوس اولوب بعد التخنث یعنی زنان فواحش

نشان كبی قيريلوب بوكاوب نخبه مزاج وخليع العذار اولدقده تحقير اطويس اطلاق ايلديلر
اسلامده الك اول طرب وتغنی ايدن مزبور در والده سنی غايت نمامه ومفسده اولمغله نسوان
انصار بينلرينی غمزه ونميمه ايله افساد وتحريش ايدرايدی اول حال اوزره اوقاتكذار ايكن
فخر انام عليه الصلوة والسلام حضرتلرينك ملأ اعلايه اعتزاملری كونی وضع حمل ايدوب
مزبوری عالم كون وفساده كتوردی وصديق اكبر رضی الله تعالی عنه حضرتلری وفات ايلديكی
كون سوددن كسيلوب فاروق اعظم رضی الله تعالی عنه شهيد اولديغی كون بالغ اولوب
وحضرت عثمان رضی الله تعالی عنه شهيد اولديغی كون تزوج ايدوب وحضرت علی
كرم الله تعالی وجهه شهيد اولديغی كون دنيايه برولدی كلديكنی كنديسی نقل واخبار
وبنم كبی بردخی وارميدر ديه‌رك اوغور سزلقده يكانهٔ جهان اولديغنی اعتراف واقرار ايدرايدی
بنابرين نامبارك قدمی نيل وفراتی قوريدر مصراعنه ماصدق اولان شخص مشؤم حقنده
اشأم من طويس ديو ضرب مثل اولندی (شوم البوم) بايقوشك ميمنتسزلكی ديمكدر چونكه
شاعر تركينك اشبو * غافل اولمه‌ای برادر نيجه مهمان خانه‌نك * پاسبانی بوم اولور بدر پرده داری
عنكبوت * نشيده سنجه بوم مرقوم منزل ومأوی سنی دائما بنيان خراب * وسائر طيور ايله الفت
وموانستدن مباعدت واجتناب ايتمكله شرار طيوردن زعم اولنوب تشاؤم اولنديغی ابو الطيبك
اشبو خير الطير على الغصون وشرها * يأوی الخراب ويسكن الناووسا * نظمنده واقعدر
پس معلوم اولديغی اوزره بومی شوم عدايتمك مجرد امر وهمی اولوب اصل واساسی يوق
ايسه ده ينه شآمت ونحوستنه شوم البوم اطلاق اولندی

*) همدخی حرب داحس وغبرا * پك نحوستلی كار نابرجا (*

(حرب داحس وغبرا) تركيبی * وقع بينهم حرب داحس والغبراء * مثلنه ايمادر ملخص مجمع
الامثالده مسطور اولديغی اوزره داحس حاء مهمله‌نك كسريله عبس قبيله سندن قيس بن زهيرك
فرسی اسمی وغبراء حمراء وزننده فزاره قبيله سندن حذيفة بن بدرك فرسی اسميدر مثل
مزبورك منشائی اولدركه سالف الذكر قيس بن زهير العبسی ايله حذيفة بن بدر الفزاری داحس
وغبراء نام اتلرينی قوشوب يارشدرمق خصوصنده يوزدوه اوكدل اولمق اوزره بحث ايدوب
اتلرينی قرق كون يراندردقدنصكره بنی فزاره ارضنده يوزغلوه يعنی يوز اوق آتمی مقدارنده
برميدان مسابقه تعيين ونهايتنده ذات الآصاد نام برغديری غايت تحديد ايلديلر بعده قيس
داحسه وحذيفه غبرايه سوار اولوب مبدأ مسافه دن آت باشی برابر ارخای عنان ومانند
روزكار سوی غايته روان اولديلر لكن بنوفزاره حذيفه‌نك جماعتندن اولمغله غيرتنه مبنی منتهای
مسابقه اولان ذات الآصاده قريب برواديده برقاچ كيمسه‌لر پوصدر مشلر ايدی قيس داحس
اوزرنده حذيفه‌يی سبق وتقدم ايدوب كيدركن ناكاه مزبورلر پوصودن فجأة صچرايوب
چيقوب داحسك چهره سنه ضرب ايله جهت غايتدن صرف وتعويق ايتمكله قبيلتين
مرقومتين بينلرنده آتش حرب وقتال مشتعل وقرق سنه مقداری ممتد اولوب طرفيندن
چوق كيمسه‌نك قتل واعدامنه داحس مرقوم سبب مستقل كبی اولمغله شر دائمده مثل اولوب
ايكی قوم ميانده اوزون اوزادی حرب وجدال وقوع بولوب اوكی النمديغنده * وقع بينهم حرب
داحس والغبراء * ديو ضرب مثل اولنور

*) قتل مفهومی آفة الوزراء * حفظ ايده بيكاهی صون خدا (*

(آفة الوزراء) تركيبنده آفت همزه‌نك مديله اصابت ايتديكی نسنه‌يی تباه وافساد ايدن عارضه
وبلايه دينلكله معنای تركيب وزيرلرك بلا ومصيبتی ديمك اولور لله الحمد والمنه اشبو زمان امن وامان

اولان زمان معدلتنشان كيتي ستانيده كرك وزراء وكرك سائر رؤساء بلاموجب شرعي قتل واعدامدن بالكليه رها بولمشلر ايسه ده لكن عصر عباسيه دن تا عصر باهر النصر ولي نعمت جهان سلطان عبد المجيد خان خلد الله خلافته الى آخر الدوران حضرتلرينك زمان سعد اقترانته قدر معلوم تاريخ شناسان اولديغي اوزره قتي چوق وزراء كشته تيغ عدوان اولمرله آفة وزراء قتل واعدامدن كنايه اولمشدر شيخ ناظمك مصراع ثانيده اولان دعاسنك آثار اجابتي قرق سنه تمامنده ظهوره كلمشدر

*) هم ما آل وكيل عزرائيل * مهلك خستكان طبيب رذيل (*

(وكيل عزرائيل) حضرت ملك الموتك وكيلي وقائمقامي ديمك اولور لكن بطريق التشبيه تشخيص امراضه وعلته موافق مداوات ومعالجه يه وقوف واطلاعي يوغيكن ادعاء طبابت ايدوب خسته لري اهلاكه بادي اولان متطبيلره اطلاق اولنوركانه بعض مريضلرك روحني قبض خصوصني عزرائيل عليه السلام كندويه سپارش وتفويض ايلمشدر

*) اصفرار الانامل اولمش موت * اويله ديرلرمش اوليجق كشي فوت (*

(اصفرار الانامل) برمقلرك اوجلرينك صرارمسي ديمكدر لكن نزع روح اثناسنده دم منجمد اولوب ظاهر بدندن حمرت زائل اولمغله صفرت طاري اولمق ملابسه سيله اصفرار الانامل موتدن كنايه اولور بناء عليه بر كيمسه فوت اولدقده اصفر اناملە ديرلر مات معناسنه نته كه موت ايله حرارت غريزيه منطفي اولديغيچون بردجسده ديرلر مات معناسنه

*) اضطراب العنان هزيمتدر * كه سزاي عدوي دولتدر (*

(اضطراب العنان) دزكنك مختل ومشوش اولمسي معناسنه اولور لكن اهل لسان دين ودولتك اعداسنه سزا وشايان اولان حالتدن يعني جنكدن بوزيلوب قاچمقدن كنايه ايدوب جاء فلان مضطرب العنان ديرلر منهزما معناسنه

*) اولدي استنعج الذباب ديمك * دشمنان دوست طرزي كوسترمك (*

(استنعج الذباب) و (استنعجت الذباب) تركيبلرنده استنعاج نعجه لنمك يعني قيون كبي كورنمك معناسنه ذباب ذئبك جمعي اوله رق قورتلر معناسنه اولمغله معناي تركيب قورتلرك قيون طرزنده كورنمكلكي ديمك اولور لكن تركيب مزبور دشمنلرك دوست صورتنده كورينشندن كنايه اوله رق مستعملدر نته كه بويله درونده عداوت كامنه سي وار ايكن ابراز صداقت ايدن كيمسه يه لسانمزده قيون باشلي قورت تعبير اولنور باصمه نسخه لرده استنعج موقعنده استجب وقوعي استنجب محرفي كبيدر لكن اوده وزنه كلمكله فعل تذكير اولندي .

*) شول وساوس برازخ الايمان * كتورر قلبه دمبدم شيطان (*

(برازخ الايمان) تركيبنده برازخ عسا كروزننده برزخك جمعيدر برزخ جعفر وزننده ايكي نسنه ارهسنده حاجز وحائل اولان فاصله وحجابه دينور وبو مناسبتله وقت موتدن قيامته قدر ممتد اولان زمانه يعني دنيا ايله آخرت بيننده اولان عالمه اطلاق اولنور و برازخ الايمان ايمانك اولي ايله آخري ما بيني يعني اعلاسي اولان ايمان بالله ورسوله ايله ادناي شعبي اولان اماطة الاذى عن الطريق بيننده اولان برزخلر ديمكدر كه وسواس خناس اولان شيطان عبد مؤمن ايله بو فضائل بيني حاجز اولمق قصديله دائما قلبه طرح والقا ايتديكي وساوسدن عبارتدر قالديكه نظمك نسخ مطبوعه سنده ايمان موقعنده انسان وقوعي طغيان قلم طابعدر زيرا عبد الله بن مسعود رضي الله عنه حضرتلرندن مروي اولديغي اوزره بعض اصحاب ايمان واعماله دائر وقوعبولان وسوسه لردن سؤال ايلدككده * تلك برازخ الايمان * حديث شريفيله جواب ويرلمشدر مقصود ناظم بو حديثه ايمادر

✽) حانث اولسه تحلة الايمان ✽ دينيدى كفارتنى ادايه همان (✽

(تحلة الايمان) تركيبنده تحله تانك فتحى وحانك كسرى ولام مشدده نك فتحيله تحليل كبى مصدردر چوزمك معناسنه ايمان همزه نك فتحيله يمينك جمعيدر قسم معناسنه پس تحلة الايمان عقدهٔ يمينى حل ايدن كفارتدر كه اون فقيرى اطعام ياخود آكساء ياخود تحرير رقبه و بونلردن عاجز ايسه اوج كون صيامدن عبارتدر وبه فسر قوله تعالى ✽ قد فرض الله لكم تحلة ايمانكم ✽ اى بين لكم ماتحل به عقدة ايمانكم من الكفارة زيرا يميننده حانث اولان كيمسه كفارتنى ادا ايلدكده عقدهٔ يمينى حل ايدوب عقوبهٔ اخرويه دن خلاص اولور .

✽) آفة العلم دينيدى نسيانه ✽ ترك ايله عارض اولور انسانه (✽

(آفة العلم) على افساد واضاعه ايدن عارضه و بليه معناسنه سهو ونسيانه اطلاق اولنور و بو آفت اكثريا تعليم وتعلم ومطالعهٔ كتبى ترك سببيله عارض اولان دواهيدن اولديغنى ناظم اشعار ايلمشدر

✽) امهات الخطيئه معناسى ✽ حرص وكبر وحسد خطاياسى (✽

(امهات الخطيئه) ترهات السفيهه وزننده ذنب وكناهلرك اصولى ومرجعلرى معناسنه اخلاق ذميمه دن اوج خصلت قبيحه يه اطلاق اولنور بريسى حرص على المالدركه ✽ حب الدنيا رأس كل خطيئة ✽ حديثندن معلومدر ايكنجيسى كبر اوچنجيسى حسد ذميمه لريدر كه اول المتكبرين واول الحساد اولان ابليس لعينك ملأ اعلادن طرد وتبعيدينه بونلر باعث اولديغى محكم تنزيلده منصوص ومجزومدر

✽) هم حمار الحوايج اول بدكار ✽ بارخلقى چكر كزر هر بار (✽

(حمار الحوايج) ناسك محتاج اولديغى شيلرك خر كبى معناسنه درکه بطريق التمثيل ايشكذار الق ادعاسيله كندى مصالح وحوايجنى ترك ايدوب بيهوده يره دائما خلقك يوكنى اوزرينه المغله ايلك ايشنك اوسته سى كندى ايشنك خسته سى تعبير اولنان احمق نابكاره اطلاق اولنور و بر كيمسه يى ناس ذلت وحقارتله استخدام ايتدكده ✽ اتخذوا فلانا حمار الحوايج ✽ ديو ضرب مثل اولنور و بو مقوله كيمسه يه (حمار القوم) دخى دينلور

✽) دينيدى بك ذلته هوان قعبس ✽ اولمه مشكل ذليل نفس نفس (✽

(هوان قعبس) تركيبنده (هوان) سحاب وزننده خورلق وحقارت معناسنه در (قعبس) امير وزننده ياخود قعبس زبير وزننده تميم قبيله سندن قعبس بن مقاعس نام كيمسه دركه هوان وذلتده مثل اولمشدر اصلى بودر كه مزبورك پدرى مقاعس فوت اولدقده عمه سى برصاع بغداى مقابلنده قعبسى بر كيمسه يه رهن و يروب من بعد فك رهن ايتمكله بغداى صاحبى عادت جاهليه اوزره مزبورى استعباد ايدوب مزبور مدت العمر حناطك عبدى اولمشدر حتى كه شاعرك اشبو هوان البخيل على اهله هوان قعبس على عمته بيتنده واقعدر بنا برين نفس نفيسك شئ خسيس مقابلنده كرفتار اولديغى ذلته هوان قعبس ضرب مثل اولمشدر

✽) اولدى هم كلبة بنى اصفى ✽ اولكه جانى ايده طعامه فدا (✽

(كلبة بنى اصفى) اصفى نام كيمسه نك اوغوللرينك ديشى كلبى ديمكدركه طعام تناولنه شدت شرهده مثل اولمشدر (منشائى) اولدركه مزبورلرك بركلبى اولوب خيمه لرينك حامبسى ايسه ده مأكولات ومشروباتدن نيه ظفر بولورسه ييوب ايچوب افساد ايدر اولديغندن برقاچ كونلر آچ صوسز ربط وبند ايلمشلر مربوط اولديغى حبل متينى بركيجه ديشلريله كسوب بوشانمش اتفاق قمرك طلوعى وقتنه تصادف ايتمكله قرص قمرى رغيف تنور قياسيله

کوزینی آیه دیکوب مطلع قمره طوغری شتاب ایدرکن ناکاه بربوکسك قیادن وادیٔ سنکساره سقوط ایله بوینی قیربلوب (الطمع الکاذب یدق الرقبه) مثلنه ماصدق اولمغله من بعد طمع خام وحرص علی الطعام خصوصنده مثل اولوب طعام یولنه جاننی فدا ایتمه درجه سنده عبد البطن وشکم بنده اولان کیمسه حقنده (کلبة بنی اصنی) ضروب امثالدن اولمشدر

*) اجرد من جراد اوشخص اکول * کیم نه بولورسه ایلیه ما کول (*

(اجرد من جراد) ترکیبنده (اجرد) برنسنه نی صویوب تعریه ایدیجی معناسنه اولان جاردك افعل تفضیلیدر جراد سحاب وزننده معروفدر که چکرکه یه دینور و بوکا جراد اطلاقی برك یوزینی نباتدن تجرید ایتدیکی ملابسه سیله درکه (کالجراد لایبقی ولایذر) مثلنجه نه بولورسه یبوب محو وافنا ایتمك معتاد قدیمیدر پس بومناسبتله رطب ویابس نه بولورسه اکل و بلع ایدر اولان آچ کوزلو اکول کیمسه یه (اجرد من جراد) دیو ضرب مثل اولنور

*) دیمك اولمش ثریدة غسان * انفس اطعمه ما کی همان (*

(ثریدة غسان) ترکیبنده (ثریده) جریده وزننده وهاسز ثرید تفسیر کشافده شاعرك اشبو اذا ما الخبز تأدمه بلحم فذاك امانة الله الثرید قولی مفادنجه اتمکی خرده خرده طوغریوب ات صویله اصلادوب اوزرینه ات دوکلك ایله معمول اولان طعامدر که لسانمزده تحریفله ترید اطلاق اولنور (غسان) حسان وزننده یمنده برقبیله درکه ملوك غسان وال جفنه انلردندر بونلر ملوك عربك اسخیاسندن و بغایت مضیاف اولان خاندانندن اولملریله دائما خلقی ضیافتده باغلوات ایله مصنوع ثرید ایله اطعام وتناول ایدنلر بغایت استلذاذ واستعظام ایتملریله طیب لذتده مثل اولوب مطلقا اطیب والذ اولان اطعمهٔ نفیسه یه (ثریدة غسان) دیو (واطیب من ثریدة غسان والذ من ثریدة غسان) دیوضرب امثال اولنورلر که (مضیرة معاویه فالوذج ابن جدعان دخی بو یلجه در

*) اصبر من قضیب اولمش هم * غایت ایله صبور اولان آدم (*

(اصبر من قضیب) مثلنده (قضیب) خطیب وزننده ضبه قبیله سندن برکیمسه نك اسمیدر که ذل ومحنته بغایت صبر وتحمل ایله شهرتشعار اولمغله جفا کشلکده مثل اولوب زیاده صابر ومتحمل و بغایت حمول ودربادل اولان کیمسه حقنده (اصبر من قضیب) دیو ضرب مثل اولنور

*) اثقل من رقیب اویله ثقیل * که اوله مانع صفای جمیل (*

(اثقل من رقیب) مثلنده (رقیب) مطلقا حارس ونکهبان معناسنه درکه کوزجی تعبیر اولنور لکن بوراده مراد خصوصیله محابینك حارس ونکهبانی اوله جقدر که نزد عشاقده بغایت کران ومبغوض اولمغله اقصای آماللری مسفورك هلاکی اولدیغنه شاعرك اشبو جان الیجی جان الورسك وار رقیبك جانن ال هم سنك ایشك بترهم خیلی منتدر بکانشیده سی وامثال ترکیه دن رقیب اولسونده نه یوزدن اولورسه اولسون تعبیرلری کمال مبغوضیتنه کواهدر ایمدی بوملابسه ایله مانع صفای جمیل اولان هر برکرانجان ثقیل حقنده (اثقل من رقیب بین محبین) دیو ضرب مثل اولنور

*) دیسه لر اثقل من الکانون * پك ثقیله نه آتشین مضمون (*

(اثقل من الکانون) مثلنده (کانون) قانون وزننده آتش اوجاغنه دینور که خانه لرده

ومطبخلرده

ومطبخلرده بیوك طاشدن وکیلرده تیوردن اتخاذ ایدرلر (وکانون) قلب شتاده ایکی شهر رومی اسمیدرکه کانون اول وکانون ثانی دیرلر معنای اوله کوره ثقلت حسیه اولورثانی یه کوره قطعهٔ سابقه ده کچن کافات شتاده بیان اولندیغی اوزره حوایج ومؤنتلرك تقلت معنویه سی اولور لکن ناظمك آتشین مضمون تعبیرینك معنای اوله مساسی اظهردر پس هرحالده کانونده ثقلت درکار اولمغله مثل اولوب پك ثقیل کیمسه حقنده (اثقل من الکانون) دیو ضرب مثل اولنور جای روح وکابوس السحر کبی

*) نکتهٔ جلسة الخطیب دیمك * پك چوق اوتوره‌دن همان کتمك (*

(جلسة الخطیب) جیمك کسریله خطیبك برکونا اوتوریشی دیمکدرکه مراد خطبتین بیننده بردقیقه مقداری اولان جلسهٔ خفیفه سیدر بوملابسه ایله برکیمسه برمجلسه واردقده حق الداخل علی الکرام قلة الکلام وسرعة القیام مضمونیله عامل اولوب اوصاندرمه دن کتدکده (بجلس فلان جلسة الخطیب) دینلور

*) شویله کیم توبة الزمان دیمه هم * قیلمه تکدیر ایدوب صکره کرم (*

(توبة الزمان) زمانك ندامتی وایتدیکی اساءتدن رجوع وعودتی دیمك اولورکه (عسر المرء مقدمة الیسر) مفادنجه برکیمسه برزمانده کرب وشدته دوچار اولوب بعد زمان کندویه سعه وفرج حصولی کانه زمان کندی حقنده اولا اساءت ایدوب بعده اساءتنه نادم اولمغله تلطیف واحسان ایتمه تصورینه مبنی استعاره بالکنایه طریقیله (توبة الزمان) اطلاق اولندی بعده برکیمسه آخر کیمسه یی بالایجاب یاخود بلا موجب تکدیر وازعاج ایدوب بعده کرم واحسان ایله دلشاد وابهاج ایلسنده استعمال اولندی

*) کنج ایکن صاچ صقالده اولمه سیاه * حیف کیم صبغة الشباب ایمش آه (*

(صبغة الشباب) صادك کسریله کنجلك بویه سی دیمکدرکه مسك الشباب کبی هنکام جوانیده صاچك صقالك سیاه اولمه سندن کنایه اولورکه پیرلك حسبیله اغارمسی موجب تلهف وتحسردر

*) معنیٔ جرأة الذباب دیمك * پك ضعیفك جسارتی بی شك (*

(جرأة الذباب) سرعة الغراب وزننده سنکك جسارت وشجاعتی دیمك اولور زیرا ذباب اضعف مخلوقاتدن ایکن اشجع حیوانات اولان ارسلانك النه واغزینه وملك جبارك بورننه وکوزینه قونوب کمااذب آبیما لنجه هربار ذب وطرد اولندقجه ینه معاودت ایله تجبیره اقدام ایلدیکیچون جرأت وجسارتده مثل اولوب زیاده جسور کیمسه حقنده (اجرأ من ذباب) دیو ضرب مثل اولنور وضعیف وحقیر اولان کیمسه‌نك منیع الجناب اولان کیمسه اوزرینه صولتنه (جرأة الذباب) اطلاق اولندی

*) اولدی تسخین ازرشوق جدید * یعنی ایتمك تعشق تجدید (*

(تسخین الازر) ترکیبنده (تسخین) قزدرمق معناسنه ازر همزه‌نك فتحیله ظهر وزننده ومرادفی اوله رق ارقه معناسنه اولمغله معنای لغویسی ارقه‌یی وبلی قزدرمق اولور لکن اصطلاحاده برکیمسه‌نك معشوقنه اولان هوا ومحبتنه کسل کلوب صوغودقدنصکره ینه یکی باشدن آتش عشقه دوشوب شمع جماله شوق جدید ایله سوزان ومتن عشقی تجدید ایله تجدید خوان آشفتکان اولسنه دینور

*) دیدیلر التقاء الرفغین * یعنی لفظ مجامعت عینی (*

(التقاء الرفغین) ترکیبنده (التقاء) همزه‌نك کسریله مشارکت ایچون اولمغله ایکی نسنه‌نك بربرینه تصادفی وقاوشمه سی دیمك اولور (رفغین) رفغ لفظنك تثنیه سیدر رفغ رانك ضمیله

فرجك چوره سی معناسنه اولوب فرج دخی رجال ونسانك موضع معهودلرینه دینلکله
(التقاء الرفغين التقاء الختانين) كبی جماعدن كنایه اولور

*) مثل تيس بنی حمان دیمه هم * پك كثیرالجماع اولان آدم (*

(مثل تيس بنی حمان) مثلنده (تيس) تانك فتحيله لبس وزننده كچی وكيك مقوله سنك ارككنه
وتكه سنه دینور (بنی حمان) حاء مهمله نك كسری وميمك تشديديله تميم قبيله سندن
برجاعتدر وانلرك برتكه لری وارایدیكه شدة غلمه ده یعنی شهوت سفادیه سنك غالب اولمه سی
خصوصنده مثل اولمشدر دیشی كچیلره وقتلی وقتسز آشمغله راحت و یرمدیكندن خصيتینی
دق اولندقدنصكره ینه یتمش رأس كچی ایله تسافد ایدوب چفتلشدیكی نفحه ثعالبیده
مسطوردر بشارعليه شدت شبقده وكثرت مجامعتده مثل اولوب غایتله كثیر الجماع اولان
كیمسه حقنده (فلان مثل تيس بنی حمان واغلم من تيس بنی حمان) دیو ضرب مثل اولنور

*) هم صریرالمحامل اولدی اوجال * ایشیدلمك ملاعبات وصال (*

(صریرالمحامل) تركيبنده (صریر) امیر وزننده صوت وسس معناسنه (محامل) میمك فتحيله
مغازل وزننده الت تناسلك كوكنده اولان طمر ایله دریسنه دینلكله معنای تركيب محامل
ذكرك سسی دیمك اولورکه الذالجماع الخشه ماتيجه اثناء جماعده عضوینك مس عنيقندن
ناشی مسموع اولان قجردی وشپردیدن كنایه اولور

*) شول ابوارب ایدن زیاده جماع * انی اول ذوق ایتمیه اشباع (*

(ابوارب) ده (ارب) همزه نك كسریله ورانك سكونيله عضونا محرم اولان فرج معناسينه
اولمغله ماآل تركيب ملازم فرج دیمك اولوب كثرت جماعدن كنایه اولور بعض ادبياتده وقوغزه
كوره ابوذر وزننده ابوار اولمق اوزره مرسومدر ارهمزه نك فتحی ورانك تشديديله مجامعت
واحياء كبی اسماء جماعدن اولمغله ملازم جماع معناسنده صریح اولور نته كه اوقيانوسده
اركبی اراتمك لطائفدن اولدیغی تصریح ایلمشدر پس ابوارب كذلك ابوار شهوت جماعيه سی
غالب اولمغله ذوق جماعه طوییموب انامشغول باری فاطلبوااللعم غيری ماآلی قالله یاخودلسان
حالله ناطق اولان كيمسه نك كنيه سی اولمشدر

*) نكتهٔ شهوة النبيذ دیمك * كيف تخخيذ برله اكلمك (*

(شهوة النبيذ) تركيبنده (شهوت) برنسنه یه ميل ورغبت معناسنه (نبيذ) لذيذ وزننده خرما
شرابنه دینلكله معنای تركيب نبيذ تناولنه رغبت واشتها دیمك اولور لكن لسان ظرفاده
قضاء شهوت ایتمك مرادایدنگ كيمسه ایلاج واد خال ایله اركبی اراتيوب بلمكه تبطين وتخخيذ
یعنی خاتوننك بطننه واو یلوغنه عضو معهودی سورتمكله اكدش كيفی كبی دوزجه بر ذوق
ایله تلذذ ایلمك معناسنده مستعملدر نزد باده نوشانده نشوهٔ نبيذ نشوهٔ خمردن دون اولدیغی
كبی خواهشكران قضاء شهوت عندنده لذت تخخيذ لذت وقاعدن ادنی اولدیغی ملابسه سيله
شهوت نبيذ تخخيذ ایچون مستعار اولمشدر

*) كوزكوره انكح من الاعمی * نصب عينی جماع اهل هوا (*

(انكح من الاعمی) مثلنده (انكح) وطئ وجماع ایدیجی معناسنه اولان نا كح لفظنك افعل تفضيليدر
چونكه اكثریا طائفهٔ عميان مائل زنان وصاحب سنان اولملریله كثرت وقاعده مشار بالبنان
اولدقلریچون خصوص مزبورده مثل اولوب روزشب نصب عينی ومطمح نظری مانند
تيس بنی حمان مواقعت نسوان اولوب * صبر مفتاح فرج دینسه همان * دیوایدی ساكن
اوقورایی امان * دیبن صو یولجی زاده كبی زندوست كيمسه حقنده (انكح من اعمی) دیو

ضرب مثل اولنور

*) مجمع الميم بالقلم ديمه هم * مغلم ايتدی دیمك تلوط كم (*

(مجمع الميم بالقلم) تركيبنده مجمع افعال بابندن اسم فاعل بنيه سيله جمع ايديجی معناسنه در (ميم) حرف معروفك اسميدر (قلم) آلت كاتبدر پس معنای تركيب ميمی قلم ايله بربره كتوريجی ديمك اولور لكن طول واستقامتده مغلمك لايقالسنی قلمه واستداره وذكرميلكده كون داده لرك كوتی مدور الرأس اولان حرف ميمه تشبيه ايله (فلان مجمع الميم بالقلم) ديوب غلامباره ولواطه ايديجی معناسنی اراده ايدرلر (تلوط) تغوط وزننده وملاوطه معامله وزننده غلام تصرف ايتمكه دينور لواطه كبی

) ديسهلر الوط من الرهبان شولكه كافرجه فاعل غلمان (*

(الوط من الرهبان) مثلنده الوط لواطه دن افعل تفضيلدر (رهبان) رانك ضميله راهبك جمعی ياخود نعبانك كبی مفرد اوله رق نصاری طائفه سنك پاپاسلرينه دينور چونكه نصاری پاپاسلرينك مجرد اولمسی رأی خودلرينه كوره معتبر اولمغله اكثری اول نابكارلر تأهل ايتميوب مغبچه لر ايله معاملهٔ دادوستدی اوبوشدرمق عادت شنيعه لری اولديغندن كثرت تلوطده مثل اولوب كافرجه غلمان تصرف ايدن لوطيلره (الوط من الرهبان) ديو ضرب مثل اولنور

) بونی ايهام ايدوبده بعض خبير مغلمه راهب ايتديلر تعبير (*

يعنی مثل مزبوره واقف اولان بعض ظرفا بومعنايی ايهام ايدوب لوطی مغلمه راهب اطلاق ايلديلر

) هم دواء السهرده مست اولمق ياجماع ايليوبده پست اولمق (*

(دواء السهر) تركيبنده سهر فتحتينله برعلتدركه مبتلاسی بركيجه اويو يامبوب بيدار اولور سببی صفرانك ياخود سودانك غلبه سندن وماليخوليا ومراق مقوله سی حادثه لردن اولور دواسی كتب طبده مسطوردر لكن بومقوله كيمسه عيش ونوش ايله خليا ومراقی فراموش ايدوب برمقدار اويوماغله ياخود مجامعت ايله وجودنه تعب عارض اولوب اويقو كلمكله مطلقا مستی وسرخوشلغه كذلك معاملهٔ زوجيت ايله تلذذ وخوشلغه (دواء السهر) اطلاق اولندی

*) فاعلاتن مفاعلن فعلن * يوری طورمه هنز يولنده بولن (*

يعنی بوقطعه بحر خفيف مسدس الاجزاد ندركه اصلی فاعلاتن مستفعلن فاعلاتندر لكن صدر وابتدالری سالم وحشوی مخبون وعروض وضربلری كيمی مخبون مقصور وكيمی اصلم وكيمی اصلم مسبغدر ناظم تحرير ينه معتنا ی اوزره اصحاب استعدادی مسلك هنره ارشاد ايلمشدر

*) وكذا مصطلحات الادباء * التی انتخبوها البلغاء (*

(كذا) بويلجه بونك كبيدر معناسنه مقدم خبر (مصطلحات الادباء) اضافتله مؤخر مبتدادر (التی) اسم موصولك مؤنثی اوله رق مصطلحاتك صفتيدر (انتخبوا) انتخابدن جمع مذكر ماضيدر جمع ضميری ادبايه راجع وفعلك فاعلی وجمله سی موصولك صله سيدر وضمير منصوب مصطلحاته راجعدر (بلغاء) رفعله فاعل ضميرندن بدل اولمغله اكلونی البراغيث قبيلندن اولور مفردات ماسبقدن معلومدر (حاصل معنی شوقطعهٔ مشروع فيهاده ذكر وايراد اولنه جق مصطلحات وامثال قطعهٔ سابقه لرده سلك نظمه كشيده اولنانلر كبی ادبا و بلغانك

انتخاب ایتدیکی منتخبات جمله سندندر دیمك اولور

*) حضرت آدم ایمش ابن الطین * فهم ایدر اصلنی ارباب یقین (*

(ابن الطین) طانك كسریله حضرت ابو البشر صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه پدر بمزك كنیه سیدر * انی خالق بشرا من طین * آیت كریمه سی منطوقنجه بالحقدن مخلوق اولمغله كانه جزء غالبی اولان طیندن تولد ایتمسی تصوریله مبنیدر و بو كنیه نك وجهنی یاخود جناب آدم علیه السلامك اصلنی ومادهٔ وجودینی یاخود كندی اصلنك كیفیت خلقتنی ارباب عرفان واصحاب ایقان بیلورلر دیمكدر

*) تكریدن قورقه لباس التقوی * كیر اول جامه یی انجق صلحا (*

(لباس التقوی) اضافت بیانیه ایله الله تعالی حضرتلرندن قورقمق معناسنه در نتكیم * ولباس التقوی ذلك خیر * نظم جلیلنده خشیة الله ایله مفسردر زیرا لباس لابسنی مشتمل اولوب حرارت وبرودتك مضرتندن وقایه ایتدیكی كبی اوامر الٰهیه یه امتثال ونواهیدن اجتنابدن عبارت اولان تقوی لباسی دخی متلبس اولان صلحایی جهنمك نار وزمهریرندن وقایه ایدر

*) عالمان اولدی مصابیح الارض * پرتو فضلی ایدرلر چون عرض (*

(مصابیح الارض) یریوزینك آلت تنویرلری یعنی چراغ ومشعله لری معناسنه علماء شریعته اطلاق اولنور زیرا نجوم وكواكب عالم افلاكك مصابیحی اولوب ظلمت حسیه یی دفع وازاله ایتدكلری كبی علماء دین دخی نور علمی نشر وعرض ایله عالم عناصرك مصابیحی اولوب قلوب جهالدن ظلمت جهلی ازاله وپرتو علم ایله تنویر واضائه ایلدكلریله (مصابیح الارض ومصابیح الظلم) اطلاق اولنمشدر

*) جهل معناسنه موت الاحیاء * چون ایدر عالمی عالم احیاء (*

(موت الاحیاء) همزه نك فتحیله دیریلرك اولمسی یعنی حال حیاتنده اصحاب قبوردن معدود اولمسی معناسنه جهالت ونادانلغه اطلاق اولنور نتكیم شاعرك اشبو * الجهل قبل الموت موت لاهله * واجسامهم قبل القبور قبور * وان امرؤ لم یحی بالعلم میت * ولیس له حتی النشور نشور * قطعه سنده و بعض افاضلك * موت التقی حیوة لانفاد لها * قد مات قوم وهم فی الناس احیاء * نظمنده واقعدر لكن بحكم اتضاد معشر علما عالمی زنده واحیا ایتملریله بعد وفاتهم زمرهٔ زندكاندن معدودلر در نتكیم شاعرك اشبو * ما مات من كان حبا ذكره ابدا * وفی الدفاتر قد تتلی فوائده * ولم یزل علمه فی الناس منتشرا * وینفع الخلق فی الدنیا عوائده * قطعه سندن ظاهردر

*) عدل وداد ایتمه ده میزان الله * الحذر ظلمدن ای عالیجاه (*

(میزان الله) عدل واستقامته اطلاق اولنور نته كیم بعض سلف * العدل میزان الله والجور مكیال الشیطان * تعبیر ایلمشدر پس هر براموری میزان الله ایله وزن ایدوب مكیال شیطان ایله كیلدن احتراز ظل الله معدلتپناهه وسائر اصحاب جاهه وكافهٔ عباد اللهه امر لازمدر

*) پك عدالت دخی عدل المیزان * اولمیه معدلتنده نقصان (*

(عدل المیزان) اضافتله عدل فاروقی كبی غایت تام وسوی وشائبهٔ جور ونقصاندن بری اولان عدالت كاملهٔ شامله یه اطلاق اولنمغله بو مقوله تام العدل اولان كیمسه حقنده (اعدل من المیزان السدید واعدل من القسطاس المستقیم) دیو ضرب مثل اولنور

اولدی

*) اولدی هم اعدل من نوشروان * عدلی ایله پر اولان ملك جهان (*

(اعدل من نوشروان) مثلنده نوشروان ملوك ساسانیان تعبیر اولنان عجم شاهلرندن نوشروان بن قباد بن فیروز در که کفرندن و آتش پرستلکندن قطع نظر اطوار حمیده و آثار پسندیده سی وعدل وانصافه دائر حکایات عجیبه سی نصایح الملوکده وکتب اخلاقده ومرآت کائناتده وسائر تواریخ معتبراتده مفصلا مسطوردر واشبو بین الناس حدیث دیو مشهور اولان * ولدت فی زمن الملك العادل * اتفاق محدثین ایله موضوع و باطل ایسه ده لکن سید الانبیاء علیه اکمل التحایا افندیمز حضرتلری مسفورك زمان سلطنتنده پا نهادهٔ عالم شهود اولدیغی رسیدهٔ رتبهٔ صحت اولمشدر مزبورك عدل وانصافی ولوله ساز آفاق جهان ولطف واحسانی کافهٔ زیردستانه شامل ورایگان اولدیغی دللرده داستان اولمغله عدل واحسانی جمله یه شامل اولان کیمسه حقنده (اعدل من نوشروان) دیو ضرب مثل اولنور

*) عمل خیره دی عقد ملکوت * چون ملك خصلت اولاندر منعوت (*

(عقد ملکوت) ترکیبنده عقد عینك کسریله تزین ایچون طاقنیلان قلاده وگردانلغه دینور (ملکوت) تاقافیه سنك قطعهٔ اخیره سی شرحنده کچدیکی اوزره عالم غیبه اطلاق اولنور پس مآل ترکیب ملأ اعلانك وسکان عالم بالانك آرایش وزینتی دیمك اولورکه مراد خصال ملائکه دن اولان اعمال صالحه وطاعت کامله درکه انکله متصف اولان نعت جمیل ایله منعوت اولور

*) عنبر الشحر اوکیم خلق حسن * بوی آدابی اوله مستحسن (*

(عنبر الشحر) ترکیبنده شحر حاء مهمله نك سکونیله بحر وزننده اقصای جزیرة العربده شهر عمان ایله عدن بیننده واقع ساحلك اسمیدرکه نیچه بلاد وقصباتی مشتمل ولایت مخصوصه در غایت اعلا اولان عنبر اشهب اورایه نسبت اولنوب عنبر شحری دینور لکن لسان ادباده بطریق التمثیل اخلاق واطواری زیاده احسن ورایحهٔ آدابی عنبر کبی مقبوله ومستحسن اولان کیمسه یه اطلاق اولنور

*) دی کاره جلساء جمشید * که اوله هر بری دانا ورشید (*

(جلساء جمشید) ترکیبنده جلساء شرفاء وزننده جلیسك جمعی اوله رق برکیمسه نك ندیملرینه ومصاحبلرینه دینور (جمشید) جیمك فتحیله ملوك پیشدادیاندن برملك عظیمدر نسبنده وزماننده ودیننده اولان اقوال مختلفه مرآت کائناتده مرسومدر برهان قاطع ترجمه سنده طهمورثك برادری وملوك پیشدادیانك رابعی جمشید بن هوشنك بن سیامك بن کیومرث دیو مسطوردر مزبور ملك وسلطنتده نائل استبداد واستقلال ودائما علم وعرفان اصحابی ندما وهمنشینلر ایله گذارندهٔ ایام ولیال اولمغله فیما بعد سلاطین وملوکك همنشین ومقربلری اولان کبار معارفدار مصالحگذارلرینه بطریق التمثیل (جلساء جمشید) اطلاق اولنمشدر

*) صیقل القلب لطیفه دیمه در * هزلده کاهی صفا ایله در (*

(صیقل القلب) اضافتله قلبه جلا ورونق ویریجی نسنه معناسنه مزاح ولطیفه یه اطلاق اولنور زیرا مجالسده جابجا نکته آمیز سوزلر ایله طرح لطائف اولنمق قلبه گشایش ایراث ایتدیکی وجدانیدر

*) شجر الاترج ایمش ذات اصیل * اصل وفرعی اوله پك طیب وجلیل (*

(شجر الاترج) تركيبنده اترج همزه نك ورانك ضمى وجيمك تشديديله تركيبده اغاج قاونى تعبير اولنان ميوه يه ديمكله معناى تركيب اغاج قاوننك اغاجى ديمك اولور لكن شجر مز بو نه عوارض خريف وشتا ايله خزانديده اولمديغى مشهود وميوه سنده منافع عديده موجود اولمق ملابسه سيله بطريق التمثيل اصالت ذاتيه ونجابت فرعيه سى اولان حسيب الذات وجليل القدر والصفات كيمسه يه اطلاق اولنور

*) ابن اجلى ودخى ابن جلا * ذات معروف ديمكدر مثلا (*

(ابن اجلى) اعلى وزننده و(ابن جلا) عصا وزننده بين الناس شان وشرفى واضح وجلى واوصاف جميله سى هركسه منكشف ومنجلى اولان معروف كيمسه يه اطلاق اولنور نته كيم سحيم نام شاعرك اشبو * انا ابن جلا وطلاع الثنايا * متى اضع العمامة تعرفونى * فخريه سنده واقعدر

*) مثل افرس من بسطام هم * پك فروسيتى اولان آدم (*

(افرس من بسطام) مثلنده افرس فارسك افعل تفضيلى اولمغله بنجيلكده ماهر جندى كيمسه يه دينور (بسطام) قرطاس وزننده فارس ربيعه اولان بسطام بن قيس بن مسعود الشيبانيدركه مشاهير فرسان عربدن اولان اوچ فارسك بريدر ايكنجيسى فارس تميم اولان عتيبة بن الحارث بن شهاب اوچنجيسى فارس قيس اولان عامر بن الطفيلدر بسطام مزبور فروسيت ودلاورلكله بغايت مشهور اولمغله من بعد فروسيتده ماهر وسيف وسنان ايله عرصهٔ وغاده شهامت وشجاعتى ظاهر اولان كيمسه حقنده (افرس من بسطام) ديو ضرب مثل اولنور

*) ثمن الجنة ايمش حسن الظن * نطق والاى نبيدر بو سخن (*

(ثمن الجنة) اضافتله جنتك قيمتى وعوضى ديمكدركه (ثمن الجنة حسن الظن) حديث شريفنده وارد اولديغى اوزره كشينك ايمانى واعتقاداتى وطاعات وعباداتى مقابلنده جناب رحمتنابدن جنت اعطاسنى حسن ظن ايله رجا وامید ايتمه سندن عبارتدركه اشبو * انا عند ظن عبدى بى * حديث قدسيسى مفادنجه الله تعالى يه حسن ظن نعيم مخلده نائل اولمه نك معظم اسبابندندر

*) بقر الجنه اوكيم ابله اوله * استقامتله كيده طوغرو يوله (*

(بقر الجنة) اضافتله جنت اوكوزى ديمكدركه مراد كاودل يعنى ابله واحمق اولوب ناسك حيله وخدعه سنى ادراك ايتمز مع ذلك دائما استقامتله مسلك مستقيمه سالك اولوب انحراف واعتسافه سمتنه كتمز اولان اوغوز وساده دل وبى غش وغل كيمسه يه اطلاق اولنور

*) ثمر الصبر ظفر ياب اولمق * يعنى صبرك ثمراتن بولمق (*

(ثمر الصبر) صبرك ميوه سى يعنى مكاره وشدائده صبر وتحملك نفع وفائده سى ديمكدركه مطلوب ومقصوده ظفر بولمق معناسى مراد اولنور نته كيم (من صبر ظفر) دخى (الصبر مفتاح الفرج) جوامع الكلم قبيلندندر

*) پك عذابه دى عذاب جرجيس * شهدايه هم اودر رأس رئيس (*

(عذاب جرجيس) عذابك مفعولنه اضافتله حضرت جرجيسه اولنان عقوبت واشكنجه ديمكدر (جرجيس) انجيل وزننده عرائس ثعلبيده وهب بن منبه دن مروى اولديغى اوزره حواريونك شاكردلرندن اولوب قدسه قريب رمله شهرنده مقيم ايكن موصل شهرينه هجرت وانده اولان داذويه نام ملك جبار بت پرستى توحيد وايمانه دعوت ايتدككده

جبار

جبابرستمکار غضبناك اولوب جناب جرجیسی بردار وتیمورطراقلر ایله وجود کرامتنمودینی طرادوب اوزرینه سرکه وطوزلو صو دوکدیرمکله اعضا واجزاسنی متفرقه ونارمار ایتدیردکده قدرت حقله ینه صحیح الاعضا اوله رق حیات بولوب دعوتی تکرار ومسفور دخی عتو وطغیاننده اصرار ایدوب عقوبت سابقه دن اشد برنوع عذاب ایله دخی شهید ایدوب والحاصل یدی سنه ظرفنده انواع عقوبات ایله درت دفعه شهید ایدوب هر برنده ینه حیات بولدیغی وتفصیلی اطنابه مؤدی عظیم خارق عاده لر اظهار ایتدیکی ونبوتنده اختلاف وکرامتنده اتفاق اولندیغی مسطوردر وفوایح مسکیه ده جرجیس علیه السلام انبیاء کرامدن اولوب یتمش کره انواع قتل ایله قتل اولنوب هر برنده فی الحال حیات بولمشدردیو مذکوردر ومن رام التفصیل فلیراجع الی القصص والتواریخ

*) کشبنك خانه سی جلباب الله * اچیله خیر ایله اول باب الله (*

(جلباب الله) جیمك کسریله ونعمت جلیله یی منعم حقیقی یه اضافتله الله تعالینك اعطا واحسان ایتدیکی قمیص وکوملك معناسنه اولوب بطریق التمثیل قطان وسکانی ازهرجهت ستر وتغطیه ایدن خانه ومنزله اطلاق اولنور واول خانه نك دروازه سنه وجناب منانك کرم واحسانته باب الله اطلاق اولنور

*) بسط کفتارده حسن التعلیل * اك لطافت ایله ایراد دلیل (*

(حسن التعلیل) علم بدیعده شول محسن معنوی یه دینور که متکلم کلامنده واقع بر وصف ایچون اعتبار لطیف غیرحقیقی ایله برعلة مناسبه ادعا ومعرض دلیلده ایراد ایتمش اوله نته که شاعرك اشبو * لم یحك نائلك السحاب وانما * حمت به فصبیبها الرحضاء * بیتنده وشاعردیکرك اشبو * فان زینت بیتی محاسن وجهه * فلاغر وفهو فی حسنه شمس * بیتنده ونظائرنده واقعدر

*) دی ابوعذر نو ایجاد ایدنه * بکر مضمون دخی ایراد ایدنه (*

(ابوعذر) کنیه سنده (عذر) عینك ضمی وذال معجمه نك سکونیله عذره کبی بکارت وقیزلق معناسنه اولمغله ابوعذر وابوعذره ازاله بکر ایدن کیمسه یه دینور بناء علیه خاتون بکرینی ازاله ایدن زوج اولنی فراموش ایتمز معرضنده (ان المرأة لا تنسی ابا عذرتها) دیرلر و برکیمسه نو ایجاد یعنی مثلی مسبوق اولمدق برنسنه اختراع ایلدکده یاخود کیمسه نك خاطرینه کلمدك برغریب نومضمون سویلدکده بطریق الاستعاره (هو ابوعذرها وفلان ابو عذرتها) اطلاق اولنور

*) ك بلیغ ابلغ من سحبان هم * چونکه سحبان بلاغتله علم (*

(ابلغ من سحبان) مثلنده (سحبان) دیباجۀ نظمك دردنجی بیتنك شرحنده کچدیکی اوزره شعراء مخضرمیندن شعر وانشاده یکتا وفصاحت وبلاغتده بیهمتا برسخنور شهرتتا اولمغله طلاقت وبلاغتده مثل اولوب من بعد خطیب بلیغ وشاعر بلیغ حقلرنده (ابلغ من سحبان) دیو ضرب مثل اولنور

*) عی باقل که مثلده مشهور * سوزینی اکلتمه ده شول نامقدور (*

(عی باقل) ترکیب اضافیسنده (عی) عینك کسری ویانك تشدیدیله کلام ایله مرامنی تفهیم وافاده دن عاجز اولمق معناسنه در (باقل) ناقل وزننده ربیعه قبیله سندن براحمق وتکلمدن عاجز کیمسه نك اسمیدر که (اعیی من باقل) مثلنك منشأ بدر مزبور برکون برصیاددن اون بر درهمه برکیك اشترا ایدوب قوجاقلیوب کوتورر ایکن یولده برقاچ کیمسه لره راست کلدکده بریسی بو آهویی قاچه الدك دیو سؤال ایتدکده لسانله اون بردرهمه الدم دیدیکی ادا

ایده مدیکندن اشارتله تفهیم ایتمه داعیه سیله اون برمغنی ارائه ایچون آوجلرینی آچوب وبرعدده اشارت ایچون لساتی دخی چیقارد قده آهو قوجاغندن پرتاو ایله (افلت وانحص الذنب) مثلنه وباقل دخی (اخیب من القابض علی الماء) مثلنه ماصدق اولدیلر بعدازین مرامنی کلامله افاده یه مقتدر اولمیان هیچ ونادان کیمسه حقنده (اعیی من باقل) دیو ضرب مثل اولندی

*) برسوزه دینسه کلام البیغا * آخرك قولی دیمکدر معنا (*

(کلام البیغاء) ده (بیغاء) باء موحدهٔ اولانك فتحی وثانیه نك سکونیله برنوع بشل قوشك اسمیدر که ترکیده تحریفیله پاپاغان دینور فارسیده طوطی دیرلر معروف قوشدر قابل تعلیم اولمغله برکیمسه نك کلامنی ایشتدکده علی وجه التقلید اولدخی او کلامی بعینه سویلر بوملابسه ایله برکیمسه آخرك کلامنی کندی قریحه سندن سویلرکبی ایهام ایده رك سویلدکده ارباب ظرافت اول کلامه (کلام البیغاء) اطلاق ایدرلر

*) اولدی هم قول حزام شوکلام * اوله شایستهٔ تصدیق انام (*

(قول حزام) قولنده (حزام) حاء مهمله نك فتحی وآخرك کسر اوزره بناسیله قطام وزننده عربدن برخاتونك اسمیدر که حزم واحتیاطله وصدق رأیله مشهوره اولمغله (احزم من حزام واصدق من حزام) مثلرینك منشائیدر اصلی بودرکه مزبوره حزام برکیجه کاربانله برمحله کیدرلرایکن پیشکاهلرندن قطاقوشلری قالقوب پرواز ایتمکله اشبو * ولولا المزعجات من الانام * لماترك القطاطیب المنام * بیتنی انشا وکاربانیانی سیر وسرادن تحذیر ایلماولمحلده نزول وتا بصباح بیتوتته تحریض واغرا ایتمش ایسه ده قومی سمع قبولله اصغا ایتمیوب برمیل مقداری دخی کتد کلرنده اثناء راهده مترصد اولان حرامیلره مرور وقطاع طریقلر مال ومنالرین غارت ایتمکله افلس من دبور اولدقلرنده رهروان پرخسراندن بعضیسی بعد خراب البصره اشبو * اذا قالت حزام فصدقوها * فان القول ماقالت حزام * نشیده سیله مرسومه نی تصدیق ایلمکله من بعد صدق مقالده مثل اولوب هر بر تصدیق وقبوله سزاوشایان اولان قوله بطریق التمثیل (قول حزام) اطلاق اولندی

*) حافظ سورهٔ یوسفدیمه هم * علمی آزدردیمك الله اعلم (*

(حافظ سورة یوسف) بین الادباء قلیل العلم اولان کیمسه دن کنایه اولور اوائلده سورهٔ یوسف علیه السلامی حفظ ایدوب از براوقیان چوق اولوب لکن اکثرینك علمی وحفظی اول سورهٔ جلیله یه مقصورکبی بولنمغله مطلقا علم ودانشی از اولان کیمسه یه اطلاق اولندی (الله اعلم) ده ضرورت ایچون هاء اسکان اولنمشدر

*) اولدی شول نسنه که تفاح الشام * اوله غایتده لطافتله بنام (*

(تفاح الشام) شام ایالتنك الماسی دیمکدر چونکه تفاح شامك لوننده صفوت در وحمرت یاقوت وشعاع ذهب وبیاض فضه وصفرت فاقعه موجود اولمغله ماصدق! * تسر الناظرین * وبغایت خوشبو وطعمی لذیذ اولمغله (لذة للآکلین) اولوب قوة باصره وشامه وذائقه یه لذتبخش اولدیغندن خلفاء عباسیه عصرنده بهرسنه ارض شامدن اوتوز بیك الما بغداده ارسال واسرا اولنمق موظف ایدی بنابرین حسن صورتده وطیب لذتده مثل اولوب مطلقا الطف واطیب اولان نسنه یه (تفاح الشام) دینلدی

*) جنة الارض دینور بغداده * اولیا برجی بهشت آباده (*

(جنة الارض) یریوزینك جنتی معناسنه ذال معجمه قافیه سنده مذکور اولان بغداد شهرینه اطلاق اولنور نته که واسطة الدنیا ومدینة السلام وقبة الاسلام ونهردجله ایله فرات کنندنده

اجتماع ایتمکله مجمع الرافدین دخی اطلاق اولنور چونکه بغداد بهشت آباد دارالخلافت اولمغله مجمع المحاسن ومعـدن الطرائف ومنبع الکمال ومقر اهل الله ومرجع النفـایس واللطائف اولوب ظاهرا وباطنا معمور وآباد اولمغله جنت الارض اطلاقنه شایان اولمشدر نتـه که شاعرك اشبو* سقی الله بغداد من جنة * حوت کل ماتشتهی الانفس * علی انها امنیة الموسرین * ولکنها حسرة المفلس * قطعـه سندن مستباندر

*) الف الوصل قدخوبانڈر * سرو بالای ریاض جاندر (*

(الف الوصل) اصطلاحده شول الفه دینور که حرف رویدنصکره روی حرفنك حرکه سنی وصل ایچون مذکور اولور شاعرك اشبو * استعمل الصبر تجنی بعـده العسلا * ولازم الباب حقا تبلغ الأملا * بیتنده اولدیغی کبیکه حرف رو یلر لامدر ولامك فتحه سنی اشباعدن حاصل اولان الفلر الف الوصلدر وحروف وصلدن واو الوصل و یاء الوصل دخی بوکا مقیسدر مثلا * سقیت الغیث ایتها الخیـامو * مصراعنده دخی * کانت منـازله من الایامی * مصراعنـده اولان واو الوصل و یاء الوصل کبی و بو الف الوصل اکثر کتابك معتـادی اوزره سائر الفلردن طوبلجه کتابت اولنمغله وکذیله وصلته تفأل بولنمغله بطریق التمثیل روضۀ جانك سرو سرافرازی مثابه سنده اولان قدبالای خوبانه الف الوصل اطلاق اولندی * قدیاره کیمی عرعر دیمش کیمی الف جمله نك مقصودی برایما روایت مختلف *

*) اتصـال الالف باللام هم * دائمـا مجتمع ایکی آدم (*

(اتصـال الالف باللام) حروف هجادن لام الف تعبیر اولنان حرفینك اتصـالی دیمك اولور که معلومدر و بونلر بعضـا ایکیسیده کج ومعوج و بعضـا بری مستقیم و بری معوج و بعضـا ایکیسیده راست ومستقیم اوله رق بربرلرندن منفصل ومنفك اولمدقلری ملابسه سیله مطلقا فرقدان کبی بری برلرینه ملازم ومقـارن اولان کیمسه لرك مصاحبت واتصالنه بطریق التمثیل اطلاق اولندی

*) ابین من فلق الصبح همان * اولدی شول نسنه که غایتده عیان (*

(ابین من فلق الصبح) مثلنده ابین افعـل تفضیل بنیه سیله زیاده بین وظاهر معنـاسنه (فلق) فتحتینله فرق وزننده ومرادفی اوله رق فجر کبی صبـاح یری اغاروب آچلمق معناسنه اولمغله معنـای ترکـیب صبح صادقدن ووقت اسفراردن زیاده روشن وآشکار دیمـك اولدیغندن بغـایت جلی وظاهر اولان نسنه حقنده * ابین من فلق الصبح * واظهر من فرق الصبح * دیو ضرب مثل اولنور

*) وتد الشر دی محبت ماله * کتورر آدمی چوق بدحاله (*

(وتد الشر) ترکیبنده وتد کامر فی ثانیة الدال طلب وکتف وزنلرنده قازیغه دیمکله معنـای ترکیب شر وضرر قازیغی وچو یسی دیمـك اولور لکن بطریق التمثیـل انسانی کوناکون ورطه لره کرفتـار ایدن حرصه وحب ماله وجمـع وادخاره اکباب واصراره اطلاق اولنور زیرا بومقوله کیمسه شری کندی نفسنه وتد ایله احکام ایتمش کبی اولوب انجـام کار حرص مالك شرینه دوچار اولدیغی امر آشکاردر

*) اولمیان نسنه یه هضمی آسان * دینـدی تحذیر ایله مال السلطان (*

(مال السلطان) معلومدر که پادشاه مالی دیمکدر لکن ترکیب مزبوری ادباء تعاطی وتناولنده خطر ومحذور اولان نسنه دن تحذیر مقـامنده استعمال ایدرلر مثـلا شو شبثه دست درازلق کارعاقل دکلدر دیه جك یرده (هذا مال السلطان) دیرلر زیرا اموال سلاطینه خیانت ایدن

کیمسه نك اغزیله یدیکی بورندن کلدیکی یعنی خیانتنك وخامت ووبالنی بولدیغی کثیر الامثالدر لسانمزده بیلان کیکی یودلمز مثلی بونك مثلیدر

*) گنج باد آورایمش کنز الریح * ادبیاتده اولنمش تصریح (*

(کنز الریح) گنج باد آور ترجمه سی اولمق اوزره روزکارك کتوردیکی خزینه دیمکدر که خسرو بن پرویز بن نوشروان عادلك خزائن ثمانیه سندن ایکنجی خزینه اسمیدر اصلی بودر که قیصر روم ایله خسرو پرویز میانه سنده مخالفت واقع اولمغله خسرو عسکر انجم شمار ایله قیصر اوزرینه عزم رزم ایلدکده قیصر خوفدن تابع اولوب آبا واجدادندن بطریق التوارث مالك اولدیغی خزائن کثیره سن سفینه لره تحمیل وتحت تصرفنده اولان صعب الوصول جزیره لره بعث وتسبیل ایلدی از قضا روزکار مخالف اول کیلری خسرو پرویزك مملکتی سواحلنه سوق واجرا ایتمکله (دوات کلنجه یل اوفورر صوکتورر) ما آنجه مجموعی طرف خسرودن ضبط اولنوب گنج باد آور تسمیه اولندی ایمدی کتب ادبیاتده کنز الریح تعبیر ایتدکلری خزینهٔ مرقومه دن عبارتدر

*) لمعة البارق ایدن تیز گذران * پارلیان فرصتی فوت ایتمه همان (*

(لمعة البارق) ترکیبنده لمعه نمره وزننده پارلمق معناسنه (بارق) طارق وزننده شمشکلی بلوط معناسنه اولمغله مآل ترکیب شمشکك پارلمسی اولور لکن بو لمعان برق زمان فرصت وهنگام شادی ومسرت کبی سریع الانقضا اولمغله بطریق التمثیل مطلقا تیز گلوب گچن دوامسز وبی بقا نسنه یه اطلاق اولنور وبویله تیز گچن نسنه حقنده (اسرع من لمعة البارق واسرع من البرق الخاطف) دیو ضرب مثل اولنور

*) پك شجیع آدمه دی لیث الغاب * شیر نرکبی اوله شهرتیاب (*

(لیث الغاب) ترکیبنده لیث ارسلان دیو و (غاب) میشه لك واورمان دیو نون قافیه سنك التنجی قطعه سنده گچدی پس لیث الغاب ملتفة الاشجار اولان صیق اورمانلی مأسده ده نشأت ایدن ارسلان دیمك اولور چونکه بویله میشه زارك ارسلانلری چول ارسلانلرندن جری وجسور اولدیغیچون اهل لسان بغایت بهادر ودلاور اولان کیمسه یه بطریق الاستعاره (لیث الغاب) اطلاق ایدرلر

*) اولدی مفهوم هلال شوال * رؤیتی دلدن ایدن رفع ملال (*

(هلال شوال) اضافتله ماه شوالك برکیجه لك یکی آیی دیمکدر که عید فطر کیجه سی رؤیت اولنان ماه نودر چونکه فرداسی عید سعید مسرت مزید اولمغله اهل صیام رؤیت ومشاهده سنه دیده دوز انتظار وطلعت غراسیله استهلال واستبشار بدیدار اولمغله بطریق التمثیل مشاهده وابصاری قلولردن کروب وهمومی کشف وازاله وآلام روحانیه یی رفع وازاحه ایدن خلان محبوب اللقانك دیدار فرحفزاسنه اطلاق اولنور حسب الاتفاق بو بیتك شرحی اشبو ایکیوز اللی التی سنه سی هلال شوال رؤیت اولندیغی لیلهٔ مبارکه ده وقوع بولمشدر

*) واقع الطائر اوعالیمقدار * که اوله متصف حلم ووقار (*

(واقع الطائر) قوشی قونیجی واورکیوب طورمجی معناسنه تمکینلی ووزانتلی وقور مشرب اولان کیمسه دن کنایه اولور گویا که باشنه برقوش قونمغله کمال تمکین ووقارندن ناشی آنی جماد ظن ایدوب متوحش اولماز ایمدی بو مقوله صاحب حلم ووقار حقنده * فلان ساکن الطائر وواقع الطائر * دیو ضرب مثل اولنور

*) اول وفادر كه وفاء السموءل * عهدين ايفايه ايده غدرى قبول (*

(وفاء السموءل) تركيبنده سموءل مثنوياتك اول قطعه سنده مذكور اولان حصن تيما وحصن ابلق نام حصن حصينك ملكى اولان سموءل بن عاديا واسرائيليدركه (اوفى من السموءل) مثلنك منشائيدر اصلى بودركه امرئ القيس بن حجر الكندى لمصلحة ملك الروم اولان قيصره كتمك مراد ايتدكده ذى قيمت اولان دروع واسلحه واموال سائره سنى مزبور سموءل عندنده وديعه اوله رق براغوب كتمش ايدى قبل العودت فوت اولديغى ملك كنده نك مسموعى اولوب اموال مرقومه يى غصب داعيه سيله سموءله آدم كوندروب وديعهٔ مزبوره يى مطالبه ايتدكده سموءل جوابنده امانت اهلنك غيرى يه ويرلمك جائز دكلدر ديو رد ايتمش ايسه ده ملك مسفور مجاب اولميوب ينه آدملر ارساليله اصرار ايتدكده سموءل دخى بن اما نته خيانت ايتم واوزريمه واجب اولان وفايى ترك ايدوب سمت غدره كتمم ديو يأس ايله جواب ويردكده ملك كنده سموءل اوزره عسكر چكوب حصن تيمايى محاصره ايتدكده ازقضا سموءلك اوغلو خارج حصنده بولنماغله اخذ وكرفت اولنوب مدت مديده محاصره دنصكره مأيوس اولدقده سموءله خطابا ندا ايلديكه اشته اوغلك المده اسيردر يا امرئ القيسك اموالنى ويروب اوغلكى تخليص ايله ياخود كوزكك قارشوسنده ذبح ايدرم اختراپما شئت ديدكده سموءل بن اماتى مستحقندن غيرى يه ويرمم نه يپارسك ياب ديو جواب ويرمكله ملك ظالم فرزند مظلومى كشتهٔ تيغ غدر ايدوب رجعت وادبار ايله يقلوب كتدى بعد زمان امرئ القيسك ورثه سى كلدكده وديعهٔ مورثلرى اولان اموالى انلره ادا وحفظ عهد بابنده قرة العينى فدا ايتمكله من بعد ايفاى عهدده مثل اولوب عهد واما نته وفا مقابلنده كندويه غدر وحيف اولنمق تجويز كردهٔ همت ذمتى اولان صاحب وفا حقنده (اوفى من السموءل) ديو ضرب مثل اولنور قالديكه نظمه نظرا مزبورك اسمى شمعون وزننده سمؤل اولمق اقتضا ايدر لكن قاموسده سفرجل وزننده سموءل اولمق اوزره مرسومدر

*) كلف البدر شوعيب خوبان * كه ويره حسننه جزئى نقصان (*

(كلف البدر) شرف القدر وزننده جرم ودائره سى نور ايله طولمش آيك يوزنده اولان سياهه مائل طونقلغه دينوركه دقت اولندقده نمايان وبدر انورك طلعت پر بهجتنه فى الجمله صورت رخنه ونقصاندر پس بوملابسه ايله بطريق الاستعاره مهلقالرك چهرهٔ تابناكلرنده چبان وچيچك مقوله سى عارضه لردن قالمش بللو بلورسز اولان اثر ونشانه (كلف البدر) اطلاق اولنور

*) پك سخاوت ديمه در بسط اليد * ايتمك يعنى كرمجولرى رد (*

(بسط اليد) بانك فتحيله ال ككشليكى وال آچقليغى معناسنه دركه جود وسخادن وبذل وعطادن كنايه اولور پس زياده سخى وجوانمرد اولوب طالب معروف وجويندهٔ احسان اولان كيمسه لرى دلشاد ايدن كيمسه يه بسيط اليد دينور وكولج يوزلو بشاشتلو كيمسه يه بسيط الوجه دينلور

*) لذة الملك ملوكه شايان * ذوق عدليله صفاى احسان (*

(لذة الملك) ميمك كسريله ملك وسلطنتك طادى وصفاسى معناسنه دركه رعيه پرور اولان ملوكك زياده تلذذ ايدوب خوشلنديغى عدل وداد وانواع احسان ايله خلقى برمراد ايلمك وصفلرندن كنايه در وبو وصفلر ملوكه شايسته وبايسته اولان اوصاف جميله دندر

کثیر الضلال کیمسه یه اطلاق اولنور

*) ابن کسب ایله دخی ابن حرام * ولد زانیه مفهومی تمام (*

(ابن الکسب) کافک فتحیله زوجک صنعی ومدخلی اولمقسزین زانیه نك کسب حرام ایله کسب ایتدیکی پیچدن عبارتدر (ابن الحرام) وطئ حرامدن وجوده کلمش یعنی زنا وفجوردن حاصل اولمش حرام زاده یه دینور

*) کیجه معناسنه بن الکروان * ابن لیل اولکیم اولور کیجه روان (*

(ابن الکروان) کنیه سنده کروان سلمان وزننده طوی قوشی نوعندن چاغرقان طوغی دیدکاری قوشدر که کروان قوشی دخی دیرلر و بو کروان اویقو معناسنه اولان کری لفظندن مأخوذ اولمغله کیجه لرده اصلا اویومز اولان قوشه اطلاقی تسمیه بالضد قبیلندندر وکیجه یه ابن الکروان اطلاقی کویا طائر مرقوم بتون کیجه بیدار اولمغله کیجه یی تربیه واحیا ایتمه تصورینه مبنیدر (ابن لیل) کیجه ایله یول کتمك معتادی اولان کیمسه نك کنیه سیدر کیجه ایله بن سبیل اولوب علی الصباح بر بلده ده اثبات وجود ایتمه سی لیلهٔ حبلی دن تولد ایتمش کبی برمعنی اولدیغی تصورنه مبنیدر

*) دی غریب آدمه ابن القسطل * که اودر شفقت واحسانه محل (*

(ابن القسطل) کنیه سنده قسطل جعفر وزننده نقع وغبار مرادفی اولهرق توز معناسنه اولمغله محنت ومشقته دخی دینمکله وطنندن جدا اولمق حسبیله وجودی والبسه سی آلودهٔ غبار وانواع محنت ومشقته دوچار اولوب شفقت واحسانه سزاوار اولان غریب الداره دینور

*) غربا اولدی فقید الاخوان * چونکه غربتده بولنمز خلان (*

(فقید الاخوان) ترکیبنده فقید فعیل بمعنی مفعول اولهرق مفقود وغائب اولان نسنه معناسنه اولمغله معنای ترکیب دوستلرینی غائب ایتمش وبتورمش کیمسه دیمك اولور که وطنندن جدا ودور وقوم وقبیله سندن بعید ومهجور اولمش اولان غریب الدیار کیمسه لردن عبارتدر

*) خستك اشنی بخل المنصور * که آنك بخلی ایدی پك مشهور (*

(بخل المنصور) ده منصور خلفاء عباسیه نك ایکنجیسی منصور بن محمد بن علی بن عبدالله ابن عباس رضی الله عنه درمومی الیهك اسمی عبد الله اولوب لقبی منصور اولمغله انکله مشهور اولمشدر بخل وخستده وجمع ماله اهتمام ودقتده مبالغه حسابی اولوب جزیه وخراج ارض وسائر مواد مالیه اوزره مولی قیلدیغی عامللردن وجابیلردن حین محاسبه ده بر درهمك سدسی اولان دانقه قدر حساب ایدوب الدیغنه مبنی منصور دوانقی دینمکله شهرتیاب اولمشدر مومی الیه حج شریف قصدیله سالك راه حجاز اولدقده بر وجه معتاد بر کیجه ترانه ونغماتله دوه لری سرعت سیره بادی اولان سلم حادی الحان طیبهٔ مطربه ایله بعض موالیا اوقیوب خلیفه یه کمال طرب وانبساط حاصل اولمغله عرق سخاسی تهییج ایدوب وزیری ربیعه خطاباً سلمه نصف درهم فضه اعطاسیله امر ایتدکده سلم دخی معرض استقلالده یا امیر المؤمنین بن هشام ابن عبد الملکه طریق حجده بر کیجه حادیلك ایتدیکمده بنم ایچون اوتوز بیك درهم امر ایتمشدی دیمکله منصور غضب ایدوب هشام بیت المالده خسار ایتمش یا ربیع بو نك اوزرینه مباشر تعیین ایدوب مبلغ مرقومی استرداد ایله دیو امر ایلدکده ربیع اصلاح ذات بینه سعی بلیغ ایدوب منصور حجه واروب کلنجه قدر اثناء راهده هر کیجه سلم حادی مفت ومجان اولهرق حادیلك ایتمه شرطیله سلمی تغریمدن تخلیص ایلدیکی وبوکا مقیس خست وامسا که دائر حکایاتی کتب ادبیه ده مسطور والسنه ده مشهور اولمغله بخل وامساکده مثل اولوب بخل شائع ایله

بخیل اولان کیمسه حقنده * ابخل من المنصور * دیو ضرب مثل اولنور

*) اولدی مفهوم نواة الزیتون * خیرسز فائده سز مرد م دون (*

(نواة الزیتون) نونك فتحیله زیتون چکردکی دیمکدر چونکه زیتون کثیر المنافع برثمرهٔ مبارکه اولدیغی معلومدر لکن چکردکی اکل وعلفه صالح اولمدیغندن وآخرکونه منافعی دخی معروف اولمدیغندن عدم نفعده مثل اولوب ناسه منفعتسز برایشه یرامز اولان کیمسه یه بطریق التمثیل نواة الزیتون اطلاق اولنور

*) باهلی دیندی لئیم النسبه * شخص ناپاك ودنی الحسبه (*

(باهلی) جاهلی وزننده باهله قبیله سنه منسوب دیمکدر قبیلهٔ مزبوره بین العرب لؤم ودنائت وخبث وخساست ایله مشهور و بغایت مذموم ومنفور اولمغله ناکسلکده مثل اولوب ذاتا ونسبا مروت وکرمدن بی بهره اولان فرومایه کیمسه یه باهلی اطلاق اولنورو اصولی کریم ایکن کندی ناخلف ولئیم اولان کیمسه یه ده دینور نته که شاعرك * وماینفع الاصل من هاشم * اذا کانت النفس من باهله * نظمنده واقعدر

*) دیندی جوزی شود نائت شیمه * قورقدیغی پیره ویرن متهمه (*

(جوزی) فوزی وزننده بایع الجوز معناسنه درکه جوز هندی یاخود جوز رومی آلوب صاتن کیمسه یه دینور وجوز مجموع حجاز اولکه سنه دینمکله جوزی حجازی معناسنه اولور لکن اهل لسان بونی قورقدیغی یره حبهٔ واحده ویرمیوب انجق قورقدیغی محله بذل واعطا ایدن شخص متهم ذمیم الشیمه اطلاق ایلمشلر لکن نزد قاصریده بولنان کتب ادبیه ده باعث اطلاقه ظفر بولنمدی

*) کثرت اکل ایمش اکل الصوفی * چیقار رسفره باشنده صوفی (*

(اکل الصوفی) اضافتله (آکل من الصوفی وآکل من الصوفیة) مثلنه ایمادر یعنی تغییر الشکل لاجل الاکل مفهومنــه ماصدق ومتوکلون زینده متأکلون زمره سندن اولد قلری محقق اولان طائفهٔ متصوفه که * جماعة دنیة خسیسه * همتها الثرید والهریسه * صفت کاشفهٔ حاللری وشاعرك اشبو * اباجیل التصوف شرجیل * لقد جئتم بامر مستحیل * افی القرآن قال الله فیکم * کلوا اکل البهایم وارقصوالی * قطعه سی مبین احواللریدر بوفرقه نك عاطل وعاطل وماطل قلری یعنی صورتا زاهد حقیقتده سارقلری عملده مانع دکل اما طعامده ریا اولماز مضمونـنـك جزء اولنی حالله وجزء ثانیسنی قالله کویا اوله رق سفره باشنده کلدکده خرقه فی چیقاروب خواهشله کستاخانه اکل و بلع ایتمـك معتاد لری اولمغین شدت حرص ایله کثرت اکلده مثل اولوب مطلقـا اکول وعبد البطن اولان حقنده (آکل من الصوفی) دیو ضرب مثل اولنور

*) کلبهٔ حومل اوکیم غایت آج * بردم اتمکه اوله محتاج (*

(کلبهٔ حومل) ترکیبنده حومل جوهر وزننده اعرابدن برخاتونك اسمیدرکه (اجوع من کلبة حومل) مثلنك منشا ئیدر مزبوره نك بردیشی کلبی وار ایدی کوندز آج باغلیوب کیجه صالیویرر ایدی وبتون کیجه چادرك اطرافنی طولا نوب حراست ایدر ایدی برکون باغلند یغی یرده آججلق جاننه کار ایدوب سدرمق ایده جك برنسنه بولمـامغله ناچار کندی قویروغنی بالتمام اکل ایلدی بعده بغایت آج وکفاف نفس ایده جك نان وزاده محتاج اولان کیمسه حقنده مثل اولوب (اجوع من کلبة حومل) دینلدی شاعرك * کما رضیت جوعا وسوء رعایت * بکابتها فی سالف الدهر حومل * بیتی مثل مزبوره ملحقدر

) کوفته خوران کروه اعراب پك فقیره دیدی کلب القصاب(*

(کلب القصاب) قصاب قناره سنه ملازم اولان کلب دیمکدر کلب مزبور دائما سمز اتلری ومشتهی نعمتلری کوروب تناولندن محروم اولمق ملابسه سیله طائفهٔ اعرابك کوفته خورلری ونادان و بی ادبلری اغنیا یه همجوار اولان فقیر بی نوایه بطریق التمثیل سوء تعبیر ایله (کلب القصاب) دیدیلر

) عطرمنشم دیمه درشول مشئوم کداوله بوی نحوست مشموم (*

(عطر منشم) ترکیبنده (منشم) مجلس وزننده منشم بنت وجیه نام خاتوندر که زمان جاهلیتده عطاره اولوب مکهٔ مکرمه ده عطریات صتاردی قبائل عرب بدن مقاتله مراد ایتدکلرنده انك عطریله تعطر ایدوب جنك وقتاله مباشرت ایدرلر ایدی واول محاربه ده قتال مشتد ومقتول کثیر اولور ایدی و بو کیفیتی انك خاصه سندن عد ایدرلردی بناء علیه برنسنه دن رایحهٔ نحوست لایح ومشموم اولدقده (اشأم من عطر منشم) دیو ضرب مثل اولندی

) عرضنده غیرتی یوق سفله نهاد اولدی معناده غیور بغداد(*

(غیور بغداد) ادنی ملابسه ایچون اضافتله و(غیور بغدادی) توصیف ونسبتله اهل بغداددن غیورنام بردیوث ایدی مزبورك کیمی سازنده وکیمی رقاصه برطاقم جاریه لری اولوب مأوی الزوانی اولان دار فجور مداری مزدحم اهل هوا وکندیسی کارخانه جیلك کاریله شهرتما ایدی کندیدن منقولدر که برکون بعض یارانله همبزم صفا وجاریه لر ساز ورقص ایله نشئه بخش جلساء ایکن اهل مجلسدن بری جاریه لردن برینه نهانی اشارت ایدوب طشره چیقدقلری مشهودم اولدقده غالبا بونلرك دماغنده فساد اولمق محتملدر دیو قلبمه برخاطره کلمکله واسمم غیور اولدیغندن غیرت بنی حالمه براقامغله ورالرندن بندخی چیقدم کوردمکه درون دارده برحجرهٔ خالیه یه کیردیلر سوء ظنم تقوی ایدوب قپویه واردم فی الحال قپویی اردندن کلیدلمشلر دق باب ایلدم آچمدیلر بودفعه فنالغه دائر برمعنی منفهم اولمغله عرق حمیتم مضطرب اولوب الیمه بربالته آلوب قپویی قیروب حاللرینه واقف اولمغی قوردم لکن صبر وتأنینك عاقبتی ممدوح وحدت مزاجله عجله نك وسوء ظنك مذموم اولدیغنی ملاحظه ایله شاید برمخفی صحبتلری اولمق محتملدر بیهوده ازعاج ایله هم کسرباب وهم کسرخاطر کارعاقل دکلدر دیو حاللری اوزره براقوب ینه مجمع احبابه عودت ایلدم بعد زمان کلدکلرنده کندیلردن تحقیق ماده ایلدمکه اول کیمسه کیجه دن اویقوسز قالمش اولمغله غنودهٔ بستر استراحت اولمش وجاریهٔ مرقومه مروحه جنبان اوله رق خدمت ضیفده بولنمش دیو شجاعت عرض ایدرکن مردقبطی سرقتن سویلر ما آلیجه غیورلغنی بیان معرضنده دیوثلغنی عیان ایلمش بعدازین قیادت ودیوثلقده مثل اولوب عرض وناموسنه غیرت وحمیتی اولمیان الحق طبیعتلی کیمسه یه بطریق التمثیل (غیور بغدادی) اطلاق اولندی

) اولدی جارالجنب اول همسایه که قرابتدن اوله بی وایه (*

(الجار الجنب) ضمتینله سورهٔ نساده اشبو* والجار ذی القربی والجار الجنب والصاحب بالجنب* آیت کریمه سنده رعایت واحسانی مأموربه اولان همسایه وقومشودر که سنکله قرابتی اولمیوب فقط جار الدار اوله وخانه سی خانه که متصل اولیوب منفصل واوزاجق اولان قومشویه ده دینور

) ذوق دنیایه دی خمرالشیطان که ایدر آدمی کویا سکران(*

(خمر الشيطـان) اضافت ايله مفتون ومجبور لرين مست مدام آسا بی شعور ايدن نشوهٔ دنيايه ودنيانك ذوق وسرورينـه اطلاق اولنور نته كيم سادات صوفيه دن يحيى ابن معاذ الرازی حضرتلری * الدنيـا خمر الشيطان فمن شرب منها لم يفق من سكر تهـا * بيورمشـلردر

*) اويمه كيم اثرينه ابليسك امان * مسلكيدر خطوات الشيطان (*

(خطوات الشيطان) ضمتيله خطوه نك جمعيدر خطوه خانك ضميله مابين القدمين درکه آدیم تعبيراولنور واشبو * ولاتتبعوا خطوات الشيطان * نظم جليلنده امام زجاج خطواتی شيطانك سالك اولديغی طرق ضلال ايله دخی اتباع هواده لعينك اثرينه اقتفا واقتـدا ايله تفسير ايتمكله ناظم نحرير معنيينه ايما ايلمشدر فلله دره

*) اندم من كسعی دينسه اكر * پك پشيمان ديمك اولوراظهر (*

(اندم من كسعی) مثلنده كسعی قروی وزننده لام قافيه سنك قطعهٔ اخيره سنك آخرنده بيان اولنديغی اوزره زفر وزننده اولان كسع قبيله سنه منسوب شخص ديمكدر كسعی مزبورك اسمی قاموسده مرسوم اولديغی اوزره غامد بن الحارث ونفحه ده ومجمع الامثالده مرقوم اولديغی اوزره محـارب بن قيس درکه فرط ندامتده مثل اولمشدر اصلی بودرکه مزبور بركون دوه كودركن برصعب الوصول صخره نك ارالغنده نابت عربيده سندره وفارسيده غوش وتركيده قاين اغاجی ديدكلری متين اغاجی كوروب بوندن اعلا يای اولور ديو وقت كمالنه قدر متعهد ومترقب اولوب بعـد الكمال قطع ايدوب اندن بر يای و بش عدد اوق ياپدی بركيجه اول يايی واوقلری آلوب حمار وحشيلرك كذر كاهی اولان برمحلده كمينكاه ياپوب اختفـا ايلدی اول اثناده ناگاه برسوری حمار الوحشی ظهور و پيشگاه كسعيدن مرور ايتمكله برينی نشانه آلوب آتدقده اوق وراء صيدده برقيايه تصادف ايتمكله چقماق كبی شراره ظهور ايتدكده اصابت ايتمدی ظنيله تأسف ايتـدی بعده برسوری دخی كلوب كچركن كذلك برينه تيرانداز اولدی اولدخی وتيرهٔ سابقه اوزره رونمون اولدی خلاصه بوسياق اوزره اوقك بشنی دخی آتوب حال منوال مسرود اوزره اولمغـله كمال انفعالندن همان قوس مزبوری طاشه چالوب شكست ايلدی وقتاكه صباح اولدقده كيجـه آتديغی اوقلر جانبنه متوجه اولوب كورديكه هر آتيلان اوق برشكاره اصابت و بعـد النفوذ طاشه طوقنور اولمغـله بش دانه حمار وحشی كشتهٔ تيرشبانه اولمش سريلوب ياتورلر بوحالی مشاهده ايتـدكده كمال ندامت وتأسفندن قيرديله سی الم يايی نيچون قيردی ديه رك باش پرمغنی قطعه ابتدار واشبو * ندمت ندامة لوان نفسی * تطاوعنی اذا لقطعت خمسی * تبين لی سفاه الرأی منی * لعمرابيك حين كسرت قوسی * قطعه سنی انشاد ايله فرط ندامتن اظهار ايلدی بناء عليه كنـدی كسب يدی اولان كار ناهموار اوزره متأسف ونادم اولان كيمسه حقنـده (اندم من كسعی) ديوضرب مثل اولندی نتكيم فرزدق نوارنام زوجه سنی تطليق ايدوب صكره نادم اولدقده اشبو * ندمت ندامة الكسعی لمـا * غدت منی مطلقة نوار * وكنت كفـاقئ عينيه جهلا * فاصبح لايضیٔ له نهار * نظميله مثل مزبوره تلميح ايلمشدر

*) مكتب نكتنده سبت الصبيان * شولكه غايتده كلور طبعه كران (*

(سبت الصبيان) اضافتله چوجقلرك جمعه ايرتسی كونی ديمكدر چونكه ازقديم متعارف اولديغی اوزره اطفـال مكتب بالطبع منفورلری اولان مكتبه خواه وناخواه ايام هفته دن متمـادی التی كون حضور وچين جبين معلمدن بغـايت آزرده و بيحضور اولوب جمعه كونی تعطيل ايله آسوده وآزاد ودلخواهلری اوزره ملعبهٔ صبيان ايله متلذذ ودلشـاد ايكن * فكرشنبه تلخ دارد

جمعهٔ اطفال را * مصراعنجه فرداسی ینه غائلهٔ دبیرستانی فکر واندیشه درون صفاتمونلرین تخدیش وتشویشه دوشور مکله ثقلت ووخامتده مثل اولوب طبعه بغایت کران ونفسه زیاده ثقیل کلان اوضاع واطواره وشخص ناتراش وناهمواره بطریق التمثیل (سبت الصبیان) اطلاقی شایان کورلمشدر

*) جرأة اللیل اوکدار باب فتور * کیجه وقتنده اولورکاهی جسور (*

(جرأة اللیل) سرعة السیر وزننده وضرب الیوم کبی اضافت بمعنی فی اوله رق کیجه ایله وقوعبولان جرأت وجسارت دیمك اولورکه کوندزلری فاتر واوشنکن اولوب کیجه عملنده جری وجسور اولان کیمسه نك حالیدر یاخود کوندزلرده عجز وجبانت کوستروب کیجه لرده جسور اولان وکوندوز جاموسدن قورقوب کیجه دریسی یوزن کیمسه نك حالیدر

*) کذب پیرانه دینور کذب رتن * پك مسن ایسه یلانسن دیمه سن (*

(کذب رتن) ترکیبنده رتن راءك وتاء مثلثانك فتحه لریله رتن بن کربال بن رتن الهندی البترندی نام شخص دروغزندرکه هجرتك التیوز تار یخندنصکره هند ستانده ظهور ایدوب بقیهٔ اصحاب کرامدن اولدیغنی والتیوز ییلدن زیاده معمر اولوب چوق غرائب کوردیکنی زعم وادعا ایدرایدی جقای هنددن خیلی کیمسه لر مزبورك دروغ بی فروغنی تصدیق ایتملریله حالا السنهٔ هندیانده بابارتن هندی دیو متداول اولان شخص کذاب بواوله جقدر مدعاسنی رد وقبوله دائر کلام قاموس ترجمه سنده وسفینهٔ راغبده مرسومدر فلیراجع ایمدی شخص مرقوم زعمنجه پیر روشن ضمیر وبرطاقم احادیث موضوعه یی زبان معجز بیان فخر جهاندن وافواه اصحاب کرامدن بالذات مسموعم اولمشدر دیو روایت ایله خیلیجه شهرتکیر اولمغله فیما بعد بویله مسن واختیار اولان کیمسه لردن صدور ایدن اکاذیبه بطریق التمثیل (کذب رتن) اطلاق اولندی

*) فجر کاذب ذنب السرحاندر * اوده یاقوردیه خود ارسلاندر (*

(ذنب السرحان) طلب العرفان وزننده نون قافیه سنك التنجی قطعه سنه نظرا قورد قویروغی وهذیل لغتنده کوره ارسلان قویروغی دیمك اولور لکن تشبیه طریقیله فجر کاذبه اطلاقی حقیقت عرفیه قبیلندن اولمشدر وفجر کاذب صبح صادقدن مقدم افق شرقیده عمود واری ظهور ایدن بیاض مستطیلدر

*) عنز الاعمش دخی عنز الاخفش * شول مصاحبکه اوله پك الخش (*

(عنز الاعمش) ترکیبنده عنز کنز وزننده دیشی کچی یه دینور (اعمش) احمر وزننده کبار تابعیندن واعلام محدثیندن سلیمان مهران حضرتلرینك لقبیدر مومی الیهك بردیشی کچیسی اولوب اولاد صغاری آنك سودی ایله تعیش ایدرلر ایدی ناکاه اول کچی خسته اولوب صبیان اعمشك معاشنه خلل کلدیکی احباسندن خیثمة بن عبد الرحمانك معلومی اولمغله هرصباح ومساء عنز مرقومك عیادہ سنه کلوب بیچاره کچی نك تصحیح مزاج ایلدیکمی وعلفنی تناوله باشلدیمی دیو استفسار ایدر ایدی وکیدرکن امام اعمشك اوتوردیغی کیجه نك التنه اوج بش التون قویوب کیدر ایدی بومنوال اوزره آمد شدایله اعمش اوچیوز التوندن زیاده احسانه نائل وکچینك بوز قاتدن افزون قیمتی کندی یه واصل اولوب رفاه حال حاصل اولمغله معز مزبور شایستهٔ توقیر واحترام اولدی دیو بیتوت ایندیکی خانه ده برابرجه آرام ومصاحبت وملازمتنی التزام ایدرایدی (عنز الاخفش) ترکیبنده اخفش شین قافیه سنك ایکنجی قطعه سی شرحنده بیان اولندیغی اوزره ائمهٔ نحودن اوج ذاتك لقبیدر ومفتاح السعاده ده مرسوم اولدیغی اوزره

اهل علمدن اون بر نفر ذواتك لقبلريدر اسامى ونسبلرى كتاب مزبورده مزبوردر والاخفشك لحيتسى مشهوردر لكن اخافشه‌دن قنقيسنك اولديغنه واقف اوله مدق صاحب المعز اولان اخفش اوائل حالنده استاذندن اخذ ايلديكى مسائلى ذهننده تثبيت ايچون آخره تقرير ايتمكه حريص اولوب لكن مخاطب مستفيد بولمغله بر كچى آلوب انى مخاطب اتخاذيله تقرير مسائل ايتديكنه مبنى عنز الاخفش مشهور اولمشدر پس بر عاقل ودانانك مصاحب وهمنشينى جاهل ونادان اولوب شايستهٔ صحبت وقابل خطاب اولمدقده بطريق التشبيه عنز الاعمش ومعز الاخفش اطلاق اولنور

*) غضب العاشق ايمش كيم او غضب * تيز كچوب اولميه بادئ تعب (*

(غضب العاشق) مصدرك فاعلنه اضافتيله عاشقك معشوق جانبنه نادر الوقوع اوله رق وقوعبولان غضب وانفعالندن عبارتدركه ادنى عذر و بهانه ايله درحال زائل اولوب كأنلم يغضب حكمنه كيرر پس بوملابسه ايله مطلقا سريع الانحلال اولان غضب وانفعاله غضب العاشق اطلاق اولنور بلكه سحابة الصيف كبى مطلقا تيز كلوب كچن نسنه‌يه بطريق التشبيه اطلاق اولنور

*) قسوة الصخر ديمك قسوت قلب * مرحمت اندن اولنمش اوله سلب (*

(قسوة الصخر) تركيبنده قسوه تمره وزننده غلظت وقاتيلق معناسنه (صخر) فخر وزننده قيا تعبير اولنان بيوك طاش معناسنه اولمغله معناى تركيب طاشك پكليكى وقاتيليغى ديمك اولور لكن بطريق التشبيه كنديده شفقت ومرحمت آثارى اولميان بى رحم كيمسه‌نك قلبنك غلظت وقسوتنه اطلاق اولنور

*) مثل اطمع من اشعب هم * حرصى غالب طمعى چوق آدم (*

(اطمع من اشعب) مثلنده اشعب عبدالله بن الزبير رضى الله عنهما حضرتلرينك معتقى اشعب بن جبيردركه مبتلاى طمع خام اولمغله اشعب طماع ديمكله بنام ايدى مزبورك حرص وطمعنه دائر بعض نوادرى باء موحده قافيه سنك قطعهٔ اخيره سنده * بر طمعكار ايدى اشعب مشهور * مصراعنك شرحنده مذكوردر فليراجع واول جمله دندركه بركون بر خرافك كارخانه سنه واروب قصعه وكاسه‌لر ييار كوردكده كرم ايدوب شو قصعه‌لرى بر مقدار دخى بيوك يايه‌سن ديمكله خراف آنى مشترى ظنيله قاج دانه آله جقسن ديدكده بن آله جق دكلم آلان كيمسه‌لر شايد بونكله بكا برشئ اهدا ايدرلر ايسه چوقجه آلسون ديو بيوك اولمسنى سپارش ايده‌رم ديدى امدى مزبور بغايت طمعله مشهور اولديغندن زياده حريص وطمعكار اولان كيمسه حقنده

* اطمع من اشعب * ديو ضرب مثل اولدى

*) قالب الصخره طمعكاره دى هم * كه طمعدن اوله محصولى ندم (*

(قالب الصخره) طالب الثمره وزننده بيوك طاش چويريجى يعنى التنى اوستنه دوندوريجى معناسنه اوله رق بر طمع خام صاحبى كيمسه‌نك لقبيدر مزبور زير زميندن دفينه اخراجنه حريص ومجبور وعامهٔ افكار وآمالى بوكا محصور اولمغله بر مقتضاى اوهام بركيجه رؤياسنده اوينك بر كوشه‌سنك اساسنده كائن صخره‌نك التنده التون ايله مالامال بر كنز سهل المنال كورمكله * انى اراك تقدم رجلا وتؤخر اخرى * مثلنجه منفعت موهومه ايله مضرت مجزومه بيننده وافر تردددن صكره * حبك الشئ يعمى ويصم * ما آلنجه مضرتندن كوز يوموب انقضاض تمل امتداد املدن اولى واهدم قصر اوينى مصراعقاله‌سنى كويا اوله رق هرچه باداباد ديو صخرهٔ مزبوره‌يى تقليب وكنديى اليله اوينى هدم وتخريب ايتمكله قالب الصخره ايله ملقب اولدى فيما بعد مقدمات طمعى منتج

ندامت اولان كيسه يه تشبيه طريقيله قالب الصخرة اطلاق اولندى وابومنصور الثعالبى نك النفح المجلوب من ثمار القلوب نام كتابنده مرسوم اولديغى اوزره شخص مرقوم معد بن عدنان قبيله سندن بر پير فقير اولوب بلاد يمنده كشت وكذار ايدركن بريه ده بر صخرهٔ عظيمه كورديكه اوزرنده خط مسند ايله يعنى حمير قبيله سنه منسوب بر نوع خط ايله * اقلبنى انفعك * يازلمش يعنى بنى چويرر ايسك منتفع اولورسك مآلى قازلمش شخص مرقوم نفع موهومى منفعت ماليه يه حمل ايله تحت صخره ده كنز مدفون اولمق خلياسنه ذاهب اولوب مدة مديده كلفت شديده چكوب صخره يى قلب ايتدكده كورديكه او برطرفنده * رب طمع يهدى الى طبع * يازلمش يعنى چوق كره طمع انسانى كرفتار ذل وحقار وكقدر و بى اعتبار ايدر مفهومى نقش اولنمش پس مرقوم مقدمات آمالى منتج يأس وحرمان اولديغنى مشاهده ايتدكده تلهف وتأسفله باشنى مزبور طاشه ضرب ايده ايده دماغى منتشر اولوب هلاك اولمغله فيما بعد طمع خامده مثل اولوب طمعى موجب وخامت اولان طمعكار حقنده * اطمع من قالب الصخره * ديو ضرب مثل اولندى

*) ماه نخشب قمر المقنع ايمش * اوفسونه ادبا اويله ديمش (*

(قمر المقنع) تركيبنده مقنع تفعيلدن اسم مفعول بنيه سيله مصنع وزننده ثور بن عميره ياخود حكيم بن عطا نام شقاوت پيشه نك لقبيدركه خلفاء عباسيه دن مهدى خليفه نك زمان خلافتنده ماوراء النهرده ظهور ايدوب حلول وتناسخ اعتقادنده بر كافر وادعاء الوهيته دخى متجاسر ايدى فن سحرده وسيميا ونيرنجاتده ماهر اولمغله بعض خارق عاده لر ابراز ايدوب بلاد خراساندن كش و كاشغر و نسف و سمرقند وتاشكند اهالیسنك اكثرينى كنديسنه منقاد وفرمانبر قيلمغله روز بروز تكثير سواد ايله شوكت افروز اولدى مرقوم بغايت بد چهره وكريه المنظر ودجال كبى يكچشم واعور اولمغله محاسندن بى بهره اولان چهره سنى ناسدن ستر واخفا ايچون قناع ونقابله ستر ايتديككندن مقنع ايله تلقيب اولندى كذا فى ترجمة القاموس لكن ناظمك بو نظمنده وتحفه سنده لقب مسفور افعالدن مفسد وزننده مقنع اولمسنى اقتضا ايدر وتحفه ده * اوآيدر ماه نخشب ابن مقنع ايلمش ايجاد * ديمسيله مقهور مسفور مقنعميدر يوخسه بن مقنعميدر تشويش ايلمشدر وقرمز بورك اما كى بودركه شقى مرقوم سمرقند ايله تاشكند ميانده كائن سيام نام طاغك دامنده واقع چاه نخشب نام قيودن شعبذه ونيرنك ايله برآى صورتى اظهار ايلدى ماه آسمان غروب ايتدكده جبل مزبورك وراسندن نمايان اولوب هرطرفدن درت فرسخ يره قدر ضيا ويرر ايدى جزء اعظمى جيوه ايدى شقى سرمدك فساد وشوكتى اوج سنه دن زياده ممتد اولوب كتدكجه مزداد اولدى تا كه هجرتك يوز التمش تاريخنده مهدى خليفه مسفورى ازاله ايله بلاد خراسانى چرك شركدن تطهير ايچون عسكر كوندوروب بالدفعات محاربه دنصكره شوكتى منكسر اولوب دردست اوله جغنى جزم وتيقن ايتدكده سم هلاهل ايله آلوده بركاسه شربت مسمومه آماده ايدوب عيال واولادينه خطابا بن سمايه عروج ايده جكم هركيم بنمله همصعود اولمق ديلرسه بو شربتدن بر جرعه نوش ايلسون ديه رك جمله سنى تسميم ايله اهلاك بعده كندى دخى ايچمكله فى الحال مرد وهلاك اولوب ماوراء النهر رجس وجودندن پاك اولديغى نفحهٔ ثعالبيده مرسومدر قمر مزبوره فارسيده ماه نخشب وماه سيام وماه كش وماه كاشغر وماه مقنع وماه مزور تسميه اولنور (فسون جنون وزننده سحره دائر رقيه لره دينور

*) شهر صبر ايله دخى شهر كساد * رمضان آينه اولمشدر آد (*

(شهر الصبر) اضافتله شهر رمضانه اطلاق اولنور صائم اولان كيمسه نفسنى مشتهيات مفطره دن كف وحبس ايدوب مخالفت نفس مشقتنه صبر وتحمل ايتديكيچون نتكيم حديث شريفده

* صم شهر الصبر * وارد اولمشدر (شهر الكساد) دفع الفساد وزننده بوده ماه رمضان المباركه اطلاق اولنور اصحاب فسق واهل هوا میاننده رایج ومتداول اولان مسكرات وآلات ملاهی وسائر منكرات ومناهی بو آیده اوقات سائره مثللو تعاطی اولنميوب بازار فساده كساد كلدیكی ملاحظه سیله در

*) فقهایه كوره قطاع طریق * اولدی صوفیه كروهی تحقیق (*

قطاع الطريق) سراق السويق وزننده فارسیده رهزن وتركیده یول كسیجی تعبیر اولنسان اشقیا وساعی بالفساد لره دینور لكن علماء حقیقت بونی طریق دینك رهزنلری ودین اوغریلری اولان جهلهٔ صوفیه یه اطلاق ایدرلر زیرا انلر مسافهٔ سیر وسلوكه هنوز وضع قدم ایتامش وبی حد وبی پایان اولان مطلوب حقیقینك شه راهنده بر خطوه كتمامش ایكن دعاوی ضمنیه لر ایله كندیلرینی جنیـد سیرت بایزید منقبت عارف واصل مرشد كامل كوستروب ناسی ارشاد معرضنده ضلال وافساد واعمال لطائف الحیل ایله بضاعهٔ اعتقادلرین اضاعه وافقاد ایدرلر نتكیم سری سقطی حضرتلرینك اصحابندن وجنید بغدادی حضرتلرینك اقراننددن ابو الحسین النوری قدس الله اسرارهم حضرتلری (التصوف كان حالا فصار قالا ثم ذهب الحال والقال وبقی الاحتیال) بیورمشلردر امدی كروه صوفیه نك حالی نبراس نبوته اقرب اولان عهدده اویله اولنجه بو زمانه ده نیـه منجر اولدیغی اهل انصافه پوشیده دكلدر اعاذنا الله من شرور انفسنا وعصمنا من شرور قطاع الطريق

*) دیندی زندانه قبور الاحیاء * مجرمه قتله بدلدر كویا (*

(قبور الاحیـاء) عبور الاشیاء وزننده حال احیاتده اولان كیمسه لرك قبرلری معناسنه اولوب تشبیه طریقیله زندانه وحبسخانه یه اطلاق اولندی وبو تعبیر ابتدا یوسف صدیق صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه حضرتلرندن صادر اولدیغی یعنی الحكمة خفیهٔ ذات تراهتسمات والا لری كتندنده منكشف اولدیغی سجنك قپوسی اوزره * هذا منزل البلاء * وقبور الاحیاء * وتجربة الاصدقاء * وشماتة الاعداء * كلماتی تحریر بیوردیغی مرویدر دیو نفحهٔ ثعالبیٔ نیسابوریده مرسومدر

*) تحفة المؤمن ایمش موته ماآل * كه اولور رحمت حقله خوشحال (*

(تحفة المؤمن) تحفه غرفه وزننده مؤمنه واصل اولان بر واحسان وهدیه وارمغان معناسنه اولمغله اهل ایمانه جناب وهابك تحفهٔ جزیله سی اولان موته اطلاق اولنور نته كه اثرده * الموت تحفة المؤمن بیورلمشدر زیرا موت ایله مؤمن سجن مظلم مثابه سنده اولان عالم اكداردن خروج ومحل رضوان عالم قدسه عروج ایدر بناء علیه * اول سرور یدخل علی المؤمن الموت لما یری من كرامة الله تعالی بیورلمشدر

*) نكتهٔ قول تفاریق الشیب * صقاله دوشمه در القلق بی ریب (*

(تفاریق الشیب) قوجه لغك قطعهٔ متفرقه لری وپارچه لری معناسنه بر كیمسه نك صاچنه وصقالنه بیاض دوشوب قیرسمه سندن كنایه در كه امارهٔ شیخوخت ظاهر اولوب رفته رفته اختیارلق كلمه كترته سیدر

*) فعل مستور جلاء المرآة * كه آنی ستر ایده هر صاف صفات (*

(جلا ء المرآة) كتاب المرقات وزننده آیینه نك جلا وصفوتی دیمكدر كه مراد مجلی ومصیقـل اولوب كندیده اشیانك عكسی منطبع ومرئی اولمه سنه باعث اولان ضرری اوله جقـدر كه آیینه نك او بریوزنده معمول ومستور در بوملا بسه ایله آیینه كبی پاككدل وبی غل اولان صافی صفات كیمسه نك اغیاردن ستر واخفا ایلدیكی شیلره علی الاطلاق (جلاء المرآة)

اطلاق اولنمشدر

*) دخی مفهوم جلاء الجوزاء * ایتمك زجر وعیدین اجرا (*

(جلاء الجوزاء) ترکیبنده جلاء سحاب وزننده برکیمسه‌یی وطنندن دور ایلمك معناسنه‌در (جوزاء) حمراء وزننده بروج اثنی عشر فلکیه‌دن برج ثالثك اسمیدر وسابق الزمانده کلمش کچمش برخاتونك اسمیدر که یمنده یلقیس کبی ملك ومنعه صاحبه‌سی اولوب رعیتدن برینه زیاده خشم وغضب ایتدکده نفی واجلا ایله امر ایدوب ینه جلاء وطن ایتمزدن اقدم عفو ایدر اولمغله عفو وصفحده مثل اولوب وعید وتهدیدینی ایقاعه مقتدر ایکن اجرا ایتمیوب عفو ایتمکه بطریق التمثیل (جلاء الجوزاء) اطلاق اولنمشدر

*) بولدی زرقاء یمامه شهرت * وارایدی باصره سنده حدت (*

(زرقاء الیمامه) ترکیبنده زرقاء حمراء وزننده ازرقك مؤنثیدر کوك کوزلی خاتونه دینور (یمامه) حمامه وزننده مدینه ایله مکه‌نك شرقی وسطندن بصره وکوفه‌یه اون التی مرحله‌یه قدر ممتد بر واسع اولکه‌نك اسمیدر که زرقاء مرسومه اورایه منسوبدر و بو زرقاء ارض یمامه‌ده ساکن جدیس قبیله‌سندن بر کوك کوزلو خاتونك لقبیدر که اوچ کونلك مسافه‌ده اولان نسنه‌یی کرکی کبی کوروب تشخیص ایتمسیله حدت بصرده مثل اولوب قوهٔ باصره‌سی زیاده قوی اولان کیمسه حقنده (ابصر من زرقاء الیمامه) دیو ضرب مثل اولندی واولیاتده مزبور اولدیغی اوزره عربدن اول من اکتحل بالاثمد مزبوره‌در

*) دائم اولمقده بقاء النسرین * هم اومعناده بقاء العصرین (*

(بقاء النسرین) ترکیبنده نسرین نونك فتحیله قره قوش نوعندن کرکس دیدکلری قوشك اسمی اولان نسرك تثنیه‌سیدر لکن بوراده مراد قطب شمالی سمتنده کواکب عدیده‌دن مرکب ایکی نسر صورتلریدر که بری مضموم الجناحین کبی مرئی اولدیغندن بریره قونمش کبی نمایان اولمغله نسر واقع ودیکری مبسوط الجناحین صورتنده محسوس اولدیغیچون نسر طائر تسمیه اولنمشدر و بونلر آفرینش عالمدنبرو بو هیئت اوزره باقی اولمریله دوام و بقاده مثل اولوب مدت مدیده بقا وامتدادی اولان نسنه‌یه (ابقی من النسرین) دیو ضرب مثل اولندی (بقاء العصرین) ده عصرین کیجه ایله کوندزه کذلك صباح وقتیله اخشام وقتنه دینور که بونلرده خلقت عالمدنبرو متعاقبا ومتکررا موجود ودوام و بقالری مشهود اولمغله چوق زمان ثابت و پایدار اولان نسنه‌یه (ابقی من العصرین) دیو ضرب مثل اولنور

*) صووغك الطفیدر بردالورد * اعتدال اوزره نه پك کرم ونه سرد (*

(برد الورد) اضافتله کل موسمنك صووغی دیمکدر فصل ربیعك اواسطنده لاحار ولابارد قبیلندن اولان وشاننده (الطف البرد برد الورد) دینلمش اولان برد مستطابدر نتکیم شاعرك * اغتنم برد الربیع سیما وقت السحر * واحترز برد الخریف سیما غب المطر * نشیده سندن وشاعر دیکرك * زمن الورد اطیب الازمان * واوان الربیع خیر اوان * مقاله‌سندن مستفاددر بناء علیه نه وقت اولورسه اولسون کرم وسرد یعنی حر و برد میاننده متوسط ومعتدل اولان هوایه بطریق التشبیه بردالورد دینور مقابلی برد العجوزدر

*) فهم قبل قلب شتا آتش اولور * عکسی اول وقته کوره دلکش اولور (*

(قلب الشتاء) ده قلب بر لفظی آخرندن بدء ایله معکوس الترتیب قیلمقدن حاصل اولان لفظه دینور بوده بعضا اولك عینی اولور داماد لفظی کبی و بعضا غیری اولور برقع لفظنك قلبی عقرب اولدیغی کبی مانحن فیه بو قبیله دندر لکن شتاء قیش معناسنه عربی اولوب مقلوبی اولان آتش

فارسی اولمغله عربك قلبنه صیغمیاجق برمعنادر هرنه ایسه شتانك قلبی آتشدر اوایسه (النار فاكهة الشتاء) ثمره سنجه اولوقت مقبول ودلكشدر

(* ليلة العاشق اوزون كيجه در * او يومز دير كه حبيبم نيجه در *)

(ليلة العاشق) مبتلای غم فراق اولان عاشق هجرانكشك خلیای وصال یار ایله یتون كیجه انجم شمار اولدیغی شب حسرتمدار در لیلهٔ مز بوره بیچاره یه نسبت (اطول من السنة المجدبة) مثلنجه مثال اولمغله طول وامتدادده مثل اولوب شب یلدا كبی غایت اوزون كیجه یه (اطول من ليلة العاشق واطول من ليل الفراق) دیو ضرب مثل اولنور خسته لرك كیجه سیده بو یله اولمغله (اطول من ليلة المريض) دخی بو یلجه در

(* قرية النمل ایمش اول داره ما آل * انده غایت چوق اوله اهل وعیال *)

(قرية النمل) قرنجه یواسنه اطلاق اولنور و بو قرنجه قسمی غایت كثرت اوزره اولوب قابل تناول اولان نسنه لری اكل وافساد ایله خیلیجه خسار (واجمع من نملة) مثلنجه جمع وادخاره صالح اولنلری یواسنه طاشمغله اضرار عباده اصرار ایتمكله كثير الاهل والعیال اولان كیمسه نك خانه سنه بطريق التشبيه (قرية النمل) اطلاق اولندی

(* قصر غمدان دیمه شول قصر بلند * كه متانتده بولنمز مانند *)

(قصر غمدان) عصر عثمان وزننده ازقدیم پای تخت ملوك یمن اولان صنعا شهرنده واقع وعجایب دهردن معدود بر بناء عجیب الطرح ایدیكه جدران اربعه سنده بری فقط قرمزی سماقیدن و بری یالكز صاری سماقیدن ودیكری رخام ایضدن واو بردیواری یشیل یشمدن اولوب درونده یدی طبقه برقصر عالی وار ایدیكه هر طبقه نك ارتفاعی اون ذراع اولمغله قصر مز بورك سمك وارتفاعی یتمش ذراع اولوب طبقهٔ علیاسی قصر جهان نما ایدی زمان سالفده ملوك یمنك تختگاهی وحصن وپناهی ایكن صكره صنعادن قلعهٔ كحلانه تحول ایتملریله رفته رفته خرابه مشرف اولوب حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه خلافتنده امر یله هدم اولندی قال فی النفحة یقال ان قصر غمدان اول ما بنی من الابنية العجيبة بعد الطوفان پس بنا برین ارتفاع وحصانتده مثل اولوب بغایت متین وعالی اولان قصر والایه (قصر غمدان) اطلاق اولندی

(* نكتهٔ لطمة ابن جدعان * صورت زجرده ایتمك احسان *)

(لطمة ابن جدعان) تركیبنده لطمه تمره وزننده بر كیمسه نك یوزینه یا اكسه سنه ال آیه سیله سله اورمق وشمارلمق معناسنه در (ابن جدعان) عثمان وزننده اهل مكه دن جود وسخا و بذل وعطا ایله معروف عبدالله بن جدعان نام كیمسه در كه غایت مضیاف ومهمان نواز اولمغله ضیافت مهمان ایچون فالوزج دیدكلری طعام نفیسی ابتدا مز بور اختراع ایتمكله (فالوذج ابن جدعان) دیمكله بنام اولمشدر بركون مزدحم ناسده مز بورك رداسنی و راسندن براعرابی من حیث لایشعر چیكنیوب اكینده ن رداسنی دوشمكله خشم ایدوب اعرابینك چهره سینه برشمار اوروب درحال نادم اولمغله اعتذار و ابتدار واعرابی مر سومی احسان فراوان ایله مغبوط روزكار ایتمكله فیما بعد مثل اولوب بر كیمسه نك اسائت جزئیه عقیبنده احسان كلی ایله دلشاد ومجبور الفؤاد قلنمه * لطمة ابن جدعان * اطلاق اولندی

(* ك تأسف دیمه در لهف قضيب * حكمه الذن كیدنه حزن عجیب *)

(لهف قضيب) تركیبنده لهف فتحتینله وحروف حلقیدن اولمغله هانی اسكانله برنسنه یه تحسر واسف ایدوب محزون اولمق معناسنه در قضيب خطیب وزننده عر بدن بر كیمسه نك اسمیدر كه بصره ایله عمان میاننده اولان بحرین نام بلده ده كائن برخرما فروشدن خرما آلوب

آخر یولره کتوروب صاتمق معتادی ایدیکه * الهف من قضبب * مثلنك منشأیدر اصلی بودرکه
مرقوم برکون بحر بنه کلوب ینه اوته دنبرو دادوستد ایتدیکی تماردن برقزوی خرما آلوب کلدیکی
سمته روان اولدی مکر تمار مرقوم اول قزوی ایچره برکیسه التون وضع و پنهـان ایلمشیدی
بر وقتدنصکره تذکر ایلمکله همان خنجرین درمیـان واثر قضیبه اقتفـا ایله شتابان اولوب
اثناء راهده قضیبه ادراك ایلدی وصنعت ایله کیسه یی استخلاص ایچون یا قضبب بودفعه
سهو وخطا ایله سکا خرمانك فناوکتزینی ویرمیشم وقزوی یی بکا اعاده ایله که یرینه اعلا خرما ویره یم
تا که معامله بالمجامله اولوب اغزیمزك طادی بوزلمسون دیه رك وعاسیله خرمایی استرداد وقضیبك
منظرنده کیسهٔ معهوده یی استخراج ایدوب یاهو بوندن اعـلا خرما اولماز الله سلامت ویره
یولکیدن قالمه دیدکده قضبب قضیه یه واقف اولوب مبهوت اولدی بعده تمار مرقومه خطابا
مصحوب معیتك اولان خنجری کتورمه دن غرض نه ایدی دیو سـؤال ایلدی اولدخی یاسنی
بوله مزایسم یاخود خرمایی الکدن آله مزایسم بونکله نفسمی اعدام ایتمك ملحوظم ایدی دیمکله
قضبب مزبور در دستی اولان التونك فوتنه تأسف وتلهفـله همان دست تماردن خنجری آلوب
کندی جکرکاهنه طعن ایله ذهب ذهب دیه رك دیارعدمه ذاهب اولمغله فیمابعد فرط تحسرده
مثل اولوب الدن کیدن نسنه یه زیاده متلهف اولان کیمسه حقنده * الهف من قضبب * دیو ضرب
مثل اولنور (لاتحزن لماذهب ولوكان وادیامن ذهب)

*) اکله کیم اسفد من عصفوری * چوق جماع ایدیجنك مشهوری (*

(اسفد من عصور) مثلنده اسفـد دال قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنده کجدیکی اوزره ارکك
حیوانك دیشی حیوانه آشوب چفتلشمسی معناسنه اولان سفاد دن افعـل تفضیلدر عصفور
عینك ضمیله سرچه قوشنه دینور نفحه ده جاحظـدن منقول اولدیغی اوزره طیور قسمندن
عصفور کثرت سفـاده حریص و مجبور در بناء علیه نوع عصفورك اعماری سائر طیور دن
کوتاه وقصیردر پس بو جهتله کثرت جماع ایله معروف ومشهور اولان کیمسه یه بطریق المثل
اسفد من عصفور دینور نته که حال دیك دخی بو یله اولمغـله کثیر الوقاع اولان کیمسه حقنده
* اسفد من الدیك واکثرنیکا من الدیك * مثللری دخی ایراد اولنور

*) دیندی قلب السمکه معتاده * روسبونك وصلتنه تنهـاده (*

(قلب السمکه) ترکیبنده قلب معنای لغوی یه محمول اولمغـله معنـای ترکیب بالق چویرمك دیمك
اولور لکن اصطلاح ظرفاده زنپاره لرك تنهاده روسبولره وصلتنه یعنی اوبله هزار آشنـاسی
اولان فاحشه لرك مصب میـاه رجال اولمغـله بالق طوربه سنه دونمش آبکیر کسلرنده بالق
اوینانمه لرینه اطلاق اولنور

*) موثر المیم علی الصاداوفضیح * ایده غلمانی نسایه ترجیح (*

(موثر المیم علی الصاد) ترکیبنده موثر برنسنه یی آخر نسنه اوزره اختیار وترجیح معنـاسنه اولان
ایثاردن اسم فاعلدر میم وصاد حروف هجادن ایکی حرفك اسملریدر لکن حرف میم مفتوح
العین اوله رق مدور اولمغله بطریق التشبیه استاه غلمانده وحرف صاد طولانی ومشقوق الوسط
اولمغله فروج نسوانده مستعمل اولمغله ترکیبمز بورمده لوطه یی مجامعت اوزره ترجیح ایله رسوای انام
اولان لوطی بدنامه اطلاق اولنمشدر

*) نکتهٔ حب طوامیر دیمك * کاهی ماْبو نلغی تعریض ایتمـك (*

(حب الطوامیر) ترکیبنده طوامیر قوار یر وزننده روزنامه وطومار تقویمی وقبور ایچنه قونیلان
وقفیه لرکبی مدور ومستطیل اوله رق دورلمش صحیفه معنـاسنه اولان طومارك جمعیدر و بو

طوامير بطريق التشبيه مذاكيره اطلاق اولنمغله * فلان يحب الطوامير * ديمك آلات رجالى سورديمك معناسنه اولمغله اول كيمسه نك علت ابانت ايله متهم اولديغن تعريض ايتمك اولور

*) فاعلاتن فعلاتن فعلن * كلستان هنرك قوقله كلن (*

يعنى بو قطعه بحر رمل مسدس الاجزادندر لكن صدر وابتدالرك اكثرى سالم و بعضيسى مخبون وعروض وضربلرك كيمى محذوف ومخبون وكيمى اصلم در وحشولرى مخبوندر كلستان هنر معلومدر

*) خاتمة منتخبات المثل * عارية من هفوات الخلل (*

(خاتمة) تانك كسريله برنسنه نك آخر وانجامى معناسنه مبتداء محذوفك خبريدر هذه خاتمة ديمكدر (منتخبات) خانك فتحيله انتخاب اولنمش كزيده نسنه لر معناسنه خاتمه دن بدلدر (مثل) فتحتينله مضاف اليه در (عارية) حاليه معناسنه خبر بعد خبر درمن جاره عارية لفظنه متعلقدر (هفوات) سقطات وزننده اياق قايوب سورچك معناسنه اولان هفوه نك جمعيدر وعارية لفظنك مفعول غير صريحيدر (خلل) فتحتينله برنسنه ده اولان ضعف ورابطه سزلق معناسنه هفواتك مضاف اليهيدر ماآل بيت بوندن بويله آخر كتابه قدر ايراد اولنه جق مركبات اشبو منظومه نك ياخود مثنويات امثالك آخرى وصوكى وجنس امثالك كزيده ومختارلريدر و بو امثال شوائب خللدن عاريه ونوائب زللدن خاليه در ديو حسن خاتمه يى انها وحفظنه ترغيب واغرا اوله جقدر

*) مأدبة الله ديمه قرآندر * چون ادب آراى دل وجاندر (*

(مأدبة الله) تركيبنده مأدبه دالك فتحيله مسعده وزننده وضميله مكرمه وزننده ضيافته وضيافت طعامنه دينور واسم جلا له اضافتيله كتاب الله اولان قرآن عظيم الشانه اطلاق اولنور جميع مكلفينى محل ضيافت عظمى اولان دار السلامه دعوت شامله كامله ايله داعى وهادى وخاصة اهل ايمانك قلوب وارواحلرين آداب الهيه ايله تحلى وتأديبه باعث وبادى اولديغيچون

*) شولكه لطافتده اوله بى بدل * دينديكى حلاوتله مجاج العسل (*

(مجاج العسل) تركيبنده مجاج غراب وزننده آغزدن دفع والقا اولنان مايع نسنه يه دينور وبو ملابسه ايله بال آريسنك اغزندن مج ايتديكى لعابندن عبارت اولان باله اطلاق اولنور وبونده بعضا مضاف اليهى تصريح ايله مجاج النحل دخى دينلور بهرحال مجاجك عسله اضافتى بيانيه اولمغله مجاج هو العسل ماكنده اولور وعسل مطلقا استطابه واستلذاذ اولنان طتلو خويلردن وبركيمسه يى طتلو طتلو وصف وثنا ايله باللنديره رق مدح وستايشدن كنايه اولمغله بغايت دلكش وشيرين ولطافت وحلاوتده بى نظير اولان كلامه وسائر نسنه يه (مجاج العسل) اطلاق اولنور

*) نخلة مريم دينلورسه مراد * پر بركت نسنه يه درايت اعتماد (*

(نخلة مريم) سورۀ مريمده اشبو * وهزى اليك بجذع النخلة تساقط عليك رطبا جنيا * نظم جليلنده مذكور اولان نخله دركه مريم بنت عمران بن ماثان حضرت عيسى عليه السلامى ايلاد وعالم شهوده ايراد ايتديكى اثناده امر بارى ايله هز وتحريك ايتدكده نخلۀ مزبوره قوريمش ايكن تأثير خاصيت روح الله ايله حيات بولوب سرسبز وريان وهنكام شتاده يعنى كانون اولك اواخرنده تازه خرما ويرديكيچون جناب مريم عليها السلامه اضافتيله (نخلة مريم) دينلمشدر كثرت بركتنه دائر قصۀ پرحصه سى تفاسير وتواريخده مبسوطه در وبو معنايى شاعر اشبو * الم تر ان الله قال لمريم * وهزى اليك الجذع تساقط الرطب * ولو شاء ان تجنيه من غير هزة * جنته ولكن كل رزق له سبب * قطعه سيله تلميح ايلمشدر پس نخلۀ مرقومه بغايت مباركه اولمغله مثل اولوب كثير الخير والبركات اولان نسنه حقنده (اعظم بركة

من نخلة مريم) ديو ضرب مثل اولنور

*) انجب من عاتكه شول طاهره * نسلى نجابتده اوله ظاهره (*

(انجب من عاتكه) مثلنده (انجب) افضل وزننده زياده نجيب يعنى كريم وحسيب عرقى طاهر صوبى پاك كيمسه يه دينور ونجابتلو اولاد پاكيزه نژاد صاحبى اولان آدمه وخاتونه دينور عاتكه اسمادندر بوراده مراد عاتكه بنت مرة بن هلالدركه اجداد فخر الانام عليه الصلاة والسلامدن عبد مناف بن قصيك زوجه سى وهاشم بن عبد منافك والده سى اولمغله جدات اصالتسمات مفخر كائنات عليه الصلاتدن اولان عواتك تسعه نك بريدركه امر فى اوائل المثنويات عبد منافك عاتكهٔ مزبوره دن وجوده كلان هاشم وعبدشمس ومطلب نام اوغوللرى بغايت اصيل وحسيب واشراف قريشدن اوله رق كريم ونجيب اولملريله والده لرى نجابتده مثل اولوب فيما بعد اولاد انجاب مادرى اولان خاتون پاكنهاد حقنده (انجب من عاتكه) ديو ضرب مثل اولندى

*) صدق ابى ذر كلامى صحيح * صدقى انك قول نبيده صريح (*

(صدق ابى ذر) تركيبنده (ابو ذر) ذال معجمه نك فتحى ورانك تشديديله اصحاب كرامك اعلامندن وزهادندن جندب بن جنادة الغفارى رضى الله تعالى عنه حضرتلرينك كنيه سيدر مكهٔ مكرمه ده قديما اسلامله شرفياب اولوب على قول خامس الاسلام اولمغله تعين وامتياز بولوب اصلى بنى كنانه دن غفار قبيله سندن اولمغله اولا قبيله سنه هجرت ايدوب بعده خندق غزوه سى عقيبنده مدينهٔ منوره يه هجرت وتاريخ هجرتك اوتوز ايكنجى سالنده خلافة عثمان رضى الله تعالى عنه ده مدينهٔ مشرفه قربنده واقع زبده نام قريه ده دار بقايه رحلت ايتكله عبد الله بن مسعود حضرتلرى نمازينى قيلوب قريهٔ مزبوره ده مدفون اولمشدر مومى اليه بغايت راستكوى وصادق القول اولمغله نبى عليه السلام انك شاننده (ما اظلت الخضراء ولا اقلت الغبراء بعد النبيين اصدق لهجة من ابى ذر) بيورملريله صدق كلامده ضرب مثل اولمشدر

*) اهل بصيرت دخى ايدوب نظر * ديدى حيا ايتمكه غض البصر (*

(غض البصر) اضافتله حق البشر وزننده كوزى يوماركى اشاغى بقمق معناسنه دركه مجالس كبراده ادب كاريدر ونظردر قدم خصلتنه ملازم اولان اصحاب سلوك شيوه سيدر بو ملابسه ايله ادبانك متبصرلرى مطلقا شرم وحيا واحتشام واستحيادن كنايه اوله رق استعمال ايدرلر

*) اجمل من بدر اوصاحب جمال * پرتو حسنيله اوله بركمال (*

(اجمل من بدر) مثلنده (بدر) قدر وزننده جرم ودائره سى نور ايله طولمش اون درت اون بش كيجه لك آيه دينور و بو مرآت صفحه سى لبريز انوار اولان ماه تابان حسن طلعت ايله شهرهٔ آفاق جهان اولمغله بغايت خوب منظر وصاحب جمال و پرتو حسنى على وفق الكمال اولان كيمسه حقنده (اجمل من بدر وانور من بدر) ديو ضرب مثل اولنور (واشهر من يوم بدر) دخى امثالدندر لكن بوراده بدر غزوهٔ بدر كننده واقع اولان محلك اسميدر

*) وقت سحر اولدى تباشير صبح * اولدى فيض آور تنوير صبح (*

(تباشير الصبح) تركيبنده (تباشير) تعاشيب وتعاجيب كلمه لرى كبى جمع صيغه سى اوزره وارد اولان مفردلردندر بشراى كامله ومژدهٔ بالغه معناسنه مستعملدر ياخود تفعيلدن تبشيرك جمعيدركه مبشر معناسنه در پس تباشير الصبح وقت صباحك اوائلى اولان هنكام سحره

اطلاق

اطلاق اولنورکه آفتاب عالمتابك افق شرقی یه دنو واقترابیله روی زمینه افاضهٔ انوار ایتمکه شروع وآغاز ایتدیکی زمانك اولیدرکویا ظلام لیلك زوال وادبارینی وانوار صبحك قدوم واقبالنی مژده وتبشیر ایدر وهر نسنه نك اوائلنه وهر میوه نك ترفنده سنه دینور تباشیر الربیع وتباشیر الرطب وتباشیر العنب کبی

*) خط رخ یارا اولیجق آشکار * دینـدی تأسف ایله لوم العذار (*

(لوم العذار) ترکیبنده (لوم) لوم وزنـنـده سرزنش وعتاب معناسنه درکه قنامق تعبیر اولنور یاخود لامك ضمی وهمزه نك سکونیـله لؤم درکه خست ودنائت وفرومایه لق معناسـنه در (عذار) کتاب وزننده صفحهٔ وجهدن قولق یومشغیله صقال بتدیکی یرك ارالغنده اولان یره ومحاورت علاقه سیله منابت لحیه دن عذاره مجاور وملاصق اولان یرلره دینور پس اجوف اوله رق لوم العذار ملوم العذار معناسنه درکه تیره ساز صفحهٔ مهر جمال اولان خط الزوالك ظهوریله عذار تابدارك برمقـدار ملوم ومعیوب اولمه سیدر بنا برین بعض خوبان کذشتکان کویا عیب خطی ستر وپنهان ایدر کبی الی عذار اوزره وضعی معتاد ایتملرینی شاعر ترکی اشبو * یکی خط کلدکده یوزه چیقدی بهاسی حسنك * یدی رونده طورر قصدی یوز الی کورینور * مضمون رنکینی ایله تملیح ایلمشدر ومهموز اوله رق لؤم العذار رخسار یارده جابجا موی سیاه نمودار اولمغله مزلفلك کرته سنه رسید اولدیغی حالتدرکه حسن کرانبها نك قیمتی فی الجمله رخیص وارزان اولدیغی زمان تأسف نشاندر

*) فصل بهار اولدی شباب الزمان * تازه لنور انده کل وکلستان (*

(شباب الزمان) زمانك کنجلکی وجوانلغی دیمکدرکه اسناد مجاز عقلی اوله رق وجه ارضك قوهٔ نامیـه سنك ازدیادی زمانی وانواع نباتك نضارتی واجناس شکوفه نك بهجت ولطافتی اوانی اولان فصل ربیعـه وموسم بهاره اطلاق اولنورکه * لطافتدن کورندی آسمانك رنکی هر برده * چنده بشقه برعالم نمایان اولدیغی دمدر * نشیدهٔ سی صفت کاشفـه سی اولان زمان رونقفشاندر

*) ام حباحب دیمه دنیا ایمش * پرتوی بی اصل تماشا ایمش (*

(ام الحباحب) ترکیبنده حباحب مثنویاتك ایکنجی قطعه سنـده نار الحباحب مثلنده بیـان اولندیغی اوزره چکرکه یه شبیه بربوجکدرکه کیجه ایله یلدز کبی لمعان ایدر ترکیده یلدز بوجکی دیدکلریدر مزبور بوجکك پرتو ونوری لمعان سراب کبی صوری اولوب اصل واساسی ونفع ووفاسی اولمدیغی ملابسه سیله همرنکی اولان دنیـای بی وفایه ام الحباحب کنیه سی منـاسب کورلمشدر تماشانك فتحیله فارسیدر برنسنه یه حظ وصفا جهتیله نظر ایتمکه دینور وعبرت نظریله باقمقده اطلاق اولنور

*) ابلغ من قس مآلی همان * دینمك اولور افصح رنکین بیان (*

(ابلغ من قس) مثلنده قس قافك ضمی وسینك تشدیدیله کتاب وزننده اولان ایاد قبیله سندن قس بن ساعدهٔ الایادی درکه نجران نصاراسنك عالمی واسقفی وحکماء عربك احکمی وخطباء ایادك ابلغی واخطبی در فصاحت وبلاغتده مانند سحبان وخطبهٔ بلیغه انشادنده بغایت رنکین بیان اولمغله (ابلغ من قس واخطب من قس) مثللرینك منشائیدر قس مزبور زمان فترتده وعصر سعادتك قبیلنده مجرد عقل وکیاستیله جناب واجب الوجودی موحد وبعث ونشوری مقر ومعترف اولمغله شاننده اشبو (یرحم الله قسا انی لارجو یوم القیمة ان یبعث امة واحدة) حدیث شریفی وارد اولمشدر مزبور یوز سکسان سنه معمر اولوب بعثتدن مقدم ارتحال دار بقا ایلمشدر

*) اسیرمن شعر دینلسه مراد * ایله چوق کشت وکذار بلاد (*

(اسیرمن الشعر) مثلنده اسیر کشت وکذار ایدوب کزمك معناسنه اولان سیردن افعل تفضیلدر شعر شینك کسریله کلام موزون ومقفی معناسنه‌در پس معنای ترکیب شاعرك شعرندن زیاده کزیجی دیمك اولور چونکه سخن موزون وشعر رنکین مضمون کمیت خامه وحصان لسان مظاهره‌سیله کشت وکذار ایده‌رك اهل حضرك محافل واندیه‌سنه واهل وبرك بارکاه واخبیه‌سنه بی محابا دخول وهر محله بلا تکلف حلول ایتمکله سیر وسیاحتده مثل اولوب اشبو* تتقاذف الایام بی فکانتی* ولیت امر مساحة الآفاق* نشیده سنه ماصدق اولان سیاح جهاندیده حقنده (اسیرمن شعر) دیو ضرب مثل اولندی

*) جائزة ابن مدیر صلوات * ایلر ایدی شعر قبیحه صلات (*

(جائزة ابن مدیر) ترکیبنده جائزه فائده وزننده عطیه واحسانه دینور ابن مدیر مجیر وزننده متمول اولان عربدن زعمنجه شاعر کچنور بر متشاعرك کنیه سیدر که شعری سخیف وطبعی رکیك اولمغله مزایای شعره شعوری اولمدیغندن اشعار بلیغه‌یی استهجان واشعار سخیفه‌یی استحسان ایدوب شاعر یاعرله صلات کثیره وعطایای وفیره اعطا واحسان ایدر ایدی بناء علیه از باب استحقاقی محروم وبی نوا ولایقسز محله اتحاف واهدا ایدن کیمسه‌نك عطیه‌ٔ نابجاسنه بطریق المثل (جائزة ابن مدیر) اطلاق اولندی صلوات وصلات صادلرك کسره‌لریله عطیه معناسنه اولان صله‌نك جمعلریدر

*) اولدی مجازات سنمارهم * ایلك ایچون کورمه مکافات کم (*

(مجازات سنمار) مثلنده مجازات مکافات وزننده ومراد فیدر که عمل وخدمت مقابلنده ویریلن عوض واجرته دینور سنمار سینك ونونك کسری ومیمك تشدیدیله صنعت بناده هزار فن وبغایت استاد کامل اولان معمار رومی اسمیدر که عجایب دهردن معدود اولان خورنق نام قصر مینا فامك بانیسیدر معمار مسفور قصر مزبوری خارج کوفه‌ده انهارار بعه‌ٔ جناندن اولدیغی مأثور اولان نهر فرات نام جوی دلجویك ساحه‌سنده بغایت رصین ودلنشین اوله‌رق برکونه طرح عجیب ورسم غریب اوزره تأسیس وترصیص ایلدیکه همرنك بوقلمون الوان کونا کون ایله رونمون اولوردی یعنی صباح وقتنده چرخ کبود آسامائی ووقت ضحاده هوائی ونصف نهارده بیاض صافی وعصر عصرده ابریز خالص العیار کبی صاری کورینوردی قصر مزبورك بنا وتشییدینه ونقش وتزیینه اون سنه‌دن متجاوز کوشش واشتغال ایدوب رسیده‌ٔ ختام اولدقده صاحب قصر اولان نعمان بن منذر یاخود نعمان بن امرئ القیس نام ملك صاحب احتشام سلطنت ودارائیله ورود وقصر خورنقك طبقه‌ٔ علیاسنه صعود ایتدکده بر روزنه‌سندن جانب نهره احالهٔ نظر ایدوب کوردیکه درون فراتده انواع حیتان کروه کروه کذران وملاحین ایسه پیاده زورقلرده الحان مطربه ایله ترنم ساز اوله‌رق سوبسو جریان ایتمکده وشاطئ نهرده انواع اشجار ملتفة الاغصان رونقبخش چشم جهان وخلال درختانده بلبلان نواسازان ایسه شوق آوردل وجان اولمقده ودریچهٔ دیکرندن جانب بره مدنکاه التفات ایتدکده کوردیکه نزهتکاه حیاض وریاضی نمونه‌نمای باغ ارم وساحهٔ حدائق شکوفه‌های رنکارنك ایله بشقه برعالم وپیشکاه قصرده کذرکاه انام اولان شهراه هموارلر الوان رخام ایله آرایشده اذه اولوالابصار اولمش وکار بانان ایسه آواز طرب پروازایله موالیا خوان اوله‌رق پی درپی کشت وکذار ایتمکله مسیره کاه عیده دونمش پس نعمان مومی الیه قصر مشروحك طرح میستشاسنی وموقع دلکشاسنی بغایت بسند واستحسان ایتمکله معمار مزبورك کنجینهٔ آمالنی سیم وزر ایله مالامال وسرتاپا خلعت فاخرهٔ ملوکانه الباسیله دلشاد

ومسرور البال ايلدى چونكه سنمار حددن افزون عطيه واعتبارى كوردكده متأسفانه
ديديكه اكر بوقصر دلنشين نزد دولتكرده بو رتبه سزاوار تحسين اوله جغى معلوم چاكرانه م
اولسيدى دخى بوندن زياده صنايع بديعه اظهار ايدردم ازجمله بو قصرى بر ميل حكمت اوزره
وضع ايدوب مانند حرباء دور شمسه تابع قيلردم كه شمس نه سمته ميل ايدرسه بو قصر دخى
اكا تابع ومتوجه اولور ايدى ديو ابراز حذاقت ايلدى پس نعمان معمارك بو كلامندن منفعل
ومنخدش اولوب شايد ديار آخره كيدوب ملوك سائره دن برينه وصف مشروع اوزره برقصر
بنا ايدر ايسه بو بابده تفرد وامتيازم باطل اولور ملاحظه سيله معمار مرقومى بام قصردن اشاغى
آتديروب بنيهٔ وجودن قصر قارون آسا خسيف وخراب ايتمكله جزاى ناسزاى سنماردن قالدى
بعد از ين احسانى مقابلنده خلاف مأمول ظهوره كلان اسائه * جزاء سنمار و مجازاة سنمار *
ديو ضرب مثل اولندى نته كه شاعرك * جزتنا بنو سعد بحسن فعالنا * جزاء سنمار وما كان
ذا ذنب * قولنده واقعدر

*) ديمك ايمش عاد بخفى حنين * اولدى سفر حاصلى خسران عين (*

(عاد بخفى حنين) مثلنده عاد كتديكى يردن دونوب كيرو كلمك معناسنه اولان عود لفظندن فعل
ماضيدر فاعلى ضمير مستتر در باء جاره عاد فعلنه متعلقدر خفى خانك ضمى وفانك تشديديله
اياق قابندن مثلث و چزمه مقوله لرينك اسمى اولان خف لفظنك تثنيه سيدر اضافتيله تثنيه
نونى ساقط اولمشدر حنين زبير وزننده بر جزمه جى اسميدر كه مثل مزبورك منشائيدر اصلى
بودركه بركون مزبوره بر اعرابى كلوب برچفت جزمه سنه مشترى اولدى لكن پك دون بها
ويرمكله حنين منفعل اولوب بدوى مرقومى دفع ايلدى بعده حنين مكيده كارمز بور جزمه لرى
اعمال لطائف الحيل ايله اعرابى مزبوره بوغالى قيمت ايله طوزليجه فروخت ايتمه سوداسيله
خفين مزبورينى در بغل ايدوب خارج بلده يه روان واعرابينك خروجنه مترقب ونكران
اولدى وقتا كه اعرابينك ظهورينى مشاهده ايتدككده همان جزمه نك برتكينى كانه بر كيسه
دوشورمش كبى مزبورك رهراسته طرح والقا وخفية ورلنه وادى يه طولاشوب برتكينى دخى
اورايه وضع وارماه ايدوب بركينكاهده اختفا ايلدى اعرابى اولكى تكينى كوردكده شو جزمه
حنينك جزمه سنه عجب مشابهدر برتكى دخى اولسيدى ايلوب آلوردم ديه رك مرور ايدوب كچدى
وقتا كه ايلرويه واردقده او برتكينى دخى بولمغله غنيمت بيلوب طابق النعل بالنعل ديه رك همان
دوه سنى اورايه ربط وبند ايله او برتكينى آلمغه راهى اولدقده حنين كينكاهدن چيقوب على
الفور دوه يه سوار وايلغار ايله فرار ايلدى پس اعرابى جزمه يى آلوب كيرو كلدكده كوردى كه
دوه نك يرنده يللر اسر اطراف واكنافه وافر تكاپو ايله جستجو ايدوب ظفرياب اولمغله * فراخزاه الله
ديه رك چار وناچار جزمه لرى النه آلوب پياده وسبكبار قبيله سنه رجوع وحال خسرانمالى
بين القبائل شيوع بولمغله مثل اولوب ماحصل سفرى عين خسران اولمغله حاجت ومطلوبندن
تهى دست رجوع وعودت ايدن كيمسه حقنده * رجع بخفى حنين وعاد بخفى حنين *
ديو ضرب مثل اولندى

*) نكتهٔ قدجاء باذنى عناق * كلديده كذب ايتدى ديمك هم نفاق (*

(قدجاء باذنى عناق) مثلنده باء جاره مصاحبت ياخود تعديه ايچوندر عناق سحاب وزننده
وعناق الارض اضافتيله كديدن بيوك وكلبدن كوجك سباع وحوشدن بر يرتجى جانوردر كه
چرنده قسمندن غيرى طورنه وطوى مقوله سى طيورى دخى صنعتله صيد ايدر و بعضا انسانه
دخى آتيلوب افتراس ايدر نون قافيه سنك قطعهٔ سادسه سنده كچديكى اوزره تفه دخى ديتور

فارسیده سیاهگوش وترکیده قره قولاق تعبیر اولنور که ارسلانك قولاغوزیدر معنای ترکیب تحقیق فلان کیمسه قره قولاغك قولاقلریله کلدی یاخود قولقلرینی کتوردی دیمك اولور چونکه جانور مرقوم دائما سلطان السباع اولان ارسلانك رهبری وپیشروی اولمغله حامی ونکهبانی شیردلیر اولدیغندن آنی صید وشکار ایتمك * دونه قلل الجبال * وقولقلرینی کسوب کتورمك قریب من المحال اولوب عادتا تصدیق اولنور مواددن اولمغله * جاء باذنی عناق * مثلی کذب ونفاق ایلدی و اینانلمیاجق یلان سویلدی معرضنده ایراد اولنور

*) دیمه دخی جاء بقرنی حمار * کذبله کلدی دیمه درآشکار (*

(جاء بقرنی حمار) مثلنده قرنین قافك فتحیله بو ینوز معناسنه اولان قرن لفظنك تثنیه سیدر معنای ترکیب حمارك بو ینوزلرینی کتوردی یعنی اشکك باشنده بو ینوز بتوردی دیمك اولور بو ایسه عادتا محال اولمغله مثل مزبور کذب و باطل اختراعیله مذموم ومدحور وکلامی صدق واستقامتدن دورادور اولان دروغ زن وفشفشه کوی کیمسه حقنده ضرب وایراد اولنور

*) اکذب من فاخته دینسه ما کل * کذبله مألوف اولان بدخصال (*

(اکذب من فاخته) مثلنده فاخته کاذبه وزننده طیور قسمندن اوکیك قوشنه دینور طائر مرقومك صوتنك حکایه سی فصل شتاده وموسم ربیعده * هذا اوان الرطب * اولوب یعنی بو وقت تازه خرمانك ایریشوب وجوده کلدیکی زماندر دیمك اولوب بو ایسه واقعك خلافی اولمغله مرغ مزبور کذب ودروغده مثل اولوب دائما کذب وخلاف معتاد * وافك وافکه یی اعتیاد * ایدن کذوب بدخصال ومزور المقال کیمسه حقنده * اکذب من فاخته * دیو ضرب مثل اولنور *واکذب من یلمع واکذب من السراب *مثللری مثل مزبورك مثلیدر ومثنویاتك قطعهٔ ثانیه سنده لکن *اصدق من قطا * مثلی بونك ضدیدر نته کم شاعرك اشبو *وقد کنت تصدق صدق القطا فاصبحت اکذب من فاخته *قولی مثلین متضادینی جامعدر

*) اقبح من جاحظ اولان زشت روی * اولسه دخی خوب ادانکته کوی (*

(اقبح من الجاحظ) مثلنده جاحظ حافظ وزننده مشاهیر نحولدن وائمهٔ معتزله دن عمرو بن بحر بن محبوبك لقبیدر جاحظ لغتده کوزینك مقله سی طومالج اولان لقمه کوز کیمسه یه دینور مزبورك کوزلری وجه مشروح اوزره اولمغله جاحظ لقبیله مشهور وبنام اولدی مرقومك فصاحت وبلاغتده کعبی غایت اعلا وانواع فضائل ایله آراسته ومحلی ایدی لکن شکل واندامی غایتله قبیح ونازیبا ومحاسن خلقتدن بی بهره ومبرا ایدی بنا برین همعصری اولان شعرادن بری کراهت منظرنده اطرا ایدوب * لومسخ الخنزیر مسخا ثانیا * ما کان الادون قبح الجاحظ * دیمشدر پس بو جهتله یدقیا فتلکده مثل اولوب زیاده زشت روی وچرکین یوزلو کیمسه یه * اقبح من الجاحظ * دیو ضرب مثل اولنور

*) اقبح من قرد دخی بدلقا *چهره سی مایمون کبی نفرتنما (*

(اقبح من قرد) مثلنده قرد قافك کسریله دال قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنده کجدیکی اوزره مایمون تعبیر اولنان جانور کریه المنظرك اسمی اولمغله ترکیب مزبور مایموندن قبیح وچرکین معناسنه مثل اولوب چهره سی مایمون کبی بدلقا وبدصورت * وهیکل کریهه سی ناظرینه باعث نفرت * وبرکره یوزینه بقمالك قرق کون ایشی راست کلمز دیدکلری درجه ده پرنحوست * اولان کیمسنه حقنده اقبح من قرد دیو ضرب مثل اولنور (واقبح من خنزیر واقبح من الغول) مثللری دخی مثل مزبورك مثللریدر

*) افسد من اوطنه دینلسه مراد * یك شروری چوق اولان اهل فساد (*

(افسد من ارضه) مثلنده ارضه تمره وزننده اغاج قوردی دیدکاری دوده نك اسمیدر که اغاجك قشری ایچنده تکون ایدوب قیوغك ایچ طرفنی اکل ایتمکله اغاجی قوریدوب افساد ایدر اولان مضر خفیدر سینك کسریله (سرفه وقادحه) کبی بو ملابسه ایله کید وفساده اقدام واضرار ومن حیث لایدری خلق رنجیده واضرار ایدر اولان زیاده مفسد ومکار کیمسه حقنده (افسد من ارضه) دیو ضرب مثل اولنور (وافسد من السوس فی الصوف) مثلی بونکله یکما کدر

*) هم اکادر عشکه فساد الجراد * مکری ایله پك ضرر ایده عباد (*

(فساد الجراد) چکرکه نك ضرر وفسادی دیمکدر چونکه جند جراد یریوزینی نباتدن تجرید ایله روی زمینی افساد واتلاف محصولات ایله اضرار عباد ایتمکله خصوص مزبورده مثل اولوب (کالجراد لایبقی ولایذر) مثلنه مظهر اولان کیمسه نك فساد ومضرتنه (فساد الجراد) اطلاق اولنمدی واویله کثیر الضرر اولان مفسد وغدار حقنده (افسد من الجراد واجرد من الجراد) دیو ایراد مثل اولنمدی

*) اظلم من حیه اولکیم ظلمی چوق * زهر مظالم ایله بر عدلی یوق (*

(اظلم من حیة) مثلنده حیه حانك ویاء مشدده نك فتحه لریله فارسیده مار وترکیده ییلان تعبیر اولنان زهرلی موذیدرکه الوان شتی ایله ملون اصناف کثیره سی واوصاف خبیثه سی واسماء وفیره سی حیوة الحیوانده ولهجه ده مرسوم وانواع خبائث وتعدیسی السنه ده مشهور ودفاترده مرقوم وتفصیلی ییلان مثلی کبی اطنابه مؤدی اولهجغی معلومدر مجمع الامثال منتخبنده مسطور اولدیغی اوزره جمله ظلمندن بری حشرات ارضدن بر ینسك جحرینه واینه کیروب کنده آنی تغلباً ضبط ایدوب صاحبنی اخراج وازعاج ایتمکله غصب وظلمده مثل اولمشدر بناء علیه پیرایهٔ عدل وانصافدن عاری وسموم مظالمی اصناف عبادده ساری مار مشرب وعقرب مزاج اولان ظلوم کیمسه حقنده (اظلم من حیة) دیو ضرب مثل اولنور وفلان کیمسه غایت خبیث وغدار دیه جك یرده (فلان حیة البلد وحیة الوادی) دینلور

*) اظلم من ذئب دیمکدن مراد * ظلمی ایدن کیمسه ایمش اعتیاد (*

(اظلم من ذئب) مثلنك ماکی مثنویات امثالك اول قطعه سنك آخرینه قریب * اخون من ذئب یك خائن * اولان بیتك شرحندن مستبان اوراپه مراجعت اولنسون

*) اشأم من احمر عاد اولدی هم * شوم وشقاوتله اولان متهم (*

(اشأم من احمر عاد) کذا فی مجمع الامثال واشأم من احمر ثمود کذا فی النفح المجلوب للثعالبی یعنی احمر مزبوردن مراد قدار بن سالف نام شخص شقاوت اعتیاددر که اصلی عاد قومندن اولوب تولد ونشأتی قوم ثمود بیننده اولمغله کاه عاده وکاه ثموده مضاف ومنسوب اولمشدر و بغایت قزل چهره لی اولمغله احمر اطلاق اولنمشدر شقی بدکار ناقهٔ صالح علیه السلامی عقر وقتله ابتدار و بویله جریمهٔ عظیمه یه اجترا واجتسار ایتمه سیله خشم وغضب جبار نمودار اولوب * فاخذتهم الرجفة فاصبحوا فی دیارهم جاثمین * نظم مبینی مفادنجه قوم ثمود باجمعهم هلاك ونابود اولملری شقی مرقومك شآمتیله اولدیغندن فیما بعد شآمت وشقاوتده مثل اولوب زیاده مشؤم واوغورسز و بغایت شقی و بدبخت کیمسه لر حقنده (اشأم من احمر عاد واشقی من احمر ثمود) دیو ضرب مثل اولندی

*) ابخل من کلب بنی ساعده * اولکیم ایده خسستی بدقاعده (*

(ابخل من کلب بنی ساعده) مثلنده بنو ساعده مدینهٔ منوره ده کائن خزرج قبیله سندن

برجماعتدر برتار بخدهٔ الملك برابرى جثه‌لى كلب عقورلرى وار ايمش حسب الوقوع برلاشه‌يه باشنه واردقده (مرك خرعروسئ سكست) مثلنجه جيفه اوزره تجمع ايدن كلابى بالمقابله دفع ايدوب مانع ومزاحمسز انفتديكى كبى يمككه نظكره يننه سرلاشه‌دن منفك اولميوب تهاجم ايدن كلابى ابعاد واقصا وآجقدنجه يننه بيه رك يالكز باشنه تعرق وافنا وجويندكان جيفه‌يى تناولدن محروم ويننو ايدر اولمغله بين العرب بخل وخستده مثل اولمشدر بوملابسه ايله خست وامساكى اعتياد ودائما طعامنى يالكز يمكى معتاد ايدن آج كوزلى بخيل كيمسه حقنده بالخصوص باغچوان كلبى لمهنه بكلركبى نه يوب ونه يدير اولان لئيم وجبرى حقنده (ابخل من كلب بنى ساعده) ديوضرب مثل اولنور

(* اثقل من ظل اوشخص ثقيل * ثقلتده ائمله اوله بى عديل *)

(اثقل من ظل) مثلنده ظلدن مراد سبلوطنمز كوندميوله كيدن كيمسه‌نك كولكه سيدر چونكه اول سايهٔ بيوايه دائما صاحبنه لزومنسز ملازم اولمغله ثقلت روحانى ابراثنده مثل اولوب مجلس ظرفايه ايكيده بر وراء پرده‌دن قاره نكوز دومش كبى پاته دق دوشوب كابوس سحر كبى مورث كثافت وحماى روح آسا موجب انقباض وسلامت اولان ثقيل الروح كيمسه حقنده (اثقل من ظل) ديو ضرب مثل اولنور

(* اثقل من فيل ديمك اوله هم * شخص كرانجان قبيح الشيم *)

(اثقل من فيل) مثلنده فيل نون قافيه سنك التنجى قطعه سنده كجديكى اوزره بو اسمله معروف عظيم الجثه برحيوان هنديدر (وذوه دن بيوك فيل وار) مثلنجه حيوان مزبور متعارف ومشهور اولان بهائمك جمله سندن جسيم والكبر وكرانى وبفاتله ناعرف وسوء اخلاقله اشهر اولمغله وخامت وثقلتده مثل اولمشدر بناء عليه قبيح الشيم وسئ الاخلاق بى مروت وآدميتسز كيمسه‌يه وفكرى ضعيف ورأى وتدبيرى سخيف خطا كار كيمسه‌يه فيل اطلاق اولنور وكرانجان وثقيل الروح كيمسه حقنده (اثقل من فيل) ديو ضرب مثل اولنور نتكيم بعض ظرفاء برا ثقل الثقلاء هجونده * انت ياهذا ثقيل وثقيل وثقيل * انت فى المنظر انسان وفى الميزان فيل * بيتيله مثل مزبوره ايما ايلمشدر

(* احمق اولان كيمسه طويل النجاد * اولمش انك مثلى عريض الوساد *)

(طويل النجاد) تركيبنده نجاد كتاب وزننده قلج باغنه ديمكله (فلان طويل النجاد) ديمك اونك قلجنك باغى اوزن وندر ديمه اولور لكن بر كيمسه‌نك قوشانديغى قلجك قيطانى اوزون اولمق بوينى اوزن اولمسنى مستلزم اولمغله طول قامتدن كنايه اولور وطول قامتدنخى (كل طويل احمق) قضيهٔ مشهوره سنه مبنى حمق وبلادته انتقال اولنمغله (طويل النجاد) بطريق الكنايه غبى واحمق معناسنده مستعملدر (عريض الوساد) تركيبنده وساد كتاب وزننده باش يصديغنه ديمكله معناى تركيب يصديغى اينلى ديمك اولور لكن عراضهٔ وساده كثرت نومى مقتضى وكثرت نوم بطالت وكسالتى مستوجب وبطالت وكسالت حمق وغباوتى مستلزم اولمغله (عريض الوساد) بالوسائط احمق كيمسه‌دن كنايه اولور

(* احمقه هم ديندى عريض القفا * بقلهٔ حمقايمه شايان اكا *)

(عريض القفا) تركيبنده قفا عصا وزننده باشك اكسه طرفنه يعنى ارقه سى اوزره يتان كيمسه‌نك باشنك يصديغنه كلن يرينه ديمكله وقفانك اينلى وبيوك اولمسى كثرت نومى وكثرت نوم بلادت وغباوتى مستلزم اولمغله (عريض القفا) دخى اهوج واحمق كيمسه‌دن كنايه اولور (بقلة الحمقاء) سمزاوتى ديدكلرى نباتدر اكثر يا مجراى سيولده واياق التى يرلرده

ديمكله

ديمكله حمقه منسو بدر ناظم مرحومك بو يله يبنيسى صغوق كيمسه نك درجۀ ثالثه ده طبيعتى
بارد اولان بقلة الحمقاءه سى لا يقدر ديمه سى حماقتده مشاركتلرينه مبنيدر

*) اجبن من صافر اولان پك جبان * قورقو ايله ايده حذر هر زمان (*

(اجبن من صافر) مثلنده اجبن قورقاقلق معناسنه اولان جباندن افعل تفضيلدر (صافر) فانك كسريله سرچه قوشى جثه‌سنده بر نوع قوشدركه هر نسنه‌دن حذر ايدوب قورقوب اوركك معتاديدر عجايب مخلوقاتده قزوينينك بيانه كوره طائر مرقوم هر كيجه براغاج دالنه اياقلريله محكم صاريلوب وباشنى اشاغى اكوب شايد كوك اوزريمه ييقلور ديو خوفندن ناشى تا بصباح صيحه وفرياد ايدرايمش العهدة على الراوى ماحصل صافر مرسوم بغايت بى زهره وجبان اولمغله جبانتده مثل اولوب غايتله وهام وقورقاق اولان طوشان يوركلو كيمسه حقنده (اجبن من صافر) ديو ضرب مثل اولنور

*) احذر من ذئب دينورسه اكر * ايلمييجى كيمسه ايمش پك حذر (*

(احذر من ذئب) مثلى قورتدن زياده صاقنوب احتراز ايديجى ديمكدر سباعدن قورت قسمى بنى آدمدن بغايت حذر اوزره اولمغله زياده سيله متيقظ ومتبصر كيمسه حقنده (احذر من ذئب) ديو ضرب مثل اولنور

*) انملة النمله اولان پك قصير * عنفقة البقه دخى پك صغير (*

(انملة النمله) تركيبنده انمله همزه نك وميمك حركات ثلاثيله كه مجموعى طقوز لغت اولور برماغك اوجنده طرناق اولان بوغومه دينور (نمله) ثمره وزننده قرنجه يه دينور معناى تركيب قرنجه نك برماغنك اوجى ديمك اولور وبو انملة النمله (ماالذباب ومامرقته) مثلنجه صغير ومحتقر اولمغله اقصر قصير واحقر حقير اولان نسنه حقنده (اقصر من انملة النمله) ديو ضرب مثل اولنور (عنفقة البقة) تركيبنده عنفقه دحرجه وزننده آلت دوداق ايله چكه اراغنده بتن آزجه وخفيفجه صقال تللرينه دينور واول شعراتك منبتنه‌ده دينور مغفله كبى (بقه) بانك فتحى وقافك تشديديله سيورى سينكه دينور وتخته بتى ديدكلرى خبيثه ده دينلور پس عنفقة البقه سيورى سينكك ياخود تخته قوريسنك الت دوداغيله چكه سى اراغندن عبارت اولوب بو ايسه كوزلك شو يله طور سون پرتو سزايله باقلسه بيله يوق كبى برشئ اولمغله صغر وكهترلكده مثل اولوب بغايت خرده وكوچك اولان نسنه يه (اصغر من عنفقة البقه) ديو ضرب مثل اولنور

*) ارض خراب اولديكه جوف الحمار * قهر خدا ايله اوله تار مار (*

(جوف الحمار) تركيبنده جوف خوف وزننده ايكى جانبلرى عالى ومرتفع اولوب وادى طرزنده اولان دوز واوتراقلرى اووه يه دينور وبو يله ارض مطمئنه يه وادى دخى اطلاق اولنور (حمار) حانك كسريله عاد قومندن حمار بن مالك ياخود حمار بن مويلع نام كيمسه دركه (اكفر من حمار واخلى من جوف الحمار) مثللرينك منشائيدر اصلى بودركه حمار مرقومك دست تملكنده و يد تصرفنده طولى تمام برمرحله وعرضى درت فرسخ بر واديسى وار ايديكه جوف الحمار ديمكله شهرتشعار ايدى ووادئ مرسومده سو بسو آب روان فراوان اولمغله انواع اشجار مثمره ايله معمور وآبادان وديار عربده اندن اخصب ومحصولدار وادى اولمغله شهرت شايعه سى ولوله ساز مسامع جهانيان ايدى وحمار مزبور قوم عاده مبعوث اولان نبى ذيشانه ايمان وفقرا ومساكينه بر واحسان ايله ممدوح الخصائل وصلبندن اون نفر اولاد ذكوره نائل ونعم دنيانك انواع واصنافى كنديده موجود وحاصل اولمغله قومى بيننده حكمى نافذ ملك مطاع ايدى بركون مجموع اولادى

صید شکار داعیه‌سیله شکارکاهه چیقوب اصطیاد واقتناص ایدرلرایکن ناکاه هوا تغیر وتغیم ایدوب رعد و برقه ملابس غیث وابل باران بلاکبی بونلری محیط وشامل اولمغله برشجر عظیمك زیر حمایه‌سنه التجا ایله درطوب اولدقلرنده * ازباران کریخته وزیرناودان آمده * مثلنجه یعنی یغموردن قچارکن طلویه اوغرادی ما آلنجه بقضاء الله تعالی برصاعقه نزولیله جمله‌سی بردن چراکاه فنادن اقلیم عدمه ارتحال ایلدکلری * ابلد من حمار * مثلنه سزاوار اولان حمارك مسموعی اولدقده قضاء الهی یه رضادن روکردان واولادیمی بو یله نابود واعدام ایدن معبوده فیما بعد عبادت ایتمم دیو العیاذ بالله کفر وارتدادی اعلان ایله قومنی کفر وارتداده داعی وایمانده ثابت قدم اولنلری قتل وتنکیله ساعی اولمغله حقنده قهر وغضب جبار ظهوره کلوب دار ودیاری ووادیٔ محصولداری آفات سماویه ایله خراب و یباب وکندوسی دخی بلامهل عازم ظلمتکدهٔ بئس المآب اولمغله کندوسی کفر وشقاده وجوف واراضیسی خرابی وخلاده مثل اولوب اشد کفری مرتکب اولان کیمسه حقنده * اکفر من حمار * دیو وغضب ربانی ایله تارمار وخراب ومنافعدن خالی اولان اراضی خصوصنده * اخلی من جوف الحمار * دیو ضرب مثل اولندی

*) ابعد من ضب الی النون اوحال * کیم ایکیسی بر یره کلمك محال (*

(ابعد من الضب الی النون) مثلنده ضب ضادك فتحی و بانك تشدیدیله حشراتدن کلر دیدکلری جانور بری یه دینور نون کامر فی اول النون حیوانات بحریه‌دن بالغه اطلاق اولنور و بوکلر قسمی مدت عمرنده برقطره صو ایچمز وصویك سمتندن دخی کچمز بلکه احیانا تشنه‌لك عارض اولدقده مهب ریاحه توجه واستقبال واغزینی هوایه اچغله دفع عطش ایدوب ریان اولوب بالق ایسه دائما صوده تعیش ایتمکله صودن چیقدیغی ساعت موت وهلاکی نمایان اولور پس بو جهتله ضب ایله نون میاننده تنافر طبیعت درکار وتضاد ومباینت بدیدار اولوب ایکیسی بر یره کلمك امر محال اولمغله حاللری منافرت ومباعدتده مثل اولوب ایکیسی برمحلده اجتماع ایتمسی متصور اولمیان کیمسه‌لر وسائر نسنه‌لر حقنده (ابعد من الضب الی النون) دیو ضرب مثل اولنور و بن فلان کیمسه ایله ابدا صحبت والفت ایتمم دیه‌جك یرده (لا آلفه حتی یألف الضب والنون) دینلور

*) ابصر من هدهد او شخص بصیر * باصره‌ده حدتی پك بی نظیر (*

(ابصر من هدهد) مثلنده هدهد هالرك ضمه‌لریله چاوش قوشی وایبك قوشی وقوقار ایبك دیدکلری قوشه دینور طائر مرقوم یرالتنده اولان صولری انسانك زجاج و بللور ایچنده اولان صولری کوردیکی کبی کورمکله حضرت سلیمان صلوات الله و سلامه علی نبینا وعلیه آنی قعر ارضده اولان میاهك موضعلرینی ارائه وتعیین ومقدار عمقلرینی تعریف وتبیین خصوصنه دلیل تخصیص بیورملریله حدت بصرده مثل اولوب زرقاء الیمامه کبی باصره‌سنده حدت وغیر یلرك کوره‌مدیکی نسنه‌لری رؤیت وابصاره کندیده مکنت اولان کیمسه حقنده * ابصر من هدهد * دیو ضرب مثل اولنور

*) ابصر من نسر دخی او یله هم * رؤیتنك حدتی غایت اتم (*

(ابصر من نسر) مثلنده نسر نونك فتحی و سینك سکونیله سباع طیورك اسبعی واکبری واعمری اولان کرکس قوشیدر کامر فی الثاء المثلثة حیوة الحیوانده مرسوم اولدیغی اوزره طائر مرقوم طیران جهتندن جمیع طیوردن اشد واسرع وجناحی سائر ذوات الاجنحه‌نك پروبالیرندن اقوی وقوت باصره‌سی بغایت حدتلو اولمغله اچیقدیغی وقت جو هوایه اعتلا ایدوب اطراف وآفاقه اجاله نظر ایتدکده درتیوز فرسخ مسافه‌دن جیفه‌یی مشاهده وابصار وفی الحال

اوزرینه وقوع ایله اکل وتناوله ابتدارایدرایمش پس بوجهتله قوت باصره سنك حدتی غایت
اتم واکمل اولان کیمسه حقنده * ابصرمن نسر * دیو ضرب مثل اولندی

*) خائنة الاعین اولوب اهل شر * محرمنك غیریه ایدن نظر (*

(خائنة الاعین) اضافه لامیة وتقدیر مضاف و مجاز فی الاسناد اوله رق النظرة الخائنة للاعین
دیمکدر زیرا حقیقتده خائن ناظردر نظره دکلدر بناء علیه اشبو * یعلم خائنة الاعین وما تخفی
الصدور * نظم جلیلنده مفسرین نظری حرام اولان نامحرمه نظرهٔ حمقادنصکره نظرهٔ
ثانیه ایله باقق واستراق نظر ایله اجنبیه خاتونه کزلوجه باقق وکوز ایله رمز واشارت ایتمك ایله
تفسیر ایلدیلر ودخی خائنه لفظی عافیه وکاذبه کبی مصدر اوله رق خیانة الاعین معناسنه اولمغیده
تجویز ایلدیلر لکن ناظم مرحوم نامحرمه نظر ایدن اهل شر وصاحب معصیت ایله ترجمه
ایتمکله قول اولی اختیار ایلمشدر

*) زندقهٔ مزدك اوحال قبیح * جمله حرام اولنی اولمق مبیح (*

(زندقهٔ مزدك) ترکیبنده زندقه دحرجه وزننده زندیقلغه دینور زندیق عفریت وزننده جناب باریٔنك
ربوبیتنه ایمان واعتقادی اولمیان وعالم دنیانك قدم وبقاسنه ذاهب اولمغله آخرتی منکر اولان کافر
بی دینه دینور مزدك جعفر وجندب وزنلرنده طائفهٔ ثنویه دن مانی مذهبنده اولوب آیین زندقه یی
احداث واختراع ایدن ملعون سرمدینك اسمیدر لعین مسفور نوشروانك پدری قباد شاه
عصرنده ادعاء نبوت ایدوب آیین آتش پرستی حقدر دیو ناسی دین مجوس منحوسه دعوت ایلدی
وانسانه کافهٔ اشیا مباحدر وبرشخصك زوجه سیله شخص آخر استمتاع ایتمك جائزدر ومجموع
ناس مال ومنالده وجملهٔ احوالده یکساندر یعنی بخصوصنه کیمسه ده تصرف خاص یوقدر هر
شیئنده جمله افراد ناس مساوی ومشترکلردر وفقرا اغنیانك مالنه ظفر بولدقده آلمق وچالمق
لابأسدر * والحاصل انسان ایچون محظور ومحرم اطلاق اولنور نسنه یوقدر دیو کونا کون
هرزه ییوب اموال وفروجی اباحه ایتمکله وبومذهب اکثر ناسك مزاجنه موافق کلمکله مزدك
مسفوره قتی چوق کیمسه اتباع ایلدی ومرقوم شاه قباد کفرنهاد دخی غایت زندوست اولمغله
آنك دخی هواسنه ملایم کلدیکندن نبوتنی تصدیق ایدوب آیین باطلنه رواج ویردی وقتا که
نوبت سلطنت اوغلو نوشروانه کلدکده اول جلوسنده ضیافت عامه بهانه سیله مزدکی
وخواصنی دعوت وبعد الاجابه امر ایدوب همان بلاامان مزدکی قتل واحراق بالنار وسکسان بیك
قدر اتباعنی صدمهٔ تیغ آتشبار ایله فرستادهٔ منزل بئس القرار ایلدیلر لعین مرقوم عامهٔ اباحیونك
پیشواسی ومذهب باطلی الی الآن چوق کیمسه نك موافق نفس وهواسی اولمغله توابعی حالا قتی
پك چوقدر * ازجمله عشائر ترکماندن تارك ایماندن جماعت چپنیان غارتکران * اباحهٔ اموال
خصوصنده مسفوره ایمان * ومذهب باطلنی استحسان ایتملریله کندی عشیرتلریچون سرقه نك
حلنه ذاهب اولدقلرندن ممالك اناطولینك اکثر اویه سی دست تعدیلرندن الامان کویاندر *
ملت مکروههٔ بکتاشیانك اباحهٔ عمومیده ملعونك خواص اتباعندن اولدیغی غنی عن البیاندر *
حتی زنادقهٔ بکتاشیه دن برینك اثناء محاوره ده شریعتده شوسنك شوبنم طریقتده هم سنك
هم بنم حقیقتده نه سنك نه بنم دیه رك طریقت باطله سنده بخصوصه کیمسه ده تصرف خاص
اولمدیغنی تصریحی مسموعمز اولمشدر * عصمنا الله تعالی وجمیع المؤمنین من اقوالهم الباطلة
وافعالهم العاطلة وعقایدهم الغاویة الموصلة الی الهاویة آمین * پس تفصیل مرسومدن
مستبان اولدیغی اوزره زندیق مرقومك اطوار فضیحه سی بین الناس رایکان اولمغله محرماتی
اباحده اکا اتباع ایدن ملاحده نك افعال قبیحه سنه تشبیه بلیغ طریقیله زندقهٔ مزدك اطلاق اولنور

*) شول اوطه لقلرده عمارات نوم * وصلتیدر مایهٔ راحات نوم (*

(عمارات النوم) ترکیبنده عمارات عینك کسریله عمارتك جمعیدر عمارت کندیسیله برنسنه نك معمور وآباد اوله جغی شیئه دینکله ما آل ترکیب اویقونك عمارتی یعنی پریشان و پراکنده اولمیه رق صفاوراحت اوزره اولمقلیغی دیمك اولور لکن اصطلاح ظرفاده ترکیده اوطه لق وعربیده سینك ضمی وراء مشدده نك کسریله سریه تعبیر اولنان جاریه لره اطلاق النور زیرا حرهٔ منکوحه یه نسبت بونلر اکثریا مؤنتلری قلیل و نفقه لری خفیف و خدمتلری رضایه موافق وحسن معاشرتلری طبعه مطابق اولمغله مولالرینه تعب ونصب ویرمد کلرندن وارباب ذوقك * الوصیفة الوسیمة من النعم الجسمیه دخی السرور فی السراری * قوللری مفادنجه سریه اتخاذ ایدنلر مسرور اوله کلدکلرندن نیل ووصلتلری باعث دلشادی ودرآغوشلری خوام راحته بادی اولان اوطه لقلره * عمارات النوم * اطلاق اولنور

*) پرده کشایان نکات امور * دیدیلر ابکاره بنات الخدور (*

(بنات الخدور) کنیه سنده خدور خانك ضمیله قدور وزننده خدرك جمعیدر خدر خانك کسریله برنسنه یی ستر و پنهان ایدن شیئه دینور چادر و پرده مقوله سی ونسوانك پچه ویشمق وفراجه واورتو تعبیر اولنان قناع وخمار وبرقع مثللو ستاره لری کبی پس بوملابسه ایله دقایق امورك پرده و پوشیده لرینی یعنی خفی ومشکل اولان معانئ غامضه لرینی کشف وایضاح ایدن ادبای اهل لسان رجاله ابداء زینتدن تحاشی ایله بغایت مخدره ومحتجبه وعفیفه اولان پاکدامن قیزلره کنیه اوله رق (بنات الخدور) اطلاق ایلدیلر

*) مفسدة الحب ما آلی وقاع * شوقه اولور چون سبب اندفاع (*

(مفسدة الحب) ترکیبنده مفسده میمك فتحیله مصلحه وزننده . وضدی اوله رق برشیئك کلیا ضایع وفاسد اولمسنه یاخود خلل پذیر اولوب نقصان بولمسنه باعث اولان شیئه دینکله معنای ترکیب محبت ومودتك فساد ونقصاننه بادی اولان نسنه دیمك اولور کرچه عقدهٔ محبتك انحلالی اسبابی چوقدر لکن اصطلاح ظرفاده عاشقك وصلت ایله بکام اولمسنده . مستعملدر چونکه ثابت مرحومك اشبو * کلور شوقه کسل البت وصال یاردنصکره * اولور عارض کرانلق صائمه افطاردنصکره * بیتی ما آلنجه قضای وطر شهوت تابش عشق وشغفك انطفا واندفاعنه وکرمیت علاقه وشوقك فی الجمله سردیتنه بادی اولدیغی نزد ارباب وصلتده وجدانیدر (وقاع) وزنا ومعنی جماع و بضاع کبیدر

*) یك اچیلوب شوقله سجاقه لر * دیدی سراویله غلاف القمر (*

(غلاف القمر) ترکیبنده . غلاف کتاب وزننده برنسنه یی محیط ومشتمل اولان ظرفه دینور که ترکیده تحریفله قلف تعبیر اولنور معنای ترکیب آیك قلفی دیمك اولور لکن ظرفای زندوستان زبانزنان طبقزناندن حکایه طریقیله نسوان سیم اندامك عضو معهودلرین ماه تابداره وکسوهٔ نسوه اولان شلوارلرین آیك پوشیده وغلافنه تشبیه جهتیله بانوی مهرولرك شلوار زرتارلرینه (غلاف القمر) اطلاق ایلمشلر سجاقه سبابه وزننده زنان بیننده سوییجی تعبیریله متعارف اولان عورته دینور ما آل بیت غلاف القمر تعبیر شهوت انکیزی هرنه قدر دائرهٔ ادبدن دور ایسه ده . بری برینی سوییجی اچق مشرب شرم وحیاسز سجاقه لر شوق وتوقان هنکامنده . عار و ناموسی برطرف ایدوب بویله دیدیلر دیمك اولور

*) عرضنه شول غیرتی یوق نابکار * دیمك ایمش یلکه قصیر الجدار (*

(قصیر الجدار) معنای ترکیب الحاق دیوارلو دیمکدر لکن اصطلاحده . سالف الذکر

غیور بغدادی کبی عرضنه غیرت واهتمام اولمیان دیوث مزاج نابکار ولاقید کیمسه‌دن کنایه اولور زیرا بر کیمسه‌نك دائره‌سنك جدران وحیطانی پست وکوتاه اولدقده اهل فسادك تسور ایدەرك حریم خانه‌یه آمدشدنی دفعه مقتدر اوله مدیغی ملابسه‌سیله پستیء جداره عدم غیرت لازم کلمکله فلان کیمسه‌نك عرضنی حفظ وحمایه‌یه غیرت واهتمامی یوقدر دیه‌جك محلده (فلان قصیر الجدار) اطلاق اولنور

*) اسجد من هدهدا ومفعول اولان *هیز غلامان کبی مجعول اولان (*

(اسجد من هدهد) ایبك قوشندن زیاده سجده ایدیجی دیمکدر چونکه هدهد سر بزمین دنبه هوامیکند *مصراعنجه دائما سجده ایدر طرزنده قویروغنی هوایه قالدیروب منقارنی یره دیکمك معتادی اولمغله کثرت سجودده مثل اولمشدر لکن مرقومك سجودی سجدهء عبادت اولمیوب بلکه همان باش اکوب قویرق قالدرمه‌دن عبارت اولمغله ظرفای عرب علت مسکوت عنها وداء عسیر الدواء تعبیر اولنان غائلهء ابانت ایله متهم اولان کیمسه حقنده (اسجد من هدهد) دیو ضرب مثل ایلدیلر (هیز) هانك کسریله خیز کبی فارسیدر مخنث ومأبون ومفعول ومجعول کبی پوشتلره دینور

*) الوط من دب مالی همین *فعل شنیع ایلمیجی معلمین (*

(الوط من دب) مثلنده دب دالك ضمی وبانك تشدیدیله سباعدن آیو تعبیر اولنان جانوردکلدر بلکه حیوة الحیوانده مرسوم اولدیغی اوزره طائفهء عربدن بر کیمسه‌نك اسمی اولوب دب مرقوم فعل شنیع لواطه‌ده حد افراطی متجاوز بر لوطی متعارف اولمغله بین العرب غلامپاره لکده مثل اولوب فیما بعد زیاده مغلم وبغایت تازه‌باز کیمسه حقنده (الوط من دب) دیو ضرب مثل اولدی

*) همدخی ادخال قلم بالدوات *ایتمه‌در اول فعل شنیع الصفات (*

(ادخال القلم بالدوات) مثلنده دواة دالك فتحیله کاتبلرك یازی یازدقلری مرکب حقه‌سنه دینور لکن بوراده قانون ادبه منافی تشبیه ناهنجار طریقیله مغلم خبیثك لایقال سنه قلم ومذکر سماعی اولان مخنثك کون کوه آلودینه دواة اطلاقنه مبنی فعل قبیح لواطه‌یه مباشرتده مثل اولمشدر

*) جلد عمیره دیمه‌ده جلق ایمش *آنی ایدن سوخته کبی خلق ایمش (*

(جلد عمیره) ترکیبنده جلد جیمك فتحی ولامك سکونیله جماع ایتمك معناسنه کلمکله عمیره عینك ضمیله جهینه وزننده ال آیه‌سنه دیمکله جلد عمیره ترکیبی نکاح الید کبی ال ایله تجلق واستمنادن کنایه‌در اسم صریحی زلزله وزننده خضخضه‌در فارسیده کاردست کردن تعبیر اولنور قالدیکه ناظم نحریرك کاردستی تخصیص بالذکر ایله سوخته واته اسنادی تخصیص بلامخصص کبیدر شوقدرکه اصناف ناسك بکارانی توقان شهوت عروضنده اکثر یا زنا ولواطه مثللو محرماتی ارتکابدن اجتناب ایتمیوب کبائر وفواحشه اجتسار ایدرلر اما سوختکان صنفی نفسنی ورطات کبائردن وقایه ضمننده لدی التوقان اطفاء نائرهء شهوت ایچون بو کار مکروهك انلرده وقوعی اکثر اولمق ملاحظه‌سیله صورتا تخصیص بالذکر ایدوب بعده کبی تعبیریله تعمیمه ایما ایلمشدر

ظرفادن بریسی بر بلدهء عربیه‌ده برخانه پیشگاهندن کچرکن دروندن برزن فریادی ایشیدوب قبوسنده بولنان چوجوغه اوغلم ایچروده‌کی جزعك اصلی ندر دیو صوردقده مکر عمیره نام بر جاریه‌لری اولوب مادری جاریهء مزبوره‌یی برصوچندن ناشی ضرب ایدرمش چوجوق بو معنایی امی تجلد عمیره ایله تعبیر ایتدکده چونکه جلد عمیره بروجه مشروح استمنا بالیددن کنایه اوله‌رق قول مزبورصبی والده‌م جلق صبرر معناسنی ایهام ایتمکله ظریف مرقومه قهقهه‌بخش اولمش اولدیغی اکثر اسفار محاضراتده مسطوردر

*) نکتهٔ زیندهٔ حسن الختام * خوب ادا رله تمام اولدی کلام (*

(حسن الختام) اولده حاء مهمله نك ضمی ثانیده خاء معجمه نك کسریله اصطلاح بلغاده شاعر نظمنی الفاظ ملیحهٔ فصیحه ومعانئ لطیفهٔ انیقه ایله ختم وتمام ایتمکه دینور حسن المقطع و حسن الانتهاء کبی نته که قصیدهٔ طنطرانیه نك مقطعنده اشبو * دم علی رغم العدی وارتح بعود العید فی * دولة غراء فیها ادوم الالطاف طاف * بیتنده واکثر قصائد بلغانك ختامنده اولدیغی کبی پس ناظم پرعرفان علیه رحمة المنان حضرتلری دخی حسن الختام نکته سنه رعایت ایدوب امثال عرب ومصطلحات بلغانك انتها سنده حسن الختام ترکیب اصطلاحیسیله ختم کلام * ومنظومهٔ ثریا نظامنه غایت رونق وانتظام * ویردی فلله دره (زینده) زانك کسریله زیندن فارسیدن اسم فاعلدر خوب ومناسب ویاقشقلی ودلپسند معنالرینه در زیبا کبی

*) مفتعلن مفتعلن فاعلن * حق ایده مأجور بو وهبی قولن (*

یعنی بوقطعه بحر سریع مسدس الاجزاء ندرکه اصلی ایکی کره مستفعلن مستفعلن مفعولات یدی لکن مفعولات جزئندن رابع ساکنی حذفله طیّ وسابع متحرکی اسقاطله کسف علتلری عارضه اولمغله مفعلا قالوب فاعلن جزئنه نقل اولنمغله عروض وضربلری مطویه ومکسوفه در وصدر وابتدا وحشولردن فقط رابع ساکن طی اولنمغله مستعلن قالوب اوده مفتعلن جزئنه نقل اولنمغله مطوی اولمش اولورلر * ناظم مرحوم یوسف جبلی یعنی علم حدیث وتفسیره عین عون اولان اثر جلیل بی عدیلی مقابلنده جناب حق وفیاض مطلق درگاه رحمت پناهندن جویندهٔ اجر جزیل اولدیغن افصاح * ومشتهای املی استجلاب مثوبات اخرویه اولدیغن ایضاح ایلمشدر * اعظم الله اجره فی عقباه

* وجعل دار النعیم مقیله ومثواه * بحرمة من علی

العالمین اصطفاه * واولاه

فی اولاه واخراه

الحمد لله الذی بنعمته تتم الصالحات * والصلوة والسلام علی من ختم به الرسالة وانزل علیه الکتاب الباهر اعجازه بافصح اللغات * بعدذا لایدرك الواصف المطری خصائصه * وان یکن سابقا فی کل ماوصفا * نشیده سنه ماصدق اولان جنتمکان محمد الوهبی علیه الرحمة والرضوان حضرتلرینك اشبو نخبه نام نظم منتخبنك مفرداتنی ضبط وبیان * وامثال وکنایاتنی وسائر مرکبات ومصطلحاتنی حل وایضاح ایله کشف وعیان * وادیسنه مع اخفوف الزوادة * وقلة البضاعة فی الصناعه * عطف عنان عزیمت * ودوچار انواع شواغل وغوائل ایکن بنه مهما امکن صرف نقدینهٔ مکنت * ایدن احقر الوری احمد رشید المتوطن بقریة یایا من نواحی مغنیسا * عفی الله عنه وعن کافة متعلقاته واحبته وعصمهم عن البأساء * دسترس اولدیغی کتب لغاتی وفنون ادبیاتی تتبع وتصفح ایده رك مآخذ معتبره ده ثبت واملاء اولنان اقوال موثوق بهایی درعهده والتزام * وبعض مآل ترکیب وحاصل معنی کبی خصوصلرده قریحهٔ قاصره سندن اشیاء یسیره الحاق وادراج ایله ایضاح مرمی وافصاح مرام * وبوملابسه ایله بزم عالمده پك کتنام اولمیه جق قدر براثر یسیر ترك وابقاسنه تشمیر ساعد اهتمام * ایدوب متوکلا علی الفیاض المفضل المنعام * شروع کردهٔ عاجزانه سی اولان تسوید ناچیز بتوفیقه تعالی اشبو بیك ایکیوز اللی التی سالی ذی الحجه سنك لیلهٔ عاشره سی اولان شب عید اضحاده رهین ختام وخلال مطالعه چندین عبارات مقتضیه درج اولنه رق قرطاس بیاضه چکیلان اشبو نسخهٔ مبیضه دخی سال فرخ فال جدید یعنی اللی یدی صفر الخیرینك اواخرنده رسیدهٔ

انجام

انجام اولمشدر درکاه معلای مجیب الدعادن متضرع ومستدعادرکه بو اثر حقیری
موجب تذکیر فقیر ومستوجب بر غزیر وخیر کثیر قیلوب وسیلهٔ عفو
وغفران وذریعهٔ نیل رضوان ایلیه آمین
بجاه النبی العربی
الامین

لله الحمد والمنه* مهر سپهر شوکت* وسپهر مهر سلطنت* پادشاه دیندار* وشهنشاه نامدار* السلطان ابن السلطان (السلطان عبد المجید خان) لازال شموس شوکته شارقه* واقمار دولته بارقه* افندیمز حضرتلرینک سایهٔ کردون پایهٔ ملوکانه لرنده* رافع رایات الفصاحه* جامع آیات البلاغه* نخبة الشعرا* زبدة الظرفا* ناظم التحفه وهبی افندی مرحومک* آثار برکزیده لرندن لغات عربیه یی شامل اوله رق سلک نظمه کشیده ایلمش اولدقلری نخبه اسمیله بنام* منظومهٔ لطافت اتسامارینک* مفرداتنی ضبط و بیان* وکنایات ومصطلحاتنی کشف وعیان ایدرک* حقایق بین* ودقایق رهین* باباقریه لی احمد رشید افندینک جمع وتلفیق ایلمش اولدیغی اشبو شرح لطیفک طبع وتمثیلی* داعیٔ قدیم دولت* یساری زاده مصطفی عزتک نظارت عاجزانه سیله* ماه خیرک اواسطنده
رسیدهٔ حد ختام اولمشدر
١٢٥٩

) الحاج خضر افندینک بولدیغی تاریخدر (

باباکوینده ساکن حضرت راشد افندی کیم
لغتده نخبه یی شرح ایتدی وهبیدر دکل کسبی
نه شرح پر رمز ایما ومعانی ودقایقدر
ایرشمش کویا اول ذاته حقدن هاتف غیبی
کهر وش چیقدی تاریخی دوشق خامه دن خضرا
چوق الطف طبع اولندی نو بو شرح نخبهٔ وهبی ١٢٥٩

) دولتلو حافظ پاشا حضرتلرینک خزینه داری اسحق حقی بکک بولدیغی تاریخ زیبادر (

نخبهٔ فن تمام لطفست | نسخهٔ ذات شه ملک آرا
باددر محفظهٔ فیض ازل | آن شهنشاه عمیم الألا
یافت در سایهٔ فرخ اثرش | نکته دانان بسی شوق وصفا
شده مطبوع بحسن کرمش | این بهین شرح فوائد پیرا
کفت تاریخ بجوهر حقی | شرح نخبه شده مطبوع بجا

١٢٥٩

) خواجکان دیوان همایوندن ومکتوبیٔ مالیه خلفاسی مستعدانندن (
) جازم افندینک تاریخ زیباسیدر (

شهنشاه جهان عبد المجید خان تخت شوکتنده
جهان دوردقچه دورسون مظهر اولسون لطف خلاقه
نیجه آثار نو باق سایه سنده طبع اولنمقده
رواج علم وعرفان شعشعه بخش اولدی نه طاقه

بری ازجمله سنبل زاده نخبه سی شرحی
باصلدی نشر اولندی باعث اولدی دلده اشواقه
اوشاهك نسخهٔ اجلال وعمرین حق ایده افزون
یازلدقجه جهانده حرف ونقطه وجه اوراقه
آررکن طبعه جازم کلدی برتاریخ جوهردار
کوزل باصلدی حقا شرح نخبه مژده آفاقه ١٢٥٩

) تقویم وقایع مقابله جبیسی خواجکان دیوان همایوندن ومکتوبیٔ حضرت صدارتپناهی (
) خلفاسندن لطفی افندینك شرح مذکور طبعنه حساب ایتدیکی تاریخ مستطابدر (

سریر آرای شوکت نسخهٔ زیندهٔ دولت
شهنشاه جهان عبد المجید خان کرم مجبول
نیجه کتب نفیسه سایه سنده طبع اولنمقده
خدا عمرین ایده جد عداد انجمه موصول
خصوصا طبع اولندی اشبو شرح نخبه پك رنكین
سبقخوانان اولدی انشراح قلبله مشمول
بقای زینت شیرازهٔ عدلیله قیلسون حق
رفاه افزای عالم اول شهنشاهی بو در مسئول
جواهرله مزین اولدی لطفی لوح تاریخی
قیلندی نخبه شرحی طبع ایله دلجوی هم مقبول ١٢٥٩

) تقویم وقایع مصححی موالیٔ عظامدن جمال افندینك اشبو شرح نخبه نك طبعنه (
) بولدیغی تاریخدر (

* برقلمله زرفشان اولدی بو تاریخه جمال *
* طبعه لائق طبع اولندی شرح نخبه پك نفیس *
١٢٥٩